

ESTIMOTE
S. No. B
R. No. 22
T. No.
248

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

2 400 40

B. 488

PROMPTVARIVM
MORALE
SVPER EVANGELIA
DOMINICALIA

AD } Instructionem Concionatorum.
Reformationem Peccatorum.
Confolationem Piorum.

Ex Sacris Scripturis, SS. Patribus, & Optimis
authoribus studiose collectum.

Authore THOMA STAPLETONO, ANGLOR
S. Theologiae Doctore, & Regio
Professore Louanij.

Editio altera, ab ipso authore aucta & recognita.

PARS HYEMALIS.

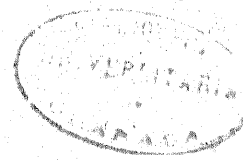
Euangelium virtus Dei est, in salutem omni credenti.

LVGDVNI.

SVMPTEBVS IOANNIS BAPTISTAE BVYSSON.

M. D. XCVI.

de Conuentu (et) S. S. S. S.
martires de Granada
De Carolina Reyalen

AMPLISSIMO, OMNIQUE

VIRTVTVM HEROICARVM
genere celeberrimo Antistiti, R. Domino
IOANNI SARACENO, ad D. Veda-
stum Atrebatensem Abbati dignissimo,
& Maiestatis suæ Catholicæ in Status
Belgici intimo Senatu Consiliario pru-
dentissimo,

THOMAS STAPLETONVS veram &
perpetuam felicitatem precatur.

VVM duo sint, sapientif-
sime Antistes, Religio-
nis nostræ capita; fides
recta, & obediētia man-
datorū; quæ vtraque vno
quasi verbo Apostolus
complexus, vocat fidem *Gal. 5. & 6.*
*per dilectionem operantem; & adhuc breuius; no-
uam in Christo creaturam: quæ etiam duo, tan-
quam Christianæ professionis compendium
frequenter coniungit; de seipso dicens, quòd
in Asia per triennium docens: nihil subtraxerit *Act. 20.*
utilium, sed omne consilium Dei annunciauerit; re-
stificans Iudeis & Gentilibus poenitentiam & fi-
dem in Christum: Timotheum autē suum mo-
nens, vt formam teneat sanorum verborum in fide*

EPISTOLA

Hebr. 6.

ac dilectione; ac denique ad Hebræos, religionis nostræ fundamentum vocans *pœnitentiam ab operibus mortuis, & fidem in Deum*: hæc autem vtraque satanæ opera & ministrorū eius, hoc nostro infelici & calamitoso seculo, in his saltem Europæ partibus, maximè labefactata, penèque abolita & extincta fuerint; fides quidem sana per innumeras hæreses, eademque teterrimas; obedientia verò mandatorum, dilectio Dei & proximi, pœnitentiā ab operibus mortuis, & noua in Christo creatura, per neglectam, iacentem, penèque conculcatam vitæ verè Euangelicæ & Christianæ disciplinā. Ego sanè, vt hætenus, donante Deo, contra hæreses horum temporum, fidem orthodoxam, Catholicā, Apostolicam, Romanam, certis editis opusculis defendere, propugnare, confirmare & illustrare conatus fui; sic nunc & deinceps contra horum temporum peccata, & quasi abundantem iniquitatem, virtutis ac pietatis studium, quantum in me est, iuuare & promouere, diuino mihi adstipulante numine, decreui. Quod dum facio etiam ipsas hæreses horum temporum radicitus excindere videri possum. Nō enim illæ aliunde natæ sunt, aut ex alia causā incrementum acceperunt, quàm ex peccato, peccandique effrenata quadam & insana libidine, qua illi omnes vehementer laborarunt, qui horum temporum hæreses, carni iucundissimas,

DEDICATORIA.

dissimas, in orbem inuexerunt, aut etiam magno cum applausu exceperūt, & obuijs vlnis amplexati sunt. Hanc sanè hæresum hodie grassantium causam extitisse, tum in Oratione quadam olim excusa, tum in Promptuario nostro Catholico manifestum feci.

Quum igitur anno superiore Catholicum Domin. 7. post Pentec. & in festo SS. Simonis & Iuda. Promptuarium super totius anni Euangelia, tam Dominicalia quàm de Festis cōfecissem, quo contra horum temporum hæreses Concionatores aliqua breui supellectile instruerem; animū tunc subiit meum, eandem quoque circa Euangelia operam ad mores formandos, virtutemque & pietatem pro concione inculcandam nauare. Sicut enim doctrina fidei, sic & doctrina morum nullo alio loco, aut tempore, aut modò, aptiùs, salubriùs, efficaciùs tradi ac doceri posse mihi videbatur, quàm per vocem & ministerium Pastorum atque Doctorum, quos dedit Christus Ephes. 4. Ecclesie sue ad consummationem sanctorum, & edificationem corporis Christi, hoc est, ad perfectionem fidelium ac piorum, & ad reformationem ac recollectionem peccatorum & impiorum. Hoc videlicet medio ad salutem ordinario Deus vti voluit: vt quemadmodum fides ex auditu est, auditus autem per verbum Christi Roman. 20. *fides*, vtique Euangelicum; sic & obedientia fidei, totaque dilectio per quā fides operatur, atque adeò vniuersa hominis salus ex auditu

EPISTOLA

quoque esset per verbum Christi & Euangelium eius. Quod quidem ita se habere Christus dominus verbis manifestissimis docere voluit, eos *beatos* vocans, *qui audiunt verbum Dei: & custodiunt illud*; eos in æternum miseros, & à Deo alienos, atque extorres pronuncians, qui non audiunt, cum diceret: *Qui ex Deo est, verba Dei audit, vos propterea non auditis, quia ex Deo non estis.* Quem vtrumque locum Euangelicum in hoc Opere latè tractauimus. Quare nulla meliori via pietati propagandæ aliquam scribendo operam impendere me potuisse iudicaui, quàm si ad ipsa Euangelia, quæ in Ecclesia Catholica legi per rotum annum, & tractari solent, materiam omnem moralem, quæ ex ipso textu Euangelico ad literam erui & colligi potest (neque enim ex sensu mystico, nisi semel atque iterum, vbi id necessariò faciendum videbatur, hoc facere volui) studiosè colligerem, & ad Concionatorum maximè instructionem vberem ac solidam, quicquid collectum esset, in lucem darem.

Quem sanè animi mei conceptum, necdum ita altè impressum vt planè obfirmatum gererem, cum anno superiore hoc ferè tempore R. Amplitud. tuæ, pro ea qua nos dignatur familiaritate, obiter aperuissem; non cessauit deinceps tam verbo quàm scripto me ad hoc Opus tam pium, tamque Reipu. salutare,

DEDICATORIA.

tare, assiduè sollicitare, instigare, extimulare; adeoque vt in hoc Opus primo quoque tempore omni studio incumberem, fidem quodammodo dare atque sponderè, pro eo quo flagrat publicè vtilitatis ac promouendæ pietatis desiderio, me coëgit. Quam in rem celerius expediendam, tum vt quaterniones mei per suos subinde describerentur, procurauit; tum vt typis elegantissimis hoc Opus prodiret, etiam antequam absolutum esset, cum optimo totius Belgij typographo studiosè egit. Ego igitur, vt in Opus ipsum (vtinam eadem felicitate qua celeritate) vehementer incubui, ne plus apud me valere alterius instigatio, quàm proprium diuini honoris & cultus desiderium videretur: sic idem Opus R. Amplitud. tuæ felicibus auspicijs inchoatum, assidua commendatione acceleratum, & cura demùm ac labore mox typis euulgandum; sub alio quàm eiusdem nomine prodire nec volui, nec debui. Optimo sanè iure R. Amplitud. tuæ hoc quicquid est operis ac laboris mei dedicatur, cui Opus ipsum tantopere semper placuit, & qui Authorè Operis ingenti sua & continua liberalitate magis sibi semper ac magis obstrictum reddit. Nam vt propter illud, hoc officium pergratum fore dubitare non possum, ita propter istud, hoc qualecunque officium prorsus à me deberi, dubitare nõ debeo. Quanquam etsi neu-

Luc. II.

Ioan. 8.

trum horum esset, talis tu tamen ac tantus Antistes es, talis pietatis cultor, & tantus literarum amator, ut hoc Opus ex officina literaria profectum, & ad pietatis incrementa destinatum, R. Amplitud. tuæ non possit non esse longè gratissimum. Illud verò ad Operis quoque ipsius commédationem mirificè faciet, nec ad cohonestandum modò, sed ad illustrandum quoque in primis valebit, quòd sub eius Antistitis clarissimo nomine prodeat, cuius in amplissima fortuna ingenium splendidissimum, nec voluptatum spurcicia fœdatum, nec auaritiæ sordibus immersum, nec vanitatis studio cõtaminatum, nec ignauo otio marcidum iacet, sed, ut excelsum & ad maxima natum pectus decet, in Reip. utilitate procuranda, in literarum studio & propagatione, in curis & negotijs perpetuò honestissimis, loco & ordine suo dignissimis collocatum, feliciter viget, floret, fructificat: quem præterea naturæ & gratiæ dotibus ornatissimum, ut consilio ac sapientia præcellere, sic morum candore & suauitate commendatissimum esse, ideòque & autoritate & gratia vnum præ cæteris sui Ordinis Patribus plurimum valere, omnes norunt.

Accipe igitur Antistes sapientissime & optime, quo soles omnia candore & beneuolentia, & quo soles maximè Stapletoni tui qualescunque labores literarios fauore & gratia,

gratia, Promptuarium hoc nostrum in Christi Euangelia Morale; & in bibliotheca tua, optimis quibúsque & selectis Authoribus instructissima, quam anno superiore cum magna voluptate perlustraui, in infimo aliquo subsellio ei locum cõcede. Sanè istud ut fructus amplitudine alijs nostris opusculis, tuo hactenus celeberrimo nomini dicatis, præstat & latiùs patet; sic & ad tuorum erga me beneficiorum memoriam diuturnum magis fore confido. Quæ certè ut animo meo nunquam excidere possunt, ita omni quo possum officio agnoscere, ac studio compensare non desinam. Deum Opt. Max. enixè precor, ut R. Amplitud. tuam Ecclesiæ suæ, huic Belgio, & nobis quàm diutissimè incolumem esse, ac florere iubeat. Duaci, nona Septemb. 1589.

R^{dæ} admodum & Ampliss.
Dom. V.

humilis seruator,

Thomas Stapletonus.

*

5

A. D.

AD EVNDEM REVEREND^m.
ET AMPLISS. D. IOANNEM SA-
RACENVM, Abbatem Vedastinum,
eiusdem Authoris carmen

εὐχαριστῶν.

ONCEPTVS natus, grata nunc
vescitur aura,
Sarracene, tuis hic liber Auspicys.
Si vivit, fructumque facit victurus
in annos,

Vt medicina agris, vt noua flamma pijs;
Si iuuat orantes sublimi è sede Magistros;
Sarracene tuis detur id Auspicys.
Si placet inspectus, si vultu prodit honesto;
Sarracene tuis debet id Auspicys.
Si citò conscriptus, citò prælo traditus; illud
Sarracene tuis omne fit Auspicys.
Sic opus hoc nostrum, sic cætera nostra loquuntur,
Quàm sis doctorum, quàm pietatis amans.
Sarracene sacer, monachis Præfekte sacratis,
Per sua quos Diuus claustra Vedastus habet;
Sarracene Pater, primi pars magna Senatus;
Digna tuo sunt hæc Ordine, digna Loco.

T. S. I. S.

PRAEFA

PRAEFATIO AD LECTOREM.

IN illa Apostoli ad Romanos
verba; *Non erubescio Euangelium: virtus enim Dei est, in salutem omni credenti; si* Rom. 1.
quantam in se vim habent, tantam in
Christianis pectoribus ἐπέχειν & ef-
ficaciam haberent; si quantum sonant, tantum in-
telligerentur; si quantum docent tantum caperean-
tur: nec sub titulo doctrinæ Euangelicæ, qui se ho-
die Euangelicos vocant, & hæretici sunt, carnis
causam agerent; nec alioqui Catholici & Ortho-
doxi, ab Euangelica doctrina sic vita & moribus
discreparent. Nam hæretici quidem sic Euangelium
esse Dei virtutem ad salutem omni credenti existi-
mant & docent, vt per dulcissimas gratiæ & remis-
sionis peccatorum promissiones in Euangelio com-
prehensas & prædicatas, fidèque speciali vniciuque
applicatas, se omnem salutem certo & infallibili-
ter consequi, errore grauissimo, sibi persuadeant.
Sic enim aiunt Euangelium esse virtutem Dei, id
est, Deum, per Euangelium prædicatum operari in
cordibus credentium omnem salutem: ita quidem,
vt qui audit per Euangelij prædicationem Filium
Dei pro humano genere incarnatum, & acerbissi-
mè passum, redemptionem nostram operatum esse,
factum esse propitiatorem pro peccatis nostris; factum esse Roman. 3.
nobis iustitiam, sanctificationem, redemptionem; & hæc 1. Cor. 1.
audiens credit, fidèque has promissiones apprehen-
dit; ille per hanc suam fidem indubitanter saluus
fiat. In hunc finem Euangelium illi toto anno per
certas partes, in Dominicis maximè diebus (Festo-
rum enim nec eadem apud illos omnes nec magna
ratio habetur) legunt & exponunt. Hic apud illos
totius Euangelicæ prædicationis finis est. Catho-
lici

PRÆFATIO

lici verò & orthodoxi Euangelium alia quidem fide audiunt, & ad salutem in Christo consequendam non gratiæ tantùm promissiones, quas Euangelium adfert, sed & præcepta bene viuendi, quæ Christus in Euangelio passim tradit necessariò pertinere, certissimè credunt: quæ tamen illa vitæ ac morum præcepta sint, quæ Euangelium tradit, quanta sit illorum vis, qui modus, quæ ratio, quæ & quanta sit vitæ Christianæ iuxta Euangelium instituendæ innocentia, sanctimonia, perfectio; plerique, pro dolor, aut ignorant, & in sua ignorantia pereunt (*qui enim ignorat, ignorabitur*) aut parum aduertunt, minùsque opere præstant: & per hoc *scientes voluntatem Domini, & non facientes illam, multis plagis vapulabunt*. Atqui Apostolus Paulus tam contra fiducia-rios hæreticos & Euangelij corruptores, quam contra molles & ignauos Catholicos, vitæ Euangelicæ defertores, disertè profitetur: *Non erubescio Euangelium: virtus enim Dei est, ad salutem omni credenti*. Scripsit hoc ad Romanos, qui populus, *vt omnibus tunc penè dominabatur gentibus, sic omnium gentium ser- uiebat erroribus, & magnam sibi assumpsisse videbatur religionem, quia nullam respuerat falsitatem*: qui etiam sub Imperatore tunc flagitiosissimo, Nerone, in summa fortuna, summa vitæ licentiâ perfruebantur, non secus omni vitiorum genere contaminari, quam innumeris erroribus seducti. Ait igitur, & quidem sermonis sui exordium hoc facit: *Non erubescio Euangelium*. Euangelicæ prædicationis non me pudet. Non erubescio prædicare Christum Iesum, & hunc crucifixum. Non erubescio doctrinam Euangelij, mortificatione plenam; doctrinam Crucis. *Iudæi quidem signa petunt, & Græci sapientiam querunt*: vos Romani vtrumque desideratis; quia & incredulitate Iudæos, & fastu Græcos faciliè adæquatis. *Nos autem prædicamus*

1. Cor. 14.

Luce 12.

Leo sermo. 1.
Nat. Aposto.
Petri &
Pauli.

1. Cor. 1.

AD LECTOREM.

prædicamus Christum crucifixum: Iudæis quidem scandalum, potentem aliquem Messiam & thaumaturgon expectantibus; *Gentibus autem stultitiam*, doctrinam subtilem & elegantem, politicam atque placentem desiderantibus, *ipsis autem vocatus* (id est, credentibus) *Iudæis atque Græcis, Dei virtutem, & Dei sapientiam*. Est enim Euangelium vtcunque de Christo crucifixo, quem imitari, cui conformari, post quem crucem suam vnumquemque tollere necesse est, *virtus Dei ad salutem*, id est, potenter & diuinè salutifera *omni credenti*, est doctrina salutem æternam adferens. Ea complectitur Euangelica prædicatio, per quæ opere completa, Deû salutem nostram, quotquot credimus, operatur. *Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem*. Iustitia & totius vitæ rectitudo, non humana, non qualem Numa, Lycurgus, Solon, Socrates, Plato, aut vlla seu lex, seu sapientia humana tradidit, sed diuina: *Iustitia Dei*, quæ ex Deo est, quam Deus docet, & suæ gratiæ adiutorio in cordibus operatur, in hoc Euangelio, in hac Euangelica doctrina reuelatur, perspicuè & manifestè proponitur: *ex fide* tamen, id est, illis quorum *corda fides purificauit*, non simpliciter credente quod audit, sed studiosè exequente quod credit, & de virtute in virtutem ambulante. Hoc est enim, *ex fide in fidem*, ex fide incipientium, in fidem proficientium, vt exponit Chrylóstomus. Est ergo. *Euangelium virtus Dei, ad salutem omni credenti*: non quia solum credendo saluamur, nec quia salutis nuncium tantùm credentibus adfert; sed quia *Iustitia Dei*, tota vitæ innocentia, integritas, rectitudo, quam Deus à nobis credentibus postulat, quam Deus per Filium suum nobis patefieri voluit, quam Dei gratia per Spiritum eius nobis datum, in nobis operatur; in hoc Euangelio nobis reuelatur & manifestatur, vt nullus iam excusationi

Euangelium
quo modo
virtus Dei
ad salutem.

Roman. 1.

Act. 15.

In comm. ibi.

PRÆFATIO

cusationi locus relinquatur: nullus sanè, vel ignorantiæ quid Deus fieri velit, vel infirmitati, vt id fiat quod Deus fieri voluit.

Euangelium impijs iram adfert.

Roman. 1.

Quid, quòd in Euangelio iustitia Dei, iustitia bonorum operum, ex Dei adiuuante gratia sic reuelatur, vt hanc iustitiam qui negligunt, sempiternas illis pœnas Euangelium comminetur? Ideo statim subiunxit Apostolus: *Reuelatur enim ira Dei de cœlo (haud dubiè in ipso Euangelio) super omnem impietatem & iniustitiam hominum, eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent;* id est, verum cognoscètes, & virtutis ac iustitiæ viam profitentes, per impietatem & iniustitiam quam exercent, veritatem mendacij arguunt, & arguendo detinent atque impediunt, ne liberè à quibusuis exerceatur. Qui enim Euangelium profitentur, totius virtutis ac pietatis magistrum, nec iuxta Euangelium vitam instituunt; perinde faciunt ac si aliter sentirent quam dicerent; idèoque quantùm alios verbo hortantur, tantum toto vitæ instituto deterrent. In hos iram de cœlo Euangelium reuelat.

Matth. 22.

An non ira de cœlo est; *Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores:* quod ei dictum est, qui in nuptijs Filij Dei discubuit, non habens vestem nuptialem, primæ charitatis stolam? An non ira Dei de cœlo est; *Seruum inutilem eicite in tenebras exteriores:* quod ei dictum est, qui donis gratiæ, fide, charitate, scientia ad suum & aliorum profectum vsus non est, An non ira Dei de cœlo est; *Tradidit eum tormentibus, quo ad redderet vniuersum debitum:* quod ei dictum est, qui legem charitatis fraternæ, post acceptam peccatorum remissionem, violare ausus est? An non ira Dei de cœlo est; *Amen dico vobis, nemo illorum virorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam:* quod de illis dictum est, qui partim ambitione, partim auaritia, partim carnis curâ prapediti, doctrinæ Euangelicæ institutum

Matth. 25.

Matth. 18.

Lucæ 14.

AD LECTOREM.

institutum non amplectuntur? Sic ergo Euangelium, quod Apostoli prædicarunt, nobis est *virtus Dei ad salutem.* est potenter & mirabiliter ex Dei gratia saluferû; si iustitiam Dei in eo reuelatâ studiosè tenemus, & iram de cœlo in eo patefactâ (omnem impietatem contra Deû, & omnem iniustitiam contra proximum abdicando) religiosè & piè cauemus. Hoc totum nos docet Euangelium Redemptoris nostri Iesu Christi. Docet quid ad salutem amplecti, quid fugere oporteat. Docet quæ virtuti præmia, quæ sceleri & maleficio pœnæ debeantur. Docet vitæ rationem & institutum non molle, otiosum, contaminatum, sed asperum, operosum, magnâque puritate plenum. Docet denique id totû, propter quod *apparet omnibus hominibus gratia Saluatoris nostri Dei, videlicet, vt abnegantes omnem impietatem, & secularia desideria, sobriè, iustè, & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem; & aduentum gloria magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.*

Tit. 2.

Euangelium sanè hoc docet, sed succinctè, breuiter, qualisque in suis principijs & fontibus. Quicquid enim tota reliqua Scriptura seu legalis, seu prophetica, seu hagiographa, & propriè moralis, seu Apostolica, vel in figuris & mysterijs, vel in plenis concionibus, vel in præceptis & institutis moralibus, vel in diuinis exhortationibus latiùs complectitur, hoc totum in Christi Saluatoris nostri doctrina (in quo omnes thesauri scientiæ & sapientiæ reconditi erant) (tanquam in fontibus & principijs suis continetur. Ille enim *quacumque audiuit à Patre suo, nota fecit nobis.* Ille paucis verbis multa loquutus est. Breues conciones, parabolas succinctas, tot præcepta quot sententias, sed infinita sapientiâ plenas, tradidit. Hoc vt in toto passim Euangelio fit, ita maxime in illis Euangelij partibus, quas, vt ad nostrum vsum

Coloss. 2.

Ioan. 15.

P R Æ F A T I O

vsu[m] maximè accommodatas, Ecclesia & sponsa Christi consiliorum eius maximè conscia, per singulas Dominicas, & præcipua Christi ac Sanctorum festa, populo prælegendas selegit.

Operis ratio.

Ego igitur, scopo & sine Euangelij, quem ex Apostolo iam explicui, mihi ante oculos posito, & altius considerato, peccati quoque regno (quod nunc non secus apud credentes, quam apud incredulos obtinet) perspecto, operæ pretium me facturum putavi, remque & Deo meo, cui deseruio, gratam, & tum multis alijs, tum mihi ipsi valde salutarem, si in singulis per annum Euangelij loca moralia, quæ propriè ad pietatem & virtutem faciunt, quæ propriè docent, *Iustitiam Dei ex fide, & iram de cælo reuelant, quæ propriè erudiunt omnem impietatem & secularia desideria abnegare, pieq[ue], iustè, ac sobriè viuere*, annotarem; iuxta illos Euangelij textus & particulas, quæ propriè ad mores facere videbantur. Nec annotarem modò, (quod ipsum per se non est nullum Concionatori adiuumentum) sed, qua potui diligentia, varia suppellectile vndequaque conquisita, locupletarem. Primum quidem dispersos illos per reliquam sacram Scripturam riuulos ad hos fontes Euangelicos reducendo, & locorum membra suis capitibus atque principijs adaptando: siue per veterum legalium typum aliquem, aut allegoriam, siue per Propheticas conciones, siue per Hagiographorum sententias morales; siue per historiæ veteris exempla, siue denique per Apostolicas exhortationes, locus Euangelicus annotatus illustrari & confirmari posset. Quo sanè toto in genere, vt primam, ita maximam operam impendimus. His adiunximus SS. Patrum non simplices assertiones, (quæ in doctrina purè morali non mihi tantum pondus habere sunt visæ,) sed vel expositiones loci Euangelici; vel tractationes neruosas, in qui

Operis intentio.

A D L E C T O R E M.

in quibus aut exèplum, aut argumentum, aut collatio, aut typus, aut allegoria contineretur. Nec his cõtentus, corrasit, vndeunque potui, ad singula loca illustranda, Similia ex rerù naturis petita, eaque appositißima & maximè genuina. His addidi, quantum vel inuenire, vel meminisse valui, varia Sanctorum exempla eaque nõ nisi ex probatis & authenticis authoribus desumpta quos semper ad marginem noto. Ex prophanis denique authoribus tum Exèplum, tum Apopthegmata studiosè collegi. Illa enim si nunc nos non confundunt, in extremo iudicio condènantur; sicuti de publicanis, & meretricibus, & Niniuitis, Iudæorum respectu, Christus in Euãgelio dicit.

Matth. xi.
Luca xi.
Similium collectio.

Porro in Similibus & Exèplis vndequaque colligendis tanto diligentior fui, quanto mihi persuasi magis, vix quicquam esse ad permouendos auditores his duobus aptius & accommodatius. Quod enim apud doctos facit demonstratio & argumentatio ex necessarijs concludens, hoc apud populum facit apposita similitudo, ex rerum naturis & vulgari vsu petita. Sicut autem doctrina per præcepta est via longa & difficilis; sic via breuis & efficax est quæ per exèpla traditur. Et nihil magis intellectum conuincit, remque ad oculum perspicuam facit, quàm quòd quod suadere voles, in re simili, eaque vulgari, aut in exemplis aliorum sic se habere demonstras. Scriptores autem & collectores Similitudinum hac arte plurimi fuerunt. Quorum primi eas distribuerunt secundum autores diuersos, ex quibus ea collegerunt, vt Lycostenes & Erasmus, nulla loci aut argumenti habita ratione, & hi collectores omnium minimè viles fuerunt. Alij ordinem rerum, vnde Similitudines sumuntur, sequebantur; id quæ dupliciter: vel res ipsas iuxta naturas suas in classes distribuendo,

Lycosthenes.
Erasmus.

Pars Hyemalis.

**

buendo,

Berchorius.
Pierius Vale-
rianus.

Ioan. à S. Ge-
miniano.

VVerdmylle-
rus.

Alardus.
Dadrans.

Lud. Grana-
tensis.

Philippus
Diez.
Didac. Stella.

buendo, posteaque illis moralem Similitudinem sub-
nectendo, vt fecit frater Petrus Berchorius in suo
Reductorio morali, & Pierius Valerianus in suis Hie-
roglyphicis; quæ etiam tradendi ratio parum vtilis
fuit, quia iuuentuti difficilis: vel materias ipsas mo-
rales ordine quidem alphabetico, sed iuxta rerum quo-
que singulas classes disponendo, vt fecit copiose
Ioannes à sancto Geminiano, in sua *Summa de exem-
plis ac Similitudinibus rerum*. Cui simile, sed multo in-
ferius, multoque sterilius opusculum scripsit Otho-
VVerdmillerus, à Gesnero editum; cui titulum dedit,
Similitudinum ab omni animalium genere, lib. 6. & horum
labor cæteris multo vtilior fuit. Alij tamen magis
ad rem accedentes, ordinem locorum sequuti sunt, vt
primum *Alardus*, sed multo post vberius *Ioannes Da-
drans*, qui tamen vterque non nisi ex Patribus, aut
authoribus Christianis, sua Similia decerpserunt.
Porrò magnam Similium copiam, etiam iuxta locorum
ordinem, ex Seneca & Plutarcho confarcinavit *Ludouicus Granatensis*, vir de pietate & morali doctrina
optimè hoc seculo meritis, in suis, *Collectaneis
philosophia morali*, & in Sylua; quæ tamen Collecta-
nea, non Similia seorsum posita, sed integros illorum
authorum textus atque discursus, Similibus passim
refertos, tradunt. Fuerunt denique hoc tempore qui
tam Concionibus, quam alijs de re theologica scri-
ptis, Similia elegantissima magno studio insparse-
runt. Quo sanè in genere, etsi Ludouicus Granaten-
sis in suis Concionibus, aliisque opusculis planè di-
uinis, magnâ copiam suppeditauit (quanquã vt mul-
ta scripsit, ita eadem Similia multis in locis iterum
atque iterum repetijt) tamen meo iudicio palmã ha-
ctenus tulit Philippus Diez in suis Concionibus,
eique proximus accedit Didacus Stella in suis in

D. Lucam

D. Lucam Commentarijs longè doctrina morali in-
structissimis; atque in libello suo aureo, *De contem-
ptu mundi*. Hæctor quoque Pintus, scriptor eruditus,
elegans admodum & pius, in commentarijs in Esaiã,
Ezechielem, Danielem, Amos, & Threnos; sed po-
tissimum in Ezechielem; atque item in Dialogis suis
De imagine vitæ humanæ, qui ex Lusitano idioma-
te in Gallicum versi sunt, Similia habet exquisitif-
sima. Sed & D. Bonauentura in sua *Dietã salutis*, tum
multa, tum egregia protulit ad mores Similia. Nos
ex his omnibus, & ex ipsis SS. Patribus, maximè D.
Chrysofomo, & D. Basilio, Similia vnde quaque col-
lecta, nec nisi magis selecta, propria, & ingenua,
suis quæque locis, iuxta omnia per annum Euan-
gelia reposuimus: vt ita quæ ad eandem rem per-
tinent simul posita, in vsum vniciuique parata, quasi-
que in proxima potentia ad actum essent.

Exempla sacra, primum S. ipsa Scripturæ, tum hi-
storiæ Ecclesiasticæ Eusebij, Theodoret, Socratis, *Exemplorum
collectio.*
Sozomeni, Euagrii, Zonaræ, Nicetæ, Nicephori
Gregoræ, Nicephori Callistæ, Pauli Diaconi, Vitæ
Sanctorum in septem tomis Laurentij Suriij, Pratum
Spirituale, liber egregius & authenticus, vt pote in
Concilio Niceno 2. citatus, Cassianus, & interdum
M. Marulus, suppeditarunt. Exempla prophana &
apophthegmata, Plutarchi vitæ, eiusque Moralia, Se-
necæ opera, decem illi authores qui imperatorum
vitas scripserunt, quos in vnum volumen ante an-
nos 40. Robertus Stephanus redactos, elegantibus
typis, edidit, Ammianus Marcellinus, Dioge-
nes Laërtius de vitis Philosophorum, Aelianus de
varia historia, Valerius Maximus, ac Postremò re-
centiores pauci, Baptista Fulgosius, Domitius Bru-
sonius, Raphaël Volaterranus, subministrarunt.

** 2

Sed

Hæctor Pin-
tus.

S. Bonauent.

Exemplorum
collectio.

Anno 1544.
Paris.

Operis vsus. Sed in his omnibus tam Exemplis quam Similibus, eum modum ac rationem prudens Concionator tenebit, vt nec omnia vnius Euangelij loca in vna concione tractet, sed vnum atque alterū, aut ad summum tria; nec quæ in vnoquoque loco inueniet vberius interdum collecta, omnia proferat, aut quam plurima possit proferre contendat; ne odiosa multitudine auditores obruat; nec etiam quæuis & sine delectu accipiat, sed iuxta auditorum captū illis vtatur. Non enim idcirco in vnoquoque Euangelio varia annotauimus loca, & in quolibet vt plurimum loco (maximè quando recurrit, quod certè in plerisque accidit, nosque diligenter ad Lectoris vsū in singulis annotauimus (tam multa & varia attulimus, vt in vna concione quanta fieri possit copia & multitudo proferretur (quo ego nihil arbitror fore vanius, nisi fortè in doctorum & magnorū viro- rum corona, qui solidioris & plurimi cibi capaciores sunt, & ex vno verbo multa capiunt, quia verbum sapienti sat est (sed vt cum delectu & iudicio assumpta, dexterèque & copiosè amplificata ac dilatata, pluribus formandis concionibus subseruiant. Satius enim fuerit, duo aut tria in vno aut altero loco Exempla, totidèmq; paulo plura Similia, cum certis S. Scripturarum sententijs (quæ copiosius afferri possunt) Patrumque vno aut altero loco, egregiè explicare, dilatare, amplificare, premere, vrgere, suis omnibus circumstantijs exornare, penèque palpanda Auditori præbere (quod D. Chryostomus facere solet, eumque imitatus Ludovicus Granatensis) quàm, veluti ad variæ lectionis & memoriæ ostentationem, multa concisè dicere, & multam quasi farraginem auditori deuorandam ingerere; quæ admirationem momentaneam excitet, sed affectum

affectum & cor non penetrat. Nam neque cibus confertim ingestus nutrit, sed onerat, nec densa pluuia terram irrigat, sed inundat, nec acruus, sed dispositio lapidum, ædificium facit. Denique non clauorum numerus asseri leuiter inferus, sed vnus aut alter clauus fortiter impactus, crebrisque ictibus incussus, fabricæ compingendæ accommodatus est. Hæc dixerim, ne nostra qualiscunq; copia illis ad superfluum luxum vertatur, quibus ad honestam & frugalem instructionem collecta fuit.

Non est autem opus, vt diuini verbi tractatores, patres ac fratres meos, ego omnium minimus, & peccator maximus, admoneam, quasque sus Mineruam doceam, aut innulus leonem ad prædas capiendas informem: illud in primis & ante omnia vt curent, ne vita verbo dissentanea sit; ne quod aliorum humeris imponunt, ipsi digito non attingant; ne, quod in templo verbo ædificant, domi suæ & quotidiana conuersatione destruant. Iam in hunc finem quædam huius argumenti loca in hoc Promptuario Dominicali, ex proposito, quoties Domini. 2. Aduen. tex. 3. Adu. tex. 3. 2. post Pascha tex. 2. G. 3. Domini. 3. post Pentec. tex. 1. 12. post Pentec. tex. 2. 17. post Pentec. tex. 1. textus aliquis Euangelicus occasionem dabit, tractati; idque maximo, vt potui, cum apparatu. Digredientur tam illi, quàm omnes literati & docti, qui ferè communem curam illis in hac parte causam habent, ea loca percurrere. Fortè vel torporem, si quo laborant, excutere, vel currentibus calear addere illa lectio poterit.

Ad loca porò moralia eruenda. Christi Saluatoris non solum sententias & verba, sed & facta quoque ipsa adhibui: nec Christi modò, sed & eorum quibus Christus bene fecit, facta & dicta locis moralibus eruendis seruiuerunt. Christi sanè, quia quum *imagini eius conformes nos fieri oporteat*, vt

Concionato-
ris vita ver-
bo respon-
deat.

Locorum
fontes.

PRÆFATIO

Roman. 9.
Philip. 3.
1. Ioan. 2.

Paulus docet; *eiusque imitatores esse*, qualem se Paulus fuisse profiteretur, & *qui in Christo manere se dicunt, debent, sicut ille ambulavit, & ipsi ambulare*, vt D. Ioannes monet: necessariò sequitur, quod omnis Christi actio, nostra est instructio. Aliorum verò, quia quorum facta & verba seu fidei, seu humilitatis, seu cuiuscunque alterius officij signa & argumenta Christus laudauit vel remunerauit, ad imitationem & formandos mores merito trahi debent: sicut etiam si qua in alijs vituperauit, aut vituperatione digna aliquo signo ostendit, ea quoque ad vitij fugam documento nobis esse possunt. Et verò fortasse in quodlibet Euangelium loca moralia alius quispiam, me oculatior, faciliè deprehenderit, & annotata atque tractata fuisse optauerit. De hoc quidem non est dubium, quia plus vident oculi quam oculus; nec totam Scripturam Euangelicam fræcunditatem moralem ego me affecutum vlllo modo profitebor. Sed parcior fui, quia nec vim literam Euangelicam facere volui, sed ea solum loca annotare, quæ propriè & genuinè ex ea quasi sponte promanarunt; nec à re proposita ad materias prorsus ab Euangelio præsentis alienas digredi: quod aliqui hac ætate fecerunt, & quidem non raro in suo (quem vocat) concionatorum Thesaurò Thomas à Trugillo. Etsi enim nihil sanè pro concione importunè dicitur, quod piè & salubriter dicitur; tamen aliud est Euangelium dici ex professò tractare, & ex eius textu dicendi materiam haurire; aliud de re quauis ex alio quouis sacre Scripturæ libro apud populum differere. Quod posterius qui facit, vt profectò piè eum & rectè facere nemo negauerit; ita hoc dum facit, Euangelium dici se populo explicare si profitetur, vanus & ridiculus fuerit.

Iam

AD LECTOREM.

Iam verò, quum quædam sint loca moralia, quæ Loca à Christi Redemptor sapius inculcauit, & vehementiùs docuit, ea nos frequentius tractare oportuit, ita accuratiùs & vberius tractare conati fuimus. Concionatores verò ea apud populum frequentius proponere, iisque diutius immorari par erit. Ea loca sunt: Dilectio Dei & proximi, cum operibus misericordiæ: Humilitas, & contra superbiam: Contemptus mundi, & contra auaritiam: Fiducia in Deum, & contra diffidentiam: ac postremò, de tolerandis malis. Quæ sanè loca ter quaterve aut quinquies vt minimum, aliqua verò decies, alia sapius tractata & explicata sunt.

Nemo tamen existimet, siue in illis, siue in alijs (etsi multas paginas in quibusdam locis consumpsimus, planèque larga manu sparsimus) eam à nobis rerum copiam suppeditatam hic esse, vt de suo quisque addere, vel faciliè nequeat, vel superuacaneum iudicet: imò verò nos nostram infantiam & reuitatem prodidimus. Et quæ ad mores ac pietatem faciunt, in Sacra pagina, & apud SS. Doctores sine numero sunt. Sed animus fuit, quod penes nos erat, in commune conferre. Id Deo, id cuius pio & candido Lectori gratum fore arbitror. Nemo tamen propter hæc nostra, omni aut disponendi sua aut quærendi plura, labore liberatum se opinetur. Poterit enim quisque, tum à se iam ad mores collecta, his in locis, quasi in proprijs cellulis, reponere; tum quæ postea priuata lectione & obseruatione inuenturus est, ad hæc loca referre, & suum in dies Promptuarium augere. Non diffitebor, Concionum Philippi Diez quadruplicium, aut certè duplicium Thesauri Thomæ à Trugillo, (quamquam omnium ille paucissima dedit) com-

Operis medicritas.

**

4

menta

mentariorum quoque Didaci Stellæ (ex quo vno Thomas à Trugillo optimam suarum collectionum partem accepit, numquam ferè nominato authore) & Pauli à Palatio in Euangelia ex D. Luca & D. Matthæo desumpta, quasi medullam & substantiam vniuersam hic contineri. Nam Granatensem non nisi in decem postremis post Pentecosten Dominicis inspexi; exceptis Similibus, quæ ex omnibus eius concionibus mihi olim collegeram. Sanè ex vno Philippo Diez, & Stellæ commentarijs in Lucam, plura deprompsimus, quàm ex omnibus simul alijs.

Similiu au-
thores cur
aliquando
prætermissi.

Similia à nobis collecta, rarè certo authori tribuimus, nisi fortè ex SS. Patribus desumpta; primum quia eadem apud diuersos authores inueniuntur, vt quis propriè author & inuentor fuerit, deprehendere nequiuerm: deinde, quia parum interest quis ex modernis author dicatur, quum dubitari vix debeat, ex priscais authoribus (vt ego in multis aduer- ti) ea fuisse desumpta: postremò, ac maximè, quia omnino admodum non refert, quis eorum author fuerit scire. Similitudo enim autoritate minimè eget; sed seipsam commendat, si apta est; commendarì ab authore non debet, si inepta est. Satis est, à me omnia collecta, nulla inuenta fuisse. Alias huius Operis rationes in ipso præmio videre licet.

Ac decreueram sanè omnia Euangelia, tam in Dominicis quàm in Festis Christi & Sanctorum legi solita, quoad loca moralia, vno tractu explicare, quemadmodum in Promptuario Catholico, quo ad doctrinam hodie controuersam, feci: sed quia hæc explicatio locorum circa solas dominicas ad opus expectatione maius excreuit, & nostram curram suppellectilem vehementer exhaustit; sed & hic lo-

ca mo

ca moralia complura tractata haud dubiè sunt, quæ in Euangelijs Festorum vsui esse possunt: propterea has partes Dominicales in lucem dare satis esse duxi; reliquam operis intentionem in aliud tempus reiiciens, vbi illud Deus dabit.

Illud vnum addam, etsi Concionatorum instru- Operis vti-
ctioni hoc Opus potissimùm, nostraque intentio litas.
subseruiant; tamen id nunc tale esse perspicio, vt cuius Christiano Lectori vberimum fructum adferre, & in primis salutaris esse eius lectio possit; siue ad peccati cuiuscunque fugam & cautelam, siue ad quamlibet ferè virtutem capeffendam, siue ad Dei amorem, mundi que contemptum animo instillandum, aut etiam roborandum: sine quibus saluus fit nemo. Doctos verò, & politioris literaturæ amantes, huius Operis varietas in hoc genere maxima plurimum oblectabit. Id vnum in toto Opere quilibet Lector inueniet, præter bonam materiam parum verborum esse. Quare quot hic virtutum & vitiorum loca tractantur, tot sunt ad pietatem exhortationes, ne dicam conciones. Deum enixiùs precor, vt illum fructum hæc nostra collectio adferat, quem ego vnicum in colligendo spectauì, Dei gloriam, & proximorum adificationem. Christiane Lector, bene vale, & ex huius Operis lectione si quis fortè virtutis stimulus, aut peccati horror, aut Dei amor, aut mundi contemptus, animo tuo solito altiùs insederit; pro omni laboris nostri mercede; me peccatorem tuis apud Deum pijs precibus interdum iuuat. *Oremus pro inuicem, vt saluemur.*

Duaci apud S. Amatum, 7. Septemb. 1589.

**

5

PROM

P R O M P T V A R I V M

M O R A L E S Y P E R E V A N G E -

l i a D o m i n i c a l i a t o t i u s a n n i .

P R O O E M I V M .

V O D nuper , fauente & propitio Christo, ad reuincendos pro concione nostri temporis hæreticos , *Promptuarium Catholicum* , super omnia totius anni Euangelia , tam de Dominicis, quàm de Festis Christi & Sanctorum eius in lucem emisi , in quo ad veritatem orthodoxam vel stabi- liendam vel defendendam , Concionatores verbi aliqua bona suppellectile instruere conatus sum ; fuit illud non mihi fortè adeò difficile & arduum : vel quia longa in hoc doctrinæ genere exercitatio mea, & controuersiarum professio plus quàm decennalis , tum ad inueniendum, tum ad disponendum quæ eò pertinebant omnia, magnam mihi facultatem adferre potuit ; vel quia doctrinæ fidei etiam à quolibet Doctore , naturæ dotibus ac præsidij ornato, fatisque diligenti & industrio , facillè perspicere & inueniri , commodè quoque tradi & doceri poterit. Nunc verò Opus aggredior (fauente & annuente Christo (non mihi tantum multò difficilius, vt in hoc genere minùs exercitato (quum in scholastica palæstra, quam per omnem ferè ætatem truiui, veritatis magis intelligendæ, quàm virtutis capeffendæ causa agatur (verum etiam per se omnino difficillimum , & ad quod non tam naturæ quam gratiæ & Spiritus diuini singularia præsidia requiruntur : vt ad mores formandos, ad pietatem animis auditorum

Parisijs apud
Sonnium ,
1589.

Difficultas
Operis.

P R O O E M I V M .

auditorum instillandam ad virtutes inserendas, extirpanda vitia, Concionatorem verbi ex textu Euangelico similiter instruem, & egregiam illi atque selectam suppellectilem subministrem. Animus nêpe est, & ad hoc iam dudum vehementer exarsit; adeoque in alteto Promptuario concionando, cogitare cœpi (nausea quadam, & fastidio contra hæreticos semper rixandi; mihi inter scribendum oborto) Promptuarium Morale super omnia totius anni Euangelia, tam Dominicalia quàm de Festis, ad instructionem Concinatorum, contra huius temporis, vel omnium potius temporum peccata emittere, & pietatem, atque omnes virtutes, maximè mundi contemptum, ac cœlestium rerum desiderium, fidelium animus instillare per huius Promptuarij suppellectilem, sicuti per alterius ipsam fidem & sanam doctrinam corroborare volui. Sed hoc mihi Opus eo difficilius esse præsentio, & ante primas Operis lineas auctas fore auguror, quo ab ea pietate & animi puritate me longiùs abesse, heu, nimis verè agnosco, quæ ad huiusmodi Opus perficiendum necessaria esse videtur. Etsi enim docere non vera tantum, sed & bona homo improbus, & impuræ vitæ potest (vnde Phariseos ipsos, homines ita impuros, vt *sepulchris dealbatis* eos verè Christus comparauerit, ita nihilominus iussit audiri, vt ea quæ dicerent, *seruare & facere* suos doceret; *seruare quæ ad doctrinam, facere quæ ad mores pertinebant*) tamen sic bona docere, sic pietatem & solidas virtutes explicare, vt textus ipsius Euangelici loca singula perspicias, & perspecta ex alijs cognatis locis illustres, in quibus Spiritus sanctus vel talem virtutem docet, vel tale vitium taxat, & vtriusque aut media aut remedia suggerit, id est, vt fon-

tes

PROOEMIUM.

Authoris
intentio.

res ipsos puritatis & pietatis vel inuenias ipse, vel ab alijs inuentos obserues, & cum delectu sequaris, ipsosque seu inuentos, seu delectos, in suos riuulos, & lata camporum spatia deducas, quasque in intimam cum Deo familiaritatem receptus, ipsa adyta re ludas, & cellaria ac thesauros ipsos diuinæ sapientiæ aperias; istud profectò solis, vt puto, spiritualibus viris, & qui puro ac defecato pectore Deum colunt, saltem qui peccatū ipsi non secus quam à facie colubri fugiunt, & veri virtutis amatores atque cultores sunt, concedi solet. Hoc autem nobis in hoc Opere propositum est, ipsa loca textus Evangelici diligenter notare, ex quibus vel ad virtutem hortari, vel à vitio detertere auditorem Concionator poterit: eademque loca ex Scripturis sanctis, sanctorū Patrum documentis, rerum gestarū exemplis, tam factis (veteris instrumenti allegorias & typos conquirendo) quam etiam profanis (hominū huius mundi sapientum apophthegmata, sapienter dicta aut facta consuetudine petitis Similibus, aut confirmare aut illustrare. Hæc enim omnia ad persuadendū accommodata sunt, magnamque vim habent. Vehementer igitur & merito formido, quoad primi generis supellectilem magis pretiosam, ne, vitam ipse satis impuram & valde terrenam agens, ad hoc tantum opus perficiendum minimè omnium idoneus inueniat. Cæterum Dei misericordia & Christi gratia fretus, quæ & meis criminibus, vt spero, ignoscet, & meas tenebras sua diuina luce collustrabit, tentabo interea quid humeri valeant, quid ferre recusent. Dabit fortasse operari & perficere, qui dedit velle. Quòd si desiderio virès non respondeant, & voluntari non succedat effectus; id saltem consequar, vt nec bonas horas

PROOEMIUM.

horas malè collochem, nec de abscondito talento à Domino meo redarguar; & demū aliquam mihi atq; alijs, etsi non quæ publicè sufficiat, priuatam tamen supellectilem colligam. Non sum autem nescius, varias hæc nostra ætate & doctissimas Euangeliorum Explicationes, & Conciones egregiè morales prosermonarij dijsse, quales sunt Isidori Clari, Ioannis Pipini, Ludouici Granatenfis, Philippi Diez, & aliorum quorundam. Sed aliud fuit horum institutum, aliud nostrum. Illi integras Conciones, quad ad populum habuerunt, & in quibus tum doctrinæ capita, tum ea quæ ad mores tractabant, postea scripserunt, veteres Patres imitati, quæ haud dubiè multa egregia supellectile Concionatorem iuuant. Sed singula textus Evangelici loca, vnde variam materiam ad mores pertinentem depromat Concionator, nec annotarunt illi, neque tractarunt; imò aliqua Euangelij particula pro themate proposita, siue ad doctrinam, siue ad mores faceret, tum reliquas partes sæpe non tractant, tum in aliam scripturam degressi, nihil interdum minùs quam Euangelium dei exponunt. Deinde est illa super vnumquòdque Euangelium vnica Concio, vel, vi habent aliqui, duplex, aut ad summum, & in quibusdam tantū Euangelij quadruplex. At Evangelici textus loca, quæ quidem ad mores faciunt, (hoc enim maximè nostra referre; & hanc partem maximè ad salutem facere cogitavi; potestq; & debet hæc pars multum amplificari, virgeri, dilatari, premi, & illustrari, cum doctrinæ veritas paucis explicetur, nisi fortè in dubium vocata; cui parti in altero Promptuario satiffacere conati sumus (sic ego singula annotare, & annotata tractare proposui, vt ex vna explicatione nostra, super quodlibet Euangelium plurimæ Conciones formari non difficulter queant. Rursus

Rursum illi quorum integræ Conciones exstant, verbis sæpenumero magis quàm materia abundant, & amplificationem potiùs . certamque interdum dispositionem , quàm inuentionem iuuant. At ego semper iudicauit in inuentione quidem iuuandos Concionatores ; in dispositione verò , atque ipsa amplificatione , suum quemque iudicium & agendi morem, quasque genium sequi debere. Satis enim ridiculum & absurdum est ; diuini verbi tractaorem ; qui debet ex spiritu loqui , & pro re nata , propria quadam actione vti , suo tempore & loco monere , hortari , docere , blandiri, terrere, fouere, pungeri ; totum suum sermonem ex alienis verbis formare, in alieno semper vestigio pedem ponere , quasi magistri dictata repetere , & ad vocem alterius saltare. Quare nullum aut minimum illi fructum reportant, qui in Doctoris cathedra sic semper discipulos agunt, vt aliena non tantum inuentione , sed etiam dispositione vtantur. Nam vt illud laudabile est, ac multis propemodum necessarium , certè tutissimum si bonos & probos Authores sequuntur (nam ex solo spiritu, more Apostolico, concionari per paucorum hodie est) sic istud non indignum modò, verum etiam absurdum valde , & quod totam concionem insulsam & inspidam atque inutilem reddat. Quare illi mihi multo & præstantiùs & vberius de officio Ecclesiastæ mereri, & in publicum consuluisse videntur , qui variam Concionatoribus suppellectilem & materiam, eamque textui Euangelicò appositam & accommodatam, suppeditarunt , vt non extra metas currat oratio, quam qui integras suas cõciones hac ætate ediderunt.

Quo in genere bonam certè nauauit operã Ægidius Topiarius , qui iuxta Villa-vincentij tabulas,

per

per omnia totius anni Euangelia atque Epistolas, certa loca annotauit, in quibus quid à Concionatore tractari commodè posset , doceretur. Quem vt videtur, imitatus Thomas Beauxamis super omnia quæ per Quadragesimam leguntur Euangelia, vberius id præstitit : in singulis docens quæ ad doctrinam, quæque ad mores facerent. Sed omnium copiosissimè id præstare voluit Thomas à Trugillo , in suo quem vocat Thesauro concionatorum, vbi ad pleraque Euangelici loca , ex Scripturis & Patribus variam materiam coaceruat. Qui liber si suo titulo responderet, noster certè hac in parte vel alterius cuiusquam labor superuacaneus fuisset. Cæterum ille nec ea semper loca annotauit , quæ nos annotanda duximus , nec circa loca ipsa ab eo annotata , ea obseruauit , quæ nobis obseruanda videntur , nec denique verba ipsa textus Euangelici tractat aut premit , sensusque diuinos elicit (quod nos facere conati sumus) sed ex veteribus & nouis Scriptoribus multa ad verbum transtulit , & magnam dicendi materiam studiosè collegit. Verum quid propriè ex vnoquoque loco morali depromi salubriter queat , minimè sibi quærendum proposuit. Sed nec illum delectum ac iudicium in veteribus proferendis , sacrisque Scripturis applicandis adhibuit , quin facilè plurà ac meliora depromere volentibus locum reliquerit : & sæpè admodum (id enim moueri lectorem expedit : vt alieno damno cautus fiat (ad Patres remittit, vbi vel nihil tale inuenias , vel quod parum ad rem faciat, vt in quàm multis aliena fide vsus fuisse videatur. Ego verò ea demum apud Christianum auditorem maximam vim & pondus habitura semper iudicauit, tam ad doctrinam stabiliendam , quàm ad mores formandos,

Thomas
Beauxamis.

Thomas à
Trugillo.

PROOEMIUM.

formandos, quæ ex ipsorum Christi verborum proprietate, circumstantijs, vi, & energia, Christum Dominum dicere ac docere voluisse, demonstrari possent: siue id primario ac principaliter dicendum senserit, siue iuxta solemnem sacrarum Scripturarum fecunditatem, ex ipso suo sermone intelligi, & necessariò consequi voluerit.

Operis intentio.

Hoc ergo nobis in hoc Promptuario Morali propositum est, in singulis per annum Euangelijs, tam de dominicis quàm de Festis, si vita, valetudo, & negotia cætera permittent, loca seu textus singulos obseruare & annotare, vnde aliquod ad bonos mores, & pietatis studium promouendum depromi documentum queat: móxque documentum inde depromptum, & locum inuentum, materia & suppellectile morali, quantum possumus copiosa, ex alijs Scripturis ad eam rem facientibus, ex sanctis Patribus, & optimis quibúsque Authoribus petita, locupletare; & Exemplis ac Similibus crebrò exornare: non sanè aut verbis superfluis rem eandem dicendo, aut sermone accurato quicquam amplificando; sed res ipsas simpliciter proferendo, & accumulando (non tamen absque certo ordine ac methodo, vbi partitio loci id feret) & materiam vberem subministrando, (in qua tamen delectum magis quàm copiam affectauimus) planèque præter materiam nihil: quam postea Concionator quisque, prout volet, disponet, exornabit, amplificabit, atque etiam locupletabit. Rem ergo nunc ipsam propitio Christo aggrediamur.

P R O M

P R O M P T V A R I I
M O R A L I S S V P E R
E V A N G E L I A D O M I N I C A L I A

Pars Hyemalis.

E V A N G E L I V M D O M I N I C Æ I.
A D V E N T V S.

R V N T signa in sole & luna Luca 21.
& stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi. Nam virtutes celorum mouebuntur. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate. His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam & omnes arbores. Quæ producunt iam ex se fructum, scitis quoniam prope est aestas. Ita & vos, quum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Erunt signa in sole & luna & stellis, & in terra pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, &c. De extremi iudicij terrore.
2. Hi fieri incipientibus, respicite, &c. Scitote quoniam prope est regnum Dei. Cur hora iudicij incerta.
3. Cælum & terra transibunt; verba autem mea non transibunt. Cogita & necessaria & assidua iudicij diuini expectatio.

Pars Hyemalis.

A

1. *Erunt*

2
1. *Erunt signa in sole & luna & stellis: & in terris presura gentium, pra confusione somitus maris & fluctuum, arefcentibus hominibus pra timore & expectatione, qua superuenient vniuerso orbi.*

Iudicij extremi terror.

LOcus moralis de extremi iudicij terrore, quem vt semper ante oculos haberemus, Christus his verbis expressit. Quos enim Dei amor, caelestium bonorum desiderium, virtutis studium a peccatis non auocant; illos extremi saltem iudicij tremendi expectatio deterrebit. Hoc igitur medium proponit Christus. Idcirco sermonem his verbis conclusit. *Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini frgere ista omnia qua futura sunt, & stare ante Filium hominis.* & apud Matthaeum: *Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus uester venturus sit.*

Luca 21.

Matth. 24.

Loci partitio.

Ad hunc locum explicandum tria tractari possunt. Primum, quantus est huius extremi iudicij terror. Secundo, quare nescitur dies eius. Tertio ad quid eius expectatio & memoria est utilis qua omnia in hoc Euangelio inuuantur.

Prima pars. Terror diuini iudicij. Matth. 24. Ioel 3.

Terrorem describit Dominus in verbis citatis; quia caelum & terra patientur. *Signa in sole & luna & stellis*, illa erunt, quod lumen omnia amittent. Sic Matthaeus: *sol obsecrabitur, & luna non dabit lumen suum.* quod & Ioel de hoc die praedixit: *Sol & luna obtenebrati sunt, & stellae retraxerunt splendorem suum.* In terris quoque & in mari repentinae & horrendae erunt mutationes, de quibus & Aggaeus: *Ego commouebo caelum & terram, mare, & aridum.* Haec ideo fient, vt terreantur peccatores: *arefcent homines pra timore: & vt iudicij irascentis aduentus terribilis significetur.* De quo Dauid: *Nubes & caligo in circuitu eius, iustitia & iudicium correctio sedis eius: Ignis ante ipsum praecedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius,* id est, peccatores. Docent haec Christi verba. quod omnia tunc elementa, ipsaq; corpora caelestia tum in seipsis dira patientur ad terrorem impiorum, tum in ipsos quoque impios agent, varios illis cruciatus, non animi tantum, sed & corporis inferendos; iuxta illud Sapientiae. *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Acuet diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Huius dici terrorem omnes Prophetae diligenter praedixerunt

Aggaei. 2.

Psal. 96.

Sapient. 5.

3
dixerunt; quia eius praesentia & recordatio in omni semper aetate, statu, ac tempore fidelium necessaria est. De hoc die Elaias. *Ecce dies Domini veniet crudelis & indignatione plenus, & ira furorisque, ad ponendum terram in solitudinem, & peccatores conterendos in ea.* De hoc die Ezechiel: *Finis venit, venit finis, euiglaui aduersum te: ecce venit. Immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas. Et non parcet oculus meus super te, & non miserebor: sed vias tuas ponam super te, & scies quia ego Dominus percutiens. vrgendum & premen- Dei insolens dum hoc insolens Dei epitheton. Qui enim solet semper epitheton. alioqui misericors & miserator Dominus, bonus & benignus, Exod. 30. & faciens misericordias super millia, nuncupari; hoc die erit Psal. 85. 102. 110. Dominus percutiens. Sic de hoc die Dauid: *Cognoscetur Dominus iudicia faciens. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Et iterum: *Dominus manifeste veniet; Deus Psal. 49. noster non silebit. In conspectu eius exardescet ignis, & in circuitu eius tempestas valida. Aduocauit caelum desursum, & terram discernere populum suum.* Denique huius dici terror quantus sit, graphicè describit Sophonias: *Dies illa, dies irae, Sophon. 1. dies tribulationis & angustia, calamitatis & miseria, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulae & turbis, dies tibiae & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsum, id est superbos peccatores terrae. Quibus omnibus Prophetis conformiter Apostolus contra impoenitentes impios proclamat: Tu secundum impoenitens cor tuum thesaurizas tibi iram in die irae.* Diem irae vocat, quia dies misericordiae praeterijt. Rom. 2.
Hic est secundus Christi aduentus, non iam humilis, Duplex Christi aduentus. mansuetus, misericors; sed in maiestate sua terribilis, iracundus. Primò venerat vt noster, vt paruulus qui datus est Esai. 11. nobis, pro nobis iudicandus. Secundo venit vt suus, in maiestate sua, iudicaturus orbem. In primo aduentu tanquam paruulus Dauid contra Goliath inermis pugnauit, diabolum in infirmitate vicit. In secundo, contra ingratum Nabal, armatus Dauid & iratus descendit, dicens: *Verè frustra seruauit omnia quae huius erant in deserto. verè frustra 1. Reg. 25. tot humano generi beneficia cotuli, tot misericordias feci, carmen pro hominibus assumpsi, mortem pertuli, viua voce docui, Apostolos misi, Spiritum sanctum dedi, sacramenta gratiae reliqui. toties peccatis peperci, tot etiam naturae & terrae bona impartui: & non perijt quicquam (quantum in me erat) de cunctis quae ad hominem pertinebant, & redidit**

Esai. 13.

Ezech. 7.

Dei insolens epitheton.

Exod. 30.

Psal. 85. 102. 110.

Psal. 114.

Psal. 9.

Psal. 49.

Sophon. 1.

Rom. 2.

Duplex Christi aduentus.

Esai. 11.

Allegoria.

1. Reg. 25.

4 *didit mihi malum pro bono. ingrati & stulti homines, huius Nabal stulto similes, meis acceptis beneficijs, diabolo tamen & carni seruiertunt; nec missis à me pueris, pauperibus, & minimis meis, pauillum panis eferentibus dare, aut nudos eos vestire, aut in carcere positos visitare voluerunt. Hæc faciat Dominus inimicus David, & hoc addat, si reliquero de omnibus quæ ad eum pertinent usque mane, mingeret ad porientem. Talis est secundus Christi aduentus. Cum accipero tempus, ego iustitias iudicabo. Liquescent enim est terra, & omnes qui habitant in ea. Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis. Nulla hic occurreret irato Dauidi Abigail, quæ pro Nabal intercedat. Nullus in die iudicij intercessionis locus: quod ex Scripturis pulchrè ostendit Chrysofostomus.*

Vide (inquit) non indutum veste nuptiali ex sponsali domo expulsam, & neminem pro illo intercedentem, Vide talentum habentem creditum, & non negotiatum, & quomodo pro illo intercedit nemo. Respice mihi quatuor uirgines exclusas, & aquales pro ipsis non deprecatas. Est ergo huius diei terror inexplicabilis, ubi ueniet Iudex inexorabilis.

Qui noluit in hac uita uidere uirgam uigilantem, & temporalis Dei castigatione, uel uoluntaria corrigi, uidebit in extremo iudicio ollam succensam, ut ex uisione Ieremias notauit Chrysofostomus loco citato. uidit enim Propheta primum uirgam uigilantem, postea ollam succensam. Qui noluit amplecti manus Filij Dei in cruce expanse, pro nobis mortui, horrendè incidet in manus Dei uiuentis, & in sua maiestate uenientis. Qui noluit seruare duas tabulas mandatorum, sentiet uirgam Aaronis non iam clausam in Arca, sed prolata ad uindictam. Tunc enim parebit signum filij hominis: Crux Christi, uirga directionis & iustitiæ, olim dirigans, nunc percuciens. Ecce uenit, & quis sustinebit aduentum eius, ait alius propheta. Quâto enim magis antea misericors fuit, tanto nunc crudelior erit. Patientia læsa fit furor, & adamantem ferunt omnium lapidum durissimum, ubi semel dissoluitur, in minutissimas sic dissipari partes, ut cerni uix queat.

Deinde & illud ad maiorem huius diei terrorem expendit, quod huius iudicij sententia pœnam adfert, non temporalem, sed æternam: simulq; considera quàm acerbum est momentaneas quasi huius uitæ pœnas sustinere. Quæ considerans Gregorius, Quomodo, inquit, toleranda est pœna quæ reprobat, si ferri non potest ira quæ purgat. Cogita (ait Chrysofostomus

3. *sofostomus) quod trium dierum febrem hic non tuleramus. Si Iudicum pœnas cernentes obruimur, & hoc uix quinquaginta annis damnationi obnoxii, quale est Christi tribunal, non tantum in quinquaginta annos, sed in infinita protendens sæcula pœnam! Hoc nẽpe est quod Dauid dixit: Etenim sagitta tue transeuit, uox tonitruu tui in rota. Sagittæ Dei sunt, plagæ huius uitæ temporales, de quibus per Mo, sen dixit: Congregabo super eos mala: complebo sagittas meas in eis. Coniumentur fame, &c. Sed uox tonitruu Dei, quæ in die iudicij datur, ideoq; à Propheta dies tubæ & clangoris, nuncupatur, in rota est, id est, exitum non habet in modum rotæ.*

Postremò huius iudicij terrorem, strictissimum iudicij examen ostendit. Quid enim minutius in genere peccati uerbo otioso; Et tamen dicit Christus: Omne otiosum uerbum quod locuti fuerint homines, rationem reddent de eo in die iudicij. Sed & intima cogitationum secreta scrutabuntur. Tunc enim illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit concilia cordium. Tunc dicetur (ait Chrysofostomus loco citato. & post eum S. Hieronymus. Ecce homo, & opera eius. Cogitet autem ualiquisque, si uel in hoc auditorum confesso occultum eius crimen publicaretur, quantam hoc ei confusionem pareret! Hoc est uidelicet scrutari Hierusalem in lucernis, & fodere parientem, & uidere abominabilia quæ facit populus. Tunc singulis impijs impœnitentibus fiet quod Dauidi minatus est Nathan Propheta: Tu fecisti in abscondito; ego autem faciam hoc in conspectu solis, id est, toto spectante mûdo. Nunc certè peccata impiorum ita occultantur, quasi in libro Dei, non atramento perlicido, sed citri succo scriberentur, cuius scripturæ nullum apparet ueligi- gium. Atqui quæ citri succo scribuntur, ubi igni admota fuerint, clarè leguntur. in igne iudicij extremi (iudicabit enim seculum per ignem) singula peccata legentur. Quod prospiciens Dauid, dicit: Inaccessisti cogitationes meas de luge, funiculum meum, & semitam meam inuestigasti, & omnes uias meas prauidisti. Similiter & sanctus Iob: Signasti quasi in sacculo delicta mea, & gressus meos diminuerasti. Quæ omnia si in temporali hac uita Deus facit, in extremo iudicio multo faciet exactius: si in iustis hoc facit, qualis Iob & Dauid erant; quanto magis faciet in impijs! Unde D. Bernardus: Quid in Babylone tutum, si in Hierosolymis manet seruatum? Si iustus uix saluabitur, peccator ubi parebit? Quid facient tabulae quando trahunt columnas? ait B. Gregorius, Iob 14.

Loco citati. Psal. 76. Deuter. 32. Psal. 76. Deuter. 32. 1. Cor. 4. In Zachar. c. 1. 20. Ezech. 8. 2. Reg. 12. Simile. Psal. 138. Iob 14. Serm. 55. in. Cant. Moralium in Iob 1. 17.

A 3 Quid

Math. 24.

Psal. 74.

Heb. 10. Iudex inexorabilis.

Homil. 22. ad pop. Antioch.

Ierem. 1.

Math. 24. Psal. 44. Malach. 2.

Elinita natura. h. fl. lib. 17. ca. 4.

Iudicij sententia.

Moral. libr. 21. cap. 16.

Luc. 23.

Quid virgula deserti, quando cedrus percutitur? Si in viridi ligno (in hac presenti iustitia Dei, quæ misericordia non caret, tantum iudicium exercetur, in arido quid fiet? ubi nullus misericordiæ locus erit. Denique de exactissimo tunc futuro actionum nostrarum scrutinio proferendum quod scribit S. Basilius. Non confuse, aut summatim, aut indigeste peccata nostra cernentur, sed singula per partes, ut sese habent, velut in pictura noscentur. Exempli causa, quomodo ad patrandum quiique adulterium properatis è lecto surrexit, quibus passibus incedens usus est; quo motu corporis lentiore ac concitatior, quem habitum dum procederet assumpsit; & qua ex parte irrumpens, uxorem alienam violauit; quo item ordine huic mulier ad nefarium opus se substravit? Hæc, inquam, omnia velut in tabula, per partes diligenter expressa, cernentur. Nec opus tantum externum, sed & intima cogitationes. Hæc ille iuxta Christi doctrinam, dicens: Nihil est opertum quod non reuelabitur.

Matth. 10.

Quæ singularum turpitudinum & impietatum reuelatio, quia in hac vita vel non fit, vel rarissime fit, idque ex parte tantum; in extremo iudicio exactissime & plenissime fiet. Ex his ergo vel omnibus vel aliquibus explicare, tractare, & amplificare concionator poterit, prout tempori & loco conuenire videbit, & pro illa quam habet dicendi facultate, diuini & extremi iudicii terrorem.

2. His fieri incipientibus, respicite, & scitote quoniam prope est regnum Dei.

Iudicij hora incerta.
Luca 11.

Locus moralis de extremi iudicij hora incerta, & omnibus incognita. Hoc enim in isto Euangelio Christus aperte docuit. Discipulis enim, Quod signum aduentus tui, & consummationis sæculi? Christus non quando, sed qualis eius aduentus erit, respondet. Modum patrefacit, tempus celare voluit. Ideo signa ostendit non prognostica & longè præcedentia, sed coniuncta & proximè præcedentia. Huc enim tendit huius Euangelij scopus.

Luca 21.

His fieri incipientibus, respicite, & leuate capita vestra: quia appropinquat redemptio vestra. Videte ficulneam & omnes arbores: quum producant iam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. Ita & vos quum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei: vel, ut Matthæus scribit, Quis ergo illa terribilia in sole & luna, & stellis, & mari, & terra

Matth. 24.
Matth. 13.

ergo illa terribilia in sole & luna, & stellis, & mari, & terra

proximum & repentinum Christi aduentum atque iudicium ostendunt; sicut fructus iam enati, æstiualem maturitatem in proximo designant.

Quare Christus adhuc expressius adiunxit in hoc Euangelio: Attendite ne superueniat in vos repentina dies illa. Tamquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ: Laqueo enim assimilatur iudicij tempus. Si enim avis aut fera nihil minus quam laqueum suspicatur, sed per campos illa liberrimè volitat, per siluas ista intrepidè discurret, prædam quærens, hominum tamen arte & industria, bestiis istis profus incognita, in laqueo repente incidunt morti destinata: sic omnino terrenis hominibus, bonis terrenis tanquam prædæ perpetuè inhauribus, Dei prouidentia, hominibus huiusmodi incognita, iudicij diem derepente inducit, & ad certam damnationem irretitos tener. Apud Matthæum furi assimilatur. Si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, nec sineret perfodi domum suam. Ideo & vos estote parati, quia quæ nescitis hora Filius hominis venturus est. Sic à Christo edocuit Petrus: Adueniet dies domini sicut fur. Sic & Paulus. Ipsi diligenter scitis, id est, accuratè didicistis, & firmissimè creditis, & ob oculos semper habetis; quod dies domini sicut fur in nocte, ita veniet. Rursum hunc repentinum aduentum suum Christus Dominus clarissimo exemplo diluuii orbis terrarum expressit: Sicut in diebus Noë, ita erit aduentus Filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium, comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem qui intravit Noë in arcam, & non cognouerunt donec veniret diluuium, & tulit omnes; ita erit & aduentus Filij hominis. Tribus ergo modis docet Christus repentinum fore hoc iudicium, sicut est laqueus, sicut fur, sicut diluuium.

Causam quoque repentini aduentus adiungit, ut attendamus, ut vigilemus, ut semper parati simus. Si præciseret quis aut fera laqueos, quam diligenter euitaret! Nam & ideo si fortè ex laqueo euasit ad eandem locum vix vnamquam postea redit. Contra fures extruuntur domus bene munitæ, clauduntur ostia, feræ, pefuli, vigilantes canes adhibentur, ciuitates totæ mœnibus clauduntur. Si par esset animæ cura & æternæ salutis ratio, qualis est vitæ temporalis & bonorum terrenorum custodia, non minus ad diem iudicij vnusquisque paratus semper esset. Hanc causam repentini iudicij Christus euidenter expressit, apud

Iudicium Dei cur incertum, & simile.

Matth. 24.

Matthæum: *Ideo & vos estote parati.* Apud Marcum: *Vigilate, vigilate, & orate.* Nescitis enim quando tempus sit. Apud Lucam in hoc Evangelio: *Vigilate itaque omni tempore: orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis, stare non concidere.* Subsistere, non perire, diligere aduentum Domini, non odisse: sicut casta coniunx non intrepidè tantùm, sed etiam cupide expectat reditum mariti sui, seruus, ut fidelis reditum domini sui. Hæc repentinè iudicij ratio tollit & resecat prorsus omnè vitæ bene gerendæ dilationem. *Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem.* Subitò enim *veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Si Rex vnâ ciuitatem tibi dono daret, ea conditione, vt infra vnâ horam literas donationis expedires, & diplomata regiû apponi curares; qua diligentia per te & tuos vrtereris, ne illa tibi hora elaberetur! At hæc vita quasi vna hora (neque enim adhuc vnâ horâ certò tibi supereffe scire potes) tibi à Deo concessa est, vt cælestem hereditatem acquiras, in Evangelio promissam *vigilantibus & orantibus.* Cur ergo vigilare contra peccatum, & orare pro Dei gratia atque misericordia vel ad momentum cessas; At fortè quia vides multos longæuos esse, longam quæque tibi vitam promittis. Sed nõne vides æquè multos in florèti ætate, atque adèò derepente abripit? Planè nemini iam mors repentina videri debet, quæ quotidie ante oculos nostros tot ex hac vita rapit. Quis à furioso non sibi bene caueret, quem videri omnes prætereuntes ferire? Mors instar furiosi nemini parci, rarò præmonuit. Verùm porcis in hac parte similes sumus. Porci enim conspecta nece socij, & audito grunnitu, quem ingentem illud ferè solùm animal occidendum edit, accurrunt omnes, grunniunt & ipsi, ac tumultuantur valde: vbi autem semel occisus porcus vociferari desinit, statim ad lutù & stercora redeunt, nihil ampliùs curâtes. Sic homines terreni, carnales, voluptuarij interim dũ moritur, notò quispiã, interim dũ funus effertur, mouètur, terretur, perturbantur: factis exequijs, citò obliuiscuntur, ad sordes voluptatù & vetera peccata redeunt. Periculi plena est emendationis dilatio & peccatorù reiteratio. Nauis etsi multa onera capiat, tamè tãdiu onerari potest, vt submergatur. Contra peccatores in peccato perseverantes, vox Dei illa est: *Super quo percutiam vos ultra addentes prauaricationem.* Castigare eos in hac vita desinit Dominò, qui peccatis suis modum

modum non ponunt, qui emendationem differunt, qui omni tempore non vigilant, non orant, vt sic in æternum eos puniat. Qui audit tonitrua, metuit fulgura. Hoc Euangelium tonitruum est futuri iudicij. Metuamus fulgura iustitiæ diuinæ. Quanto diutius viximus, quãto plura supplicia peccatis nostris debita euasimus, tanto certius & citius venturum iudicium expectemus. Theramenes cuius Atheniensis quum domus ruinã (quæ statim, illo egresso, cecidit) euasisset, exclamauit: O Iupiter, cui nam me temporè referuas? Nec multo post, à triginta tyrannis cicutam bibere coactus, interiit. idem peccatori statuendum, qui post peccatum perpetratum impenitens manens, Dei manum non sensit; iuxta illud: *Ne dixeris, peccauit, & quid mihi accidit triste? Alijs imus est patiens redactor.*

Porro hæc perpetua extremi iudicij memoria, timor, expectatio ad plurima conducit. Primum, frenum quoddam peccati est. Vnde S. Basilius: *Si quando te senseris ad aliquod prouocari peccatum, ad mentem reuoca formidabile illud, nec ulli mortalium tolerabile Christi iudicium: & hoc quasi freno animam cohibe.* Nempe sicut sol omnes stellas suo fulgore obscurat, sic folius iudicij memoria suo terrore omnes animæ concupiscências extinguit, vt est apud D. Clementem. Vnde & David docet, obliuionem iudicij, causam esse peccatorum. *Quum enim dixisset, Inquinat & sunt via eius in omni tempore, subiunxit rationem reddens, Auferuntur iudicia tua à facie eius.* Contrà verò memoriã iudicij à peccato custodire idem docuit, *Conspice timore tuo carnes meas: à iudicij enim tuis timui.* Quæ clauo cõfixus est, nec in hanc, nec in illam partem mouere aude: nec ad dexteram declinat, nec ad sinistram. Talis clauus timor iudicij est. Deinde qui timet iudicium, effugiet illud. Nisi timuissent Niniuite, subuersi fuissent. Generi Loth, quia nõ timebant, nec credebant monenti futurum mox iudicium Dei, perierunt cum Sodoma. Qui Noè prædicantem audire noluerunt, perierunt in diluuiò. Filij Iacob in prima professione in Ægyptum, quum nihil timerent, in magna mala inciderunt, à Ioseph vexati, in susceptionem vocati, in vincula coniecti. In secunda autem professione, vbi cum maximo timore accesserunt, omnia eis prospere successerunt. Maxima virtutum custodia timor est. Sicut fortissimo milite domum custodiente, domus illa à latronibus nocturnis tuta est: ita timor futuri & futuri iudicij reddit nos ab

A 5 eius

Matth. 24.
Marc. 13.
Luc. 21.

Simile.

Ecclesi. 5.

Simile.

Marc. 13.
Luc. 21.

Simile.

Simile.

Simile.

Isaia 1.

Simile.

Alianus de
var. hist. lib. 9.

Apostolus
1. Tim. 3.
Ecclesi. 5.

Tertia pars.
Timor iudicij
utilis.

Hom. in 1. sal. 33.

Simile.

Recogn. lib. 9.

1. sal. 10.

1. sal. 118.

Simile.

2.
Chrysol. hom. 2.
in 2. thess.
Exempla.

Genes. 43.

Simile.

*Homil. 15. ad
pop. Antioche.*

Simile.

De discret.

grad. 20.

*Homil. de latro-
ne.*

Simile.

*In Reg. monach.
cap. 30.*

*Ad virg. lapsā,
cap. 8.*

eius periculis tutos. Exemplum illustre vide apud S. Chry-
sostomum, ubi ostendit Antiochenos, qui propter deiectiones
eius & vxoris statuas, repentino quodam & populari tu-
multu, Imperatoris iustam iram atque vindictam vehe-
mentissimè timentes, sic ad Deum inuocandum, & pietatis
opera faciendā conuersi sunt, vt opulentissima illa ciuitas
magis tunc videretur religiosorum cœnobium, quàm con-
gregatio ciuium. Et profectò quemadmodum qui causam
aliquam grauem coram iudice pendentem habet, de illa
sua causa semper sollicitus cogitat, loquitur, tractat; & qui
Imperatorem aliquem cum ingenti exercitu ad ciuitatem
suam aduentare audiret, causamq; aduentus in bonum ne
aut in malum nesciret, de illo solo aduentu cogitaret: sic
si causa salutis nostræ cordi nobis esset, de illo tremendo
iudicio in quo omnes nos astare oportet, reddentes ratio-
nem eorum omnium quæ gessimus, & in quo qualis nobis
Christus adueniet nescimus, memoriam nunquam depo-
neremus, perpetuò cogitaremus. Vnde eleganter Clima-
cus: *Sicut qui esurit, recordatur panis, sic qui saluari cupit, non
potest non recordari extremum iudicium.* Et, vt sapienter scri-
psit Eusebius Emisenus, *Magna iam est pena peccati, metum
atque memoriam futuri perdidisse iudicij.* Mundani videlicet,
& voluptatum sectatores similes sunt hominibus rusticis,
qui securè agunt, nec vnquam de palatio regio, aut de Reg-
is ipsius vel iustitia erga malefactores, vel liberalitate er-
ga bonos cogitant. At pii, fideles, & timentes Dei iudicia,
similes ijs sunt qui in aula regia versantes compositè se
gerunt, semper ad respondendū parati. Talis quum S. Hiero-
nymus esset, hanc vocem saepe vsurpauit; aliòsque ad
eam vsurpandam hortatus est: *Sive comedam, sive bibam, sive
aliquid aliud agam, semper insonat auribus meis vox illa horri-
fica: Surgite mortui, venite ad iudicium.* Denique sola infir-
mitas hūc iudicij metum animis mortalium eximit, vnde
S. Ambrosius: *Si mente cernerent homines peccatores quale iu-
dicium imminet mundo, sensus humanus non dispergeretur va-
nitate seculari, si non infidelitate grauaretur.*

3 Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non
transibunt.

Iudicij extre-
mi expectatio
certa.

Locus moralis explicandi & premendi certissimam, &
necessariam, & assiduam extremi iudicij expectationem:
ideòque ab illis malis medijs omni studio cauendi, quæ
cuius

eius perpetuam expectationem animis nostris eximunt, &
penitus paulatim delent Idcirco enim hanc illustrem asse-
uerationem Christus hoc loco adiecit, quam alias in hoc
loco adieciisse non legitur. Docet nempe verba hæc sua:
quibus aduentum suum gloriosum in extremo iudicio de-
scripserat, magis firmā, certā, solidā, & stabiliā esse, quàm
ipsum cœlum & terram, quæ mortalium iudicij profusus
immutabilia & firmissima esse videntur. Cætera enim in
ipsa terra nasci & interire quotidie videmus. Orbium quo-
que & siderum cœlestium motum ratione & sensu com-
prehendimus. Atqui, nec terrā ipsam nec cœlum moueri
vnquam cernimus, aut mouenda esse, vel immutanda vel
destruenda, certā & euidenti ratione intelligimus. Et ta-
men tanta est futuri iudicij firmitas & certitudo, vt cœlo
ipso ac terrā firmiora sint. Nam ipsa quidem transibunt, &
vt ait Ioannes, *mutabuntur in calū nouū, & terram nouam:* &
vt ait Petrus, *Cœli magno impetu transibunt, & elementa ca-
lore soluentur, terra quoque & quæ in ipsa sunt opera exurentur.* & vt Esaias prædixit, *Cœli sicut fumus liquefcent, & ter-
ra sicut vestimentum atteretur:* ac denique vt Dauid cecinit, *Opera
manuum tuarum sunt cœli: Ipsi peribunt, tu autem per-
manes, & omnes sicut vestimentum veterascent:* sed verba hæc
mea de futuro certissimè hoc extremo iudicio non transi-
bunt, non mutabuntur, sed opere complebuntur. Debetis
ergo illa certissimè & firmissimè credere, credendo expec-
tare, expectando cauere.

EVANGELIUM DOMINICÆ II.

A D V E N T V S .

V V M audisset Ioannes in vinculis opera Matth. 11.
Christi, mittens duos ex discipulis suis, ait
illi: Tu es qui venturus es, an alium expe-
ctamus? Et respondens Iesus, ait illis: Eun-
tes renuntiate Ioanni quæ audistis & vidi-
stis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, sur-
di audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur. Et
beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem
abeuntibus, cepit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: Quid
existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam;

S: d

Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam Prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te.

P E R I C O P E moralis huius Eüangelij.

1. *Ioannes in vinculis.* De persecutione & varia tribulatione iustorum in hac vita.
2. *Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum, ait.* De cura, & charitate pastorum & patrum erga oves & liberos suos.
3. *Euntes renunciate Iovanni.* De modestia seruanda in sui ipsius commendatione.
4. *Quæ audistis & vidistis.* De officio boni pastoris; in doctrina & operibus.
5. *Pauperes euangelizantur.* De paupertate spiritus, humilitate & mansuetudine ad cælestia capienda.
6. *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* De vero Christianismo.
7. *illis autem abeuntibus, cepit Iesus dicere de Iovanne.* Contra adulatorum, & de nemine coram laudatio.
8. *Quid existis in desertum videre?* De laude & gloria iustorum etiam in hac vita.
9. *Aurandinem vento agitatam?* De fortitudine animi, libertate spiritus, & constantia seruanda.
10. *Hominem mollibus vestitum?* Contra molliem, luxum, & omnem vestimentorum excessum.

1. *Ioannes in vinculis.*

De tribulatione iustorum in hac vita.

Locus moralis de tribulatione, persecutione, & varia tentatione iustorum in hac vita. Ioannes Baptista, quo non surrexit maior inter natos mulierum, & natiuitate celebris, & vitæ sanctitate illustis, & officio ac vocatione excellens, in vincula conicitur, in carcere detinetur, infami supplicio tollitur; sublatu hosti capitali deridendus proponitur; capite in disco allato, conuiuij tempore præciso, ad omnem contumeliam exposito, ac denique mulierculæ vilissimæ libidini dato: Herode interim incestis nuptiis potito, in regno, in epulis, in voluptate, saltante Herodiade, & matris scdissimum præceptum exequente. Hæc videlicet est fors iustorum, multa temporariter mala perpeti, vt cælestibus bonis in æternum fruantur. Sic Iesus Christus prædixit *Mundus caudebit, vos autem contristabimini.* Quare Apostoli & primi Christiani tribulationes huius vi-

Joan. 16.

tae, vt

tae, vt rem Christianissimo propriam, expectarunt. Sic Paulus: *Nemo moueatur in tribulationibus nostris. Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus,* id est, ad hoc destinati & vocati sumus. Sic idem cum Barnaba, *conformantes animas discipulorum, exhortantē sique vt permanereat in fide:* addiderunt: *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Hæc est Christianorum vocatio, hæc fors iustorum, de qua Christus apertissimè: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam quotidie: & sequatur me,* id est, tribulationes & tentationes, quæ illi quotidie obueniunt, ferat parienter, sicut ego tuli. Hanc generalem sortem iustorum Paulus quoque expressissimè tradidit. *Omnes (inquit) qui se volumus vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur.* Si causas huius conditionis & sortis iustorum explicare libeat loco, eas breuiter exponemus. Primum omnis tribulatio est fidei & charitatis ve. è Christianæ probatio: iuxta illud Apostoli: *Tribulatio patientiam, patientia probationem operatur.* Vnde & illud sapiens: *Tanquam aurum in furnace probant illos, & inuenit eos dignos se.* Quomodo autem tribulatio sit vera probatio, pulchrè explicat S. Augustinus: *Voluntas Dei est aliquando vt sanus sis: aliquando vt agrotas. Si quando sanus es, dulcis est voluntas Dei; quando autem agrotas, amara; non es recto corde: quia non vis voluntatem tuam ad Dei dirigere voluntatem, sed e contra.* Probauit te ergo tribulatio an Deum toto corde dilexeris. In hoc sensu Apostolus dixit: *Si extra disciplinam estis, ergo adulteri estis, non filij Paternam quippe castigationem verus filius æquamiter feret.* Sic etiam fidem probat, vnde Augustinus: *Surgunt procellæ stagni huius; vides malos florere, bonos laborare. Tentatio est, fluctus est, Et dicit anima tua, O Deus, Deus, ipsa est iustitia tua, vt mali floreant, boni laborent? Dicit Deo; Hæcine est iustitia tua? Et Deus tibi respondet: Hæcine est fides tua? hæcine tibi promiss, aut ad hoc Christianus factus es, vt in seculo floeres? Hæc ille. Nempe quum ex fide viuat iustus, fides autem sit rerum sperandarum substantia, basis & fundamentum, verè fidelis ille est qui bona futura expectat, non qui presentibus bonis gaudere vult. In quo ergo fides firma & recta est, ad rebus aduersis non perturbatur, vt omnia prospera suspecta habeat, metuens ne presentibus affluens bonis, æternis excidat. Ad fidei ergo probationē tribulatur in hac vita iusti. Alia causa tribulationis iustorum in hac vita, est ipsa Dei erga illos dilectio, & fauor singularis. Quod ne cui paradoxum*

1. Thess. 3.

Act. 14.

Luca 9.

2. Timo. 3.

Tribulatio, fidei & charitatis probatio.

Roman. 5. Sapiens. 3.

Enarrat. in Psal. 35.

Hebr. 13.

Preser. in Enarr. 2. in Psal. 25.

Fidelis quis.

Hebr. 11.

Tribulatio, amoris diuini signum.

doxum

Tobia 12.
Lucæ 12.

Similia.

In lib. de Proui-
dentia Dei.

doxum videatur, ex Scripturis, adeoque euidenti ratione breuiter ostendatur. Tobia viro iusto graui cæcitate percussio, dicit Angelus Raphaël: *Qui acceptus eras Deo, necesse erat ut probatio tentaret te.* Sic Christus in Euangelio: *Dico vobis amici mei, Nolite timere eos qui corpus occidunt, &c. Amicos vocat, quos ad sanguinis pro iustitia effusione inuitat. Ideo autem amicos appellat: quia maximum amicitia & charitatis argumentum tales præbent. Quemadmodum enim amicitia humanæ officium postulat, non solum vt alter pro altero amicus libenter laboret, & laborando patiatur, sed etiam vt alter ab altero officia laboriosa exigat, atque audacter & familiariter laborandi ac patienti materiam alter alteri præbeat, sic inter Deum & iustos fit: quorum est arctissima, & omnem humanam superans dilectio. Nec inter amicos tantum, sed & inter superiores ac subditos hanc dilectionem cernimus. Subditus, pro Rege quem diligit; filius pro patre quem amat; ciuis, pro Magistratu quam reueretur, nihil ferè arduum recusat. Imo dilectionis argumentum interpretabitur, si quid ei arduum imperetur. Pulchrè Seneca: *Nihil eo infelicis, cui nihil euenit aduersi. Argumentum est à Deo illum contemni, ut imbellem & ignauium. Ignominiam iudicat gladiator cum imbellem componi. Scit enim sine gloria vinci, qui sine periculo vincitur. Idem facit Dei prouidentia. Fortissimum quemque aggreditur, aduersus quem suam vim intendat. Ignem experiebatur in Mutio, paupertatem in Fabricio, exilium in Ruilio, tormenta in Regulo, venenum in Socrate, mortem in Catone. Hæc ille ethnicus. Sed in his omnibus totus finis, tota merces erat vana gloriola, iuxta illud Poëtæ:**

Vicit amor patria, laudisque immensa cupido.

At multò felicius & fortius in seruis suis experitur Deus suorum fortitudinem, fidem, dilectionem. Sic expertus est ignem in Laurentio, paupertatem in Francisco, exilium in Athanasio, tormenta in Vincentio, silentium in Arsenio, lacrymas in Ephremio, labores in Pachomio, ieiunia in Euagrio, solitudinem in Honorio, nuditatem in Antonio, cæcitatem in Tobia, vlcera in Iobo, patientiam in Moyses, persecutionem in Davide, lapides in Stephano, crucem in Petro, gladium in Paulo, vincula & carceres in Ioâne Baptista: denique in alijs innumeris, seu Martyribus, seu Confessoribus, innumera vel tormentorum, vel aliarum afflictionum genera. Hos omnes Deus arctissimè dilexit: &

hos

hos omnes Deus variè in hac vita affligi voluit. Alia causa est ipsa virtutis perfectio in hac vita, & consequenter gloriola merces in altera. *Beati estis* (ait Christus) *quum persecuti vos fuerint homines, & dixerint omne malum aduersum nos mentientes, propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in calis.* Sic & D. Iacobus: *Omne gaudium existimate fratres, quum in varias tentationes incideritis, scientes quod probatio fidei vestra patientiam operatur; patientia autem opus perfectum habeat, vt sitis perfecti & integri, & in nullo deficientes.* Nempe hæc est perfectio Christiana, non solum declinare à malo, & facere bonum; sed etiam tolerare mala, & pati aduersa. *In patientia enim nostra possidemus animas nostras; & à diebus Ioannis Baptistæ usque nunc, qui ferè primus arduum vitæ genus exercuit, & in carcere decollatur, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud:* quod totum non ad Dei rigorem, sed ad nostram glorificationem pertinet. Vnde Chrysostomus: *Volens Deus hominem glorificare, tentat illum, non vt cum iudicio (id est, seuerè) hoc faciat, sed ne sine causa glorificet.* nempe, vt nostræ glorificationis nos quoque cooperatores essemus, quo nihil humanæ naturæ gloriosius cõferri potuit. Nempe Deus paternum gerit in nos affectum, non maternum. Pater filium labori mancipat, vel opificio addicit, vel ad militiam emittit, vel negotiationi tradit, vel ad studia & literas collocat, vt sic ad honores vel opes acquirendas perueniat. Mater verò filiū suum domi in officina residere perpetuò vellet, quietamque & tranquillā semper apud se vitā agere. Rursum in castris non nisi fortissimis & charissimis suis militibus periculosa Dux imperat. Lectissimos, & quos promouere cupit, emittit, qui nocturnis insidijs hostes aggrediantur, qui iter hostium explorent atque intercipient, qui præsidium aliquod loco deiciant, denique qui robur ipsum exercitus hostilis inuadant. Nemo eorum qui sic exeunt, dicit, *Malè de me Imperator meruit, aut malè mihi voluit; nisi ignauius fortè aut imbellis quispiam: sed contrà, si strenuus miles est, & militis nomine dignus, sic dicit: Bene de me iudicauit Imperator, bonam de me opinionem se habere ostendit; bene mihi voluit & honori meo consulere.* Sic se res habet inter nos & Deum. *Militia enim est vita hominis super terram.* Et, *omnes currimus in agone.* Certare igitur, contendere, & contra omnia aduersa, Dei prouidentia nobis immissa, pugnare debemus. *Nemo enim*

Tribulatio virtutis perfectio.

Math. 5.

Iacob. 1.

Psal. 36.

Lucæ 12.

Math. 11.

In Math. homil.

14. operis imper-
fecti.

Similia.

Iob 7.

1. Corinth. 9.

1. Timoth. 1.

enim

enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Plura de hac materia in alijs Euangelijs, vbi magis proprius erit dicendi locus.

2. Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum ait.

Pastorum & patrum cura.

LOCVS moralis de cura & charitate seu pastorū erga oves, seu patrum erga filios suos. Ioannes enim nō propter se illos ad Christum misit, nec propter se quaesivit an ille Messias esset. Non enim potuit eum ignorare, quem antea digito demonstrauit, dicens: Ecce Agnus Dei, &c. quam apud aquas confessus erat dicens: Ego debeo à te baptizari, &c. quem etiam apud Sacerdotes & Scribas ad eum missos ingenuè prædicabat, dicens: Non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius. Sed (ait Hieronymus) sibi querens suis discipulis discere voluit. Sic Elizeus mittit filios Prophetarum per montes & ardua, vt quærerent tribus diebus Eliam, quem ipse ascendentem viderat. Quum enim tot sua testimonia suis adhuc discipulis non satisfacere Ioannes videret, hac arte elicere voluit luculentam probationem, quòd Iesus esset Christus, ne ex sola humilitate alteri hunc honorem detulisse suis discipulis, præceptorem suum nimis amantibus, videretur. Ioannes ergo iam in carcere & morti proximus, non sui, sed suorum discipulorum curam habet. Non mittit ad Herodes vt liberetur, sed suos ad Christum vt instruatur. Tanquam si prouidus pater moriens, filios suos assignet fideli tutori, & cupiens eos bene instructos relinquere, sic suos mittit ad Christum, ab eo docendos, & in fide confirmandos. Sic Paulus in ipsis vinculis curam Ecclesiae gerit, ad Philippenses, ad Ephesios, & ad Philemonem in carcere Romano scribens. Sic etiam ad Colossenses in Epheso comprehensus scripsit. Quemadmodum candela accensa, etiam in carcere conclusa, per rimulas tamen lumen emittit; sic Ioannes, qui erat lucerna ardens & lucens, charitatis suae ardorem foras emisit. Concludi charitas non potest. Quanto magis plenam libertate gaudentes, & summa potestate ac facultate beneficendi præditos Episcopos & Pastores, perpetuam ouium suarum curam habere oportet: Canon Apostolicus iubet, vt si Episcopus electus non admittatur à populo loco (non sua culpa, sed populi refractarij vitio) clerici illius ciuitatis excommunicentur, qui nō fuerunt correctores populi inobedientis. Eadem debet esse cura parentum erga liberos.

Ioan. 1. Matth. 3.

Ioan. 1. Ad Algasiam quæst. 1. 4. Reg. 1.

Simile.

Exemplum.

Simile.

Ioan. 5. Canon. 38.

Parentū cura erga liberos.

liberos. Diogenes patrem percussit cuius filium insolentem vidit. Lacedæmonij, quum duo fratres inter se dissiderent, multam dixerunt patri, quòd eius negligentia, orta inter eos similitas esset. Aliud Ioannes suo exemplo docuit, qui etiam discipulos formaret, ignorantiam ipsemet prærebat, sicut magistri chori tonum aliquando excedunt, vt alij cantores congruum tonum accipiant.

3. Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis.

LOCVS moralis de modestia seruanda in sui ipsius existimatione & commendatione. Christus rogatus de re maxima, & de summa ab orbe condito dignitate, an esset Messias & Saluator mundi, non responderit se illum esse; sed ex doctrina & operibus iudicandum relinquit, an sit verus Messias, nec ne Superbi semetipsos & sua facta prædicant. Nabuchodonosor in sua superbia sic loquitur: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego edificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? At Christus de seipso nihil affirmat, sed duo certissima argumeta profert, quibus interrogato satisfaciat, doctrinam & opera. Sic docet nos humilitatem & modestiam, vt nō verbis, sed operibus commèdari velimus. Ideo non dicit, cæcos illumino, mortuos resuscito; sed cæci vident, mortui resurgunt, &c. In bonis operibus non est dicendum, ego hoc feci; sed, Deus fecit. Bonorum enim operum potissimam partem Deus facit. S. Hugo dicebat: Mala mea purè mala sunt, & mea sunt: bona autem mea nec purè bona sunt, nec mea sunt.

Modestia seruanda.

Dionys. Cartha. 2° cap. 18. Eccl.

4. Quæ audistis & vidistis.

LOCVS moralis, circa officium Pastoris seu Præpositi Pastoris officij cuiusvis ecclesiastici, qui ex duplici hoc capite, doctrina & operibus commendari debet, sicuti Christus per ea innotescere voluit, cuius illi in terris vicem gerunt. Sic Paulus Christi imitator: Quæ audistis & vidistis in me, hæc agite; & Deus pacis erit vobiscum. Sic suo Timotheo præscripsit: Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione. Doctrinam verbi cum bona conuersatione coniungit. Qui enim dicit & non facit, similis est illi qui numismate ad nihil aliud vritur, nisi ad numerandum; quod de Græcis dixit Anacharis Scytha, qui verbotenus magni erant Philosophi, sed vita & moribus leuissimi. Vnde illud Solonis ad Græcos apud Platonem in Timæo: Vos semper pueri estis, senex autem Græcorum nemo. Moribus nempe pueri erant.

Philipp. 4. 1. Tim. 4.

Simile. Plutarch. in lib. de profectu morum.

Apophthegma.

Pars Hyemalis.

B

Cuius

In Lacon.
Epist. 34.
Simile.
Math. 5.
Roman. 2.
Doct. malus suum processum facit.
Luca 19.
Luca 12.
Epist. 109.
Similia.
Epist. 95.
Math. 23.

Cuius rei tale exemplum narrat Plutarchus. Senex quidam in ludis Olympiis diu multumque inter Græcos perambulans, nec locum inueniens, ad Lacedæmonios tandem peruenit, ubi non solum pueri omnes illi assurrexerunt, verum etiam viri multi locum dederunt. Id factum quom ceteri Græci, quotquot aderant, magno applausu approbassent, exclamat senex: *Heu miseriam! Omnes Græci norum quid sit honestum, sed eo soli vtuntur Lacedæmonij.* Monendi hoc loco Pastores, ne fortè omnes illi norint optimè quid sit honestum, sed eo soli vtantur la ci. Rescè monuit Seneca: *Eum elige Doctorem, quem magis admireris quum videaris, quàm quum audieris.* videlicet qui ex vita sanctitate magis commendetur quàm ex doctrina. Sicuti monstruosum est vt homo maiorem habeat linguam quàm manum; sic cuius maiora sunt verba quàm opera præter naturam facit. *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum* Christus magistris Ecclesiarum dixit: *Vos estis sal terra,* propter sanam doctrinam qua condiendi erant populi, vt recta saperent. *Vos estis lux mundi,* propter exempli virtutum: *vt luceat lux vestra coram hominibus,* & *videmus opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Ad eos verò qui dicunt & non faciunt, clamat Apostolus: *Qui aliter doces, te ipsum non doces? qui prædicas non furandum, furaris? qui dicis non mæchardum, mæchardis?* Nempe huiusmodi prædicando optima, & faciendo pessima, nihil aliud quàm suum ipsi processum cõtra seipos egregiè formant, vt iudex tandem toto viso processu, doctrinæ optimæ, & vitæ contrariæ, sententiam pronuntiet. *Ex ore tuo te iudicauerue nequam.* Sanè si quis scit voluntatem Domini & non facit eam, vapulabit plagis multis; is qui & scit & docet, vapulabit plurimis, si non facit eam. Pulchrè Seneca: *Nullos peti mereri de omnibus mortalibus iudico, quàm qui philo:ophiam (multo magis Euangelicam doctrinam) velut aliquod artificium venale didicerunt, qui aliter viuunt quàm viuendum esse præcipiunt. Non magis potest talis prodesse præceptor, quàm gubernator in tempestate nau: eabundus. Non est loquendum, sed gubernandum.* Et alio in loco: *Nihil proderit dare præcepta, nisi bruis amoueris obstantia præceptis. Non magis quàm proderit Duci arma in conspectu militum posuisse propis, que adiuuasse, que ipse nunquam exercuerit, vt ad præcepta que damnari possit animus ire, soluendum est. Planè iuxta illud Christi *Allegant onera grauiora, & imponunt ea humeris aliorum.* & dicit*

guro suo nolunt ea mouere. Alligatur enim & graue fit onus subdito, quod qui imperat non ipse præstat. Putat enim subditus ferri non posse, aut certè parum interesse an feratur, quod à præcipiente superiore ferri non v det. Si enim aut ferri posset aut necessariò ferri deberet, ipse magister ante omnes hoc faceret. *Qui docet igitur & non facit, duplex onus imponit; vnum præcepti, alterum mali exempli.* Nam vt omne præceptum per se graue est, nisi charitas accedat per quam fit leue: ita adhuc grauius est quum illud non ferunt, qui ad ferendum valentiores videntur. Sicuri enim leue fit quando exemplo præcurrit magister (facilius enim est imitari facientem, quàm obedire iubenti) sic graue fit quando onus deponit. Christus ergo bonus magister, vt se Messiam, vt se magistrum omnium iustorum ostendat (*vnus est enim magister vester, Christus,*) iubet discipulos Ioannis renuntiare ea quæ audierant & viderant. Iubet doctrinam & opera eius attendi. Neque verò obstat quòd opera miraculosa Christus hic intelligat. Nam vt illa tunc necessaria erant ad fidem hominum animis ingenerandam (*miraculis enim, ait Augustinus) cõcilauit auctoritatem auctoritate meruit fide, fide contraxit multitudinem;*) sic postea bona opera prædicatorum necessaria sunt ad fidei opera producenda. Noqua planta dum adhuc tenera est, saepe irrigatur; ubi autem in arborem adoleuit, sole magis caret quàm frequenti pluuia. Fides miraculis irrigari debuit, vt cresceret; sed ubi creuit, luce bonorù operum, luce exemplorum magis indiget, quàm miraculorum frequentia. *Qui mundo credente non credit* (ait Augustinus) *magnum est ipse prodigium.* Proximum est quod monet Iacobus: *Tu mihi ex operibus ostende fidem tuam.* Tales enim fructus hæc arbor profert. Est nunc igitur doctrina cum bonis operibus in magistris animarum ita necessaria, sicut doctrina sana cum miraculis in primis illis plantatoribus, Apostolis & Apostolicis viris, maximèque in Christo omnium magistro necessaria fuit.

5. Pauperes euangelizantur.

Lo c v s moralis de paupertate spiritus, de humilitate cordis, de animi mansuetudine & submissione, solo & proprio doctrinæ caelestis capiendæ medio. Christus hoc inter miracula enumerat, quòd non sublimes spiritus, nec superba ingenia, nec subriles & acuti homines Euangelium

Malus magister dupliciter onerat.

Math. 23.

De utilia. cred. cap. 14.

Simile. Greg. hom. 29. in Euang.

De ciuit. Dei, lib. 22. cap. 3. Iacobi 2.

suscipiunt, sed humiles, mansueti, paruuli. Hactenus Philosophi & sapientes huius mundi alios auditores & sectatores non habuerunt, quam ingenia selectissima, acutos & subtiles homines, superbos & gloriae cupidos Tales Platonis Academia, tales Zenonis stoā admittit; tales cū Aristotele deambulabant. Plato neminem, nisi prius geometram, id est, in mathematicis principijs acutē & subtiliter versatum, in suam Academiam recepit, & tamen erat eius doctrina tota penē moralis. Nouum itaque era: ad Evangelicam doctrinam suscipiendam non nisi pauperes, id est, humiles, mites, atque mansuetos à Christo vocari. Prædixit hoc Esaias, & in se completum Christus asseruit: *Spiritus Domini super me, Euangelizare pauperibus misit me.* quod apud Esaias sic legimus: *Annunciare mansuetis misit me ut mederer contritis corde.* Sic alibi idem Propheta: *Super quem requiescet Spiritus meus? super humilem & trementem sermones meos.* Euangelica nimirū & caelestis doctrina, quia non arte & ingenio acquiritur, sed Dei gratia & dono impartitur, ideo non nisi ab humilibus capi potest. *Deus enim humilibus dat gratiam, superbis autem resistit.* Ideo sapienter Augustinus: *Nisi pietas & pax quadam mentis accedat, de fide nihil intelligi potest.* Sicut ergo vas se demittit in puteum, & incuruat se ut aquam hauriat; sic animus humanus demittere se debet, ut caelestem doctrinam capiat. Quae sublimis sunt, & supra captum nostrum, inuadi, aut ut, capi non possunt: vel arte, vel precibus utendum, ut eò perueniatur. Sed quia in caelestibus arti locus non est, precibus, & humili spiritu agendum. Videmus formicas propter exiguum corpusculum, arborem quantumuis excelsum, inuadere, ad summum usque fastigium conscendere, per quaelibet minutissima folia tuto discurrere. Sic humilibus solis datum est altissima fidei mysteria penetrare. Plura diximus de hac materia in altero Promptuario nostro Catholico contra haereticos. Nam ut acetum acre non fit nisi ex optimo vino, sed corrupto; sic maximi haeretici ex maximis ingenijs per superbiam corruptis. Talibus Christus suae sapientiae thesauros non committit. Hoc enim esse: *proicere sancta canibus, & margaritas porcis.* Sunt enim superbi omnes ferocitate canes, & ruditate porci, qui repretiosissimas non nisi carnaliter capiunt, & ex affectibus humanis iudicantes, quasi pedibus conculcant. Sed contra, ut prudens mercator, non otiosis aut curiosis, sed ijs

quos emere velle putat (quia talibus indigent, suamque indigentiam agnoscunt) merces suas ostendit: sic Deus, non superbis, qui per se satis sibi sapere, & omnia mysteria intelligere videntur; sed humilibus, qui suam ignorantiam agnoscunt, auidē diuinos magistros audiunt, sua caelestia mysteria communicat. Sic Christus coram Herode nulla voluit facere miracula, ac ne loqui quidem aliquid. Rursus quemadmodum parentes tunc demum thesauros suos filijs patefaciunt, opesque & substantiam paternam eos scire permittunt, quomodo iam adultos viderint, & puerilis laetitia vitia respuisse, esseque morigeros & obsequentes; ita anima humana, donec humilis & Deo deuota atque obediens fiat, ad caelestium rerum cognitionem à Deo non admitterit. Certè ut vas repleti non potest nisi prius euacuetur; sic anima humana, nisi per valde modicam sui reputationem, id est, vacuam se reputando, cognitione rerū diuinarum repleti non potest. Ideo propheta Philolphi, *Roman. 22 dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Nihil ergo mirum si solis pauperibus euangelizat Christus. Hoc est quod dicit Apostolus: *Elegit Deus infirma mundi; ut quae sunt fortia confundat.* Doctrina enim humilium, est confusio superbiorū. Sed & in hoc maior est Dei gloria. Nam ut ille demū summus artifex est, qui ex vilissima quaque materia excellens tamen artis suae opus producere potest; sic Christus se magistrum peritissimum ostendit qui pauperes maximè, simplices, idiotas, ipsa quasi perissemata de purgamenta mundi, (ut Apostolus loquitur) caelestium mysteriorum discipulos idoneos atque adeo magistros fecit. Magnae artis esse videretur, ex ipsis corticibus pomorum, saccharo & melle conditis, delicatissima bellaria conficere. Maius est homines rudes, & mundi iudicio stultos, Euangelicae doctrinae luce sic collustrare, ut sint ipsi postea lux mundi, & sal terrae. Pauperes ergo euangelizatur, vel quia sic Euangelicae doctrinae ratio postulat, vel quia caelestem magistrum sic decer, vel quia ad Dei gloriam hoc in primis pertinet.

6. Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.

LOCVS moralis de vero Christianismo. Christianus enim ille verus est, qui non scandalizatur in Christo, qui non erubescit Euangelium, qui nihil à se alienum putat quod in Christo Christi est. Veri hominis illa vox erat, & maximo cum applausu accepta: *Homo sum, humani nihil à me alienum exi-*

Luca 4.

Esaias 61.
Ibidem 60.

Iacobi 4.

De utilita. erud.
cap. 18.
Simile.

Simile.

In die sancti
Matthaei,
Simile.

Matth. 7.

Simile.

Crysost. lib. 3. de
compunct. coram
Similia.

Roman. 22

1. Corinth. 12

Simile.

1. C. 1. inth. 4.

Roman. 1.

scandalizati

in Christo

quid.

1.

2. Corint. 1. *sumo. Scandalizantur in Christo non solum omnes infideles & increduli, de quibus Paulus: Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam, propter ipsam doctrinam de Christo; sed etiam omnes impij, tam increduli quam credentes, propter Christi virtutes in eo scandalizantur. In India Orientali, & regnis Iapanicis, multi Reges etiam fidem Christi, quoad doctrinam, amplecti parati essent, tamen propter vitam innocentiam, quæ Christiana religio præcipit, amplecti noluerint. Multi Philosophi quia factum & gloriam huius seculi quasi pro summo bono habebant, quam Christus condemnat, & humilitatem docet, dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, à Christiana religione exhorruerunt. Vnde sic Platonicos alloquitur Augustinus: Quia Christus humiliter venit, & vos superbi estis, ideo Platonici quam Christiani esse maluistis. Omnia vitia in Christi virtutibus scandalizantur. Superbus in Christo humili, & omnes contumelias atque opprobria usque ad crucem sustinere. Avarus in Christo paupere, & non habente ubi reclinet caput suum. Quem Christus ad perfectionem hortabatur, recessit tristis, quia dives erat, id est, amator diuitiarum, & avarus. Gulosus in Christi sobrietate, qui multum & sæpe ieiunauit, suisque ieiunandum prædixit, quando sponsus auferetur ab eis. Multi hodie Catholicam deserunt, & ad hæreticos trāsēunt, quia ieiunare se non posse aiunt. Tales scandalizantur in Christo; & in corpore eius, quod est Ecclesia, præscribente ieiunia. Libidinosus in Christi puritate, qui nasci voluit de virgine, & docet quosdam castrare se propter regnum caelorum, & per Apostolum suum Paulum hortatur omnes ad virginitatem, & prohibet ipse mæchiam omnem, etiam mentalem. Multi ex clero ex hac Christi doctrina hodie scandalizati abierunt retrò, & in hæreses apostatarunt. Desidiosus & ignauus, atque acedia laborans, scandalizatur in Christi frequentissima oratione, in qua pernoctabat, ad quam sine intermissione faciendam hortabatur. De omnibus his verum illud est quod in Euangelio dicitur: Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Erant enim eorum mala opera. Nam ut lucis solem non vident, & nocturæ oculus luce offenditur; sanus autem oculus lucis splendore etiam delectatur: sic omnes impij quorum corda sunt tenebræ, & non nisi opera tenebrarum faciunt; Christi luce omniumque virtutum splendore offenduntur.*

dantur & scandalizantur. Horum omnium voces describit Sapiens: Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, Sapiens. 2. & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplina nostra. Tale scandalum Iudæos ad Christum occidendum impulit. Tale scandalum hodie hæreticos ad persequendos Catholicos, maxime de clero, & monachos impellit. Michol superba derider saltantem & tripudiantem Dauid coram Arca Dei. Allegoria. Populus alienigena, Iudæos templum readificantes, primum deridebant, postea quibus poterant modis impediebant. Impiorum vox de vita iustorum est: Nos vitam eorum Sapiens. 5. reputabamus ipsamiam. De Christo prædicante, & ad omne virtutis genus hortante, dixerunt Iudæi. Damonium habet, Ioan. 10. & insaniunt. ut quid eum auditis? Quum Sacramenti sui mysterium aperiret, de corpore manducando, & de sanguine bibendo scandalizati, dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest audire eum? Ad hanc doctrinam etiam hodie scandalizati multi hæretici, abierunt retrò, Christo relicto, quia corpus eius, quod est Ecclesia, deseruerunt. Quibuscumque doctrina Christi, vel Ecclesiæ eius, insana, stulta, superflua, dura, superstitiosa videtur, illi omnes in Christo scandalizantur. Hæretici hodie, quia toti carnales sunt, primo suo magistro Luthero similes, scandalizantur in Christo propter doctrinam de necessitate bonorum operum. Lutherus, lectis illis Pauli verbis: Iustitia Dei in eo (scilicet Euangelio) reuelatur, tale scandalum passus est, ut sic scribat: Oderam istud vocabulum, Iustitia Dei, quod usu & consuetudine omnium doctorum doctus eram philosophice intelligere de iustitia formali & actiua, qua Deus est iustus, & peccatores iniustusque punit. Ego autem non amabam, imò odiebam: iustum, & punientem peccatores Deum, tamquam, si non blasphemiam, certe ingenti murmuratione indignabar Deo, dicens: Quasi Lutheri scandalum. verò non satis sit miseros peccatores, & aternaliter perditos, peccato originali, omni genere calamitatis oppressos esse per legem Decalogi, nisi Deus per Euangelium dolorem dolori adderet, & etiam per Euangelium nobis iustitiam & iram suam intaret.

Hæc ille ad verbum. Hoc itaque scandalum passus, fingit iustitiam Dei in Euangelio nullam aliam esse quam iustitiam fidei iuxta sententiam suam, id est, qua sumus iusti per fidem, credendo solum in Christum, & eius iustitiam nobis imputatam apprehendendo per fidem. Quod totum

in *Clauo*, par. 2.Non scandalizari in Christo quid. *Simile.*

13.

Matth. 24.

Anglicana persecutio.

14.

15.

eius scandalum, atque infaniam huius scandali, alio in loco refutatum dedimus. Similiter Flaccus Ilyricus scandalizatus, affirmat illa Christi verba in Euangelio, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, non esse vocem Euangelij, sed legis, id est, ad veterem legem pertinere, & hodie non obligare. Quod etiam eodem in libro refutauius. Hoc istorum nebulonum scandalum sequuti hodie innumeris, atque ita scandalizati, & ipsi Christum deseruerunt. Sed beati Catholici qui in hac Christi doctrina non sunt scandalizati. Beati plenius iusti & pij Catholici qui in nulla Christi doctrina scandalizantur. Qui voluntatem suam in omnibus Christi voluntati conformant, ille demum non scandalizatur in Christo, ille beatus est. Quemadmodum enim ferrum frigidum, etsi millies malleo contundatur, formam tamen nouam non accipit, nisi igne calefiat; sic anima, etsi intellectum optime instructum habeat, si que sana imbutum, nouitatem tamen vitæ non induet, vt sit Christo conformis, nisi igne charitatis voluntas accendatur, vt Christum verè amando, omnem eius voluntatem libenter exequatur, & in nullo contra eius voluntatem scandalizetur. Scandalizantur in Christo qui propter persecutiones contra Ecclesiam exortas turbantur in fide, de quibus Christus dixit: *Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.* Quod hodie in persecutione Anglicana ad litteram locum habet, vbi tradunt se inuicem Christiani, filius patrem de audita Missa accusat, vt hæreditatem viuo patre consequatur: frater fratrem, vxor maritum, maritus vxorem, seruus dominum religionis Catholicæ accusat, vel in fauorem hæresis, vel vt principi gratificetur, vel vt bolum aliquem emungat. Hæc illi scandala patiuntur propter persecutionem publicam & acerbissimam quam illic vident. Scandalizatur in Christo infirmus, videns laborare & vexari bonos, florere & triumphare malos: de quo scandalo superius diximus ad illud: *Ioannes in vinculis.* Scandalizantur multi etiam boni & satis alioqui firmi in Christo, propter tardam malorum vindictam, retributionem bonorum. Dicunt sæpe multi: Toties orauit, & non fui exauditus, tot pauperibus elemosynas erogauit, & nunc ipse egeor: periculis pro fide & iustitia me exposui, & adhuc laboro. Sed omnes isti oblitii sunt, quod *in patientia malorum*

possi debent

possidebunt animas suas, non in præsentis retributione bonorum: quod *instus ex fide uiuit, qua est substantia rerum sperandarum, & argumentum non apparentium*: quod Christus *ueniet, & non tardabit*. Larissimè patet hic locus. Nos fontes tantum ostendimus, & capita rerum notamus, quæ diligens concionator amplificabit.

7 *Illis autem abeuntibus, cepit Iesus dicere de Ioanne.*

Locvs moralis, neminem laudandi vel coram, vel apud intimos eius amicos & familiares, qui omnia illi postea referent. Christus laudaturus Ioannem, non id facit, nisi post discipulorum eius discessum. Notauit hoc S. Chryostomus his verbis: *Quam bene, recedentibus discipulis, cepit laudare Ioannem! non sicut quidam blanditores homines, qui libenter hominem in facie laudant, aut quando vident amicos eius fideles adesse, aut domesticos, quos credunt numeraturos illi quicquid audierint. Inspiciens gaudet laudari in facie: vir autem sapiens quando laudatur in facie, flagellatur in corde.* Nullo ergo modo hominè in facie laudare debes. Si enim sapientem eum putas, molestiam illi exhibes. Si insipientem existimas, eius insipientiam laudibus tuis foves & auges. Hoc ergo laudis genere nihil perniciosius, nihil etiam in comunni conuersatione vulgari. Adulatores huiusmodi sunt, de quibus ait Scriptura: *Verba bilinguis quasi simplicia: ipsa perueniunt vsq; ad interiora ventris.* Et rursum: *Auertantur statim erubescerent, qui dicunt mihi, Euge, Euge.* In quæ verba Augustinus, *Duo sunt genera persecutorum, vituperantium & adulantium. Plus persequitur lingua adulatoris, quam manus intersectoris.* Quare D. Gregorius linguam adulantis locusta comparat quæ vastauit Aegyptios: & alibi; *canibus Lazari vulnera lingentibus.* Lingunt enim adulatores ambitiosa hominum corda, & latentia vitia non sanant; sed ad tempus refrigerant & alleuiant. Vnde alibi exponens verba Psalmi supra citata, ait: *Adulatio si ad tempus patienter suscipitur, augetur, & paulisper demulcet animum, vt à rigore suæ rectitudinis mollescat in delectatione sermonis.* Hoc autem vbi adulatio effecerit, & molliores reddiderit atque pigriores, qui prius in pietate feruebant, postea magis palpando, etiam planè desides & ignauos reddendo, penitus occidit. Vnde D. Hieronimus: *Adulatores nocia blandimenta, velut pestes anime fuge. Nihil enim est quod tam facile corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci*

Contra adulatores.

*Homil. 27. operis imperfecti in Matthæum.**Prouerb. 18. Psal. 69.**Enarrat. ibid.**Moral. lib. 30. cap. 20.**Homil. 40. in Euang.**Homil. 11. in Ezechilem.**Epist. ad Cilianian.*

vulnere animam feriat. Quo autem mollius hoc vulnus est, eo cauendum magis. Vnde D. Chrysoſtomus ſalubriter monet; vt adulator es magis quàm contumeliosos vitemus. *Ma-
ior enim non attendentibus adulatione peſtis, quàm ex vitupe-
ratione oriri ſolet.* Nempe vt Salomon ſcripſit: *Meliora ſunt
vulnera diligentis, quàm ſv audulenta oscula odientis.* Cuius rei
verã cauſam hæc ſimilitudo docere nos poteſt. Sicut enim
venator leni ſibilo feram allicit vt gradum figat, quo certi-
tius ſagittam in eam dirigat (quamprimùm enim ceruus
venatoris audit ſibillum, iſtit gradum) in eundem modum
diabolus animarum venator robuſtus per linguam adula-
torum, qui ſunt diaboli ſibilus, hominem iſtit à curſu vir-
tutis, & ad vanam ſui ipſius confidence: actionem attractum,
ſibi que iam placentem firmat, vt ita ceſſantem iam & ſibi
placentem, venenatis ſagittis ſuperbiæ, acediæ, & aliorum
peccatorum tranſfigat. Hanc etiam ob cauſam adulatio
in Scripturis oleo peccatoris comparatur. *Corripiet me iu-
ſtus in miſericordia. Oleum autem peccatoris non impinguabit
cor meum.* Noſtra enim natura hac in parte velut natura
cicadæ eſt; quæ ſi oleo aſpergatur, moritur: ſi autem ace-
to, reuiuſcit. Sic enim nos adulatio per ſuperbiam occidit;
caſtigatio per humilitatem conſeruat. Adulator ergo tibi-
cini comparari poteſt. Sicut enim ille, etſi manu neminem
in bello interficit, tuba tamen ſua alios ad interficiendum
incitat, ideoque etiam ab hoſtibus occiditur tanquam iu-
ſtus aduerſarius; ſic adulator tuba vanæ laudis fratrem in-
terficiens, homicida ſpiritualis eſt. Quemadmodum enim
qui audierunt ſymphoniam, ſerunt ſecum in auribus mo-
dulationem illam quæ cogitationes impedit, nec ad ſeria
patitur intendi; ſic adulatorum ſermo diutius hæret quàm
auditur, nec facile eſt dulcem ſonum animo excutere; &
proſequitur & durat, & interuallo recurrit. Quare, vt ele-
ganter ſcripſit Plutarchus, qui præbent aures palponibus,
nihil differunt ab ijs qui crura præbent ſupplantantibus.
Afficiuntur quoque vt fueſ, quæ dum fricantur & titillan-
tur, facile ſe deiici pariuntur, vt de illis facias quodlibet.
Denique ſimile, ſunt amphoris, quæ auribus facile circum-
feruntur. Ipſi autem adultores (vt ſolebat dicere Alphon-
ſus Aragonum rex ſapientiffimus) ſunt ſimiles lupis, qui
titillando & palpando, aſinos vorare ſolent. Nam & verè
deorant quos inſatuant, & non niſi fatuos & prurientes
auribus deorant. Vnde adulatorem peiorem eſſe coruo.

Antiſthe

Antiſthenes dixiſſe fertur. Nam coruus hominib⁹ mortuis,
adulator autem viuus oculos euellit, illos adulatione exc-
cans. Tanta enim viſ eſt laudum, adeoque homines illa-
rum deſiderio capiuntur, vt ab eis penitus excæcentur.
Chriſtus in Euãgelio quum maledicentes ſuſtinuiſſet adu-
lantes acerrime increpauit. Quum enim Iudæi Samarita-
num illum & damoniacum vocarent, ſimpliciter negans reſ-
pondit. *Ego damonium non habeo.* &c. Et rurfum quum mē-
dacijs arguunt, dicentes, *Tu teſtimonium perhibes de teipſo, te-
ſtimonium tuum non eſt verum,* mitiſſimè reſponderet, *Si ego
teſtimonium perhibeo de meipſo,* &c. At verò quum adularen-
tur, dicentes, *Magiſter volumus à te ſignum videre,* reſpon-
dit, *Quid me tentatis hypocritæ?* Rurfum quum dicerent, *Ma-
giſter, ſcimus quia verax es & veritatem doces;* aſperè reſpō-
dit, *Generatio praua & adultera.* Ladiflaus Poloniae Rex
adulantes ſibi colaphizabat. Rogatus cur id faceret. *Quia*
(inquit) *percutientes repercutio.* Hoc ſpiritu Chriſtiano
præditi eſſe debemus, vt vel corã laudantes, vel alienas de
nobis laudes, nobis præſentibus cōmemorantes, aut verbo
aſpero aut ſaltè trifti vultu repellamus. Adulator enim, cui-
us beatitudo eſt placere, ſi diſplicere, ſe videat, denuò non
loquetur. Chriſtus igitur, cuius omnis actio noſtra eſt in-
ſtructio, laudare Ioannē volēs vera laude digniſſimum nō
ſolū eo abſente id facit, ſed etiã abſentibus & recedētibus
diſcipulis eius, qui totum ei renuntiaturo haud dubiè erāt.

8. Quid exiſtis in deſertum videre?

L O C V S moralis de laude & gloria iuſtorum etiam in Virtus lau-
hac vita, Etſi enim neque laudis cauſa virtus capeſſenda danda.
eſt, ſed propter Dei amorem; neque corã laudare turum
aut decorum eſt. laudando verò adulari turpe eſt; tamen
tunc virtus ipla laudem meretur maximam, tum eam ſuo
loco ac tempore, & abſque adulationis vitio laudare (quod
Chriſtus hic fecit) in primis laudabile eſt, vtile quoque &
fructuoſum, interdum etiã neceſſarium. Quæ ſingula hoc
loco tractari poſſunt. Sanè virtutem laus, vt umbra cor-
pus ſequitur, & fugientem quidem ſequitur, appetentem &
accurretem fugit. Et quemadmodum medici, quum vidēt
agrotos ſalutares cibos faſtidire, noxios appetere; ſalutari-
bus noxios adiungunt, vt dum auidè ſumunt quod no-
xium eſt, ſumant etiam quod illis ſalutare futurum eſt, ſic
codem planè concilio Deus, vt homines à vitiorū turpitu-
dine

Homil. 89. in
Matthæum.

Prouerb. 27.

Guadalupenſ. in
Oſea, cap. 10.
Simile.Philip. Dicit
1. in Domi.
22. poſt Pentec.Similia.
1.

Senec. epiſt. 113.

In lib. de vitioſa
verecundia.

4.

5.

6.

Anton. par. de
reb. geſt.Alphonſ. lib. 3.
Stob. ſerm. 12.Apoſt. hebr.
22.Adulatio eſt
tumelia pe. or.
1. can. 8.

Matth. 2. & 11.

Similia.

Laus virtutis
comes.

*Simile.**Seneca in li. de
beata vita c. 19.*

dine ad honestatem traderet, in illis dedecus & ignominiam, in hac decus & gloriam, uam homines naturaliter appetunt, collocauit Sicut etiam in aruo quod segeti proficuum est aliqui flores internalcuntur? non tamen huic herbulae quamuis delectet oculos tantum operis insumpsi est; aliud fuit serenti propositum, hoc superuenit: sic honor, laus & gloria non est vel causa, vel propria, & sola merces virtutum; accessio tamen est quasi naturalis, & cum ipsa virtute accrescens; quod & Christus sacis expressit, quum diceret, quum bona opera luci splendentis comparat: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est: a quo videlicet est omne datum optimum & omne donum perfectum* Certè ethnici, vt honorem, virtutis comitem indiuiduū esse docerēt, Honoris templo Virtutis templum ita coniunxerunt, vt non nisi per Virtutis templum ad illud Honoris introire cuiquam liceret. S. Ioannes Baptista sic omnē laudem humanam fugit, vt desertum peteret, ab omni humana conuerfatione remotus, & laude alienus. At sic laudatur, vt nemo vnquam mortalium magis. Si enim Alexāder Magnus Achillis statuā coronās exclamabat; O te felicē, cui mortuo talis contigerit præco! Homerum significans, qui eum defunctum tota Iliade celebrauit, quanto felicior S. Ioannes, cui etiam viuenti Christus præco fuit! Amplificare istud insigniter poterit.

*Matth. 6.**Iacobi 1.
Panormit. l. 1. de
reb. gest. Al-
phonfi.**Cic. pro Archia.
Apophteg-
ma.**Laudare cha-
ritatis est.**Plutarchus in
Carone Vticensi.
Apophteg-
ma.**Homil. 3. ad pop.
Antiochi.**Offi. lib. 3. c. 3.*

Circa aliorum laudes, vbi nulla adulationis species est, versari laudabile est, quia charitatis hoc magnum argumētum est Christus hic laudans Ioannis sanctitatē, & illū publicè prædicans, docet nos, vt quum de proximo agitur, si volumus rectè & secundum Euangelium agere, bona de eò loquamur, non mala. quum vix quisquā ad eò malus sit, de quo aliquid boni dici nequeat. Quo in genere detractorē Memmium egregiè taxauit Cicero in Senatu. Illo enim in Senatu dicente, totas noctes Catonē ebrium esse (quia tūc genio indulgebat) respondit Cicero: *At illud non addis, eum totos dies ad aleas ludere: quod videlicet tempus Reipu. negotijs impendit.* Eleganter Chrysolomus, Di. inquit, proximo detrahenti: *Habes quem laudes? aures aperio vt vnguentum suscipiā. Si verò malum velis dicere, obturo aures: Non enim stercus & coenum accipere sustineo.* Pulchrè etiam Ambrōsius: *Hæc inquit lex naturæ est, quæ nos ad omnem stringit humanitatem, vt altera alteri, tanquam vnius partes corporis inuicem deferamus.*

deferamus. Hanc legem Apostolus docuit, quū diceret charitatis hoc proprium esse, *vt non gaudeat super iniquitate, congaudeat autem bonitati.* Sic Apostolus Paulus, charitate plenus, in omnibus ferè Epistolis suis, suorum virtutes laudat Romanorum obedientiam & fidem sic prædicat, vt de vtraque dicat, *eam in vniuerso mundo prædicari & annuntiarī.* Corinthijs scribit: *Laudo vos fratres, quod per omnia me memores estis, & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.* De Philippensibus dicit: *Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, semper in cunctis orationibus meis, pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens, super communicatione vestra in Euangelio Christi.* id est, super cōmuni afflictione pro euangelio Christi: *considerans hoc ipsum, quod qui cepit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Christi,* id est diem extremi iudicij. Ad Colossenses scribit: *Gratias agimus Deo, &c. audientes fidem vestram in Christo, & dilectionem quam habetis in sanctos omnes,* id est fideles. Theffalonicenses egregiè laudat, dicens: *Et vos imitatores nostri facti estis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio sancti Spiritus, ita vt facti sitis forma omnibus credentibus in Achaia & Macedonia. A vobis enim difamatus est sermo Domini, non solum in Macedonia & Achaia, sed & in omni loco fides vestra quæ est ad Deum, profecta est: ita vt non sit nobis necesse quicquā loqui.* Et in altera epistola: *Gratias agere debemus semper Deo pro vobis fratres, ita vt dignū est, quoniam supercrecitis fides vestra, & abundat charitas vnius cuiusque vestrum in inuicem: ita vt & nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis Dei pro patientia vestra & fide, &c.* Magna & egregia hæc laudes sunt, studiosè ab Apostolo commemoratæ, quia laudari virtutis ergò, id quæ à laudato viro, in primis laudabile est. Ac ne in genere tantum suo laudare velle, sed à particiuari cuiusquam laude abstinere videatur, etiam Timotheum suum non mediocriter laudat, quum scribit. *Nocte ac die desiderans te videre, memor lachrymarum tuarum, vt gaudio implear, recordationem accipiens eius fidei, quæ est in te non ficta.*

Fructuosum porro & vtile hoc esse tum Christus hac Laudari virtutem, vtile docuit, qui coram turbis Ioannis virtutes prædicauit, vt eas illi imitarentur, vel saltem vt earum nomine doctrinam & prædicationē eius tanto libentius amplecterentur, tū res ipsa per se docet. *Sicut enim patres, exemplar di Simile, ligenter aspiciunt, vt ad eius lineamenta & colores imaginè expriment, sic qui virtutū imagine in seipso exprimere vult, Sancto: i*

*1. Cor. 13.
Rom. 1. & 16.**1. Cor. 11.
Philip. 1.**Coloss. 1.**1. Theff. 1.**1. Theff. 1.**1. Tim. 1.**Basil. epist. 1.**vite. 11.*

Simile.

2. Cor. 7.
Basiliius hom.
in Gord. matr.

Simile.

Pintus dial. 1.
cap. 7.
Simile.Laudari vir-
tutem neces-
sario.Genes. 32.
Allegoria.

Simile.

vitae dicta & facta diligenter inspiciat oportet. Notū est illud: Miltiadis trophæa. Themistoclem dormire non sunt passa. Maximus ad rem bene gerendam stimulus est, quum, quod arduum videtur, ab alio fieri cernimus. Qui febribus laborant, & appetitum planè deiectum habent, quum alios coram se auidè comedere eisdem cibos vident, quos illi fastidiosè respuunt, excitantur sæpenumero ad comedendum. Sic desidiosi ad virtutum opera, aliorum rectè factis sic interdum commouentur, vt abiecta ignauia, & ipsi operari gauiuerint contendant. Sunt quippe virtutes quasi optima quædam odoramenta: vnde Apostolus suas pro Christo passiones, esse odorem v. i. s. in vitam scripsit. *Quemadmodum suauia aromatum odoramenta proprium quiddam per aërem continentem spirant, quibus præsentis recreantur; ita vin bonus toti sibi commorantium contubernio salutaris & iucundus est.* Sed vt ipsa aromata tunc maximè spirant, quum vel conficiuntur, vel conteruntur: sic virtutum opera tunc maximè mouent, quum laudantur oratione explicantur, vt hic Christus Ioannis virtutes etiam oratoriè tractat, interrogationibus acutis auditores excitans. Porro facit proposita alterius virtus, vt qui ea caret, vel in ea deficit, sui defectus conscius fiat; & penuriam suam ac nuditatem agnosceus, erubescat, ac melior euadere conetur. Quemadmodū enim pauperes, vel mediocri fortuna vrentes, quum diuitiū thesauros, & exquisitam supellectilem vident, suam vel paupertatem, vel mediocritatem clariùs perspicunt, & euidentiùs cognoscunt: sic peccatores, vel communem & sancti neglectam vitam agentes, quum Sanctorum admirabiles virtutes, patientiam, mortificationem audiunt; vehementer & confunduntur de proprijs defectibus, & compunguntur ad emendationem faciendam.

Necessarium porro esse vt aliorum virtutes & rectè facta subinde proponantur ac publicè laudentur, vel hinc ostendi potest, quòd sic à natura comparatum sit, vt qualis in alijs vel audimus, vel cernimus, talia ferè imitari & facere soleamus. Quemadmodum enim oues Iacob intuentes virgas maculosas & varias, similes agnos pariebant, sic iuxta exempla quæ cernimus, seu bona seu mala, impetum animi operantur. Quod quum propemodum naturale sit, magna est interdum necessitas Sanctorum & fortium viro- rum præclaras virtutes studiosè laudari. Eodem quippe ferè labore bonis atq; malis operibus assuescimus. Quemadmodum

admodum enim si quis viginti annos scribendo infumat, negligat autem emendatè scribendi curam, ideòque deformes semper characteres effingat, is planè tam longo scribendi vsu nihilo dexterior in scribendo euadet, sed qualis ab initio fuit, talis etiam in fine erit. at si biennio saltem proposito eleganti exemplari accuratè scribat, & seipsum quotidie superare contendat, non dubium quin elegantissimus scriptor euadat, quod etiam in quavis alia corporis exercitatione vsum habet: sic omnino in virtute capessenda, si vel neglectæ vitæ homines, vel mediocriter bonos in viuendi ratione imitamur, nunquam ad virtutis apicem perueniemus? sed etiam si tota vita contendimus, inter infimos aut mediocres semper subsistemus; at verò si exactam pietatis curam habentes, & optimos bene viuendi magistros imitamur, si præclaris & celeberrimis virtutum operibus audiendis atque cernendis assuescimus, nihil dubium quin breui tempore in viros consummatos euademus. Hanc itaque ob causam præclarissimæ & perfectissimæ virtutes Christi Saluatoris exemplo, subinde proponendæ sunt. Sic Esaias concionatur. *Attendite ad Abraham patrem vestrum.* Sic Apostolus: *Mementote præpositorum vestrorum, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini & fidem.* Sic suos filios Mathathias hortatur ad fortiter pro legibus Dei pugnandum, exemplo Phinees proposito. Sic & Iudith, veterum exemplorum memor, fiduciam accipit occidendi Holofernis.

8. *Quid existis in desertum videre?*

Lo c v s alius moralis, de pia ac deuota sanctorum viro- rum visitatione, eorum maximè qui à mundo segregati, solitariam atque eremiticam, vel certè cæteris perfectio- rem vitam agunt, exemplo piorum Iudæorum, qui Ioan- nem Baptistam videndi causa in desertum exierunt. Sed hunc locum in alio Promptuario, contra hæreticos horum temporum, super hoc ipso Euangelio tractauimus.

9. *Arundinem vento agitatam?*

Lo c v s moralis de fortitudine animi, libertate spiri- tus, & constantia seruanda in rebus tristibus, in veritatis defensione, in recto & honesto tenendo. Christus enim his verbis has D. Ioannis virtutes celebrare voluit, eo quòd & liberè Herodem officij sui monuerit, dicens, *Non licet tibi habere*

Homi 6. super
Euang.

Hom. 27. in
Mastr. operis
imp. 15.

Ioan. 1.

Paulus à Pala-
tio in Matt.
cap. 11.

Coloss. 2.
Ephes. 3.

Ecclesi. 5.

Ecclesi. 27.

Esaie 41.

Psal. 1.
Inconstancia
in bono cau-
sa.

habere uxorem fratris tui; & tempori non cesserit ad Regis libidinem se conformans: & denique quod liberè & fortiter fecit, cōstanter etiam in carcere tenuerit. Arundo enim vento agitata, homines significat vitij contrarijs laborātes hominibus placentes, tempori seruiētes, ad omnem tentationis pulsū herbam porrigentes. & animum mutantes. *Quid per arundinem* (ait Gregorius) *nisi carnalis animus designatur, qui mox ut fauore vel detractione tangitur, statim in partem quamlibet inclinatur? Arundo igitur vento agitata, Ioannes non erat quem à status sui rectitudine nulla rerum varietas inflectebat. Hæc ille: quæ & ipsa vocabuli proprietates docet, quam sic exponit Chrysostomus: *Calamus est vacuus, & nullam habet virtutem: & ideo quocumque flante vento, huc illuc impellitur. Sic homo carnalis, in quo nulla est fidei medulla, nec virtus veritatis, qualiscumque tentatio subierit, inflectitur.* D. Ioannes nec Herodis potentiam timet, nec Iudæorum assentioni cedit. Illius improbat incestas nuptias: his tentantibus an Christum se profiteri vellet, confessus est, & non negavit, quia non sum ego Christus. Arundo vento agitata, fuit primus parens Adam, qui ad primam uxoris vocem, & Eua, quæ ad primum serpentis sibilum recessit à Deo, & consensit peccato. Omnes frequenter recidivantes in peccata, vel labentes, sunt arundines vento agitata. Ioannes talis arundo non erat, qui nulli peccato cedere solitus legitur. Hoc etiam in eo Christus commendare voluit totius videlicet vitæ innocentium. Ut à Christo laudem & gloriam consequamur, debemus esse ut arbores fixæ & bene radicatae, non ut arundines leues. Vnde Apostolus: *Sicut Christum accepistis, ita ambulate in eo, radicati & super edificati in ipso, & confirmati in fide.* Et rursum. *Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati.* Ad hanc animi fortitudinem & constantiam in bono sapienter hortantur Scripturæ. *Non te ventiles* (ait Sapiens) *in omnibus ventum: & esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui.* Et iterum: *Homo sanctus in sapientia manet sicut sol, stultus sicut luna mutatur.* Et de huiusmodi Propheta dicit: *Neque plantatus, neque satius, neque radicatus in terra truncus corum. Repente flauit in eos, & aruerunt, & turbo quasi stipulam auferet eos.* Huiusmodi etiā arūdines notat Dauid, dicens: *Non sic impii, nō sic: sed tanquam puluis, quō proicit ventus à facie terræ.* Leuitatis huius & mutabilitatis causæ sunt, vacuitas gratia latens intus peccatum, & quia soli flamus, nō innixi Christi.*

sto. Sim.

sto. Singula docet Scriptura. De primo ait Apostolus. *Optimum est gratia stabilire cor.* De secundo ait Ieremias: *Peccatum peccauit Ierusalem, ideo instabilis facta est.* De tertio Dauid dicit: *Mibi adhaerere Deo bonum est.* Nam ut arundo columnæ alligata, nullo vento concutitur; sic homo fragilis Christo adhærens, nulla tentatione commouetur, hoc est *adificare domum nostram supra firmam petram.* De hoc dicit Ecclesiasticus: *Et firmabitur in illo, & non flectetur: & continebit illum, & non confundetur.* Tales in Scriptura laudantur. Dauidi dicitur: *Sic est Dominus meus Rex, sicut Angelus Domini, qui nec maledictione nec benedictione mutatur.* Illis beatitudinem decernit Christus, *qui perseuerauerint usque in finem.* Et Apostolis suis dicit: *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis: ideo dispono vobis regnum, &c.* Sicut aurum in aquam coniectum, non amittit colorem nec pretium; in ignem verò coniectum etiam purius redditur, & splendidius, sic vir iustus & sapiens in aqua prosperitatis non amittit virtutem; in igne tribulationis fit illustrior. Contrà, impius est similis luto, qui in aqua dissoluitur, & in igne induratur. Nam in secundis luxuriatur, in aduersis fit obstinatus in malo. Rursum iustus est sicut figura quadrata, quæ, in quacumque partem voluitur, sui similis, & sibi constans est. Impius sicut Chamæleon est, quæ ad omnem rerum speciem, quibus admoetur, mutat colorem; excepto quòd album non recipiat, sicut impius nulli se virtuti addicit, quam ad omnia vitia pronus feratur. Commendatur hic ergo à Christo, præter constantiam in bono, etiam fortitudo spiritus contra malum, contra falsum, contrà durum & aduersum. De quibus singulis dicendi hic locus esse potest.

Fortitudo spiritus contra peccatum, tam est in hac vita virtus necessaria, quam est viatoribus baculus, non arundineus, sed inflexibilis. Hanc necessitatem Christus docuit, dicens: *Contendite intrare per angustam portam.* In quæ verba Gregorius. *Dicitur angusta porta introitum, præmisit, Contendite: quia nisi mentis contentio ferueat, vnda mundi non vincitur, per quem animus semper ad ima reuocatur.* Nempe sic cogitandum: Quoties ad meliora nitimur quasi contra icetum fluminis conamur. Vnde S. Hieronymus. *Si paululum se quis remisserit, quemodo qui aduerso flumine lembum trahit, si remisserit manus, statim retrò labitur, & fluentibus aquis, quo non vult, ducitur, sic humana conditio, si*

Pars Hyemalis.

C

paululum

Hebr. 13.
Thren. 3.

Psal. 72.
Simile.

Matth. 7.
Ecclesi. 15.

2. Reg. 14.

Matth. 10.
Luce 22.
Simile.

Simile.

De fortitudi-
ne spiritus con-
tra peccatum.
Bonaventura in
Diatra saluta
cap. 30.

Luce 13.

Mora. lib. 12.
cap. 28.

Lib. 3. contra
Pelagianos.
Simile.

paupulum se remisit, discit firmitatem suam, & multa se posse cognoscit. Porro Ioannes quomodo in hoc genere contendit, tota vitæ eius solitudo, asperitas, sanctitas, etiam ipfis Iudæis & hostibus eius loquebatur. Nam & Herodes ipse iniustus & tristis eum occidit: Quia metuebat eum, scilicet esse virum iustum & sanctum, & audire eo multa faciebat.

Marc. 6.

Fortitudo spiritus contra falsum.

Exempla.

Theodor. histor. Eccl. lib. 2. c. 35.

Theodor. lib. 4. cap. 34.

3. Reg. 22. Theodor. lib. 4.

Zonaras. Ambros. epist. 29. & 30.

Altera fortitudo in defendenda veritate, & contra falsum, non minus in S. Ioanne excelluit. De hac paulò vobis rursus, his saltem temporibus, dicendi locus est. Infinitæ enim hodie arundines passa est Ecclesia, quæ quouis doctrinæ vento se circumferri sinentes, relicto Christo, retrorsum abierunt. Contra hanc scdam leuitatem, veterum Christianorum ferrea fortitudo ob oculos poni potest aliquot exemplis magis illustribus in medium prolata. Maximè eorum qui Principum vel minis, vel blanditiis nihil cesserunt, sicut Ioannes Baptista Herodis potentiam nihil veritus, libidini eius se fortiter opposuit. In Concilio Ariminensi scriptum erat decretum contra Arianos. Illud decretum cæteri Episcopi Eusebio Samosateno Episcopo custodiendam dederunt. Constantius Imperator Arianus, hoc cognito, mittit ad Eusebium, vt decretum ad eum transmittat. Negat id se facturum Episcopus, nec depositum apud se alienaturum sine patrum consensu qui deposuerant. Iratus Imperator, iterum mittit, minitans dexteram ei præscindere, ni reddat. Episcopus lecta epistola, porrigit nuncio vtramque manum, dicens. Vtramque potius præscinde. Neque enim decretum hoc quod tam illustre est impietatis Ariani testimonium, reddam Augusto. Et laudauit Imperator Episcopi constantiani Valenti Ariano Imperatori ab bellum contra Gothos proficiscenti Isaacius eremita occurrit; & frenum equi tenens. Quò pergis, inquit, qui contra Deum rebellasti, & Deo desertus es? Hos enim Barbatos contra te excitauit, sicut tu contra Ecclesiam Catholicam hæreticorum linguas acuisi. Cessa ergo, & Catholicis ecclesiis redde, vt ex prælio nunquam viuis reuerteris. Quod & sic accidit. Erat hic Isaacius alter Michæas contra Achab Britannia quoque Scythopolis Episcopus eundem Imperatorem in faciem coarguit de persecutione fidelium Catholicorum, vterque hoc nomine vincula sustinuit. Excelluit in hoc fortitudinis genere sanctus Ambrosius, qui Theodosium Imperatorem, propter iniustam cædem Thessalonicensium

sum, excommunicauit, & à templi ingressu prohibuit: qui eundem, post reconciliationem, chori cancellos ingredi volentem, exire per Diaconum iussit: qui eundem iterum acriter reprehendit circa Iudæorum Synagoga, Constantinopoli ab eius præfecto ethnico adificari permissam, à Christianis incendio absumptam, & ab Imperatore reedificari iussam, effecitque vt contrario mandato nullam Iudæis Synagoga permitteret. Idem Valentiniano juniori Imperatori Ecclesiam pro Arianis constantissimè negauit. Excelluit quoque in eodem genere S. Chrysostomus, qui Eudoxiam Imperatricem, eo quòd viduæ Calliopæ vineam iniuste ablatam reddere admonita noluit, ab Ecclesia ingressu prohibuit: & Gain & Gothorum præfecto Ariano Ecclesiam Constantinopoli concedere, Arcadium Imperatorem non permisit. Sic S. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus Henrici II. iniustis legibus vsque ad mortem se opposuit. Sic Ioannes Rossensis, & Thomas Morus, aiique innumeri Henrici VIII. prociaci libidini vsque ad sanguinem resisterunt. Sic S. Dunstanus, Archiepiscopus Cantuariensis, Egdam Angliæ regem aduiterantem publicè coercuit. Sic S. Lambertus Pipinum Austria Ducem cum Alpaide pelliceius conjugale violentem, & S. Stanislaus Cracouiensis Episcopus Boleslaum Polonia Regem, simili scelere adulterantem, vsque ad sanguinis effusionem redarguerunt. Omnes isti S. Ioannis Baptistæ partes egerunt, & non erant arundines vento agitatae, sed arbores in Christi charitate radicatae, & benedictæ super firmam petram. Sed circa fidei confessionem, contra iussa Principum & Regum, fortitudinis & constanti exempla nunc quadam illustria proferamus, propter nostri temporis arundines, qui Regum & Principum voluntati religionem suam conformarunt. Persarum Rex Hormisdam, virum nobilem, quia Christum negare noluit omnibus exurum, & laceris indutum, camelorum custodem fecit. Longo post tempore cum in hoc squalore videns Rex, pristinae fortunæ recordatus, & commiseratus, in palatium reduci, & nobiliter vestiri iubet, moxque vt Christum neget hortatur. Cui ille, byssinas suas vestes statim conscindens, si propter istas, inquit, me fidem abnegaturum putas, eas denno accipe. Atque ita cum ignominia tursu eiectus, fidem suam fortiter seruauit. Sames, vir nobilis, & qui mille seruos aluit, à Reg. Persarum

In vita eius per Palladium.

Vide. Apostolus nostrum in 3. Thomis.

In vita singulorum apud Sar.

Constantia fidei contra iussa Principum.

Theodor. lib. 5. cap. 30. Nicepho. lib. 14. cap. 20.

*Tripert. hiflor.
lib. 10. cap. 32.*

*Tripert. hiflor.
lib. 9. cap. 20.*

*Viflor. lib. 7.
perfec. Vand.*

*Theod. lib. 4. ca.
32. hiflor. Ecclē.*

*Elizabethæ
Angliæ Regi-
næ barbara
crudelitas.*

omnibus bonis exutus, coactus est vni ex seruis suis omnium abiectissimis seruire. cui & vxorem eius rex desponsat, vt hac ratione eum à fide reuocaret: qui nihil his commotus aut mutatus, fidem nihilominus integram semper fertauit omnem hanc iniuriam & indignitatem libenter pro Christo passus. Iustina Valentiniani iunioris mater Ariana, vocato Beneuolo Quæstore, iubet vt velociter proponat legem contra Catholicos. Recusantem hoc facere, maioribus eum singulis, id est, maioribus propositis honoribus, inuitauit. Beneuolus autem discingens se balteum ante pedes Augustæ proiecit, dicens, nec illum honorem, neque maiorem se velle habere pro impietatis mercede. Hunericum Vandalorum rex Arianus, Saturnum procuratorem domus suæ, virum honoratum, qui hæresim Arianam profiteri noluit, omnibus spoliatum, & mendicium è domo eiicit, vxore quoque eius camelario in coniugium tradita. Sed & fortis illa erat conf. sio fidei quam fecit Terentius Dux Valenti Ariano Imperatori. Reuersus ille ex Armenia cum magna victoria, quum eum Imperator petere quam vellet mercedem iuberet, id tantum petijt, vt vna Antiochiæ Ecclesia Catholicis daretur. Iratus Imperator, petitionis schedulam lacerauit, & vt aliud aliquid peteret, iussit. Terentius fragmenta schedulæ recolligit: Et hoc, inquit, de tua Maiestate totius mercedis loco accipiam, nec aliud petam. Barbarè quidem Valens iite; sed magis barbarè Elizabetha Angliæ Regina hæretica quæ Sebastianum Londinensem ludimagistrum quum insignem comædiam Regiæ exhibuisset, quæ illi egregiè placuerat. & mercedem quam vellet petere iussisset, illæque nihil aliud quàm suæ conscientie libertatem peteret, vt sine vlla vexatione Catholico more viuere permitteretur, indignata muliercula, astantibus nobilibus dixit: Videte, obsecro, bonus iste vir conscientiam habet sed in carcerem abeat, donec inanes hos conscientiam seruos deponere discat: móxque pro omni mercede carcerem reportat. Non Christianam, etsi hæreticam, sed ethnicam aliquam, aut atheam te audire existimes. Eadem Elizabetha apud D. Geffordum nobilem Catholicum Anglum splendide excepta, post omnes easdemque maximas impensas, captiuum illum secum, sola religionis causa abduxit. Sed & Richardum Shelleium, virum nobilem hæc sola causa, quòd Catholicorum nobilium nomine libellum

supplicem

supplicem pro aliqua religionis Catholicæ toleratione, & barbari cuiusdam statuti mitigatione, Regiæ porrigere ausus esset, immanissimis primum contumelijs exceptum, in carcerem retrusit, vbi non ita multo post squalore confectus interijt. Sed vt ad vetera redeamus, non minus fortiter quàm Terentius Dux, alius Dux eiusdem Imperatoris Trajanus fecit: qui à Gothis semel profligatus, ideoque magnis ignominijs ab imperatore affectus, & ignauiæ ac timiditatis accusatus, liberè respondit: Non ego à Gothis victus sum, sed tu, o Imperator, qui contra Deum bellum gerere non cessas. Denique quot ferè vel martyres, vel nobiles fidei confessores in Ecclesia fuerunt, tot huius fortitudinis in facie Principum exempla fuerunt, sed alia alijs magis illustria. Leuitatem verò illam arundineam, in causa fidei quouis vento fauoris Principum agitatum, etiam ipsi Reges ac Principes orbis exolam non rarò habuerunt. Constantius, Constantini Magni pater (vt narrat in vita Constantini Eusebius Iamphili) initio imperij sui vocatis omnibus domesticis suis, ait, eos qui sacrificare dijs vellent, apud se mansuros loco & honore pristino: qui id recusarent, vt recederent, gratiasque agerent quòd eos grauius persequi nollet. Quibusdam ergo Christianis sacrificantibus, alijs verò aulam potius quàm fidem de serentibus; hos apud se retinuit, magnoque in honore habuit Imperator; alios verò aula sua expulit: dicens, eos Regi suo nunquam fideles fore, qui Deo infideles extitissent. Theodoricus Arianus in Africa Rex, ministrum quendam Catholicum habuit, valde sibi charum & in delicijs. Hic, vt magis domino suo placeret, Arianus fieri voluit. Quo cognito, capitis eum supplicio affect Rex, ei dicens: Si Deo tuo fidem non seruasti; quomodo mihi, qui homo sum, seruabis? Hac pœna si horum temporum arundines plecterentur, lenius apud eum iudicem postea fortè punirentur, qui dixit: *Qui me erubuerit coram hominibus, & ego erubescam eum coram Patre meo.* De tertio fortitudinis genere in rebus aduersis constanter ferendis, magis proprius erit in alijs quibusdam Evangelij dicendi locus.

*Theodor. lib. cit.
cap. 33.*

*Lib. 1. cap. 14. &
Socr. mens. 1. ca.
cap. 6. hif. Ecclē.*

*Theodor. Lect.
lib. 2. Collecta-
rum.*

Lucas 9.

*Domin. 4. post Epiphan. text. 1. Domin. 5. post Epiphan. text. 8.
Domm. Sexag. text. 8. Domin. Quinquag. text. 3. Domin. 1. Quadr.
text. 1. Domin. 3. post Pasch. text. 1. Domin. Pentec. text. 5.*

10. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum?

De luxu vestimentorum.

Locvs moralis contra mollicitem, luxum, omnemque excessum vestimentorum. Christus Ioannem laudaturus, etiam ab hac parte eum laudat, quod vestitus sobrietate, imò & asperitate vsus sit, vestitus pilis camelorum, & zona pellicea. Hæc enim ad asperum vestiendi genus, non ad civile aliquod pertinuisse, in altero Promptuario contra hereticos demonstrauimus. Sed nunc vt illa asperitas vestitus singularis virtus est, etsi non necessaria; sic mollicitis omnis vestimentorum & luxus prorsus peccatum est, Deo que displicet, & multorum maiorum vel causa, vel effectus & argumentum est, quæ hoc loco omnia tractari possunt, imò & debent, propter horum temporum in hoc peccati genere summam deprauationem. Appositè Gregorius, *Nemo, inquit, existimet in luxu & studio pretiosarum vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Dominum Ioannem de vestimenti ipsius asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset, nequaquam Apostolus semitas à pretiosarum vestium appetitu compesceret, dicens: Non in veste pretiosa.* Nempe sic ad Timotheum scribit: *Sic illæ & mulieres in habitu ornatosum veracundia & sobrietate ornantes se: non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut veste pretiosa; sed quod decet mulieres pronuntiantes pietatem per opera bona.* Rursum, vt sapienter alibi idem notauit Gregorius, *Si cultus subtilium & pretiosarum vestium culpa non esset, nequaquam sermo Diuini vigilanter exprimeret, quod diues qui torquebatur apud inferos, bysso & purpura indutus fuisse.* Sanè Elaias inter reliqua peccata Ierusalem, etiam hoc enumerat. *Et ornasti (inquit) te regio vnguento, & multiplicasti pigmenta tua.* Et rursum: *In illa die auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoriola, & innaures, & annulos, & gemmas in fronte pendentes, & muratoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula, & sindones, & vittas, & theristra.* Obseruandum hic quam studiosè Propheta totam illam curiositatis multæbris farraginem, ad maiorem eius infamiam & turpitudinem ostendendam, enumerat: docens singula apud Deum numerata esse, & ab eo singula auferenda, vt quæ eum grauiter offendant. Huius generis luxum & D. Petrus disertè prohibet, de mulieribus dicens: *Quarum non sit extrinsecus capillarura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus.* Nempè à

Et simil. 6. super Euang.

Et simil. 8.

Et simil. vlt. super Luce.

Esaia 57.

Esaia 3.

Petr. 3.

Christo hunc luxum prohiberi, sobrietatem in hoc genere commendari, non secus quam in cibo & potu, optimè intellexerant. Superfluitatem omnem tunc Christus sustulit, quando sollicitudinem prohibuit: *Nolite solliciti esse, dicens: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?* Nimiam autem hanc anxietatem, curam, sollicitudinem, vnde nascitur luxus & superfluitas, ex varijs capitibus Christus reprobat & refutat. Primum ex Dei prouidentia; quæ si omnibus patet, maximè fidelibus. De vestimento, inquit, *quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt. Non laborant neque vident. Si autem senū agri Deus sic vestit, quanto magis vos modica fidei?* Rursum, quia Gentile hoc, nõ Christianum est: hoc est, infidelitatis & diffidentia in Deum argumentum est. Vnde vocat eos *modica fidei*: & addit, *Hæc enim omnia Gentes inquirunt.* Tertio, quia ordinem rerum perturbant, dum huiusrei curam Dei cultui & seruitio anteponunt. Ideo adiecit: *Primum querite regnū Dei, &c.* Quarto, quia Deum purè colentibus, ista non decerunt: ideo subiunxit: *Et hæc omnia adiicientur vobis.* Quòd si sollicitudo circa ipsa necessaria sic Deo displicet, quanto magis curiositas circa superflua! Hoc diligenter amplificabit concionator. Rursum Christus docet Apostolos vnica tunica contentos esse & ipse nisi vnica tota vitæ gestauit. Laudat Apostolos veteres iustos inter cætera, etiam hoc asperitatis in vestitu nomine: *Circueverunt in melotis, in pellibus caprimis.* Talis erat S. Ioannes Baptista, & hoc eum nomine Christus hic laudat, vt intelligamus, luxum vestimentorum Deo grauiter displicere, austeritatem & simplicitatem vehementer placere.

Sic porro luxus iste & mollicitis Deo displicet, vt ab illo grauiter puniatur: quod per Elaiam expressit, dicens: *Et erit pro suaui odore fetor, & pro zona funiculus, & pro crisibanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium.* Nempè iuxta illud Apocalypsis: *Quantum se glorificauit & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Delicias autè illas postea commemorans quales essent, addit: *Negotiatores terræ flebunt & lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius: merces auri & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritarum, & byssi, & purpuræ, & serici, & coccini: uia omnia ad luxum vestimentorum pertinent.* Hanc futuram Dei ultionem diuitibus huius seculi exprobrat diuus Iacobus: *Agite nunc dissite,*

Math. 6.

Vide infra Domin. 24. post Pentec. text. 4. Math. 10.

Hebr. 11.

Esaia 3.

A. oc. 18.

Iacobi 5.

diuites plorate & ululate in miseris vestris qua aduenient vobis, Diuitia vestra putrefacta sunt, & vestimenta à tineis comesta sunt, id est, tantam vestimentorum superfluitatem habuistis, vt ea non vlli vsui applicata, sed à tineis comesta, & planè consumpta, non corrofa tantum aut vitiata fuerint. Ideo plorate & ululate, non propter vestimentorum iacturam, sed in miseris vestris, qua aduenient vobis propter vestimentorum luxum. Sic & D. Hieronymus ex Scripturis edoctrus, grauem Dei vindictam contra hoc luxum genus describit, diuites hunc in modum alloquens, vt diuus fecit Iacobus: Vos in tunicis aurum texitis: ille (Paulus eremita) ne vilissimum quidem vestimentum habuit mancipij vestri. Sed è contrario illi quidem pauperculo paradysus patet: vos auratos gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus licet, tamen seruauit: vos vestiri sericis, indumentum Christi perdidistis.

In vita Pauli eremita.

Epist. ad Latā.

Exempla.

Hist. Ecc. gent. Ang. lib. 4. cap. 19.

Latam de institutione filia, Nec, inquit, collum auro & margaritis premas, nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes, & ei aliquid de gehenna ignibus auspiceris. quos videlicet vel in hac vita, vel in altera pati necesse est. Exemplum refert V. Beda in historia gentis nostræ. Edildrida Regis filia, & duorum Regum vxor, virgo tamen, quum in vitima ætate iam virginum Abbatissa facta, ingenti quodam tumore ac dolore maxilla siue colli premeretur (ex quo etiam dolore mortua est) multum delectata fuit in hoc genere infirmitatis, ac solita dicere: Scio certissime, quia merito in collo pondus languori porto, in quo iuuenulam me memini superuacua monilium pondera gestasse: & credo quòd ideo me superna pietas dolore colli voluit grauari, vt sic absolut à reatu superuacua lenitatis, dum mihi nunc pro auro & margaritis de collo rubor tumoris, ardorq; promineat. Hæc ibi. Refert quoque D. Hieronymus exemplum sanè terribile, de Prætextata nobilissima matrona, quæ quum Eustochij virginis nepris suæ caput gemmis ornasset, & neglectum crinem mundano more pexnisset, accepta visione, manus passa est protinus arefactas, & quinto post mense (vt visio prædixit) interit. Moxq; concludit D. Hieronymus: Sic gemmas & pretiosissima ornamenta Christus defendit. Dicendū in hac causa, quod in alia quadam scripsit S. Cyprianus: Tormenta paucorum, exempla sunt omnium. Huc pertinet quod Scriptura dicit: Visitabo super omnes qui induiti sunt veste peregrina.

In epist. ad Latam de institut. filia.

In serm. 5. de lapsis. Sopbon. 1.

Causa cur luxus vestimentorum Deo displicet.

Sed nunc causas explicabimus, propter quas mollities ista & luxus vestimentorum (quod vix hodie peccatū videtur

imò ad necessariam quandam honestatem pertinere putatur (res sit adeò Deo ingrata, & quæ tam grauius displiceat. Primum, quia cultus iste corporis exterior nimis: molities & luxus, certum est indicium & argumentum animi profus neglecti. Sic D. Bernardus: Vestium curiositas, deformitatis mentium & morum indicium est. Et iterum: Quanto amplius corpus foris propter vanam gloriam componitur atque ornatur, tanto interius anima scedatur & sordidatur. Rursum alio in loco: Exterior superfluitas interioris hominis indicium est. Sic S. Hieronymus Paulam non minùs sanctā, quam nobilem matronam dicere solitam scribit: Si vidisset aliquam comptiorem. contractione frontis, & vultus tristitia arguebat errantem. dicens, munditiam corporis atque vestitus, anima esse immunditiam. Idem censuit D. Ambrosius, quum scriberet: Neglecta decoris cura plus placet: & hoc ipsum quod nos non ornamus, ornatus est. Sic D. Cyprianus: Serico & purpura induta, Christum sincere induere non possunt: auro & margaritis adornata & monilibus, ornamenta mentis & corporis perdididerunt. Ex scripturis verò hoc totum sanctæ istæ personæ didicerunt. Sic etiam legimus: Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis, enuntiant de eo. Quam ob causam Apostolus, quum vestes pretiosas mulieribus interdixisset, subiungit: Sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. Nempe mulier sobriè vestita promittit aspicientibus castitatem: compta verò & superflua curiositate ornata, promittit impudicitiam meretriciam. Hoc sanè & ipsi ethnici iudicare poterant. Philippus Macedonum Rex quendam ex Antipatri amicis in numerum iudicum ascripserat: verum post, vbi cognouit illum tingere barbam & capillos, submouit eum, dicens, qui in capillis fidus non esset, eum in rebus gerendis videri non dignum cui fideretur. Celebre est hac in re Augusti Cæsaris dictum: Vestitus insignis ac mollis, superbia vexillum est, nihilque luxuria. Ostendit videlicet animi superbiam, & fouet luxuriam. Vnde & ipse simplici amictu vtebatur, & in suis, qui secus facerent, ægrè ferebat. Quum Iulia eius filia licentiori quàm par erat vestitu ades eius ingressa, eum grauius offendisset, postero die, mutato vestitu, iterum Augustum salutauit, quam vbi vidisset, ait: Quanto probabilior est hic cultus tam honestus in filia Augusti? Cui respondit: Hodie me parentis, heri verò mariti mei ornaui oculis. Et ista quidem acutè inuenit exculationem in peccato: sed grauius erat

1. De considerac. lib. 3. Sermo super. Missus est. In apolog.

In epitaphio Paulæ.

Lib. 1. de virginitate. Lib. de habitu virginum.

Eccl. 19.

1. Timot. 1.

Erasm. lib. 4. Apophteg.

Sueronius in August. cap. 73.

Macrob. lib. 2. cap. 5. Saturno.

PROMPTVARIVM MORALE

tanti Imperatoris iudicium, qui personam nobilem luxu maxime dedecere sapienter iudicavit; quam iuuenis mariti affecto, qui ad libidinem & voluptatem superfluo ornavi vxorem voluit. Et huius quidem libidinem plurimi mali Christiani sectantur, Augusti grauitatem pauci. Porro mollem cultum corporis, animi effeminati in viro potissimum indicium esse; falsè, sed sapienter Diogenes docuit. Cum enim adolescens quidam comptior, ei quaestiu- culum proposuisset: *Non tibi prius, inquit, responsurus sum, quam sublevis vestibus ostenderis utrum masculus sis an femina.* Ex cultu parum virili notavit animi mollitiem. Idem indoctos & ineptos homines splèdidè vestitos χρυσομήδης, id est, oues aureo vellere, vocavit. Laudat meritò Clemens Alexandrinus Lacedæmoniorum institutum, qui solis meretricibus floridas vestes, & aurum mundum gestare permiserunt: quia probas mulieres huiusmodi superfluum cultum minimè decere iudicabant. Sic Lyfander & Archidamus Lacedæmonum Principes ea recularunt indumenta pretiosissima, quæ ad eorum filias Dionysius Siciliae tyrannus miserat, timentes maxime, ne hisce deformiores animis fierent. Ob quam etiam causam, & vt tantorum Principum filia corrumpere, hostis Dionysius amicitia specie miserat. Idem quippe Dionysius adeò exosam habuit in vestitu luxuriam, vt malefactoribus, qui supplicij afficiendi erant, ignosceret, si pretiosarum vestium fures essent: quo facilius Syracusani ab huiusmodi luxurijs abstinerent. Flauio Vespasiano quum adolescens quidam gratias ageret pro impetrata Præfectura, quoniam vnguento fragrabat, & nutu contempnus est, & grauius increpitus: Mallet, inquit Imperator, alium oluisset. Mox & literas, concessas reuocavit. Omnes hi iudicarunt, animo molli, effeminato, & ignauo illos omnes esse, qui vestimentorum mollitiem consecrarentur. Quod in Chrystianis maxime quàm absurdum & turpe sit. D. Chrystostomus his verbis exponit. *Si quis domum tuam aureis velit deperis ornare, te verò nudum in cilicijs sedere cogeret, an a quo animo id ferre posses? Nunc verò non alius, sed tu ipse domiciliū animæ tuæ (corpus dico) auro & gemmis exornas, animam verò in turpitudine cilicij sedentem negligis.* Imperator Seuerus humili vestitu contentus, sic factum suum defendit: *Imperatoria Maiestas virtute constat, non corporis cultu.* Multo magis Christiana & Ecclesiastica dignitas virtute constat, non corporis

Laërt. lib. 6. de vitis Philoso.

Apophtheg- ma. Pedagogi. 2. cap. 10.

Stepha. Bellengardus in volu. sent. ad verbum, Vestimentum & Vestitus.

Suetonius in vita Vespas.

Homil. 70. in Mattheum.

Bruisonius lib. 3. cap. 13.

Apophtheg- ma.

corporis cultu. Vnde S. Augustinus: *Verus ornatus Christianorum non tantum nullus fucus mendax est, verum ne auri quidem vestisque pompa sed mores boni.* Præclare quoque D. Cyprianus: *Ornamentorum & vestium insignia, & lenocinia suorum non nisi prostitutis & impudicis feminis congruunt. Et nullarum fere pretiosior cultus est, quàm quarum pudor vilis est.* Hanc igitur ob causam grauius Deo displicet & exosus est vestimentorum luxus, quia animi planè neglecti, dissoluti, effeminati, corrupti, totus ille apparatus certum indicium est.

Huc accedit quòd omnis vestimentorum luxus non indicium tantum, quasi que effectus est animi corrupti, sicut fumus ignis indicium est, & pallor morbi, vt notavit Clemens Alexand. verum etiam idem causa quoque & origo est multorum malorum, ipsumque animum corrumpit. Vnde D. Bernardus: *Mollia dicuntur vestimenta, quia mollem faciunt animum.* Et alibi: *Quaritur ad induendum, non quod vilis, sed quod subtilius inuenitur, non quod repellat frigus, sed quòd superbiere compellat.* Et paulo post. *Quando vestis exornatur lustras vrbes, fora circuis, percurris mundanus, domos feruntis, negotiatorum cunctam euertis singulorum suppellectiler, argentes explicas cumulos pannorum, attréctas digitis, admones oculis: solis opponis radio: quicquid grossum, quicquid pallidum occurrit, respicis; si quid autem sui nitore ac puritate placuerit, illud mox quòlibet pretio satagis tibi retinere, rogo te, ex corde facis hæc, an simpliciter? Cum studiosissime quis quod quia variis inuenitur, pretiosius emitur, ignorans facis hæc, an ex industria? Ex cordis thesauro sine dubio procedit quicquid foris apparet vitiosum. Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori. Non tanto curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus.* Hæc ille hominum in hac parte vanitatem graphicè describens, etiam de quibusdã tantum sui temporis monachis hæc scripserat. Nempè quemadmodum ex putido ligno vermes enascuntur, qui enati, lignum ipsam magis corrodunt: sic ex superbia, animi vanitate, & concupiscètia oculorum nascitur omnis cultus superfluus, & vestimentorum luxus, idemque postea luxus superbiã magis fouet, auget, cõsumat. Vnde Clemens Alexand. in suo Pedagogo. *Ea quæ à feminis ad luxum comparantur, ab eis tanquàm pennis detrahenda sunt, vt que instabile superbiã ac mollitiem, maneq; voluptates procreant: quibus excitata, & quodammodo alata.*

Episto. 73. ad Pofid. rum. De habitu virginum.

2. Causa.

Pedagog. lib. 3. cap. 21.

Sermo. 9. ad superos. In Apologia ad Giul. Abb.

Simile.

Lib. 3. cap. 11.

alata, sapè à matrimonio resiliunt. Quocirca famina honestè or-
 manda, & pudico pudore astringenda sunt, ne à veritate propter
 mollietatem distillant. Hinc videlicet illa lex Lacedæmonio-
 rum superius citata, quam ita strictè obseruauerunt, vt què-
 admodum narrat Aelianus (Ephori, id est, supremi eorum
 Magistratus, quotidie inspectiones obirent vestimento-
 rum, si quid in illis fortè à decenti iustoque ornatu alien-
 um inueniretur. Similiter & ob eandem causam apud Sy-
 racufanos cautum erat, ne mulieres auro ornarentur, neq;
 floridas vestes gestarent, neque purpureos habentes con-
 textus, nisi si qua se publicam meretricem esse fateretur.
 Alia quoque fuit lex, ne quis vir se auro ornaret, superua-
 caneisque vestibus vteretur differentibus, nisi se moechum
 esse fateretur aut cincedum. Huc pertinet quod grauissimè
 scribit Tertullianus, luculenter ostendens quantum reatum
 secum adferat hic vestimentorum luxus. Diuino, inquit,
 operi satana ingenia superinducere quæ scelestum est! Serui nostri
 ab inimicis nostris nihil mutantur. Milites ab hoste Imperatoris
 sui nihil concupiscunt. De aduersario enim eius in cuius manu sit,
 aliquid vsui postulare transgressio est. Christianus à malo illo
 (sic diabolus vocat) adiuuatur? Nescio an hoc nomen (Chri-
 stiani) ei perseveret. Quantum autè à vestris disciplinis & profes-
 sionibus aliena sunt, quam indigna nomine Christiano, faciem fas-
 tam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur? effigiem mentiri,
 quibus lingua non licet? appetere quod datum non sit (id est, for-
 mæ pulchritudinem quam natura negauit) quibus alienum
 abstinentium? speciem exercere quibus studiū pudicitia est? Cre-
 dite, benedicta, quomodo precepta Dei custodietis, lineamenta
 vestra non custodientes? Hæc ille, docens veram quodammodo
 Christianitatem hoc inani & vanissimo luxu amitti. In eo
 dem libro paulo post, quomodo etiam proximis malum
 inferat idem luxus, docet? Quid alteri periculo sumus? Quid
 alteri concupiscentiam importamus? Nescio an impudè abeat, qui
 alicui fuerit causa perditionis. Perit enim ille simul in tua forma,
 si concupierit, & admisit iam in animo quod conuuluit: & facta
 est tu gladius illi. Certè vt culpa uares, ab inuidia non liberaberis:
 vt dicitur in alicuius agro latrocinium gestum est, crimen quidem
 Dominum non constringit, dum res tamen eius ignominia nota-
 tur, ipse quoque infamia aspergitur. Hæc ille. D. Antoninus
 Archiepiscopus Florentinus feminas omnes impudico &
 meretricio habitu vestitas, quasi instrumenta dæmonum
 ad perdendas animas, ex templis omnibus suæ ciuitatis

Variarum hist.
lib. 14.

Athenaus libr.
12. c. 6. ex Phy-
larchi lib. 2.5.
hisor.

Lib. de cultu fe-
min.

Lib. de cultu fe-
min.

In vita eius a-
pud Surium
mor. 3.

expu

expulit. Nec dissimiliter Tertulliano D. Chrysofomus: *Homil. 10. in e-*
Quid enim ornaris, dic quaeso? ut viro placeas? Igitur domi hoc
facias, Hic verò contrarium fit, Domi rudior, foris com-
ptissima procedis. Si autem proprio vis viro placere, aliis ne
cura ut placeas. Si verò aliis placere vis non potes placere tuo.
 Hæc ille. Ibidem docet, vt modò Tertullianus, quantum
 professioni Christianæ repugnet hoc genus vanissimi lu-
 xus. Dic mihi, si quis tibi regalem dedisset vestem, tu verò supra
 illam seruile quoddam nacta indumentum superindueres? An
 non, præterquam quòd dedecus committeres, pœnas quoque me-
 ritò dares? Tu verò cali & Angelorum Dominum per bap-
 tismum induta es, dicente Apostolo: Quotquot in Christum bap-
 tizati estis, Christum induistis, & terrenis adhuc immoraris?
 luxuriæ vestem indueris? Hæc ideo dixi, quòd magnum quidem
 in seipso malum est studium illud ornandi, etiam si nullum malum
 ex eo nasceretur, sed liceret tuto & citra periculum habere.
 Hæc rursum ille. His etiam conformiter docet Cyprianus,
 quantum Deo Creatori iniuriarum faciunt quæ se externo
 ornatu nimium curiosè adornant mulieres, Si quis (inquit)
 pingendi artifex vultum alicuius, & speciem, & corporis quali-
 tatem amulo colore signasset, & signatò iam, consummatòque si-
 mulachro, manus alicuius afferret, vt iam formata, iam picta,
 quasi peritior reformaret, grauis prioris artificis iniuria, & iusta
 indignatio videretur. Tu te existimas impudè laturum tantæ tem-
 peritatis audaciam, Dei artificis offensam? Et si enim impudica
 circa homines, & mœsta fucis lenocinantibus non sis, corruptis
 tamen, violatisque quæ Dei sunt, peior adultera derideris. Hæc
 ille. Horum ergo omnium malorum inepiffimum hic ves-
 timentorum luxus causa est. Animum mollem & delica-
 tum facit. Superbiam & fastum generat ac fouet. Satanæ
 vestem Christi vestimento superinducit. Alienam concu-
 piscenciam excitat. Naturæ auctori iniuriarum facit.

3.
Temporis dis-
pendium.
Lib. 3. cap. 2.

Sed inter alia adhuc mala, quorum causa est, non infi-
 mum etiam hoc est, quòd mollietatem hanc qui sectantur,
 maximum in eo cultu temporis sui dispendium faciunt. Si
 enim nullo malo sine curiositas illa adhiberetur, saltem
 multum in ea temporis malè perdunt, iuxta illud Comici:
 Dum moluuntur, dum conuuntur, annus est. Quod ex alio poe-
 ta Græco, qui similiter hanc inanem curiositatem, & tem-
 poris iacturam descripsit, citat Clemens Alexand. in suo
 Pedagogo: Venit ipsa, transit, accedit? Non transit, venit, adest,
 abest, tergitur, accedit; simegmate saponè ve purgatur, pectitur,
 eiecit

Lib. de habitu
virginum.

46 PROMPTVARIVM MORALE

ei cicit, teritur, lauat, se contemplatur, componitur, unguentis perfunditur, ornatur, ungitur, & si quid non habeat, necatur. Ter enim, non semel, digna sunt quae pereant, quae Crocodilorum excrementis utuntur, quae spuma sepium unguuntur, quae supercilia fuligine illiunt, & fucis genas terunt. Quae ergo vel poëris ethnicis erant odio propter mores, quanto magis à veritate reiicienda sunt! Hæc Clemens. Luxuria tamen Anglicana, regnante illic altera Cleopatra, omnem hanc insaniam curiositatem superat, ubi Lecestrij Comitissæ, hominis infamis, & nostri seculi (vno excepto diademate) : ardanapali, putatitia vxor lacte se totam abluere conseruit vt procacissimæ viri libidini satisfaceret. S. Nonnus Episcopus Heliopolitanus, videns Pelagiam meretricem Antiochenam fortè in platea transeuntem, vsque adeo compram & ornatum, vt nihil in eius vestibus cerneretur præter aurum, margaritas, & gemmas; diu illam aspiciens & considerans, postea ad astantes dixit: Quot putatis horas expendit hæc mulier, dum in cubiculo suo se lauat & componit, omnem diligentiam impendens, ne quid possit in ea decoris ac pulchritudinis desiderari, vt placeat omnium oculis? Similiter Pambus eremita Alexandriam ex eremo descendens, rogante Athanasio Episcopo, quum vidisset ibi mulierem in pompa sumptuosius exquisitiúsque ornatum, quo homines ad se spectandam inuitaret, lachrymas profudit. Rogantibus cur lachrymaret, respondit se duabus rebus fuisse commotum: vna, quòd videret mulierem sibi exitium parare: altera, quòd ipse non tanta cura ac studio ad placendum Deo, quanta illa ad hominibus flagitiosis blandiendum, incumberet. Nempe de huiusmodi venissimum est, quod non minus faceret quam sapienter dicere solebat Thomas Morus, pietate & eruditione clarissimus vir, *Quam plurimos in hac vita eo labore infernum mercari, cuius vel dimidio calum lucrati fuissent.* Vnde idem vir sanctus domicellæ cuidam, quæ multo cum labore atque etiam dolore crines complicabat, vt frons lata esset, tunicamque constringebat, vt gracili corpore videretur; dixit. *Nisi Deus tibi pro hoc tuo tanto labore infernum reddat, magnam tibi profecto iniuriam faciet.*

In vita S. Pelagii. apud S. Hieronymum s. O. 8. Feb.

Socrates hist. Eccl. lib. 4. ca. 18.

In vita Thom. Mori cap. 12.

Exemplum.

Apophtegma.

4. Luxus ad vanam gloriam aut fructum quarit, aut finem respicit; quam vt hominum destinatur. oculis placendo, inanem aliquam laudem & exstimationem

nem reportet. Quæ vnà re vt nihil in se ineptius, ita nihil Dei legibus & Christianæ vocationi repugnantius. Rectè monuit Sapiens: *In vestitu ne glories vnquam, nec in die honoris tui extollaris.* Qui enim in superfluo cultu gloriatur. *Similis* perinde facit ac si de panniculis & fascijs, quibus vulnera obuoluntur & alligantur, gloriaretur. Nihil enim aliud sunt speciosa vestimenta, quam agri & malè affecti animi quædam quasi medicamenta, sine quibus perpetuò cruciaretur, nec in publicum prodire auderet. *Quemadmodum enim cui est impostum cataplasma, & cui inuncti sunt oculi, vel ipso aspectu prabet morbi suspicionem; ita fuci, tinctura, & affectus ornatus animam intrinsecus egrotare significant,* ait Clemens. Vnde D. Gregorius: *Quod pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quaritur, res ipsa testatur: quum nemo velit ibi pretiosius vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri.* Diues quoque domi cum vxore & familiaribus cibum capiens, supellecilem pretiosam non ostentat: vocatis conuiujs, omnia exponit, docens hoc ipso, quòd non propter se, sed propter opinionem aliorum, illa pretiosa apud se habet. Hęc autem est omnium vanitatum maxima vanitas, velle ex ornatu vestium aliquid apud homines exstimationis quærere. Pulchrè Seneca, *Quemadmodum stultus est qui equum empturum, non ipsum inspicit, sed stratum eius ac frenas; sic stultissimus est qui hominem aut ex veste, aut ex conditione qua vestis modo nobis circumdata est, aestimat.* Eleganter Apelles, quum vidisset quenclendam ex suis discipulis pinxisse Helenam multo auro ornata, *O adolescens, ait, quum non posses pingere pulchram, pinxisti diuitem.* Tales sunt qui ex ornatu externo pulchritudinem quærunt, & exstimationem venantur. Sapienter Innocentius Papa: *Quid aliud est pretiosior ornatus, quam sepulchrum foris dealbatum, intus spurcitia? Quod certè elegantius similitudine Clemens Alexandrinus expressit. Apud Aegyptios, inquit, templa, porticus, vestibula, ac luci magnificè instructi, & atria multis columnis cincta sunt: parietes autem lapidibus externis, artificiosè depictis resplendent, ita vt nihil desit. Aedes autè auro, argento, & electro collucet, & ex India ac Acthiopia variis subgentibus lapillis: alyta verò intextis auro adiuuantur peples. Sed si penetrabilia templi ambitus subieris, & ad eius, quod præstantius est, spectaculum properans, imaginem qua templum habitat quaesieris, non inuenietur Deus qui quærebatur & expectabatur sub tanto apparatu, sed felis, vel crocodilus, vel serpens indigena, vel aliqua eiusmodi bellua, qua templo quidem est indigna, sed antro spelunca.*

Eccl. 11.

Padag. lib. 3. ca.

Homil. vt. super Euang.

Lib. 2. epist. 47.

Clemens Alex. dr. Padag. lib. 2.

Apophtegma.

Lib. de vilitate conditionis humanae.

Padagog. lib. 3. cap. 11.

Simile.

spelunca, ac caeno magis congruit. Ita mihi videntur feminae quae aurum gestant, & in crispandis crinibus exercentur, & in genis unguendis, oculisque pingendis, & pilis tingendis versantur, & aliam mollitiem arte improba persequuntur, carnalem ambitum ornantes, & verè Aegyptios imitantes, infelices amatores attrahere. Sed si quis velum templi aperuerit, vitam, inquam, vestem, aurum, fucum, tincturam, & quae eis intrita & incrustata sunt, tanquam illic veram inuenturus pulchritudinem, restè scio eum esse abominaturum. Neque enim Dei imaginem intus inueniet inhabitantem, sed loco eius fornicatrix & adultera anima, aditum occupant, & vera esse bestia conuincetur, & fucum incrustata sumia, & seductor ille serpens per gloria cupiditatem, pro spelunca habet animam, qui mulieres in meretrices transformat, fungens lenonis officio. Hæc ille Laudat igitur alio in loco idem Clemens, scriptor Apostolicus, Caum sophistam, qui virtutis & improbitatis aptas descripsit imagines. Virtutem enim fecit simpliciter stantem candida veste indutam & puram sola verecundia ornatam. Improbitatem verò, superflua & varia veste indutam, alieno colore exultantem. Hac igitur vana gloria nihil vanius, quæ ex ornatu externo quaeritur. Sapienter idem Clemens alibi: Si quis auro se ornari existimet, is auro est inferior: qui autem auro inferior, non est eius dominus. Et eleganter Solon Cræsi regis vanitatem hac in parte repressit. Cræsus rex L. dia, quum se exquisitissimo omnium ornamentorum genere composuisset, sublimique in folio sederet, interrogauit Solonem, an pulchrius unquam spectaculum vidisset: qui respondit, Gallus gallinaceos, fasanos, atque pauones. Hanc vanitatem apud suos Vtopienfes optimè perspectam, ideòque ex ea beata insula penitus ablegatam fuisse scribit Morus: Mirantur, inquit, quempiam esse mortaliū, quem exigua gemmula, aut lapilli dubius oblectet fulgor, cui quidem stellam aliquam, atque ipsum denique solem liceat intueri: aut quenquam tam insanum esse, ut nobilior sibi ob tenuioris lanae filum videatur: siquidem hanc ipsam, quamuis tenui filo sit ovis olim gestauit, nec aliud tamen interim quam ovis fuit. Et paulo post: In hoc adulterum voluptatis genere eos collocant, qui quo meliorem togam habent, eo sibi meliores ipsi videntur. Quae vna in re bis errant. Neque enim minus falsi sunt quidam meliorem putant togam suam, quam quod se. Cur enim si vestis usum spectes, tenuioris filii lana praestitit crassior? At illi tamen tanquam natura non honore praecellerent, astollunt cristas, & sibimet quoque pretij credunt inde nonnulli accedere:

Padag. lib. 2. c. 10.

Padag. lib. 3. c. 21.

Laert. lib. 1. c. 2. de vitis Philosoph. Apophthegma. Vtopia lib. 1.

accedere: eoque honorem quem vilius vestiti sperare non essent ausi, elegantiori toga velut suo iure exigunt, & praetermissi negligentius indignantur. Hanc vulgarem ferè omnium vanitatem illa optimè instituta respublica, prorsus irridet. Sed & hæc vanitatem cuius quidam Londinensis primarius non minus lepidè, quam etiam sapièter refutauit. Moris est Londini, ut primarij ciues, maximè decurionum officio defuncti, diebus certis celebrioribus apud Praetorem vrbis prandeant, etiam non inuitati. Venit hic bonus ciuis ad Praetoris domum hora prandij, honestè, sed mediocriter indutus. Repellitur à ianitore, ut eo cætu indignus. Ille causam erroris agnoscens, domum redit, & nobilitati veste se confestim induit. Hac indutus, accedens intronittitur, accumbit, prandet. Prandio finito, quum de more singuli Praetori gratias agerent, ille togam exutam mensæ imponit, & magna cum reuerentia togæ suæ de hoc prædio gratias agit. Quod factum cæteris in viro tam graui mirantibus, causam quum dixisset, communis erroris & opinionis vanitatem singuli agnoscebant. Sed ad Vtopiensium sententiam praallegatam, maximus Philosophus Aristoteles accessit: qui quum animaduertisset adolescentem, propter chlamydis magnificentiam se iactantem & gloriantem; Non desines, adolescens, inquit, propter auri gloriantem? Certè Clemens Alexandrinus idololatriam quandam esse docuit, hanc, quæ ex cultu & ornatu externo quaeritur, gloriam. Qui, inquit, pulchri simulachrum, nimium scilicet ornatus studium, non autem ipsum pulchrum & honestum attendat, specioso nomine simulachrorum cultum rursus inducentes à veritate longè sunt religandi, quum ex opinione, non scientia, pulchri naturam somnient. Hæc ille. Et sanè homo improbus vel fatuus splendide ornatus, idolum quoddam est: quem si propterea colas & honores, nonne idololatriam quædam committis? Cæterum huius vanitatis & mollitiei quæta fit dementia, apta similitudine expressit Isidorus Clarius concionator facundissimus. Miror, inquit, vehementer obtusos fœminarum sensus; quæ cum plerâq; omnes summum bonum speciem corporis arbitretur, ad illam, quæ in Evangelio promittitur, comparandam non inflammantur. Sic enim cogitare deberent. Si quis mulieri cuiquam polliceretur fore, ut si vno anno fucum omnem, & corporis ornatum negligeret, centum postea annis omnium mulierum, quæ vnquam esset, pulcherrima appareret, pro-

Exemplum.

Maximus sermo.

Apophthegma.

Padago. lib. 2. cap. 10.

Orat. 53. tom. 1.

Simile.

Pars Hyemalis.

D

fectò

fectò conditionem acciperet libentissimè. Rursus si diceretur ei. permitti quidem illi vt vno anno omnibus tucis, omnique ornamentorum genere vteretur; verùm cooperactò, reliqua tota vita omnium mulierum esset turpissima: nihil dubitandum est eam mulierem omnem oblatum illius anni ornatum recutaturam, metu secururæ deformitatis. At hæc omnia vsù ventura sunt, eaq; tanto maioris ponderis, quantum æternitas temporis antecellit, & tanta in re tam oscitanter tamen se habent. futurum enim est, vt quæ in hac vita modestè & sine fucis ac superuacuis ornamentis vixerint, corpora sint habituræ claritatem solis æquantia, idque in sempiternum: quæ verò hic conspicuæ apparere voluerint, æternæ deformitatem cum diabolo & angelis eius sint consecuturæ. Hæc ille. Maxima sanè eius stupiditas est, qui hac vera & solida consideratione non mouetur. Sed hæc est huius vanæ gloriolæ fallacia, quæ eo fulgore oculos perstringit, vt malint mortales ad momentum esse fucati, quàm in tempiternum splendidi ac beati.

Ad hæc omnia mala aliud accedit huic penè proprium, quòd huius mollitiei, luxus, & vanitatis, nullius propemodum modus est, nullius terminus aut finis. Quod præclare docuit Clemens Alexandrinus. *Ebriolum* (inquit) esse, & vino, um, et si sunt magna vitia, non tamen tanta, quantum est nimum in ornandi studium. Mensa plena, & frequentes calices satis sunt ad implendam ingluuiem. At qui auri, purpure, & gemmarum nimio studio tenentur, is nec quod super terram, nec quod sub terra est, aurum suffecerit. Dum ergo cupiditatis limites sibi non constituunt, in impudentiam impingunt. Eis enim opus est & theatro & pompa & spectatorum multitudine, & errore in sacris, & diuturna mora in truijs, vt sint manifesti omnibus. Hæc ille ibi. Arguit porro & illud infinitam propemodum huius vanitatis varietatè, quòd ad corpus ornandum, vbi modum semel excessimus, nulla vnquàm sufficiunt vestimentorum genera; indumentorum formis varijs, & quotidie nouis, nullus est finis. Recitat autem ex Aristophane poëta comico Clemens Alexandrinus muliebris ornatus ingentem suppellestem, quæ hodie penè tota ad viros tranijt. *Adducam* (inquit Clemens) *ipsa verba Comici, quæ importunum vestra insolentia factum aperte arguent. Mirra redimicula, nitrum & acus, pumex, strophium, quæ post locatum funda, & postèrius operculum, fucus, torques, componendorum oculorum instrumenta, subtilis vestis linea, vitæ, zona, instituta,*

prætexta,

prætexta, militia, cythron, barathrum, encyclon, tunica. Quæ sunt autem horum non dixi maxima: inauræ, gemmæ, plastræ, botrylidon, fibula, amphiles, monilia, pedicæ, sigilia, carena, annuli, cataplastata, ampullæ, capitis ligamina, obelisci, sardia, ventilastra, clincteres. Ego quidem desegus sum & indignor dicendo tot earum ornamentorum multitudinem, & mihi mirabile sit quòd non enecentur, quum tantum onus baiulent. Hæc ille. Huc videlicet se effundit modestiæ victrix audacia: & in hoc luxus genere excessus penè incredibiles leguntur. Caius Cæsar Augustus rarò humanis vestimentis indui voluit, quippe qui luxurians sapenumero conspectus fuit deorum habitu, nunc aurea barba, nunc Veneris habitu Nero nullam vestem bis induit. Heliogabalus gemmas ab optimis sculptis artificibus in calcamentis ferebat, quæ nunquam iterabar. Sed & hodie in Anglia Gualterus Raiolæus, Reginæ Elizabethæ amicus, visus est in aula crepidas gestare ita gemmis onustas, vt ad 6600. aureos, & ampliùs æstimarentur: homo alioqui obicurus, & ante amores regios fortis abiectissimæ. Venique eò nunc luxus iste in Anglia exc. cutit, vt qui Henrici septimi, cui octauus successit huius Elizabethæ pater, vestitus fuit, vix nunc nobilem mediocrem deceat, & quo olim primarij nobiles, Duces, Marchiones, Comites vsi fuerunt, eò nunc inferior nobilitas vestitus splendore vtatur, nobilitatis verò inferioris amictu veteri vix mechanici & villici agrorum iam contenti sint, vt quod Christus hic dixit, *Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt;* iam multo latius pateat, & in quibusuis nobilium ciuium, villicorum domibus, mollibus vestiuntur, tam viri quàm femina: vtque ad multos iam in Anglia, Gallia, & alibi viros mollissimè comp. os & cultos, illud Diogenis iterum dici debeat. Ille enim quum vidisset generosum quandam adolescentem muliebriter vestitum; *Non te pudet,* inquit, *qui peius tibi velis quàm ipsa natura voluit? Illa siquidem te virum esse voluit, tu verò teipsum ex vestitu mulierem facis.* Lege de hoc luxu muliebris. D. Chrylostomū homil. 90. in Matthæu prolixè differentem. Fecit nimirum prodigiosissima horū temporū mollities, & luxus in hoc genere effusissimus, vt hūc vnū locū copiosius tractauerim: eo etiam magis, quòd vix in alio Euangelio per Ecclesiās legi solito, mollities ita & luxus reprehendatur. Deliget ex tanta varietate concionator ea quæ ex his omnibus, presenti loco,

D 2 tempori,

3. Caret modo luxus.

Padagog. lib. 3. cap. 70.

Lib. 2. cap. 12.

Exempla.

Suetonius in eius vita.

Alexand. ab

Alex. lib. 5.

cap. 10.

Laert. lib. 6.

Apophtheg-

ma.

tempori, personis magis conuenire, magisque fructuosa fore iudicabit. Quare ut hunc locum concludamus, molles isti & papilionibus depicti, illud Amos Propheta auscultent: *Va vobis Opimates, capita populorum, ingredientes pompaticè domum Israël.* Quid enim hodie diceret, si videret, non optimates tantum, sed de vulgo ipso & media plebe, quanta pompa, quo apparatu & splendore templa Dei ingrediuntur? Deum suppliciter oraturi, quanto maximo possunt cum fastu & splendore domum eius ingrediuntur; quo nihil absurdus.

EVANGELIUM DOMINICÆ III.
ADVENTVS.

MISERVNT Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum, Tu quis es? Et confessus est, & non negavit: & confessus est, quia non sum ego Christus. Et interrogauerunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his qui miserant nos? Quid dicis de teipso? Air: Ego vox clamantis in deserto: Dirigitte viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta. Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis. Et interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta? Respondit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua. Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est: cuius non sum dignus ut solam eius corrigiam calceamenti. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum, Tu quis es? De vano & temerario mundi iudicio.
2. Confessus est, & non negavit, & confessus est, quia non sum ego Christus. De vana existimatione fugienda.
3. Ego vox clamantis in deserto. De vero officio prædicatorum verbi, salutari

saluti auditorum necessario.

4. *Dirigitte viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.* De necessaria preparatione ex parte nostra ad Christi gratiam.

5. *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Esaias, neque Propheta?* De leuitate & inconstantia fauoris & existimationis humane.

6. *Medius vestrum stetit quem vos nescitis.* Contra ambitionem.

7. *Quem vos nescitis.* De fidei virtute & interiori oculo.

8. *Cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere.* De humilitatis præstantissima virtute.

1. *Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum, &c.*

LOCVS moralis de mundi huius vano & temerario iudicio. Ad Ioannem mittunt Iudæi legationem honorificam (nam isti sacerdotes missi ex Pharisæis erant, qui scientiæ & sanctitatis opinione cæteris tunc omnibus præcellerant) ut illum pro Messia, quem tunc omnes expectabant, si se eum profiteri vellet, reciperent. In illa enim interrogatione, *Tu quis es an Messias esset*, interrogabant, sicuti ex Ioannis responsione euidenter patet, dicens, *Non sum ego Christus.* Alioqui ad interrogatum non respondisset, nisi hoc illi vel apertis verbis, quæ breuitatis causa Euangelista prætermisit, vel tacita intentione & voluntate eum interrogassent. Nam & simpliciter quis esset Ioannes, ignorare non poterant, cuius & genus & vitam, & doctrinam tot annis exploratam habuissent. Interrogant igitur Ioannem Iudæi, & quidem solenni atque honorifica missa à Metropoli sua ciuitate legatione, an sit Christus: & hunc illi maximum honorem deferunt. At Christo nunquam eum honorem detulerunt. Nunquam ad illum legatos miserunt, Nunquam nisi captiosè, an Christus esset, interrogant. At cur istud obsecro? Maiora fuerunt Christi opera quam Ioannis. Imò Ioannes ideo nullum miraculum fecit, ut tanto esset illustrior Christi gloria, tantoque facilius eum Iudæi pro vero Messia reciperent. Excelsior & diuinius fuit eius doctrina. Sic enim docebat, non ut Iherosolymæ & alij legis doctores, sed *tanquam potestatem habens.*

Matth. 7. Denique ut se Messiam ostendat, dixit discipulis Ioannis: *Reminiscite Ioanni ea que audistis & vidistis.* Ipsi quoque Iudæi confessi sunt: *Nunquam sic loquutus est homo, sicut hic homo loquitur.* Et alius ex Principibus Iudæorum dixit: *Nemo potest hæc signa facere, que tu facis, nisi fuerit Deus cum illo.*

Mundana existimationis vanitas.

Christo. Ioan. 14. in Matth.

Matth. 7.

Matth. 11.

Ioan. 7.

Ioan. 3.

Matth. 3.

Matth. 13.
Marc. 6.

Ioan. 1.

Exemplum.

2. Reg. 6.

Simila.
Basil. homil. 8.
Hexameron.

Quæ ergo causa, quòd Christo ita præterito & neglecto, ad Ioannē proficiscuntur, & hæc nobilissimam legationem de re tanta institunt? An quia Christus asperè eorum vitia taxabat? At asperius Ioanne non fecit, qui sic ipsos Pharisaeos alloquutus est: *Genimina visperarum, quis vos docuit à ventura fugere ira?* Sed profectò nihil aliud in causa fuisse videtur, quàm quòd Christum vilem putabant, *fabri filium*, reputantes: Ioannem verò magnatem, & magnatis filium, Zacharia sacerdote patre natum, & ciuitate Iuda oriundū, quum Christum ex Nazareth Galilææ, humillima & contempta ciuitatula (vnde ipse Nathanael, vir iustus per contemptum tamen dixit: *A Nazareth potest aliquid boni esse*) natum existimarent. Nobilitatem itaque externam mundi more respiciebant Iudæi, malebantque Ioannem, honestissimo loco natum, pro Messia agnoscere, quàm Christū humillimè natum, seu natiuitatis, seu educationis locum, seu matris, seu patris putarij statum & fortunam spectus. Quum filius aliquis Isai vngendus esset à Samuele in Regem, amuel ipse videns Eliab primogenitum, fortem & egregium adolescentem, dixit statim mundano affectu & iudicio: *Num coram Domino est Christus eius? Et dicit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum eius, neque altitudinem stature eius, quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominum ego iudico. Homo enim videt ea quæ parerunt, Dominus autem intuetur cor.* Nempe homini carnali tota ratio iudicandi est consuetudo cernendi, & in rebus ac negotijs humanis perspicendis, tractandis, iudicandis oculatissimi sunt homines mundani, in rebus spiritualibus cæci & ignari. *Quemadmodum noctuæ aspectus noctu quidem valet, sole autem illucescente non mediocriter offuscatur & hebescit sic secularium hominum & huius mundi sapientum mens acutissima quidem ad vanas res perspicendas esse videtur; hebetissima verò, caliginè que referta, ad ipsam lucem veram percipiendam evasit.* Nempe rebus terrenis, & honore ac splendore mundano affecti atque corrupti, de cælestibus & diuinis rectam iudicium ferre nequeunt. Quemadmodum luna ex parte sua superiori plena, soli propinqua est, sed terram versus nihil tunc habet luminis, contra verò quum terram versus plena & splendida collucet, à sole est remotissima, & à parte globi superiori, tota tenebrosa est: sic quo magis ad Deum accedimus in pietate & vitæ puritate, ab illo quidem magis illuminamur, & apud illum illustrati

res sumus, mundo autem ignobiles, & ad res mundanas tractandas minùs idonei; contra verò, quo magis à Deo recedimus, vitæ torius vanitate, & terrenis desiderijs affecti, eò magis mundo placeamus, eò nobiliores & illustriores mundo apparemus, simulque ad res mudanas percipiendas atque tractandas acutiores Deus nò apparuit Moysi adhuc in Ægypto agenti, sed vbi inde recesserat. Sic ijs qui in seculi tenebris versantur, diiunguntque tenebras magis quàm lucem, umbras bonorum magis qua vera bona, diuine gratiæ lux non affulget. Pharisaei toti mundani & iuperbi, Christu nec honorat, nec agnoscunt. Ioanes & in deserto eum agnoscit, & in carcere eum missa suorū discipulorum legatione honorauit. Hoc est quod alius Ioanes dixit: *In mundo erat, & mundus eum non cognouit.* Idem de suis futurum Christus prædixit: *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem odio habuit. Si de mundo fueritis, mundus quod suum erat diligeret. Quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Hic ergo ad suam consolationem pij obseruent, æquanimiter ferendum, si se & bonis omnibus interdum præteritis, mali in mundo & à mundo honorentur, postquam Christo præterito Pharisaei Ioannem potius pro Messia agnoscere parati erant. Hanc quoque cautionem contra vana mundi iudicia discant, vt illa prorsus contemnant; quia semper in ijs quæ ad Deum pertinent, cæca sunt. Si famulo tuo in furto aliquo aut mendacio deprehenso, nihil fidere, nihil vel iuranti etiã credere soles: quid iudiciū mundi magni facis, qui tot iniquas sententias contra tot Sanctos protulit? Si causam bonam in iudicio pendente haberes, & in prima quidem instantia corã iudice vel ignaro, vel temerario, vel iniquo; parum curares si causa caderes, modò alium iudicem haberes doctum, diligentem, & iustum, ad quem à prima sententia appellares. Sic mundi præsens iudicium prorsus contemnendum est, quia Deum habemus iudicem, qui æquissimè iudicaturus est.

Allegoria.
Exod. 2.

Matth. 12.

Ioan. 1.

Ioan. 15.

Similia.

Simile.

2. *Confessus est, & non negauit: & confessus est, quia non sum ego Christus.*

Locvs moralis de vana existimatione fugienda, D. Ioannes de maxima & suprema apud Iudæos dignitate rogatus, cuius iam specimen maximum totius vitæ austeritate, diuina predicatione, & noui baptisimi administratione dedisse videbatur, nò frigidè & cunctanter, quasi sibi

Vana sui estimatio fugienda.

quidem arrogare nolens, videri tamen volens (vt multi existimationes honorificas verecundia composita fugientes, eas ambiunt & quarunt magis) sed rotundè & cōstanter negat se illum esse, quem illi arbitrantur. Nempè veri discipuli Christi magis sollicitè curant, ne etiam de veris virtutibus glorientur, quàm vani huius seculi homines de gloria & laude quauis occasione captanda contendunt. Paulus & Barnabas, quum diu nos illis honores listrenses exhibere velient propter sanatum claudum, *conscissis tunicis suis, exilierunt in turbas, clamantes & dicentes, Viri quid hac facitis? Petrus quoque & Ioannes, accurrente populo propter simile miraculum, dixerunt: Viri Israëlita quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare?* Sic Daniel vocatus à Nabuchodonosor, & sapientiæ nomine commendatus, vt somnium eius interpretaretur, respondit, omnem à se sapientiæ opinionem & laudem remouens: *Est Deus in celo reuelans mysteria. Mibi quoque non in sapientia qua est in me plus quàm in cunctis viuentibus sacramentum hoc reuelatum est; sed vt interpretatio regis manifesta fieret.* Sic & S. Ioseph Pharaoni: *Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni.* Horum exempla securus & sanctus Bernardus, quum multa signa & miracula per varias Galliae partes faceret, ne sibi aliquid propterea plus cæteris videretur, anxietate maxima prospiciens, in hæc verba prorupit: *Ex Scripturis didici, signa fieri vel per perfectos, vel per fictos. Ego nec perfectionis mihi sum conscius, nec fictionis. Nihil ergo mihi & signis istis, quandoquidem mea illa fama magis quàm vita nouerim exhiberi; nec ad meam fieri commendationem, sed ad commonitionem potius, ad fructum autem aliorum, & ad fouendam bonam de me opinionem.* Sic videlicet in hoc sancto viro vincebat sublimitatem nominis, humilitas cordis. Nec tantum poterat vniuersus mundus eum erigere, quantum se ipse deicere solus. Pulchra scilicet ratiocinatione, & magno studio inuenta, sanctitatis de se opinionem à mente sua remouit; nec minus laborauit ne sanctulus videretur, quum esset sanctissimus; quàm alij laborant vt sanctissimi, & doctissimi, & fortissimi, & prudentissimi videantur, quum nihil minus sint quàm sancti docti, fortes, prudentes. Idem studium in alijs sanctis fuit. S. Gregorius Turonensis Episcopus (quum multa per eum Deum miracula facere videret) reliquias semper Sanctorum collo circumferebat, eo fine, vt

Exempla.

1.

Autor. 14.

2.

Act. 3.

3.

Dan. 3.

4.

Genes. 41.

5.

In vita eius lib. 3. cap. 6.

6.

In vita eius apud Surium tom. 6.

quoties diuina virtus aliquid per eum gessisset, non suis meritis, sed virtuti reliquiarum, quas circumferebat, tribueretur. Sed in hoc genere excelluit sanctus Eligius, Noniomensis Episcopus, vir nobilitate, eruditione, pietate celeberrimus. Mendicus quidam cæcus à sancto Eligio, ad huc laico nobili, sed, vulgi opinione, viro sancto, eleemosynam accepturus: manum subtraxit, orans vt oculis potius eius crucis signum imprimat, visumque illi præbeat. Cui ille dissimulans, ac subridēs: Tu, inquit, amice necdum nosti te signare? Docebo te. Moxque signū crucis imprimens, illius oculos aperuit: totumque hominis fidei tribuendum asseruit. Idem quum pauperem aridam manum habentem, & eleemosynam petentem arrepta arida manus, similiter sanasset, vt miraculum à se factum occultaret, Ego, inquit, putauit ideo illū fingere, vt à me facilius eleemosynā posset petere. Idem vir sanctus quum quendam in publica via transiens suspensum cerneret, eumque, vt sepulturae corpus daret, per suos deposuisset, alijs fossam parantibus, corripit, tacitè orans, illud ab imis vsque ad summa palpare. Vbi autem sensit adesse animam, mira arte à se virtutem facti repellens, O quàm grande, inquit, scelus, nisi Dominus adiuuisset, perpetrare poteramus, si corpus hoc humo rexissemus, quum anima eius in ipso sit! Hæc dicens, miratibus famulis, iussit eum vestimentis indui, & quiescere paululum: quo surgere, & ita recreato, quasi nullam passus esset molestiam, discessit vir sanctus cum suis, ac si nullum virtutis signum fecisset. Rara sunt hæc, sed pulcherrima verè humilitatis exempla, quando sic vana gloria fugitur, vt ne quidem in veris virtutibus, veraq; laude dignis, vlllo modo admittantur. Vnum igitur adhuc aliud subiciam. S. Anno, Archiepiscopus Colonienensis, accedentem ad se cæcū quendam, qui in visione accepisse se dixerat fore vt visum reciperet, si aqua, qua manus suas ad altare lauisset, suos oculos ablueret; ideoque ab eo iam ad sacrum faciendum se præparante, hanc gratiam petiisset; Episcopus multam commotus, eum acerbis verbis reiecit, fallacem & impostorem vocans. Cæcus nihilominus in fide persistens, obtinuit clāculum à clerico, qui celebranti Episcopo ministrauerat, aquam prædictam: moxque oculos ea ablucens, visum recepit. Quum autem finito sacro ad Episcopi pedes se prooluens, accepti beneficii gratias agere vellet. Episcopus, re intellecta, eum vehementer iterum obiurgauit, quòd

7.

Lib. 1. cap. 29. vita apud Surium, tom. 6.

8.

Ibid. cap. 24.

9.

Ibid. cap. 37.

10.

In vita eius apud Sur. to. 6. lib. 2. cap. 3.

II.
Ibid. cap. 4.

ita Deum tentare ausus fuisset: clerico verò leuiter alapa dedit, quòd huiusmodi facto vanam de se apud populum opinionem concitare vellet. Vtrique autem sub graui anathemate iniūxit, vt se viuo nemini hoc propalaret, sed soli Deo acceptum referret, eiq̄ue soli gratias ageret. Rursū quum alia quædam femina ei à sacro procedenti, supplex aduolueretur, similem vt suprā visionem se accepisse referens, & similem gratiam postulans; ille, vt semper virtutem celaret, & iactantiam fugeret, se commotum simulans, vt cūstodiæ traderetur mox imperauit, suspiciōnem astantibus relinquens, vt durè acciperetur. Post prædium autem, ea ad se vocata, coram duobus clericis & vno cubiculario puero, non oculos, sed pedes eius poplite flexo lauit, & cibo illi apposito, ac degustare iussa, vix edulio palatū imbuerat, quum perfectè visum recipit. Mox ei elemosinā bonam in manum dat, vehementer obtestatus ne ingratam sibi de seipso opinionem circumferret. Sed & paup̄um ei fidens, (vt est feminarum natura loquax) abeuntem ad propria, donec villa egrederetur, ab vno clerico comite deducendam curauit. Simile fuit D. Nicolai factum, qui ad pauperis filias matrimonio locandas, argentum clanculū per fenestram iniiecit: & tertio hoc faciens consp̄ctus, fuga se celerrimè recepit, ne agnosceretur. Hæc videlicet Sanctorum virorū ingens cura & sollicitudo maxima fuit, vt non leuiter & oscitanter, sed acriter & cōstanter laudis & excellentiæ opinionem, seu veram, seu falsam, à se longissimè repellerent, sicut hic Ioannes Baptista fecit. Est tamen hic communis omnium mortalium, adeoq̄; (pro pudor!) fidelium Christianorum morbus, vt non solum videri nolint quod sunt, sola apud Deum gloria contenti, sed etiam (quod multo & turpius & flagitiosius est) videri etiam velint esse quod non sunt. Quem morbum humanum pulchrè Socrates expressit. Si quis (inquit) in theatro iuberet corarios omnes surgere, illi soli surgerent; similiter si fabros ferrarios, textores, aut alios generatim: si verò prudentes aut iustos iubeat surgere, hic omnes illicò consurgunt, quia omnes tales videri volunt. Thales Milesius iam senex, admirandam quandam rationem de cælo commentus, eandem Mandritæ Philosopho Sirenensī communicauit: qui quum hoc nomine magnas gratias ageret, rogarétque quam mercedem pro tanto documento vellet, satis, inquit Thales, mihi fuërit ò Mandrita, si id quod

à me

à me didicisti, quum proferre volueris, tibi non ascripseris, sed me eius repertorem prædicaueris. Quanto magis hoc summo iure Deus à nobis flagirat, vt omnem virtutem, scientiam, prudentiam, fortitudinem, si quam habemus, non nobis, sed illi acceptam referamus, quoniam ea vrimur! Quanto magis summa ratio docet, & Theologos ac Christianos decet? vt omnes ingenuè agnoscant per quas profecerint! Pulchrè Sapiens magistri & discipuli of ficiū vno quasi verbo docuit: *Hæc est sapientia quam sine simulatione didici, & sine inuidia communicauit.* Certe h. porcrita qui id videri vult quod non est, aut ex se esse quod non nisi ex Deo est, vel per se inuenisse quod ab alijs accepit & didicit, similis est miluo, qui alcè quidem ascendit & volitat, sed semper humum spectat, vt prædam rapiat; ille quidem carnem mortuam, iste verò laudē inanē. Plura de hac materia in alijs Euangelijs dabitur dicendi locus.

3. Ego vox clamantis in deserto.

Prædicatoris officium.

Locvs moralis de vero officio prædicatorum verbi, saluti auditorum necessario. Omnis enim prædicator qui ad Christum seu fide credendum (quod fecit Ioannes) seu operibus imitandum, homines vel incredulos vel peccatores adducit, est verè vox clamantis in deserto; est vox clamantis, adhortantis, comminantis, obiurgantis, non molliter palpatantis, loquentis placentia, & auribus hominū subseruientis. Clamare necesse est ad eos qui vel procul absunt, vel difficulter audiunt. Tales sunt omnes peccatores. peccatum elongat nos à Deo. *Peccata vestra diuiserunt inter me & vos.* Deus ante peccatū dixit, & facta sunt; & loquebatur Adē molliter ac familiariter *Benedixit illis Deus, & ait. Crescite & multiplicamini.* Rursum dixit Deus, *Ecce dedi vobis omnē herbam.* &c. Iterū præcepit ei, dicens: *Ex omni ligno Paradisi comedes.* &c. Ar post peccatū cōmissū ita clamauit Deus, *vt audiret Adā vocē Dei deābulātis in Paradiso.* moxque: *Vocauit Dominus Deus Adā, & dixit ei: Vbi es? Deus autē clamat post nos, per eos quos mittit ad prædicandū: & per tribulationes quas nobis immittit, vt à somno peccati excitemur: Nos per peccata nostra quodāmodo persequimur Deū, iterū crucifigētes nobismetipsis Filii Dei, & sanguinē Testamēti pollutum ducentes; sicut Saul impius persecutus est Dauid iustum. Sed persequendo Deum, in speluncis peccatorum abscondimur, quasi à Deo non videremur; quia*

illud

Stobæus serm. 21.
Apophthegma.

Ludovic. Grana-
nat. tom. 1. de
serm. pag. 39.

Apophthegma.

Simile.

Genes. 1.

Gene. 2.

Genes. 3.

Allegoria.

2. Reg. 24.

illam ipsi non videmus; & alium dormimus, securi de vin-
 dicta & iustitia Dei. At ille primum sicut Dauid occu-
 in spelunca Sauli *oram chlamydis praescidit*, sic aliquid nobis
 ex bonis temporalibus aufert, quasi que expostulat nobis
 cum de iniusta persecutione, sicut Dauid expostulavit cu-
 Saule, dicens: *Quare audis verba hominum loquentium, Dauid*
quarrit malum aduersum te? Quare audis verba hominum,
 aut etiam demonum, tentantium te ad malum, & dicen-
 tium; Deus quarrit malum aduersum te, vel quia mandata
 eius nimis graua & ardua sunt: vel quia sua gratia non te
 adiuuat: vel quia seuerus Iudex est, nec peccanti ignoscer,
 vt idcirco vel ad benefaciendum animum despondeas, vel
 ad te reconciliandum desperes? *Ere iam vides quod te occi-*
dere potuisssem, qui tamen leui detrimento te affeci. Sed ve-
 rum est prouerbiu: *Ab impijs egredietur impietas*. Sui quisq;
 peccati author est. Atque hic interdum remordet conscien-
 tia, & ploramus in corde, & statuimus iterum non pecca-
 re: sicut hic Saul gratias agit Dauidi quasi, eum amplius
 non persecuturus. Sed rursus promissionis obliti, ad iniu-
 rias redimus, & nouis flagitijs Deum irritamus: qui iteru
 in somno peccati dormientibus nobis, *hastam aufert*, robur
 ac fortitudinem, morbos immittens; aut etiam *vas aquae*
auferet, id est, vxorem, fratrem, aut amicum coniunctissi-
 mum, vt Sauli dormienti in castris, vtramque abstulit Da-
 uid, quum occidere eum facillime potuisset. Sic Deus cla-
 mat post nos, vt a somno peccati exciter, interim *sua beni-*
gnitate & longanimitate ad poenitentiam nos adducens. At vi
 Deo tacente & dissimulante, nec aliquid nobis auferente,
 sed vt omnibus rebus affluamus permittente, saltem praedi-
 cator omnis vox clamantis esse debet. Praedicatoresq; ver-
 bi in Euangelio piscatores vocantur. Piscator vero quum
 vnum aliquem piscem capere vult, arundine vitur & ma-
 gno silentio. Qui priuatim aliquem admonet aut corripit,
 patienter & mansue id agere debet. Sed quum multos
 simul pisces capere piscator vult, reti vitur, ac sagena
 missa in mare: & tunc strepunt ex proposito piscatores,
 aquas verberant, ac pisces deterrent, vt vndique excitati
 confluant. Sic praedicator pro concione minis ac reprehe-
 sionibus strepere debet: quae cum communes omnibus sint,
 nemo conquiri potest. Rursus clamare debet conciona-
 tor contra peccatores, quia difficulter audiunt. Qui foris
 pulsatur, intrus non auditur, quum omnia domi strepitu &
 clamore

1. Reg. 26.

Rom. 2.

Philip. Diaz.
 Conc. 2. de diuina
 Trioma.
 Simile.

Stella de con-
 temptu mundi
 par. 2. cap. 11.
 Simile.

clamore sunt plena. Deus foris pulsans, aut praedicator so-
 nans, non auditur, nisi fortiter clamando, quam diu in corde
 auditoris vel variae cupiditates obstrepunt, vel peccata ipsa
 clamant vindictam a Deo. Hic ergo clamandum necessarium,
 vt ad aures cordis perueniat vox praedicatoris. Sic Ioannes
 clamauit fortiter: *Agite poenitentiam. Iam ad radicem arboris*
posita securis est. Appropinquat regnum caelorum. & similia. Idco
 etiam dicitur *vox clamantis*, seu vehementer clamans (vt vas
 electionis, vas singulariter electum; virga aequitatis, virga
 aequissima; terra promissionis, terra excellenter promissa)
 in deserto. Est enim anima omnis peccatoris, quasi quod-
 dam desertum, in quo omnia sunt sterilia & arida, nec nisi
 vel vepres ibi crescunt, vel serpentes grassantur. Rursus in
 deserto, quia hominibus a Deo desertis, & post voluptatum
 deuia & errores aberrantibus, praedicator loquens, eos ad
 Deum reuocare clamando debet.

Rursus Ioannes erat vox clamans, quia non solum
 vocem habebat bene clamantem, bene sonantem (vt plerique
 concionatores) sed etiam vox erat. Quicquid enim in Ioanne
 erat, victus, vestitus, habitatio, tota vita vox erat, clamabat
 poenitentiam, mortificationem, sanctitatem Alij conciona-
 tores, quorum vita verbis non respondet, vocem quidem
 habent, eamque inanem, vt *as sonans, vel cymbalum tintiens*,
 sed non sunt vox. Sunt similes aurificibus crucem efformanti-
 bus, sed eam non contemplantibus: sicut vasa ad continen-
 dum salem, quum ipsa sint omni sale destituta: sicut putens
 enius aqua abluuntur immunda vasa, quum ipse sit luto &
 spurcicia repletus: denique sicut campana, quae omnes ad
 templum vocat, sed ipsa non ingreditur. Sicut quaedam pec-
 cata clamant in caelum, sic quaedam virtutes clamant in ter-
 ra. *Sanguis Abel adhuc loquitur*. Vita Ioannis talis vox erat, vt
 de tota Iudaea exirent in desertum ad eum videndum. *Quid*
existis in desertum videre? non solum ad eum audiendum.
 Imò prius clamauit vita quam praedicationis: sicut *Iesus prius*
cepit facere quam docere. Hunc ordinem concinator serua-
 re debet, vt prius sit vox, postea vocem exerat.

Math. 3.

Hoc for. Pintus
 in 2. ca. 40.

1. Cor. 13.
 Similia.

Heb. 12.

Math. 11.

Allor. 1.

4. Dirigit e viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.

Locvs moralis de necessaria preparatione ex parte
 nostra ad Christi gratia & redemptionis beneficium reci-
 piendum. Hoc enim clamauit illa vox in deserto, hoc cla-
 mant omnes verbi Dei praedicator ad suorum temporum pec-
 catores:

Matth. 3.
Marc. 1.
Luca 3.

Affor. 2.
Ephes. 4.

In Ioan. lib. 1. c.
24.

Serm. 65.
1. Cor. 6.

Esaia 40.
Eccli. 22.

Similia.
Chrysof. hom. o-
peris imperf. in
Matth.
Stella in Luc.
cap. 1.

catores: *Dirigite viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.* Hoc enim apud Esaia sequitur, ad quē locū Ioannes hic remittit; & quæ Esaia verba cæteri Euangelistæ, Mathæus, Marcus, & Lucas expressè addiderunt. Dirigere hanc viam Domini, præparate se ad Christi gratiam (quod quando cum Scriptura dicimus, semper præueniens & cooperans Dei speciale auxiliū, cum Scriptura intelligimus) est disponere se ad iustitiam per pœnitentiam; quam vt Ioannes Baptista specialiter prædicauit Iudæis, ita postea Petrus, omnesq; à Christo dati Doctores & Pastores, prædicare debent. Sicut Iudæos oportebat dimittere antiquam & carnalem cōuersationē, & (vt ait Cyrillus) *Sicut hæc enim viā Moysi ambulauerunt, ita nunc viā Christi suscipere*: sic oportet vel adhuc incredulos vel post fidem peccatores, vt Deo per Christum reconcilientur, vetustatē deponere, & in nouitate vitæ ambulare. *Si quid* (inquit Ambrosius) *in via mentis (quam Deus inambulat, & in qua habitat) vel moribus asperum, vel crudelitate durum, vel cōuersatione pollutum fuerit, iubemur id mundare, cōponere, cōquære.* Amouendi sunt igitur peccatorū scopuli, volūtās & affectus peccandi penitus deponenda, vt via pareretur Domino. Hoc Esaia his verbis expressit, statim subiungens loco citato: *Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt praua in directā, & aspera in vias planas. Via impiorū est complanata lapidibus.* Omnia illi sunt lapides offensionis, etiā ipsæ virtutes. Via peccatorū multas habet sordes voluptatū, colles vanitatum, montes superbiæ & fastus, scopulos & saxa inuidiæ, iracundiæ, maleuolentiæ. Hæc omnia & singula prorsus remouēda sunt, vt via cordis à sordibus mundetur, vanitate sublata solidetur, superbia deposita humilietur, saxis celsitatis cōplanetur, vt sic eā Christus inhabitet. Rex urbem ingrediens, habet præcursores & prouisores, qui viarū sordes amoueāt, difficultates tollant. Sed & ante medici aduentū docetur ægrotus, vt agnoscens morbum suū, medicum venientē reuenter accipiat, seseq; illi per omnia morigari & obedientē præbeat. Christus Rex noster & medicus annularum nostrarū est. Sicut ante Ioseph ibat præco, clamans nomine Regis, vt omnes ei genua flecterent: sic ante Christi quidē personā ibat vox clamantis Ioannes Baptista; sic & semper ante eius gratiā & Redēptionis beneficium clamat Ecclesia (ordinari loquendo) vt qui peccatores reconciliari volūt, genua Christo flectant, eius sacramenta accipiant.

piant, mandata seruent, fidem teneant. Hæc est via Domini quam dirigere seu parare debemus. Clamat per Esaia Deus. *Non sunt cogitationes meæ cogitationes vestras; nec via vestra via mea, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cali à terra, sic exaltata sunt via mea à viis vestris.* Viæ nostræ sunt peccata nostræ, in quibus ambulamus, imò currimus. De hac via dicunt damnati: *Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis: & ambulauimus vias difficiles; viam autem Domini ignorauimus.* de qua etiam Salomon: *Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant.* At verò via Domini est via mandatorum eius, quam omnes iusti ambulant, *euntes de virtute in virtute.* *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis eius ambulauerunt.* Sed hæc via paranda est, id est, ad hanc viam perueniendum est, per præcedentem pœnitentiam, per peccatorum odium & detestationem, per cordis contritionem, per confessionem & satisfactionem. Hoc enim totum docuit Ioannes, quum hanc viam Domini pararet: *Pœnitentiā agite, appropinquat enim regnum calorum.* Rursum, venientes ad Ioannem, baptizabantur ab eo, confitentes peccata sua. Deinde clamauit: *Facite fructus dignos pœnitentiæ,* id est, *Tanto maiora quarite bonorum operum lucra per pœnitentiā, quanto grauiora vobis intulistis damna per culpam,* ait Gregorius.

5 Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?

Locvs moralis de leuitate & inconstantia fauoris & mundi fauoris existimationis humanæ. Prius enim adulando vel blâdientia inconstantia. do nihil proficientes, nunc obiurgando & reprehendendo molesti sunt. Vbi pellis vulpina non profecit, induitur leonina. Sic Herodes primū palpauit. *Vt ego* (inquit) *ueniens adorem eum.* Postea iratus quod hac via res non succellit, occidit omnes puevos in Bethlehem à bimatu, & in syra. Sic Absalom, quum per literas à Ioab nihil impetraret, vt eum patri reconciliaret, segetem eius succendit. Sic Lytrensens in Actis Apostolicis, quum primò Paulo tanquam Mercurio sacrificare vellent, paulo post iudem persuasi à quibusdam superuenientibus ex Antiochia Iudæis, lapidantes Paulum traxerunt extra ciuitatem, existimantes eum mortuum esse. Hæc est hominum maleuolorum, & seiplos tantū querentium, leuitas animi & inconstantia. Mundus nempe in omni sua actione & distributione bonorum, in iudicio suo & exi

Simile.

*Stella de con-
temptu mundi
par. 2. cap. 3.*

*In historia de
Barlaam & lo-
saphat c. 13.
Parabola.*

& existimatione, appêdit sine trutina, numerat absque cal-
culo, metitur absque regula & mensura. Trutina, calculus,
& regula illi est, sui ipsius & suorum amor cæcus. Hanc ob
causam quouis momento huc illucq; impellitur. Argêrum
vium, vt cunque auro commisceatur, vbi primùm ignem
attigerit, ab auro separatur. Sic amicitia, blandimenta, exi-
stimatio mūdana, vbi primū offenditur, vel aduersi aliquid
patitur, faciē auertit. Huius rei egregiā hypotyposim scrip-
sit Damascenus. Homo quidā tres amicos habuit, ex quibus
duos ingenti affectu colebat, tertio exiguā beneuolentiam
præstabat. Idē in discrimen capitis & fortunarum vocatus,
primū adit vt eum iuuare velit: qui aliqua tantū illi ves-
timenta porrigit, quibus in via ad iudicium vratur, aliud
adiumenti nihil. Secundum accedens, ab eo hoc vnum so-
latium accepit, vt aliquousque in via ad tribunal eum de-
duceret. Tertiū igitur amicum, necessitate adactus; et si non
absque rubore quum adisset, opemq; eius flagitasset, ille
solus præter expectationem omnem, illi suam operam pol-
licitus, ipsū iudicem pro amico adit, causamq; eius di-
ligenter agit. Ex his tribus amicis, primus est diuitiarum
amor, ex quibus morientes, & ad Dei tribunal vocandi,
nihil nisi duos fortē panniculos, quibus corpus obuoluitur,
reportamus. Secundus amicus est vxor, liberi, cognati, ami-
ci carnales: qui ad sepulchrum vsque duntaxat cadauer
conducunt, & funus honestant, postea omnem memoriam
deponunt. Tertius amicus, cuius paruam in hac vita ratio-
nem habemus, sed maximē post hanc vitam nos apud Deū
iuuat atque commendat, virrus est, & bonorum operum
chorus. Illa ergo est amicitia mundanæ & carnalis cōstan-
tia & certitudo Pharisei & Scribæ, qui Ioannem summo
honore afficere voluerant, citō ad eum reprehendendum
conuertuntur, minima vel nulla potiùs data occasione.
Promptissimo animo (ait Chrysostomus) *ad Ioannem Pharisæi*
primò venerunt, licet post modum mutati sunt. Quæ ambo Chri-
stus his verbis significauit: Ille erat lucerna ardens & lucens, &
vos voluistis ad horam exultare in eius luce. Reuera mundi
fauor, existimatio, honor, blanditiæ exultant ad horā tan-
tū, & breue momentum, nihilq; eis mutabilis. Nam &
ideo Principes Iudæorum, qui hac honorifica legatione
summam se de Ioanne opinionem habere ostendebant,
adeo vt suo solius de se ipso testimonio credere, parati es-
sent; dicebant enim: *Quid dicis de teipso?* (quod maximè
apud

*Hom. 15. in Io.
Ioan. 5.*

*Ioan. 7.
Loco iam citato.*

apud eos autoritatis Ioannem fuisse, ostendit Chryso-
stomus) postea tamen eum penitus contempserunt, & vt
hominem dæmoniaco despexerunt, iuxta illud Christi:
Venit Ioannes neque manducans neque bibens, & dicitis, Da-
monium habet. Negligendus ergo fauor humanus, vel
certè non magnum in eo momētum ponendum; sic tamen
vt nostra vel ignauia vel culpa nemo offendatur, nullius
boni viri fauor, & existimatio bona depercat. Alioqui si re-
rectè agente, ille haberi non potest, sicut qui in stadio cur-
rentē agente, ille haberi non potest, sicut qui in stadio cur-
rentē, parui faciunt astantium spectatorum iudicium, mo-
dò solus agonotheta eos laudet, & brauium illis confi-
gnet, sic cogita satis tibi esse, *quod placent Deo opera tua.*
Altare in templo veteri idcirco ex lapidibus impositis fa-
ctum fuit, Deo sic iubente, vt intelligeremus bona ope-
ra non sic studiosè ornanda & polienda de foris, vt homi-
nibus appareant & placeant; sed sufficere vt sua solidi-
tate Deo probentur. Si merces operum bonorum, & glo-
ria vitæ alterius: ab hominum existimatione penderet, &
in die retributionis, hominum testimonia & suffragia pe-
terentur; esset sanè hominum fauor, & existimatio in pri-
mis quærenda, & hoc maximè agendum, vt in hac vita om-
nes te pro Sancto habereant. Nunc autem, quia hæc ibi lo-
cum non habent, ea minus curare oportet.

6. Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.

LOcus moralis contra ambitionem, siue de humili-
tate mediocri statu equanimiter ferendo, & de non aspi-
rando intemptiuè ad altiora. Docet enim Ioannes (vt
notauit Chrysostomus) *Christum commixtum fuisse populo,*
vt vnum multorum, vt se per omnia humilem ostenderet. Ne-
mini certè longum videri debet, si diu exaltationem ex-
pectat, postquam Christus tum ante manifestationē suam
totis triginta annis vt fabri filius obscurissimè egit; tum
facta iam manifestatione, in communi conuersatione sic
vixit *manducans ac bibens*, id est, vitam commonem agens,
vt Pharisei dicerent: *Ecce homo vorax; & potator vini, pu-*
blicanorum & peccatorum amicus. Sic medius Iudæorum ste-
tit, sic in turba hominum vixit: sic vt vnus de populo in vi-
ctu & vestitu apparuit Ioseph seru t in Agypto, in carcere
obscurus agit, & postea exaltatur. Daniel in vulgo capti-
uorum satis diu nutritur, antequā vt diuinus vates agno-
sceretur, David inter fratres minimus oues pascit, & domi-
manet,

*Eccles. 9.
Allegoria.*

*Exod. 20.
Deut. 27.*

*Iacob. Stella de
contemptu mundi
part. 1. c. 7. & 8.*

Contra ambi-
tionem.

*Homil. 15. in
Ioan.*

Ambitionis
vitiū.

Matth. 1.

Exempla.

Ioseph.

Daniel.

Dauid.

Pars Hyemalis.

E

manet,

Moyſes.

Epiſt. 95.

Epiſt. 74.

Suetonius in Nerone.

Ambitionis
ſtulticia.De contempt.
mundi. par. 1.
cap. 26.

Similia.

Epiſt. 77.

Apotheg-
ma.Plutarch. in La-
conia.

manet; ceteris ad militiam profiſcentibus; adeoque va-
ctus in Regem, in ſiluis & speluncis latitat, quaſi ex
rapto victiat, antequam regni gubernacula acciperet.
Moyſes oues ſoceri ſui paſcit in deſerto ad multam eta-
tem, indeque, vt Dux eſſet populi, à Deo vocatur. Ambiti-
onis aſtum & impetum feruentem hæc exempla vtcum-
que comprimere deberent: *Ambitioſus* (ait pulchrè Seneca
(*inſtar turbini eſt, qui rapta conuoluit, ſed ipſe antea voluit*
Et hoc maiorem impetu incurrit, quia nullum illi ſui regi-
men eſt, nullo ſatis honore contentus eſt. Vnde alibi: Ne-
mo eorum qui in Repub. verſantur, quos vincat, ſed à quibus
vincantur, aſpicit: Et illis non tam incundum eſt multos poſſe
videre, quam graue aliquem ante ſe. Vtinam idem in Eccle-
ſia, quod tunc in Repub. hodie locum non haberet. Ad ho-
nores, ad dignitates feſtinatur, quocumque periculo, quo-
cumque detrimento, & intemperantia illa penè incredibili
Agrippina, matris Neronis, in multis renouatur. Quum
enim illi à Genethliacis prædicium eſſet imperatorum
quidem filium, ſed matrem in imperio occiſurum: Occidam
in uitilla, modo imperet, vtrumque autem contingit. Ca-
ueant multi ne ſic apud ſe ſtatuant: Peream, modo vel in
Eccleſia, vel in Repub. honoratus viuam. Magna ſtulticia,
magna temeritas, maxima impietas hic affectus eſt. Stulticia
eius pianè puerilis eſt. Sicut enim pueri equos baculi-
nos & pupas magis amant quàm veros equos, & veras imagi-
nes rerum, ſic ambitioſi vmbaticos & falſos honores ve-
ris ex virtute honoribus auteponunt. Neque enim verè
magnus eſt, qui ex ſolo honore, aut dignitate quam obti-
net, magnus eſt, quod ſic docet Seneca: Nemo iſtorum, qui
diuitis Et honores in alto ſaſtigio ponunt, magnus eſt, ſed ita
magnus videtur, quia illum cum baſi ſua metiris. Pumilio ma-
gnus non eſt, licet in monte conſtiterit. Coloſus magnitudinem
ſuam ſeruabit, etiam ſi ſteterit in puteo. Sic nobis imponitur,
quod neminem eſtimamus eo quod eſt, ſed adiciamus illi ea quæ
bus ornatus eſt. Hæc ille. Quare quod Archidamus Lacedæ-
mon ſuperbienti Philippo Macedonum Regi, propter
victoriam adeptam, & per literas inſultanti reſpondit; Si
meritæ vmbra tuam, haudquaquam reperies illam mai-
orem factam quàm erat ante victoriam: idem proſus reſpon-
dere licet illis omnibus, qui ad aliquem euecti honorem,
hoc ſe propterea ceteris maiores putant. Sanè ſicuti ægroti
quidam, & maximè mulieres grauide, terram auidiſſimè
comedunt,

comedunt, eoque cibo delectantur: ſic ex magna iudicij
corruptione procedit, vt quiſpiam famulorum comitatu,
& domesticorum parietum ornatu, ceteriſque ſimilibus
adeò oblectetur, vt propter hæc paranda atque tuenda,
diuina & humana iura violare non dubitet.

Sed & magna temeritas ambitionis affectus eſt, quum
non aduertant ambitioni, eum qui per rectorum culmina
ambulare vult, forti admodum & firmo cerebro eſſe debe-
re, alioqui certo ſe præcipitij & promptæ necis periculo
obiicere. Sic enim qui honorum ſaſtigia conſcendunt, niſi
valde cordati & firmi in amore Dei perſiſtât, certo ſe æter-
ni barathri præcipitio per ſuperbiam exponunt. Sed nec
hoc aduertunt, quòd maiores piſces, piſcatorum retia in-
greſſi, capiuntur; minores autem per foramina ſapè ela-
buntur. Vnde & ſapientis: *Grauiſſimum iudicium fiet his qui*
preſunt. Si Nabuchodonofor iudicia Dei in Iti aël exercēs,
magnates omnes captiuos ſecum in Babylonem abduxit,
populum autem in terra patria reliquit. Denique non ad-
uertunt quòd ambitio eſt quædam ſimia charitatis. Charitas enim
patiens eſt pro æternis, ambitio patitur omnis pro caducis. Cha-
ritas benigna eſt pauperibus, ambitio diuitibus. Charitas omnia
ſuſtinet pro veritate, ambitio pro vanitate vtraque omnia cre-
dit, omnia ſperat, ſed longè diſſimili modo. In hæc ſe videlicet
diſcrimina temerè cõiciunt, qui nolunt cum Chriſto ſtare
vt mediij inter homines, ſed ambiunt conſcendere excelſi
ſuprà homines. Poſtremò maxima impietas hic animi
morbus eſt, de quo ſic D. Bernardus: Quoties hominibus
preſſe deſidero, toties Deum meum præire contendo, Et tunc ve-
rè non ſapio qua Dei ſunt. Et alio in loco: Radix iniquitatis
ambitio, ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli arti-
ſex, mater hypocyſis, liuoris parens, vitiorum origo, criminis
fomes, virtutum arugo, ſinea ſanctitatis, exacerbatix cordium, ex
remedijs morbos creans, generans ex medicina languorem. Chri-
ſtus Dominus ex ſuorum animis hanc peſtem penitus volens
extimere dixit ſuis: Qui maior eſt in vobis, fiat ſicut mi-
nor: Et qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Nam quod ad ho-
noris & prælationis deſiderium ac ſtudium attinet, paga-
num & gentile eſſe docuit, cuiſque, id eſt, Chriſtianis indi-
gnam, Reges, inquit, gentium dominantur eorum: Et qui po-
teſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur: vos autem non
ſic. Omnem igitur aufert prælationis affectum. Quod &
vetus Scriptura nos docuit: Conſide in Deo, Et mane in loco

Ambitionis
temeritas.
De contempt.
mundi. par. 1.
cap. 27.
Simile.

Ibid. cap. 12.

Sapient. 6.

Exempla.

4. Reg. 17.

Ambitio ſimia

charitatis.

Petrius Rauon.

in ſerm.

Ambitionis

impietas.

In ſerm. 1. Super

Aſſiſus eſt.

In Pſal. Qui ha-

bitat.

Lucæ 22.

Ecol. 11.

tho. Facile est enim in oculis Dei subire honestare pauperem,
Plura in alijs Dominicis.

7. Quem vos nescitis.

Ignorantia
Christi in me-
dio Christiano-
rum.

Ioan. 15.

Ioan. 1.
Ioan. 3.

Quomodo
Christus hodie
nescitur.

1.
Matth. 11.2.
Luc. 16.
1. Cor. 14.3.
Proverb. 9.

Locus moralis de fidei virtute, & interiori oculo, Christus inter Iudæos nascitur, cōuersatur, docet, operatur, & tamen eum nesciunt. Cur ita! Quia oculo tantum carnali illum videbant, vel quod deterius erat, inuidiæ ac malevolentia, de qua Christus dixit: Si ad eos non venissem, &c. peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt me, & Patrem meum. Hanc illis incredulitatem & malevolentiam tacite Ioannes exprobat: Quem vos nescitis, id est, scire & agnoscere non vultis, quia videlicet nec fidei lumen, nec amoris scintilla vlla in vobis est. Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehendunt. Et rursum: Hoc est iudicium mundi, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Hinc iudicabitur & condemnabitur non Iudæus tantum, sed & mundus totus incredulus & impius: quia Christo veniente, & medio omnium stante, eum tamen nescierunt, diligendo magis veteres peccatores & ignorantie tenebras, quam nouam veritatis & puritatis Euangelicæ lucem. Quod autem de Christi persona, respectu Iudæorum, Ioannes dicit, hoc de Christi corpore, quod est Ecclesia, respectu omnium mortalium, intelligendum est. Stat Christus medius nostrum omnium, & eum nescimus. Sol lucet per fenestras nostras, nobis etiam dormientibus. Christi gratia omnibus patet. Clamat enim: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Et quàm multi manent in peccatis, quasi vel nullus esset Christus, vel nulla amplius auxiliatrix eius gratia! Christi doctrina per omnes ecclesias sonat. Dicit enim sui verbi prædicatores: Qui vos audit, me audit. Et tamen quàm multi nesciunt illam, & ex veri ignoratione pereunt. Qui enim ignorat, ignorabitur. Christi Sacramenta omnibus exposita sunt, de quibus Scriptura dicit: Sapientia edificauit sibi domum, excidit columnas septem, Immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam. Misit ancillas suas (verbi præcones) ut vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis (quæ est Ecclesia): Si quis est paruulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis. Et tamen quàm multi hodie vel heretici hūc panem nesciunt, & negant impiè, vel mali Catholici fastidiunt, & obliuiscuntur

tunt comedere panem suum! Christus quotidie in suis par-
tulis seu minimis potius videtur, de quibus dixit: Quod
vni ex his patribus meis minimis fecistis, mihi fecistis: & tamen
nescitur. Opera charitatis & misericordiæ, Christo præ-
senti in suis fratribus negantur. Christus maxime in pijs
omnibus, iustis ac timentibus Deum, cernitur, de quibus
dixit: Qui facit voluntatem Patris mei qui in celis est, hic ma-
ter mea, & frater meus, & soror est: & tamen ita profusus
nescitur, vt etiam contemnatur à multis, ac penitus despe-
ctui habeatur. Christus denique in suæ potestatis vicarijs
in Ecclesiarum magistris, Episcopis, Pastoribus, Doctori-
bus, & videtur, & loquitur, & tractat quotidie nobiscum,
de quibus dixit: Qui vos recipit, me recipit: & qui recipit Pro-
phetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: &
tamen à quàm paucis vel agnoscitur, vel honoratur, at: ue
recipitur, vt par erat! Omnibus his modis, & adhuc alijs,
Christus medius nostrum stat, & nescimus eum. Non credimus,
non amamus, non colimus eum. Ratio est, quia sicut Iudæi
habuerunt, sic & nos habemus oculos tantum carnales & ex-
teriores, non autem spirituales & interiores. Quod ex hac
comparatione, quâ ponit Augustinus, intelligi potest: Di-
stus es mihi, Christum non video. Quomodo sum amatus quod
non video? Ergo nihil amas quod non vides? Ecce amas amicum.
Quid in illo amas? Fortè amicus iste tuus, vt alia omittam, senex
homo est. Quid amas in seno? Incuruum corpus, album caput, ru-
gas in fronte, contractam maxillam? Si corpus quod vides, nihil de-
formis præ senectute. Et tamen aliquid in illo amas. Si queram
à te quare amas? Responsurus es mihi, Homo est fidelis. Si fidem
amas: quibus oculis videtur fidelis, ipsis oculis videtur Christus.
Hos igitur interiores oculos afferre debemus, vt Christum
nobis præsentem videamus. Sicut amicitia, ita & scientia
triplex est, vt Augustinus eodem in loco docet: conuer-
tendi, quia familiares nouimus & diligimus, rationis, quæ vir-
tute ergo eos amamus, quos nunquam vidimus: fidei &
charitatis diuina, quæ Deum Christum, & ea quæ Christi sunt,
credimus, amamus, reueremur. Hic interior oculus neces-
sarius est, vt Christum in medio nostrum stantem cognosca-
mus. Christus Ecclesiæ suæ dixit, Ecclesiæ inquam magistris,
& Prælati, quibus euangelizandi & baptizandi curam ac
potestatem dedit: Ecce ego vobiscum (scilicet Euangelium præ-
dicantibus & baptizantibus) sum omnibus diebus vsque ad con-
summationem seculi. Et tamè heretici hodie fide & claritate

Psal. 107.

4.

Matth. 23.

5.

Matth. 12.

6.

Matth. 16.

Homil. 38. ex

homil. 50.

7.

Matth. 11.

Locus contra

hereticos.

vacui, nec credentes nec amantes Ecclesiam, non vident Christum in sua Ecclesia presentem; non vident Ecclesiam Christi visibilem, sacramenta administrantem, & verbum Dei predicantem. Negant externam Ecclesiam Catholice faciem, & eam è mundo ante aliquot secula petiisse, impiè affirmant, inuisibili quadam piorum & electorum relicta in orbe Ecclesia, quam nemo nouit, nemo vidit, nec ipsi ostendere possunt, sed fingere non pudet. In horum medio Christus stat, & eum neciunt. isti (ait Augustinus) *palpant in meridie, quasi in media nocte, (quod & omnium hereticorum est) qui rem manifestissimam in luce omnium gentium positam, Ecclesiam Catholicam toto orbe diffusam, videre non possunt.* Isti Iudæis peiores sunt, qui miracula quidem & opera Christi viderunt, sed tot seculorum, & tot gentium consensum non viderunt. Imò tanto grauius quam Iudæi, peccant in hoc genere hæretici, quanto clarius & illustrius (vt docet Augustinus) Scripturæ sacræ Ecclesiam nobis descripserunt & manifestarunt, quam Christum ipsum, vt alio * in loco nos ostendimus.

8. Cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere.

Locvs moralis de humilitatis præstantissima virtute. D. Ioannes Baptista, vir tantus & talis, quem *totus populus pro Propheta habebat*, quem ipse Herodes Rex ab eo reprehensus, sciens esse virum iustum & sanctum, metuebat, & ideo contristatur in occisione eius; quem Principes Iudæorum, an Christus ipse esset, ambigebant, & pro Christo agnoscere parati erant, si verbum dixisset; quem Christus Dominus magnificè prædicauit, & de quo dixit, *Inter natus mulierum non est maior Ioanne Baptista*: tantus ac talis tamen non existimat se dignum qui vel minimū obsequiū Christo præbeat. Hoc enim in finem planè obsequij genus est corrigiam calceamenti cuiquam soluere. Quanta ergo eorum hodie vanitas & cæci as, qui putant se dignos sacerdotio, dignos Episcopatu, dignos Prælatura ecclesiastica, dignos qui Christi Vicari, sint, & personam gerant, & non tam illi seruiant, quā quibus eius nomine ab alijs seruiant. Sed tu Christiane & Ecclesiasticæ artè hic cōsidera: Quæ ro te quisque humiliat magis, tanto exaltatur magis. Ioannes dicens se nō esse dignū qui calceamētū Christi soluat, dignus fuit qui capiti eius manū suā imponeret, eū in Iordane baptizans. Et vt dignū eū hoc ministerio fuisse intel-

Contra Parm.
lib. 2. cap. 3.

Enar. in Psal. 30.
c. 2.
* De principijs
fidei. lib. 2.

Humilitatis
virtus.
Marc. 6.
Matth. 14.
Ioan. 1.
Matth. 12.

Humilis exal-
tatur.

Exempla.

ligas, Christus, eo primū recusante, & dicente, *Ego debeo à te baptizari*, & tu venis ad me? respondit ei, *Sine modò. Sic decet nos adimplere omnem iustitiam.* Iustū quippe fuit, vt tantus Baptista etiam Christū ipsum baptizaret. Propter hanc insignè humilitatē Ioannes Baptista Luciferi supremi Angeli locum in cælo (qui per superbiam inde decidit) tenere creditur. Petrus quum ex summa humilitate, & sui ipsius deiectione diceret Christo, *Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum*; audiuit statim à Christo, *Ex hoc eris homines capiens*, sicque postea Princeps pastorum, petra & fundamentum Ecclesiæ, clauiger regni cælorum. Paulus dixit: *Nō sum dignus vocari Apostolus.* Et hodie per agnominationē, quum Paulū dicere volumus, Apostolū dicimus. Centurio dicens Christo, *Domine non sum dignus vt intres sub tectū meū*, audiuit à Christo, *Non inueni tantam fidem in Israël.* Iacob tot & tantis à Deo beneficijs acceptis, fratri seniori prælatus, duodecim tribuū pater effectus, maximis diuitijs locupletatus, humiliter Deo dicit: *Omnibus miserat: cibus tuis minor sum.* Dauid in regnum totius Israël sublimatus, *Quis inquit sum ego, aut qua domus patris mei?* Beatissima Virgo, accepto nuncio incarnandi de ea Filij Dei, respondit: *Ecce ancilla Domini.* Et postea: *Respexit Dominus humilitatem ancilla sue.* Elizabetha, Ioannis Baptista mater, salutante eam B. Virgine ait: *Vnde hoc mihi, vt veniat ad me mater Domini mei?* Omnes planè quos Deus exaltauit, humilitate semper excelluerunt, & omni se exaltatione indignos semper iudicauerunt. An verò isti omnes aut stulti fuerunt aut ignaui, vt vel nescirent quid esset honore dignum, vel scientes, eū abiectō animo despicerēt? Imò verò solus humilis verè sapiens est, solus humilis verè magnanimus est. Vtrumque ostendimus. Ad prius quod attinet, disertè id explicat Chrysostomus: *Sicut quanto acutius videmus, tanto magis percipimus quam longe à cali regione distamus, sic etiam quanto altius per spirituales profectum ad virtutis columnam ascendimus, & mentis oculum perpergamus magis, tanto amplius decemur quam sit inter Deum & nos grande discrimen, tanto clarius ceruimus, quàm adhuc humili & ab isto loco incedimus.* Hoc nempè est quod Apostolus dixit: *Qui existimat se aliquid scire, nondum nouit quo modo oporteat scire*: id est, nescit quantum sua qualiscunque scientia, à perfecta & diuina scientia absit, cuius hæc sua particula est, quasi riuius à fonte deriuatus, aut quasi ramusculus ab arbore

2.
Matth. 7.

Stella in Luc.
cap. 3.

2.
Lucæ 5.

Matth. 16.
3.

1. Cor. 5.

4.
Matth. 5.

5.
Genes. 37.

6.
2. Reg. 7.

7.
Lucæ 1.

Lucæ 2.

Humilis sapiens.
Chrysost. hom.
29. in Matth.

Simile. ..

1. Cor. 5.

scientiæ dependens, aut quasi radiolus à luce inaccessibili porrectus. Hoc enim modo si se scire cognosceret, profectò se aliquid scire non putaret; sed considerata illa Dei scientia, se nihil scire existimaret. Deinde ut docet pulchrè S. Augustinus, rationes explicans propter quas in vera & solida humilitate quisque se continere debet, si sapiens quisquam est, ignorare non potest primum, etsi in aliquo excellat, tamen in multis alijs se deficere: deinde, etsi in aliquo excellat, alium tamen, quem ipse nescit, in eo etiam genere eum superare: tertio, alios multa præstare posse, & in multis excellere, in quibus ipse nihil sciat: quarò, quòd in aliqua graui tenta ione fortè succumberet, iuxta illud; *Qui se existimat stare, videat ne cadat*: quinto, quòd quicquid habet, est alienus thesaurus apud eum depositus, iuxta illud; *Quid habes quod nò accepisti, si autè accepisti, quid gloriaris quasi nò acceperis?* Hæc autè omnia considerare & scire sapiētis est: ideòq; solus humilis, qui ista cōsiderans, humilitatem seruat, verè sapiens est. sapienter solebat dicere S. Franciscus: *Quantum homo est in oculis Dei, tantum est, & non plus.* Stultum proinde iudicans de mundanis extolli honoribus, malebat de se vituperium audire, quàm laudē: sciens sapiens, quòd hoc ad emendandum induceret, illa ad eandem impelleret. Et vide, quæso, uàm sapienter humilitatem seruauerit. *Rogatus quid de se sentiret, Videor, inquit, mihi maximus peccatorum. Cui cum frater diceret ex aduerso quòd hoc non posset sana conscientia dicere, nec sentire, subiunxit: Si quantumcunque sceleratum hominem tanta fuisset Christus misericordia prosecutus, arbitror sanè quòd multo, quàm ego, gravior esset. Nec dissimili sapientia respondit frater Agidius, vnus ex quatuor primis comitibus S. Francisci, vir quidem illiteratus & idiota, sed diuina sapientia plenus. Rogabat eum frater quidam, quid faceret? Ille respondit se malè facere. Fratre porò dicente, Et quidnam tu malè facis, quum sis Minorita? Agidius alteri astanti fratri ait: Vter paratior est, Deus ne ad Adam, an homo ad percipiendam Dei gratiam? Illo asserente propensius Deum largiri suam gratiam, quàm nos recipere, Agidius dixit: Rectène igitur nos facimus? Imò verò, inquit ille, malè facimus. Tum Agidius ad alterū; Vides me verum tibi respondisse, me malè facere, ut qui eius gratiam non semper recipiam, nec in ea, prout par erat, ambulem. Quæ certè sapientissima & verissima consideratio facit, ut qui optimus est, veraciter se potare possit pessimum: quam esse veri humilis*

In lib. de sancta
virginitate cap.
47. & seq.

1. Cor. 10.

1. Cor. 4.

Apophteg-
ma.

In vita eius per
S. Bonau. cap. 5.

Apophteg-
ma.

Ibid. cap. 6.

In vita eius a-
pud Surium
tom. 7.

humilis definitionem, idè dixit Agidius. Hæc igitur considerationes perspicuè docent, humilem esse sapientē, & humilitatem cum magna sapientia coniunctam esse. Quod autem vir humilis, & humiliter de se ipso sentiens, quum verè magnus sit, sit vir magnanimus, hac ratione docet S. Chrysostomus. Ille, inquit, *magnanimus est qui vere humilis est, nullius adulator, nullius contemptor. Alterum enim magnanimitatis, alterum stultitiae argumentum est. Sit quispiam qui lutum, lutum esse arbitretur, & tanquam lutum contemnat, alter lutum tanquam aurum & admiretur, & plurimi faciat. Vter magnanimus est? nunquid qui lutum nulla admiratione profectur? Vter abiectus? nõne qui id admiratur? Eadem ratione hoc in loco considera, quod qui se lutum ac puluerem existimat, magni animi est: quod ex humilitate proficitur. Qui autem neque terram se, neque cinerem intelligit, sed intumescit, & maximam de se opinionem concepit, nõne hic omnium vilissimus est, quum minima magna sibi esse persuadeat? Hæc ille. Nempe magnanimitas est rerum abiectarum cōtemptus, & excelsarum appetitus. Humilis igitur magnanimus est, qui omnem humanam gloriam despicit, ea sola contentus, quam in Dei oculis habet, & vberius post hanc vitam habiturus est. Sic S. Maria Oegniacensis, rogata num ex laudibus humanis, vel diuinis reuelationibus, vana gloria vel leuiter se titillari sentiret, ita respondit. *Comparatione vere glorie, quæ ego expecto nihil prorsus est, vel existimari potest omnis humana gloria & predicatio.* Hac sapientia & magnanimitate præditus S. Ioannes Baptista, non se putauit dignum qui corrigiam calceamenti solueret. De hac præstātissima virtute in alijs Euangelijs plura dicentur.*

EVANGELIUM DOMINICÆ IIII.

ADVENTVS.

A NNO quintodecimo imperij Tiberij Caesaris ^{Lucæ 3.} procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Ituræ & Traconitidis regionis, & Lysania Abilime tetrarcha, sub Principibus sacerdotū Anna & Caipha, factū est verbum Domini super Ioannē Zachariæ filium in deserto. Et venit in omnem regionē Iordanis, Predicans baptismum penitentię in remissionē pec-

catorū, sicut scriptum est in libro sermonum Isaiae Prophetæ; Vox clamantis in deserto; Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur, & omnis collis humiliabitur. Et erunt prava in directa, & aspera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare Dei.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Anno quintodecimo imperij Tiberij Caesaris. Contra adolescentes & iuvenes prædicatores verbi.
2. Factum est verbum Domini super Ioannem Zacharia filium in deserto. De bono solitudinis, Deo specialiter seruientibus necessario.
3. Prædicans baptisum penitentia in remissionem peccatorum. De prædicatione penitentia necessaria.
4. Rectas facite semitas eius. De vijs iustorum rectis, per quas ambulandum est.
5. Omnis vallis implebitur. Contra pusillanimitatem, seu imaginariam difficultatem circa vias Domini rectas.
6. Omnis mons & collis humiliabitur. Contra superbiam, & de necessitate humilitatis.
7. Erunt prava in directa, & aspera in vias planas. De via virtutis per Christum facili & expedita.

1. Anno quintodecimo imperij Tiberij Caesaris.

Prædicatores
adolefcētuli.

LOCVS moralis de verbis Dei præcone & concionatore ante iustam ætatem non audiendo, S. Euangelista non absque causa annum ipsum notauit, quo diuus Ioānes Baptista prædicare cœpit, qui fuit ætatis eius trigessimus. Quum enim Augustus Cæsar annis 57. imperauerit, & anno imperij eius 42. D. Ioannes natus est, eodem scilicet quo Christus, vt idem Lucas narrat. Augusto autem Tiberio proximè succedente, eius imperij anno decimo quinto prædicare cœperit: manifestum est, triginta annos ætatis Ioāne ante prædicationē cōpleuisse, qui decim sub Augusto, & quindecim sub Tiberio. Et tamen tantæ virtutis D. Ioannes erat, à prima ætate sanctissimè in deserto vitam agēs, vt etiam ante annum ætatis vigesimum, idoneus ad prædicandum videri potuerit. Nunc autem non ante annum trigessimū, Factum est verbum Domini super eum, vt veniēs in omnē regionem circa Iordanem prædicaret. Sic Christus ipse eum annum expectauit, antequam se mundo manifestaret.

Sic

Sic Ioseph, quando stetit coram Pharaone, vt esset Dominus Ægypti, triginta annos compleuerat. In hac quoque ætate David regnare incepit. in eadem ætate vidit Ezechiel mirabiles visiones, & vaticinari ac prædicare cœpit. Condemnant hæc exempla ambitionem & presumptionem adolescentum nostri temporis, tam Catholicorum, qui degustata parum Theologia, statim prædicationis Euangelicæ munus suscipiunt quàm maximè hæreticorum, qui non minùs indocti quàm imberbes, cathedras prædicatorum verbi inuadunt, more veterum omnium hæreticorum, de quibus eleganter Tertullianus. *Nusquam citius proficitur quàm in castris rebellium, ubi ipsum illic esse, promereri est. Nunc neophytos collocant, nunc seculo obstrictos, nunc apostatas nostros, vt gloria eos obligent, quia veritate non possunt.* Certè ætatis & diurnæ conuersationis rationem habendam esse, illud Apostoli in ordinando Episcopo, id est, quouis animarum pastore & verbi Dei prædicatore, interdicitum docet, quo dicit: *Non neophytum ne in superbiam elatus, incidat in iudicium diaboli.* Ostendit ipsi prædicatori adolescenti periculosum hoc munus esse, ne insolecat. Vt pomus immatura, quæ ab arboribus vento deiiciuntur, nec suauitatem habent, nec stomacho profunt: quæ verò iuxta matura, hæc grata & suauia sunt: sic concionatores iuuenes, qui vento vanæ gloriæ impulsī, studia & stationē deserunt, nec dulcedinem habent spiritualem, nec vtilitatem mentibus auditorum afferunt: sed quæ sunt tempore maturo è sacris literis collecta, & morum ac iudicij grauitate digesta, illa demum & salubria sunt & iucunda. Non difficulter delectabit iuuenis concionator magis ornatus sermone quàm solidus, magis elegans quàm instructus, sed

Exempla.
Genes. 41.
2. Reg. 5.
Hier. in proem.
in Ezech.

In præscript. cōt.
harer. c. 41.

2. Tim. 3.

Simile.
Stel. in Luc. 3.

Simile.
Plutarch. lib.
de discrim. adul.
& amici.

difficilius, vt oportet docebit ac monebit. *Habet unguentum fragrantissimum, habet & pharmacum: sed hoc interest, quod illud ad delectationem tantummodo paratur istud, præterquam quod obiter bene olet, purgat etiam, sanat, carne vulnus obducit. Pictores quoque colores iucundos ac tracturas miscent: sunt quoque medicorum pharmaca nonnulla aspectu iucunda. Sed illa solum delectant, hæc etiam inuuant.* Sic bonus verbi Dei prædicator non delectare tantum, aut etiam effectus mouere: sed maximè salutaria & solida grauitè & neruose docere debet: ad quod ætas, iudicium, multa lectio multa experientia requiritur. Alioqui qui loquendo placentia, aut certè inania, & minùs solida, auditorum moribus & affe-

ctibus

tibus vel corrumpendis, vel certè falso gustu afficiendis, & assuefaciendis subseruiunt, illi similes sunt malis dispensatoribus, qui non de aceruo in horreo reposito, sed de semine in terram iacto, frumenta capiunt. Inficiunt enim isti seminarium actionum, qui affectus est, & ipsum habitum animi corrumpunt. Deinde in verbi prædicatione, maxima, si qua usquam prudentia requiritur. Non omnibus idem cibus conuenit, Alijs opus est lacte, alij solido cibo pacendi sunt. Ille prudens paterfamilias censetur, qui nouit dare cibum in tempore, & alius Euange. ista addit, tritici mensuram. Itaque nec omnibus eadem, nec quouis tempore idem, nec lingulis in eadem mensura verbum Dei prædicandum. D. Ioannes docuit Phariseas asperè, populum placèdè, milites moderatè. Verbi prædicator debet esse (vt Paulum describit Chrysostomus) *varius ac multiplex: non utique dissimulatione mutabilis, sed faciens omnia quæ prædicationis salutisque necessitas poscebat.* sic nempe de se ipso Paulus dicit: *Factus sum omnia omnibus, vt omnes lucrifacerem.* Et quidem magni studij ac laboris est, vt exhortandis singulis seruiatur ad singula, & unicuique propria qua conueniunt dispenentur. Longè autem laboriosus est auditores innumeros, ac diuersis passionibus laborantes, vno eodèmq; tempore, voce vnius & communis exhortationis admonere, vt more gladij bicipitis tumores cogitationum carnalium ex diuerso latere incidat, & palastritarum more in omnes se pares feriendo vertat. Nam, vt idem Gregorius alibi dicit, *Herba quæ hæc animalia nutriunt, alia occidunt? & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat. Et medicamentum quod hunc morbum minuit, alteri vires auget.* Neque enim (vt alius Gregorius Nazianzenus scripsit) *sicut virtuti accedit & malitia, vt illa sit semper optima & utilissima, & hæc pessima, & noxia, sic nostræ accedit medicina, vt vnum aliquid & idem semper sit ei: em vel saluberrimum vel perniciosissimum.* Quam ob causam multa opus est pastori prudentia (vt scripsit Chrysostomus) *& sex centis, vt ita dicam, oculis, vt rectè undique humani animi habitum circumspicere possit.* Vt videlicet sciat quando molliter & blandè, quando forti ter & asperè agendum est. Dicit Apostolus: *Increpa illos in omni patientia & doctrina.* Dicit idem alibi: *Increpa illos durè, vt sint sani in fide.* Quæ non sunt contradictoria, sed varietati personarum, temporum, locorū subseruiunt. Quam varietatem multum laborauit S. Gregorius vt explicaret: nec tamen, tantus pastor quum esset, ei

Simile.

Hebr. 5.
 1. Cor. 5.
 Math. 24.
 Luca: 2.

Hom. 5. de
 Laudib. Pauli.

1. Cor. 9.

Gregor. cura
 pastor. par. 3.
 cap. 2.

Ibid. in prolog.
 par. 3.

In Apologet.

Lib. de sacer-
 dotio.

1. Tim. 4.
 Tit. 3.

Cura pastor.
 par. 3.

ei argumento satisfecit. Deinde alia difficultas est, ne imprudens concionator, *quod infirmum est, non consolidet; quod agrotum est, non sanet; quod confractum est, non alliget; & quod abiectum est, non reducat:* sed contrà, *vel limum fumigans prorsus extinguat, vel arundinem quassatam penitus confringat.* Vnde Christus primis prædicatoribus dixit: *Habete pacem inter vos. Quod sic exponit S. Gregorius: Sic sapienter loquatur pastor, vt eloquio sapientis, unitatem audientium non confundat.* Et ad hæc omnia adolescentulus præstanda idoneus erit? Scilicet vt in Ecclesia fiat, quod in Repub. Græcorum cum eius pernicie accidit. *Prodiertunt oratores, adolescentuli, roni.* Vnde grauitè & sapienter S. Gregorius: *Admonendi sunt quos ab officio prædicationis imperfectio & aetas prohibet, & tamen precipitatio impellit, quod pulli auium si ante pennarum perfectionem volare appetunt, unde ire in aita cupiunt, inde in ima merguntur, quòdque seruilius recentibus, necdum solidatis, si tignorum pondus susperponitur, neq; habitaculum, sed ruina fabricatur, quòdque concepta proles, ante tempus nata, non domos, sed tumulos replent.* Sed legant tales, vt sui muneris magnitudinem magis intelligant, Chrysostomi libros de sacerdotio, Gregorium Magnum de cura pastorali, Gregorij Nazianzeni Apologeticum, Augustini librum de Pastoribus, & inter modernos Lud. Granatensem de ratione concionandi.

Mar. 9.

Cura pastor. par. 2.
 cap. 4.

Cura pastor. par. 3.
 cap. 20.

2. Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariam filium in deserto.

Locus moralis de solitudinis bono, ei necessario qui Deo specialius seruire, vel arctius frui vult. Conuersatio enim, vel saltem affectio mundana, cum Dei speciali seruitio & fauore consistere non potest. Nunquam Dominus permittit vt in eodè altari arca testamenti, & idolum Dagon simul essent. Deus anima sancta, cui reuelare sua secreta voluit, dixit per Oseam: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius.* Neque aliud est quod per Apostolum dicit: *Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit.* Sicut Ioannem ad prædicationem sic Moyses ad principatum populi sui Deus vocauit in deserto: & volens loqui familiariter Moysi, tollit eum secum in monte Sinai. Angelus consolatur Agar in solitudine deserti Elias extra urbem & in specu uca erat, quando ei familiariter loquitur Dominus. Quando Dominus cor nostrum

Reg. 5.

Osee 2.

2. Tim. 2.

Exempla.

Exod. 3. & 19.

Genes. 21.

3. Reg. 19.

strum

78 PROMPTVARIVM MORALE

strum solum inuenit, ab omni vana cupiditate vacuum, à cura, sollicitudine, perturbatione liberum, tunc cœnaturus nobiscum sedet. *Quæ enim ad ostium nostrum stat pulsans, non intrabit & cœnabit nisi aperiamus ei.* Non autem aperitur cor Deo, nisi claudatur mundo: quia nemo potest duobus dominis seruire: sed aut unum odio habebit, & alterum diligit, aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Hæc est solitudo quam Deus diligit, ei soli adharere, soli seruire, soli vacare. Hanc mirabiliter adiuuat solitudo externa, conuersationis & familiaritatis humanæ fuga, quam tot sanctissimi viri in desertis & solitudinibus victitando sectati sunt; quos in numero sapientum iustorum Apostolus ponens, ait: *In solitudinibus errantes, in speluncis & cauernis terra, quibus communi hominum vita segregati, claustrisque conclusi, cœnobiticam, & monasticam vitam agunt.* Quod genus hominum dum heretici horum temporum nec in suis seclis vilo modo admittunt, atque in Catholica superbe irident, ideoque & D. Ioannis desertum praua & ridicula interpretatione peruertere student; ostendunt manifestè, nec vllum diuini Spiritus gustum se habere, nec hoc Euangelium intelligere, vel certè intelligere velle: sicuti in altero nostro Promptuario docuimus. Sed hanc solitudinem omnibus affectandam, vt quantum fieri possit, & quantum communis vitæ necessitates concedunt, à conuictu, conuersatione, & familiaritate nimia hominum (nisi fortè bonorum, quorum exemplis & consuetudine proficias) se subducere, quàm sit virtuti & pietati res necessaria, pulchrè docet Seneca: *Quid tibi vitandum præcipuè existimem, quærîs? Turbam. Ego certè confiteor imbecillitatem meam. Nunquam mores quos extuli fero. Aliquid ex eo quod cõposui, turbatur; aliquid ex his quæ fugavi, redit. Auarior redeo, ambitiosior, luxuriosior, imò verò crudelior & inhumanior; quia inter homines fui. Subducendus populo est tenor animus, & parum tenax recti multum malis facit. Conuictor delicatus paulatim enervat & emollit. Vicinus diues cupiditatem irritat. Malignus comes, quamuis candido & simplici rubiginem suam affricuit. Quid tu accidere his moribus credis in quos publicè factus est impetus? Necessè est aut imiteris, aut oderis. Vtrumque autem deuitandum est: ne vel similis malis fias, qui multi sunt; vel inimicus multis, qui dissimiles sunt.* Hæc ille non minus sapienter quàm eleganter.

Apocal. 3.

Math. 6.

Hebr. 11.

Locus contra hæreticos.

Epist. 7.

rer. Et rursum alibi: *Sicut per frequentia orbis loca proferantur, in multos incurriturandum est, & alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi; ita in hoc vitæ actu dissipato & vago multa impedimenta, multa querela incidunt. Alius spem nostram fefellit, alius distulit, alius intercepit. Non ex distinato proposito fluxerunt. Ita videlicet multas animi perturbationes affert, variè & multum à Deo distrahit illa vita communis, quæ negotiorum curis plena, quæ cupiditatum spinis & aculeis vndique obfessa est: quam tamen ferè omnes in sano appetitu affectant. Propter hanc seu insaniam, seu seruitutem voluntariam, tam multa peccamus, vt ob eam solam (si alia non essent) quotidianam pœnitentiam agenda esse doceat S. Augustinus. Non solum (inquit) propter vitam humana mutabilitatem & ignorantiam, & propter diuinitatis malitiam, quæ vram sufficeret, sed etiam propter ipsum puluerem mundi huius, qui per itinera consulerdi, consulentium pedibus adhærescit, & damna quæ in ipsa negotiosissima dispensationis actione contingunt, quotidianam debemus agere pœnitentiam. Sed si hoc dispensatores verbi Dei, & ministri Sacramentorum eius, milites Christi, quanto magis cetera stipendiaria multitudo, & quadam prouincia magni Regis! quanto magis Ecclesie prouinciales secularibus negotijs obligati, qui quamuis ab omnibus flagitijs & fauoribus immunes esse debeant, tamen propter administrationem rerum familiarium & coniugiorum arctissima vincula tam multa peccant, vt non tam de istius mundi puluere aspergi, quàm luto oblimiri videantur! Istæ & aliæ considerationes, totas Aegypti & Thebaidis solitudines à tempore S. Antonij, vsque ad infaustam Occidentis & Orientis diuisionem, sub Constantino quarto, eiusque successoribus Iconomachis, per annos ferè quadringentos, eremitis sanctissimis viuis repleuit: qui postea per Italiam, Germaniam, Galliam, totumque Occidentem passim floruerunt, donec cœnobiorum & collegiorum claustra omnes solitudinis huius diuinæ amantes in suum sinum receperunt. Huius porrò solitudinis quanto amore affecti, quanta cura & sollicitudine eius retinendæ propositi fuerint sancti & optimi quique viri, multorum exempla ostendunt. S. Elizeus ita humanas familiaritates fugiebat, vt etiam hospitis suæ, quæ multoties domi suæ eum receperat, nomen ignoraret; & iubens eam per Giezi ad se vocari Vocat, Nicoph. lib. 12. inueni, & aramitidem illam, Pior monachum, paternæ domo relicta, sic solitudinè adamauit, vt aliquot post annis à sorore*

Desuali. 3. c. 6.

Hom. 20. c. 20. hom. 10. c. 5. & 7.

Exempla. 4. Reg. 4. Vocat, Nicoph. lib. 12. cap. 37.

vili

visitatus, non nisi clausis oculis eam alloqui voluerit. D. Bernardus per annum integrum in vna cella agens, eam exiens, nesciebat vtrum adhuc desuper clara, vel testudineata domus esset. Virginem quandam, quæ se ab omnium virorum oculis remouerat, transiens per locum S. Martini Episcopus loci inuisere voluerat. At illa per alteram mulierem se excusans, nec ab eo videri voluit; quod ille & æquo animo tulit, & vehementer laudauit. S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, quum per annos quinquaginta populum rexisset, nullam vquam feminam sic aspexit, vt si occurreret, ex consideratione vultus posset agnoscere. Sed & dicebat idem viros ipsos non nimium vel attentè vel frequenter contuendos: per communionem quippe humanæ mutabilitatis atque compassionis fieri, vt affectionis aspecti ad memoriam aspicientis frequenter recurrant, & de conspecto irato iratus, de tristi tristis, de laesiuente laesiuus fiat: quas passiones satis est (inquirebat) habere vnumquemque proprias: non in se transcribere opus est alienas. Sed in hoc genere maximè excelluit magnus ille Arsenius, primùm Arcadij & Honorij imperatorum pædagogus, postea eremita, qui etiam ipsorum monachorum, & verè spiritualium virorum consuetudinem fugiebat. Cuius rei causam rogatus, quum ab huiusmodi non læderetur, illis verò etiam ipse prodesse posset, respondit: Ego quidem à charitate vestra multum pendeo. Sed quid agam? Non possum me diuidere Deo & hominibus. Est enim facilius ei placere quàm istis. Angelorum millibus & decies mille millibus vnus est scopus, & vna voluntas, vt Deum laudent, illiusque mandatis seruiant. Hominibus autem alijs aliæ sunt voluntates scopique, & infinita diuersa: & ideo est eis, vt dixi, difficilior placere quàm Deo. Porrò si sapientis esse putatur, tempestates marinas fugere, vt portum teneas; de rimosa & parula nauis tempestiue exire, ne naufragium facias; è domo ruinosa se subducere, ne casu obruaris: quanto magis conuersatio mundana, cum tot periculis & corruptelis coniuncta, homini sapienti cauenda est! Mare turbulentum, vira hæc mortalis est. Vocario cuiusque nauis est, in qua ad alterius vitæ portum nauigat, vt in nauis seu mercator seu vector tranquillitatem quærit, sic in suo quisque vitæ genere. Iam verò quemadmodum Neptuno plus debere se iudicat, ex his qui eadem tranquillitate vsi sunt, qui plura & pretiosiora

In vita eius lib. 1. cap. 4. Senec. Sulpic. dialog. lib. 2. cap. 13.

In vita eius apud Surium 3. Aprilis.

In vita eius apud Surium tom. 4.

Pintus par. dial. 3. cap. 3. Simile.

Senec. epist. 74.

in illo mari vexit, & animosius à mercatore quàm à vectore nauis soluitur; sic huius pacis beneficium alius ad eos peruenit, qui illa bene vtuntur. Vitam autem solitariam, illam nauem esse, vitam inquam à curis & cupiditatibus mundi remotam, docere possunt communis & negotiosa vitæ pericula, quæ sic paucis D. Basilius complectitur: *Meditatio & oratio* (actio ad salutem in primis necessaria, inter frequentes distractiones, & mundanas occupationes integra seruari non potest. In seculo qui plurimorum peccata videt, in comparatione deteriorum se optimè vitam agere existimat: sic de proprijs peccatis non conteritur. Deinde rerum terrenarum memoria obrutus, non solum non deliciatur in Deo, & sic lucrum cessans patitur, sed etiam ad diuinorum iudiciorum obliuionem & contempnum paulatim inducitur, in quo maximum damnum emergens incurrit. De hac materia in alijs Euangelijs plura.

3. Prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

Locus moralis de prædicatione pœnitentiæ necessaria. Nam de ipsa pœnitentiæ qualitate & necessitate ad remissionem peccatorum per Christum consequendam, in altero Promptuario contra hæreticos diximus. De eius quoque virtute & efficacia circa pœnitentiam Magdalenæ eodem in libro disputauimus. Nunc de ipsa prædicatione pœnitentiæ necessaria, quædam ad mores pertinentia proferemus. D. Ioannes populo multis & magnis flagitijs onerato pœnitentiam, & nihil quàm pœnitentiam prædicabat: hodie, quum totus mundus in maligno positus sit, pauci eam prædicant. Quod Oseas de suo tempore scripsit, hodie verissimum est: *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Quod Esaias quoque dixit, *Omne caput languidum, & omne cor mœrens; à planta pedis vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas;* de hac deploratissima tempestate nostra nimis verum est. Hæreses enim hodiernæ, dum superstitionibus mederi volunt, vniuersum Dei cultum pessunderunt: & vt non minus verè quàm eleganter dicebat Thomas Morus, *Sustulerunt hypocrisim, & impudentiam substituerunt; vt qui anti religionem simulabant, nunc in impietate glorientur.* Certè in Anglia hæretica, vna carnis libido non impunita tantum, sed & inculpato.

In quæst. fuscè disput. resp. ad quæst. 6.

Vide Domin. 11. post Pentec. text. 3. & alias ibi annotatæ.

1. Ioan. 5.

Os. a. 4.

Esai. 1.

In vita eius cap. 12. Angliæ hæreticæ deprauatio.

Lib. de decem
abordus, cap. 9.

ta, nec inculcata modò, sed & collaudata; nec collaudata tantùm, sed & publicè remunerata, atque ad eò honorata, prorsus dominatur; vt in ea nunc hæretica gente vsu eueniret quod aliquando euenire posse metuebat Augustinus, scribens in hæc verba: *Tanta est peruersitas generis humani, vt aliquando metuendum sit, ne castus erubescat inter impudicos.* Non enim in aula tantùm regia (vbi qui non fornicatur, vel non amicus Principis, vel vò aulia dignus, vel etiam Papista reputatur) sed per totum ferè regnum despectui habetur qui coniugalem castitatem religiosè seruat, honoratur verò, & pro indubitato Protestante ad Reip. administrationem vocatur, qui egregiè libidinatur. Hoc vnum autem crimen quàm multa alia vel præcedant, vel subsequantur, vel par. gressu comitentur, gula, ebrietas, luxus, mendacia, rapina, Dei obliuio, proximi contemptus; tum criminis natura docet, tum experientia & euidentia facti demonstrat. Et tamen in eo quidem regno nunquam (sola fides enim saluificans contradicit) alijs autem in locis vbi similia peccata, etsi non tanto impetu, nec sic sine fronte grassantur, rarissimè prædicatur pœnitentia in remissionem peccatorum, sed aliud potiùs quodcùque tractatur argumentum. *Loquuntur placencia* verbi prædicatores plerique & *consumunt puluillos sub vnoquoque cubito: dicunt, Pax, pax, vbi non est pax.* Quos ignauos & molles animarum curatores satis apta hypotyposi descripsit Thomas Morus. *Sicut, inquit, assista mater tenerum paruulum, qui nimium diu in lecto stertuit, & iturus ad scholam plorat, virgam metuens, blandis verbis & promissis emittit, omnia illi salua pollicens, vel quia tam serum non est, vel quia præceptor hac vice indulgebis, nequam pœnam in schola luat, pensi habet, modò hilari vultu cum suo butyraceo eum à se dimittat: sic multi animarum curatores diuini & voluptuarijs placencia loquuntur; ad mortem præperantes, & à pœnis infernalibus sibi metuètes, vana spè lactant, omniaque salua pollicentur; vel quia non ita grauitèr Deo offenderunt, vel quia misericors Deus facile indulgebis; nec quæ postea in inferno pœnas luant, quicquam curant, modò eos in hac vita non contristent. sed beneficos & liberales erga se demittant.* Et tales quidem illi; sicut ignaui pastores, qui ouiculas suas potiùs ad siluas suauiter pergere sinant, vbi lupi deuorentur, quàm vel baculo vel sibilo, vel telluris iactu à via, quam ceperunt, deflectere, aut hanc vel illis, vel sibi quasi molestiâ facessere velint. Aliter maximus ille &

Esua 20.
& 2. ch 13.

In vita eius
ca. 12.
Similia.

Simila.

Exempla.

peritissimus Ecclesiastes Ioannes Chrysostomus: qui, quo primùm die in Pontificali Cathedra Patriarchatus Cōstantinopolitani, præsentè Imperatore Arcadio, multiq; Episcopis summo cum honore collocatus fuit, sic suum ad eos sermonem exorsus est: *Nos qui ineffabilibus Dei rationibus in vita eius apud Surium, per Simonem Metaph. astem* *ideo ad vos venimus, vt voluntatem eius testificemur, hoc primum verbum à Christo & diuino eius præcuratore accipientes, vobis annunciamus & suademus: Pœnitentiam agite, propè est enim regnum calorum. Hæc autem non dubitabo vobis assidue reuocare in memoriam. Hæc neminem reuerentes, neque diutinentes, ad vos loquemur.* Hæc prima eius prædicatio fuit, quum illi ciuitati & populo præesse inciperet, in quo vitia & flagitia plurimum abundabant. sed Prophetarū & Apostolorum exempla magis mouere debent. *Esaiæ, Ieremiæ, Ezechielis, Osee, Amos, Ioel, Ionæ, & omnium ferè Prophetarum verba nihil sunt aliud, quàm acerrimè contra peccata conciones, & quæ ad pœnitentiâ hortantur.* Petrus *Act. 3.* *Simonem Magum, Paulus fornicarium Corinthium, insensatos Galatas, ac denique ipsum Petrum non ambulantem secundum veritatem Euangelij, ad pœnitentiam reuocat, acriter increpat, & in faciem arguit.* Porro quum duæ sint prædicatoris partes, cantare & iamentari, de quibus Christus in Euangelio dicit, *Cantauimus vobis, & non saluati; lamentauimus vobis, & non planxistis; multi hodie prædicatores cantant suis auditoribus, vt saltent; sed pauci lamentantur, vt plangant.* At posterior istud primò fieri oportuit, & ante omnia. *Quemadmodum enim medici primum imponunt cataplasmata magis efficacia, & deinde rupto vulnere, ea qua leniunt, sicut patres filios suos videntes incompositis moribus, priùs verberibus corripunt, postea admonent & solantur: ita & concionator post increpationem consoletur auditores.* Agricola priùs terram fodit, aratro vertit, glebas frangit; vepres & spinas radicitus euellit; postea optima grana terræ mandat: sic concionator priùs vitia euellere, pœnitentiam prædicare, gehennæ metum incutere debet: postea Christi promissiones, Dei misericordiam, cæli gaudia proponere. Pictores non priùs novos colores appingunt, quàm veteres abraferint. Sic Christus, sic Ioannes, sic Propheta, sic Apostoli, primò pœnitentiam cum fide, postea primarias virtutes, & Dei beneficia docuerunt. Postremò tales maximè concionatores laudant sancti Patres, qui ad compunctionem mouent, & pœnitentiam inculcant

In vita eius
apud Surium,
per Simonem
Metaph. astem
27. Ian.

Act. 3.

Luca 7.

Simile.
Chrysost. hom. 7.
in Genes.

Similia.

84 PROMPTVARIVM MORALE

Ad Nepotian. inculcant, *Docente in Ecclesia*, ait S. Hieronymus, *non clamor populi, sed gemitus suscitentur. Lachryma auditorum, laudes tuae sint.* Rursum alio in loco; *Ille est doctor Ecclesiasticus, qui lachrymas, non risum mouet.* Hæretici sanè veteres, sicut nostri hodie in synagoga, plausus & acclamationes auditorum studiosissime affectabant. De Paulo Samosateno sic scribit Eusebius; *Ab auditoribus non fauorem; neque plausum sperare solum; sed theatriali more oraria moueri sibi spectabat; & vocem tanquam de caueis dari.* Similem applausum quum Catholici suis doctoribus redderent, grauius id SS. Patres tulerunt, vt videre est apud Chrylostomum & Augustinum. Quum in quadam concione acclamarent auditores, sic ad eos Chrylostomus: *Tacete qui hæc auditis. Multo maiorem vobis habeo gratiam pro silentio, quam pro plausibus; propterea quod plausus quidem ac laudes me faciunt gloriosorem; silentium verò vos reddit compositiores.* Nec multum dissimiliter S. Augustinus; *Laudes ista vestra grauant nos potius, & in periculum mittunt. Toleramus illas, & tremimus inter illas. Tamen, fratres mei, ista laudes vestrae folia sunt arborum: fructus quaritur.* Certè de Lutheranorum primis concionibus quum nouum hoc cacangelium orbi propinaretur vt calix Babylonius, scribit Erasmus, auditores Lutheranos sic ab illis domum rediisse, feros, & arrogantes, & audaces, ac si non ab Ecclesia Christiani sed à praelio milites reuenterentur. Iam si turpe est in causis ciuilibus ad gratiam loqui, & assentatorem agere; quanto magis in causa salutis aeternae, eos qui magistrorum locum tenent, suorum affectibus subseruire; quasi nihil inter oratorem ferens, & prædicatorem Ecclesiasticum interesset! Quo in genere falsè Demosthenem taxauit Diogenes. Is quodam tempore prandium in caupona sumebat; quumque videret prætereuntem Demosthenem, eum inuitabat. Qui cum renoueret, *Putas, inquit, o Demosthenes hoc esse tibi decore, si in caupona ingrediaris, quum nulla dies prætereat, quin dominus tuus intrò veniat? populum intelligens, & de plebe singulos: quoniam concionatores & oratores multitudinis quodammodo serui existunt.* Hæc ille. Quod si illa est libertas Christiana omnibus communis, vt nullius affectibus seruiant, iuxta illud Apostoli, *Empti estis pretio magno, nolite fieri serui hominum;* quanto magis illa est libertas Evangelica verbi prædicatoribus propria, vt in tanto munere non placentia, sed salutaria loquantur; nec prurientibus auribus

auribus, sed animis auditorum consulant; iuxta illud etiam Apostoli: *Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.* Galat. 2. Mouere hæc considerationes debent verbi tractatores, vt à poenitentiae prædicatione, in tanta vitiorum colluie & exundantia, prorsus necessaria non abstineant: quæ etiam populo proponere poterunt, vt id prædicationis & doctrinae genus æquanimiùs ferant.

4. Rectas facite semitas eius.

LOCVS moralis de vijs iustorum rectis, per quas in virtutis via hac vita ambulandum est. Rectæ enim semitæ iustorum, laboriosa. Dei vocantur: quia secundum Deum sunt, quia Deum auctorem habent, quia ad Deum ambulantem perducunt. De hoc dicit Scriptura: *Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei.* Et ne quis ambigat quæ sint hæc viæ rectæ, statim subiungit: *Honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius.* Via ergo laboriosa, quæ via virtutis, via poenitentiae, via Crucis Christi est, semita recta est, per quam suos iustos deducit Dominus. De hac ipse Dominus dicit: *Qui vult venire post me, (hoc est, qui vult ambulare vias meas, & rectas facere illas, non aberrando neque ad dexteram, neque ad sinistram) tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Sed quæ est illa crux nostra? Explicat paucis verbis Basilii: *Preparatio ad mortem pro Christo, mortificatio membrorum super terram, ad resp. ad qu. 6. omne periculum pro Christi nomine suscipiendum sedato animo accedere & erga hanc presentem vitam affectum non esse: hoc est suam crucem post Christum tollere.* Hanc ob causam dixit Propheta Regius: *Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras, vt videlicet fieret quod sequitur: Perfice gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur vestigia mea.* Hanc quoque viam se tenuisse Apostolus docet, dicens: *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.* Neimpe vt vita Christi erat arumnis plena, quæ pauperiem, quæ famem, quæ sitim pertulit, non enim habuit ubi reclinarer caput suum, esuriit in deserto, & sitiit ad puteum Iacob: quæ verbera, quæ spinas, quæ alapas sustinuit; quæ denique crucem, & in cruce clauos ac lanceam tulit, in ipsis corporibus nostris (ait Paulus) manifestetur, non in sola præparatione animi, non in nuda gratiarum actione, vt somniant delicati hæretici; sed in liuore, macie, poena, acerbitate corporca.

Coloss. 3.

Luca 14.
Apost. 24.

Proverb. 4.

Similic.

Proverb. 14.

Proverb. 3.

Proverb. 28.

corporea, conspicua & illustri appareat. Hoc est Christus sequendo, ad quem Ioannes manuduxit, *rectas facere semitas eius*. Ad hanc viam hortatur Paulus: *Mortificate membra vestra quae sunt super terram*. Et quemadmodum Christus de seipso dixit, *Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam*, sic de nobis Paulus dicit: *Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei*. Qua de re superius plura diximus. De his semitis iustorum rectis dicit Scriptura, *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem*. Via impiorum tenebrosa: *nesciunt ubi corruant*. Vtrumque explicabitur; nam humano ingenio vtrumque contrario se modo habere videtur, via voluptatum, honorum, diuitiarum, splendida & lucida, via patientiae, paupertatis, mortificationis, obscura & tenebrosa. Sed ad viam impiorum quod attinet; qui per agros niue cooperitos aliquamdiu ambulant, (quorum via pulcherrima apparet) quum hospitium ingrediuntur, nihil vident oculis diuturno illo & nimio fulgore perfrictis: ideoque periculosum tunc est, in transitum aliquem difficilem circa hospitij ingressum incidere; certissimè quippe corruent, nihil videntes: eodem modo qui per prospera mundi (quae niuis instar speciosa videntur, sed falsa tantum specie oculos peritringunt) tota vita aut diutius ambulauerunt, quum per mortis ianuam in alterius vitae diuersorium veniunt, incredibiliter attoniti de repentina illa mutatione, & noua rerum facie, nihil vident quid de ipsis fiet. Si diuitijs, honoribus, & toto splendore illo moderatè, iustè, humiliter vsi non fuerint, sed intemperanter iniquè, arroganter, difficillimos animarum transitus, à daemonibus vndique obsessos, superare nullo modo poterunt. Sic impiorum via verè tenebrosa est, quia tenebras & caliginem animo, nisi cordatissimo, offundit, & nesciunt ubi corruant. Quare de illa dicitur: *Est via quae videtur homini recta, nouissima autem eius ducunt ad infernum*. Contrà iustorum semita velut splendet, & de sapientia quae via iustorum est, Scriptura iterum dicit: *Via eius, via pulchra, & omnes semitae illius pacificae*. Non pulchrae tantum, sed & pacificae seu faciles dicuntur, & in nostro Euangelio *semita recta*. *Rectas facite semitas*, id est, sic ambulate, vt non nisi per semitas rectas ambulatis. Vnde Sapiens: *Qui ambulat simpliciter* (hoc est rectè) *saluus erit: qui peruersis graditur viis* (id est, per obliqua & deuia peccatorum) *concidet semel*. Sunt autem viae iustorum

rum viae rectae, faciles, pacificae; viae pulchrae, perspicuae & plana, denique etiam iucundae & delectabiles, iuxta illud: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs*: sed spiritui, non carni; animo, non corpori, interiori homini, non exteriori; denique nouo homini, non veteri. Per has quippe vias carni, corpori, exteriori & veteri homini asperas, difficiles, iniucundas, animus iusti manet rectus, hilaris, & perpetua veraque voluptate affluens: idque propter solam charitatem Dei diffusam in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis: qua dilatarus corde Propheta dixit: *Viam mandatorum tuorum cucurri, qui dilatasti cor meum*. Et alius Propheta similiter: *Qui sperant in Domino* (id est, amando sperant; non enim sperare ab aliquo bonum possumus; de cuius erga nos amore dubitamus, vel quem ipsi non amamus) *mutabunt fortitudinem, assument penam sicut aquila; current, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient*. Sic Paulus, multis enumeratis difficultatibus, & maximis. *In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos*. Quare describit ipse in se has iustorum vias, foris obscuras, intus pulchras; foris duras, intras pacificas. *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur; aporiamur, sed non destituimur; humiliamur, sed non confundimur; persecutionem patimur, sed non derelinquimur; deicimur, sed non perimus*. Et paulo post iterum: *In omnibus exhibeamus nos ipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs*. Haec sunt viae foris asperae & obscurae, corporis mala. Sed vide nunc animi bona, & vias pulchras atque pacificas. Sequitur: *In castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei*. Denique statim vtrūque pulcherrima confectione connectit: *Per arma iustitiae à dextris, & à sinistris; per gloriam, & ignobilitatē; per infamiam, & bonam famam, vt seductores, & veraces; sicut qui ignoti, & ecce cogniti, vt castigati; & non mortificati; quasi tristes, semper autē gaudentes, sicut ager, multos autē locupletates, tanquā nihil habentes, & omnia possidentes, tanquā morientes, & ecce viuimus*. Haec est via iustorum, intus pulchra, foris horrida: haec semita recta, foris obscura, intus pacifica & lucida. Hinc aliae Scripturae de sponsa Dei, quae anima iusti est: *Omnis gloria filiae regis ab intus est. Nigra sum, sed formosa. Nolite considerare quod fusca sum, quia decolor rauit me*: solid est, ardens charitas haec mihi omnia imperauit, &

à me extorlit Pulchrè D. Bernardus: *Quid laboriosa quæq; humilia conuerſationis noſtra tã ſedulò numeratis? Saga cilicina ſunt, & pelles arietù rubricata, quibus interna tegitur gloria, ut illa ſa à pulueris & imbris iniuria cõſeruetur. Nolite mirari. Neq; enim triſtitia aut neceſſitatis eſt exterior iſte neglectus, ſed occulte ſplendoris: & exultationis interna. Huc etiam pertinet quod Pſalmiſta dixit: Nunquid adhaeret tibi ſedes iniquitatis, qui ſingulis laborè in præcepto? An nõ fictus in præcepto labor eſt, o-nus Chriſti leue, iugum ſuaue, crux inũcta? videt enim homines carnales in ſtorù cruces, ſed nõ videt quæ illis cõiuncta ſunt ſpirituales lætitiæ ynguenta, de quibus ibidẽ Dauid: *Secundũ multitudinẽ dolorũ meorũ, conſolationes tuas læſificauerunt animã meã.* Rurſum, vt via vel iter rectũ fit, opus eſt vt medium extremis conforme ſit. Qui veller Pariſijs Romam tendere, magnum faceret diſpendium ſi per Neapolim tranſiret. Rectam igitur facimus viam, ſi vt vltima primis, ſic media vtriuſque cõueniunt. Exordium vitæ noſtræ ploratus & gemitus. Finis vitæ noſtræ labor & dolor, quia mortis anguſtijs nihil tritius; adeo vt ipſe Apoſtolus dixerit: *Cupimus ſuperueſtiri, ſed non expoliari.* Haud dubitẽ vita reliqua conformis eſſe debet, vt recta ſit, ſibiq; ſimilis Ideo Chriſtus: *Beati qui lugent, quoniã ipſi conſolabuntur.* Quumq; diues purpuratus, & Lazarus vlcerolus, diuerſas vias ambulauent, ille recipiens bona in vita ſua, cruciatur in altera; hic autem mala accipiens, in ſinu Abrahamæ quieticit. S. Iob ex hac conſideratione, de principio & fine vitæ ſuæ dixit: *Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, & nudus reuertar illuc.* De medio curſu dixit: *Dimitte me Domine (in hac videlicet vita) vt plangam paululum dolorem meum, atrequam vadam ad terram tenebroſam, &c.* Hæc via recta iuſtorum, cuius medium totum cum extremis conforme eſt. Contrã verò, in circuitu ambulanti impij. rectum curſum non renent. Sicut iumenta ad molas alligata, cum continenter in orbem ambulent, eodem tamen ſemper in ſpatio reperiuntur; & fracto laboribus corpore, ipſa tamen ultra exitui loci fines progreſſa non ſunt: ſic voluptuarij & impij, quum aſſidue in corporis libidinibus, mundiſque vanitatibus intricentur in hiſq; depreſſi inhæreſcant, ad ſpiritus aſtigiũ nunquã euadũt, ad cœleſtia nũquã aſpirãt, ad viam virtutis carpendam nunquam ſe attollunt, denique rectas Dei ſemitas nunquã faciunt; ſed inexhauſto curſu, in orbẽ perpetuò incitati feruntur, & eodẽ vnde mouerant, perpe-*

Pſal. 93.

Pſal. 93.
Stella in Luc. 3.

2. Cor. 1.

Math. 6.

Lucæ 16.

Iob 1.
Iob 20.Pſal. 11.
Baſilius Cõſtan.
mon. ſt. cap. 9.
Simile.

tuò referuntur, quaſi qui ab iniqua ſeruitute, in qua detinentur, liberari nequeant. Totam ergo vitã noſtrã reformationẽ hæc verba ſignificãt: *Rectas facite ſemitas Dei noſtri.*

5. *Omnis vallis implebitur.*

Locus moralis de puſillanimitate, ſeu imaginaria diſſicultate circa vias Domini rectas tollenda. Vt enim recta vitæ fiant & diſſicultates tollantur, loca depreſſiora replenda ſunt, & reliquæ vię cõequãdã. Locus depreſſus in corde, eſt quãdã enim ignauia, & recordia, & timiditas inanis, quæ vtilitatem & progreſſum ſpiritualem in vijs Domini tenendis, hoc eſt, in mandatis eius cuſtodendis, impedit ac remoratur. Hic defectus (nam de defectu circa vias Dei, non de virtute aliqua, qualis humilitas in primis eſt, loquitur hic Propheta Eſaias) ante omnia tollẽdus eſt. Hic defectus, hæc puſillanimitas, hæc cordis ignauia, & inanis trepidatio mentis in cauſa fuit, cur filij Iſraël mirarẽtur magnitudinem gigantum terræ promiſſionis, & murmurarent, dicentes: *Nequaquam ad hunc populum poſſumus aſcendere, quia fortior nobis eſt.* Hæc ignauia fecit vt in exercitu Gedeonis, viginti duo millia virorum, qui formidoli ſi & timidi erant, reuerterentur, ſolis decem millibus relictis, ex quibus etiam ſoli trecenti remanſerant, reliquis dimiſſis. Sed illos Deus grauiſſimè puniuit, & terra promiſſionis priuauit; per hos victoriam nobilem adipiſci voluit. Sicut autem qui flumen tranſmittunt, monendi ſunt, ne aquas rapido impetu currẽtes aſpiciãt, ſed oculos aliò deſectãt: ita qui vias Dei ambulare volũt, nõ naturæ ſuæ imbecillitatẽ, ſed Dei gratiã intueri; nec ſuis, ſed gratiæ viribus, quæ in virtute ardua vidẽtur, metiri debent. Vnde D. Ambroſius. *Nemo dura putet eſſe, quæ iuſta ſunt. Non enim ex infirmitate noſtra vis aſtimanda iuſtitia eſt, qui durum putamus eſſe, quicquid per imbecillitatẽ animi ferre nõ poſſum.* Cõtra hæc animi mollietẽ & ignauia dicit aperte Scriptura: *Mandata eius non ſunt grauiã.* Et Chriſtus vt has valles impleret, timiditatẽ & animi ignauia auferret, clara voce profiteretur: *Venite ad me omnes qui laboratis* (laborat autẽ propriè qui oneri ſuccũbit & cui grauiã & dura omnia vidẽtur quæ præcipiuntur) *& onerati eſtis!* id eſt, onera grauiã vos ferre putatis, & ego reficiã vos, id eſt Spiritus viuẽ, quẽ ego dabo, liberabit vos à lege peccati, ab onere, à iugo, à tyrãnide ei⁹, Peccatũ nõ dominabitur vobis, quia nõ eſtis ſub lege, ſed ſub gratiã. I dicitur Roman. 8.

Puſillanimitatis vitium.

Exempla.
Num. 13.

Iud. 7.

Simile.

Ser. 14. in
Pſal. 118.

1. Ioan. 4.

Math. 11.

Roman. 8.

Roman. 6.

Math. 11.
De contempt.
mundi. par. 2.
cap. 12.
1. Cor. 3.

Roman. 3.

De Spiritu
lit. cap. 3.
Roman. 5.
Cant. 3.
De perfect.
iustitia.

Exemplum.
Lib. 2. epist. 2.

Proverb. 13.
Proverb. 32.
Math. 25.

Prov. 24.
Eccl. 33.

co apud Mathæum, addit: *Tollite iugum meum super vos. Iugum enim meum suave est, & onus leve.* Lex sancta iugum vocatur, quia iugum à duobus iunctis animalibus porrat, qui se iugo Christi voluntariè submittit, non solus laborat, sed Christus cum illo coniunctus, iugum pariter portat. Sic Paulus quum dixisset, *Plus omnibus laboravi*, adiecit: *Non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Rursum onus Christi est leve: quia sicut avis alis, quas portat, nõ grauat, sed ad volandum aptior redditur; sic mandata Christi non addunt pondus, sed alleviant: quia sic iubet facere, vt det quod iubet. Ideo enim lex mandatorum non euacuatur per fidem Christi, sed statuitur per fidem, vt Apostolus dixit: quia *fides impetrat gratiam qua lex impletur*, vt exponit Augustinus. Fides autem impetrat gratiam, quia credentibus, & non nisi credentibus, datur hæc gratia Spiritus sancti, quæ est *Charitas diffusa in cordibus*, cuius tanta vis est, vt sit *valida sicut mors*, vnde alibi Augustinus: *Cui mandata Dei videtur grauiora, nõdum accepit charitatis donum, vnde fiant leuia.* Sic ergo valles implentur per Christum, vt rectæ fiant semitæ eius, quia naturalem illam bene operandi imbecillitatem & pusillanimitatem, eius gratia iustulit, nouis adiectis viribus, & facta noua creatura. Quam nouitatem & vallis repletionem pulchrè in seipso describit B. Cyprianus. *Postquam*, inquit, *calidus Spiritu hausto, in nouum me hominem natiuitas secunda reparauit. mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa facultatem dare quod prius difficile videbatur, geri posse quod impossibile putabatur, vt esset agnoscere terrenum fuisse. quod prius carnaliter natum delictis obnoxium fuisset.* Hæc ille. Vides quã multæ valles, & depressa loca, noua baptismatis gratia impleta fuerint. Vide simile exẽplum in cõuersione S. Augustini, infra Dom. 6. post Petec. text. Non igitur mandatorum difficultati, sed nostræ ignauitæ deputandum est, si in via illorum quasi in sabulo hæremus, & pusillanimitate deiectioni succumbimus. *Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipantis.* Rursum; *Dicit piger: Leo est foris: in medio platearum occidendus sum.* Iterum dicit ignauus: *Sciebam quia homo durus es, ideo timens abij, & abscondi talentum meum.* Sed hunc seruum inutilem cum suo timore eicit Dominus in tenebras exteriores. Et de pigro illo addit Scriptura: *Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum reuerant vrtica.* id est, totus otio & desidia; yacabat. *Otijs enim autem*

autem multam malitiam docuit. Vrtica quippe rectè figuratur accidiam. Nam habet molle folium, sed in folio aculeum pungentem. Tunc autem pungit, quum molliter & obiter attingis; si autem fortiter stringas, non pungit. Sic accidia in mollitie remissionis aculeum pungentem habet, & multas tentationes adfert; sed actione feruenti compressa, pungere desinit. Ad hanc pigritiam, ignauiam, pusillanimitatem, & inanem difficultatam opinionem, ac merum suorum animis eximendum, Christus Dominus sapius suos hortatur: docens se illi malo remedium attulisse: *Confidite, ego vici mundum.* & iterum: *Qui in vobis est, maior est quàm qui in mundo est.* & rursum: *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri. & demum: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi.* & postremò: *Rogabo Patrem, & alium Paracletum consolatorem in omnibus aduersis & arduis) dabit vobis, Spiritum sanctum, qui maneat vobiscum in æternum.* Sic valles implentur per Christum. Propter hoc dixit Apostolus: *Omnia possum in eo qui me confortat,* & rursum à Domino audiuit: *Sufficit tibi gratia mea, virtus in infirmitate perficitur.* Id est, in maxima nostra infirmitate, maxima Dei virtus elucescit. Quemadmodum enim cum paruulo filio iter faciens pater, vbi via plana & facilis est, ambulare, & suis vt pedibus paruulum permittit; vbi autem ad flumen aliquod, vel difficilem locum transeundum venit, humeris suis eum imponit, quo fit vt paruulus plana suis, aspera alienis pedibus transiens, plus in plana quàm in aspera via labore: sic Deus Pater per Spiritum Filij sui, quem misit in corda nostra, & in quo clamamus *Abba Pater*, in via virtutis, vbi fossæ & valles profundæ occurrunt, ad omnia magis ardua, & naturæ corruptæ difficultia peragenda, suam specialem gratiam tribuit, in facilius nos nobis interdum relinquit. Arque hinc sancti fieri videmus, vt tam in fide quàm in moribus, qui maiora crediderunt, & difficiliora præstiterunt, à Deo adiuti, in minoribus hæreant, & ad faciliora impingant, sibi ipsis relictis. Credimus quod scriptum est, *Verbum caro factum est: & dubitamus de eo quod etiam scriptum est, Hoc est corpus meum.* Ex decem mandatis nouem seruamus, & in vno, eo-que ininimo, titubamus.

6. Om.

S. Bonavent. in
d. arca salutis.
cap. 7.
Simile.

Ioan. 16.
Ioan. 4.
Math. 10.
Lucæ 21.
Math. 28.
Ioan. 14.

Philip. 2.
1. Cor. 12.

Lud. Granat.
conc. 1. in die
Pascha.

Simile.

Galat. 4.
Rom. 8.

Ioan. 1.
Lucæ 27.

6. Omnis mons & collis humiliabitur.

Contra super-
biam.

Iacob. 4.
Psa. 118.
Luc. 4.
1. Cor. 1.
Psal. 137.
Psal. 63.

De contemp.
mundi. par. 3.
cap. 3.
Simile.

Superbia
cur grauissi-
mum pecca-
tum.

Iacob. 4.
Ecol. 10.
Hom. 15. in
Ioann.

Ioan. 5.

Enea 16.

LOCVS moralis contra superbiam, quatenus alterum
est, idemque maximum impedimentum, quo minus re-
ctas Domini vias faciamus. Qui enim humilibus dat gratiam,
superbis resistit, id est prorsus negat; qui sapientiam dat par-
uulis, euangelizat pauperibus, reuelat sua mysteria humilibus:
idem perdit sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum
reprobat. Qui humilia respicit de propinquo, alia à longè cog-
noscit. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus, id est,
altior illo, & sublimior erit. Nempe sicut omnia alia pec-
cata, quasi per tertiam personam à Deo hominem sepa-
rant, nimirum aut propter vitium, vt avaritia, furta, rapina,
aut propter iucundam aliquid quod præterdunt, vt omnia
peccata carnis; sola autem superbia, per seipsam hominem
in vniuersum à Deo separat, quasi que bellum contra Deum
gerit: sic ediuerso cætera peccata Deus alijs medijs punit,
tollendo ea quæ delectant & commodum afferunt, sed su-
perbiam punit per seipsum, quasi pugnando contra illam.
Deus superbis resistit. Oculis coram Deo & hominibus super-
bia. Vnde docet Chrysostomus; superbiam magis homi-
nem pollere, quam fornicationem & adulterium. Quia
(inquit) fornicatio, etsi indigna venia sit, potest tamen quispiam
concupiscentiam in excusationem adducere: superbia autem ne
minimam habet excusationem, propter quam vel umbram sal-
tem venia consequatur, sed nihil aliud est quam deprauatio
animi, & morbus grauissimus, non aliunde quam ex insania or-
tum ducens. Nihil enim superbo homine insanius quamuis disti-
simus sit, quamuis multa hac exteriori sapientia præditus, quamuis
potēs, quamuis omnia quæ homini exoptanda videtur, in illi cogerā-
tur. Si enim in verbis bonis superbit, ingratus est, & omnium
mercedem amittit: si in falsis & vmbrosis bonis superbit, stul-
tus est non tantum impius. Quare cætera peccata diuidunt
quidem à Deo, sed superbia elongat. Humiliari igitur de-
bet, vt vias Domini rectas inambulet. Iudæi & Philosophi
propter superbiam cedere in Christum non potuerunt.
De Iudæis Christus eis in os dixit: Quomodo vos potestis cri-
dere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo
est non quaritis? quum Pharisei Christum docentem deri-
derēt, dixit Christus, causam irrisionis superbiam notans,
Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus. Deus autem nouit
corda vestra: quia quod hominibus altum, est abominatio est an-

te

te Deum. De Gentilium Philosophis Apostolus dicit: Di-
cetes se esse sapientes, stulti facti sunt: qui cum cognouissent Deum,
non glorijs auerunt eum, & euauerunt in cogitationibus suis.
Illi montes & colles erant, nec humiliari voluerunt, ideo-
que rectas Dei semitas facere non poterant. De hoc pun-
cto in altero Promptuario multa diximus super illa verba:
Confiteor tibi Pater, &c. quia reuelasti ea paruulis: quod ad fi-
dei rationem attinet, quæ à superbis capi non potest. Sed
nunc totius gratiæ omniumque virtutum incapaces su-
perbos esse hic locus ostendit, humilitatem autem viam
esse ad virtutem prorsus necessariam. Quemadmodum in
aqua sit, vt tanto altius ascendat, quanto illam qui quam ad ima-
deduxerit: & in iaculando, tantum quis ex intervallo iacula-
tus fuerit, tanto ponitur sic quo animus humilior, eo altius atque
sublimius operatur. Nonne aries, retrò quum cedit, fortius
urget? Qui ex arcu sagittant, quanto magis chordam re-
trahunt, tanto fortius sagittam emittunt. Cælum quidem
altum & sublime est, sed porta per quam intratur, angusta
est. In porta angusta demittere se oportet, qui intrare con-
tendit. Arbores non prius fructificant, quam radices altas
& profundas egerint. Excelsa ædificio, opus est fundamen-
to profundo: sic vt eælum conscendas, iaciendum humili-
tatis fundamentum valde profundum. Omnes ferè rerum
naturæ humilitatis necessitatem docent. Sicut de fonte ter-
reno, & de corporali fluuio (ait Cæcilius) non potest aliquis bi-
bere, nisi voluerit se inclinare; ita & de viuo fonte Christo, &
sancti Spiritus fluuio nemo aquam viuam haurire poterit, nisi se
humiliter inclinare voluerit. Hoc ille: quod adeo verum est,
vt nec per situlam haurire aquam valeas, nisi ea penitus in
aquam demissa. Et hanc ob causam Christus in euangelio
& seipsum fonti comparat, dicens, Si quis sitit veniat ad me:
& gratiam, quam suis daturus erat, aquæ assimilat, dicens,
Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ sa-
lientis in vitam æternam. Facit autem humilitas ad diuinam
gratiam recipiendam capaces triplici arte, ait S. Bonauen-
tura Primò, incuruando se per orationis studium, sicut hy-
dria se incuruauit, vt aquam accipiat. Secundò, euacuando se
per modicam sui reputationem, sicut etiam vas quod aqua
vult recipere, vacuum esse debet. Tertio, dilatando se per
animi gratitudinem; sicut aperiri vas debet, quod aquam
accipit. Sicut specula depressa, quæ ignita vocantur, radijs
solaribus apposita, ignem concipiunt, quod alia specula
non

Rom. 1.

In festo S.
Matthiæ.Simile.
Chrysof. hom. 11.
ad Ephes.

Similia.

Aug. de verb.
Dom. ser. 10.Hom. 30.
Cur humiles
capaces gra-
tia.

Ioan. 7.

Ioan. 4.

In dieta salutis,
cap. 26.Hector Pintus
dialog. par. 2.
di. 1. c. 25.

Similia.

non

non faciunt, quæ conuexa sunt & tumescuntia : sic cor humile & depressum, diuini Spiritus ignem statim concipit, quod inflata & tumida corda non faciunt; sed huius seculi amore magis oblectantur, in quo omnia sibi debent existimant Magna igitur humilitatis vis, virtus, & efficacia, quam acutè frater Aegidius, de quo supra diximus, hoc simili explicauit & expressit *Humilitas*, inquit, *mibi fulminis instar esse videtur, quod ferit terribiliter, nec vlla eius extant vestigia. Sic enim humilitas omne peccatum odit & dissipat, & tamen efficit vt homo sese nihili pendat.* Alij magnæ humilitatem comparant ; quæ quidem non coniuncta ferro, sed ab eo diuisa, illud ad se trahit Sic enim humilis se à diuinis muneribus longè abesse credens, eadem ad se maxime trahit. Sed S. Bonauenturæ comparatio rem acu tangit, quam propterea breuiter explicabimus. Reuera enim omnis humilis quia deesse sibi multa, imò omnem perfectionem atque virtutem putat, propterea per orationem se incuruat, & incessanter Dei gratiam & dona implorat : contra, superbus quia sibi nihil deesse arbitratur, quia se satis iustum esse, se non in adeò multis peccare, se cæteris meliorem, aut certè æquè bonum, sapientem, fortem putat, propterea non se incuruat ad orationem, sed cum superbo Pharisæo gratias Deo agit, quod non est sicut cæteri homines. Rursum omnis humilis verè se euacuat ; & vacuum se existimans, esurit & sicut iustitiam : quum superbus se plenum & diuitem iudicans, nihil amplius sitit aut esurit, sed de sua saturitate sibi placens, alios præ se contemnit. Sed Deus vtrumque respiciens, *esurientes impleuit bonis, & diuites (i. qui sibi sic videntur) dimisit inanes. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Tertiò, omnis humilis verè dilatat & aperit cor suum Deo : quia vacuum se iudicans, desiderat impleri : & tunc fit quod Scriptura dicit : *Dilata os tuum, & ego implebo illud.* Quod totum alijs verbis Christus dixit : *Petite, & accipietis; quærite, & inuentis; pulsate, & aperietur vobis.* Hæc omnia humilis facit. Petat, se incuruando, quærit, quia vacuum se videt, pulsat desiderando; quorum omnium nihil superbus facit. Necessè est igitur montes & colles humiliari, vt rectas faciant semitas Dei sui. *Cum enim (ait Gregorius) hominem tumens Deus conspiciat : se sibi illum ostendendo relinquit, vt eius mendelicta quid sit, inueniat, quæ malè in se securæ gaudebat.* Amò tanta est humilitatis necessitas, vt ad eam seruandam, ac

In vita eius apud Surium tom. 7.

Granat. sermon. de tempo. tom. 2. pag. 701.

Humiles quomodo maxime capacæ gratiæ.
1.

Luca 18.
2.

Luca 7.
Matth. 5.
3.

Moral. in Iob. lib. 10. cap. 13.
Humilitatis necessitas.

que superbiam longissimè arcendam, graues tentationes Deus suis electis immittat, adeòq; in alia quædam peccata incidere permittat. A postolo Paulo, *ne magnitudo reuelationū eum extolleret, datus est stimulus carnis, Angelus satana, qui eum colaphizaret.* Qua in re exclamat Augustinus : *O venenum quod nõ curatur nisi veneno! Caput cadebatur, ne caput extolleretur.* Vides grauissimam tentationè, eamq; vehemèter urgentem (nã ter Dominum rogauit vt auferretur) & in vase electionis, ne qui ià humilis erat, mons aut collis fieret. Nunc de peccato vide. *Vtilius est arrogati (ait Iudorus) in quocumq; vitii labi, & humile post casum Deo fieri, quam per elatione, superbia grauiore ruinam & dånatione subire.* Sic & Augustinus, idq; præter morè suū, magna cū cõfidetia. *Audeo (inquit) dicere, superbis esse vtile cadere in aliquod peccatū apertū manifestūq;, vnde sibi displiceat, qui iam sibi placeo ceciderit.* Salubrius sibi Petrus displicuit quando fleuit, quam sibi placuit quando præsumpsit. *Hoc dicit & sacer Psalmus: Imple facies eorum ignominia, & quærèt nomen tuū Domine.* Ratio autem huius rei est, quia quæ cætera peccata sunt manifesta, iuxta illud Apostoli, *Manifesta sunt opera carnis*, inter quæ superbiã non numerat, vt facillè videtur & agnoscitur, ita tãto facilius corriguntur) prima enim ad indulgentiã gradus est, agnoscere delictū, ait Cyprianus) sola autè superbia incorrigibilis est, nisi humilietur, quia hoc vitii quãto magis patimur tãto minus videmus. Hac de causa Sancti viri, vbi periculū superbiæ, vel in se, vel in alijs viderent, dæmonū vexationè & possessionem vel sibi precabantur, vel alijs procurabãt, Vtriusq; exemplum proferã Refert Seuerus Sulpitius in vita S. Martini, eremiti tam quendã, magnis virtutib. signisq; mirabilè, ad expellendam de corde suo iactantiã vanitatem, quã incurerat, exorasse, vt, permissa in se mēibus quinq; diaboli potestate, similis his fieret, quos ipse curauerat. Correptus itaq; & reclusus in vinculis, quinto mense curatus est, non tantum à dæmone, sed & ab elationis vanitate. Hic sanctus vir in seipso hanc pestè hoc nouo remedij genere curauit. At S. Seuerinus Archiepiscopus Coloniensis hoc fecit in alijs. Quū enim tres monachos haberet superbiæ spiritū inflatos, & incorrigibiles, Deū orans, impetrauit vt à dæmone oēs correpti varentur. Sic ergo per quadraginta dies obsecratos, arduis abstinentiæ remedijs mancipauit. Quibus expletis, data super eos oratione, à potestate dæmonis, & à fastu mentis liberauit. Dicebat S. Arsenius superbos omnem sibi viam ad

De verbis Apost. Ier. 3.

De summo bono, lib. 2. c. 28.

De cuit. Dei, li. 1. c. 13.

Psal. 32.

Galat. 5.

Lib. 1. epist. 3.

Superbia dæmonum vexatione curada. Dial. 1. Exempla.

In vita eius apud Surium 10. 1. pag. 58.

In vita eius apud Surium 10. 4. pag. 256.

Simile.

ad cœlorum aditum præcludere, non secus quàm qui equi insidentes, & maximum aliquod lignum transuersum inferentes, tēpli ianuas ingredi vellent. Hoc enim, ne quidem in maximo templo possunt, quia lignum ferunt obliquè, & nolunt illud demittere, vt sic ingrediantur, lignumq; suum pariter introducant. Et verò quis nescit omnes inferiores Magistratus fasces suos & sceptrâ quæcunque coram suo Principe demittere? Sic omnia seu naturæ seu gratiæ dona in Dei conspectu semper demittere oportet, & (quod in Apocalypsi legitur) *mittere coronas nostras omnes* (si quas habemus) *ante thronum Dei uiuentis, dicentes: Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.* Si in cœlo beati hoc faciunt, quanto magis in terra miseris nos facere oportebit! Sed de humilitatis virtute in se, eiusque præmijs, in alijs Euangelij plura. Hic necessitatem eius tantùm ostendere volumus, quæ in hoc Euangelio docetur, & quam omnes concionatores diligentissimè tradere, & frequentissimè inculcare deberent. Est enim *propria* quidem *disciplina Christianorum*, vt scribit Augustinus, sed certè rarissima.

Apoc. 4.

Epist. 16.

7. *Erunt praua in directa, & aspera in vias planas.*

De Christi gratia, & matorum facilitate.

LOCVS moralis de via virtutis per Christum facili & leuata. Gratia Christi, ad quam Ioannes suos auditores præparabat, & cuius aduentum hoc tempore Ecclesia celebrat, hanc in animis hominum admirabilem nouitatem faciet, vt non solum quæ praua & obliqua, & contra regulam rationis atque virtutis fiebant, nunc directa fiant, & in via virtutis rectè ambuletur (de quo supra dictum est) sed etiam, vt quæ prius aspera, difficulta, penèque impossibilia, corruptæ videlicet naturæ erant, nunc plana & facilia, sanata per Christum natura fiant. De hoc Apostolus: *Quod impossibile erat Legi in quo infirmabatur per carnem; id est, quod per solum Legis mandatum carnalis infirmitas præstare non potuit, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati; id est, incarnatio Filio Dei, & factò homine per omnia infirmo, excepto peccato: de peccato damnauit peccatum in carne, id est, per hostiam peccati in carne sua, damnauit peccatum hominum carnalium; damnauit autè, id est, redemit, non solum pœnas peccatorum nostrorum in corpore suo persoluendo, quod est vna redemptionis pars,*

Rom. 8.

Redemptioni nostræ partes duæ.

pars, soluto pretio pro captiuo redimèdo; sed etiã liberando nos à seruitute peccati, & plena libertate nos donando, quæ est altera pars redèpi captiuu. Erasmus enim captiuu; non solum pœnæ peccati obligati, sed etiam ipsi peccato, cui per concupiscentias seruebamus. Christus per hostiã peccati, id est, carnem suã crucifixam, ab vtroq; nos redemit, & vtrumque damnauit, seu sultulit, *tollens chirographũ quod Coloss. 1. contra nos erat, & affigens illud Cruci.* De hac posteriori redemptione subiungit statim Apostolus loco inchoato: *Vt Roman. 7. iustificatio Legis impleatur in nobis, qui (scilicet) non secundum carnem ambulamus; sed secundum spiritum.* De hac Petrus: *Re- 1. Per. 1. dempti estis de vana vestra conuersatione paterne traditionis pretioso sanguine Filij Dei.* De hac iterum Paulus: *Dedit se Tit. 2. metipsum pro nobis, vt mundaret sibi populum acceptabilem, se- 2. Cor. 5. ditorem bonorum operum, & iterum: Tradidit semetipsum pro Ephes. 3. Ecclesia, vt eam sanctificaret. & rursus: Reconciliauit vos in Coloss. 1. corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos & imma- culatos, &c.* Denique quod sanguis hircorum & vitulorum præstare non potuit in lege Mosaica, quæ erant omnia iustitia carnis, hoc præstitit Christi sanguis *emundans conscientiam nostram ab operibus mortuis, id est, peccatis.* De quo & Ioannes: *Sanguis Iesu Christi Filij eius emundat nos ab omni peccato.* Christi autem passio redimit nos à seruitute peccati, id est, vt non seruiamus peccato, sed seruiamus iustitiæ, & pari facilitate opera iustitiæ per eum regenerati faciamus, qua opera iniustitiæ de carne nati faciebamus, duobus modis. Vno modo per modum meriti, altero per modũ exempli. Eius enim passio merebatur nobis gratiam Spiritus sancti, cuius beneficio & perpetuo adiutorio in via mandatorum Dei curreremus. Hoc docuit Ioannes, quũ Christi verba, quibus dixit, *Aqua quem ego dabo, erit ei qui bibit 1. Ioan. 4. fons aquæ salientis in vitam æternam, exponere, dicens: Hoc autem dixit de Spiritu (gratiæ) quem accepturi erant credentes.* Spiritus enim nondum erat datus, quia Iesus nondum fuit clarificatus. Clarificatio ergo Christi, quæ fuit per passionem, de qua dixit, *Pater, iam venit hora: clarifica Filium tuum, fuit causa (haud dubiè meritoria) dati nobis Spiritus sancti. H. e alijs verbis profiterur Zacharias in natiuitate filij sui Ioannis: Memorari testamenti sui sancti, iusturandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis, quod totũ factũ est Christo incarnato vt sine timore inimicorũ nostrorũ, (id est, sine seruilii subiectione passionũ, & pessimarum affe-*

1. Per. 1.

Tit. 2.

Ephes. 3.

Coloss. 1.

Hebr. 9.

1. Ioan. 1.

Roman. 6.

Christi passio redimit à seruitute peccati dupliciter.

1. Ioan. 4.

1. Ioan. 12.

Luc. 1.

Pars Hyemalis.

G

Etionum

Matth. 10. Etionum nostrarū, *Inimici enim hominis domestici eius liberati, seruiamus illis in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.* Per modum exempli, quia (vt scripsit Petrus) *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* Christo enim pro omnibus moriente omnes in eum credentes, timorem mortis abiecerunt. *Charitus Christi urget nos: quia si vnus pro omnibus mortuus est, igitur & omnes mortui sunt.* Et Augustinus, *Hoc egit mors Domini, ne mors amplius timeretur.* Hæc est propriè gratia noui Testamenti, vt non solum cætera virtutis opera, sed nec mors ipsa pro fide, pro iustitia, pro Deo suscipienda, ardua aut dura veris Christianis videatur. Quod totum etiam contra hæreticos nostri temporis diligenter notandum est, qui hanc propriè gratiam noui Testamenti, quæ facit vt non regnet peccatum in mortali corpore nostro, sed gratia regnet per iustitiam in vitam æternam; & vt soluti à lege mortis in qua derinebamur (quæ fuit seruitus peccati, & difficultas re-
Roman. 5. Et operandi) *seruiamus in nouitate spiritus*; hanc inquam penitus sustulerunt, & pro ea imputatiam suam iustitiam, Scripturis & Ecclesiæ hætenus inauditam, substituerunt, quæ sola Christi iustitia nobis imputetur, vt simus coram Deo iusti, quia (aiunt & mentiuntur illi) obseruatio mandatorum est impossibilis, & in omni opere nostro peccamus. Sic per illos falsum est quod Propheta Esaias de Christi gratia tanto tẽpore prædixit, & in hoc Euangelio repetitum est: *Erunt praua in directâ & aspera in viis planas*; quia secundum illos omnia adhuc sunt alpera, nihil planũ; omnia adhuc praua, nihil rectum. Sed illis relictis, quæ ad mores magis faciunt prosequamur. Per Christi gratiam tanta est faciilitas virtutis & bonorũ operum, sic alpera sũt plana, vt Dauid dixerit, *Labores manũ tuarum manducabis.* Non dicit, fructum laborũ, sed, ipsos labores manducabis, iusti quippe non tantũ fructum laborũ suorum in altera vita comedent, sed etiã ipsos labores in hac vita comedũt, id est, pro cibo suauissimo exequentur, sicut Christus caput nostrum dixit: *Cibus meus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me.* Sic cibus iustorum est, orare, opera misericordie facere, ieiunare, atque adeo ipsum lachrymare. Vnde Propheta in persona iustorũ dixit, *Lachryme meæ panes meæ die ac nocte*; & Augustinus, qui hunc gustum bene senserat, *Dulciores, inquit, sunt lachryme orantium, quàm gaudia theatrorum.* Quam suavis sit gustus operũ spiritualium atque virtutis,

virtutis, carnales nesciunt; quia hanc viam mandatorũ ambulare ceperunt tantũ, non multũ perrexerunt. Ingressus itineris durus semper & asper est. Quo magis progredieris eo leuior semper itineris labor videbitur. Vt iudices an alpera sit via, ex illis interrogandũ est, qui eam totam, aut certè maiori ex parte ambulauerunt: quales sunt iusti & sancti maiores nostri in via mandatorũ. Porro difficile est ambulare sine lumine. Atqui de malis Scriptura dicit: *Ambulant vt cæci, qui à Domino peccauerunt.* ideo omnia illis sunt difficilia. *Iustorum autem semita est quasi lux splendens.* *Qui sequitur me* (ait Christus) *non ambulat in tenebris.* Ideo meliũs videntes viam expediũs ambulant. Deinde *impj, nec gustauerunt domum cælestem, nec participes sunt Spiritus sancti.* Ideo non fecerunt quod monet Scriptura: *Gustate & videte quã suavis est Dominus:* nec velut filij Dei amant Deum, vt ex amore operentur, vt possint dicere cum Ioanne dilecto: *In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in bonis, de Spiritu suo quem dedit nobis.* Si filios I. I. a. s. in deserto peregrinãtes Arca Dei semper præcessit, vt eam continuò sequerentur; illa stante, quiescerent; illa eleuata, castra mouerent; sed & columna nubis per diem astũm temperaret, & columna ignis per noctem lucem daret: quanto magis in hac peregrinatione nostra Christus dux viæ nos semper præcedit, exemplo, mandato, doctrina, gratia sua; & per diem quidem, ac in ijs quæ faciliora sunt, columna Ecclesiæ nos manducat, & singularitatis feruorẽ, ac superstitionis æstũm sua autoritate tollat; per noctem verò, & in rebus vel obscurioribus, vel difficilioribus, ignis Spiritus sancti affulgeat, *Paracletus noster, qui nos ducat in omnem veritatem,* & quo Spiritu agimur, & facta carnis mortificamus. Sic enim Dominus custodit nos ab omni malo, vt per diem *sol non urat nos, neque luna per noctem.* Referunt qui naturæ historiam scribunt, esse quendã fluuium, cuius epora aqua, potantes reddit abstemios. Talis est aqua Christi, & spirituales eius deliciae, vt earũ gustus omnes alias mundi delicias fastidire faciat. Hinc apud Esaiam legimus Sabбата delicata. *Si vocaueris* (inquit) *sabbatum delicatum, & glorificaueris Deum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, tunc delectaberis super Domino.* De hoc sabbate delicato sic Basilus: *Quisquis à sollicitudinibus mundane vitæ descendit, & qui nulla peccati sarcina pregrauatur, reuera talis tranquilla per otia transigit sabbatum.* Nempe Christi

Similia.

Sophon. 1.
Proverb. 4.Ioan. 8.
Hebr. 6.
Psal. 33.

1. Ioan. 4.

Ioan. 14.
Roman. 8.
Psal. 120.Granat. tom. 2.
Serm. de tempore.
pag. 226.
Esai. 58.In com. in e. 4.
1. Esai. 4.

Simile.

Pinna dialog.
parte. 2. dialog. 3.
cap. 12.

Sapient. 9.

Simile.

Ornat. tom. 3.
Serm. de tempore,
pag. 174.

Simile.

Idem tom. 2. de
temp. pag. 439.

Luca 12.

Act. 17.

S. bo. auent. in
Dista salut.
cap. 25.

Similia.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Cant. 3.

gratia facit sabbata nostra delicata, id est, vniuersum Dei cultum periucundum & delectabilem. Quemadmodum enim globi plumbei, qui suapte natura deorium celerrimè tendunt, vi tamen ignis tormentarij eiaculati, altissimè volant: sic opera nostra, etsi, quatenus natura ea producit, non nisi terrena respiciunt, & corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam; tamen quatenus à gratia producuntur, & diuinæ charitatis igne accensa proferunt, ipsum cælum, & qui super omnes cælos est, Deum petunt, ad eius honorem, cultum, obsequium maximo cum impetu & feruore diriguntur. Et sicut aqua igni admota, non modò ignis calorem, sed & motum atque agilitatem participat, celerrimè bulliens: sic homo, diuino Spiritu hausto, non modò nouo amore rerum diuinarum incalcescit, sed etiam maximo cum feruore, & facilitate ac voluptate opera pietatis, opera spiritualia producit. Sic aspera sunt in vias planas. Porro sicut viride lignum in igne positum, simul lachrymatur & ardet; sic homo iustus in virtutù operibus simul laborat & gaudet. Et vt in ligno humor naturalis lachrymas elicit, sed ignis adueniens, calorem inducit: sic in homine iusto naturalis infirmitas & corruptio aspera & laboriosa facit pietatis opera, sed ignis diuini Spiritus piorum corda inhabitans, feruorè & facilitatem apporiat. Denique ex eo quòd diuini Spiritus gratia, quæ charitas est diffusa in cordibus nouris, igni à Christo comparatur, dicente, *Ignem veni mittere in terram*; idèoque & in specie ignis Spiritus sanctus descendit, facilè elucescit, quomodo vi diuinæ gratiæ aspera sunt in vias planas. Nam vt ignis carbonem extinctum accendit, sic gratia spiritus cor mortuum viuificat. Vita autem principium motus & actus est. Rursum, vt ignis vsq; ad cineres consumit, sic gratia in cinerè mortificationis hominem redigit. Ignis sursum tendit rapidissimo motu, sic charitas superna petit vehementissimo impetu. Ignis aufert rubiginem à ferro, & humanis vitijs apum reddit: Charitas aufert torporem à corde, & diuinis actionibus idoneum facit. Ignis scintillas frequenter emittit: sic charitas cœlestium rerum pia desideria eiaculat. Denique charitas igne naturali actuosior est: nam quòd ignem qui libet aqua extinguat, de charitate dicitur, quòd multa aqua non poterunt extinguere illam. Postremò dicitur *valida sicut mors*: quia vt mors perimit carnem, ita charitas carnalitatem: & sicut mors aufert sensum mortuè, sic cha-

ritas

ritas facit hominem insensibilem mundo. Illa enim fecit Paulum dicere: *Mibi mundus crucifixus est, & ego mundo. id est, quia illa in me habeo quæ mūdus horret. anquam crucem, vt orare, ieiunare, eleemosynas dare, corpus mortificare, humiliter de meipso sentire, & alia quæuis veræ virtutis & pietatis opera; propterea mundo sum crucifixus, id est, ita despectui habitus, atque si in patibulo, vt malefactor, fixus penderem. Mihi quoque mundus crucifixus est: quia quicquid ille amat, suspicit & ambit, vt sunt honores, voluptates, diuitiæ, ego illa despicio vt res vilissimas, & cruce dignas. Hunc affectum, qui sic aspera facit plana, Dei gratia producit. Eadem vis tantam vim habet, & sic nouam creaturam facit, vt Paulus, ea plenus, rursus dixerit: *Iam non vivo ego, sed viuio in me Christus*. Transformatus scilicet in alium virum sic fuit, vt quæcunque mundo asperissima videbantur, illi viderentur iucundissima, modò in illis Christum inueniret, aut eius gloriam atque obsequium. Sanè sicut patri & matri vehementissimum probris amorem Deus ingenerauit, propter quem labores in ea educanda maximos, etiam cum voluptate, assument: sic sui amoris ignem piorum pectoribus ita iniecit, vt pro caelestibus acquirendis, omnis eis labor voluptas videatur.*

EVANGELIVM DOMINICÆ
INFRA OCTAVAS NATI-
UITATIS DOMINI.

BRANT Ioseph & Maria mater Iesu mi-
rantes super his quæ dicebantur de illo. Et
benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam
matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam
& resurrectionem multorum in Israël: &
in signum cui contradicetur: & tuam ipsius animam per-
transibit gladius; vt reuelentur ex multis cordibus cogita-
tiones. Et erat Anna Prophetissa filia Phanuel, de tribu
Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum vi-
ro suo annis septem à virginitate sua. Et hæc vidua vsque
ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de tem-
plo, ieiunijs & obsecrationibus seruans nocte ac die. Et hæc

G 3

ipjā

ipsa hora superueniens, confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israël. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galileam, in ciuitatem suam Nazareth. Puer autem crescebat, & confortabatur, plenus sapientia: & gratia Dei erat in illo.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Mirantes super his qua dicebantur de illo. De meditatione operum & beneficiorum Dei.
2. Ecce hic positus est in ruinam multorum in Israël. De profectu nostro in professione Christiana examinando.
3. Et in resurrectionem multorum in Israël. De vera per Christum resurrectione, & regeneratione nostra.
4. Et in signum cui contradicetur. De imitatione Christi, Christianis omnibus necessaria.
5. Quae non discedebat de templo, ieiunium & obseruationibus seruientis Domini nocte ac die. De orandi & templa frequentandi assiduitate.
6. In ieiunio & obseruationibus seruientis. De ieiunio cum oratione coniungendo.

1. Mirantes super his qua dicebantur de illo.

Meditatio operum & beneficiorum Dei.

LOCVS moralis de operum & beneficiorum Dei meditatione & contemplatione. Ioseph enim & Maria mater Christi non mirabantur super his quae dicebantur de paruulo Iesu, primum à pastoribus, postea à Magis, nunc Simeone senè, iusto & timorato, ex ignorantia, aut qualescientes ipsum esse Dei Filium, mundi Saluatorem, hominem Gentium, & gloriam Israël (nam ex Angeli annunciatione, totaque Christi natiuitate, & maxime diuino docente Spiritu, haec omnia prius exactissimè nouerant) sed mirabantur ex ampliori noticia, & attentiore consideratione eorum omnium quae dicebantur. Opera enim & beneficia Dei, quanto amplius cognoscuntur, tanto admirabilius mentem suscipiunt. Tanto autem amplius cognoscuntur, quanto attentius considerantur, & per meditationem frequentè expenduntur. Haec enim duo sese inuicem iuuant & excitant, meditatio & cognitio. Meditatio enim parit notitiam maiorem; maior notitia prouocat ad frequentem meditationem. Vtraque autem generat admirationem; admiratio uero tum ad humilitatem circa sapientiam Dei, tum ad perpetuam gratiarum actionem circa bonitatem Dei, mentem excitat. Vnde Dauid *Mirabilia opera tua, ideo scrutata est ea anima mea.* Ignorantia

Psal. 118.

ingratitude, tepor & torpor hodie Christianorum ex eo maxime oriuntur, quod Dei opera, & beneficia, & maxime hæc admirabile Filij Dei, pro humano genere asserendo, incarnationem non meditantur, non admirantur, non expendant, exemplo S. Mariae matris Dei, & Ioseph viri eius. Tota fides nostra Catholica, absque earum rerum consideratione quas credimus, est quasi epistola obsignata, sigilloque munita, in qua licet maxima meritis & laetitiae nuntia referantur, nihil tamen eorum mouet, quia non leguntur illa, nec examinantur, quae epistola habet. Nihil certe est igne calidius, aut actuosius: sed si obiter tantum digito attingas, vix vllum calorem, aut alterationem sentis. Nihil Dei beneficijs erga nos, & maxime incarnatione filij Dei, ad accendenda corda fidelium potentius; sed quia obiter tantum, & vix leui cogitatione ea contingimus, ideo nihil illa nos mouent: at si ad hunc ignem accedas, iam calesces plus satis. Hoc expertus Propheta, dixit: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardebit ignis.* Nec mouet tantum & quasi torpescit mentem excitat meditatio ista, verum etiam alit & confortat ad vberissimos inde bonorum operum fructus producendos. Quemadmodum enim aqua humore suo vitali arborem educat & confirmat, illamque lacuosissimorum copia fructuum exornat: ita piorum animus meditatione rerum diuinarum alitur ad aternitatem, amplissimisque virtutum fructus edit. Hinc Propheta, postquam dixisset, *In lege eius meditabitur die ac nocte,* subiunxit; *Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Meditatio quippe assidua operum & beneficiorum Dei, est sicut decursus aquarum: quia sicut vita corpora corporeo indiget alimento, ne naturalis calor consumatur; sic vita spiritalis indiget spiritali alimento, quod in ipsa meditatione abundè suppeditatur, ne charitatis diuinae calor per peccatum aut mundi curas, & terrenarum rerum amorem penitus vel extinguatur, vel suffocetur. Sanè quod vel lectio scripturarum, vel auditus verbi Dei facit inquirere, hoc meditatio facit inuenire: & ut illa cibi ori apponit, ita ista masticat & frangit: atque ut ista quidem sine illa est erronea, sic illa sine meditatione est arida atque infructuosa. Quid enim iuuat cibos degustasse, nisi in stomachum demittas? In veteri lege animalia quae non ruminaban, immunda iudicabantur, & non licebat ea comedere,

Similia.

Meditationis effectus.

dere, vel in vsum sacrificiorum adhibere. Pectus Christiani quod Christi beneficia non ruminat, non meditatur, non masticat, non expendit, non imis sensibus reponit, immundum est coram Deo, & nec homines ædificat aliquo bono opere, nec Deo sacrificium offert vlllo spiritali officio. Vnde sancta Scriptura: *Theſaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, vir autem stultus deglutit illum*, nempe nihil ampliùs cogitando, vel ruminando. Contrà, diligens & frequens meditatio operum & beneficiorum Dei, admirabiles fructus in eorum animis fecit, qui ea vti sunt S. Maria Oegniacensis, quum semel maxima compunctione cordis passionem Christi considerasset, & cum tanta vbertate lachrymarum, vt per totum corpus vsque ad talos illæ defluerent; ab eo tempore nec crucis imaginem intueri, nec vel ipsa loqui, vel alios loquentes audire potuit, quin præ cordis defectu eccliam patereretur. Frater Agidius Minorita tam sæpè & tam ardentè de Deo meditatùs fuerat, de quo eius operibus & beneficijs, vt non potuerit postea de Deo cogitare sine ecclia: ideoque fratres, quum eius colloquio frui vellent, diligentissimè cauebant, ne de Deo, vel de trinitate vllam mentionem iniicerent. De S. Francisco scribit S. Bonauentura, quòd quum Psalmos legèdo, nomè *Domini* in eis occurreret, præsuauitatis dulcedine, labia sua lingere videbatur. Nomen autem *Iesu* quum exprimeret vel audiret, iubilo quodam repletus interiùs, totus videbatur exteriùs alterari, ac si mellifluus sapor gustum, vel harmoniacus sonus; ipsius immutasset auditum. Hoc S. Bonauentura. Quum ad S. Elzearium Comitè diu iùs absentem, vxor eius famulum mitteret, vt sciret quid ageret, respòdit per literas: *Sanus corpore sum & sospes. Quòd si verò videre me cupis, quære me in vulnere lateris Christi. Illic enim habito, & ibi me poteris inuenire, frustra alibi quaeritur.*

Iam verò non in animo tantum hos mirabiles effectus meditatio beneficiorum Christi produxit, sed etià in corporis in corpus Sanctorum ita redidit vt quidam ipsa Christi saluatoris vulnera carni suæ impressa, ex vi & feruore meditationis huius, habuerint. Quod in primis de S. Francisco celeberrimum est, cuius manibus & pedibus, itemque lateris, quinque stigmata impressa fuisse, quum in monte Aluerno intentius meditaretur è cruce seraphica, quæ illi in ætè apparuit, mirabiliter emissa, grauiissimus author S. Bonauentura

Prou. 27.

Exempla.

In vita eius c. 5.
apud Surium
tom. 5.In vita eius apud Surium
tom. 7.In vita eius
cap. 10.In vita eius c.
20. apud Surium
tom. 5.Meditationis
redundat.
In eius vita
sup. 13.

uentura copiosè scribit: Sancta quoque Catharina Senensis, Coleta Ordinis S. Claræ reformatrix sanctissima, Lydvina, virgines, eadem Christi vulnera corporibus suis impressa sustinuerunt, ex vi & frequentia meditationis narrata. Quare sanctissimum & saluberrimum est illud hodie Societatis Iesu institutum, quæ meditatione huiusmodi suos quotidie per horam integram exercet, camq; matutinam vt minime mirandum sit, si vel hoc solo nomine, & exercitio quotidiano tam excellenti, verum de illa Societate sit, quod ante quadringentos annos de ea scripsisse videtur Ioachim Abbas his verbis: *Insurgit vna noua religio sanctissima, que erit libera & spiritalis, in qua Romani Pontifices, potiti pace Ecclesia, se cõtinebunt. Quæ religionè & ordinè Deus super omnes alias diligit, quia perfectio illius vincet omnes alias aliorum ordinum.* Hæc ille. Harum meditationum gustum saluberrimum præbuit Franciscus Costerus, Societatis Doctor Theologus, emissis in lucem duobus libellis *Meditationis* vno in Passionè Dominicæ, altero in B. Virginè. Cerrè meditatio ista matutina alicuius vel operis vel beneficii diuini, vel alicuius virtutis & gratiæ, vel contra aliquod vitium & peccatum est fornax quædam, quæ ita animum accendit, sicut ignis ollam, in qua vi ignis fordes omnes ad summum ascendant, vt faciliè videantur & abstergantur. Sic enim meditando, & mentaliter orâdo, vel lecta ruminando, diuina Maiestas, sapientia, bonitas sic ob oculos meditationis vi & feruore ponitur, vt nostrarum imperfectionum fordes itatim nobis appareant, nosque ad eas abolendas & corrigendas incitemur. Et vt olla semel bene accensa, modicus postmodum ignis ad calorem illum fouendum sufficit: sic matutina meditatione si bene inardescat animus modico deuotionis studio toto reliquo die adhibito, ad pietatis opera peragenda, & ad Deo inhaerendum, satis incitatus erimus. Sanè sicut odia & similitates in corde fouemus, quia aliquam nobis factam iniuriam, sæpè animo volumus ac reuoluimus, omnesque eius circumstantias expendimus, trutinamus, aggrauamus, nec eius vnquam obliuiscimur: ita perfectio Dei amorem animo altissimè impressam gereremus, si in eius beneficijs memoria tenedis, expendendis, trutinandis, eandem operam & curam poneremus. Hinc sanè Propheta Regius, vir in hoc genere exercitissimus. more veterum Patriarcharum, vt de Isaac legimus, quòd inclinata iam die egrediebatur ad medi-

Apud Surium
in vitis isarum.Societatis Iesu
Meditationes
quotidianæ.Li. 5. Concordia.
fol. 14.Meditationis
matutinae vir-

Genes. 24.

Psal. 63.
Psal. 113.
Psal. 76.

tandum in agro, sic scripsit: *In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus: & iterum. Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua. & Rursum: Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. Scopæ enim quædam cordis est, attentæ, frequens, & assidua rerum diuinarum meditatio. Vnde ibidem adhuc sequitur: Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio mirabilia tuorum: & meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinventionibus tuis, vel ut Chaldaea lectio habet, in causis miraculorum tuorum exercebor Sic mirabantur Christum natum Ioseph & Maria mater eius, nempe ut de beata Maria paulo post dicitur: *Observantes, & conferentes omnia in corde suo.**

Luca 2.

Meditatione
cula de incar-
nato Filio
Dei.

Age ergo, miremur paulisper & nos cum parentibus Christi; obseruemus & conferamus in corde nostro, quæ hoc tempore gesta sunt. Amplectamur amoris brachijs cum Simeone iusto puerum Iesum: confiteamur illi cum Anna vidua: inspiciamus illum siue in præsepio reclinatam, & panniculis inuolutum, siue in maternis brachijs, matris vbera, paruulorum more, auidè apprehendentem, atque sugentem; Simeonem deinde senem, & Annam viduam propè astantes, complectentes, laudantes, præ gaudio lachrymantem. Quid? Hoc te spectaculum non mouet; imò omnia tua viscera non commouet? Nescis quis ille puer est? Scio, inquis, & credo firmissimè Filium esse Dei: *Deum de Deo, lumen de lumine; genitum, non factum, consubstantialem Patri.* Scis quare hanc paruuli formam accepit? Scio, inquis, quod propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de caelis, & incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Scis quæ & quanta pro te faciet, loquetur, patietur? Scio, inquis, quia Magister, Mediator, & Redemptor futurus venit. Scis hæc omnia, credis hæc omnia, tenes firmissimè, & necdum torus incalescis? necdum amoris eius flamma corripierit necdum tibi pectus & viscera concutiantur? Sicut in aduentu diaboli omnibus gentibus planctus indictus est, clamante Angelo de caelo, *Va terra, & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam;* sic contra in Aduentu Christi canunt Angeli, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax.*

Apostol. 12.
Luca 2.
Psal. 46.
Vide Arnobium hominibus bona voluntatis: Clamat Propheta Regius: *Omnes gentes plaudite manibus, inebilate Deo in voce exultationis.*

Eccl.

Eccl. Sed propi⁹ accede, & humanarū affectionū calceis depositis, veni & vide, non visionem hanc magnam, sed rem gestam longè maximam. Aromata, quantumuis odorifera, in apothecis clausa non sentiuntur; at illis apertis, tota domus suauissimo odore completur. Aulæ pulcherrimis figuris contexta, complicata quum sint, nihil à cæteris panis differunt; expanla verò & extenta, suam pulchritudinem ostendunt. Age ergo, insiste hic aliquantum, attende diligenter, cogita, aduerte, perpende huius tantæ rei nouitatem, huius miraculi excellentiam, huius beneficij magnitudinem. De nouitate dixit Ieremias: *Creauit Dominus nouum super terram: Fœmina circundabit virum, Quod quale sit, Augustinus exponit: Portans omnia verbo virtutis sua, ab infirmitate portatur. Qui terra, mari, caeloque non capitur, intra unius corpusculi mœbra suscipitur. De creatura sua creator omnium procreatur, & de riuulo suo fons magnus exoritur. Radix omniū de virgulto suo nascitur, & vitis vera palmitis sui fructus efficitur. Hęc ille. Rursū tres tâcum ab orbe cõdito noue nascēdi species, præter vitarū humanæ conceptionis morē, leguntur: quarū hæc tertia est, & sua nouitate maximè stupenda. Prima natiuitas erat quod Adā ex limo terra creatus est. Secunda, quod mulier formata est de masculo. Tertia quæ sola caelestis & diuina est, quod Christus processit ex virgine. Sic apparet quàm verum sit quod quotidie Ecclesia repetit: *Deus qui humanam substantiam mirabiliter condidisti, & mirabiliter reparasti* &c. Vnde S. Leo: *Multum est origini humana datum Seruanda, quod fecit nos Deus ad imaginem suam: sed reparationi nostræ longe amplius est tributum; quando ipse Deus factus est ad imaginem nostram, & seruili forma ipse se Dominus aptauit. Nouitatem huius rei hæc satis docent.**

Miraculi excellētia triplex notari potest. Primū, de admirabili ratione medicinæ, per hæc incarnationē factæ generi humano, respectu & ex parte ipsius hominis. Nā in incarnato Filio Dei, medicus ipse, ut nos sanaret, ipsā se medicinā fecit, imò & æger fieri voluit. *Mirabile planè (ait Augustinus) & incõparabile genus medicina, propter quā medicus voluit agrotare, & agrotas ipsos, quibus salutis remedij procurauit, sua decreuit infirmitate curare. Quemadmodum igitur scorpionū carnes oleo coctæ, percussionibus medentur scorpionum, & theriacæ de serpentis carne coacta, morsibus serpētinis occurrunt, & potiones veneno infectas in potu sumptæ expellit: sic carnem nostrā de serpēte percussā, sua carne medicus noster sanauit.* Hęc

Augu

Similia.

Ierem. 31.
Serm. 9. de tēp.

Incarnationis
Dominicæ ad-
miranda noui-
tas.

Aug. serm. 11. de tempore.

*In Missa Catho-
lica.*

*Serm. 3. de
Natiu. Domini.
Incarnat.
Dominicæ
miraculum
triplex.*

*1. Ex parte
medicinæ.
Serm. 10. de
Sanctis.*

Bas. hom. 15.
Ambrosius
Esal. 37
Lib. 6. de curat.
Græc. affectioni

2. Ex parte iustitiae.

Serm. 1. de Natiuit.

Iob. 40.
Chrysostomus 5.
ex variis in
Matth. locis.
Rupertus lib. 1.
in Matth.

De Trinit. libr. 13. cap. 15.

3. ex parte conuenientia.

Augustinus. Idē docet D. Basilius, & post eū D. Ambrosius. Rursum ex hac cōsideratione sic scripsit Theodoretus: *Maledicos eos maxime laudare solennius, nō qui nos quidem suis ministris curādos committūt: sed qui palliū deponūt, interuālūque succinūt, suis ipsi manibus ferrū accipiūt, vlcūsque si sit opus, incidūt, neque fœtore vlcus amersantur, imō aut p̄fluentem saniem excipiūt, sp̄giāq; inspergūt, & vnguētā cōpingunt, aliāq; remedia multa cōficiunt, quæ adhiberi medicina lex iubet.* At sic Christus nos sanare voluit, vt non Angelis, non alijs hominibus tanādos cōmitteret, sed in propria persona, exinaniens seipsum, & humilians vsque ad mortem, mortem autem crucis, sic salutē nostrā operatus sit in terris. Mirabile hoc & inauditum medicina: genus: mirabile bonitatis argumentum.

Secunda miraculi excellēcia circa iustitiam quam in nostra redemptione exercuit, diabolū scilicet, à quo captiui tenebamur, non potentia, sed iustitia superans; nec per potentiam, sed per iustitiam ex eius nos faucibus eripiens. Vnde S. Leo: *Magno & mirabili æquitatis iure certatum est, vniū omnipotens Dominus cum seuisimo hoste non in sua Maestate, sed in nostra congregitur humilitate, vt inuentor mortis diabolus per ipsam quam vicerat carnem vinceretur.* De hac Dei iustitia in tāto hoste superādo prædixit Iob: *An extrahere poteris Leviathan hamo? & fune ligabis linguā eius? Quod sic exponit Chr, sostomus, & post eum Rupertus: Sicut, in hamo escæ præda posita, pisces illudimus, qui auaritate prædæ hamo capiuntur: sic & diabolo contigit dum tātum corpus hominis in Filio Dei considerat, & Deum in corpore non agnoicit, quasi ad præparatam sibi prædam solita rapina festinat, tentat, verat, persequitur, occidendū procurat. Sed dum vult auidius prædam rapere, ipse Leviathan, ipse draco, vt piscis adductus in hamo præda, Domini captus efficitur.* Hæc ille. Tūc enim (ait Augustinus) *sanguis eius erat qui nullum habuit omnino peccatum, ad remissionem nostrorum suus est peccatorum, vt, quia eos diabolus merito tenebat, quos peccati reos conditione mortis obstrinxit, hos per eum merito dimitteret, quem nullius peccati reum immerito pœna mortis afforit. Hæc iustitia victus, & hoc vinculo victus est fortis, vt vasa eius eriperentur qua fuerunt vasa ira, & in vasa misericordiæ conuertentur.* Hæc ille. Hæc fuit admirabilis incarnati Filij Dei bonitas, vt non potentia, sed iustitia diabolū vinceret, nosq; redimeret.

Terti a huius miraculi in incarnato Filio Dei excellentia

ria est, quōd hac demum ratione reconciliatio generis humani cum Deo non solum efficaciter, sed & modo conuenientissimo facta fuit. Quum enim diabolus tanquam mediū malus separauit amicos, Deum & hominem, ab initio, Filius Dei homo factus est, vt tanquam mediū bonus reconciliaret inimicos, Deum & hominem, post peccatum. Ac diabolus quidem immortalis & miser, cum Deo immortalis, cum homine lapsō miser, mediū quoddam inter vtrumque fuit, sed pessimum; id est, diuinctiuum, & ad separationem factum; ideoq; hoc semper contendens, vt ad suam miseram immortalitatem, miserōs mortales perducatur. Deus igitur beatus, factus pro nobis mortalis, oppositum planè mediū est inter Deum & nos Nam aduersus diaboli immortalitatem & miseriam mortalis esse ad tempus voluit, qui beatus in sua aternitate semper persistit: vt sic factus Mediator optimus, id est, coniunctiuus, & faciens vtraque vnum, nos miserōs mortales ad suam beatitudinem immortalem pertraheret; *soluens inimicitias in carne sua,* Ephes. 2. &c. Hæc fuit admirabilis conuenientia saluandi generis humani per incarnatum Dei Filium.

Sed nunc beneficij huius amplissimi magnitudinem triplicem quoque considera. Nam quum contra triplicem humanæ naturæ morbum, 1. ignorantiam intellectus cum superbia coniunctam (de qua Præcurforis doctrina clamabat, *Omnis mons & collis humiliabitur*) 2. difficultatem agendi desperatione plenam (de qua eadem doctrina clamabat, *Erunt aspera in vias planas*) 3. infirmitatem voluntatis, & pusillanimitatem (de qua rursum eadem doctrina dixit, *Omnis vallis implebitur*: quæ tria in præcedenti Dominica explanauimus) opus erat tribus gratiæ remedijs, fide humili, spe bona, & charitate in Deum inflammata, hæc tria remedia, has tres virtutes (sine quibus redemptionis participes esse non poteramus) hoc triplex incomparabile beneficium, Verbi Dei Incarnatio nobis procurauit. homo enim factus, idemq; pauper & humilis homo, omnem seculi superbiam, & fallæ sapientiæ inanitatem euacuauit, ostendens, *quod infirmum est Dei fortius esse hominibus.* Deus Dei Filij (ait Augustinus) *homine assumpto, constituit atque fundauit fidem, vt via homini ad Deum esset homo Deus.* Rursum via homini ad Deum est homo Deus, quia Deus homo factus, & veritas in carne apparens, quid credendum sit docuit. Via homini ad Deum est homo Deus, quia via

Ex August. de ciuitate Dei, li. 9. c. 15.

Ephes. 2.

Incarnat. Domini beneficium triplex. Luca 3.

1. Fidei humilis doctrina.

1. Cor. 1. De iu. t. Dei, li. 10. cap. 15.

ad fidem in Deum est humilitas, quam Filij Dei incarnatio & humiliatio luculenter docuit; quam tot illa loca in præcedentibus Euangelijs explicata, & à matre Ecclesia idcirco Aduentus tempore in Ecclesijs lecta, vt Incarnationis & Aduentus huius Dominici beneficia melius explicarentur, explicata intelligerentur, intellecta ad pietatem hortarentur, manifestè tradiderunt. Hæc videlicet: *Pauperes Euangelizantur. Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis mons & collis humiliabitur. Quid enim?*

Ioan. 1.
Mat. 11.
Luca 3.

Humilitatis
documentum.

Descendit optimus maximus ad statum paupertatis & patientiæ; & tu pessimus ac minimus, vis ascendere & ambulare in magnis & mirabilibus super te? Ille descendit de cælo ad terram; & tu apponis te magnificare super terram? Magnum certè miraculum est, Deus propter hominem humiliatus; sed maius esse videtur portentum, quòd homo propter Deum humiliari recusat. Cum Dauid Absalonem fugiens nudis pedibus, operto capite, per cliuum montis oliuarum ascenderet; omnis quoque familia, quæ eum sequebatur, operto similiter capite ascendebat, plorans; & Christus verus Dauid tantopere, idque pro nobis, humiliatus, nullum nobis humilitatis documentum erit. Iam verò ad spem erigendam, maximam vim habet verbi Dei incarnatio. *Si enim natura Dei Filius* (ait Augustinus) *propter filios hominum, gratia Dei factus est filius hominis; quanto est credibilis, natura filios hominis, gratia Dei filios Dei fieri!* Propter hoc *persuadendum, Dei filius particeps nostra mortalitatis effectus est.* Et paulo post: *Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, mentisque mortalium, conditione ipsius mortalitatis abiectas, ab immortalitatis desperatione liberandas, quam vt demonstraretur nobis, quanti nos faceret Deus: quantumque diligeret.*

1. Reg. 15.

2. Ad spem erigendam.
De Trin. lib. 13. cap. 9.

Cap. 10.

3. Ad charitatem inflammandam.
Serm. 19. de Sanctis.

De providentia, lib. 4.

Ad charitatis flammam in nobis mirabiliter excitandas nihil accommodatius fieri potuit. *Etenim quia naturale est* (ait sapienter Augustinus) *vt homines diligentes se diligant, hac humilitate & charitate incarnati Filij Dei liquefacta est duritia mundi; vt agnosceret saltem beneficium suæ reparationis, quæ non agnouerat excellentiam suæ conditionis.* Sic & Sallustianus Episcopus Massiliensis: *Sicut illas naturæ admirabilis gemmas ferunt* (magnetem scilicet) *quæ ferro propius admota, durissimum licet chalybem, affectu quasi spirante suspendunt: ita Christus omni gemma pretiosior, hoc voluit, vt dum se licet durissimis nobis, descendens de cælo, propius adiungeret, affectu*

factu suo nos quasi amoris sui manibus admoueret; vt agnoscentes utiq; donâ suâ ac beneficia, intelligeremus quid nos pro Domino tā bono facere cōueniret, quū ille pro malis seruis tanta fecisset cōperiretur. Hæc ille. Huc accedit, quod per hanc incarnationem sic inimicos suos dilexit, vt eos à se toto impetu fugientes nō persequeretur, sed sequeretur; nec vt caperet, sed vt caperetur, à malis quidē per scelus ad mortem temporalem subeundā, à bonis verò per gratiā ad vitam æternā consequendā. Sic *semen Abrahæ apprehendit*, quasiq; fugiens comprehendit. Deniq; charitatis Filij Dei incarnati immēsititas, ex hoc maxime elucescit, quòd hac in re Deus insuperabilis semetipsum superauit, quod sic eleganter explicat Gregorius Nyssenus: *Magnū & excelsum aliquid operari, in Deo non miraculum; sed naturæ eius consentaneū est. At in humilem & abiectum statū descendere, qui omnium supremus est, hoc omnem admirationem superat. Si flamma sursum petens vastum incendium facit, nihil est mirandum. At si flamma seorsum sua sponte descenderet, & in ima loca teneret, illud verò stupendum videatur.* Quare hac in re Deū seipsum quodammodo vicisse, notauit Augustinus: *Deus, inquit, omnipotentem se in hoc maxime incarnationis Sacramento monstrauit, quo illud potestati suæ subiecit, quod ab omni subiectione liberū permanebat. Quemadmodum enim nihil difficilius quam seipsum vincere. (quid enim homini charius aut pretiosius seipso? ea autem quæ amamus, difficillimè deprimimus) ita nulla in Deo admirabilior victoria, & per consequens nulla maior amoris significatio, quam humanam infirmitatem pro salute humana induens, seipsum sibi subiecit, & homo factus est, obedientiam dicit, (vt loquitur Apostolus) qui solus omnibus imperauit. Hæc incomparabilis charitas, hæc tanta dilectio corda plus quam adamantina, ad mutuam dilectionem flectere & emollire debebat. Hæc est ergo admiranda nouitas, hoc nouum miraculum hoc incomparabile beneficium, hæc immensa Filij Dei bonitas, sapientia, iustitia, qua pro nobis homo fieri uoluit: quam merito parentes Iesu mirabantur, obseruantes & conferentes in corde suo hac omnia, multoq; plura. Sic videlicet mirabatur, sic nos mirari decet incarnationis Dominicæ ineffabilem, sterium! non sicut illi, qui idiotæ quum sint, pulcherrimam aliquam scripturam contemplati, scriptoris quidem artem & characteres pariles ac decoras suspiciunt & extollunt, nihil autem in illis legere possunt, sed sicut illi qui docti quum sint, & scriptoris artem laudant, &*

Heb. 1.

In dial. cateche. c. 14.

Ser. 12. de temp.

Simile.

Heb. 5.

Luca 2.

Aug. tract. 24. in Ioan.

& literas ipsas legunt, legendoq; intelligunt. Sic autem vt Christi beneficia legamus & intelligamus, meditatione & contemplatione nobis opus est, vel nostra opera & industria, mediante ad Deum humili prece ac oratione, vel aliena, & sanctorum Patrum (sicut hic fecimus propter defectum in nobis ipsis) qui vitæ totius pietate & puritate, accedente industria & labore, sic à Deo illuminati sunt, vt mysterium hoc tantum nobis legendum & intelligendum exposuerint. De hac materia vide plura in alia Dominica.

Dom. 5. post Epiph. text. 5.

2. Ecce hic positus est in ruinam multorum in Israël.

Professionis Christianæ profectus necessarius.

Locvs moralis de profectu nostræ in professione Christiana diligentius examinando. Sola professio aut fides Christiana ad salutem non sufficit. Christus est in ruinam multis in Israël, id est, vocatis ipsis ad fidem, sicut totus Israël erat populus vocatus. Videndum igitur, ne hoc ipsum Christianum esse, sit nobis in ruinam, id est, in maiorem condemnationem. *Melius fuisse non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Si enim resurgentes iniquitates mundi* (id est, si ex professo abdicantes vanitates & impietates eius, superbiam, ambitionem, inuidiam, luxum, libidinem, auariciam, & consilia) *in cognitione Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi* (id est, in professione Christianismi) *his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus.* Sic positus est in ruinam. Ideo in eadem epistola Petrus iterum, post enumerationem multarum virtutum ad quas hortatur, *Cui, inquit, præsto non sum hæc, cæcus est, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres, magis satagite vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.* Nempe vocatio ad fidem Christi sine bonis operibus certa non est, sed magis ad ruinam. Sic in Evangelio Christus ipse sanato paralytico dixit: *Ecce iam sanus factus es. Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat;* id est, ne meum beneficium tibi in ruinam sit. De omnibus illis qui ex fiducia vel præsumptione potius misericordiam Dei in peccata frequenter relabuntur, vehementer metuendum est, ne Christus sit illis in ruinam. Male sanatur à medico, qui hausta potione sic eam euomit, vt nihil

3. Petr. 2.

Cap. 1.

Iuan. 5.

Recidua peccati frequens. Similia.

nihil in ventriculo remaneat. Male ille Deo per Christum reconciliatur, qui reconciliatus, nihilo fit melior. Negligens ille nauclerus, & dignus naufragio est, qui vbi ad scopulum nauem semel fregit, eò tamen denuo nauem impellit. Stupidus ille viator est, qui postquam in lapidem semel impegit & cecidit, ad eundem rursus impingit caditque. Huiusmodi arenosis littoribus comparantur, qui pluuiam gratiæ è cælo accipiunt, sed nihil eius retinere possunt. Quod etiam illa in Evangelio parabola nos docet, qua Christus dicit, *Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto qui edificauit domum suam super arenam,* id est, non super petram Christum, non super Dei amorem, sed super caduca & fluxa huius mundi bona, omnes suas actiones ad illa vt finem referens, & illa bona pro fundamento omnium suarum actionum habens: *& descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti,* id est, tentationes ad peccatum, tribulationes in corpore & bonis, persecutiones fidei venerunt: *& irruerunt in domum illam, & cecidit; & fuit ruina illius magna.* Magna certe ruina est hominis Christiani in peccatum mortale prolapsi, vel per peccatum in gehennam cadentis: quia in tali ruina non manet lapis super lapidem. Nulli vel gratiæ vel naturæ beneficium manet: omnia vel auferuntur, vel loco suo mota non nisi impietati deseruiunt; vt ad oculum videre est in impijs Christianis, maxime hæreticis & Apostatis, qui quosuis infideles impietate superant. Rursus de huiusmodi etiam illa parabola intelligitur, qua dicitur: *Quis ex vobis volens turrim edificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt ad proficiendum? ne postea, quum posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: Hic homo cepit edificare, & non potuit perficere.* Omnes Christiani turrim ædificant, qua cælum conscendant. Hunc enim spectat illa professio. Videndum igitur cuique, an dona gratiæ habeat, ad hoc ædificiũ necessaria; ne fortè, posito fidei fundamento in Christum, nec de cæteris gratiæ donis, de charitate, humilitate, patientia, castitate, temperantia, & huiusmodi curas, vel non orans Deũ pro illis vel illis acceptis in vacuũ abutens, non possit perficere, vt sic omnes Angeli, tam boni quam mali, imò & mundus ipse infidelium huiusmodi infelicibus Christianis miserè illudant. Nos enim *Christiani spectaculum facti sumus mundo, Angelis, & hominibus.* Videndum

Math. 7.

Christianus impius magna ruina.

Lucæ 14.

1. Corin. 4.

ergo ne reuera ridiculum spectaculum sumus, vt simia illa purpurata, de qua sic scribit Gregorius Nyssenus: *Aium quendam in vrbe Alexandrina circulatorum docuisse simiam, vt agilitate quadam in habitum saltatricis se componeret, eique saltatricis appo,uisse personam, ac vestem circumdedisse conuenientem; & quum chorum ei adbibuisset, placuisse, ac celebratum hominum sermone in pretio fuisse propter simiam, qua ad caritatem mudo se secleret, ac per omnia naturam occultaret. Cum autem capti essent rei nouitate spectatores quendam astutiorum cateris ibi fuisse, qui ludo quodam inhiantibus spectaculo ostenderit simiam esse simiam. Acclamantibus enim cunctis, proiecit eum aium in orchestra ex bellarijs, ea qua talium bestiarum ingluuiem attrahunt; illam vero vt viderat ante chorum dispersa amygdala, oblitam & saltationis & plausuum, & vestis, & ornamentorum, accurrisse ad ea, & manum palmis collegisse, & ne impedimento esset, personam ori detraxisse celeriter, atq; vnguib; suis simulatam formam corrupisse, atque ita pro laudibus risum mouisse spectantibus. Quemadmodum igitur illi non satis fuit falsa ascitã que forma ad hoc vt homo existimaretur, deprehensa per ingluuiem bellariorum natura; ita qui non verè ipsam naturam suam fide formauerint, facile per diaboli escam & ingluuiem conuincuntur quod aliud sint, quã prae se ferant, ac profiteantur. Pro caricis enim, aut amygdalis, vana gloria, ambu, lucri voluptati que studium (mala diaboli annonã) loco bellariorum hominibus corruptis proposita, simiarum similes animas facile prodit, qui per siclam imitationem Christianismum simulant. Hæc Nyssenus. sed huius fabulæ exitus risus erat: Christianus simulatus non risus tantum erit alijs, sed stertus & stridor gentium, sibi; dicente illis Christo in extremo iudicio, Nescio vos. Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Et rursum: Amice, quomodo huc intraisti, non habens vestem nuptialem? Ille autem obmutuit. Qui autem inuitauit, dixit ministris: Accipite eum, & ligatis pedibus ac manibus, proicite eum in tenebras exteriores. Hæc est ruina magna eorum qui nomine tenus tantum Christiani sunt. Sic Christus est positus in ruinam multorum, & vt Esaias prædixit, in lapidem offensionis, & in petram scandali duabus domibus Israël, in laqueum & in ruinam habitantibus Ierusalem, id est, futuris nomine tenus fidelibus. Illis enim Christi nomen profitentibus, sed Christi legem non seruantibus, multo maior ruina, laqueus acerbior, & scâdalum grauius erit lapis iste ac petra Christus, quàm ijs qui in eum non crediderunt.*

Quod

Quod apud Mathæum Christus his verbis expressit: *Qui Matih. 21. ceciderit super lapidem istum, conijnetur: super quem vero ceciderit, conteretur.* Cadunt enim & offendunt in lapidem Christum, quasi titubantes in via, & cadentes, qui non credunt in nomine eius. Sic Paulus de Iudeis incredulis quum dixisset, *Israel sectando legem iustitia, in legem iustitia non peruenit, quare quia non ex fide, sed quasi ex operibus;* id est, quia gratiam fidei credentes non acceperunt, sed solis operibus, seu ex doctrina legis, seu ex natura viribus profectis, se iustificandos præsumperunt: statim adiecit; *Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptum est: Ecce pono in Ston lapidem offensionis, &c.* moxque addit: *Et omnis qui credit in eum non confundetur.* Igitur non credendo offendunt, & ceciderunt super lapidem Christum, & in eius iudicium. Nam sicut qui cadit super lapidem, in eius duritiem cadit, sensurus mox rigorem eius, & quantum laedere cadentem valeat: sic qui offendunt in lapidem Christum, non credendo in eum, sed scâdalizari de eo, cadunt in eum, sentiendo quod verus sit iudex viuorum & mortuorum, & experiendo quod Paulus dixit: *Horrendum est incidere Hebr. 10. in manus Dei viuientis.* Sic & diuus Petrus exponit: *Fobis, 1. Petr. 2. (inquit) credentibus honor, non credentibus autem lapis quem reprobaucrunt adificantes, & factus est in caput angulis; hic est lapis offensionis, & petra scandali, &c.* Sed quum addit Christus, *Super quem vero ceciderit hic lapis, conteretur:* notat grauiorem pœnam eorum super quos Christus cadit, id est, *super quos venit ira Dei, & iusti Iudicis Christi.* Nam sicut ille grauius læditur atque conteritur, adeoque in frustra sæpè comminuitur, super quem ingens saxum de alto cadit, vel proiectum percussit, quàm qui super saxum ignorans ceciderit: sic illi grauius puniuntur, atque horrendis pœnis acerbissimè torquentur & conteruntur, super quos irati Iudicis Christi vindicta cadet, quã qui ignorantes fidem, & non credentes, super eam ceciderunt. Quanta sit futura Christi Iudicis ira contra impios, id est, contra malos Christianos, qui soli in iudicio per modum examinis damnabuntur. (*Qui enim non credit, iam indicatus est.*) In prima Dominica Aduētus exposuimus Super quos autem illa ira cadet, tum ex eo, quod iam diximus, manifestum est (impios videlicet Christianos, illos fore) tum apertè D. Paulus docet, dicens: *Secundum duritiam tuam & inasperitatem cor & securizans tibi iram in die ire, &c.*

H 2 reuelã

In serm. de pe-
secta Christiani
hominis forma.

Simia erit si-
mia, etiamsi
purpura in-
duatur.

Matih. 25.
Mat. h. 12.

Esai. 18.

Roman. 9.

Simile.

Matih. 21.

Ephes. 5.

Simile.

1. Ioh. 3.

Roman. 2.

revelationis iusti iudicii Dei; qui reddet unicuique secundum opera eius: ijs quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quarunt, vitam aeternam; ijs autem qui sunt ex contentione (id est, superbe & ambitiose viuunt) & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati (id est, veræ pietatis doctrinæ non obediunt, sed iniquitatis præcepta sequuntur) ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum. Sic videlicet conteretur, super quem cadit irati Iudicis ira. Sic positus est Christus in ruinam multorum in Israël. De quibus adhuc loco citato addit Esaias; *Et offendent ex eis plerimi, & cadent (non credendo) & conterentur (malè vivendo) & irretientur & capientur, id est, non euadent vitium iusti Iudicis.* Hoc totum cum Propheta prædixit hic Simeon iustus. Hoc totum nos vocatos Iesu Christi, plurimum mouere debet, vt vitam Christiano homine dignam traducamus. Sicut enim ex eodem flore apes mel, aranea venenum colligit; sic Christus flos campi excellentissimus, alijs est in sanctificationem & resurrectionem vitæ, alijs in ruinam, & petram scandali, non suo aliquo, sed malè colligentium vitio. Sic Apostolus de sua prædicatione; *Christi bonus odor sumus Deo in iis qui salui sunt, & in iis qui pereunt, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor vitæ in vitam.* Hanc etiã differentiã tum ex parte euentus, tum ex parte causæ notauit Propheta, dicens; *Perditio tua ex te Israël, saluatio autem tua ex me.* Nam vt feras quãdam videmus quæ absque clauē clauduntur, sed absque clauē aperiri non possunt: sic absque clauē vel ope aliena claudimus nobis cælum nostra propria culpa, & motu proprio; sed absque clauē regni cælorum, quam Christus à Patre accepit, & Ecclesiæ suæ reliquit; aperire nobis regnum cælorum non possumus. Valet etiam vniuersa hæc doctrina contra hæreticorum hodie solam fidem, & inanem fiduciam: quia credentibus in Christum, & non iuxta Christi leges viuētib; positus est Christus in ruinam, non in resurrectionem, quod etiam in sequentibus magis adhuc eluceſcet.

3. Et in resurrectionem multorum in Israël.

Gratia noui Testamenti.

Locus moralis de vera per Christum resurrectione seu regeneratione nostra, & de gratia noui Testamenti. Resurrectionem enim hic Simeon dicit, non corporum

sed animarum; nec postremã illam & generalem, sed præsentem & particularem credentium in Christum: Denique per resurrectionem, salutem & saluationem significat, quæ opponitur ruinæ. Resurrectio nostra per Christum quæ fit, Apostolus his verbis describit: *Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris; ita nos in nouitate vitæ ambulemus.* Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius. id est, si vt ille corpore in cruce, sic nos peccato in Baptismo mortui sumus) simul & resurrectionis erimus, id est, simul cum Christo resurgemus: nos quidem ad rotius vitæ nouitatem, ille verò ad totius corporis gloriam. *Hoc scientes, quia vetus homo noster (id est, inueterata consuetudo peccandi, vel vetus inclinatio ad peccatum ex Adamo contracta) simul crucifixus est (cum Christo) vt destruat corpus peccati (id est, peccatum ipsum) vt ultra non seruiamus peccato.* Hæc est per Christi gratiam & Sacramentum resurrectio, id est, in melius mutatio, & renouatio totius vitæ nostræ. de qua sic ad Colossenses scribit iterum Paulus: *Si conresurrexistis cum Christo, videlicet in nouitate vitæ, destructo peccato; quæ sursum sunt quarite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.* Ergo querere cælestia, non terrena; sapere cælestia non terrena; delectari in Deo, & in via mandatorum eius, non in tetra, & voluptatibus eius; sapere secundum Deum, non secundum carnem; hæc est resurrectio nostra per Christum, & propter quam nobis conferendam Christus venit. Hæc spiritualis resurrectio ad vitæ nouitatem, alteram corporalem ad gloriæ æternitatem, quasi via ad terminum, quasi labor ad præmium, quasi meritum ad coronam præcedit. Vnde Augustinus: *Per fidem credimus, quod Deus nos à mortuis excitet; interim spiritu, vt in nouitate eius gratia temperanter; & iuste, & pie viuamus in hoc seculo, post etiam carne nostra ad immortalitatem resurrectionis quod meritum ipsius spiritus est, qui cam in resurrectione sibi congrua, hoc est, in iustificatione præcedit.* Hæc ille. Resurrectionem hanc spirituale, quæ fit in nouitate vitæ, & est iustificatio nostra in Christo. vocat alteri resurrectioni corporali ad gloriã congruam & respondentem: quia vna non est, si altera nõ est; & hæc illam præcedere debet. Hæc resurrectio est tota nostra iustificatio, adeoque totum Euange-

Isais 8.

Simile,

2. Corinth. 2.

Osee 13.
Simile.

Locus contra hæreticos.

Resurrectio nostra per Christum quæ.

Coloss. 3.

De spiritu & littera. cap. 29.

D^e Spiritu sancto, cap. 15.
Locus contra hæreticos.

Ephes. 2.
Tit. 3.

2. Petr. 1.
Romani. 5.
Ecoloss. 3.

Roman. 8.

Ioan. 11.

Ephes. 5.

Simile.

Ioan. 3.

lium Christi: Vnde S. Basilius: *Si quis desinens, dicat Evangelium esse formam vite, qua est ex resurrectione, mihi nequam videretur à vero aberrare.* Quod etiam obiter contra nostri temporis hæreticos valet, qui Evangelium & iustificationem nostram per fidem in Christum, nihil esse aliud volunt, quam gratuitam remissionem peccatorum per Christum. At docent hæc verba Simeonis, docent verba Apostoli citata, docent Patres allegati, resurrectionem spirituales, qua in vitæ totius novitatem & sanctitatem resurgimus, esse nostram in Christo iustificationem, ipsamque gratiæ Evangelium. Sed hæc resurrectio nostra per Christum fit, & per gratiam eius, non ex nobis, ne quis gloriatur: non ex operibus iustitiæ qua fecimus nos, antequam per laudatam regenerationis & renovationis Spiritum suum sanctum effunderet in nos abunde: sed per bona opera, quibus iam renovati & vocati certam facimus vocationem nostram & electionem, ut Petrus ait: per opera charitatis, qua diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis, ut Paulus docet: per mortificationem membrorum nostrorum super terram, quam Dei Spiritus operatur in nobis, iuxta illud: *Si Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Hoc sensu Christus est, Resurrectio & vita, ut apud Ioannem dixit: quia Spiritus eius quem nobis regeneratis & baptizatis dedit, resurgendi à peccatis, & vivendi in mandatis & lege Domini, facultatem dat. Rursum omnibus peccatoribus Christus resurrectio est, quia omnes per eum resurgere possunt, iuxta illud Apostoli: *Surge qui dormis & illuminabit te Christus.* Non est resurrectio nisi præcesserit ruina. Nemo ergo iacens desperet. Sicut odor vineæ florentis, iuxta naturam suam dulcis est hominibus, sed intolerabilis est serpentibus: sic Christus Dominus, qui non venit in mundum ut iudicet eum, sed ut salvetur mundus per ipsum, hominibus. & humana docilitate præditis (nam nemo aded ferus est, qui non mitescere possit, si modò cultura patientem accommodet aurem) est ex sua naturali bonitate & clemencia odor vitæ, salus & resurrectio: at serpentina & ferina seu pertinacia seu libidine infectis atque corruptis, qui se sanari & duci non patiuntur, est odor mortis, petra scandali, & ruina. Hæc docent, sibi quemque imputare debere si pereat: posse autem facillimè quemque saluari si velit, quum Christus non alia de causa in mundum venerit. Ego (inquit) *veni ut vitam habeant, & abire*

damini

dantius habeant. Et Apostolus Christum cum Adamo comparans: *Si in unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Iesum Christum.*

4. Et in signum cui contradicetur.

Locus moralis de imitatione Christi, omnibus Christianis, & saluos fieri cupientibus, necessaria. Christus enim, ut erat signum tam Iudæis quam Gentibus omnibus, quoad fidem, de quo Esaias, *Radix Jesse stat in signum populorum, ipsum deprecabuntur omnes gentes: & in Evangelio Christus, Hæc est voluntas Patris, ut credatis in eum quem misit ille: & hanc voluntatem Dei Patris, incarnatio filij significabat: sic præterea, quoad charitatem & exemplum imitationis positus est in signum Christus, ut per ipsum cursum nostrum dirigamus. Quare Christus non semel seipsum nobis imitandum proponit: *Discite de me, quia humilis sum, & mitis corde: Hoc est mandatum nostrum, ut diligatis invicem, sicut ego dilexi vos. Si mundus vos odio habet, me priorem odio habuit. Non est discipulus supra magistrum. Sic humilitatem, dilectionem fraternam, patientiam malorum, suo nos exemplo, ut signum quoddam propositum, docet. Nempe hic adventus Christi scopus fuit, à cælesti Patre ab æterno intentus, ut conformes fieremus imagini filij sui, sicut Paulus dicit de electis affirmat. Et ipse Paulus sic suos Ephesios adhortatur: *Estote imitatores mei sicut ego Christi.* Sic & D. Ioannes: *Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare.* Denique quum omnis Christi actio nostra sit instructio, positus ille nobis est in signum humilitatis in præcepto: in signum paupertatis, quum non haberet ubi caput reclinaret: in signum charitatis, in tota prædicatione pertransiendo & beneficiendo, & omnes à languoribus sanando: in signum patientiæ, in tota acerbillima passione: in signum denique quod omnes aspicere debent ad salutem, sicut serpentem exaltatum à Moysè in deserto, exaltatum in crucem, in qua tale signum fuit, ut omnia ad se pertraheret. Atqui quum tot modis, & adhuc alijs, in signum illustrissimum nobis datus sit, in omnibus istis modis ferè ab omnibus huic signo contradicetur. Nā & nunc verum est de peccatis Christianis quod de corruptissimis Iudæis vetus Scriptura commemorat: *A maximo usque ad minimum omnes avaritiæ student. Dicunt impij inter se: Venite persuadamus bonis quæ sunt, & vitamur creatura. Hæc ut unusquisque aduersus uxorem***

Imitatio Christi Christianis necessaria. Esaiæ 11.

Matth. 11.

Roman. 9.

Ephes. 3.

1. Ioan. 2.

Ioan. 3.

Ieren. 6.

Sapient. 2.

Philipp. 3.

Matth. 16.

Hebr. 10.

1. Cor. 6.
Roman. 2.

Tit. 1.

Plutarch. lib. de
profectu morum.
Similia.

Laert. lib. 7.

Matth. 17.

proximi sui. Denique talis est hodie vita Christianorum, ut vix deterior vnquam fuerit paganorum. Omnes hi contradicunt Christo. & toti œconomia eius. Quod enim Paulus de gulosis dixit, *Multi ambulantes inimici crucis Christi, quorum Deus venter est, idem de quocunque peccati genere dici potest.* Crux enim Christi ad omnia abolenda peccata assumpta est. Ideo Paulus de quibusvis relapsis dicit, *eos iterum Christum crucifigere.* Quare ut Petro reuocanti Christum à sua passione dixit acerrimè Christus; *Vade retrò post me Satana; scandalum mihi es, & non sapias ea quæ Dei sunt:* sic omnibus Christianis sua impietate Christi passionem, quantum in se est, euacuantibus, & *sanguinem testamenti pollutum ducentibus,* verè dicitur: *Scandalum Christo estis, & eius morti contradicitis, cuius fructum sic vilipenditis.* Hac consideratione dixit Apostolus: *Empri estis pretio magno; glorificate Deum in corpore vestro.* Nam à contrario, qui hoc nõ faciunt, sed Deum inhonorant in corpore suo, & *blasphemari faciunt nomen Dei apud Gentes,* isti omnes magnum pretium, quo empti sunt, respectui habent, eique contradicunt. Nam contradicere, est non solum illud verbis negare, ut infideles vel hæretici quidam faciunt, sed etiam factis negare. De quibus Apostolus dicit, *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.* Isti omnes similes illis sunt, qui numismate ad nihil aliud vtuntur, quam ad numerandum: quod de Græcis optimè loquētibus, & contraria facientibus, dicere solebat Anacharsis. Christianam enim professionem verbotenus tenent, sed vsum eius non habent. Imò potiùs similes illis sunt, qui pro bona valetudine sacrificant, & in ipso sacro epulis se ingurgitant, quæ bonæ valetudini sunt contrariæ, quod de quibusdam Philosophis dixit Diogenes, quorum præceptis vita erat contraria. Sic omnibus malis Christianis in signum Christus est, cui contradicunt. Huic loco affinis illud est, quod Christus ipse dixit: *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me, quem locum in alio Euangelio tractauimus.* Hunc etiam locum in altero Promptuario contra hæreticos, ratione fidei in Christum crucifixum, explicuimus.

5. *Quæ non discedebat de templo, ieiunium & obsecrationibus, seruans Deo nocte ac die.*

Locvs moralis de assiduitate orandi, & templa, quæ De assiduitate orandi.
orationis loca sunt, piè frequentandi. Huius enim nobilissimæ virtutis nomine singulariter ab Euangelista hæc vidua Anna laudatur. Huius virtutis nomine sola ex omnibus in Ierusalem mulieribus digna fuit, quæ Christum adhuc paruulum agnosceret, & videret. Huius virtutis nomine tantam spiritus fortitudinem accepit, ut non sit verita aduentum Christi in mundum publicè confiteri, & loqui de eo omnibus expectantibus redemptionem Israël. Luca 2.
Hanc virtutem Christus Dominus in sua benedicta persona exercuit, *pernoctans in oratione Dei,* & eandem orationem ter repetens, *prostratus in faciem:* de quo etiam Paulus dicit, quod *in diebus carnis sue preces supplicationesq; ad eum, qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis obtulit.* Qua in re quid nos multo magis facere tum oporteat, tum deceat, suo beatissimo exemplo luculenter docuit. Sed & verbo quoque hanc Luca 18.
nobis virtutem singulariter commendauit: *Oportet semper orare, & non deficere,* quod statim parabola iniqui iudicis, qui assiduas viduæ preces, saltem ad vitandam molestiam, exaudiuit, rem confirmat. Rursum alibi: *Petite, & accipietis: querite, & inuenietis; pulsate, & aperietur vobis.* Vbi familiari exemplo allato de patre naturali, qui filij preces non reiecit: infert, *Quanto magis Pater vester dabit bona petentibus se!* Et rursum apud Ioannem: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Ac postremò omnibus iudicit: *Vigilæ omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.* In quibus omnibus verbis docet Christus Dominus & necessitatem & vtilitatem, & perseuerantiam atque assiduitatem orationis. Sed de vtilitate ac necessitate in alijs Euangelij dicitur. Nunc de sola assiduitate, quæ in Anna vidua hic commendatur, quædam proferemus. Hanc assiduitatem Apostolus commendat: *Sine intermissione orate, & de se ipso scribit ad Romanos: Sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.* Et ad Ephesios; *Non cesso gratias agens pro vobis: memoriam vestri faciens in orationibus meis.* Sic ad Philippenles & Thessalonicenses, suumque Timothæum ac Titum D. quoque Iacobus, *Miserere, inquit, valet deprecatio iusti assidua.* Cuius rei exemplum ipse D. Iacobus esse potest: qui Episcopus Hierosolymorum quam esset, & apud ipsos Iudeos sanctitatis Hieron. in catalogo.
H 5 opi

Cap. 184.

opinione celebris, templum Hierosolymitanum liberè frequentabat, atque in ipsa Sancta sanctorum ingredi permittus est, vbi tam assiduus in oratione fuit, vt genua eius callum obduxerint, & instar camelorum pelliculis obdurerint. In Prato Spirituali legimus, quum in cellula lenis cuiusdam monachi tabula quædam substrata esset (in qua genus flectens orabat, locus ipse vbi genua flegebat & manus, ex vsu perpetuo orandi, concauus erat plus quàm digitorum quatuor. Sed & hodie (quod enim vidimus, testamur (in spelunca S. Benedicti, in rupe altissima, iuxta Sublacum oppidum, quadraginta miliaribus ab vrbe Roma distans, quum angustus adeò sit locus, vt nec erecto corpore stare, nec in genua se erigere quis posset, in longum tamen sit porrectus, quantum humani corporis longitudo requirit. Locus ipse vbi S. Benedictus oratione continua se prostravit, triennium ibi agens, politissimus est, & præ nimia æqualitate lubricus, quum tota reliqua speluncæ pars, tam intus quàm extra, laxum sit longè asperissimum. Certè nullum pietatis genus viri sancti, & qui Deo placere studuerunt, magis assidue exercuerunt, quàm orandi studium. Cum videro quempiam (ait Chrysostomus) non amantem orandi studium, nec huius rei feruida vehementique cura teneri, continuò mihi palam est, eum nihil egregia dotis in animo habere. Rursus vbi quem conspexero insatiabiliter adhaerentem cultui diuino, idque in summis damnis numerantem, si non continuò orauerit, coniecto talem omnis virtutis firmum esse mediatorem, ac Dei templum. Etenim si vestitus hominis, si pedum incessus, si risus dentium declarat qualis sit, multo magis deprecatio signum est totius iustitiæ, virtutis, pietatis. Et quippe orationis assiduitas & perseverantia, non solum laudabile quid, sed planè necessarium. Sicut illa gallina pullos nunquam educet suos, quæ, vbi primum ouis incubare cæperit, illa deserit; sic ex oratione fructum non percipit, qui ex ariditate vel languore citò ab ea desistit. Frater Agidius Minorita, cum qui propter distractiones ab orationis perseverantia desistit, similem esse dicebat fugienti è prælio. In oratione quippe pugnamus contra hostes nostros, carnem, mundum maximè satanam, qui propterea orantes maximè perturbat. Idem vir sanctus, & mirabiliter à Deo illuminatus, dicente quodam fratre molestissimum videri,

Lib. 3. de orando
Deum.

Simile.

Lud. Granat.
tom. 1. Serm. de
temp. pag. 5. 52.
In vita eius
apud Surium
tom. 7.

videri posse, si is qui orat, nullam percipere queat deuotionem aut consolationem aut alium quempiam orationis suæ fructum, respondit: Si parum vini haberes in vase, cui fæces adiunctæ essent, num tu propterea vas confringeres, vinumque cum fæcibus commisceres? Absurdum id fuerit. Cogitabis te indignum qui ullam consolationem nouam accipias, ea interim contentus, quam in præsentem habes, quæque te ad orandum Deum extimulat. Quid si quis à mundi exordio tot quotidie lacrymas funderet: quot capere possit paropsis, nec sic tamen diuinam semper mereatur consolationem. Idem dicebat: Sicut qui absque vilo merito in Republ. peteret à Rege magnam pecuniæ vim, mirari non deberet, si repullam pateretur; sic minimè mirandum est, si singulares gratias à Deo petendo, repullam sæpè patimur, sed id potiùs fatigendum, vt de nostra indignitate humiliter sentientes, per bonorum operum studium, & orandi assiduitatem, aliquid tandem accipere mereamur. Dicebat rursum: Si gratiam in precibus sentis, ora vt augeatur. Si non sentis, non cesses propterea à precibus. Gratos enim habuit Deus etià caprarum pilos, qui ei iuxta præceptum legis offerebantur. Deniq; ad orationis assiduitatè persuadendâ, hoc simili utebatur. Cum primum est plantata arbor, non illico gradescit: Et quamuis producat flores, non statim etiam fructus affert; neque fructus ipsi, si quos ferat, confestim maturescunt, atque etiam ij qui maturi sunt, non omnes computrescunt. Eodem modo quis ad me fructus inde redire queat, si vel centum annis rogem pro caelesti regno, nec perseuero in precibus usque in finem? Hæc ille. Nempe anima Deo reconciliata, & à peccatis liberata, quasi nouella arbor plantata, non statim est in deuotione fortis: nec si est, statim bona desideria producit: nec si producit, statim per bona opera fructificat, ne si fructificat, statim perfecta sunt illa opera in modo agendi: nec si sint perfecta, statim alios edificant ad Dei gloriam: sed vel vitio aliorum à porcis deuorantur, contemptui habita, & à prauis affectibus conculcata, vel vitio proprio (vt per vanam gloriam, aut etiam desidiâ ac cessationem (computrescunt, vel mericum suum amittendo, vel certè profectum & incrementum. Perseuerandum igitur in oratione, vt fructus tandem, quem aptamus, consequatur: Sanè vt omnis boni operis, sic maximè orationis, virtus est perseverantia. Sicut enim semina in terram iacta, quo diutius

Simile.

Exod. 15.
Simile.

glu

gela premente, intra eius viscera delitescunt, eo deinceps proceriora, & vberiora surgunt, quia altius radices egerunt: sic diutius multiplicatae preces, maioribus à Deo muneribus afficiuntur. Abraham usque ad annum centesimum prolem ex sua Sara expectavit; sed natus est ei Isaac filius promissionis, in cuius semine omnes gentes benedicentur. Isaac similiter etiam recepta promissione prolis, tamen diu & multum deprecabatur Deum pro sterili vxore sua Rebecca: quæ tandem gemellos peperit, & duas gentes ex vtero protulit. Anna mater Samuelis quanto tempore sterilis fuit! sed tandem precibus filium impetrauit, Prophetam sanctissimum. Elizabeth Zachariæ vxor in vltimam usque senectutem sterilis mansit: sed Ioannem Baptistam peperit, quo non surrexit maior inter natos mulierum. Sed & Anna hæc vidua, octoginta annis vidua permansit, non discens de templo, in ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die, vt ita tandem Messiam natum videre, completi, confiteri mereretur. Nos autem ideo nihil magnum à Deo impetrare possumus, quia in oratione perseuerare, indignum ducimus. Quem grauem errorem sic redarguit D. Basilus: *Sæpe petimus, inquis, neque impetraui tamen. Prorsus quia non rectè petuisti, videlicet aut dubitabundus aut aliud agens, aut quæ tibi vtilia non erant, aut postremò perseuerantiam non adhibuisti. Qui Abraham promissit multiplicaturum se semen illius, nec tamen nisi post multorum annorum decursum id fecit) idem promissit daturum se nobis quicquid ab eo petierimus, etsi post multos aliquando annos nõ det quod petimus. Perseuerandum igitur in spe & oratione, vt Abraham fecit. Et paulò post: Deus, quæ daturus est, ideo differt dare, vt hoc modo magis nos ad assiduitatem orandi vocet, & vt intelligamus quòd sit donum Dei, & vt datum diligenter custodiamus. Quod enim difficulter acquiritur, diligenter asseruatur. Salomon donum sapientiæ citò impetrauit, ideo quæ negligenter illud custodiendo, citò amisit. Hæc ille. Aptè quoque & accommodatè hac de re scripsit S. Augustinus. Fac (inquit) incertum esse, vtrum concedat Deus quod petis. Quid perdis quum supplicas Deo; qui salutem perdere non dubitasti, cum offenderes Deum? Quis enim certus est quòd Imperator etiam ignoscat? Et tamen pecunia funditur, maria transmeantur, procellarum incerta subeuntur, penè, vt mors vitetur, mors ipsa suscipitur. Supplicatur deinde per homines homini. Sine dubitatione sunt ista, quum sit dubium quo sine proueniant; & ta-*

*Granat. tom. 1.
Serm. de temp.
pag. 245.
Simile.
Exempla.*

*Math. 11.
Lucæ 2.*

Cõst. mona. c. 2.

Ho. 50. ex ho. 50.

*men certiora sunt promissa Christi, quàm corda Regum. Hæc ille. Et haud dubiè si tam esset cordi animæ salus, quàm corporis; si ita Deum, vt hunc mundum, amaremus; si virtutum profectus perinde nos delectaret, quàm diuitiarum copia; si sic spirituales deliciae nos afficerent, ac terrenæ: non minor esset, imo multo maior nostra orandi assiduitas, perseuerantia, serior; cuius beneficio animæ salutem procuramus, Deo familiares sumus, in virtute vehementer proficimus, abundantiam gratiæ consequimur; quàm in terrenis illis consequendis labor & industria, serior & vigilantia nostra esse solet. Nunc autem omne tempus orationi impensum perisse nobis videtur; aut certè multum, ac sæpè eandem rem oratione à Deo expectere, fastidium ingens, & nauisam parit. Cuius rei absurditas hoc simili elucecet. Sicut castrum Regium tenens, si obsidetur ab inimicis, reputatur infidelis & proditor, læsæque Maiestatis reus, si non statim Regi indicet, ac subsidium petat, nisi etiam, postquam petierit, expectet à Rege auxilium; multò autem adhuc magis, si post acceptum auxilium, castrum hostibus prodatur, sic omnino quum hostes seu visibiles (vt mundus, caro, & earum illecebræ) siue inuisibiles (vt maligni spiritus) animam varijs tentationibus obsident (quam à Deo acceptam, & varijs eius gratijs ac muneribus beneficio Sacramentorum eius, doctrinæque Ecclesiasticæ bene munitam & instructam, ad Dei obsequium & gloriam custodire debemus, simulque nos ipsos cum ea, vt quicquid castrum custodit, semetipsum cum eo custodit) debemus statim Regi regum, Deo nostro, nuncium orationis mittere, & obsidionem denunciare. Sicut Dauid fecit, dicens: *Consilium malignantium obsedit me. Quòd etsi* Deus differat auxilium statim mittere, non propterea debemus ab oratione desistere, sed credere dicenti, *Fidelis Deus est, qui non patietur nos tentari supra id quòd possumus.* Itemque illud: *Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum.* Postremò cauendum, ne accepta gratia abutamur, & nostra iterum ignauia, id est, cessando ab oratione, quæ ad conseruationem gratiæ necessaria est, animam hostibus prodamus. Certè oratio est cursoris & nuntij instar, qui nostra desideria ad Deum perfert. Cursor autem, præterquam quòd diligens & velox esse debet, ideoque alia seponit negotia, & deponit onera, dexter quoque in negotio suo procurando, elegans in sua legatione exponenda, &c.*

Simile.

*S. Bonauent. in
diata salutis, ca.*

14.

Psal. 25.

1. Cor. 10.

Psal. 20.

Simile.

&c. debet quoque, quāuis repullam aliquoties passus, importunè tamen vigere, & omnem lapidem mouere, donec negotium expediat. Sic oratio, præterquam quòd debeat esse velox, ideoque à curis terrenis libera, prudenter concepta, humiliter pronunciata, debet quoque iterum atque iterum esse repetita: nec prius ab orando cessare, donec exaudiatur. Grauitè & iustè sacerdos culpauerat S. Iudith, qui, nisi intra quinque dies auxilium à Deo accepissent, locum hostibus tradere decreuerant. *Quis*, inquit, *estis vos qui tentatis Dominum? posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei?* Sic faciunt, qui, nisi citò exaudiantur, orare desinunt. Atqui quandā orādi importunitatē Christus nos in Euangelio docet, sub parabola *amici venientis de nocte, vt tres panes commodatū acciperet*, & iniqui iudicis, vt suprā annotatū est Sic Iacob in illa lucta cū Angelo, quæ nihil erat aliud quàm feruens ad Deū oratio, vt à fratre Esau liberaretur, iurauit quòd *non dimitteret eū, donec benediceret ei. Et benedixit ei Angelus eodē loco. Nempe quemadmodū Patres (ait Chrysofomus) filios indulgentius amātes, quo illos diutius apud se detineant, quos desides vident, dedita opera morantur aliquid daturi, & interdum minus dant quàm petitur, vt sapius petendo recurrat: sic si differt aliquādo Dominus exaudire, nō id odio facit, neque te auersatur, sed differēdo diutius, te secū seruare vult; vel minus dando quàm petisti, causam dare sapius per orationē recurrendi. Deinde hanc assiduitatē & perseueratā orationis, rerū natura nos docet. Sicut enim certaminis brauium non assequitur, qui, antequā ad metas attingat, deficit: sic orationis fructu priuatur, quisquis in illa nō extiterit importunus. Et quēadmodū ignis, quāto magis in vnū colligitur, tanto ampliùs nutritur, & flāmas euaporās, rursus impetuosius erūpit: ita & mens, quū diutius intra se cōmorata fuerit in oratione perseuerās, & ardētius per amoris incendiū vrit in se, & sublimius per desiderii eleuatur in Deū. Auget ergo orādi assiduitas orationis feruorē. Porrò eo tardius suos etiā amicos audit Deus, quo magis eos vult orando mereri. Vnde B. Gregorius: *Eo magis Sæcti exaudiuntur ad meritū, quo citius non exaudiuntur ad votum. Ex dilatione enim crescit desiderium.* Sic & Augustinus: *Cum aliquid aliquādo tardius dat Deus, cōmendat sua dona, nō negat. Desiderata diu dulcius obtinentur, citò autem data vilescunt.* Paulus ipse contra stimulū carnis ter Dominum rogans, id est, sapius obsecrans, vt auferretur ab eo, non est*

exau

exauditus; sed responsum accepit, *Sufficit tibi gratia mea.* Si Paulus pullans perseuerare debuit, nec adhuc apertum est *Exempla.* ei iuxta votum suum, qui sumus nos, vt, nisi mox exaudiamur, ab oratione cessemus? D. Hieronymus de sua orandi assiduitate sic scribit: *Memini me clamare eam diem crebrè iurasse cum nocte; nec prius à pectoris cessare verberibus, quàm rediret, Domino imperante tranquillitas.* Sic S. Antonius, quū diu multumq; inter vexationes demonū orasset, ac longo tandem post tēpore liberatus ab illis fuisset, clamabat: *Vbi eras bone Iesu, ubi eras? Quare non à principio assuisti, vt sanares vulnera mea?* Et vox ad eum facta est, dicens: *Antoni, hic eram: sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia dimittendo viriliter non cessisti, semper auxiliabor tibi.* Idem ferè de S. Catharina Senensī legitur, in vita eius apud Surium. Illustre porrò est necessariā huius perseuerantiæ in oratione exemplū in Prato spirituali. Conon presbyter ad ministrum baptismi deputatus; quum in seminarum baptismō se tentari videret, nec diu multumq; orans ab illa tentatione liberari posset, recedere voluit. Cū autem iam locum exisset, occurrit ei S. Ioannes Baptista; & signans eum in vmblico ter signo crucis, ait illi: *Crede mihi presbyter Conon, volebā te pro hac pugna mercede donari. Sed quia nō vis, ecce abstuli à te hoc bellū: nec vllus mulieris aspectus te ampliùs turbabit. Mercede autem huius operis carebis. Hæc tibi. Atqui qui excutere è silice ignem vult, non contentus semel percussisse, iterum atque iterum percutit, donec tandem scintillam excutiat. Ita quisquis Dominum precatur, etiam si ilico ad votum non exaudiatur, perseueret tamen: quoniam si perseuerauerit pullans, voti tandem compos fiet. Quare ex eo quod Psalmista dicit, *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam: & misericordiam suam à me, perspicuè sequitur, quòd quā diu Deus non tollit à te orationem tuam non amouebit à te misericordiam suam.* Argumentum futuræ misericordiæ Dei, est perseueratio orationis nostræ, & contrā. Postremò, assiduitatem orandi necessariam ipsa infirmitas & ægrotudo nostra, perpetua luce clariùs euincit. Nam quemadmodum ægrotus, qui vix pedibus consistere valet, assiduo eget aimento, quo nutantia membra sustentet; vt cæcus, qui per iter difficile graditur, continuo eget ductore, qui eum in via dirigat; vt arbor in arido plantata solo, frequenter eget aquis quibus irrigetur, vt fructum proferat, sicut*

locus

Iudith 8.

Lucæ 17.

Genes. 32.

In Hom. de profectu Euangelij.

Simile.

Simile.

Laur. iustitiamus in ligno vita, c. 9. de oratione.

Simile.

Moral. in Job li.

20. c. 25.

De verbis Domini, serm. 1.

2. Cor. 13.

In ep. ad Latā.

In vita eius per S. Alban. apud Surium tom. 1.

Tom. 2. pag. 916. Ca. 3.

Grana. in Silua.

Simile.

Psal. 65.

Similia.

1.
2.
3.
4.

5. locus sordidus, ex se foetores noxios exhalans, bonis odoribus implendus est, ne noceat; sicut denique vlcus ardore suo finitimam carnem incendens, frigidis assidue liquoribus refrigerandus est: ad eundem modum nos per naturæ conditionem infirmi, per cupiditates cæci, in arido huius mundi solo plantati, fomitem peccati foetidum circumgestantes, vlcere multorum peccatorum foedati, assiduis orationibus & precibus ad Deum, tanquam omnium malorum optimo & præsentissimo medicamento, opus habemus: Est ergo assiduitas orandi, vel ex Christi exemplo & mandato, vel ex Sanctorum doctrina & pietate, vel ex ipsa orationis virtute, vel ex Dei sic nos exercitantis voluntate, vel ex varia nostra infirmitate, vel ad maius nostrum bonum ac meritum, prorsus vnicuique nostrum necessaria, non laudabilis tantum & fructuosa, & in has omnes partes huius loci partitio fieri poterit. De orationibus in templo faciendis, in altero Promptuario diximus, propter nostri temporis hæreticos.

6. In ieiuniis & obsecrationibus seruiens.

Ieiunium cum oratione. **L**ocus moralis de ieiunio cum oratione iungendo, Sic hæc sancta vidua fecit. Sic Esdras reducturus populum ex captiuitate in terram suam, *Ieiunauimus*, inquit, & *rogauimus Dominum pro hoc, & euenit nobis prosperè*. Filij Israël primò & secundo à filijs Benjamin percussi sunt, etiam in optima causa pugnantes; postea orantes fleuerunt coram Domino, & ieiunauerunt die illo, & sic præualuerunt in illos. Iosaphat Rex Iuda, videns se à Moabitibus & Ammonitis numerosissimo collecto exercitu premi, *contulit se ad rogandum Dominum, & predicauit ieiunium*, & amplissima potitus est victoria. Rogaturus Nehemias Artaxerxem Regem pro ciuitate sancta, vt muri eius possent reparari, dicit de seipso: *Ieiunabam & orabam ante faciem Dei cæli*. Daniel rogans, & *deprecans Dominum in ieiuniis*, sacco & cinere, percepit specialem reuelationem de incarnatione & passione Christi. Sic Christi discipuli fecerunt: *Ministrantibus illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Paulum & Barnabam: moxque ieiunantes & orantes imposuerunt eis manus*. Rursum iisdem cum constitissent in diuersis, ciuitatibus, per singulas Ecclesias Pres-

byteros, & orassent cum ieiunationibus, commendauerunt eos *Assor. 14. Tob. 12. Simile.*
 Sicut enim sine cibo & potu non est plena refectio corporis, sic sine ieiunio & oratione cõiunctis, non est plena animi refectio; & vt cibus robur adfert, potus cibum temperat, sic ieiunium animum roborat (nam dum *qui foris noster 2. Cor. 4. homo est, corrumpitur, is qui intus est, renouatur*) & oratio ieiunium temperat, dulcèque reddit. Rursum, *sicut nec miles sine armis est aliquis, nec arma sine milite* (ait Chrysofomus) *Simile.*
 sic nec oratio sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione. Pugnatum enim certè oratio contra dæmonem, & omnia peccata, sed absque ieiunio debilis & inermis est. Vnde alibi idem Chrysofomus: *Qui orat ieiunans, binas possidet alas, quibus uentus ipsos uolando prateruehitur: non enim oscitat, nec extenditur, nec torpet orando; sed igne ardentior, & terra superior, terribilis hostibus redditur.* Quod & hoc familiari exemplo magis poterit elucescere. Si in ignem ouum sanum, vel castanea absque vlla fractione mittantur, agente in iis igne dehiscent, franguntur, & extra ignem salunt; si verò ante calefactionem paululum frangantur, non item: similiter de homine ad Christum per orationem accedere cupiente, dicendum est: Si talis fuerit corpore integer, & nihil fractus ieiunio, citò deficiet, & ab oratione discedet: si verò fractus & ieiunio armatus orauerit, minimè recedet, imò promptè & delectabiliter orans, perseuerabit. *Exemplum. Daniel 1. & 1.*
 Tres pueri Babylonici, quia multis ieiunijs fracti erant, (nec enim cibos mensæ regalis contingebant, sed legumina tantum) quasi castanea missi sunt in fornacem ignis, & illè si egressi.

EVANGELIUM DOMINICÆ I.

POST EPIPHANIAM.

VM factus esset Iesus annorum duodecim, *Luce 2.* ascendentibus illis Hierosolymam, secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, uenerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & *París Hyemalis.* **I** *notos.*

130 PROMPTUARIUM MORALE
notos. Et non inuenientes, regressi sunt in Hierusalem, requirentes eum. Et factum est, post triduum inuenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos & interrogantem. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius. Et videntes, admirati sunt. Et dixit mater eius ad eum: Fili, quid fecisti nobis sic; Ecce pater tuus & ego dolentes quarebamus te. Et ait ad illos. Quid est quod me quarebatis? Nesciebatis quia in his que Patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad illos. Et descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis. Et mater eius conseruabat omnia verba haec in corde suo. Et Iesu proficiebat sapientia, & aetate, & gratia, apud Deum & homines.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Ascendentibus illis Hierosolymam, secundum consuetudinem dier festi. De deuotione circa Dei cultum, tam debita, quam voluntaria.
2. Ascendentium consuetudinem dier festi. Pias & laudabiles Ecclesie consuetudines esse seruandas.
3. Remansit puer Iesus in Hierusalem. De parentum officio circa eam liberorum.
4. Et non cognouerunt parentes eius. De cultu & honore Dei, parentum honori praefendo.
5. Descendit cum eis, & erat subditus illis. De obedientia Superioribus praestanda, absque respectu personarum.
6. Et mater eius conseruabat omnia verba haec in corde suo. De meditatione operum & beneficiorum Dei.

1. Ascendentibus illis Hierosolymam, secundum consuetudinem dier festi.

Locus moralis de deuotione circa Dei cultum, tam debita, quam voluntaria. Nam Ioseph quidem iuxta legis praecipuum erat Pascha) ascendebat ad festum Hierosolymam, & debitam hac in parte deuotionem ostendit. Sed quum nec mulieres, nec paruuli hac lege tenerentur, voluntaria fuit B. Virginis deuotio quod ascenderit, paruulumque duodennem Iesum secum duxerit. Ac de debita hac in parte

Exod. 34.

parte deuotione, in altero Promptuario egimus contra haereticos, qui festorum celebrationem nullam debitam, aut ex obligatione & mandato Ecclesie institutam agnoscere volunt. Nunc de voluntaria deuotione pauca dicemus. Nunc enim plerique Christiani, circa templum frequentandum, & Dei cultum, anxie quaerunt & inuestigant, teneantur ne quotidie sacrum audire, aut sapius in anno quam semel confiteri, & similia; quasi magnum aliquod detrimentum accepturi, aut iugum aliquod iniquum subituri essent, si aliquod Deo obsequium, supra id quod prorsus necessarium est, praestarent. At vero ut hic B. Virgo non ex debito & obligatione legis, sed ex propria deuotione, ex Galilea Hierosolymam, via satis longa, oratura petrexit; sic nos Christianos facere decet, nec ad ea quae per se pia, sancta, & salutaria sunt, praecipuum, obligationem, censuram, aut excommunicationis periculum expectare. Seruile hoc est, & ad veteris Testamenti filium pertinere, non noui Nunc enim liberè seruimus iustitia. Nunc iusto lex non est Rom. 6. & 1. *posita. Nunc Spiritum adoptionis filiorum Dei accepimus, in quo clamamus, Abba Pater.* Filius non expectat ut scuerè ei a patre aut matre aliquid praecipiat; sed cognita pia parentum voluntate, omne praecipuum anteuertit. Sed est serui tantum esse Dei, non etiam filij, nemo dominus eos libenter famulos aleret, qui nihil nisi iussi facerent. Molestum & fastidiosum est eos seruos habere, à quibus nihil nisi strictè praecipiendo, nihil absque minis, flagris aut tormentis, seruitij extorqueas. Idem existimet Christianus quisque iam non seruus, sed filius; non hospes & aduena, sed ciuis & domesticus Dei, imò amicus adeoque frater (sic enim suos Christus vocare dignatus est) intolerabilem se & fastidiosum Deo esse, si nihil boni faciat, nisi mortis aeternae, aut tormentorum gehennae metu: si in omnibus praecipuum, obligationem, damnationis periculum expectet. Non acceperat Dauid praecipuum ut adificaret templum Domino, ut Arcam Dei in domum suam inferret, ut ante illam saltaret; fecit tamen magna cum laude haec omnia tantumque in hac sollicitudine incubuit, ut diceret: *Si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.* Plura huius spontanea deuotionis exempla; Deo longè gratissima, in altero Promptuario contra haereticos produximus, qui tantum impietate malos Christianos In Dominica Palmatum. I 2 superant,

De voluntaria deuotione.

Simile.

Ephes. 2. Mat. 23. vers. 10.

2. Reg. 7.

Psal. 131.

In Dominica Palmatum.

132 PROMPTVARIVM MORALE

superant, quantum mali bonos. Deinde quare illud Christi non perpetuo recordamur: *Qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis.* & illud Pauli: *Qui parca seminat, parca metet; qui seminat in benedictione, de benedictionibus metet?* Qua enim fronte Deum rogamus, ne intret in iudicium cum seruo suo, ne ex rigore legis nos iudicet; quando nos volumus ex rigore legis Deum metiri, nec alia bona facere, quam quae lege praecipiantur? Quod si tu in hanc phrenesim incidas, vt dicas, Nolo confiteri nisi in Quadragesima, nolo communicare nisi in Paschate, nolo audire sacrum nisi in Dominicis & festis diebus; quare non metuis, ne quum primum in aliquod mortale peccatum incidaris, statim Deus dicat, Volo vt terra dehiscat, & hunc impium deuoret? *Iudicium enim sine misericordia ei qui non fecit misericordiam.* Et quod te mortaliter peccantem Deus adhuc viuere sustinet, ineffabilis misericordiae est. *Misericordia enim Domini, quod non sumus consumpti.* Sed illud Petri meminisse oportuit: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* id est, multa peccata Deus misericorditer condonat ei, qui multa alia bona opera liberaliter, & ex sola Dei ac proximi charitate facit, non ex praeepto tantum, aut legis obligatione. Quare sic Scriptura nos hortatur: *Quodcumque potest facere manus tua instanter operare:* nempe, vt poenam peccatis tuis debitam deuites. Sequitur enim: *Quia nec opus nec ratio, vt sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quod tu properas.* id est, post hanc vitam nihil poteris operari, nulla te iuuabit sapientia aut scientia, vt aliquid opereris, vnde poenas tuas apud inferos, quod tu properas, alleues, aut misericordiam illic inuenias. Rursus alia Scriptura: *Mane semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud, & si utrumque simul, melius erit.* Monet a bono opere etiam indebito non cessandum, sed omnia tentanda, in quibus vel Deo seruire, vel proximo prodesse possumus; quia nescimus in quo genere opera nostra magis Deo placeant: quod si in vtroque, tanto melius, tanto vberiore laboris fructum recipiemus. Et quid est aliud, in vacuum Dei gratiam accipere, quam continuas Dei ad bonum inspirationes relinere, nisi forte aliquid suggerant quod sub praeepto cadit? Seruus quoque ille malus & piger cur in tenebras exteriores eiicitur? Non quia impius erat, sed quia inutilis. *Inutilis autem seruus proiicite in tenebras exteriores.* Inutilis autem

Euca. 4.
2. Corin. 9.

Psal. 142.

Iacob. 2.

Thren. 3.

1. Petr. 4.

Eccles. 9.

Eccles. 11.

2. Cor. 6.

Math. 25.

vocatur, quia *accepta talenta abscondit*; id est, Dei dona ad bonum vsum non conuertit. Dei gratias, Dei bonas inspirationes abiecit, dicens: *Sciebam quia durus es, & ideo timentis abscondi*, id est, sciebam te rigidum exactorem legis esse, & opera nostra seuerè a te examinari: ideo solam legem implere studui, alia opera bona aggredi non sum ausus; ne minus rectè illa praestando, magis offenderè, quàm placerè. Sic enim multi a sacro quotidie audiendo, a confessione & sacra synaxi frequentanda, aliisque multis pijs laboribus abstinent, timentes scilicet ne minus perfectè ea exequentes offendant. Praeposterus hic timor est. Deus enim non operum perfectionem, sed nostram faciendi voluntatem attendit, *Pax hominibus bona voluntatis. Qui cepit in vobis bonum opus, perficiet.* Adhuc loquente te, ecce adsum. Alios non timor reuendit, sed inertia & pigritia dissoluit, contra quos illa produci possunt quae superius attulimus ad illa Evangelij verba, *Omnis vallis implebitur.* Certè contra vtroque illud Hebraeorum proverbium valet. *Qui pridie sabbati non colligit, in sabbato non comedit.* Lex nempe Mosaica iussit, vt in die sexta populus duo gomor, id est, duas mensuras manna per singula capita colligeret, eo quod in ipso sabbato non inueniebatur manna in agro. Qui ergo hanc duplicem mensuram in pro sabbato non collegisset, in ipso sabbato quod comederet non habebat. Atqui pro sabbato nostrum haec vita praesens est, in qua peregrinamur à Domino. Sabbatum nostrum est alterius vitae requies, de qua Paulus ait: *Relinquitur sabbatum populo Dei; vnde festinare nos monet, vt ingrediamur in illum requiem.* Nisi hic duplicem mensuram collegerimus, eam videlicet quae & praesenti iustitiae sufficiat, mandata omnia seruando, & futuris poenis alleuandis, ac praemijs percipiendis conueniat, multa alia bona opera iuxta datam nobis gratiam & facultatè faciendò, in illo sabbatismo populi Dei requiem non inueniemus. Nisi aptemus & ornemus lampades nostras, ne desit oleum in illis, (id est, opera bona, misericordiae & charitatis pinguedine plena, lucentia ante Deum & homines) veniente spso excludemur, etiam si virgines simus, etiam si castitatis praeeptum seruauimus. Nisi operemur dum lucem habemus, nox illa tristis superueniet, & tenebrae nos comprehendent. Non ergo id solum bono Christiano considerandum est, quid Deus stricte praecipiat sub poena damnationis aeternae, quid Ecclesia praecisè iubeat sub poena censurarum aut excommunicationis;

Luce 2.
Phil. 2.
1. Tim. 5.

Domin. 4. Ad-
uert. text. 5.
Exod. 16.
Allegoria.

2. Corin. 5.
Hebr. 4.

Math. 22.

1. Ion. 12.

tionis, sed sic reformari debemus in nouitate sensus nostri, (vt Paulus docet) vt probemus qua sit voluntas Dei bona, & beneplacēs, & perfecta: probemus, id est, in vsum deducamus. Sic alibi iterum: De cetero fratres, quacumque sunt vera, quacumque pudica, quacumque iusta, quacumque bona fama, si qua virtus, si qua laus, hac cogitare. Quae & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hac agite, & Deus pacis erit vobiscum, id est, Deum placatum & benignum patrem sentietis, non durum & seuerum iudicem, qui clauso ostio respondeat, Nescio vos, Cer è in vestimentis, in cibus, in loco habitationis nō spectamus necessitatē tātūm, sed honestatē, ciuilitatem, commoditatē. Et in solo Dei cultu atque obsequio necessarijs contenti erimus: Sic rebus omnibus Deum postponimus.

2. Secundūm consuetudinem diei festi.

Cōsuetudines Ecclesiasticæ piē seruandæ. LOCVS moralis docendi populum, piās & laudabiles sanctæ Ecclesiæ consuetudines piē ac religiosē obseruandas esse. B. Virgo mater Christi, cum Ioseph spōso eius, Synagogæ consuetudines exactē seruabant. Antea, secundūm consuetudinem legis, obtulerunt pro puero Iesu oblationes: nunc, secundūm consuetudinem diei festi, ascendunt Hierosolymam cum puero Iesu ipse, secundūm consuetudinem, iam in montem oliuarum orandi causa. Apostolus cōsuetudinem allegat mulierum, dum in ecclesiam orandi causa conueniunt. Pilatus pro libertate innocentis Iesu, cōsuetudinem adducit Iudæorum. Festus tribunus affert consuetudinem Romanorum contra Iudæos, & Apostolo necem molientes, neminem inauditum damnari debere Zacharias, secundūm consuetudinem sacerdotij, fortē exiuit, vt poneret incensum coram Domino. Denique Apostolus hac sola cōsuetudine Ecclesiasticæ voce hæreticos & contentiosos retundi voluit. Si quis (inquit) vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Vnde Coxo Commissario Regio hæretico in Anglia sub Edoardo puero, quem Oxonij appositis in mensa die ieiunij carnibus, Treshamum Doctorem Theologum & Catholicum, porrecta illi astanti capi ala, interrogaret, Quam Scripturam habes, domine Doctor, contra hunc cibum hodie comedendum? respondit confestim ex Apostolo: Nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. quo audito; obmucuit Cōmissarius, homo alioquij procacissimus Sic olim veteres Doctores & sancti Patres fecerunt. Consuetudo est,

Hom. 4. in 2. ad
Theff.

traditio est: nihil amplius quaras, ait Chrysofomus. Si consuetudines (ait S. Basilius) quæ scripto prodita non sunt, reuicere conamur, ipsam fidei prædicationē ad nudum nomen contrahemus. In causa illa grauiissima de rebaptizandis hæreticis, Consuetudinis robore, ait Augustinus, tenebatur orbis terrarū, & hac sola opponeretur inducere volentibus nouitatem. De Origene notat Basilius, quod etsi non omnino sanas haberet in omnibus de Spiritu sancto opiniones nihilominus (ait) & hic reueritus consuetudinis robur, piās voces emisit de Spiritu. Tertullianus huius rei causam assignat. Consuetudo (inquit) sine dubio de traditione Apostolica manauit. Quo modo enim usurpari potest quod traditū prius nō est? Vniuersaliter scilicet. Vnde sic Augustinus: Multa non inueniuntur in literis Apostolorū, neque in Consuetudinibus posteriorū: & tamē quia per vniuersam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & cōmendata creduntur. Vnde iterū Augustinus: In his rebus, ubi nihil certi statuit Scriptura, diuina, mos populi Dei, & instituta maiorū pro lege tenēda sunt. Hæc veteris Ecclesiæ pietas fuit. Hæc SS. Patrū grauiissima iudicia extiterunt. Hoc Euangelista disertē notare voluit, ascendisse parentes Christi, iuxta consuetudinem diei festi. Hic locus etiam contra nostri temporis hæreticos valet.

3. Remansit puer Iesus in Hierusalem.

LOCVS moralis de parentum officio circa curam liberorum: cuius illa pars maxima est, vt eos in diuino cultu instituant, & à teneris annis Dei tēpla frequentare doceant, exēplo parentū Christi adhuc pueri in hoc Euangelio. Quo enim semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu. Vnde Sapiens: Filij tibi sunt? erudi eos, & curua illos à pueritia eorum. Abrahā ideo Deo sic charus erat, vt ei secreta sua iudicia reuelaret; quia, quod à Deo didicerat, filios suos postea docturus erat. Dixit enim Deus, ad perdendam Sodomā suos Angelos missurus: Num celare potero Abrahā quæ gesturus sum cœcum futurus sit in gentem magnam ac robustissimā; id est, quum plurimorū liberorū ac neporū pater futurus sit: Scio enim quod præcepturus sit filiis suis, & domū suā possit, vt custodiant viā Domini, & faciant iudiciū & iustitiā. Præclarū exemplū boni patris, & Deo propterea gratissimi. Terribile exemplum negligentiae patris. Heli sacerdos fuit, sic de eo ad Samuelē loquente Deo: Prædixi ei quod iudicaturus essem domum eius in æternum propter iniquitatem, eo quod nouerit indignē agere filios suos, & non corripuerit eos.

1 4 Nunc

r. Reg. 5.

Lib. de liber.
educat.Apophtheg-
ma.Lacti. lib. 2. c. 8.
Apophtheg-
ma.Aelianus de va-
ria hist. lib. 11.
Apophtheg-
ma.De disciplina
Christiana. c. 2.

Nunc ego incipiam, & complebo. Quod & factum paulo post fuit, quum vno & eodem die duo eius filij in castris occiderentur, Arca Dei caperetur, & ille sedens in sella sua, cadens retrorsum fractis cervicibus interiret. Sed & ipsi ethnici hac in parte docere nos possunt. Elegater Plutarchus: *Parentes (inquit) qui filius ditandis omnem curam impendunt, eorum autem mores negligunt (quanto magis salutem?) similes sunt iis qui magnam calceorum curam habent, & interim pedem ipsum parui pendunt. Vnde ille merito ab Aristippo derisus est, qui rogans quantam instruendi gratia filij mercedem postularet, illo mille drachmas postulante intrulit: At qui seruum mille drachmis comparare possum. Cui Aristippus: Duos itaque seruos habebis, illum quem mercaberis, & filium. Nihil enim a seruo filius rusticè educatus differt. Vnde idè Philosophus cuidam percontanti, quare melior esset euasurus filius, si eum curaret literis erudiendum, vt nihil aliud, inquit; certè in theatro non sedebit lapis super lapidem. Homo idiota in hoc magno mundi theatro quasi lapis super lapidem sedet. Acute Diogenes dicebat, se Megarensis alicuius arietem esse malle, quam filium; significans, Megarenses pecorum maiorem curam habere, quam liberorum. At hodie si viueret, de multis Christianis (pro pudor!) diceret, malle se canem aut equum multorum esse, quam filium aded horum maxima, liberorum nulla cura habetur: nulla, inquam, quoad animæ salutem, quoad Dei cultum à prima ætate addiscendum. Nam ad alia quod attinet, ad huius mundi ciuilitatem, prudentiam, vel astutiam potius & calliditatem, ad ipsas quoque bonas literas ediscendas, hac iam ætate magna satis cura adhibetur. Sed regnat hodie ille scelus error, de quo suo tempore conquectus est Augustinus in hac verba: *Quare iniisti in scholam, & vapulasti? quare tanta mala in pueritia pertulisti? vt disceres? Quid disceres? Literas. Quare? vt haberetur pecunia, aut vt compararetur honor, & teneretur sublimitas dignitatis. Vide quia periturus es propter perituram rem. Et paulo post. Parentes nostri quando nos in scholam mittebant, non hoc nobis dicebant, Discite literas, vt habeatis vnde legere possitis codices Dominicos: nec ipsi Christiani filijs suis hoc dicebant: sed, Discite literas, vt sis homo. Quid enim? Modò pecus sum? Quod dico vt sis homo, hoc est, vt sis eminens inter homines. Hac ille. Hic autem error conuatus sit, rectè describit alter nostri temporis Seneca, si moralem tantum virtutem & eruditionem spectes; sed veræ virtutis & religionis nomine, Seneca**

c. m. n.

omnibusq; Philosophis maior & felicior. Thomas Morus, martyr Christi celebris, in quadam ad scholæ suæ domesticæ præceptorem epistola, his verbis: *Ego quo difficilium vi- deo superbia pestem excutere, eo magis emendandum censeo, vt id quifque statim medietur ab infantia. Neque aliã causam puto cur hoc malum tam ineluctabile pectoribus nostris inhereat, quam quòd propè simul ac nati sumus, mollibus animulis puerorum à nutricibus inseritur, fouetur à magistris, à parentibus alitur atque perficitur: dū nemo quicquã ne boni quidẽ docet, à quo non laudẽ iubeat protinus expectare, velut ostimentum pretiumq; virtutis. Inde laudes diu sucti magnifacere, tãdẽ eò venitur, vt dū plurimè hoc est, peiorib; placere studet, bonos esse pudeat. Hæc ille.*

Atque hæc quidem eò pertinent, ne praua parentum educatione vitijs assuescant pueri. Sed pietas Christiana plus postulat, vt in Dei cultu, timore, obsequio suos liberos parentes instituant. Quod eos monet non semel Scriptura: *Melior est virus timens Deum, quam mille filij impij; & vitile est mori sine filijs, quam relinquere filios impios, Et iterum: Lacta filium, & pauere te faciet. Lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas illi, non des illi potestatem in iuuentute. Denique & illud: De patre impio queruntur filij, quia propter ipsum sunt in opprobrio. Quare Apostolus quum dixisset, Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros? id est, ad maledicendum vobis, quum ex mala educatione perire se vident; adiecit: Sed educate illos in disciplina & correptione Domini. nempe vt Deum cognoscere, amare, timere, colere discant. Ipsa profectò rerum natura hanc diligentiam & curam parentes docet. Perdices pullos fugientes se occultare, ac lupinos iacentes se gleba terræ pedibus apprehensa cooperire docent. Ciconiarum pullis parentes in rectis adsunt, vt periti in expertis præsto adsint ad volandum. Luciniae verò pullos suos cantare prædocent; ac, si qui capiantur adhuc rudes, & hominum manibus nutriantur, peius canunt, vt qui ante legitimum tempus à Doctore subtrahunt. Quanto magis parentes Christiani, quæ ad filiorum salutem pertinent, omni studio perdocere debeant, ne, mala consuetudine capti, tota vita potius canant!*

4. Et non cognouerunt parentes eius.

Lo c v s moralis de Dei cultu & honore, parentum carnalium obedientiæ & honori præferendo. Parentes quidem Parentum honori, Dei cultus præferendus. Pueri Iesu eum ad festum & templum secum adduxerunt. ead; in dus.

in re cōmunis pietatis bonū exemplum dederunt, de quo iam diximus; sed vltra publici festi tempus, cum in templo remanere non concefferant. At puer Iesus volens aliquid extra ordinē facere, fingulare Deo obsequiū prestare supra communē & vulgare pietatē, volens Patris sui celestis imperio parere, & aliquod suæ diuinitatis specimē dare, infcijijs parentibus hoc facit, disertē docens in ijs, quæ singulariter ad diuinū obsequium spectant, parentū cōfessum neq; obsecrandū, neq; expectandum esse; nullam deniq; carnalium parentum, aut amicorum eo in negotio curam aut rationē habendā, etiam si tales alioqui sint, quos nihil sancto proposito obfuturos esse constet: quales haud dubiē parentes pueri Iesu erant, facileque permitturi, vt in tanta causa, de qua postea illis dixit, *Oportebat me in ijs qua Patris mei sunt esse.* finito festo, in ciuitate & tēplo remaneret. Eos tamen huius rei conscios non facit, exemplū suis datorus, ne illi simili in casu id faciant, qualescunque demum parentes habeant; non vt boni parentes contemnantur, sed vt mali, vel certē minūs boni caueantur, quorum maximus numerus est. Vt enim leges, sic exempla sancta id spectant, quod communiter fieri solet. Hoc autem quod Christus exemplo docuit, tum antea per seruum suum Moysen, tum postea viuæ vocis suæ oraculo expressit. Moyses dixit: *Qui dixerit patri suo, aut matri suæ, nescio vos: & fratribus suis, ignoro illos; & nescierunt filijs suos; hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt, iudicia tua o Iacob, & legem tuam o Israël.* Hæc est benedictio tribus Leuiticæ in figura sacerdotij noui Testamenti; & maxime status monastici, qui in causa cultus diuini nesciunt parentes suos. Hoc Christus docuit, quum diceret: *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus.* In quem locum Chrysostomus: *In omnibus obtemperandum parentibus est, præterquam in ijs quæ pietati officiant.* Sic Augustinus: *Sicut parentes honorare debemus; ita eos propter annuntiationem regni Dei nulla impietate cōtemnimus.* Fortius adhuc D. Hieronymus: *Licet passo crime & scissis vestibus vbera quibus te nutrierat mater ostendat, licet in lumine pater iaceat, per calcitrinē perge patrem: sicis oculis ad vexillum crucis euola.* Rationē assignat D. Ambrosius: *Natura pignora, Dei beneficia, &c. Nec quisquā debet plus amare beneficij, quā benefactorē.* Aliam assignat Augustinus: *Virtus nihil aliud est, quàm reuētiō peccati amoris.* Ordo autem amoris hoc habet, vt diligendus sit

Deut. 33.

Typus.

Matth. 10.
Homil. 36. in
Matth.
Contra Adi-
mant. cap. 6.
Epiſt. ad He-
liodorium.

In Lucam lib. 7.
cap. 17.
De ciuit. Dei,
lib. 15. cap. 22.

proximus in ordine ad Deum; ideoque proximi cuiuscunque dilectio, est gradus ad diligendum Deum. In hoc igitur gradu sic subsistendum, vt superior ordo propter eum non violetur. Aliam causam adfert D. Chrysostomus: *Hæc doctrina Saluatoris (Qui amat patrem plus quàm me, &c.) & credentes filios maioris animi fecit, & patres remissiores ac leniores, ne ab amore Christi liberos dimouerent, videntes tantas esse ipsius vires, vt facile posset à parentibus filios eripere.* Hæc *Exempla.* ille. Huius verò heroiæ pietatis tot ferè exempla sunt, quos boni sacerdotes & monachi, carnales & mundanos parentes habuerunt. Vnum aut alterum illustrius subiiciā. S. Franciscus in primis suæ conuersionis initiis, quum à patre iuberetur coram Episcopo bonis paternis cedere, eo quod omnia per eleemosynas dissiparet, libenter id fecit, etiā tota veste exuta, moxque dixit: *Nunc liberius & veriùs dicere possum, Pater noster qui es in cœlis.* D. Thomas Aquinas, *In vita eius a-* habitu Dominicanorum sumpto, quū in via ad studia propud *Suriarum* proficiscendo, à duobus germanis fratribus armata manu raperetur, & ad castrū matris, nobilissimę scēminæ, duceretur: nec à matre, nec à sororibus, nec à fratribus, nec vlla denique humana arte aut indultria, à sancto proposito reuocari posset: tādē, cōniunte matre per fenestrā dimittitur, & sui Ordinis Patrib. restituitur. Diuus Bernardus à suis fratribus vehementer pulsatus vt religionis propositum mutaret, eloquentior ipsis ac felicior, eos ipsos, & aliosque multos in suā sententiam pertraxit. Sic isti manserunt in templo, non infcijijs tantūm, sed & inuitis parentibus.

Ho. 36. in Matr.

In Brev. Rom.

In vita eius a-
habitu Dominicanorum
sumpto, quū in via ad
studia propud Suriarum
7. Martij.

In Brev. Rom.

5. Descendit eum eis, & er at subditus illis.

Locvs moralis de obedientia superioribus præstantibus. Obedientia fida, absque vilo respectu personarum. Maior Christo esse ne respectu non potes; nec minori obedire, quàm erat Ioseph faber, personarum. idemque pauper. *Sapientia Dei* (ait Cyrillus) *tanto sumus inferiores, quanto natura minores.* Hæc autē sapiētia Dei fuit, non solum vt homo fieret, sed etiā subditus; idque patri putatio, non vero. Ioseph cum dominaretur in tota Ægypto, tamen patrem senem, & rerum necessariorum penuria afflictum, omnibus modis honorat. In agnitione fratrum prima vox eius erat: *Ego sum Ioseph; adhuc vivit pater meus.* Amoris hoc argumētū fuit verè filialis. Vocat ex terra Chanaā patrē suū. *Habitabis in terra Gesē, erisq; iuxta me & filij tui, & filij filiorū tuorum.* Ibi te *pascam, &c.* Aliud hono

L. 6. in Iulianū.

Exempla.

Genes. 45.

Genes. 46.

honoris genus hoc fuit parentibus à filijs debitum, vt eorum necessitatibus subueniant. Venienti in Æg. primum patri, iuncto Ioseph curru suo, ascendit obviam ei. Hæc erat reverentia filialis, etiam à magno Principe pauperi patri præstita. Denique introduxit Ioseph patrem suum ad Regem, & statuit eum coram eo. Hic honor fuit specialis patri exhibitus: Postremò morituri patris clausit oculos: & audito quòd agrotaret pater suus, sponte ad eum perrexit, cum duobus filijs suis. Festinabat quippe (ait Ambrosius) iungere benedictionem paternam. Pater enim, etsi pauper sit, nec divitiarum copias habeat, quas relinquat filijs suis, habet tamen ultimam benedictionis hereditatem, qua sanctificationis opes successoribus largiatur. Hæc Ambrosius. Sic & Salomon Rex, quò ingrederetur ad eum Bersabee mater eius, surrexit in occursum eius, adoravitque eam, & sedit super thronum suum: postusque est thronus matri eius, quæ sedit ad dexteram eius. Nempe in omni obedientiæ genere, quam diuina lex vel Ecclesia præcipit aut commendat, nulla personarum ratio, cui obeditur, habenda est, sed volūtatibus & ordinationibus diuinis, quæ eos nobis præposuit, & patres dedit, seu naturales, seu spirituales, seu etiam civiles. Sic enim soli Deo datur honor & gloria, quum alios præter Deum, non nisi propter Deum, honoramus, id est, quia Deus eum nobis patrem aut præpositum dedit. Si enim alio quocunque respectu id facimus, vt prudentiæ, potentiæ, aut etiam virtutis causa, non iam vt patrem aut præpositum, sed vt prudentem, potentem, bonum honoramus: qui honor, etsi legitimus sit, tamen non est propriè honor parentum aut superiorum, quem Scriptura præcipit. Quum enim omnis potestas à Deo sit, quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt: omni potestati propter Deum, qui sic ordinavit, obedire & subiacere debemus absque personarum respectu, in quibus aliquid semper quod displicet inuenire facillimum est, & nihil quod offendat inuenire difficillimū. Amasius ex plebeio Rex Ægypti factus, quibusdam ex antiqua nobilitate obsequium detrectantibus, & eam subiectio nem ægrè ferentibus, curavit ex pelui quadam, in qua ipse & domestici eius pedes lavare solebant, certum idolum fieri simile illi, quod ab Ægyptijs præcipuè adorabatur, moxque solemniter in templo collocatum, ab omnibus adorari. Quo factò ostendit idolum ex qua materia factum fuisset; quæ utcumque esset vilissima, honore tamen dignum ab eis existimatum propter

sub

sublimem honoris locū in quæ euecta fuisset: quare & idem de eo iudicaret, qui vicū: loco obliuro ortus esset, tamē, Deo ita disponēte, ad regalem thronū peruenisset. Sapienti cōmento, id quod res erat, ostendebat, in omni præpositura diuinitus ordinata, non materiā, sed formā, non personam, sed vocationē spectandā esse. S. Francisco super altili equitante, socius eius cepit dicere intra se: Nō de pari ludebāt parētes eius & mei. En ipse equitat, & ego pedester eius asinum duco. Hoc illo cogitante, protinus descendit de asino vir sanctus, & ait: Non conuenit, frater, vt ego equitem, tu venias pedes, quia nobilior & potērior in seculo tu me fuisti. Obstupuit frater, & rubore suffusus, veniā cum lachrymis petijt, culpam cōfessus. Nempe in omni obedientia religionis & fidei, & maximè in cura conscientiæ, nobilitas, opes, & alia terrena quæ in seculo valēt, & magni pretij habentur, nullūm pretium aut valorem habere debent. Sunt enim illa quasi mundi numismata, & in mundo omniū; statu mundano valent vt publica moneta. Sed in causa fidei, & in statu religionis, quasi extra dominium suum monetæ vim non habent, sed tantum valent quantum sunt, id est, nihil. Omnis enim huiusmodi rerum valor ex hominū estimatio procedit: Dei dona nulla vel pecunia vel nobilitate emuntur. Quare in causa fidei & cōscientiæ, æqualis debet esse Regis & mendici obedientia. Hæc nos puer Iesus docere voluit, subditus patri putatio, & matri paupercule. Aurum & argentum habent inscriptionem & imaginem Regis. Regi ergo & regno debētur. At omnis paternitas (ait Apostolus) in celo & in terra ex Deo Patre nominatur. Omnis potestas (vt idem ait) ex Deo est. Reddenda ergo quæ Dei sunt Deo, quæ Casaris Casari. Obedientia fidei, obedientia spiritualis, non magis respicere debet aurū & argētum, nobilitatem & potentiam mundanam, quàm ligna & lapides. Hoc mundo paradoxum puer Iesus, sed ita sapiens, vt cum Doctōribus in templo cū omnium stupore & admiratione disputaret. Docuit subditus parentibus suis. Certè tota vita Christi obedientia fuit. Venit in mundum ex obedientia. In capite libri scriptum est de me, vt faciā Deum voluntatem tuā. Tunc dixi, Ecce venio. Et rursum: Descēdi de celo, non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me, Patris. In mundo manēs, puer subditur parentibus: subditur. Legi circumcisus: subditur Casari, tributum soluens pro se, & pro Petro. Subditur Patri, obediens usque ad mortem. Sic nos obedientiam docere voluit.

Est

In vita eius per S. Bonau. c. 1.

Simile.

Matth. 22.
Ephes. 3.
Rom. 10.
Matth. 22.Heb. 10.
Psal. 39.
Ioan. 6.
Luc. 2.Mat. 17.
Phil. 3.

1. Tim. 1.

Rom. 13.

Exempla.
Herodotus lib. 2.
hijf. circa finem.

1. Est autem hæc virtus maximè necessaria, vt credamus ea
 Rom. 3. que sunt credenda. sic Apollolus vocat *obedientiam fidei*, de
 2. qua in altero Promptuario diximus: vt faciamus madata Dei
 3. in omnibus; vt legibus & præceptis matris Ecclesiæ obse-
 Heb. 15. quamur, de qua re Apostolus: *Obedite præpositis vestris, &*
 4. *subiacete illis.* Denique vt potestati etiam seculari subicia-
 mur, iuxta Apostoli verba citata. *Optimus ille minister tuus est*
 (ait Deo Augustinus) *qui non inueter hoc à te magis audire*
 Cef. lib. 10. c. 26. *quod ipse voluerit; sed potius hoc velle quod à te audierit.* Inobe-
 Inobedientiū di-
 pœna.
 Num. 16. Iona 1.
 In tract. de pra-
 cepto & d. sp. sat.
 1. Reg. 15.
 In vita S. Pla-
 tonis, apud Su-
 erium, 10. 6. pag.
 920.
 Iacob. 4.
 Simile.

Inobedientes contra, Deus & cælo & terra & mari & ipso in aère puniuit. Luciferum cum suis rebellatè, de cælo deturba- uo. Chore, Dathan, & Abirò, Moyfi inobedientes, terra vi- uos absorpsit. Ionã fugientem in Tharsis, & Dei præcepto inobedientem, nec aqua potuit ferre, nec aër, nec naus, sed proici in profundū maris debuit. *Inobedientia crimen* (ait D. Bernardus) *in quo, & quantum sit apud Samuelem aduertite.* Quasi, inquit, peccatum variolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Non ait nò ac quiescere, sed nolle acquiescere: vt non iussiois simplex ipsa transgressio, sed voluntatis superba cõtempcio, scelus idololatriæ reputetur. Non enim est idipsum nolle obedire, & nò obedire. Hoc quippe interdū erroris est, nõnunquam & infirmitatis: illud verò aut odiosa pertinacia, aut contumacia non ferenda. Hæc ille. Porro vt quædam idololatria est inobedientia, sicut Sauli Samuel dixit: (se ipsum enim colit, suamq; voluntatem adorat omnis inobediens, id est, obedire nolens) sic supremus & præstâtissimus Dei cultus, obedientia est. Omnia alia etiam rectissimè facta (vt sapienter scripsit Theodorus Studites) *obedientia tamen studio comparanda non sunt.* Per illam enim anima illuminatur, & propria voluntatis affectus extinguitur, perfectaq; eius qui per Spiritum nascitur in eum à quo gignitur, adoptio efficitur. Tria bona obedientia dicit: Lumen animæ, quia *humilibus Deus dat gratiam*: philautiæ extinctionem, quæ omnium peccatorum radix est, & animæ pestis: veram in Christū adoptionem. Verus enim filius est, qui patrē maximè & forma & moribus refert. Adoptio autem spiritualis in Dei filiū tunc perfecta est, quando Christi obedientia, aliisq; virtutibus conformes efficimur. Sed mirari licet, hanc tantam virtutem etiam ethnicis Philosophis incognitam non fuisse. Quis enim Hesiodus, magna cū sapientiæ opinione & laude, primas partes tribuisset sapienti per se, secundas ei qui recta monenti parebat; hanc eius sententiam correxerit Zeno Citricus: & primas

pat

partes ei tribuit qui rectè monenti obtemperat: secundas Laer. li. 7. c. 1. de virtus Philosoph. ei qui per se sapit. *Quis, inquit, hic nihil habet præter intelli-*
gentiam, ille etiam habet effectum. Sanè enim qui optimè in- Apophtheg-
 telligunt, & ex se sapiunt, rarissimè id præstant quod sciunt. Sed & præterea, qui rectè monenti obtemperat, maximè in autoritate constituto, idque ex Dei ordinatione, præter operis effectum, habet obedientiæ meritum, habet Saluatoris sui imitationem & conformitatem, habet omnium aliarum virtutum custodiam humilitatem: quæ omnia ille Philosophus videre quom non possit, tamen ex vno solo capite obedientiam sapientiæ prætulit; quanto magis nos Christiani eam præferre debemus! De hac virtute in alijs Euangelis, plura.

6. Et mater eius cõseruabat omnia verba hac in corde suo.

Locvs moralis de meditatione, & frequenti recordatione verborum, operum, & beneficiorum Dei. De qua virtute vt in alia Dominica quædam diximus, ita hic plura adiciemus, loco non minus proprio. Notat Euangelista quòd B. Virgo, pro sua sapientia & pietate, omnia Christi verba, atque etiam facta (nam verba hoc loco res significat phrasî Hebraica) cõseruaret ac retineret in corde suo, vtque meditando ea, ac diligenter & frequenter ruminando. Sic nos facere oportet, audita verbi Dei prædicatione aut lectione: ne de nobis id dicatur quod apud Ezechielem de Eze. 33. improbis Iudæis Deus dixit: *Factus es eis quasi cæcum musicum. Audiant verba tua, & non faciunt ea.* Atqui qui vel concionem audit, vel Scripturas legit, nec ad theatrum, nec ad cantationem, sed ad Christi scholam accessit: vt discat, vt cõseruet in corde suo, vt retineat ac meditetur, ne illud Propheticum de nobis dicatur: *Qui merces congregauit, misit eas in sacculum pertusum.* Hi videntur habitare in terra obliuionis, de quibus Psalmista: *Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, aut iustitia tua in terra obliuionis?* Hic est infernus. Sed adhuc dum viuunt, in luce ambulamus. Agg. 1. *Operamini, igitur dum lucem habetis, ne tenebra vos comprehendant.* De istis obliuosis & sacculis pertusis dicit Scriptura. Psal. 87. *Non est Deus in conspectu eius. Inquinata sunt via illius omni tempore.* Hic est fructus talis obliuionis. Cõtra hanc negligentiam iterum loquitur scriptura: Psal. 27. *Quonia non intellexerunt opera Domini, & in opere manuum eius destrues illos, & non edificabis eos.* Nempe quis te ferat in constrina surgentem, mox allicere speculo, Plut. lib. de off. sicut audit.

&

& contactu capitis casariam intueri, num probè sis ton-
 sus; ex Ecclesia verò aut schola Christi regressum, non pro-
 tinus teipsum contempleri, & ex animo tuo rationem ac-
 cipere, quid ad fidem roborandam vel illustrandam, quid
 ad mores in melius formandos didiceris? Oriosi aliqui in-
 terdù ignè ex silice ferro excuriunt, tantùm vt videat quomodo
 scintillæ euolant; sed escam nō admouent, vt ignem accendant.
 Tales sunt auditores obliuiosi & magis curiosi quàm attenti.
 Notat pulchrè, ingeniosè, eleganter dicta, & aiunt: Plus volat hic
 prædicator quàm ille, & c. sed escam boni affectus non applicant,
 vt ignem deuotionis arri-
 piant. Atqui quod veterem populum Deus admonuit, hoc multo
 magis nos Christianos facere oportet, quanto videlicet maiora
 beneficia accepimus. *Ne obliuiscaris* (inquit) *verborum qua
 viderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo omnibus diebus
 vitæ tuæ.* & infra: *Recordaberis cuncti itineris per quod adduxit
 te Dominus Deus tuus quadraginta annis.* Et iterum paulo post:
*Erunt verba hæc, qua ego præcipio tibi hodie, in corde tuo
 & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis sedens in domo tua,
 & ambulans in itinere, dormiens atque conuersans; id est, velperi
 & manè. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque
 & mouebuntur ante oculos tuos scribè & que ea in limine
 & ostijs domus tuæ, id est, siue egrediens, siue ingrediens do-
 mum tuam, in quocunque negotio seculari, horum verborum,
 quæ erant de liberatione ex captiuitate Aegyptiaca, de intro-
 ductione in terram promissionis, & de præceptis ac cere-
 moniis legalibus perpetuò memor eris. Quanto magis Christianum
 Baptismi sui, & regenerationis in Christo, beneficiorum & operum
 Dei, repromissæ beatitudinis perpetuò memorem esse par est!
 Sic monuit Ecclesiasticus: *Cogitatum tuum habe in præceptis.
 Altissimi & in mandatis eius assiduus esto: & ipse dabit tibi cor,
 & concupiscentia sapientia dabitur tibi.* Rursum paulo post:
*Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur,
 & in sensu suo cogitabit circumspectionem Dei.* Moratur autem
 in Dei sapientia, qui Dei opera & beneficia frequenter cogitat
 & ruminat in corde suo, nec ea facile dilabi patitur.
 Hoc & Salomon monuit: *Conserua filium præcepta patris tui,
 & ne dimittas legem matris tuæ. Liga eam in corde tuo iugiter,
 & circunda gutturi tuo.*
 iam verò maximam huius meditationis assiduæ utilitatem
 paucis verbis Dauid expressit: *A mandatis tuis intellexi,**

Simile.

Simile.

Deut. 4.

Deut. 6. & 11.

Eccli. 6.

Eccli. 4.

Prou. 6.

I sal. 118.

lexit; propterea odium omnem viam iniquitatis. Et rursum: *Nisi
 quia lex tua meditatio mea est, tunc fortè periissem in humilitate
 mea: id est, in afflictione, tentatione, & paupertate mea,
 quum exularem per Saul. Docet diuinæ legis meditationem
 armaturam esse fortissimam contra omnes siue à dæ-
 mone & carne tentationes, siue à mundo & fortuna ad-
 uersitates. Vnde in hæc verba Ambrosius: *Athletæ, nisi serm. 12. in Psal.
 exercitio palastræ prius fuerit assuefactus, non audeat subire cer-
 tamen. Vngamus igitur oleo lectionis mentis nostræ lacertos. Sit
 nobis tota die ac nocte exercitij usus in quadam cælestium Scri-
 pturarum palastræ; ut, quum aduersarius assistere cœperit, &
 puluere nos sua tentationis asperserit, stemus intrepidus. Et paulo
 post: *Exerceamur indefesso meditationis usu, exerceamur
 ante certamen; ut simus certamini semper parati.* Mox varijs
 exemplis sancti Iob, sanctorum Martyrum Christi, sancti Ioseph,
 qui acerbissima passi, & variè tentari fuerunt, ostendit eos
 absque meditatione præuia magna atque assidua, operum,
 beneficiorum, & promissionum Dei, tanta & tam varia
 tentationum certamina nunquam sustinere, & superare potuisse.
 Moxque concludit: *Si athletis epulis pastam animam nostram
 aduersarius noster potuerit inuenire, si sit Euangelicus succus
 in nobis, si Apostolicis escis maturitas nostræ mentis thoros,
 animæque robusta solidauerit, si frequenti meditatione
 memoria tenax præceptorum cælestium parata ad tempus
 exempla depromserit, nulla tentationum poterit nos perturbare
 congressio.* Hæc Ambrosius. Sic & Chrysostomus: *Vide Hom. 2. in Mat.
 nus planè corporis oculos, quum in fumo remorantur, lacrymas
 operis imperfe. Simile.
 pratis: & hortis virentibus, & fontibus inter amœna fluentibus,
 & saniores esse, multoque maiori aciei fulgore rutilare. Talis
 profectò est & mentis oculus. Si in pratis spiritalis pascatur
 eloqui, erit totus sine dubio purus atque lucidus, & acutius can-
 dida perlustrans. Si verò in sumum secularium negotiorum sua-
 ris ingressus, ad innumera prorsus mala lacrymabitur. Hæc
 ille. Atque hæc de vtilitate ex parte nostra. Nunc & ex parte
 Dei quàm sit hæc meditatio & conseruatio verborum Christi
 in corde necessaria, paucis ostendetur. Pulchrè & sapienter Hugo
 de S. Victore. *Sicut* (inquit) *nullum Lib. 1. de Clau.
 est momentum quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate
 & misericordia; sic nullum debet esse momentum quo eum præ-
 sentem non habeat in memoria.* Hæc ille. Et certè si quis hoc
 tecum pactum iniret, vt, quàm diu ipse te beneficijs pro-
 Pars Hyemalis. K sequeretur,***

In orat. de cura pauperum. Similia.

1.

2.

3.

4.

Psal. 33.

sequeretur, tu illius memorem animum gereres, an non libenter hanc conditionem acciperes? At Deus perpetuo tibi benefacit, quum te in esse conseruat; & necessaria vitæ subministrat. Cur ergo non semper illum in mente habeas? Hinc optimè S. Gregorius Nazianzenus, *Non tam sapè*, inquit, *respirare oportet quàm Dei meminisse*. Profectò quo temporis momento à nobis oculos Deus diuelleret; eo memento in nihilum redigeremur. Sicut enim hominis imago qui faciem suam in speculo conspicit, protinus aboletur, vbi is sese à speculo auertit: ita si Deus, ad cuius imaginem facti sumus, ideoque quasi in speculo nos sui imaginem contueretur, à nobis oculos deflexerit, ad nihilum rediremus. Rursum sicut calor in aqua, non ab aqua natura, sed vel à sole, vel ab igne est, à quibus separata calore desinit: sic deuotio & amor Dei ex rerum diuinarum meditatione & contemplatione procedit, quibus sublati, feruor ille deuotionis paulatim tepescit. Quare qui feruorem hunc perpetuum esse cupit, à Deo qui ignis consumens est, recedere non debet. Aristoteles in Meteoris mundum hunc inferiorem superiori coniunctum esse oportere testatur, quo videlicet cœlestes influxus, astrorumque virtutes, huic inferiori communicari possint. Ad eundem modum spiritus noster spiritui diuino per continuam recordationem & meditationem cõiunctus esse debet, vt spiritalis influxus, diuinæque lucis radij ad eum hoc modo pertingat. Deniq; vt corpus animæ, rami arboris trunco, & solares radij Soli vniti esse debent, vt ab illis virtutem, motum, & vitam trahant: sic per actuale eleuationem mentis in Deum (quæ maximè est meditatio operum, & beneficiorum eius) vniti semper Deo esse debemus, vt virtutum gratias ab eo capiamus. Sic Propheta: *Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestra non confundentur*, id est, à Deo illuminati, omnia ab eo facillè impetrabit.

EVANGELIVM DOMINICÆ II.
POST EPIPHANIAM

NUPTIÆ facta sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: *Vinum non habent*. Et

1. Cor. 13.

dicit ei Iesus: *Quid mihi & tibi est mulier? Nondum venit hora mea*. Dicit mater eius ministris: *Quodcumque dixerit vobis, facite*. Erant autem ibi lapideæ hydræ sex posite, secundum purificationem Iudeorum, capientes singulae metretas binas vel ternas. Dicit eis Iesus: *Implete hydras aqua*. Et impleuerunt eas vsque ad summum. Et dicit eis Iesus: *Haurite nunc, & ferte architriclino*. Et tulerunt. Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat vnde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam; vocat sponsum architriclinus, & dicit ei: *Omnis homo primum bonum vinum ponit; & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu autem seruaisti bonum vinum vsque adhuc*. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam: & crederunt in eum discipuli eius.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias. De sobrietate seruanda in conuiuijs.
2. Dicit mater Iesu ad eum, *Vinum non habent*. De inuocando Christo in necessitatibus fratrum nostrorum.
3. Dicit ei Iesus: *Quid mihi & tibi est mulier?* Carnalis propinquitatis in bonis spiritalibus dispensandis non esse habendam rationem.
4. *Quodcumque dixerit vobis, facite*. De obedientia integritate, Dei mandatis præstanda.
5. *Implete hydras aqua. Et impleuerunt vsque ad summum*. De necessaria cooperatione nostra ad Dei beneficia obtinenda.
6. *Omnis homo primum bonum vinum ponit, & postea deterius, tu autem seruaisti bonum vinum vsque adhuc*. De perseverantia in bono.

I. Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias.

LOCVS moralis de sobrietate seruanda in conuiuijs. Conuiuiorum sobrietas. Quæ enim nuptiæ, quæ conuiuia præsentè Iesu & discipulis eius celebrantur, illa omni sobrietate & modestia carere nequeunt. In quibus conuiuijs & nuptiis, luxus, ebrietas, & lasciuia exercentur, ad illas diabolus inuitatur cum satellitibus suis: ibi ille tripudiat, & choreas ducit. De talibus dicit Petrus: *Voluptatem existimantes dici delicias, in conuiuijs suis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti*. At in istis nuptiis tanta sobrietas erat, vt

conuiuantijs vinum defuerit. Nisi enim ad honestatem & sobrietatem seruandam defuisset, nec B. Virgo diceret, *Vinum non habent*; sed utcumque toto vino consumpto, tacuisset, quia vinum nimium habuissent, nec Christus aqua in vinum mutasset. Sed fuerunt ista nuptia tales, quales iunioris Tobia, & amicorum eius. *Cum timore Domini conuiuium nuptiarum exercebant.* Fuit hoc conuiuium tale, quale post Holophernem à Iudith occisum populus celebrabat, de quo dicitur: *Erat populus incundus secundum faciem sanctorum*, id est, sicut populo sancto, & verum Deum colenti conteniebat. Quare S. Iob vir dirissimus, cuius filij fecerunt conuiuia per domos, *uuisquisque in die suo, quum in orbem transissent dies conuiujs, mittebat ad illos Iob, & sanctificabat illos* (id est, precibus suis mundabat) *consurgensque diluculo, offerebat holocausta per singulos.* Dicebat enim: *Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis*: id est, ex affluentia voluptate, aliqua contra Deum blasphema cogitatione vsi fuerint. Sic veteres iusti sobrietatem in conuiujs exercuerunt. Acute S. Basilus, eos qui hospites splendide & laute excipiunt, *illo apparatu contumeliam illis instigare, nimirum ventris illis libidinem obuicere*, scripsit. Sic nempe suos hospites tractant sicuti eos tractari velle existimant. Quare sapienter quidam ex Philosophis inuitatis ad cenam hospiti dixit: *Vide sic me tractes, ut bonam de me opinionem te habere ostendas.* A quo non abhorret illud Socraticis dictum, qui rogatus cur multis inuitatis, admodum tenuem fecisset apparatus, respondit: *Si boni sunt, id est, sobrij, satis erit: sin minus, plus satis.*

De conuiujs Christianorum sapienter dixit Chrysostomas: *Non omnino negem conueniendum inter nos esse nonnunquam & concenandum; sed inhoneste & turpia conuiuia interdici velim; & luxum in cibum conuerti, qui dolore, temulentia & lasciuia careat; ut vel Gentes intelligant Christianam nosse modum delicijs facere, id est, modeste & temperanter viuere.* *Exultate Domino in tremore, ait Propheta. Qualis erit illa exultatio? Hymnos scilicet pronuntiare, sermones honestos conferre, orare, & Psalmos pro seruilibus illis cantionibus inducere.* *Hoc pacto Christus mensa aderit, & apes benedictione complebit: cum preces ad eum fuderis, cum spiritu decantabis, cum egenos ad victus communionem conuocaueris, conuiujsque modum & temperantiam exhibebis.* Hæc ibi ille. At de conuiujs luxu plenis sic alibi ait: *Vbi ebrietas, ibi diabolus; vbi turpia verba,*

Exempla.
Tob. 9.

Iudith. 16.

Iob. 1.

Olympiad. in
Caiena.

In reg. sup. di
spur. respon. ad
quasi. 20.

Apophtheg-
ma.

Laert. in vita
eius.

Apophtheg-
ma.

In sermo. super
illo: Carnis con-
cupis. ne se detori.

Hom. 57. ad po-
pu. Antioch.

vbi saturitas, illic demones choreas agunt. Certe Philosophorum *Exempla.* & Ethnicorum in hac parte temperantia nos cum rubore & confusione doceat. Dux Atheniensium vocatus à Platone in conuiuium, quum frugaliter tractatus esset, postridie conueniens Platonem dixit: *Vos, ô Plato, melius cenatis sequenti Aelian. lib. 2. da die quam presenti.* Conuiuia quippe immoderata, postridie stomachum grauant, moderata acunt. Democritus alius Philosophus dicebat: *Cenas lautas & sumptuosas suppeditare potest fortuna: at faciles, & que sufficiant necessitati, suppeditat temperantia.* Nemini autem dubium, præstantius id esse, quod à virtute, quàm quod à fortuna conferatur. Sed solidius nos docet Scriptura diuina: *Iusti epulentur & exultent in conspectu Dei: & delectentur in lætitia.* Non prohibentur epula & exultatio, sed fieri iubentur *in conspectu Dei*: id est, sicut decet eos qui Deo præsentem epularentur. Sic cum Iethro, ad videndum generum suum Moysen accessit in desertum, Aaron senioresque Israël conuenisse dicuntur, *ut comederet panem cum eo coram Domino*, id est, in honorem Dei, vt exponit Augustinus *Psal. 67. Exod. 18. 24. 25. 66. super Exod.*

Neque enim vel tabernaculum adhuc erectum fuit vel Arca testamenti, vt coram illis factum conuiuio, coram Domino fieri diceretur. Sed & huius modestiæ seruandæ causa disertè in lege præcepit Deus, vt ad omne conuiuium Leuita aliquis vocaretur, cuius præsentia temperantiæ seruandæ frænum illis esset. *Comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua, & Leuita qui intra portas tuas est. Caue ne derelinquas eum.* Sic Iesus vocatur ad nuptias cum discipulis suis, tanquam grauitatis Leuiticæ & sanctitatis ac modestiæ exempla; & ne quid in nuptiis leue aut indecorum fieret. Docet quippe suo exemplo Christus honesta conuiuia non esse etiam à viris sanctis refugienda. *Non designatus est Dominus* (ait S. Augustinus) *conuersionem hominum, qui usum carnis acceperat; nec secularia instituta contempsit, qui ad hæc venerat corrigenda.* Imò nulquam modestia & temperantia, vel Ecclesiasticorum, vel alioqui bonorum virorum magis elucescit, quam in externa conuersatione & conuictu sic Christus publicanorum mensas, & Phariseorum conuiuia non est alpernatus, sed cœlestis lute doctrine fructum etiam inter medijs epulas eructauit. Hoc est ad literam, quod Sapientia de seipso prædicat: *In plateis sicut cyanomum & balsamum aromatizans odorem dedit.* Iusti quippe, qui à sapientia gubernantur, in locis etiam propherioribus, & vbi plures sunt peccandi occasiones, illic suauissimam

Aelian. lib. 2. da
die quam presenti.

Stobæus.

Psal. 67.

Exod. 18.
24. 25. 66. super
Exod.

Deuter. 14.
Tipus.

Sermo. 41. de
temp.

Ecc. 24.

Similia.

Plurarch. in Pe-
litic.

uissimum præbent boni exempli ac pietatis odorem. Nempe sicut Soli subiecta corpora splendorem, quem inde accipiunt, vicissim reddunt; sic boni suam bonitatem aliis conuersatione mutua impartiant. Et sicut mutæ literæ ex commixtione vocalium in articulata erumpunt verba; sic rudes ex sapientum conuictu sapere incipiunt. Denique sicut hedera nascentis arboris stipitem vndique amplexa, vnâ conlurgit & adolescit, cū arbore grandi futura grandis; sic bonis qui adhærent & conuersantur, in bonitate faciliè crescunt. De ipsis autem bonis & sapientibus, qui à ciuili & honesta conuersatione & conuictu abhorrent, sapienter Socrates dicere solebat: *Neque vinum austerum aptum esse potioni, neque mores agrestes hominum conuersationi.* Vbi ergo ædificationis locus aut spes est, conuiuuii adesse vir bonus non detrectabit. De gula ipsa & intemperantia, in alijs Euangelijis plura.

1. *Deficiente vino, dicit mater Iesu ad eū: Vinū non habent,*

L O C V S moralis de inuocanda B. Virgine in omnibus defectibus nostris, vt pro nobis apud Filium intercedat, dicens: *Vinum non habent, panem non habent; fidem, charitatem, castitatem, & ceteras virtutes non habent.* Hunc locum tractandi sine intermissione in Promptuario satis multa supellex subministratur, tum super hoc Euangelium, & hæc huius Euangelij verba, tum in festis B. Virginis, maxime in festo Natiuitatis eius, vbi ostendimus eam esse matrem fidelium, & patronam maximam, contra nostri temporis hæreticos.

2. *Dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.*

L O C V S moralis Christum Iesum fiducialiter inuocandi & adeundi non solum in nostris, sed & in fratrum nostrorum necessitatibus, exemplo beatissimæ Virginis, que non pro sua, sed pro conuiuantium vel necessitate, vel honesta consolatione intercessit. E. si enim tanta nullius sit apud Deum gratia & auctoritas, quanta fuit & est beatissimæ matris eius, tamen multa & magna sunt cause cur hoc faciamus. Primum, quia ad omnes in se credentes Christus dixit: *Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quorum verborum quæta sit vis, in alio Euangelio dicemus. Deinde quia & nos, si Dei voluntatem facimus, Christi quodammodo matres sumus, iuxta ipsius

Stob. serm. 2. de
imprudencia.
Apotheg-
ma.Orandum pro
fratribus.1.
Ioan. 16.
Dom. 5. post
Pascha.

verba: *Quicūque fecerit voluntatem Patris mei qui in calis est, ipse frater meus, & soror mea, & mater est:* id est, à me diligetur sicut frater, soror, & mater, vera dilectione, nō æquali, vt sæpe Scriptura loquitur: *Estote perfecti sicut Pater vester,* &c. *Omnis qui habet hunc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est. Vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.*

Quæ omnia non æqualitatem, sed similitudinem & veritatem significant, quod obiter contra hæreticos hodie dictū sit, qui propter illa Christi verba (Matthæi 12) non verentur se & meretriculas suas euangelicas beatissimæ matri Dei adæquare. Tertio, quia præceptum charitatis hoc nos iubet, quo dicitur: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Ore igitur pro proximo debemus sicut pro nobis ipsis. Quarto, quia disertè Scriptura hoc præcipit. Sic enim D. Iacobus: *Orate pro inuicem, vt saluemini:* Et causam subiungit: *Multum enim valet deprecatio iusti assidua:* nempe non pro se tantum, sed & pro alio. Quod exemplum Eliæ à iacobo subiunctū docet: qui orans ne plueret propter peccata populi, & rursum orans, vt plueret propter populi respicientiam, vtrouque exauditus est. Quinto & ultimo, propter exempla Apostolorum, & aliorum Sanctorum. D. Paulus nō solum orat sine intermissione pro Romanis, pro Corinthijs, pro Philippensibus, & alijs ad quos scribit, vt supra citatum est, verum etiam enixè alios petit vt pro ipso orēt. *In quem speramus, quoniam & adhuc eripiet, adiuantibus vobis in oratione pro nobis, vt ex multarum personis facierum, eius que in nobis est donationis, per multos gratis agatur pro nobis.* Hieremias Propheta etiā ex hac vita sublatus hoc nomine commendatur: *Hic est amator fratrum, hic est qui multum orat pro populo Dei.* Proferā hoc loco illustria quædam exēpla de efficacia orationū, quas viri sancti & iusti in hac vita pro fratrū salute & necessitate fuderunt; vt sic magis excitet suos auditores cōcionator, quo bonorū virorū precibus se exiuius commendat, ipsæque pro alijs feruentius orant: quæ vtraque pietas hodie propemodum neglecta iacet, nisi apud illos demum qui hoc sublimi genere minus indigent. S. Dominicus, quum cuidam Priori Cisterciensi declarasset, hanc à Deo gratiam singularem se hæctenus percepisse, vt nunquam quicquam à Domino postulauerit, quod non pro voto impetraret, rogatur statim ab eodem, *In vita eius lib.* vt pro conuersione M. Conradi rogare Deum vellet. Cui *4. cap. 6.* ille,

K 4

ille, Rem, inquit, frater difficilem petis: atramen si velim hac nocte Dominum deprecari, de solita eius benignitate nihil ambigo, quin sit nostras admittitur preces. Eadem nocte, praesente illo Friore, Deum orat. Proximo mane Conradus ille, vir egregius & doctus, qui haecenus à vita monastica totus abhorruerat, sic ad Deum conuertitur, ut habitum monasticum instanter peteret, & obtineret. S. Catharina Senensis, rogata à Patre suo spirituali Raimundo, contritionem peccatorum ei vehementissimam, qualè tota vita prius non fenderat, impetrauit. Eadem duobus maleficis ad mortem condemnatis, sed nulla poenitentia ductis, poenitentiae gratiam suis precibus impetrauit. Idem à Deo impetrauit duobus alijs impoententibus damnatis, recitato Psalmo, *Miserere mei Deus*, sancta virgo Colera, Ordinis S. Clarae mirifica reformatrix. Sed elegans & admirabilis est hac in parte de precibus S. Elisabethae, Regis Hungarorum filiae, historia. Adolescens quidam multum dissolutus, ab illa grauitate admonitus ut in melius mores mutaret, rogauit illam, ut pro eo Deum precari hoc vellet. Mox illa: Serio petis ut pro te Deum rogem? Peto, ait ille, serio intemeque. Stasim illa, Oporer te, inquit, idem facere, preceque meas tuis iuuare. Quo persuaso, itum est, ac utrumque oratum loco congruenti. Nonnihil mora intercesserat, cum ecce adolescens clamare cepit; iam iam o domina precari desiste: incendor enim ita tuarum feruore precum, ut ferre vix queam. Tum illa vehementius orationi instare. At ille se intentius inflammari sentiens, viribusque paulatim destitui, toto iam corpore in sudorem eunte, clamat altiori voce, disiectis praesalitudine brachijs: Cessa o domina, cessa, quia supplicationis tuae incendio praecordia mea depascuntur. Deficientem ita iuuenem duae ex eius pedissequis sustentant, feruorem eius intensissimū, & perfusa sudore membra, vix tactu manuum pati valentes. Tandem nihilo segnitus orare perseverante illa, anhelans iuuenis quam potuit altissima voce sapius inclamat, dicens: Oro te per Iesum, ut à cepto supercedeas, ne me tuis precibus infauste mori cogas. Confestim igitur ut Elizabetha orandi studium remisit, remisso pariter calore, iuuenis est velocissimè refrigeratus, assumpturū se maturus S. Fracisci institutū pollicitus: quod non multo post tempore assumpsit, assumptū coluit, cultū viriliter consummauit. Certè in Scripturis orante Iob pro amicis suis, Deus placatur; & dū

2.
In vita eius apud
Sv. ro. 2. p. 924.
6. pag. 539.

4.
In vita eius apud
Sv. ro. 2. p. 924.
7. pag. 105.

5.
In vita eius apud
Sv. ro. 2. p. 924.
6. pag. 468.

6.

pro

pro alijs orat, ipsemet sanatur. Abrahā quoque orauit pro Abimelech, quia Propheta erat, & à Deo percussus nō est.

1ob 42.
7.
Genes. 20.

3. Dicit ei Iesus: Quid tibi & tibi est mulier?

Locvs moralis de consanguinitatis & affinitatis carnalis nulla habenda ratione in bonis Ecclesiae dispensandis, vel gratijs impertiendis. Nam inter varias causas, quas sancti Patres assignant, cur sic asperè Christus beatissimae matri suae respondeat (quas omnes in altero Promptuario hoc in loco protulim) (vna haec fuit, quod docere Christus voluit, in sacris rebus dispensandis, & operibus diuinis exhibendis, nihil se cum matre habere commune. Sic Augustinus: *Miraculum exigebat mater. At ille tanquam non agnoscat viscera humana, operaturus facta diuina.* Sic Theophilus Alexandrinus: *Quia Deus erat faciens miracula, & homo per matrem humana tractans, mysterium operaturus, nihil se cum matre commune habere ostendit.* Eandem causam reddit Euthymius. D. quoque Bernardus eodem ferè modo: *Docet ut ad Dominum semel conuersi, de carnali propinquitate minus sumus solliciti.* Haec igitur responsio Christi etiam ipsi verae matri, & beatissimae Virgini facta, grauissima esse debet instructio eorum omnium qui in terris Christi vicem gerunt, Episcoporum, Praelatorum, Sacerdotum, ut in gratijs & bonis Ecclesiae seu spiritualibus, seu temporalibus dispensandis (gratia enim qua B. Virgo à filio suo Iesu petierat, ratione miraculi spiritualis erat, ratione vini, quod pro conuiuiis petebat, temporalis fuit) carnalium parentum & propinquorum, quatenus talium, nullam planè rationem habeant, nisi videlicet alia subsit causa largitionis, ut virtus, paupertas, aut aliud meriti genus. Clemens Quartus Sumus Pontifex, vir ante Sacerdotium coniugatus, & Bononiae legum doctor atque professor, quum duae eius filiae adhuc innuptae dotè ab illo peteret praesenti dignitati paternae conueniret: respondit, Papam non habere filias: sufficere illis debere patrimonium totum illis relictum. Atque ita inanes raro, sed illustri, exemplo dimisit. S. Laurentius Iustinianus, Patriarcha Venetus, rogatus à consanguineo quodam suo non ita paupere, ut pecunia eum iuaret in filij dotem, non minus sapienter quam pie respondit: Considera, quaeso, frater. Si parum dedero, non est quod opus habes: si multum, defraudauero multos, ut vni satisfaciam: & praeterea quicquid illud est quod est ad cibos potius pauperum, quam ad intortos crines aut

Ecclesiae bonae consanguineae non deferenda.

Traff. 9. in Ioan.
Allegor. in Ioan.
lib. 2.

In com. ad hunc locum. Serm. 2. in hunc Dominum.

Exempla.

1.
Bap. Fulgatus
lib. 4. c. 3.

2.

In vita eius apud Sv. ro. 2. p. 924. 1. pag. 175.

K 5

marga

³
In vita eius a-
pud Surium
tom. 6.

Simile.

Philip. Dicz
conc. 1. in Dom.
10. post P. et cost.

margaritas ab Ecclesia traditum est. Hæc ille, petitioni prorsus abnuens. Certè huius iniquæ dispensationis terribile Prælati omnibus exemplum esse potest cruenta cædes & miseranda S. Enghelberti Colonienfis Archiepiscopi, in via publica facta à Comite Frederico, duobus eius fratribus cædis authoribus, quos ille feudis Ecclesiasticis ditauerat; sed quia in omnibus eis gratificari noluit, per quem ex tenuibus opulentis facti, in superbiam elati sunt, eum è medio sustulerunt. Sed isti Ecclesiastici Prælati, qui de bonis Ecclesiæ carnales suos propinquos iniquè ditant, de numero cæcorum sunt, qui in mundo ambulant, à mundi vanitatibus, & falso fulgore decepti. Sunt enim tria genera cæcorum, vel tribus modis cæci in via ducuntur: alij baculo viam tentant, alij canem colligant sequuntur, alij puero, aut filio aut nepotulo, manuducuntur. Cæci qui baculo vtuntur, homines sunt in seculari dignitate constituti, qui vt baculo dignitatis fruuntur, omnia perterunt, per has nefasque cõtendunt. Ambitionis studio in omnibus actionibus suis cæci ducuntur: & nihil vident, nihil intuentur aliud, quàm honorem quò aspirant, vel quem tenent. Cæci quos canis ducit, sunt miseri litigatores, & contentiosi homines, qui diuitiarum cupiditate excæcati, pro re quantis litigant. Hos famelici aduocati & procuratores, solis lucris intenti, ducunt quò volunt, litem protrahunt, & visâ aliqua offa (id est, ingenti spe cõmodi, aut vtilitate præfeti) cæcos suos cliẽtes in fossam pertrahunt, & causa cadere permittunt, qui se rectâ ad iustitiã viã, & ad victoriã obueniendâ, duci exitum abant. Tertiũ genus cæcorũ magis quidem ciuile & honestum est, sed omnium maximè periculosum, qui à puero, filio videlicet aut nepotulo, ducuntur: Hi sunt Ecclesiastici viri, & Ecclesiarum Prælati, qui vt puerum suum, vt nepotem aut fratrem ditare, & in seculo illustrem facere possint, cæco planè affectu, vel beneficia illi vnde quaque conquirunt, vel bonis Ecclesiæ suæ temporalibus supra omnem modum & mensuram ditant. Isti enim dum suos pueros & propinquos carnales cæci sequuntur, & ab eorum affectibus & commodis se duci patiuntur, in mille pericula incidunt, ipsamque damnationem æternam propter eorum peccata quos ditant; & quos ditando, ad multa peccata induxerunt, sapenumero incurrunt: sicuti qui à paruulo cæcus ducitur, lasciuiente in via paruulo, & ad obiectas voluptates diuagante, multum

Exemplum.

multum & sæpè de recta via deflectere, & aliquando in lutum & saxa cadere cogitur S. Valricus Episcopus Augustanus, vir alioqui sanctissimus, tamen per purgatorium ignem transire debuit, hoc solo nomine, quòd Adalberonem, nepotem suum, sibi adhuc viuenti successorem in Episcopatu constituerat.

Turpe fuit Themistocli, Atheniensium Duci, quod de seipso facebatur, temeritarem tandem suam agnoscens. Meam, inquit, uxorem puer meus regit, uxor me, ego Athenas. Sic Athenas regit puer meus. Turpius est, & coram Deo sacrilegium, Prælatum Ecclesiasticum à propinquitate carnali duci, id est, in eorum gratiam & commodum omnia facere, aut multa facere. aut denique aliquid inhonestum facere, maxime res spirituales, aut spiritualibus annexas, vt beneficia & Ecclesiæ bona, quæ pauperum sunt, conferre. Quemadmodum Princeps, qui filium suum nutrici alendum exponens, ideoque cibos optimos largiter suppeditans, si macilentum nihilominus filium videat, eo quòd nutrix ipsa filios & nepotes habet, quibus Principis alimenta distribuit, & filium eius negligit, haud dubiè filium suũ à nutrice auferet, eamque in sua pristina paupertate relinquet: sic Deus, qui Ecclesiæ multa bona temporalia concessit, vt Prælati nutrices pauperum essent, quum videt pauperes à Prælati negligi, & cognatos ditari, iusto iudicio bona temporalia ab Ecclesiasticis aufert, vel per hæreses, vel per auaritiam Principum, vel alio modo. Rursus delinquens, quàm diu in loco sacro moratur, à ministris iustitiæ non apprehenditur: vbi locum sacrum egressus inuenitur, statim à potestate seculari comprehenditur. Bona Ecclesiæ sunt bona peccatorum, ab ipsis Deo oblata in remissionem peccatorum suorum. Hæc bona sacris & pijs vsibus applicata, intra Ecclesiam tutò manent. At vbi prophanari incipiunt, data consanguineis, impenis prophanis vsibus, excitat Deus dominos temporales, qui vel ex necessitate, vel ex auaritia ea diripiunt, vident enim ea locum sacrum egressa.

4. Quodcumque dixerit vobis, facite.

Locus moralis de perfecta & omnibus modis integra obedientia, Christi verbis præstanda, maxime quòd Obedientiã præstare aliquam ab eo gratiam singularem expectamus. B. pra & plen. Virgo

In vita eius a-
pud Surium to-
4. pag. 90.

Plutar. in vita
eius.
Apotheg.

Philip. Dicz in
festo Purific. B.
Virg. conc. 1.
Simile.

Simile.
Gerson in lib. de
vita contemplat

B. Virginis documentum.

Virgo facta petitione sua de vino conuiuis suppeditando & Christi filij sui responfionem utcumque, verbis aduersam sic intelligens, vt non repulsa, sed dilatio fuerit: nequid ex ea responfionem ministri domestici diffidētiæ aut dubitationis conciperent, ne animum desponderent, iuber illos nihilominus ad omnia paratos esse, quæcunque illis Christus facienda diceret. Est illustris & nobilissima doctrina à beatissima Dei matre profecta, vt quoties in rebus arduis, in magnis defectibus nostris, in quibusuis necessitatibus, seu publicis seu priuatis, singulare aliquod à Deo per Christum auxilium, subsidium, patrociniū expectamus, tamen aliquamdiu misericordia eius dilata fuerit, nosque repulsam passi videamur, nihilominus ita speremus in Domino, vt interim omnia eius mandata faciamus; interim in statu gratiæ, & extra peccatum mortale nos ipsos conseruemus; interim ad omnia illa media pertentanda parati simus, quæcunque sua diuina prouidentia nobis subministrabit, ad id, quod optamus, consequendum. Hoc totum dicere voluit B. Virgo: Vt cumque mihi filius meus ita responderit, vt bis me reticisse videatur, vel quia hic vini defectus, aut huius defectus remedium maximè miraculosum ad me non pertineat, vel quia nondum venit hora eius; vos tamen ministri domestici, estote semper parati ad id faciendum quod ille iusserit, quicquid id demum sit. Quod etiam ministri diligenter fecerunt. Iussi quippe implere hydrias aqua, *impleuerunt usque ad summum*. Talem obedientiam promptam, hilarem, integram, atque perfectam, respectu mandatorum Christi, locus iste Euangelicus nobis commendat. Sanè eadem doctrina est, quam Christus postea penè solam suis Apostolis in mundum mittendis in mandatis dedit, & qua totam penè legationem Apostolicam terminauit: *Docentes eos seruare omnia quæcumque mandauit vobis*. Omnimodam præscribit nobis Christus mandatorum suorum obedientiam, quam certè vel solum eius exemplū docere nos deberet. Omnia quippe quæ in mundo fecit, ex obedientia fecit. *Non veni ut faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me Patris*. Kursum, *Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite, eamus hinc*. Moxque ad passionem suam pergit. Sic Apostolus: *Factus est obediens Patri usque ad mortem*. Iā verò ait Ioānes: *Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare*. At tota Christi

Matth. 23.

Ioan. 4. 5. 6.
Ioan. 14.Philip. 3.
1. Ioan. 2.

vita, doctrina, passio, mors, obediētia fuit. Nostra igitur quoque talis esse debet. Sed in hoc Euāgelio promptitudo & integritas huius virtutis ostendēda iunt; alia aliās. Propter primum Christus laudauit Centurionis fidem, qua dixit: *Ego homo sum sub potestate constitutus, & dico huic, Vade, & vadit; & seruo meo, Fac hoc, & facit*. Nam vt Centurio ex hac sua, & suorum obedientia faciē collegit omnia Deo obedire, ideoque solo verbo Christum sanare posse: sic Christus hanc collectionem mirificè probans, ideoque fidem eius commendans, eadem opera ipsam quoque collectionem, & assumptam propositionem laudat; & docet, omnia reuera debere sic Deo & Christi verbo obedire, sicut in seculari potestate, Principis verbo omnia obediunt. Quæ sanè obediētia secularis nostram erga Deum maximè deberet incitare, sicut illam deficientem maximè coarguit atque confundit. Scipio Maior suos in Sicilia milites ostendens, dixit: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si iussero. Cuius etiam gestæ obediētiæ exemplum commemorat Baptista Fulgosi, Assassinorum in Syria Princeps, Vetus dictus, præfente Henrico Campaniæ Comite, qui ad eum Legatus venerat, vt suorum subditorum obediētia quanta esset, ostenderet, monstratis in alta turris summitate aliquot hominibus, vnum nominatim euocauit: & is nulla mora facta in ipsorum conspectu è turri se dimisit; qui ex casu detritus, vitam statim finiuit. Et cum alios etiam vocare vellet, Comitibus precibus, ne id faceret, vix retentus fuit. Sed & non minorem obediētiæ erga Deum promptitudinem (qui ea abuti non potest, vt mundi Principes) scripturæ nos docent. Quod enim scribit Ezechiel, *Animalia ibant & reuertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis*, celeritatem obediētiæ iustorum significat; quia diuini præceptis, & omnibus etiam internis moribus, velocissimi fulguris instar obediunt. Hanc promptissimam & celerem obediētiā Abraham præstitit, pater credentium, & cuius æquè obediētiā atque fidem sequi debemus, quando sicut hanc Paulus, ita illam Iacobus, vt necessariam commendat. Ait enim: *Et ex operibus fides eius consummata est*: id est, ad salutem perfecta & efficax; futura alioqui inutilis, & vt Iacobus ibi loquitur, *mortua*. Atqui Abraham iussus se circumcidere, eadem die & se, & Isaacem filium suum, & omnes suos vernaculos circumcidit. Iussus Isaac filium suum

Matth. 8.

Exempla.

Plutar. in Rom.
Apophteg.
Lib. 1. c. 1. rerum
memorab.

Ezech. 1.

Iacob. 2.
Abrahæ obediētia promptissima.
Genes. 17.

Genes. 12. suum inuolare, filium vnicum, filium quem diligebat, id-
 que in monte quem postea ostenderet, loco incerto, statim
 ipsa nocte, inconsulta vxore, nemini re communicata, fi-
 lium excitat: ignem accipit, ligna filij humeris imponit.
 Genes. 13. Rursum quum tres Angelos hospitio exciperet, *festinavit
 ad tabernaculum Sara*, vt panem pararet: *cucurrit ad armen-
 tum, vt vitulum tenerimum acciperet*. Puer quoque, eo sic iu-
 bente, *festinus coxit illum*. Hæc fuit eius celerissima & prom-
 ptissima, & ad omne parata obedientia, omnibus fidelibus,
 Rom. 4. *qui sequuntur vestigia patris sui Abraha*, respectu mandato-
 rum Christi, necessariò imitanda. Sic idem Abraham, di-
 cente Deo; *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de
 domo patris tui, & veni in terram quam monstrauero tibi*; e-
 gressus est statim, sicut præceperat ei Dominus: &, vt ait
 Hebr. 11. Paulus, *Obediuit in locum exire, quem accepturus erat in here-
 ditatem, & exiit, nesciens quò iret*. Talem promptam, simpli-
 cem, quasiq; cæcam obedientiam Deo præstandam, Scri-
 ptura docet. Hanc ob causam Christus in Euangelio suos
 Iohan. 10. fideles perpetuò oues vocat: *Ego sum pastor bonus. Oues mea
 Simile. Cõst. mon. ca. 23* *audiunt vocem meam, & sequuntur me. Quemadmodum igitur
 pastor suo (ait Basilius) oues obtemperant, & viam quam-
 cunque ille vult, ingrediuntur; sic qui ex Deo pietatis cultores
 sunt, moderatoribus suis (qui à Christo videlicet potestatem
 acceperunt, eiusq; in terris Vicarij sunt) obsequi debent,
 nihil omnino illorum causa curiosius perscrutantes (quando li-
 bera sunt à peccato) contraque ea summa animi alacritate,
 Similia. summòque studio conficere. Certè sicut famuli qui ad fores
 I. palatii Regum excubant, sic ad vocantis domini vocem
 Gran. in festo Vi- sistant. B. Maria, conc. 2. attenti sunt, vt cum primùm illa insonuerit, sine vlla mora
 2. occurrant, & sermonem quem cum amicis magna cum
 voluptate conferebant, maiori cum iucunditate intermit-
 tant: sic fideles Christi serui ad Domini sui non modò vo-
 cem, sed etiam nutum, rebus omnibus posthabitis, parati
 & expediti esse debent. Verè quippe obediens est instar
 3. sphaerici corporis in plano constituti, quod leuissimo ta-
 ctu, atque ad eò solo flatu, quocunque volueris, mouetur.
 Refractarius contra, est instar onustæ nauis, quæ, nisi vehe-
 mentissimis flatibus concussa fuerit, immota manet. Pe-
 nique quemadmodum in militaribus equis ea facilitas,
 qua freno aptissimè parent, porissimùm laudari solet, vt se-
 se ad domini voluntatem huc atque illuc facillimè ver-
 sent: ita in veris fidelibus & militibus Christi, nulla virtus
 magis*

magis commendatur, quàm obedientiæ promptitudo. Sa-
 nè sicut membra iudicantur paralytica, quæ non mouen-
 tur ad imperium Christi Capitis non mouentur; at
 S. Bon. in Diata 4. *salut. ca. 20.*
 vt sana membra facillimè mouentur, quò capitis sensus &
 ratio dirigit; sic sani & veri fideles paratissimi sunt omnia
 5. facere quæcumque præceperit Christus. Et vt omne humi-
 dum malè terminatur proprio termino (quia natura fluidum
 est) sed bene terminatur alieno, absque quo semper
 flueret, nec in quo subsisteret, haberet: sic natura mortali-
 um humida, & fluens in hæc aspectabilia mundi huius,
 pessimè & pericolosè termino voluntatis propriæ termi-
 natur, eoq; perpetuo cupiditatum fluxu agitur; at alieno
 termino, & ad alterius voluntatem saluberrimè sinitur,
 Dei videlicet, *ad cuius similitudinem creata est*, id est, vt ei
 Genes. 1. 6. *similaretur, creata est*. Est ergo obedientia voluntatis di-
 uinæ vt necessaria, & Christiano digna, sic etiam saluber-
 rima. Nam sicut faber lecticam faciens, nisi semper in ani-
 mo ferat eum à quo opus faciendum accepit, vt iuxta præ-
 scriptam ab illo latitudinem, longitudinem, reliquarum-
 que figuram, eam conficiat; sed si aliquid obliuiscitur,
 aut etiam recordans contemnit, necessariò errat in opere:
 ita forsus Dei voluntas, ad cuius normam omnes nostre
 actiones dirigi debent, perpetuò à nobis est & memoria
 tenenda per vigilantiam, & opere exequenda per obedi-
 entiam. Ad eò ex multis causis faciendum est quod B. Virgo
 ministris dixit: *Quodcumque dixerit vobis, facite*. Hanc obe-
 dientiam statim in puncto primæ suæ conuersionis Pau-
 lus habuit, clamans ad Christum: *Domine, quid me vis face-
 re? paratus videlicet ad omnia*. Sic Petrus ad Christum:
Domine, tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire.
 Quæ etsi confidentiùs dixit quàm fortiùs, ostendit tamen
 quæ debeat esse Discipuli Christi promptitudo: de qua
 ad Timotheum Paulus loquens, ostendit veros electos, *2. Tim. 2.*
 scilicet vasa in honorem sanctificata, & Domino vtilia,
 esse ad omne opus bonum parata. Quòd si enim idem Apo-
 stolus vult omnes fideles principibus & potestatibus sic
 Tit. 3. subditos esse, vt *dicto obediant, ad omne opus bonum para-
 ti*; quanto magis eadem Christo obedientia præstanda!
 Quam verò absurdum est, vt Christo *imperante ventis*
 Mat. 8. *& mari, facta est statim tranquillitas magna*, solas homo,
 idemque per Christum regeneratus, imperatù Christi non obe-
 obe

Ierem. 5. obediat ! Sic veterem populum redarguit Ieremias : *Audi popule stulte, qui non habes cor. Me ergo non timebitis, ait Dominus, qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum quod non præteribit ? & commouebuntur, & non poterunt : & intumescunt fluctus eius, & non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor incredulum & exasperans.* Hominum adeoque credentium inobedientiam ipsa insensibilis creatura obedientia condemnabit. Hanc porrò obedientiam Deo debitam prorsus integram & in omnibus esse oportere, vt B. Virgo hic loquitur, *Quodcumque dixerit vobis, facite, multa ex Scripturis argumenta docent. Qui offenderit in vno, factus est omnium reus.* Sic Acham, propter solum sacrilegium, & vnam solam inobedientiam de non tangendis hostium spolijs, lapidatus est, Maria soror Moyſis, propter vnam contumeliam in fratrem, lepra percuitur. Ipse Moyſes, vir tantus ac talis, tamen propter vnam inobedientiam apud aquas contradictionis, quia non statim Deo obediuit, petram percuciens, sed prius populum obiurgauit, ab ingressu terræ promissionis exclusus est. Imò idem Moyſes descendens ex terra Madian in Ægyptum, iuxta Dei præceptum, tamen in via ab Angelo in diuersorio occisus fuisse, nisi confestim filios ex Sephora genitos circumcidisset, Deo illi irato propter omisſam suorum circumcisonem. Heli Sacerdos, alioqui vir iustus, tamen propter solam inobedientiam circa filiorum correptionem, morte violenta & repentina interiit, cadens retrorsum de sella in qua sedit. Ananiam & Saphiram, propter vnum mendacium contra Spiritum sanctum, subita morte Petrus extinxit. Idem Petrus, parum inobediens Christo, & tantum lauari suos pedes ab eo recusans, & quidem ex reuerentia audit statim : *Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* Denique in postremo iudicio damnantur, qui vnum aut alterum opus misericordiæ facere neglexerunt. Adeò videlicet necessarium est facere, quodcumque dixerit nobis Christus. Quare D. Basilius eos qui cæteris Dei mandatis seruatis, in vno solo impingunt, apta comparatione vsus, similes esse ait illi, qui iter faciens ciuitatis alicuius spectanda studio, & toto emenso itinere, ad portas vsque ciuitatis perueniens, reperto ante portas diuersorio, ibi quiescens modicumque quod restat viæ, vel ob pigritiam ire detrectans, vel ob vanam aliquam in diuersorio voluptatem ire vterius noles, simul & toleratum itineris laborem

inanem reddit, & spectaculo bonorum, quæ in vrbe sunt, priuatur. Sic enim à cœlestis ciuitatis ingressu excluditur, vtrunque per viam multorum mandatorum multum cucurrit, qui vnum aliquod facere contempserit. S. quoque Pachomius, multorum monachorum celeberrimus Pater, & Tabennesiorum princeps, satis idonea similitudine hanc rem expressit. Dicebat enim : Si sit domus ampla, habens centum mansiones, pertinens ad vnum patrem familias; emat autem alius ab eo interiorem mansionem, nõne prohibetur à suo habitaculo? Ita fidelis, si in multorum mandatorum obseruatione mansiones multas Deo faciat in anima sua, insidijs tamẽ diaboli vnum graue peccatum in cor intromittat, & diabolo hac in parte cor suum vendat pura vanam gloriam, aut auaritiã, aut libidinem aliquam; certum est Spiritum sanctum hoc vno diaboli ingressu suo habitaculo excedere. Præterea, sicut auis in laqueum cadens, si vel vngue solum vinciatur, non minus vincita & capta manet, quam si roto corpore vinciretur; sicut & mus in muscipulam veniens; sola cauda tenetur: sic vna inobediencia alicuius mandati, in diaboli potestate animam captiuam tenet. Nempe modicum absynthium pleno vasi mellis infusum, amaritudinem suam toti vasi impartit; sed mel duplo maius absynthio dulcedinem non infundit. Vno etiam aliquando lapide sublato, vel domus corruit, vel fluminis repagulum soluitur. Idem in anima facit vna formalis inobediencia mandatorum Dei. Hinc nempe pro iustis in Scripturis laudantur, qui omnia Dei mandata custodiunt. *Tunc non confundar, quum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Rursum : *Ab omni via mala prohibui pedes meos, vt custodiam mandata tua.* Quare huic sancto viro perhibet testimonium Scriptura : *Inueni Dauid filium Iesse virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.* De Zacharia & Elizabet, S. Ioannis parentibus, dicit Euangelium : *Eram iusti ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.* Sic S. Iob de seipso veraciter, non mendaciter : *In omni vita mea non reprehendit me cor meum.* Hæc est obedientia iustorum, ad quam si cæteri peccatores non perueniunt, tamen eò vt perueniant omnes contendere debent; & vbi in aliquo defecerint, ad penitentiam remediũ, quod Christus in Ecclesia reliquit, confugere oportet. *Tunc enim (vt Ratio 5. tit. 1. sapienter scribit S. Augustinus) omnia mandata facta depre-*

In vita S. Pachomij apud Suerium, tom. 3. pag. 280.

3. Granat. tom. 2. sermo. de tempo. pag. 319.

Psal. 118.

Actor. 13.

Luca 1.

Iob 27.

vt Ratio 5. tit. 1. pag. 19.

Lib. 1. cap. 7.
cont. 1. epist.
Pelag.

Locus contra
hæreticos.

Cooperatio
nostra in Dei
beneficijs.

Deut. 32.

Exempla.

1.

4. Reg. 5.

2.
Ioan. 9.

3.

Exod. 4. 7. 8. 14.
17.

tantur, quando quicquid non fit ignoscitur. Et sic ad ipsa implenda mandata pertinet oratio Dominica, qua dicimus, *Dimitte nobis debita nostra*, &c. vt idem sapientissimus Doctor docet. sed de hac materia vide Opusculum nostrum De iustificatione, lib. 6. cap. 8. Valet autem contra hæreticos, qui mandatorum obseruationem ad salutem necessariam esse, impiè negant.

5. *Implete hydrias aqua. Et impleuerunt vsq; ad summum.*

Locus moralis de necessaria cooperatione nostra ad Dei beneficia, gratias, & auxilia obrinenda. Potuisset sanè Christus vel absque vlla aqua vinum ex nihilo creasse, & vacuas hydrias vino implere, vel absque ministrorum opera aqua in hydriis creasse, sicut in deserto *eduxit aquas de petra*, & *mel de saxo aurissimo*, quam postea in vinum verteret: sed voluit vt ministri domestici cooperarentur, & facerent quod in se erat. Ideoque Euangelista, vt ostenderet eos Christi intentioni & voluntati optimè satisfecisse, adiecit: *Et impleuerunt vsque ad summum*. Docet ergo Christus debere vnumquemque, quantum in se est, facere & cooperari ad suam salutem, ad proximos iuuandos, ad quodcunque opus pium & arduum perficiendum. Docet non debere nos omnia sic à Deo expectare, vt ipsi interim nihil agamus, aut in puteo iacentes, manum erigenti porrigere negligamus. Naaman quidem Syrus, superborum & ignauorum typus, sic ab Elizeo de sua lepra curari voluit. Dicente enim illi Elizeo, *Vade, & lauare septies in Iordane*, & *recipiet sanitatem caro tua* (in quibus verbis eum suæ recuperandæ sanitati cooperari voluit) ille iratus recedebat, dicens: *Putabam quod egredereetur ad me, & stans inuocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manu sua locum lepra, & curaret me*. Voluit ergo delicatus æger sic diuinitus sanari, vt omnia Propheta faceret, ipse nihil: & nisi meliori accepto concilio fecisset quod Propheta iussit, leprosus domum rediisset. Sic in Euangelio Christus, vt eum à natiuitate sanaret, dicit illi: *Vade, & laua in natatoria Siloe, Abiit ergo cæcus, & lauit, & venit videns*. Quam vellet Deus per Moysen educere filios Israël ex Aegypto, & aliquo miraculo eius missionem confirmare, quia Moyses de simplici missione dubitabat an ei crederetur, dicit ei: *Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga*. Hac igitur virga Moyses serpentes fecit, aquam in sanguinem conuertit

conuertit, cyniphes excitauit percusso terræ puluere, mare rubrum diuisit, aquas è petra eduxit: in omnibus istis Dei operibus sua virga vsus. Quum mulier vidua, magno ære alieno obstricta, clamaret ad Elizeum pro auxilio, dixit ei Propheta, *Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua?* Moxque modicum olei, quod habebat, ita multiplicauit, vt haberet vnde tum creditoribus solueret, tum de reliquo ipsa & filij eius viueret. Quum Christus ad preces Mariæ & Marthæ Lazarum resuscitare vellet, iam in sepulchro positum, dixit circumstantibus: *Tollite lapidem*, quumque Martha excusationes neceret, dicens, *Domine, iam quatruiduanus est, foetet*; inulit Christus: *Nonne dixi tibi, quia si credideris, videbis gloriam Dei?* Iuxta hæc sanctorum Scripturarum exempla debemus nos, vt aqua nostra in vinum, tepor in feruorem conuertatur, implere hydrias nostras aqua, idque ad summum; orationes & preces quales possumus, vtcunque frigidas Deo offerre, idque indefinenter, & quanto studio possumus. Debemus, vt à lepra peccatorum nostrorum sanemur, non sic esse delicari, vt totum Deo & Ecclesiæ relinquamus; vt vel omnia in Christi passionem referamus (vt hodie hæretici) quasi eius sola satisfactio, sine vlla pœnitentia & satisfactione nostra, nostra peccata sanaret, vel ad solius Ecclesiæ publicas preces attendamus, vt in deuoti Catholici, qui satis esse purant, si sacerdotes, si monachi pro ipsis orent & sacrificent; sed sacramenta accipere, nostris proprijs lachrymis, quasi in Iordane septies, id est, iterum atque iterum nos lauare, vt sic mundemur. Debemus videre & circumspicere quid tenemus in manu nostra, id est, quam facultatem ipsi habemus, vel orandi, vel laborandi in vinea Domini; item quid habemus in domo nostra: an aliquod oleum charitatis, quo per aliquas elemosynas iuuare proximum possumus, iuxta facultatum nostrarum modulum, vt sic vel alios ex Aegypto, & diaboli seruitute, aut alia aliqua calamitate liberemus, vel nostra ipsorum peccata & debita persoluamus. Debemus denique, vt noster Lazarus vtcumque quatruiduanus & foetens resuscitetur, id est, vt nostra peccandi consuetudo quantumcunque nueterata excutatur, lapidem tollere, impedimenta gratiæ remouere, occasiones peccati, conuersationes noxias, & huiusmodi derelinquere; denique fidem & obedientiam adferre. Quum saul, quærens astinas patris sui, moneretur à comite suo, vt post multum

Exemplum. laboris inaniter transactum, Samuelem Prophetam adiret, eumque confuleret; *Ecce*, inquit Saul, *ibimus; sed quid feremus homini Dei*; Respondit alter: *Inuenta est in manu mea quarta pars stateris argenti: demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram.* Minimum certè quid hoc fuit; sed ita Deo grata fuit hæc Saulis pietas, vt statim à Samuele in Regem vgeretur. Christus in Euangelio *vidua* pauper-
Luca 21. culæ *duo minuta* sic claudauit, vt diceret eam plus obtulisse in gazophylacium, quàm cæteros diuites. Non Deus respicit quid aut quantum; sed quo animo, quo seruere facimus. Neque enim ille *bonorum nostrorum indiget*, sed affectum & cor nostrum desiderat: *Da mihi*, inquit, *cor tuum.* Vbi autem cordis affectus est, actio & opus non deerit. *Probatio enim dilectionis, est exhibitio operis*, quod quantumcumque sit, Deus non respuit. Apud Persas lex erat, vt Regi foras exeunti, omnes & singuli aliquid muneris donarent, iuxta facultatis cuiusque modum. Sineta Persa inciderat in via procul à domo sua in Regem Artaxerxem; quumque cæteri Persæ omnes certatim dona Regi ac munera deferrent, ille contristatus & anxius, quia nihil quod donaret habebat, ad proximum fluuium celerimè accurrit, & aquam vtraque vola haustam Regi offert, suam præsentem inopiam deplorans. Artaxerxes facto delectatus, collaudato multis verbis offerentis animo, mandat spadonibus, vt in auream phialam aquam de manibus rustici acciperent; & quum ad diuersorium suum peruenisset, misit rustico stolam Persicam, phialam auream, & mille Daricos pro mercede. Et quis fidelis dubitabit, Regem nostrum & saluatorem Christum, paruos suorum labores & conatus plena manu remuneraturum, & quum secundo venerit in die retributionis, stolam immortalitatis & gloriæ sempiternæ donaturum: Hoc nempe est quod in Euangelio dicit: *Habenti dabitur, & abundabit: non habenti autem, etiam quod habet, auferetur ab eo.* id est, rectè vtenti vel naturæ vel gratiæ donis ac muneribus, quæ à Deo accipit, incrementum gratiæ dabitur, & bonis operibus abundabit, *ambulans de virtute in virtute*; sed non habenti, id est, perinde oscitanti ac dormienti, ac si nihil haberet, ac si nullum in eo vel naturæ vel gratiæ donum esset (quo tamen nemo caret) etiam ea dona quæ habet, auferentur; & aliis habentibus, hoc est, rectè vtentibus donis acceptis, dabuntur. Nempe vult Deus vt in hac
Exemplum. militia

militia nostra manum operi adiuuamus, & in pugna spiritali, viribus naturæ & gratiæ, quæ accepimus, vtamur. Theodosio Abbati, celeberrimo monachorum Patri-
In vita eius cap. 66. tri, quum adhuc nouitius esset, demon in persona Æthiopis ingentis magnitudinis apparuit. Ad cuius aspectum terrore illi alius apparuit in specie humana fulgidissima, dicens: Cum hoc Æthiope te luctari omnino oportet. Illo autem se excusante, ait iterum; Aggredere illum cum alacritate. Mox enim vt tu illum adorsus fueris, ego adiutor adero, tibi que victoriæ coronam reponam. Atque ita factum est: Hoc verò illud est quod Petrus scripsit: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Mox enim vt resistere incipimus, fortes in fide, Deus nos adiuuat. Est huius cooperationis nostræ vtcunque modica, semper tamen in rebus difficilibus necessaria, illustre exemplum, & historia admirabilis (quam hic in pauca contraham) apud S. Paulinum Nolanum Episcopum, authorem fide dignissimum, tum eruditionis, tum sanctitatis, tum antiquitatis nomine. Senex quidam Catechumenus, nomine Valgius, solus à cæteris nautis in sentina relictus, quum illi tempestate ora, scaphis conscensis, nauem deseruissent, in mari Adriatico totis viginti tribus diebus ingenti tempestate agitatus, ac primum ex Sardinia (vnde primum soluerat) ad Romani portus pharum abreptus, inde Campaniam longis tractatibus legens, in Africa littora delatus, ac deinde rursus Siciliam totam transcurrens, in Lucanis demum litoribus appulsi; toto eo tempore à Christo visibiliter illi apparente (quem amaris precibus implorauerat) adiutus quidem fuit; sed ita, vt quum vel antemone armari nauem oporteret, vel sentinam depleri necesse erat, vel arbor ipsa nauis excindi debuit, vel sabburra exoneranda, vel carbasa deponenda, vel transtra & iuga loco mouenda fuerant, vel rudentes & podia aut laxari, aut constringi opus erat, vel aliud denique officium faciendum, quod marina illa iactatio, & naualis instructio postulabat, in singulis istis, & ad singula opera vocatus à Domino, porrigere tantum specie agendi manum iubeatur. Vel enim leuissimè adnitens senex, à primo statim conatu suo manibus Angelicis res effectas vidit, stupens laborem sibi sine labore præcepti. Et certè quid aut quantum illud erat quod Gedeon cum suis fecit, vacuas lagunculæ collidens, & lampades accensas ferens, quum de Medianitis
Exempla. Iud. 7.

amplissimam victoriam reportaret? Et tamen illud minimum facere, illum conatum adhibere, & ridiculo prope modum illo terrore hostes fugare debuit. Sic *Christus ex quinque panibus pavit quinque millia hominum*. Perinde hoc fuit ac nihil. Sed voluit nostros paruos conatus & nostram perpetuam cooperationem, qualemcumque tandem illam, his exemplis confirmare. Hac etiam de causa in hoc Evangelio non prius Dominus suum vinum bibendum dare voluit, quam totum spongi vinum exhaustum fuisset. Vult enim primum, ut nos praestemus quae nostra sunt. At vero deficientibus nostris, ipse sua munera concedit, nostros defectus supplet, & a nobis inchoatum sua bonitate perficit: etsi tam in principio, quam in consummatione, nec nos sine gratia Dei, nec gratia Dei sine nobis operetur; sed in consummatione & perfectione ardui operis magis elucet Dei gratia, & magis abundat. Qui autem secundas causas, & suam cooperationem negligeret, quasi miraculum à Deo perpetuo exspectet. Deumque teneret. Valet autem hic locus etiam contra nostri temporis haereticos, qui nostras cooperationes in ratione boni operis, quod Deo gratum sit, nobisque fructuosum, reiciunt: & arbitrij libertatem non minus insulse quam impiè negant.

§. Omnis homo primum bonum vinum ponit, & postea detertius: tu autem servasti optimum vinum usque adhuc.

LOCUS moralis hic esse potest ex mystico sensu de perseverantia in bono. Christi enim vinum optimum est etiam usque in finem, & ultimum haustum. Hominum vina in principio valent & fervent, sed postea flaccescunt, ubi videlicet inebriati iam fuerint. Nempe in humanis disciplinis, in Reipublicis gubernaculis, in negotiis domesticis, atque adeo in ipso Dei cultu, post aliquam ex statu peccati conversionem, initia fervent, disciplina viget, & non scopa (ut dici solet) optime purgant. Postea doctrinae opinionem nati homines literati, auctoritate adepti, & potestate confirmata, viri principes, ac magistratus conuersus aliquantulum emendatus, studij imperum remittunt, sibi ipsis indulgent; ex feruidis, tepidis; ex tepidis, frigidis fiunt. At verus Christianus, & vino gratiae Christi verè repletus, quo videlicet repleti Apostoli, musto madere & ebrii esse putabantur, seruo

10an. 6.

Locus contra haereticos.

Perseuerandi in bono.

feruorem retinet, & semper bonus est. Caeteri inebriati, id est, vel mundi delicijs ac voluptatibus incrassati ac dilatati, Deum obliuiscuntur, vel in Christo luxuriantes, ad ingenium redeunt, & pro vino gratiae, aquis lutuletis & turbatis potantur. Sed vino gratiae, quo quis magis inebriatur, eo magis feruet. *Qui bibit me, adhuc sitiens*: tunc videlicet non indigentiae, sed voluptatis, id est, quo magis Deo seruietur haecenus, eo feruentius postea seruiet. Hoc est quod Apostolus dicit: *Ea qua sunt retrò, obliuiscens; ad ea autem quae Philipp. 1. ante me sunt, extendens*. Nec ineleganter Diogenes: qui rogatus cur in vltima senectute dotium suum adhuc volueret nec adhuc philosophari desineret, respondit: Si in stadio curretem, vtrum iam metae vicinum cursum remittere, an magis intendere oporteret: tunc videlicet in tam propinqua victoria alius brauium auferat. Sed S. Franciscus multo sanctius: qui post stigmata Dominicae crucis in corpore accepta, post multorum annorum labores maximos, paulo ante mortem dicebat fratribus: *Incipiamus, fratres, seruire Domino Deo nostro, quia usque nunc paruum proficimus*. Flagrabat etiam desiderio magno, ad humilitatis redire primordia, ut leprosis, sicut à principio, ministraret. Hic seruauit vinum optimum usque in nouissimum. Nempe Deus non artis, sed naturae ordinem sequitur in salute hominum operanda: ab imperfecto ad perfectius progreditur. Sicut toto genere, post Legis literam & ceremonialia, Legem gratiae, & spiritum noui Testamenti dedit, seruans bonum vinum usque ad nouissimum, sic in vno quoque particulari, ex parua gratiae bono usu, ad maioris gratiae collationem procedit. Sicut *Similia*. natura ex modica planta vel semine facit arborè miram celsitudinis continuè operando; & sicut aqua gutta cauat lapidem, non vi, sed saepe cadendo; & sicut ignis conseruatur, continuè subministrado ligna: sic Deus per suam gratiam, velut semen quoddam, sed continuè influendo, mirabilia virtutum opera in suis electis producit, & postrema sunt semper optima. Vestis Aaronica ex praescripto Dei deorsum ad pedes habuit in circuitu quasi mala punica, & tintinnabula aurea. Mala punica, inter omnes alios fructus, sola coronae cuiusdam speciem habent. Illa corona est virtutum perfectio & consummatio. Finis enim coronatum opus. Hanc idecirco coronam Deus nec in principio, nec in medio, sed ad pedes posuit tunicae sacerdotalis. Denique *non prius quod spirituale, sed quod animale est*, ut postea *1. Cor. 15.*

L. 4 spiri

De Bapt. cont.
Donat. libr. 1.
cap. 15.

spirituale fiat. Sic in typo allegorico, Cain, Ismael, Esau, omnes maiores natu reprobantur: Abel, Isaac, Iacob, fratres eorum secundò geniti, vt filij promissionis eliguntur. De quo vide Augustinum.

EVANGELIVM DOMINICÆ III.
POST EPIPHANIAM.

Matth. 8.

CUM descendisset Iesus de monte, secuta sunt eum turba multa. Et ecce leprosus veniens adorabat eum, dicens: Domine si vis, potes me mundare. Et extendens manum Iesus, tetigit eum, dicens: Volo, Mundare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris; sed vade, ostende te Sacerdoti, & offer munus quod precepit Moyses in testimonium illis. Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. Et ait illi Iesus: Ego veniā, & curabo eum. Et respondens Centurio, ait: Domine: non sum dignus vt intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, Vade, & vadit; & seruo meo, Fac hoc, & facit. Audiens autem Iesus, miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, nō inueni tantam fidem in Israël. Dico autē vobis, quōd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno calorū: filij autem regni eiicientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Et dixit Iesus Centurioni: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Leprosus veniens adorabat eum. De externa corporis reuerentia, quando Deo supplicamus.

2. Domine,

1. Domine, si vis, potes me mundare. De duabus orationis partibus, si & obedientia.
2. Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris. De vana ostentatione boni operis fugienda.
3. Sed vade, ostende te Sacerdoti. De debito honore ac reuerentia ordini Sacerdotali exhibenda.
4. Et offer munus quod precepit Moyses. De gratitudine animi erga Dei beneficia.
5. In testimonium illis. De grauiori iudicio eorum, qui maiora à Deo virtutis documenta & adiuuenta acceperunt.
6. Domine, puer meus iacet in domo paralyticus. De cura & officio minorum, erga seruos.
7. Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum. De humili suis ipsius consideratione.
8. Filij regni eiicientur in tenebras exteriores. Vocationem & professionem externam non sufficere ad pietatem.
9. Ibi erit fletus, & stridor dentium. De penis inferni.

1. Leprosus veniens, adorabat eum.

Locus moralis de externa corporis reuerentia, quando ad Deum supplicaturi accedimus. Hic enim leprosus sanitatem à Christo petiturus, adorabat eum: & (vt addit Marcus) genu flexo, iund etiam (vt Lucas scribit) proci dens in faciem suam. Sic Paulus orauit: Fleto; inquit genua mea ad Patrem Domini mei Iesu Christi, vt det vobis, &c. Sic Christus ipse proci dens in faciem suam, & genibus flexis orauit Patrem. De hac externa reuerentia in altero Promptuario contra hareticos aliqua dicta sunt; sed hic pauca adiciemus magis ad mores pertinentia. Ac primum Christi exemplum quem non moueat! De quo sic Cæsarius Arelatenis. Prostratus in terra orat medicus, & non inclinatur agrotus. Quare sic suum filium spiritualem hortatur Basilus: Tu, fili, cum accesseris ad precandum Dominum, prosterne te humiliter in conspectu eius. Leonis natura hoc habet, vt neminem. prostratum lædat; sed adblandiatur potius. Sic Deo placet corporis reuerentia. Vnde sic in Scriptura loquitur: Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius. At humiliatio eius externa magna fuit, Cilicio indutus ambulauit demisso capite. Quum enim humilitas cordis profusus ad orationem necessaria sit, huic interne externa debet respondere. Hoc enim est adorare in Spiritu & veritate: ne, si vel mente humili & corpore superbo, vel mente inflata & corpore humili oretur, mendacium id sit, non veritas. Hinc Paulus modo iubet viros orare non velato capite.

L 5 modò

1. Cor. 11.

De reuerentia exterior.

Marc. 1.
Luc. 4. 5.
Ephes. 3.
Luc. 22.

Domini. 16. &
23. post Pent.

Homil. 29.
Admon. 2. ad fil.

Spirit.
Simile.

3. Reg. 21.
Exemplum.

Ioan. 4.

1. Tim. 2.
Enar. in Psal.
62.

Marc. 1.

Exempla.
Num. 16.

2. Reg. 12.
Psal. 94.

Matth. 9.
Matth. 15.
Matth. 20.

Mar. 5.
Mar. 7.

Luce 8.

Luce 17.
Ioan. 11.

modò docet leuare manus inter orandum. *Leuantes*, inquit, *piras manus, sine ira & disceptatione: ut videlicet* (ait Augustinus) *dum leuas manus ad Deum, veniant tibi in mentem opera tua. Nam & ideo Propheta dicit: In nomine tuo leuabo manus meas.* Hæc externa humilitas Deum ad misericordiam prouocat. Vnde & de huius leprosi adoratione sequitur apud Marcum: *Iesus autem misertus eius, extendit manum suam, & tangens eum, ait illi, &c.* Hic enim præter sanitatem datam, tria alia amoris signa Christus ostendit, quòd misertus illi fuit, & ex misericordia eum sanauerit, 2. quòd quasi in signum beneuolentiæ extendit illi manum, quòd in alijs sanandis nusquam Christus fecisse legitur, 3. quòd lepram eius tangere voluit, rem lege prohibitam, & per se satis ingratam. Ad eò placuit Christo leprosi huius externa veneratio & humilitas. Si nos Catholici Manichæi essemus, qui solam animam se à Deo accepisse credebant, minus mirum esset, si sola anima ac mente Deum coleremus. Nunc autem quum vtrumque, & corpus & animam, à bono & solo Deo nos accepisse fateamur, vtroque illum colere & adorare oportet. Moyses atque Aaron ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: *Fortissime Deus spirituum vniuersæ carnis, num vno peccante, contra omnes ira tua defauit? Vide quanta corporis & verborum reuerentia vti sunt, Dauid, quum oraret pro paruulo agròto, iacuit super terram, Rex quum esset. Et ad hunc orandi modum nos inuitat: Venite adoremus & procidamus ante Deum: ploremus coram Domino, qui fecit nos.* Diligenter notant Euangelistæ non solum de hoc leproso, sed de omnibus ferè qui aliquod à Christo beneficium petierunt, vel eum adorasse, vel ad pedes eius cecidisse. Princeps qui pro filia defuncta Christum rogauit, *accedens adorabat eum.* Chananaea veniens ad Christum, *adorauit eum, dicens: Domine adiuua me.* Mater filiorum Zebedæi accessit ad Christum, *adorans, & petens aliquid ab eo.* Marcus de illo Principe dicit, quòd videns Iesum, *procidit ad pedes eius, & deprecabatur eum multum.* Mulier Syrophœnissa, cuius filia habebat spiritum immundum, *intravit, & procidit ad pedes Christi.* Mulier fluxum patiens, sanata, *cecidit ante pedes Christi, confessa acceptum beneficium.* Leprosus Samaritanus à Christo sanatus, *cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens.* Maria pro Lazaro defuncto rogatur, *cecidit ad pedes Christi.* Si Christum adhuc mortalem, pro sanitate corporis obtinenda, sic omnes adorauerunt, cadentes in terram, & hoc,

& hoc officium singuli Euangelistæ tam diligenter annotarunt, multò magis non decet tantum, sed & oportet nos Christum glorificatum orantes adorare, cadentes in terram, pro animæ salute impetranda: & hoc officium Præpositi Ecclesiarum meritò à singulis exigunt. Sanè quod Paulus dixit, *cum metu & tremore salutem vestram operamini*; vt *metum animi, sic corporis tremorem & reuerentiam in Dei cultu docet.* Sic mulier de fluxu sanguinis sanata, *tremens & tremens cecidit ad pedes Christi, facta beneficium.* Tremor ille corporis fuit, timor animi. Sic de trib. Marijs, quæ fugerunt de monumento Christi sepulti, dicit Scriptura: *Inuaserat enim eas tremor & paor.* Sic Paulus de equo deiectus *tremens ac stupens clamauit.* Cum hoc tremore & timore exteriori supplicantes Deo accedere vult Apostolus, & sic salutem suam operari.

2. Domine, si vis potes me mundare.

Lo c v s moralis de duabus orationis partibus, fide & obedientia. Leprosus enim iste, præter humilitatem quam externa corporis reuerentia præ se tulit, ostendit se & fidem fortissimam, & obedientiam perfectam habuisse. In eo fidem ostendit, quòd potentiam agnouit, *Potes me mundare.* Obedientiam suam, qua se diuinæ voluntati totum conformat, his verbis ostendit: *Si vis.* Non enim, hoc dicens de Christi voluntate simpliciter dubitauit, an ille tam bonus & misericors esset, vt, quod posset, id vellet; sed de sua indignitate metuens, an Christi voluntas erga ipsum talis esset, dubitauit; ideoque eius voluntati se totum submittit. Neque enim quicquid Deus potest, hoc etiam aut vult; sic enim omnes peccatores statim perderet; aut velle tenetur; sic enim nullum peccatorem puniret. Talis igitur omnium fidelium debet esse oratio: plena fide obedientia. Fidei necessitatem omnia ferè à Christo beneficia in Euangelio collata ostendunt, quæ omnia, & qualis illa fides esse debeat, in altero Promptuario contra hæreticos ostendimus. De hoc Iacobus: *Postulet in fide, nihil habens*, de Dei videlicet vel potestate vel voluntate in genere, & quoad Deum ipsum. Nam nobis quid vel expediat in rebus temporalibus, vel quid Deus concedere velit, seruato ordine vniuersalis iustitiæ in spiritualibus, & salute animæ, certa fide intelligere & credere non possumus.

Rom. 8.

1. Cor. 12.

Epist. 121.

Psal. 26.

Iob 13.

Danie. 3.

De incōprehēfib.
Dei nat. hom. 5.

In admonit. ad
fl. sp̄rit.

Eccli. 35.

Psal. 50.

sumus; etsi optimè sperare liceat. Et hoc sensu Apostolus dixit: *Quid oremus sicut oportet, nescimus.* Nam & sic ipse etiam in causa salutis nesciebat quid oraret sicut oportebat, quando pro stimulo carnis auferendo, ter Dominum rogauit, neque exauditus est tamen. Sed ipse Spiritus Dei adiuuat infirmitatem nostram, & interpellat pro nobis: id est, docet nos interpellare, vt Augustinus exponit. Oratio igitur nostra sic fidelis esse debet, vt etiam sit obediens, & diuine volūtati cōformis. Nec cōfidentia obediētia excludere debet præsumentem, sed cū Dauide dicendum: *Si exurgat aduersum me pralium tentationis aut tribulationis, in hoc ego sperabo, id est, acquiescam diuinæ prouidentia; nec obediētia cōfidentiam debet tollere, animum despondendo, sed cum S. Iob dicendum. Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: veruntamen vias meas in conspectu eius arguam.* id est, quicquid mihi Deus calamitatis inferat, non despondebo animum, sed meam indignitatem profitebor, eiusque iustitiam collaudabo. Sic leprosus: *Si vis, potes me mundare.* Tanta est tua potentia, quanta voluntas. Potentiam credo, voluntatem spero; quia de mea indignitate dubito. In hoc sensu tres pueri responderunt Nabuchodonosor Regi: *Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino; quod si noluerit, noueris quod statuam tuam non adoramus.* Hæc est vera rectè orantis fides, & vera cōfidentia. Vnde S. Chrysostomus: *Magna ad Deum cōfidentia accedes, si te arbitraris meritò carere vnde confidas. Contrà summum dedecus, summa condemnatio, si te arbitreris posse fidenter agere. Quanquam enim multa præclare feceris, quanquam nullius tibi conscius sis mali modò putes agere te posse fidenter ac liberè, omni gradu orationis continuò deiceris ac decidis. Contrà, si onera conscientia innumerabilia sustines, & peccatis summis grauaris, modò illud vnum persuasum sit tibi, te omnium esse minimum, misericordie tibi animus fidendi, audendique apud Deum præstabitur.* Hæc ille. Sic & D. Basilius filium suum spiritualem docet: *Ne postules, inquit, quicquam, quasi ex gratia meritorum: & si est tibi conscientia aliqua boni operis, cela illam, vt, te silente, à Deo multiplicetur. Deus enim euulgabit omnia opera humilis; qui anima sua virtutes celare festinet.* Hoc est quod Scriptura dicit: *Oratio humiliantis se, penetrat nubes.* Humiliatio autem orantis illa est, quæ totum à pura Dei misericordia expetit. Sic Dauid se leprosum scētiens, id est grauissimè peccasse, vide quàm humiliter loquitur: *Miserere mei Deus*

secus

secundum magnam misericordiam tuam. Primùm nō dicit, *Miserere* Dauid; sicut alibi, quum in statu gratiæ esset, dixit, *Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.* Deinde non audet dicere, *Miserere mei Deus meus;* sicut quum in statu gratiæ dixit, *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo;* sed dicit, *Miserere mei Deus.* Vix enim suum audet dicere, quem peccato fecerat non suum. Sic leprosus iste, *Domine,* dicit: non, *Domine meus.* Postremò non dicit, *Miserere mei secundum miseriam meam;* sed, *secundum multitudinem miserationum tuarum.* Hoc est quod leprosus hinc dixit: *Domine, si vis;* si infinitæ tuæ misericordiæ hoc placet. *Quemadmodum & terra fructus, & mare pisces, & caelum lumen mortalibus suppeditant, non pro hominum sola indigentia (quum infinita supersint) sed pro Dei creatoris magnificentia; & vt Alexander semel dixit, magnam mercedem pauperi tribuens, se non dare quod alter mereretur, sed quod Alexandro dignum erat.* Sic peccatoribus Deus misericordiam præstat, non quia illi indigent, aut quanta solum indigent, sed quia illi misericors est, & se ipsum negare non potest, & omnia potest facere superabundanter quàm petimus, secundum virtutem quæ operatur in nobis.

Psal. 131.

Psal. 62.

Simile.

Apothegma.

2. Tim. 2.

Ephes. 3.

3. Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris.

Locvs moralis de vana ostentatione boni operis studiosè fugienda. Ideo enim nulli dicere iubet, ait Chrysostomus, docens non diligere ostentationem & honorem. Nam quod alio in loco sanatum à se Christus iubet beneficium publicare, non diuulgari seipsum iussit, sed dari gloriam Deo. Narrat, inquit, quanta tibi fecit Deus. Per hunc ergo leprosum instruit nos, non esse vanè gloriosus; per illum autem, non esse ingratos, sed omnia ad Dei laudem referre. Virtus boni operis occultari debet, aut certè non affectatè publicari, tum quia alioqui mercede apud Deum carebit; tum quia non crescet ampliùs, sed flaccescet virtus; tum quia populari laude nihil fucatus, aut mendacius; tum denique quia vanum hoc per se ipsum est, & superbiæ species. De primo dicit Christus: *Receperunt mercedem suam.* In quem locum Chrysostomus: *Quid enim à Deo accipies, qui nihil Deo dedisti? Nam quod propter Deum fit, Deo datur, & ab eo accipitur: quod autem propter homines fit, in ventos effunditur. Quid enim est aliud*

Cōtra vanam gloriam.

1. Ion. 26. in Math.

Luce 8.

Causæ 4.

1. Causa, mercedis spoliatio.

Math. 6.

Homil. 13. in homi

*Matt. operis im-
per.*

1.

2.

3.

4.

5.

Simile.

Stella in Lucam

5.

Exemplum.

4. Reg. 20.

*De conte. mundi
par. 1. c. 9. & 10.*

Allegoria.

Simile.

hominum laus, quam ventorum transeuntium sonus? Quæ est autem sapientia, res dare, & verba vacua comparare? Rursum quæ sapientia est, mercedem Dei contemnere in perpetuum manentem in caelis, & fugientes hominum sermones eligere? Deinde melius est non facere, quam propter homines facere. Qui enim non facit, etsi in caelo nihil inuenit, saltem in terra nihil perdit, puta labores, pecuniam, & alia. Qui autem propter homines facit, & in terra perdit, & in caelo non inuenit. Praterea vult lum aspice, à quo laudem expectas, quid sentit de te? Ideo te laudat, quia propter Deum te facere putat. Si autem intelligeret quia propter eum facis, non te laudaret, sed vituperaret magis. Quid ergo illi placere festinas, qui, si te aliquando intellexerit irridebit? Postremo sic est homo qui propter homines facit bonum, sicut mercenarius malus, qui intra tempus locationis suæ comedit omnes mercedes suas; quum autem tempore completus recesserit, nudus egreditur. Sic enim vacuus vadit ad Deum, qui mercedem omnium bonorum suorum accipere desideravit in seculo. Hæc ille. Sapienter quoque D. Bernardus: Si tanto studio vitia nostra abscondimus, ne humanam gloriam amittamus, quanto maiori cura dissimulanda virtutes sunt, ne celestis gloria iacturam faciamus! Est ratio fortissima, & luculenter populo explicanda. Hoc nempe studiosè agit diabolus, vt per vanam gloriæ studium omni nos bonorum operum mercede spoliet. Est enim similis pavoni, qui oua gallinæ suæ querit, vt frangat & comedat, vt sic liberius libidini vacet, quod etiam cuniculi faciunt, teneros in nido inuentos comedentes: sed gallina & cunicula oua & tenellos suos sagaciter abscondunt & seruant. Sic diabolus querit nostra bona opera, vt ea nobis auferat, ipsèq; per vanitatem euulgata comedat. Ezechias Rex, quia suos thesauros omnes ostentauit Assiis, grauiter à Propheta increpitus, grauius in filio suo punitur, à quo Assyrii omnia in Babylonem abstulerunt. Assyrii illi Babylonicus diabolus figurant, cui ostentantur bona opera, quoties humana laus ex illis captatur. Manna die sabbati seruatum integrum mansit & putram; alio quocunque die septimanæ seruatum putruit, & vermes generauit. Sic bona opera quæ in præsentia vita laudantur, putrescunt; quæ in sabbati celestis gloriæ laudanda reseruantur, vigeant. Basiliscus, animal venenatum, & hominis hostis capitalis, si primus te vider, interficit certissimè; si à te prius cõspicitur, facitè superatur: sic vana gloria, si à te primum expenditur, nullo negotio repellitur; si

ineautum te occupet, opprimit. Quod qualiter faciat, sapienter describit S. Basilius: *Inanis gloria, spiritualium opum est larva, blandus animarum hostis, tinea virtutum, sub mellis illius fraudis sua venena propinat, & poculum mortiferum porrigit. Quos captiuos tenet, eos ad omne nefas facile impellit, vt id faciant quod admirationi esse animaduertunt, quantumcunque id turpe & inhonestum sit. Sic non modo honestas omnes actiones subuertit, sed & ad improbas iter facit.* Hæc ille. Refert Plinius, quòd aquilæ pullis (quæ in alto semper nidificat) serpens qui vocatur Parias insidiatur; qui videns se propter altitudinem accedere non posse, trahit ad se ventum, & venenum emittit, vt aër infectus, per venenum ad pullos deductus, illos occidat. Sed aquila ex instinctu naturali, vt huic malo occurrat, nido suo inædificat lapidem qui vocatur gagates, & semper in illa parte, quæ est contra ventum, ponit. Iste autem lapis venenum expellit, ne ad pullos accedat. Simili industria & cautela debemus nos pullos nostros, id est, bona opera, quæ per Dei gratiam in sublimi virtutum exercitio operamur, ne à vento superbix diabolice excitate pereant & dissoluantur, Christum lapidem, seu Dei gloriam, inter opera nostra & ventum vanæ gloriæ ponere Eleganter dicebat S. Arsenius: *Qui bona quidem opera facit, sed vt studeat hominibus placere, similis est perpetuo haurienti aquam, & in canalem perforatum perpetuo infundenti.* Et certè sicut dementissimum esset, pretiosis gemmis atque lapillis, ruinosi alicuius parietis rimulas implere, & rem caelo dignam, vili pretio venalem exponere. Porro sicut ineptus ille mercator esset, qui merces optimas paruo præsentis pretio venderet, certò sciens, si ad aliquot dies expectaret, centuplo plus se accepturum; sic inepti illi operatores sunt, qui bonas operationes præsentis hominum laude, eaque leui & momentanea vendunt, quem certò sciant post hanc vitam futurum, vt amplissimam mercedem accipiant, si tantisper expectent. Et quum vix vsquam tam ineptus mercator inueniatur, ineptos istos operatores vbique locorum inuenias. Sed diaboli hoc esse artificium, viri secundum Deum prudentes facitè aduertunt, ideoque (vt in alio Euangelio ostendimus) non tam improbi homines studiosè contendunt, vt ab alijs laudentur, quam illi cauent ne laudentur.

Cõst. mona. c. 11.

Nat. hist. li. 10. c. 3. & li. 36. c. 19. Simile.

In vita eius apud Surium, pag. 257.

Similia.

Dom. 1. Aduen. text. 8.

Ne

Neque vllus vir vsque adeo de vxoris suæ pudicitia conseruanda sollicitus est, ac sancti omnes sunt & fuerunt, ne vanæ gloriæ animus intenderent. Vnum hic aliud exemplum proferam. Quum S. Marcellus Abbas τὸν ἀνομιήτων δαίμονες multis precibus coniuuaret, vt ex possessis corporibus exirent; clamant illi: lube nos exire, quoniam in nos accepisti potestatem. Ille perseuerat in oratione, donec virtute diuina expellerentur. Cùm autem causam rogarent, qui tunc aderat, cur dæmonibus se cessuros confitentibus, ab initio nihil præcepit; ille respondit: Quoniam dicentes me in eos accepisse potestatem, non aliud agebant, quam quod vanæ gloriæ laqueis me conabatur implicare.

Exemplum.
In vita eius apud Suriū, tom. 3. pag. 1029.

2. Causa, virtutis detrimētum.
Matth. 13.

Stella in Luc. cap. 5.
Similia.

Ioan. 16.

Exch. 1.
Allegoria.

Sed nunc, vt per vanam gloriam virtus flaccescat, nec crescere, queat amplius, ostendendum. *Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro; quem qui inuenit homo abscondit.* Thesaurus bonorum operū occultè inuenitur, occultè emittitur, & occultè foditur. Qui statim suam virtutē ostendunt, sunt tanquam amygdalus, quæ florem cito emittit, & flante vento celeriter amittit; qui autem occultant, morum imitantur, quæ quum serò emittat flores, nullo vnquam vento aut gelu offenduntur. Natura prouidit vt non esset in manu & potestate mulierum parere: nam si quando vellent, ipsæ parerent, multa monstra vtique emitterent, & aliæ spatio vnus mensis, aliæ duorum aut trium parerent. Sic opus est labore & manu Dei obstericant, vt virtus, sicut fœtus in ventre, abscondatur, & laboret in hac vita, donec tempus pariendi adueniat. De quo Christus dixit: *Mulier dum parit, tristitiam habet: quum autem peperit, non meminit pressuræ propter gaudium.* Sic vos contristabimini, in multa scilicet patientia bonum operantes; sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Quòd si ante tempus prodire & parere virtus vult, & hinc gloriam querere, vt fœtus immaturus varijs casibus extinguetur, vel superbia sua, vel inuidia, aut adulatione aliena. Animalia apud Ezechielem habebant quatuor alas, quarum duæ erant erectæ; illæ sunt opera virtutum sursum tendentia: aliis duabus tegebant corpora sua; istæ sunt timor & humilitas, quibus virtutū actus & substantiæ à vana laude teguntur. Qui iter longum faciunt, solent secū duas crumenas ferre, quorū altera monet, altera ferunt, hanc semper ducunt absconditā; altera minoris valoris, & vulgarem concludunt: & hanc in hospitij manserunt,

festant, hospitibus ex ea solum soluentes; alteram occultant, ne latronibus insidiandi ansam præbeant. Sic abscondita debet esse virtus, vt, sicut Christus monuit, *nesciat sinistra manus quid faciat dextera*, id est, vt exponit Chrysostomus) *nesciat voluntas carnis, qua Deo semper est contraria, quid faciat voluntas animæ, & superioris rationis imperiis.* Deo subdita. Certè vt thesaurus absconditus tutior à latronibus est; & virgo domi clausa facilius castitatem seruat, quàm ea quæ vagatur: sic virtus occultata, à superbia & diaboli laqueis tutior est. Et quemadmodum fructus arborum quæ iuxta viam publicam crescunt, rarissimè maturanescunt; quia à transeuntibus præpostera auuiditate comedendi, ante maturitatem colliguntur: sic virtutum opera quæ in hominum conspectu sunt, vel, vt ab hominibus spectentur, ostentantur, nunquam ad veram soliditatem perueniunt; quia statim humano fauore intumescente operantem faciunt, idè quæ iam distentam ad progrediendum in virtute, vel ad alia virtutum opera capiendam, prorsus inidoneum reddunt. Postremò, sicut gallina quæ ouo posito, statim cantillat, causam præbet, cur statim collectis ouis, nunquam pullos pariat: sic qui suas virtutes statim prædicant, aut prædicari capiunt; id agunt, ne vllas virtutum suarum fructus amplius producant. sapienter Chrysostomus: *Sicut aurum vestemque preciosam quum in publico ponimus, plurimos ad insidias prouocamus; si verò ea recondimus atque occultemus, domi in tuto cuncta seruabimus: sic si diuitias virtutum in memoria quasi venales assidue portemus, ardeamus hostem, irritamus inimicum, & dolosum inuitamus ad furtum; sin verò nemo alter id scierit, nisi quem nulla occulta latere possunt, tutissimo in loco pretiosa consistunt.* Certus enim rectè factorum thesaurus obliuio. Vnde Apostolus: *Ea quæ sunt retrò obliuiscens.* Memoria quippe præteritarum virtutum impedimentum est sequentium; dum ex præteritis ita sibi quisque inaniter placet, vt plus sibi ad cumulum addi, aut non necesse puret, aut negligat. Ita cum in gloria crescere aut maturari virtus non potest. Verum quidem est quòd virtus laudata crescit, quando vera virtus, & solida est quæ laudatur, id est, quæ propter solum Deum suscepta fuit, & nõ propter laudem humanā. Quemadmodum enim aurum, si verum & purum est, in fornace purgatum manet; si adulterinum, in fumum abit; sic virtus laudata, si vera & pura virtus est, crescit & solidatur; si falsa

Pars Hyemalis.

M & fucata

Matth. 6.
Homil. 13. in
Matth. operis
imperfect.
Similia.

1.
2.
3.

4.

5.
Matth.

Philip. 2.

3. Causa laudis vanitas, & fucata, euanescit. Vnde Salomon: *Quomodo probatur in consistorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo Ch. y. Jos. hom. 17. in epist. ad Rom.*

Iam verò laude hac populari & humana nihil fucatus aut mendacius, vt eam in rectè factis consecrari velle, dementia sit. *Nonne dementia est, cum habeas theatrum in celo constitutum, spectatores tamen in terra tibi deligere? Athleta ubi certat, ibi & probari cupit. Tu cum in superioribus certes, in inferioribus coronari quæris. Videamus tamen, si placet, coronas. Illa quidem superbia constat, hæc autem invidia; quædam ex ironia & adulatione, propter pecunias & alia: nonnulla etiã ex seruili ministerio. Quemadmodum enim pueri ludentes ex fano coronas alicui imponunt, coronatum autem suum post tergum irident; sic sæpè fit, vt qui te in faciem prædicat, apud seipsum clamulum subsannent.* Deinde, nonne dementia esset, laruas & personas histrionum, quas in scenis gestant, vehementer adamare aut appetere? Sunt tamen pers. pe. honestissimè & exactissimè fabricatæ. Attamen nemo tam demens, vt eos appetat aut amet; quia inanem tantum & fictum esse illarum decorem norunt omnes, & aliud esse personam, aliud rem personatam. Atqui laus in ore hominum, personæ tantum & larua veræ laudis est, quum sapissimè aliter sentiant quàm loquantur: & vt id non fiat, breuis temporis laus est, & facillè in contemptum vertitur, ac denique, non nisi huius vitæ est, & valde caduca. *Gloria mea* (ait Apostolus) *hec est, testimonium conscientia mea.* Et iterum: *Mihi pro minimo est, ab hominibus iudicari, aut ab humano die, id est, fauore & existimatione. Qui conscientias suas in alienis labiis posuerunt, modò magni, modò parui, modò nulli sunt. Sic stultus vt luna mutatur.* Crescit & decrescit pro laudatorum arbitrio. Polyeletus Statuarius duo simulachra fecit: vnum ad arbitrium plebis transponens & commutans, prout quisque accedens atque aspiciens, mutandum diceret, & cuiusque voluntati morem gerens, in publico opus suum effingens; alterum verò ex artis suæ peritia, domi fabricauit suæ. Quum vtrumque in foro posuisset, & domesticum omnes admirationi haberent, publicum omnes deriderent, vt pote in quo vix vllum membrum alterius proportioni respondit; Atqui, inquit Polyeletus, quod vituperatis, à vestra arte profectum est; quod verò suspicitis, ego mea facultate sum fabricatus. Hippomachus, pugilladi magister, quum athleta quidam ex eius

Similia.

1.

2.

2. Corinth. 1.
1. Corinth. 4.

Eccles. 17.
Aelianus var.
hist. lib. 14.
Exempla.
1.

Idem lib. 7.
2.

discipulis specimen exhiberet artis, & circumstantis multitudo vniuersa acclamaret; percussit eum vitæga, inquit: Sed tu perperam fecisti, nam si quid artificiosum præstitisses, ignari isti non te collaudarent! Antisthenes Philosophus, dicenti sibi cuidam, *Multi te laudant; Quid enim ait mali feci?* Sic Phocion, quum inter orandum eius sententiam vniuersa concio magno assensu accepisset, ad proximos conuersus. *Me miserum*, inquit, *vereor enim ne quod mihi stultum verbum exciderit.* Turpe est, Christianos, Sacerdotes, Theologos hoc non videre, quod isti ethnici viderunt. Acute hoc in Diogene taxauit Plato. Stetit aliquando Diogenes gelidissimo tempore in aquis penè congelatis nudus. Quum magna multitudo hoc spectans, commiseratione hominis tangeretur; superueniens Plato, multitudini dixit: *Si huic homini misereri vultis, eumque hac molestia liberare, discedite.* Huic affine est quod Macharius percontanti cuidam, cur fame ab hora tertia in eremo pulsaretur, qui in cœnobio hebdomadibus integris refectioem sæpè contemnens, non sensisset famem, respondit: *Quia nullus hic est ieiunij tui testis, qui te suis laudibus nutrit; ibi autem te digitus hominum & cenodoxia refectio saginabat.* Accedit ad hæc omnia, ex virtute laudem humanam aucupari velle, per se malum esse, & superbia specimen, idèoque Deo exosam: & (vt Chrysofomus loquitur) *ma irem gehema. Qui enim se exultat*, id est, suas laudes prædicat, vel se laude dignum, & cæteris præferendum iudicat, *humiliabitur*, id est, ad barathrum detrudetur. Nam vt humilis exaltatio, de qua Christus illic loquitur, est cœlestis gloria; sic superbi humiliatio, est inferni pœna. *Vitia cetera in peccatis* (ait Augustinus) *superbia verò etiam in rectè factis timenda est; ne illa qua laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.* Quare hanc vanitatem pestiferam naufragium in portu esse docet Chrysofomus. *Sicut nauis, inquit, qua multos fluctus transiit, multasque tempestates effugit, in ipso autem portu tandem in scopulum impingit, iacturam totius in se reconditi thesauri facit; ita qui post multos labores ac virtutes linguam & mentem à cupiditate laudis non temperant, in ipso portu naufragium fecit.* Hac de causa apposité Platon superbia vocat, *ultimam vestem quam anima deponit, quali in exuendo vetere homine, extremus sit superbiae pannus.* Quod alijs verbis Isidorus dixit: *Superbia est in peccato prima, & in conflictu postrema: quia, vt est omnium cri-*

3.
Laert. lib. 6.
Apophthegma.

4.
Plutarch. in Phocione.
Apophthegma.

Laert. lib. 6.

5.

Apophthegma.
Cyprianus collat. 3. cap. 12.

4. Causa superbiae malum.
Humil. 17. in epist. ad Roma.
Luca 18.

Epist. 96.

Simile.
Homil. de profectu Euaug.

In Timao.

De summo bono lib. 2. cap. 18.

Exemplum.
In vita eius
apud Surium,
tom. 3. pag. 292.

minum origo, sic est omnium virtutum ruina. S. Pachomius, vir admirabilis sanctitatis & prudentiæ, quum animaduertisset quendam ex suis duas paruas storeas vno die factas (quum cæteri fratres vnicam quisque faceret) sic ex aduerso loci, vbi vir ille sedebat, sub vesperam potuisse, vt ab illo viderentur, simulque vt à Pachomio laborantis industria prædicaretur, dixit astantibus tristis: Frater iste à manè huc vsque laborans, totum suum laborem diabolo donauit, nihil sibi fructus ex opere relinquens, sed magis amans hominum gloriam, quam Dei. Quare & acerrimè increpitum seuerè puniuit, vt hoc in eo vanitatis vitium sanaret. Docet ergo Christus in illis ad leprosum sanatum verbis. *Vide nemini dixeris*, cupiditatem inanis gloriæ etiam in veris virtutibus nullo modo affectandam, sed sedulo repellendam esse, siue quia affectus ille præposterus omni apud Deum mercede bonum opus spoliat, siue quia virtutis incrementum impedit, siue quia omnis humana laus fucata & falsa est, siue denique, quia vitiosus per se, & damnabilis hic affectus est.

4. Sed vade, ostende te Sacerdoti.

Sacerdotalis
reuerentia.

Locvs moralis de debito honore ac reuerentia Sacerdotali ordini exhibenda. Quum enim iuxta præscripta legis veteris, leprosus non censebatur mundus à lepra, nec, in consortium hominum recipiebatur, nisi à Sacerdote mundus declararetur: Christus hoc loco, et si nec legi subiectus, nec approbatione ista sacerdotali opus habens, leprosum tamen à se mundatum, & diuina potentia mundatum, & ita purè mundatum, vt nulla lepræ species, nulla emundationis dubitatio relicta esset, mittit ad Sacerdotes, vt se illis ostendat & exhibeat, eorumque declarationem & approbationem accipiat. Sic videlicet Christus vtunque supra legem & extra ordinem sanans, Sacerdotium illud vetus honorare voluit; & ab iis, quos sanauerat, honorari iussit. Docet hoc facto Christus, multo fortius, multoque sincerius noui Testamenti Sacerdotium ab ipso institutum, honorandum esse. *Illis enim legis veteris Sacerdotibus* (ait Chryostomus) *corporis lepram purgare, seu, vt verius dicam, hanc purgare, sed purgatos probare, datum fuit. At nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verùm animi fordes non dico purgatas probare, sed prorsus purgare concessum est.*

Lib. 3. de Sacerdotio.

Quanto igitur maior Sacerdotij nostri efficacia, potestas, virtus, tanto excelsior dignitas est, tanto maior ei honor & veneratio debetur. Nam si ministratio damnationis in gloria est (ait Apostolus) multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria. De vtriusque Sacerdotij discrimine, & nostri dignitate, in altero Promptuario, ad hunc locum, & alterum ei similem, Dominica 13. post Pentecosten diximus. Nunc de reuerentia sacerdotibus noui Testamenti exhibenda, quatenus ad debitam populi pietatem hoc pertinet, pauca dicemus. Sacerdos, quum Christi personam gerat (pro Christo enim legatione fungimur: & sic nos existimant homines ministros Christi, ait Apostolus) hoc primùm nomine singulari honore ac veneratione affici debet. Dicit enim Christus: *Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit.* Rursum alia scriptura dicit de Samuele Sacerdote contempto: *Non te spreuerunt, sed me.* Ex hac consideratione dixit Gregorius: *Si David, Regum iustissimus, in Saul quem constabat à Domino iam reprobatum, manum mittere non presumpsit, quia vultus Domini erat; quanto magis cauendum est, ne manum detractionis, aut vituperationis siue indiscretionis, aut dehonorationis quidam mittant in vinctum Domini, vel in prædicatores sanctæ Ecclesiæ; quia eorum vexatio siue detrahitio ad Christum pertinet, cuius vice in Ecclesiâ & legatione funguntur!* Similia scribit Chryostomus: *An neicitis quid honor Sacerdoti collatus, ad Deum ipsum pertinet? Ne igitur respicias illum cui honor confertur. Non enim propter illum debes quod ritum est facere: sed propter eum cuius Sacerdos est, vt & ab illo mercedem accipias.* Rursum alio in loco; *An ignoras quid sit Sacerdos? Angelus vtrique Domini est. Non ex seipso loquitur: Si despicias, non illum despicias, sed Deum, qui illum ordinauit. Si per asina os, si per Baalam scelestum hominem populi causa Deus loquutus est, multo magis loquitur per Sacerdotem plebis suæ gratia. Quid enim non agit Deus salutis nostræ causâ per quem non loquitur? per quem non operatur? Si enim per Izdam operatus est, si per Caipham, si per prophetas eos quibus dicturus est, Non noui vos; discedite à me omnes qui operamini iniquitatem: quanto magis per Sacerdotes diuino ministerio famulantes operatur! Propterea igitur honorandi Sacerdotes; quia Dei, & Christi personam ex officio gerunt. Alia ratio huius debiti honoris est, quia nostri curam gerunt. De hac ratio: *Obedite Præpositis vestris, & subiaceo illis, si enim per uigilant pro animabus vestris, nunquã ratione redditori apud Deum.**

1. Ratio, quia
Christi personam gerit.

Math. 10.

1. Reg. 2.
Epi. lib. 11.
Epi. 32.

Homil. 6. in
Genes.

Homil. 2. in 2. ad
Timoth.

2. Ratio.

H. 11.

Eccel. 30.

Hom. 2. in 2. ad Tim.

Quemadmodum ergo de medico Scriptura dicit: *Honora medicum propter necessitatem*: ita multo magis animarum medici, vel propter hanc summam necessitatem; mirifice honorandi sunt. Ex hac consideratione sic scribit S. Chrysoftomus: *Dic oro, ipse tanto periculo tui gratia subditus est. Et tu illi obtemperare detrectas in his qua tibi utilia sunt? Etsi enim ille sua omnia tute disponat, quam diu tu minus recte vales, angoris vacuus esse non potest, quum duplex sit ab eo ratio exigenda. Iam vero considera quanti sit periculi per singulos subditorum discurti, rationemq; pro omnibus reddere. Quantumvis illi honoris impendas, quantumlibet obsequij deferas, nihil his periculis par referre poteris. Nam etsi animam ponas, ipse hoc pro te ingitur facit. Et si id minus in hac vita facit, quoddam persecutionis iam tempus non sit, eam tamen periculo aeterna mortis exponit. Tu contra neque ad verba vsq; illi subiiceris? Hoc nempe est malorum omnium causa, quod Praepositorum vestrorum auctoritas perijt, nullius reuerentia habetur, nullus honor, nullus metus. Haec ille. Ex hoc sane colligi potest, maiorem esse causam cur Sacerdotem populus amet ac reueretur, quam cur Sacerdos populum. Quanto enim maior est ratio vt nos ipsos, & bonum nostrum amemus, quam alienum; quia charitas a se ipso debet incipere in ratione secundae tabulae: tanto maior ratio est vt populus Pastorem diligat, qui ad suum bonum datus est; quam vt Pastor populum, qui ad populi bonum & utilitatem ordinatus est. Atque hinc emergit alia ratio reuerentiae sacerdotalis; quia videlicet eorum studio & labore, maxima ad nos salutis nostrae adiumenta perferuntur. Quare quum Apostolus dixisset, *Qui bene praesunt Praebyteri, duplici honore digni sunt*; adiecit, *Maxime qui laborant in verbo & doctrina*. Haec enim pars officij Sacerdotalis, quae verbum Dei populo administratur, & pro populo oratur, talis ac tanta est, vt nullo satis obsequio aut officio compensari queat. Vrger hoc Chrysoftomus his verbis: *Reuerere Sacerdotem, quod tibi diebus singulis diuina ministrat, Scripturas relegi facit, tui gratia exornat domum, propter te vigilat, tui causa preces excoluit, pro te apud Deum precaturus alit, propter te vota percoluit, pro te apud illam religio, cultusq; obsequium est, pro te ista omnia. Reuerere ergo atque considera. Haec ille. Certè sicut nobilis pater, qui filij sui praepceptorem, vt eum diligentius erudiat, magnis muneribus afficit, non modò praepceptorem, sed ipsum quoque filium honorat: sic qui Dei ministros vel honore, vel muneribus afficit, vt**

3. Ratio.

1. Timor. 3.

Loco iam citato.

Simile.

Gran. tom. 3. serm. de temp. 1. 10. 4. 18.

eum apud Deum iuuet, vel quia eius consilio in causa pietatis vltus est, nò solum ipsum Sacerdotem, sed & seipsum honorat, ac sui ipsius dilectionem veram, ac religiosam se habere ostendit. Quare hac de re sic iterum Chrysoftomus: *Insania manifestissima est, tantum istum principatum, sine quo neque salutis, neque honoris à Christo promissorum, participes fieri possumus, despiciere. Nam si non potest introire in regnum calorum, nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, si aeterna vita praeatur, qui non manducat carnem Domini, & sanguine bibit; omnia autem haec haud aliter quam per sacrosanctas illas manus perficiuntur, manus, inquam, Sacerdotum: qui fiet, vt circa illarum opem, aut gehennam evitare, aut cali praemia consequi quis possit? Hoc certè nomine Sacerdotes merito, non modò plus reuereri debemus, quam vel Principes vel Reges; sed etià maiori honore quam parentes proprios honestare. Haec ille. Iam verò etiam propter ipsas oves, & populum fidelem, necessaria est haec reuerentia, hic honor Sacerdotibus praestandus, ipsique populo in primis est utilis. Hinc Apostolus, postquam dixisset, *Obedite Praepositis vestris, adiecit, Vt cum gaudio hoc faciant, non gementes. Hoc enim non expedit vobis*. Nempe non expedit populo, vt propter eius vel inobedientiam & contemptum, vel ingratitude & neglectum, cum tristitia & gemitu, suo munere fungatur Sacerdotes, idq; multis de causis. Primo, quia graue est hoc in populo peccatum. Secundò, quia honor ille exhibitus, populo est utilior quam pastoris. Tertiò, quia alioqui difficilius curatur & docetur populus. Quarto, quia suos pastores laedunt, & pascendi prouinciam difficiliorem illis reddunt. Singula paucis ostenderunt. De primo exemplum esse potest Dathan & Abiron cum suis, qui propter inobedientiam Sacerdotio exhibitam, descenderunt in infernum viuentes. *Meo quidem iudicio* (quit Chrysoftomus) *qui nostros Sacerdotes despiciunt & contemnunt, multo sceleratiores, ac maiori supplicio digni sunt, quam Dathan cum suis omnibus*. Aliud exemplum esse possunt Iudaei Samueli reicietes, & Regè postulant. sic enim graui iugo postea subiciebantur, vt latè illis futurum exposuit Samuel. Huc etià pertinet quòd de suis Sacerdotibus per Prophetam Deus dixit: *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei*. Hinc D. Cyprianus: *Qui Christo non credit Sacerdotem scienti, postea credere incipiet Sacerdotè vindicanti*. De secundo sic scribit Chrysoftomus: *Quid Praepositi de nostro honore luuantur, nisi in quantum obtemperantes habebunt, idq; pro utilitate nostra? Etsi enim, licet honorentur,**

Lib. 3. de Sacerdotio.

4. Ratio.

Hebr. 13.

1.

2.

3.

4.

Sacerdotè nò reuereri, peccatum.

Exempla.

Nam. 18.

Lib. 3. de Sacerdotio.

1. Reg. 8.

Za har. 2.

Lib. 4. 1. 9.

Sacerdotè reuereri populo est vile.

Homil. 2. in 2. ad
Tim.

nihil ex eo honore in futurum lucrantur; imò maiorem inde sepe damnationem suscipiunt. Et si patiantur iniurias, nihil ex eis detrimenti in futurum acquirunt, imò & meritorum illis accedit cumulus atque defensio. Nostris autē causa cuncta hac sunt. Nam sine honoratur à subditis, & hoc illis fieri iubet, sicuti dicebat ad Heli. Assumpsit te de domo patris tui: iure iniuriis afficiantur; hoc in se Deus ipse perpetitur, ut ad Samuelem ait: Non te spreuerunt, sed me. Itaque illis contumelia, lucrum, honor, omnis est. Tertium per se patet. Quemadmodum enim recalitrantem ouem non facit pastor curauerit; & qui reluctatur ager, difficilius medclam capit: ita subditi immorigeri & morosi, qui vel per contemptum pastorem non audiunt, vel auditum per superbiam contemnunt, difficillimè ab eo formantur. Multo autē hoc verius in animarum cura accidit, quam in illis alijs. Curari enim anima nō potest, nisi sponte & lubens se disciplinæ subiiciat. Volentium enim, non coactorum, salutis est mysterium, ait Gregorius Nazianzenus: & Christus eos aeterna corona donat, (ait Chrysothomus) non qui coacti aut iniuri, sed qui certo animi proposito à peccatis abstinent.

Sacerdotis reuerentia, facit populum docilem.

Similia.

In orat. quum à patre in consortium assumptus esset.

Lib. 2. de Sacerd.

Constitut. monast. cap. 23.

Quare D. Basiliius verba Apostoli citata exponens, ait: Quod hic dicitur, Hoc enim non expedit vobis, mea quidem sententia, Magni cuiusdam detrimenti, & quod agrè admittat evagationem, significationem habet. Res est enim omnium difficilissima, seipsum cognoscere & curare. Naturaliter enim seipsum vni, qui se amat, ab alio autē cognosci & curari facile est. Iam verò quod quare dictum fuit, nō expedire populo ut gementes ac dolentes Pastores officiam faciant, quia sic Pastores suos lædunt, & difficiliorem illis prouinciam pascendi reddunt, ex eo patet, quòd animi dolor ac tristitia, quæ ex subditorum perueicacia oritur, animi vires frangit, & ad munera pastoralia, obeunda grauem atque inidoneum facit. Macarius (ait Chrysothomus) itemque cura ac sollicitudines perpetui, animi vim maximè possunt prosternere, eundemque ad summam etiam imbecillitatem perducere. Nam menti tenebras offundunt, neque sinunt eius factus puros sincerosq; enadere. Sic & D. Gregorius Magnus: Loqui de Deo, quietè valde & libera mentis est. Nec enim conuulsa aqua imaginem respicientis reddit; sed tunc in ea vultus intendentis aspicitur, quum non mouetur. Sic & D. Augustinus: Ex ipsa tristitia sermo procedens, minus gratus est, quia de ariditate maculata minus exuberat: & profectò languidus & inuauis ille sermo erit, qui per uenâ cordis asuuantem fumantemq; traicitur. Plurimū ergo sibi ipsi detrimenti adferunt

Sacerdotibus negata reuerentia, facit eos minus vtilis.

Lib. 5. de Sacerd.

Homil. 11. in Exod.

De catechizandis, cap. 10.

Exemplum.

ferunt, qui sua perueicacia & irreuerentia id agunt, ut animarū curatores gementes ac dolentes officiū faciāt; quando ita constituti, nec cum spiritus libertate & charitate alijs consulere, nec salutis pabulum vberim subministrare, nec laborantibus suis condolere & compari possunt. Vnde Apostolus: Benedictus Deus qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi eos consolari qui in omni pressura sunt. His igitur de causis cum ipsi populo, tū ex rei natura. necessaria est Sacerdotū in Ecclesia Christi debita reuerentia: quam in his verbis commendare Christus voluit, cum à se sanatū leprosum mittit nihilominus ad Sacerdotes, ut illis se ostendat. Vnum exemplum subiiciam S. Martinus Episcopus Turonensis, à Maximo Imperatore inuitatus, quum primum illi poculum iubente Imperatore inuitatus, eo sine ut ipsi Imperatori Episcopus, honoris causa, ante omnes præberet; neglecto Imperatore, suo sacellano Presbytero propinauit. Quo viso, dixit imperator alios quidem Episcopos, etiam in templo, illi adulari: Martinum verò, nec in mensa Principis, sacerdotalis reuerentiæ aliquid imminuere velle.

5. Et offer munus quod præcepit Moyses.

5. Et offer munus quod præcepit Moyses.

Loquor moralis de animi gratitudine in Dei beneficijs acceptis præstanda. Leprosus enim sanatus iubetur in lege offerre duos passeres viuos, iuxta ritū in Leuitico præscriptū, quam oblationē Christus hic *Munus* vocat, id est donū in gratiarū actionem pro munditie accepta oblatum. Multum quippe Deo displicet hominis à peccato sanati (quod perlepram significari in altero Promptuario ostendimus) ingratitude! Vnde pietas, quam Deo debemus, propriè in eo consistit (ut definit Augustinus) ut anima non sit ingrata Deo. Cultus Dei, inquit, in hoc maximè constitutus est, ut anima ei non sit ingrata: unde in ipso verissimo & singulari sacrificio Domino Deo nostro gratias agere admonemur. Deus enim honorum nostrorum non indiget, ait David; sed totū obsequiū nostrum, quod Deo præstare possumus, illud est, ne eius beneficijs ingrati simus. Vnde Apostolus: In omnibus gratias agite. Hac est enim voluntas Dei. Ad hoc officium multis verbis Propheta regius se excitauit dicens, Benedic anima mea Domine, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmos

Seuerus Sulpirius in vita S. Martini.

Gratitudo animi.

Leuit. 14.

De Spiritu & lit. cap. 12.

Psal. 15.

1. Thes. 1.

Psal. 102.

Ezech. 46.
Allegoria.

Stella, in Lu-
cam. 5.
Similia.

1.

Pim. Dial. part.
2. Dia. 7. cap.
26. & 11.

3.

4.

Esaia 1.

Cant. 4.
Philip. Dix in
hâ: Dom. cœc. 3.
Similia.

1.

Psal. 39.
2.

tates tuas: qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia & in miserationibus. Præcepit Dominus per Ezechielem, ut qui templum ingrediebatur, per aliam portam egrederetur, ne Propitiatorio terga verteret, cum à tēplo exiret. Qui enim eadem porta egrederetur, terga verteret Propitiatorio. Docuit iste ritus typicus, accepto aliquo à Deo propitiante beneficio, non esse illi per obliuionem terga vertenda. Omnes qui aqua indigent, præcipientes in fontem vadunt, in eum oculos & animum dirigentes, sed iam bene potati reuertuntur, terga fonti animumque vertentes. Sic multi in sua siti & tribulatione, diuinæ bonitatis fontem inelamant; liberati, obliuiscuntur. Sed & sicula qua aquam è fonte haurimus, ut aquam intromittat, os inclinat, & immergit; vbi aquam receperit, fundum illi quasi tergum obuertit. Sic faciunt ingrati. Et sicut mare aquas dulces è cœlo accipit, sed easdem salvas reddit; sic multi, pro bonis à Deo acceptis, mala per ingratitude rependunt. Et sicut nubes virtute radij solaris è terra exalatur & attollitur, sublata autem ipsum aërem obnubilat, & radios solares obscurat: sic homo ingratus, Dei fauore exaltatus, Deum postea spernit, & mandata eius violat. De hoc conqueritur per Prophetam Deus: *Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Et rursus: *Bos cognouit possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognouit.* Sponsa in Canticis, quæ est anima fidelis, quum laudatur à spōso, ut tota pulchra: prima pulchritudinis pars; vnde sic laudatur, est, *Oculi tui sicut columbarum.* In quo eam ingratitude nomine collaudat. Columba enim cum singula grana rostro deglutit, rostrum atque oculos in altum extollit. Accipit vnum granum, & oculos in altum eleuat: accipit alterum, & iterum oculos erigit: & sic denique ad singula grana facit quæ deglutit. Talis est anima fidelis: ad singula Dei beneficia oculos & corda sursum tollit, gratias agens Deo suo: Hanc virtutem in iustis commendat Psalmista: *Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum.* hoc est, nunquam cessant Deum laudare. Laus autem Dei vocatur *vox exultationis*: quia ex gratitudine singulare animi gaudium iustis oritur. Vocatur *vox salutis*; quia gratiarum actio non solum persequerantiam in bono, sed & ampliora gratiæ beneficia à Deo impetrat. Quæ admodum enim exiguum pharmacum è magnis plerumque morbis hominem eripit, sic ob res parvas Deo gratias agere, ingenia bona conciliat

conciat: ait S. Damascenus in historia de Barlaam & Iosaphat. Sicut enim omnia flumina currunt in mare, vnde per exhalationes marinas orta sunt; ut eò reuertantur vnde iterum fluant; fiatque hoc modo perpetuus aquarum cursus atque recursus, fluxus atque refluxus assidue reciprocos: sic omnia Dei dona, quæ ad nos descendant à Patre luminum, ad Deum denuo per gratiarum actionem reportantur, ut sic rursus à Deo ad nos recurrant, sitque perpetuus gratiarum eius, & reciprocos recursus inter Deum & nos. *Ingratitudo verò* (ait D. Bernardus) *est quasi ventus exiccans & urens fontem pietatis, rorem misericordiæ, Serm. 55. in Câr. fluens gratia.* Si Rex quotannis mille aureos tibi dari iuberet, tu verò illos omnes in emendo veneno, quo eum tolleres, vel in armis ad ei bellum inferendum, consumeres; nonne maximam iniquitatem te admisisse, & mille mortes commersuisse omnes iudicarent? At sic faciunt qui Dei dona in occasionem peccati vertunt, qui diuitijs, honoribus scientia, accepta denique frequenti peccatorum remissione, ad luxum, ad superbiam, ad impietatem, ad faciliorem recidiuam abutantur. Dedit Deus Hebræorum populo eam gratiam in oculis Ægyptiorum, ut eos omni auro atque argento, rebusque pretiosis spoliarent. At boni isti Hebræi ex his Ægyptiorum spolijs vitulum sibi aureum confluxerunt, quem reiecto vero Deo infandè colerent. An magis execrabilis potuit esse ingratitude? At eandem committimus omnes qui, quod modo dictum est, facimus. Hanc ingratitude mirabili metaphora veteri populo Deus exprobrauit, quæ tanto maior est in populo nouo, quanto maiora accepit beneficia Christi Ecclesia, quam synagoga Iudaica. Sic apud Ezechielem loquitur: *Iuravi tibi, & ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, & factas mihi. Et laui te aqua, & emundavi sanguinem tuum ex te, & unxi te oleo.* Considera hic Baptismum, emundationem à peccatis, Sacramentum Chrismatismatis. *Et vestiui te discoloribus, & calceavi te hyacintho, & cinsi te bysso, & indui te subtilibus.* Considera hic varias virtutes, pacè in affectibus, castitatem in lumbis, intellectum acutissimum in mēte. *Et ornauit te ornamentis; dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum, & dedi in aurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.* Considera hic ornamenta exteriora, bona opera manuum, abstinentiã gutturis, silen-

Exemplum.
Exod. 11.

Exod. 32.

Ezech. 16.

tium oris, custodiam auditus, & victoriam vitiorum. *Et ornata es auro & argento, & vestita es bysso & polymito, & multis coloribus.* Considera hic dona charitatis, & eloquentiae, & omnis generis virtutum, *Similam, & mel, & oleum comediisti, & decora facta es vehementer nimis.* Considera hic omnium rerum abundantiam, etiam quoad victum corporis, *Et profecisti in regnum, & egressum est nomen tuum in gentibus propter speciem tuam, quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus.* Certè nomen Christianum, totum orbem occupavit, & post professionem Christianam plurima regna maximè floruerunt. Sed & anima fidelis regnat in gratia, quàm diu non regnat in ea peccatum. *Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo, & exposuisti fornicationem tuam omni transcursum, ut eius fieres.* Hæc est execrabilis ingratitude, vt vnde maiorem Deo seruiendi materiam anima acciperet, inde animas & materias peccandi, Deumque offendendi, maiores caperet: *Incrassata quippe, impinguata, dilatata, recalcitrauit.* Renouata in Christo anima, & noua creatura facta, quasi iam satis pulchra atque perfecta, deque salute certa & secura (vt impij hodie hæretici blasphemant) Dei mandata negligit, omni se voluptati prostituit. Adhuc sequitur in Ezechiele: *Et tulisti vasa decoris tui de auro meo & argento meo, & fecisti tibi imagines masculinis; & fornicata es in eis.* Talia idola nobis fabricamus de donis Dei nobis concessis, quotquot ad honores, ad voluptates, ad diuitias ad odia & simultates exercendas, vel ingenij, vel corporis, vel fortunæ viribus abutimur. Concludit propheta: *Va, va vobis, ait Dominus.* Notauit Seneca, ab humanis legibus nullam ingratitudei pœnam constitutam esse: quia tanta est eius iniquitas, vt sola Dei iustitiæ rigidissimæ relinquatur puniendæ. Sunt autem ingrati mulo similes, qui, quum saturatus est lacte materno, calcibus perit matrem. Rogatus Diogenes, quid apud homines celerius lenesceret; beneficium, respondit. Nam iniurias quidem acceptas marmoris beneficia pulueri inscribimus. Et sicut mûlca in terrefimis speculis reptantes dilabuntur, in asperis verò locis hærent facillimè, sic quæ est nostra morositas, beneficiorum immemores, iniuriarum tenacissimi sumus. Sed & in sanis ac furentibus similes ingrati sunt, qui in xenodochijs aluntur, & suos benefactores nunquam agnoscunt. Ad hanc ingratitudei circa Dei beneficia diligentissimè cauere

Deut. 32.

AElian. l. 4.
Simile.
Apophtheg.
Similia.

cauendam, innumera gratitudinis exempla, barbaris & ethnicis exhibita, nos incitare debebant: quod fecit S. Saba. *Exemplum, in vita eius apud Su ium 10. 6. p. 719.* multorum monasteriorum celebrimus pater. Quibusdam Agarenis per celtam eius transeuntibus, & famentibus, appoluerat radices tantum qualdam melagriorum, & arundinum cortices: neque enim alio cibo ipse utebatur. Redierunt illi postea, afferentes ei caseos & dactylos. Quo viso, Hei mihi, inquit, Barbari isti, parui nostri beneficij memores, referre gratiam munificè studuerunt: nos autem, qui quotidie fruimur bonis Creatoris, nullam ei vicissim studemus referre gratiam per mandatorum obseruationem. *Quæ de cætero excusatio, quæ venia dabitur? Hæc ille.* Ideo Apostolus generale & perpetuum præceptum contra ingratitudei vitium dat: *Omne quodcumque feceritis Coloss. 3. aut verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Quem admodum enim ingrato vniuersa inter manus euangelicis illi qui pro omnibus Deo agere gratias nouit, omnia crescent & multiplicanter.* De hac materia in alijs Evangelijs plura.

6. In testimonium illis.

Locvs moralis de grauiori iudicio eorum, qui maiora à Deo virtutis documenta & adiumenta acceperunt. Nam vt idcirco hunc sanatum leprosum ad Sacerdotes mittit Christus, quo videntes miraculum Christi, nec tamen credentes in Christum, inexcusabiles fierent, hæc ipso miraculo testimonium incredulitatis contra illos perhibente: sic hodie inexcusabiles fiunt, qui videntes quotidie mirabilia Dei opera, audientes optimas conciones, habentes ante oculos tot exempla virtutum, manent tamen in peccatis suis. Illa enim omnia erunt illis in testimonium. Sic Christus de persecutione quam à Iudæis Apostoli passuri erant, dixit: *Continget autem hoc vobis in testimonium.* Hinc D. Augustinus, *Tot iudicijs inops astabo, quot me præcesserunt in opere bono. Tot argentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene viuendi exemplar. Tot conuincar iestibus, quot me mouerunt proficuis sermonibus, seque inuitandos iustis dederunt actionibus.* Quare sicut Christus de Iudæis dixit, *Si non venissem, & opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem & viderunt, & uide-*

Luca 11.
Mediat. c. 4.

Ioan. 9.

91112

190 PROMPTVARIVM MORALE

runt me, & Patrem meum; peccatum eorum manet: idem de nobis dicitur qui Christi operibus, beneficijs, promissionibus, visis, acceptis & intellectis, nihilo tamen meliores simus. Terrere nos debent Christi verba: *Va tibi Corozaim, va tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone facta essent virtutes qua facta sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egressi. Veruntamen dico vobis: Tyro & Sidoni remissus erit in die iudicij quam vobis.* Consideret quisque, quas & quantas virtutes, naturæ, fortunæ, gratiæ Deus in ipso fecerit, videatque an adhuc poenitentiam egerit, vitamque emendatius traduxerit. *Durissimum iudicium his qui præsumunt: & potentes potenter tormenta patientur.* Quanto magis crescunt dona, tanto & crescunt rationes donorum, ait S. Gregorius. Hanc inconsiderationem exprobrat Propheta, dicens: *Homo quum in honore esset, non intellexit. Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* In honore homo est, qui magna Dei dona accepit, multas miserationes sentit. Hæc si non intelligit, erunt omnia in testimonium illi, & comparabitur iumentis insipientibus; que quum magnum à natura robur acceperint, à paruulo tamen puero minantur & reguntur. *Quum non reciperetur Apostolorum prædicatio, exeuntes illi, excutiebant puluerem de pedibus suis.* Vbi nunc Apostolica prædicatio corda non immutat, sic anathema & maledictio erit Deo, vt nec minimum ab Ecclesiæ Sacramentis beneficium sit accepturus, sed etiam pro minutissimis peccatis pœnas graues luiturus. Bonorum fidelium, non solum pulueres, sed & sordes Ecclesiæ portat, pro multis eorum peccatis apud Deum intercedens, adeoque ea comedens.

7. Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, &c.

Dominorū in seruos cura. **LOCVS** moralis de cura & officio dominorum erga seruos. Bonus hic enim Centurio pro seruo suo (vt discretè Lucas eum vocat) tum per se, vt hic apparet; tum per amicos suos, seniores Israel (vt est apud Lucam) apud Christum omni studio atque officio intercessit, vt à graui morbo sanaretur. Damnatur hoc exemplo illorum dominorum pessima consuetudo, qui agrotos ministros statim domo expellunt, & ad hospitale publicum emittunt. Illis quippe maior equi aut mulæ, quam seruorum, imò conferuorum, cura est: Apostolus quum seruis erga dominos omnem charitatem imperasset, subiungit: *Et vos*

Math. 13.

Sap. 8.

Psal. 48.

Math. 10.

Osea 4.

Epist. 6.

domini eadem facite illis, remittentes minas. Parem charitatem exigit à dominis erga seruos, quam à seruis erga dominos. Et causam subiungit fortissimam: *Scientes quia & illorum & vester Dominus est in calis; & personarum acceptio non est apud Deum.* Et rursum in alia epistola: *Domini, quod iustum est & equum, seruis præstare.* At quid æquius & iustius, quam domesticorum suorum curam habere? *Si quis eorum suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior,* id est, grauius in hoc genere peccat, quam ipsi infideles solent; & fidem negauit, id est, fidem Christi diffamauit, & graui ignominia afficit, ea faciens quæ fidei non conueniunt, imò quæ infidelis faceret; vt in isto Centurione homine gentili patet, Sic & Seneca, homo infidelis, sentit *Libenter,* inquit, *ex his qui à te veniunt, cognoui familiariter te cum seruis tuis viuere.* *Hæc prudentiam tuam, hoc eruditionem decet.* *Serui sunt? imò humiles amici. Serui sunt? imò contubernales.* *Serui sunt? imò humiles amici.* *Denique serui sunt? imò conferui, si cogitaueris tantundem in viro que licere fortune.* Hæc quidem ille. Sed multo magis conferuos æstimabimus, si cogitauerimus, eodem esse pretio emptos pretiosi sanguinis Christi, & eundem nobiscum habere Patrem & Dominum. Sic Christus: *Non debuisti misereri conferui tui? Cruditatis dominorum in seruos vnum exemplum proferam.* Memoria nostra (ait Franciscus Senensis, scriptor modernus) extitit ingenij pessimi seruus, cui etiam lauisissimus herus fuit, qui in eum verberibus sæuire non desinebat. Iratus seruus, quum dominum vlcisci nequireret, duos quos habebat dominus infantes, anniculum vnum, alterum bimum corripuit, turrique edita conscensa, dominum vocauit, monens vt infantes suos gremio exciperet: quos quàm primum illis parietem deiecit, seseque præcipitauit, ne vitius in potestatem domini veniret. Hoc animaduertant, qui omnia sibi in seruos licere arbitrantur, quorum nunquam tam destituta fortuna est, vt non interim nocere dominis possint.

8. Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum.

LOCVS moralis de humili consideratione sui ipsius; & vt de se quisque humiliter sentiat. Superbus omnia sibi debet putat, humilis nihil. Erat hic Centurio vir nobilis, &

Coloss. 4.

1. Tim. 5.

Epist. 47.

Mat. 28.

Li. 4. de Reipub. Exemplum.

Humiliatio sui. Luca 7.

&

domi

Centurionis & Capharnaum, quæ Galilææ caput erat, Præfectus à Romano constitutus, qui & gentem Iudaicam sic amavit, ut synagogam ipse eis ædificauerit, ideoque seniores Iudeorum pro eo apud Christum intercesserint, dicentes, *Dignus est ut hoc illi præstes*: qui etiam venienti Christo ad se, amicos obuiam misit, dicens, *Domine, noli vexari*. Hic tamen nec generis nobilitatem, nec officij sui dignitatem, nec merita in gentem Christi, nec pietatem & gratiam qua valebat, respiciens, omnino se indignum putat non solum beneficio quod petebat seruo suo, non sibi; sed etiam conspectu Christi. *Propter quod*, inquit, *me ipsum non sum dignum arbitratu ut venirem ad te*. Obseruatione dignissima est huius ethnici hominis tam profunda humilitas. Reuera, quo quisque melior est, eo humilior est, eo se cæteris indigniorem iudicat. Ramus in quo pendet fructus, & spica plena grano declinat se in terram: sic anima humilis, onusta fructibus bonorum operum, respicit humi, propria scilicet fragilitatem & conditionem terram, unde se se humiliandi causam accipit. Ramus erectus & spica erecta vacua sunt, unusquisque nempe, non solum ex parte corporis (quod clarum est) sed etiam ex parte animæ, se puluerem & cinerem reputare debet, & sic se semper humiliare. Sicut enim cinis vilis est, sic anima ex culpa (delicta autem quis intelligit?) vilis, & abominabilis Deo est. Sicut cinis statim quouis vento dispergitur, sic homo per se non potest resistere modicæ tentationi, sed ad sibilum modici verbi sæpe cadit. Denique sicut cinis non potest redire ad statum suæ materiæ, sic peccator non potest redire ad statum gratiæ, nisi sola Dei virtute. Certè quicquid consideramus; siue ea quæ extra nos sunt, siue quæ intra, siue quæ infra nos sunt, siue quæ supra; siue denique quæ contra nos: omnia nos humiliationem & abiectionem nostri ipsius docent. Propter ea quæ extra nos sunt, humiliare nos possumus, considerando proximorum virtutes. Propter ea quæ sunt intra nos ipsos, considerando proprias offensas, inclinationes prauas, defectus, vel etiam ipsas virtutes, si quæ sunt, à Deo esse, non à nobis. Propter ea quæ infra nos sunt, si quadrupedia consideras, vides ea fortiora; si volatilia, vides ea agilia, si terræ nascentia, vides vel viliora; ut fructus; vel pulchriora, ut flores. Propter ea quæ supra nos sunt, considerando Deum, cuius vel potentiam euadere, vel sapientiam latere, vel iustitiam corrumpere,

S. Bonavent. in
Diata sancti c.
36.

Similia.

1.

Cineri homo
assimilatur.

2.

Humiliationis
nostræ causæ.

1.

2.

3.

4.

vel misericordiam tuis viribus promereri, & sine ea tamen esse non possumus. Propter ea quæ contra nos sunt, considerando hostium varietatem, importunitatem, crudelitatem, mundi varietatem, carnis importunitatem, demonum crudelitatem, ut dicere quisque debeat: *Miser cordia Domini quod non sumus consumpti*. In hac tam varia consideratione quis ira demens, ut de se non humiliter sentiat; sed hæc pauci considerant. At sicut muscus in locis feculentibus recuperat odorem; sic humilitas fragrantior efficitur, quum quis propriam considerat vilitatem. Vnde D. Ambrosius, *Sicut apes*, inquit, *quum aëris motus suspectos habet, sapillis sæpe sublatis, per inania se librat nubila, ne leuè alarum remigium præcipitent flabra ventorum: sic qui à vana gloria vento sibi timet, ne eius impulsu in transuersum rapiatur, iustum culpæ & imperfectionum consideratione assumpta, mentis suæ cogitationes libret, ut, quantum vana laus attolere potuit, tantum alia deprimat*. Hæc ille. Sic D. Chrysostomus: *Si vel vnius*, inquit, *diei peccata in memoriam reuocet; faciet illa recordatio, ut facile cristas demittat*. Vbi pauo superbus pedes suos contuetur admodum turpes, caudam, unde superbit, statim demittit. Sic indignum se quisque reputabit, quum fortè dignus sit, si suas imperfectiones & peccata considerat. Sicut, si quis vestem manu tenens, à iunctura manus vsque ad cubitum se tegat, reliquo toto corpore nudus, meritò insanire iudicaretur, meritò ab omnibus derideretur, si illam suam manicam semper ob oculos habens, propter illam se bene vestitum putat, & contra alios, eius nuditatem spectantes atque irridentes, offenditur: sic omnino qui propter vnâ aut alteram virtutem quum multis præterea vitijs scateat, sibi interim bene placet, & plaudit, meritò deridendus ab hominibus, meritò reprobatur à Deo. *Qui iacet in terra, non habet unde cadat*. *Qui humiliter de seipso sentit, vix in peccatum cadet*; certe in temporalibus cadere non potest. Nam ut superbia querit contentionem, id est, locum superiorem, pro quo omnes contendunt; ira humilitas semper habet pacem, quia querit locum inferiorem, pro quo nemo contendit. Plura de hac virtute superius dicta sunt in præcedentibus Dominicis: in aliis quoque sequentibus plura dicentur.

9. Filij regni eiiciuntur in tenebras exteriores.

Locvs moralis de vocatione incerta, siue ad Christiani
Pars Hyemalis.

Vocationis
nulla certitudo.

Nominis,

5.

Thren. 2.

Similia.

1

Lib. 3. de Virg.

2.

Homil. 20. in

Matth. 5.

3.

4.

5

Domin. 3. Ad-

uent. text. 2. &

5. Domin. 4.

Aduent. text. 6.

nominis, siue ad religionis cuiuspiam, aut status ecclesiastici professionem: neque satis esse Christum profiteri, religionis propositum suscipere, Sacerdotalis ordinis esse, nisi uocationi & professioni tota vita, & res ipsa respondeat. Nam ut Iudæis nihil profuit, Dei populum & peculium fuisse, filios promissionis, & semen Abraham secundum carnem extitisse, circuncisionem accepisse, verum Deum cognouisse, *credita illis eloquia Dei fuisse, adoptionem filiorum, & gloriam, & testamentum, & legislationem, & obsequium, & promissa accepisse, patres denique fuisse, ex quibus esset Christus secundum carnem*, quia in Christum credere noluerunt: sic nec nobis Christianis proderit, *nunc populum Dei esse, qui eramus non populus: filios promissionis esse secundum fidem, Baptismo per Christum incorporatos esse, Scripturas sanctas nobis relictas habere, adoptionem filiorum, in qua clamamus Abba Pater, & gloriam, & testamentum, & nouam legislationem in melioribus repromissionibus sanctam, & cultum Sacramentorum, & amplissimas Christi promissiones accepisse, patres denique in Christo fuisse, ex quibus multi in Christo spirituales filij nascerentur, si fidem nostram bonis operibus non consummamus, ut Iacobus de fide Abraham loquitur (fides eius operibus consummata est) & uocationem nostram per bona opera certam facere non satagimus, ut Petrus monuit. Sumus per fidem filij regni, eius & domesticij Dei, uocatione sancti; sed nisi Centurionis humilitatem, & fidem operantem imitemur, in tenebras exteriores eiciemur. Orat Paulus pro Ephesijs, ut det illis Deum spiritum sapientia & reuelationis in agnitione Christi; ut sciant quæ sit spes uocationis eius, & quæ diuinita gloria hereditaria eius in sanctis. Est enim certè maxima spes uocationis Christiana, sed uide quid eisdem paulò post Paulus scribar: Obsecro uos ego uinctus in Domino, ut dignè ambuletis uocatione qua uocati estis: cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, &c. Paulus ipse ait, se ea quæ sunt retrò obliuiscens, ad ea quæ sunt priora, extendere seipsum, ad destinatum persequi, ad brauium superna uocationis Dei in Christo Iesu. Magnum certè est uocationis nostra brauium propositum, sed ed contendere ut in agone oportet, nolque ipsos magis ac magis ad bona opera extendere, non per ignauiam & recordiam nos distendere, ut somnolenti faciunt. Orat rursum Paulus pro Thessalonicensibus, ut dignetur eos (id est, dignos faciat) uocatione sua sancta Deus, & impleat omnem*

2. Thessal. 1.

uoluntatem bonitatis suæ, & opus fidei in uirtute. Nam (ut 2. Thessal. 4. in priori epistola dicit) non uocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. Ita semper beatissimus Apostolus uocationem nostram in Christo spe plenam quidem esse docet: sed omnino à rectè factis, & à bonis operibus, ac sancta patientia, spei huius complementum pendere. *Heredes sumus secundum spem uitæ æternæ: sed sequitur; Si tamen compatimur, ut conglorificemur. Superindui cupimus (gloria cælesti) si tamen uestiti (bonis operibus) & non nudum inueniamur, uidelicet sine ueste nuptiali; quam qui non habuit, in tenebras exteriores eiectus est. Rursum, Participes Christi sumus, & uocationis cælestis, ait Paulus: sed addit. Si tamen initium substantiæ eius usque ad finem firmiter retineamus. id est, si renouationem in Baptismo factam, de qua Iacobus dixit, Voluntate nos genuit uerbo ueritatis, ut sumus initium aliquod creatura eius, integram seruamus: Rursum, Domus Christi sumus nos; sed, si fiduciam & gloriam spei usque ad finem firmiter teneamus. spes autem & fiducia, sine conscientia bonitate & integritate, præsumptio est, non spes; & audacia, non fiducia. Omnes denique Dei & Christi promissiones ad filios regni factæ, conditionales sunt. Si commortui sumus, & conuicemus. Si sustinebimus, & conregnabimus. Si negauerimus illum (factis autem negatur, non uerbo tantum) & ille negabit nos. denique, Si manseritis in sermone meo, uerè discipuli mei eritis. Ad eò uerum est, quòd filij regni eiciuntur foras, nisi, quòd filios regni decet, pro regno obtinendo legitime decertent. Valeat autem hic locus contra pestilentes horum temporum hæreticos, qui ex doctrina solius fidei statuunt filios regni eici de regno non posse, postquam semel per fidem adoptati in filios sunt: ut in altero Promptuario non semel ostendimus.*

Roman. 8.
2. Corinth. 5.

Matth. 22.

Hebr. 2.

Iacobi 1.

Hebr. 3.

2. Timoth. 2.

Tit. 1.

1. Tim. 3.

Locus contra

Hæreticos.

10. Ibi erit fletus, & stridor dentium.

Locus moralis de pœnis inferni: quas per fletum & De pœnis inferni
stridorem dentium Christus ex parte hoc loco describit, & describit.
per tenebras exteriores, id est, extremas, & quibus nihil est
ulterius aut profundius. Fletus autem iste, etsi non sit forte
resolutio lachrymarum, quæ alterationem præsupponit,
quæ, cessante motu cœli, naturaliter fieri non potest; est
tamen dolor aliquis fletui corporali respondens, ut commo-
torio capitis, & turbatio cerebri acerbissima, quòd ad cor-
pus ipsum attinet: animæ uerò summus mœror atque tri-

Esaia ultim.

Esaia 20.

S. Bonavent.
in Diata salut.
cap. 39.

Job 24.

Isaia 65.

Luca 16.

Matth. 18.

Job 9.

2. Petr. 4.

Æternitatis
consideratio.

Eccles. 39.

stitia, qualem in hac vita lachrymæ solent exprimere. Nam fletus iste, atque stridor dentium, qui verè in damnatis corporibus erit, non ab igne, frigore, fumo, tenebris, aut aliqua causa extrinseca, sed à causa intrinseca, à tristitia & indignatione mentis procedent. Scridor autem dentium fiet ex concussione totius corporis, quâ tristitia & dolor incredibilis efficiunt. De his pœnis Esaias: *Vermis eorum non morietur, & ignis non exstinguetur.* Vermis conscientie, animam, ignis comburens, corpus in æternum affliget. In his pœnis & perpetuus & intolerabilis fœtor: de quo David: *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum* (id est, turbulentæ tempestates, seu strepitus ventosi) *pars caloris eorum*, id est, pars afflictionis damnatorum. Fœtor autem huiusmodi est, ut, si corpus damnati super terram poneretur, vniuersum aërem suo fœtore inficere posse, à quibusdam existimetur. Ad has pœnas accedit alternum cum calore frigus, non ad recreationem, sed ne vilo pœnæ genere careat damnatus. Sic S. Job: *Transcant ab aquis nimum ad calorem nimum, & vsq; ad inferos peccatum eorum.* Fames quoque & sitis damnatos premet. Serui mei comedent (ait per Esaiam Deus & addit Christus, *in regno Patris mei*) *& vos esurietis.* Sic diuus in inferno guttam aque petijt à Lazaro. Sed & torquebunt maligni spiritus, carnifices infernales. *Tradidit eum tortoribus, donec redderet vniuersum debitum.* Denique horror erit illic perpetuus, confusio, strepitus; *Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Atque hinc tartarus à verbo τάρταρος vocatur à D. Petro. Postremò (quod omnium est grauissimum) pœnarum æternitas: *Ite maledicti in ignem æternum.* Hæc de pœnis inferni Scriptura sancta nobis reuelauit. Ex his omnibus si sola æternitas consideretur, ad fugam & detestationem peccati vel sola posset sufficere. Considera Oceani magnitudinem, quàm immensa est aqua quam continet. Finge animo, centesimo millesimo quoque anno formicam ex eo bibere, quantum formica potest; dicere autem Deum damnatis, Confidite: nam quum exhaurietur à formica mare, tunc pœnarum vestrum finis erit, magnam haud dubiè ex eo spem & consolationem conciperent damnati, quia saltem finis sic aliquis tormentorum esset. Nam hoc quantumcumque longissimum temporis spatium, tamen præ æternitate prorsus nihil est. Sed & de his pœnis sic alia Scriptura loquitur, *Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta*

sua

sua. In tempore consummationis effundent virtutem, & furorem eius, qui fecit illos, confundent. Ignis, grando, & fames, & mors; omnia hæc ad vindictam creata sunt: bestiarum dentes, & scorpionij, & serpens, & romphæa vindicans in exterminium impios. Hæc autem descriptio pœnarum inferni, etiam ex voce Gehennæ, quam primus de loco & pœnis inferni Christus Dominus in Euangelio vsurpauit, colligi potest. Significat enim vox illa vallem quandam propè Ierusalem, quæ Gehenna, quod vallem filiorum Hinnon significat, vulgò vocabatur. In hac autem valle solebât idololatrarum Iudæi filios suos per ignem diabolo immolare, & immolationis tempore, ne paruulorum lamentabilis clamor audiretur, tubis ac tympanis, aliisque instrumentis bene sonoris resonantibus aërem complere. Cessante autem idololatria, in tanti sceleris horrorem, in hanc vallem sordes omnes, stercorea, cadæuera exportabantur. Ut verisimile sit, Redemptorem nostrum hoc vocabulum ad tormentorum locum, & inferni pœnas significanda vsurpasse, eo quod in inferno ploratus & ululatus, fletus, & stridor dentium, fœtores, scorpionij, serpentes (qui huiusmodi in fimis nasci solent) vindictam in impios exercerēt. Has pœnas singulis peccatis responsuras, iuxta illud, *Quantum se glorificauit in delictis, tantum date illi tormentum & luctum*, sic apud Iob legimus. *Panis eius in utero illius vertetur in fel aspidum inrimsecus. Diuitias, quas deuorauit, euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. Luctus quæ fecit omnia, nec tamen consumetur. Iuxta multitudinem adinventionum suarum, sic & sustinebit.* Sed de his inferni pœnis aliàs plura.

Gehennæ vox.
Hier. n. cap. 10.
Matth.Apoal. 7.
Iob 10.EVANGELIVM DOMINICÆ IIII. Domin. 5. post
POST EPIPHANIAM. Epiph. text. 2.

Scendente Iesu in nauiculâ, securi sunt eum discipuli eius. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus. Ipse vero dormiebat. Et accesserunt discipuli eius & suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos: perimus. Et dicit eis: Quid timidi estis, modica fidei? Tunc surgens imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia venti & mare obedunt ei?

Matth. 8.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus.* De tribulationibus iustorum, ad patientiæ virtutem exercendam, ad arctiorem erga Deum amorem prouocandum, ad maiorem Dei erga nos amoris significationem.

2. *Ipsæ autem dormiebat.* De apparente Dei obliuione, sed vigiliæ semprouidentia.

3. *Et suscitauerunt eam dicentes: Domine, salua nos, perimus.* De innocendo per orationem Christo in omni necessitate.

4. *Quid timidi estis in modico fidei?* De fiducia in Deum nunquam deponenda.

5. *Tunc surgens, imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna.* De Dei clementia, qui post procellas serenitatem adfert.

1. *Motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus.*

De tribulationibus iustorum.

LOCVS moralis de tribulationibus & aduersis, quæ Deus sua prouidentia, etiam ab eo maximè dilectis, immittit, vel ad maiorem suam gloriam in eorum postea liberatione ostendendam; vel ut ipsos electos suos liberatos à malis, ad maiorem gratitudinem, & Dei amorem excitet. Apostoli enim hic in mari tempestatem sentiunt, & quidem tantam, ut iam iam pericuri viderentur; sed à qua Christus sic eos liberat, ut & suam gloriam magis manifestet, & suorum erga se fidem & dilectionem magis prouocet. Nam Christus quidem solo imperio tempestatem tollit; Apostoli verò, in seipsis miraculum experti, ad Christi amorem magis accenduntur, quam in aliorum morbis & malis expellendis, quæ quotidie cernebant. Sic solet Deus in pericula quidem, eaque præsentia, suos conicere, non ut pereant, sed ut exercitentur. Passus est Iacob reuertentem de Mesopotamia videre fratrem suum Esau cum quadringentis viris ad se venientem, & ingenti metu concuti; sed ubi eum docuerat à quanto periculo liberandus erat, absque villo damno liberauit. Voluit Deus ut filij Israël viderent Ægyptios à tergo suo cum curribus & equis in maxima multitudine eos prementes, & præsentem se periculo proximis cernerent, sed eos statim maximo miraculo liberauit: ut videlicet Dei potentiam, & erga eos misericordiam, tanto magis agnoscerent. Suauissima est hæc Dei prouidentia, ad patientiæ virtutem exercendam, ad arctiorem in nobis Dei amorem prouocandum, ad maiorem diuini erga nos amoris significationem. Quæ tria breuiter ostenduntur.

Deus suos exercet. *Genes. 31.*

Exod. 14.

1.

2.

3.

dentur. Sanè quum ad omne virtutis opus patientia non minus sit necessaria, quam ad reliquos cibos panis (difficultates enim virtutum operationi naturaliter insitas patientia superat, sicuti reliquis cibis saporem & gustum panis adfert) hinc fit ut patientiæ virtus perpetuò nobis sit necessaria, quasi instrumentum quoddam, cuius ministerio reliquas virtutes operemur. At verò quemadmodum gladius ferruginosus, & qui diutissime è vagina non extractus aruginem contraxit, quum ad arma venit, dominum suum sæpenumero adeo moratur, ut prius ab aduersario vulneretur, fortè & occidatur, quam è vagina educi possit sic omnino patientia non exercitata adeò tarda est, ut sæpenumero locum diabolo concedat miseram vulnerandi animam, antequam se armare contra obortam difficultatem aut tentationem possit. Hac de causa exercet suos Deus tribulationibus externis, ut fortiores sint ad tentationes internas: exercet vbi non est peccatum, ad conferuandam salutem æternam. sic Apostolos hic patitur Christus in mare iactari & periclitari, ut eos ad patientiam exerceat, si quando vel à persecutoribus fidei, vel ab internis animæ hostibus agitentur. Non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incurrat: ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit: fragiles sunt quæ in aprica valle creuerunt. Sic ad ferenda aduersa delicati sunt, qui non fuerunt prius exercitati vsu malorum. Ad suspensionem vulneris tyro pallefecit. Audacter veteranus cruorem suum spectat, qui seipsum sæpè vicisse post sanguinem. Exercitia igitur fortem faciunt. Videmus, equos, quos ad cursum natura formauit, si diu in stabulo torpeant atque desideant, claudos effici, & marcescere. Ferrum vsu splendescit, argenti instar: diu in terra iacens, rubiginem contrahit, & tandem in terram vertitur. Sic virtus non exercitata atrescit, & terrenus fit, qui spiritualis erat, nullis aduersis excitatus. Quisquis igitur tentatur, tribulatur, vexatur, seu à diabolo, seu ab hominibus malis, seu à Deo percutiente; si aurum est, expurgatur; si ferrum est, rubiginem amittit. Et quia ferrum potius quam aurum plerique sumus, ideo ad excutiendam rubiginem, & ad exercendam patientiam, plerique est necessaria tribulatio. Hinc illi Deo chariores ostenduntur, quos, ut salutem eorum procuret, diligenter exercet.

Patientiæ operatur tribulatio.

Similia.

1.

Stella in Luc. cap. 8.

2.

Seneca de prouidentia Dei.

3.

4.

Granat. rom. 1. de Sanctis, pag. 86.

5.

6.

Et facta 5.
In cap. 5.
Esaia.

Simile.

Apostolorum
exercitia.

Luce 21.

Chrysof. hom.
de Resurrect.
Simile.

Enarrat. in
Psal. 95.

Iratus Deus Israelitis, dixit: *Dimittam vineam, & non putabitur neque fodietur.* In quæ verba Basilius: *Quemadmodum qui vineam putant, astringunt eius vitæ, & interne continent, ut maiore cum temperamento procedat ad proferendos vitæ fructus: ad eundem modum contingit anima, assiduitate afflictionum incuruata. Quodammodo in se contrahitur, & sequè humiliter dimittit atque humiliat, atque ad sui diligentiorum custodiam retrahitur. E contrario anima quæ indulgenter ac remisse vivere sinitur, perinde atque vinea quæ spiam neglecta, luxuriat, & siluescit sarmentis, seqs effundens circa incommoda, nec ullam afferentia frugem, nativo succo exhauritur.* Christus ergo suos Apostolos in omni patientiæ genere exercuit. Cum illo famem & sitim in deserto, cum illo frigus & æstus in paupertate cõmuni, cum illo labores & peregrinationes, pertranseundo de ciuitate in ciuitatē prædicationis causâ; cū illo in mari tempestates & periculum extremum (vt in hoc Euangelio) cum illo denique Pharisæorum accusationes, & Iudæorum opprobria perpessi sunt. Quare illis dicit: *Vos estis qui permansistis mecum in omnibus tentationibus meis.* Sic eos igitur ad omnia postea pro sancto eius nomine perferenda exercuit & obdurauit: sic suos semper fideles & amicos in hac vita exercet, & patientiam docet. *Sicut enim qui mare nauigant, & innumeras procellas tulerunt, multaque hyemes perpessi sunt, antequam merces referunt, non paruum peregrinationis sua lucrum reportant, eo quod aliquanto fidentiores sunt, ac pelagi scuitiam minus horrent, adeoq; intrepidè ac voluntate quadam transmarinas peregrinationis aggrediuntur: ita & qui in præsentis vita propter Christum multas sens afflictiones, etiam antequam regni calorum magnam illam retributionem assequatur, magna hic potitur fiducia, animamq; suam ita excelsum efficit, vt posthac grauiam omnia quasi è sublimi deideat.* Nempe sic fiunt (vt canit Ecclesia) *tunsonibus pressuris expositi lapides, qui suis coaptantur locis per manum artificis, vt disponantur permanfuri sacris adificiis.* De qua dispositione & præparatione Sanctorum sic S. Augustinus super illa Psalmi verba, *In tubis ductilibus, in voce tubæ corneæ: Ductiles tuba aera sunt, quæ tundendo produuntur. Si tundendo, ergo vapulando eritis tubæ ductiles in laudem Dei productæ. Sic enim tribulamur, tribulatio, tunfio: profectus, productio est. Quomodo sonuit, & quàm suauiter tuba ductilis, qui in tribulatione percussus gratias agit! Ecce, inquit fabricator Deus. Illam tubam perficere volo. Non perficiam nisi tundam. Male sonabit antequam*

quam

quam produceretur. Nunc productus & factus tuba ductilis, laudes Dei sonabit, qui antea blasphemus insonuit. Nempe sicut aurum, quo magis tunditur, eo magis extenditur, & in laminas tenuissimas producit, adeoque in fila subtilissima: sic iusti, quo magis per varias tribulationes tunduntur, eo se in charitatem Dei magis dilatant, eo subtiliùs & excellentiùs operantur. Quare (quod secundo loco diximus) ad amorem nostrum in Deum magis accendendum valet tribulatio, de quo mox plura. Sed patientiæ & fortitudinis robur ab afflictionibus nasci, ex eo adhuc demonstrari potest, quod quemadmodum cocti lateres, nisi vehementi igne coquantur, mox vbi aquam biberint, dissoluantur, & in minutissimas micas abeunt, igne autem, quo consumendi viderentur, & in cineres redigendi, ita roborantur & obdurescunt, vt nulla aqua dissolui queant, fiantque sãd adificia aptissimi: sic omnino iusti, quos ingentes tribulationes frangere, & è statu mentis dimouere posse cupiam videntur, ex eisdem tamen tantum animi robor, fortitudinem tantam concipiunt & acquirunt, vt nullis rerum aduersarum fluctibus lædi queant, sed ad adificium spirituale maximè idonei reddantur, qui viui & electi lapides in eo fiant. Nempe sicut lana & linum, ante, uam illa pannus bonus, hoc tela subtilis fiat, tundi, neri, tæxi & pecti debet, variamque fortunã subire; sic, vt vasa in honorem fiamus, multa pati, varijs ærumnis disponi & exerceri priùs oportet. Arbor, vt meliùs crescat, magisque fructificet, varias patitur incisiones, & multa palmitum spolia ferre debet. Denique ipsa aromata, nisi pitillo confusa, suauem odorem non spirant. Tot & tanta sunt in rerum natura, quæ necessariam hanc fidelium exercitationem docent, & ad oculũ illud ostendunt quod Paulus dixit: *Tribulatio patientiam, patientia probationem operatur.* Nunc de secundo puncto. Nam quod tribulatio frequens ad maiorem Dei amorem excitat, & vt arctiùs Deo adhareamus facit, vel ex hoc etiam Euangelio patet. Nam Apostoli videtes se se in mari periclitari, statim ad Christum accurrunt, dormientem excitant, & clamant: *Domine, salua nos, perimus.* Sic Dauid *Multiplicata sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt.* Hinc D. Chryl. stomus: *Deus tribulationes irruere permittit, vt ad ipsum frequentius cofugiamus. Tale aliquid faciunt amantiores filiorum parentes, cum paruulos suos viderint à se quidem sepe discedere, equis uorum autem suorum lufibus detineri. præ-*

Pintus dia. par.
1. dial. 2. cap. 3.
Similia.

1.

2.

3.

4.

Rom. 5.

Tribulatio ad
maiorum Dei
amorem ex-
citac.

1. Cor. 13.

Homil. 10. in

1. Cor.

Similia.

1.

cipiunt famulis terribilia multa simulare, ut exagitati metu parvuli ad maternū sinum confugere festinent. Sed & mater parvulum in fantem laxitūs & negligentius in sinu suo harētem, ex industria cadere in terram permittit, ut casu laesus, & matrem inclamans, in sinum post receptus, tenaciū adhareat, matrisque collū amantissimē stringat. Ita enim Deus, non modō ab alijs tribulari & vexari nos sinit, sed nonnāquam etiam ipse plagam minatur; adeōque infert, ut nos ad se vagantes & lascivientes adducat. Sane sicut pluvia in terram cadens, erigit semina (ait idem Chrysostronus) sic tribulatio animum ingressa, erigit desiderium. Nam sicut granum tritici inclusū in palea, foras non egreditur, nisi fuerit trituratū; sic & homo impedimētis mundanalibus, & rebus carnalibus, quasi in palea involutus, difficilē egreditur, nisi fuerit aliqua tribulatione vexatus, ait idem alio in loco Chrysostronus. Atrectio-rem quippe hominē facit, & in causa salutis vigilatorem, inflicta tribulatio. Quemadmodū enim viator magis tunc in via sollicitus est, cautius & circūspectius ambulat, quando vel densa silva, & loco latrocinij obnoxio appropinquat, vel semitam aliquam aut transitum difficiliorem invenit; in campetribus autem planis ac spatiosis locis securus & negligēter procedit: sic omnino tribulatione graui oborta: recolligimus nos ipsos attentius, & actionum nostrarum vestigia cautiū ponimus; ideōque Dei voluntatem consideramus pressius, & auxilium imploramus feruentius. Sic ad maiorem Dei amorem tribulatio excitat. Iam quōd tertio loco diximus, immittas seu permissas à Deo tribulationes ipsius diuini erga nos amoris significationem esse, vel ex hoc etiam Euangelio liquere potest. Quid enim Christo suis Apostolis charius; quid rursū illis innocētius, imō quid sanctius, qui omnia reliquerunt, ut Christum sequerentur? Et tamen in mari illos iacta ri permittit, & ita iactari, ut nauicula operiretur fluctibus; iamq; morti proximi essent: ut cum Dauide, à Saule agitato, dicere possent, Vno tantū gradu nos morsque diuisamur. Sed amoris hoc totum significatio fuit. Quum enim illos & probare & coronare velleret, via autem ad coronas, & modus probationis sit ipsa tribulatio: quo magis eos & ampliū coronare desiderauit, eo magis & ampliū eos tribulari necesse erat: iuxta illud Angeli ad Tobiam; Quia acceptus eras Deo, necesse erat ut hoc tentatio te probaret. De qua re in alio Euangelio plura diximus. Sed hic pauca adiiciamus. Postquam

3.
Homil. 14. ex
var. in Matt.
locis.

4.
Homil. 5. in
Matth. operis
imperfecti.
Pintus par. 2.
dial. 2. cap. 10.

5.

3
Tribulatio-
nes, amoris
Dei erga nos
testimonia.

7. Reg. 10.

Domin. 2.
Athenus.
10. 1.

cerē Deus) vt sapienter scripsit Chrysostronus) omnia grauis hodie solvere: sed donec nos purgatos videat, & firmam atque inconcussam conuersionem, tribulationem non dissoluit. Et enim aurifex, donec aurum bene purgatum viderit, de conflatorio nō extrahit. Nec cytharædus neruum intendere prius desinit, quam harmonia concentum perfectum aduerterit. Sic Deus non abauert tribulationis nubem, donec nos penitus emendauerit. Ergo vt aurifex aurum, & citharædus concentum; sic Deus nostram salutem amat, desiderat, procurat. Innocētissimus inter filios Iacob erat Ioseph; cæteris tamen omnibus domi quiete & prosperē agentibus, solus tribulatur. In cisternam fame periturus mittitur. Inde extractus, Ismaëlitis in seruum & mancipium venditur. Ab illis in Ægyptum trahitur, vbi linguam; quam non nouerat, audiuit. In Ægypto eruitio mancipatur, denuo venditus. In seruitio ad adulterium grauiusimē tentatur. Tentationi resistens, fidem Deo ac Domino suo castissimē seruans, falso tamen accusatur, condemnatur, in carcerem & in lacum mittitur; multis annis in eo custoditur. Ab ingrato pincerna decipitur. Sed quorsū tot annorum tam varia tam grauis afflictio? Vt hac ratione à Pharaone exaltaretur; & totius Ægypti dominus fieret, patremque suum & totam cognationem, imō totum, qui tunc in terris erant, populum & peculium Dei à fame extrema liberaret? Nisi enim à fratribus in Ægyptum venditus, nisi in Ægypto in carcerem missus, nisi in carcere à pincerna deceptus fuisset; nec in Ægyptum venisset, nec Pharaoni per tardam licet pincernæ declarationem pro viro sapienti innotescere potuisset. Sed vt ipsemet fratribus suis dixit. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum, qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum uniuersæ domus eius, & Principem in omni terra Ægypti. Sed quare? Pro salute vestra, ut referuementi super terram, & escas ad viuendum habere possitis. Denique pro annis quatuordecim quibus afflicus erat Ioseph, dominatus est in Ægypto annis octoginta. Nā anno atatis decimosexto venditur à fratribus, & anno ætatis trigésimo venit in conspectum Pharaonis. Vixit autē annis ceterum & decem. Sed & vide quō modo pro singulis malis quæ patitur, singulas accipit mercedes. Pro odio fratrum, acquisiuit gratiā Regis & principum eius. Pro contempnū fratrum, & irrisione, dicentium, Ecce somniator venit,

Iosephi per-
secutio.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

Genes. 45.

Ioseph i mer-
cedes.

venit, ab illis adoratur pronis in terram non semel, & numeribus honoratur. Pro exilio, exaltationem in terra aliena. Pro labore manuum in seruitio Putipharis, anulum regium in gratia Pharaonis. Pro tunica polymita, qua fratres eum spoliauerant; stolam byssinam; qua Rex eum induit. Pro compedibus in carcere torquem auream in honore. Pro eo quod victis in carcere ministrabat, Regi in summa dignitate ministrat. Pro carcere & lacu, sedet super curum regium. Pro eo quod ab omnibus contemptus fuit, ut extraneus, ut seruus, ut victus ab omnibus honoratur genuflexione, sic iubente Pharaone. Pro nomine seruii, quod in Aegypto Ismaelita illi indiderunt, nomen regium & magnificum, ut vocaretur *Saluator mundi*. Pro contempta illicita adulterij voluptate. accipit in uxorem legitimam feminam nobilissimam. Denique, pro domo paterna anisla, dominatur in vniuersa Aegypto. Sed existimet hic forte aliquis, hoc totum in persona & figura Christi contigisse, qui à ludæis venditus, proditus, spoliatus, irrisus, & morti traditus est; atque hæc omnia non eorum consilio, sed Dei voluntate passus, ut viueremus nos omnes, & (ut ait propheta) *in umbra sua viueremus in gentibus*; qui que postea exaltatus à terra, omnia traxit ad seipsum, & accepit à Patre nomē, ut in nomine eius omne genui flecteretur; & omnis lingua confiteretur, quia ille sedet in gloria Patris: idoque ad nostram necessitatem tribulationem istud exemplum nō pertinere. Quasi verò qui scripsit. *Oportuit Christum isto pati* & ita intrare in gloriam suam; non etiam scripsit. *Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei*. Aut quasi non etiam ideo Christus passus sit, ut nobis relinqueret exemplum, ut & nos sequamur vestigia eius. Sed tamen obseruatione dignum est, non minus Iosephi fratres (qui nostri haud dubie figura fuerunt) ab ipso Iosepho passos & tribulatos fuisse, antequam eos pro fratribus suis recognoscere vellet; quàm ipse Ioseph à Deo, antequam dominus Aegypti fieret: ut propterea, sicut Christus à Patre, sic nos à Christo multa pati necessario debeamus, quatenus Christo compatientes, Christo conglorificemur. Vide ergo quantum Ioseph. Iosepho passi fratres fuerunt, & quot modis eos probauit, id est dilexit, & fauore atque gratia sua dignos fecit, antequam seipsum illis manifestaui. Quum primò ad eum venirent frumenti emendi causa, probauit eos verè penituisse de eo quod ipsum vendiderant. Quum enim illis prius

3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.

Actor. 4.
Thren. 4.
Ioan. 12.
Philip. 3.

Luca 24.
Aclor. 14.

1. Bat. 5.

Rom. 8.
Probatio fratrum Ioseph.

1.

Typus.

prius in vincula coniectis, & grauitè accusatis, quod exploratores terræ essent, ac tandem, cæteris dimissis, vnus Genes. 47. tenebatur in vinculis; Locuti sunt adinuicem: Merito hæc paterebatur in vinculis; quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustias animæ illius quum deprecaretur nos, & non audiuimus. Idcirco venit super nos ista tribulatio. E quibus vnus Ruben ait: Numquid non dixi vobis, Nolite peccare in puerum; & non audistis me? En sanguis eius exquiritur. Hanc eorum nobilem confessionem & penitentiam audiuit Ioseph. Nesciebant autem quod intelligeret Ioseph, eo quod per interpretem loqueretur ad eos. Sicut prima vexatione eorum penitentiam probauit. Secundo voluit eos probare, an in fratrem suum veritatem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones, & non moriamini. Illo tandem adducto, tertio eos probauit, an fratri suo minimo inuiderent. Idcirco postea mensa, ut ante eum omnes comederent, Maior pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excideret. Quarto probare eos voluit, an sic fratrem suum Benjamin diligerent, ut propter illum solum detentum, omnes è cepto itinere redire vellent. Propterea enim missio scypho argenteo in sacco Benjamin, & ibi inuento, quum antea compromississent, ut, apud quemcumque fuisset inuentus scyphus, moreretur; ceteri omnes, scissis vestibus, oreratisque rursum assis, reuersi sunt in oppidum; & Iudas pro fratre Benjamin captiuum se sinit. Quinò probat eos, an patrem ex animo diligerent, & an redire vellent, relicto in vinculis Benjamin: quæ vna res summam calamitatem eos patri allaturus sciebat. Dicente enim Iuda, Omnes serui sumus domini mei, & nos, & apud quem inuentus est scyphus, dixit Ioseph: Absit à me ut sic agam. Qui furatus est scyphum, ipse sit seruus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum. Sed quum Iudas persisteret, & longa oratione habita, tandem concluderet, Non possum redire ad patrem meum absente puero; ne calamitatis, quæ oppressura est patrem meum, testis assistam; hac videlicet extrema probatione facta, Non se poterat ultra cohibere Ioseph: & eleuata voce, cum fluctu, dixit fratribus suis, Ego sum Ioseph. Sic, sicut Ioseph noster, Saluator noster, qui nos fratres suos vocare dignatus est, post variam & legitimam cuiusque probationem, manifestabit seipsum nobis, iuxta id quod in Evangelio promittit: Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum, hoc est, Diligam eum,

2.
Ibidem.
3.
Genes. 41.
4.
Genes. 44.
5.
Ibidem.
Gen. 45.
Matth. 28.
Ioan. 14.

cum, probando amorem & patientiam eius : & vbi proba- uero, manifestabo ei me ipsum. Non vltra me continere potero. Dicam fratribus meis eleuata voce, sic vt totus mundus audiat, in extremo iudicio : Ego sum Iesus fratres vester: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, &c. Nam vt vocem Ioseph, quum fratribus suis se manifestaret, au- dierunt Aegyptij, omnisque domus Pharaonis ; sic vocem Chri- sti in iudicio, quando manifestabit se fratribus suis, audiet eelum & terra, audient omnes Angeli, audient etiam dam- nati, & tota domus inferni. Illa enim hora est, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei. Sed de hac materia, quatenus qui tribulantur, magis a Deo diliguntur, & quod signum sit dilectionis, a Deo vel propter Deum aduersa pati ; tum supra quaedam diximus, tum in alijs ad- huc Euangelijs plura dicemus. Esse tribulationes dilectio- nis diuinæ signum, vtilitates earum docent, quas his verbis Augustinus tradit : Molestia tribulationeque temporales ple- runque prosunt, vel ad sanandum tumorem superbia, vel ad probandam patientiam, & exercendam, vel ad quascunque flagel- landa & abolenda peccata. Quinque vtilitates posuit, que singulae amplificari poterunt, quia singula magnum pon- dus habent.

2. Ipse autem dormiebat.

Proidentia Dei non dor- mit. Locvs moralis de Dei apparente & varia rerum hu- manarum, sed afflictionum & tribulationu inaximè, obli- uione. Orta enim grauissima tempestate, nauicula iam Au- ctibus cooperta, Apostolis in summo vitæ discrimine po- sitis, dormit Christus. Videtur Christus & suam, vt homo; & Apostolorum suorum, & nauarum caterorum, nauis- que ipsius in qua nauigat, salutem negligere, curam nõ ha- bere, penitus denique obliuisci. Nunquid ergo falsum erit quod scriptum est: Non dormiet, neque dormitabit qui custodit Israel: aut quod alius Propheta dixit: Nunquid potest mulier obliuisci infantem uteri sui? Sed etsi obliuiscatur illa, ego tui non obliuiscar. In manibus meis descripsi te. Muri tui coram oculis meis semper. Quid cuique homini particulari presentius manibus suis: Quid in ciuitate illustrius quam muri eius: Sic ergo Deus vnumquemque semper in memoria habet, sicut suas quisque manus: sic totam Ecclesiã in oculis feret, sicut ciuitatem qui mœnia eius videt. Hinc D. Augustinus: O tu bone omnipotens, qui sic curas vnumquemque nostrum tam-

Matth. 25.

Gen. 45.

Ioh. 5.

Dominica 2. Aduentus.

Epist. 121.

Esai. 120. Esai. 49.

Conf. lib. 3. c. 11.

quam solum cures, & sic omnes tanquam singulos. Hæc quum ita sint, rament dormit Christus, dormit prouidentia Dei; sed dormiens vigilat. Vnde vox illa Sponsi in Canticis: Ego dor- mio, & cor meum vigilat, id est, oculis clausis somnum præ me fero, sed verè non dormio. Videor exterius tantum aspicientibus dormire; sed qui cor meum videt, vigilantem me videt; qui meam prouidentiam considerat, intelligit me nihil minus quam dormire. Laborauit in hoc genere vbius Propheta, & dicit: Mei penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Quia zelauit super iniquos, pacem peccatorum odens. Et post pauca: Et dixi, Ergo sine causa iustificauit cor meum, &c. Si dicebã, Narrabo sic, id est, si in ea sententia mane- rem, vt propter prosperitatem presentè impiorum, meam mortificationem vanam & inanem esse putarem; Nationem filiorum tuorum reprobaui: id est, omnes electos damnauit stulticia quasi frustra iusticiae studentes Existimabam vt cogno- scerem hoc labor est ante me. Inueni rem laboriosam, hu- ius rei causam cognosce. e. Donec intrè in sanctuarium Dei; id est, in secretã Dei prouidentia: & intelligã in nouissimis coru; id est, considerem quis sit finis eorum: de quo Apostolus, Phil. 3. Quorum finis interitus. Hinc ergo dormire videbatur Deus oculis clausis, quasi non videns facinora impiorum: sed tã- dem, re melius introspecta, vidit cor Dei vigilare, & prou- identiã non dormire. Laborauit in hoc genere & alius Pro- pheta; & in persona populi in captiuitate Babylonica con- querentis, & cõtra Dei iustitiã & prouidentia murmurãtis, sic loquitur: Vique quo Domine clamabo, & non exaudies? (qua- si dormientem in naui Christu inclamat) voriferabor ad te, vim patiens, & non saluabis? Quare ostendis mihi iniquitatem (persequentium nos) & laborem? videre pradam & iniustitiam contra me? Quare respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiorum se? Et facies homines quasi pisces maris (vbi maio- res etiam eiusdem generis deuorant minores) & quasi reptilia, non habentia ducem? Grauiissima hæc cõ Deo Prophetae expositulatio est, sed in persona afflictorum, qui patientiam perdidisse videntur, quasi que Dei prouidentiam ne- gare, & dicere, nõ magis eũ homines curare quam bestias. Sed postquã respondit postea in persona Dei, totã illã afflic- tionem esse iustam pœnam peccatoru, etsi carnis ex. Chal- deus fuerit ipsis castigatus nequior, & maiori pœna dignus; tandem Canticum instituit, cui titulum fecit, Pro ignorantia, vel, Pro ignorantijs: vbi orat veniam a Deo, quod igno- ran

Cant. 5.

Psal. 72.

Phil. 3.

Abaco 1.

Abaco 3.

ranter contra Deum murmurauerit: *Domine audiui au-*
ditionem tuam, & timui, & quæ sequuntur. Laborant in hoc
 genere illi omnes, qui diuina prouidentia afflicti, utcumq;
 innocenter uiuant, dormire Deum, & eorum curam non
 habere existimant: & clamant cum Propheta: *Vsq; uo-*
mine obliuisceris me in finem? Vsq; uo-
me? Quam diu ponam consilia in anima mea? dolorem in corde
meo per diem? vsq; uo exaltabitur inimicus meus super me?
 Et adhuc alibi apertius: *Exaudi Deus deprecationem meam,*
& ne despexeris orationem meam. Intende mihi, & exaudi me.
 Sed quam ob causam sic quasi dormientem excitat? Sequi-
 tur: *Contristatus sum in exercitatione mea: & conurbatus*
sum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris; per quam vi-
 delicet exercebatur, à malis hominibus vexatus. Et paulo
 pòst: *Expectaui eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spi-*
ritus, & tempestate. In quem locum Augustinus: *Fortè nauis*
tua ideo turbatur, quia Christus in te dormit. Meritò fortè tur-
batur cor tuum, quia excidit tibi in quem credideris. Intolerabi-
liter pateris, quia non uenit tibi in mentem quid pro te pertulerit
Christus: si in mentem non uenit tibi Christus dormit. Excita
Christum, recole fidem. Tunc enim in te dormit Christus, si obli-
tus fueris passionis Christi. Tunc in te uigilat Christus, si memi-
neris passionum Christi. Cum autem pleno corde intritus fuerit
quid ille fuerit passus, nonne æquo animo & tu tolerabis? Et for-
taassis gaudes quia inuentus es in aliqua similitudine passionum
Regis tui. Cum igitur ista cogitans, consolari & gaudere ceperis,
ille surrexit, illa uentis imperauit. Ideo facta est tranquillitas.
 Hac Augustinus. Illis ergo dormit Christus, quorum fides
 in Christum dormit. Nam & ideo in hoc Euangelio Chri-
 stus excitatus, & euigilans, primo statim verbo Apostolos
 obiurgat: *Quid timidi estis, modicæ fidei?* Nam ut illi præsentate
 Christo adhuc timebant; sic multi, præsentate in corde & in
 Ecclesia Christo, timent, dubitant, diffidunt. Dixit Ecclesie
 suæ Christus: *Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus, vsq; uo*
ad consummationem seculi. Et tamen ac si nobiscum non es-
 set, timemus omnia, & sæpe numero *trepidamus timore, ubi*
non est timor. De Ioseph in carcere scribitur, *Et fuit Dominus*
cum eo: quia fidem & spem in Deum Ioseph, nec in cister-
 na, nec in seruitio, nec in carcere amisit; quo tamen toto
 tempore ex iudicio humano longissimè abesse videbatur.
 Descendit cum illo in foueam, & in uinculis non dereliquit
 eum, ait Sapiens de præsentia Dei cum Ioseph. Continuit
 eum

enim manus fratrum ne eum occiderent: continuit irati
 domini manum, ne eum de violata vxore suspectum in-
 terficeret. Sic dormiens, uigilabat cum Ioseph Deus. Sic
 & cum Iacob, etsi grauissima passio, semper fuit Deus.
 Fuit cum eo in itinere in Mesopotamiam, ut uiam eius
 dirigeret. Fuit cum eo apud Laban, ut greges eius multi-
 plicaret. Fuit cum eo in redditu, ne Laban iratus de fuga
 illum retraheret. Fuit cum eo in ingressu terræ natiuitatis
 suæ, ne ab Esau opprimeretur. Denique descendenti in
 Egyptum dixit: *Ego descendam tecum in Aegyptum: Ego*
inde reducam te. Sanè totidem uerbis nobis omnibus Chri-
 stus dixit: *Confidite, ego uici mundum. Ego uado parare uo-*
bilocum. Ego ueniens, assumam uos ad meipsum. Ego rogabo
Patrem, & alium Paraclitum dabit uobis. Ecce ego uobiscum
 sum usque ad consummationem seculi. Inter tot promissiones
 adhuc dormit in nobis Christus? Excitanda fides de per-
 petua Dei prouidentia, & Christi assistentia; ne dormiat.
 De priori Basilius: *Sicuti rerum grauium pondera appenden-*
do, libra momentis discernimus; itaq; de auro purum ne sit & ex-
coctum, an secus, experimur affricu lapidis: sic memoria repeten-
tes mensuram, modisq; rerum omnium nobis à diuina volun-
tate & prouidentia præscriptum, iuxta illam omnia mensuran-
tes, nunquam ab animi moderatione & quiete excidere poterimus,
quicquid æquum aduersi nobis accidere uideatur. Hæc ille. De
 posteriori S. Bonauentura: *Oculo dextero comparatur fides, quæ*
omnia, tam naturalia, quam supernaturalia uidet: Oculo sinistro
ratio comparatur, quæ solè de naturalibus iudicat. Sicut ergo qui
 amisit oculum dexterum inutilis est ad pugnam manu con-
 ferendam, quia scutum operit oculus sinister; sic qui non
 habet fidem, inutilis est ad pugnam spiritualem. Vnde
 quod Naas dixit uiris Iabes Galaad, *In hoc feriam uobiscum*
scelus, ut eruum omnium uestram oculos dextros; significat,
 diabolus (nam Naas interpretatur serpens) hoc pactum
 cum suis ferire, ut fidem illis eripiat: contra id quod Apo-
 stolus dixit, *In omnibus sumentes scutum fidei.* Nam sicut scu-
 tum ponitur ad sinistram partem; sic fides præcipuè armat
 contra aduersitates, ut nunquam dormiat in nobis Chri-
 stus. Et sicut scutum portatur à parte cordis, quod est in
 sinistra parte hominis; sic fides est arm uera mentis. Et sic
 ut scuto repellimus hostiles ictus; sic fidem opponimus
 falsis diaboli suggestionibus, iuxta illud: *Cui resistit e fortes*
 in fide. Denique & hanc ob causam fides in Euangelio
 Pars Hyemalis. O grano

Psal. 11.

Psal. 54.

Enarrat. in
Psal. 54.Quibus dor-
miat Christus.

Matt. 8.

Math. 28.

Genes. 39.

Sap. 20.

Genes. 46.

Ioan. 14. 15.

10.

Math. 28.

Homi. 4. de gra-
tiarum actione.
Simile.

In Diata silu-

tu, cap. 26.

Simile.

1. Reg. 11.

Eubres. 6.

Similia.

1. Petr. 5.

Matth. 17.

grano sinapis comparatur. Sicut enim granum sinapis, quo plus teritur, tanto fortius viger; sic fides in adueritate magis inualefcit. Vigilare ergo fides debet, ne Christus dormiat. Sed hæc quæ de fide hic diximus, tâquam de trepidationis & diffidentie circa præfens semper Dei in rebus arduis auxilium, remedio; ad alia magis huius Euangelij verba pertinent, quæ mox tractabimus: *Quid timidi estis, modica fidei? Quare vide illic plura. Sed & de Dei providentia, quæ nunquam fallit, in alijs Euangelij alijs erit, & magis proprius, dicendi locus.*

3. Et suscitauerunt eum, dicentes: Domine
salua nos: perimus.

Christus in
necessitate
inuocandus.
Matth. 11.
Psal. 50.

Similia.

1. Paral. 10.
2. Pet. 5.

Philipp. 4.

Psal. 68.

Similia.

Locvs moralis de inuocando per orationem Christo, in omni afflictione & necessitate nostra. Hoc nobiscum pactum iniit, hanc legem misericordie plenam reliquit: *Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos. Pulate, & aperietur vobis. Inuoca me in die tribulationis tue, & ego exaudiam te. Aperis os tuum, & ego implebo illud.* In apertione oris nostri, salus nostra est. Si perimus, nostra culpa perimus, qui os aperire nolumus. Excitatur quippe ceelerim ad vocem ouicular, pastor; ad clamorem puli, gallina; ad gemitum paruuli mater: quibus omnibus in scriptura Deus comparatur. Sic Iosaphat Rex ab hostibus vndique pressus: *Quum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residuum, vt oculos nostros ad te dirigamus.* Sic monet Petrus: *Omnem sollicitudinem vestram proiците in eum, quoniam ipsi est cura de vobis.* Sic Paulus: *Nil solliciti sitis; sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestra innotescant apud Deum.* Rationem adfert David; *Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua.* Sicut enim non grauat puerperam distenta lacte vbera gestantem infanculus qui ea fugit, sed potius alleuiat & delectat: sic diuinæ bonitati exuberantissimæ molestus non est, sed acceptissimus, quisquis ei miserendi materiam præbet. Et quemadmodum in naturalibus forma magis appetit materiam, quam materia formam, quia hæc necessitate naturali, illa bonitate naturali appetit: sic Dei amor est fortior & propensior erga nos, qui ex bonitate nascitur, quam noster erga eum, qui ex necessitate oritur. Hanc pa-

ratissimam Dei inuocantibus eum misericordiam, modis omnibus Christus in Euangelio commendat. *Si vos, quum sitis mali, nostis bona dare iulys vestris; quanto magis Pater vester qui in caelis est! Quis vnquam de causa desperet, quis cercissimam victoriam non expectabit, quando Iudex ipse partem litigantem & ad supplicadum hortatur, & formam supplicandi docet, & facilem impetrationem spondet? At hæc omnia nobis præstitit Christus iudex noster, vt omnes difficultates superaremus. Monet vt oremus. Docet orare. Promittit iterum atque iterum: *Petite, & accipietis, &c.* Sed nostrum est, Christum quasi dormientem suscitare, vt hic Apostoli fecerunt. Docet nos suo exemplo David: *Exurge, quare obdormis Domine? Exurge, adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum.* Hanc operâ nostram & industriam laudat Deus: *In tribulatione inuocaui me, & liberaui te in abscondito respexit is.* Negligentes nos hac in parte, & torpentes, vehementer ipse excitat & inuitat, idq; peccatores deploratæ nequitie. Sic apud Ieremiam: *Frons meretricis facta est tibi: noluisse rubescere. Ergo saltem amodo voca me, Pater meus, dux virginitatis mea tu es. Nunquid irasceris in perpetuum, aut per seuerabis in finem? Esaias, explicata impiorum nequitia, ad orationem confugit: *Va qui prædavis, nome ipse prædaberis? &c. Domine miserere nostri. Te enim expectauimus. Esto brachium nostrum in manu, & salus nostra in tempore tribulationis.* Susanna castissima, in extremo vitæ & infamie piculo posita, ad orationem confugit: *Deus aterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me.* Moxque spiritum pueri Danielis Deus excitat, qui eam liberat. Israelitæ etiam, repulsa semel accepta à Deo, quia toties eum dereliquerant, perseverantes tamen clamauerunt: *Peccauimus. Redde tu nobis quicquid tibi placet. Tantum nunc libera nos.* Exaudiuit eos Deus, & Iephte Duce dato, liberauit eos à iugo filiorum Ammon. Rex Iosaphat ab equitatu Syriorum circumdatus, & in summo discrimine positus, clamauit ad Dominum, & auxiliatus est ei, & auertit eos Dominus ab illo. Ezechias Rex sua oratione in templo facta, proftravit Sennacherib cum exercitu 180000. hominum. Hæc & alia ex Scripturis exempla in hunc locum afferri possunt, vt doceatur populus exemplo Apostolorum in hoc Euangelio, perpetuo & semper, in omni quacunque necessitate, ad Deum oratione confugere. Medici pro mor-**

Simile.

borum varietate, varia ægris medicamenta applicant: sed oratio medicamentum generale est; quod omnes tam animi quam corporis morbes sanat. Orationis efficacia nūquam satis à Patribus laudari potuit. Augustinus eam vocat *Clarem cali*: & certè Elias aperuit cælum precibus suis, eodem ferè tempore & ignem ad sacrificia, & aquas ad terræ fructus è cælo deducens. Paulinus vocat eam, *Tabulam naufragorum*, quæ in tot & tantis nos fluctibus mundanis tutos ad portum vehit. Chrysofomus, *Anima Ialem* nuncupat: quia vt sol mundum, sic oratio mentem illuminat. Theodosius de suis hostibus decuplo fortioribus, pernocians pridie pugnæ in oratione, amplissimam victoriam reportauit, non sine manifestis diuini auxilij indicis, vt latè describit Augustinus. Heraclius Imperator frequentibus supplicationibus ieiunia atque orationes addebat, Chosdroem Persarum Regem, etiam viribus multo inferior, duobus maximis prælijs superauit. Mafelcerus Africæ Comes, ad prælium se, per orationes eremitas ac sacerdotis medius orans, sic muniuit, vt cum quinque milibus hominum, Gildonem fratrem octoginta millia pugnantorum ducentem vicerit ac deleuerit. D. Basilus suis & suorum precibus clausas Nicææ Ecclesias referauit, frustra hoc orantibus Arrianis; quum Valens Imperator illis Ecclesias decreuisset, ad quorum preces sua sponte patefcerent. Sed illustre admodum huius rei exemplum commemorat Cedrenus apud Zonaram, cuius historia Cedreni additiones interferuntur; his verbis: *Castrum est in Persarum atque Indorum consilio, nomine Tzudader, in quo multum pecunie margaritarum & lapidum pretiosorum repositum, à demonibus asseruabatur. Cabades Rex Persarum, ea re percipit, castrum occupare est enixus. Cùmque ei à demonibus obstitetur, omnibus & Magorum & mox Iudaorum tentatis aribus, impes propositi fuit. Ergo quum ei persuasum esset, Christianorum ad Deum precibus eo se potiri posse; hoc à quodam Episcopo Christianorum in Perside agentium contendit. Is synaxi cuncta, cum diuinis mysterijs communicasset, ad locum accedens, demonas ibi morantes exegit, castrumque Cabada nullo labore occupandum tradidit. Quo miraculo Cabades attonitus, primum in concessu locum Episcopo ei tribuit, quem hactenus Manichæi & Iudæi tenerant: liberam quoque potestatem fecit ijs qui baptizari uellent. Hæc ibi. Est nempe oratio sicut uena auri inexhausta, in qua quoties fodis, toties auri massam inuenis.*

Serm. 226.
De temp.
3. Reg. 12.
Epist. 31.

Lib. 1. de orando
Deum.
Alia Exem-
pla.

De ciuit. Dei,
lib. 5. cap. 26.
Baptista Fa'go-
sus. lib. 1. cap. 1.

Zonaras in
Valente.

Apud Zonaram
tom. 3. in Ana-
staso.

nis. Alexander Patriarcha Alexandrinus, quo tempore regnauit Constantinus, primus Imperator Christianus, indicta synodo omnium qui ei subiecti erant Episcoporum, volebat gentiles statuas, quæ in Ægypto adhuc multæ supererant, communibus precibus euertere. Itaque omnes Episcoporum communibus precibus deicte sunt, vna sola excepta, quæ S. Spiridionis orationi reseruata fuit, Deo tunc sanctum illum virum sic honorare volente. Alia humilissimi exempla de admirabili orationis efficacia vide in Collationibus sacris Tilmanni Bredembachij; & apud Marcum Marulum in libro Exemplorum, qui plurima diligenter & data opera collegit. Nos, quæ apud illos non sunt, adnotauimus.

4. Quid timidi estis, modicæ fidei?

Loc vs moralis de fiducia in Deum in medijs periculis & malis nunquam deponenda. Apostoli enim non eo quod orabant, dicentes, *Domine salua nos*, à Christo representantur; sed eo quod addiderunt, *Perimus*. Illa enim vox diffidentie erat; & modicæ fidei, maximè præsentem Christo, quo nisi pereunte, perire non poterant, quum in eadem naui nauigarent, vt in altero Promptuario ostendimus. Docet ergo hic locus, tum in proprijs malis & difficultatibus, tum in publicis Ecclesiæ periculis & damnis, nunquam de Christi auxilio & præsentia dubitare, nunquam illam vocem vsurpare, *Perimus*. Actum est de Ecclesia per istas hereses: actum est de nobis. Certè quod ad Ecclesiam attinet, in eadem nauigat cum illa Christus: Ecclesia per se Caput enim à corpore non seiuangitur. Perire Ecclesia de hoc mundo non potest, nisi Christo quoque, vt homine, per passionem à Deo Patre glorificatò pereunte; id est nisi Christi gloria illa pereunte, de qua Paulus dixit, *Humiliauit seipsum, &c. usque ad mortem. Propter quod Deus exaltauit illum, &c. dedit illi nomen, quod est super omne nomen, & quæ sequuntur: vt omnis lingua confiteatur, quia Iesus est in gloria Patris.* Sed v. hanc Christi gloriam vique ad seculi finem stabilem permanere, donec tradiderit regnum Deo Patri, nemo nisi infidelis negauerit; sic Ecclesiam vel peritiss. de mundo per aliquot secula (vt multi hodie hæretici sustinēt) vel in periculo esse ne pereat de mundo, non modicæ tantum fidei, sed & nullius. De hac materia in altero Promptuario plura. Ad priuata cuiusque pericula

In vita S. Spi-
ridionis, apud
Surium, tom. 6.
pag. 878.

Lib. 1. & 4.
Lib. 2. cap. 2.

De fiducia in
Deum.

Philip. 3.

1. Corinth. 15.

In die S. Petri.

& difficultates quod attinet: Vt timor filialis bonus est, ne propter peccata, quibus Patrem caelestem offendimus, ab eo deseramus; ita fiducia necessaria est, vt ab eo nos nō deserendos bene semper speremus. Prima ferē Sapientis vox illa est: *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum.* Si enim etiā inter homines hoc sapē accidit, vt inimicus inimicum in aliquo periculo cōstitutum, ad se confugientem recipit, maximi hoc honoris loco ducens, & generosi pectoris esse iudicans; quāto magis Deus ablyque dubio humiliter & veraciter ad se confugientes recipiet! Retinenda igitur hęc fiducia ad extremum vsque periculum, tanquam anchora fortissima *Confugiamus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus anima tutam ac firmam, & incedente vsque ad interiora velaminis, id est, in cælū vsque, cuius ypus erat sancta sanctorum.* Et rursus illis, qui rapinam bonorum pro Christo passi erant, dicit idem Apostolus: *Nolite amittere confidentiam vestram, quę magnam habet remunerationem.* Certē viri sancti in maximis periculis maximam fiduciam concipiunt. Sic Iob: *Etiā si me occiderit, in eo sperabo,* & S. Anna, Samuelis mater: *Domini mortificat, & vivificat: deducit ad inferos, & reducit.* Et iterū: *Domini illuminatio mea & salus mea: quem timebo?* & quę toto ferē Psalmo sequuntur. S. Martinus à latronibus captus, & librata in caput eius securi, sed altero latrone ictum retrahente servatus, rogatus postea an tunc timeret, constantissimē profitebatur, nunquā se tam fuisse securum, quia sciret misericordiā Domini in imē in tribulationibus affuturā. V. venceslaus, Bohemię Rex, quum toto exercitu profligato, & viribus fractis, captivus teneretur, rogatus quo animo esset, respondit: Nunquam meliori. Quum enim (inquit) omnibus humanis presidij valatus essem, vix de Deo cogitandi spacium dabatur: nunc illis omnibus exutus, Deum solum cogito, & in eo spem meam omnem colloco, qui me, sat scio, nō deseret, sed invocantem exaudiet. s. Hugo, Lincolnienſis in Angliā Episcopus, quum nocte quadam à graubus curis & sollicitudinibus distractus & infestatus, eas excutere non valeret, ideoque perturbari animo cōpisset; mox ad se reuertus, grauitē ingemuit, & primo mandē confessarium accersit, valde se peccasse pronuncians, quōd nō sic, vt decet hominem Christianum, omnem curam suam iactasset in Domino, sed perinde ac si proprijs adiuventionibus fidendum

Sapient. 1.
Simile.

Hebr. 6.

Hebr. 10.

Iob 13.
1. Reg. 2.
Psal. 16.
Exempla.
Severus Sulpitius, in vita eius.

Aneas Silius in hist. Bohem.

In vita eius apud Surtium, cap. 21.

illi esset, discrucari & angustari inaniter cōpisset. Hanc autem in Deum fiduciam & confidentiam ethnici ipsi ad nostram confusionem docere possunt. Marcus Antoninus pius Imperator, reprehendens i cuipiam eum, quōd in hoites mitis fuisset, & coniuratis quos vicerat, peperciisset, ac dicens: *Quid si hoites te vicissent? grauitē respondit: Nos non sic deos colimus, nec sic vinimus, vt illi nos vincant.* Quanto magis Christianus, Christum colens vt oportet, nihil aduersum formidare debet, memor eius quod Propheta scripsit: *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te eruet.* Et rursus: *Nunquam vidi iustum derelictum, & semen eius quereens pacem.* Et iterum: *Renuit consolari anima mea:* scilicet ex rebus terrenis, quas mihi omnes aduersas vidi. *Memor fui Dei, & delectatus sum.* Memor bonitatis, memor promissionum, memor beneficiorum eius. Et Apostolus: *Si Deus non deseruit, quis contra nos? Illustre est exemplum veteris populi, quum Abias, Rex Iuda, Ieroboam & Israēl maximō paelio vinceret. Ait enim scriptura: Humiliati sunt filij Israēl in tempore illo, & vehementissimē confortati filij Iuda, eo quōd sperarent in Domino Deo patrum suorum.* Hęc ergo fides magna, & fiducia in Deum; amplissima victoria causa fuit: nam & Rex ipse Abias sic loquebatur ante pugnam initam, quum copia Israelitarum duplo maiores essent, quā filiorum Iuda: *In exercitu nostro Dux Deus est, & sacerdotes eius.* Hęc Dei presentia, cultusque verus, causa fiducia; hęc fiducia causa victoriae fuit. Sic iterum Dauid: *Non in arcu mee sperabo, & gladius meus non saluabit me (sola scilicet, vt solis humanis presidij nitat) sed in nomine tuo Domine spernemus in surgentes in nobis.* Et iterū: *Hi in curribus, & hi in equis, nos autē in nomine Domini Dei nostri inuocabimus.* Talis erat pusillitudo Dauid cōtra gigantē Goliath victoria: *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminū Israēl.* Tales erant Machab. victoriae cōtra Antiochi Ducis: *Sicut fuerit voluntas in celo sic fiet.* Hoc totū docere nos voluit Christus, dicēs Apostolis suis, adhuc in schola eius nouitijs, & ad presens periculum trepidantibus: *Quid timidi estis, modicę fidei?*

5. Tunc surgens, imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna.

Locys moralis de summa Dei clementia, qui post tribulationum procellas, serenitatis pacem adfert. Christus enim clamantes ad se Apostolos non solum per-

Brufonius lib. 5, cap. 16.
Vulcat. Gallie in Auidio.
Cassio.
Aphophthegma.

Psal. 54.
Psal. 36.

Psal. 76.
Roman. 4.
Exemplum.
2. Paral. 13.

Ibidem.
Psal. 43.

2. Reg. 17.
1. Machab. 3.

culo exemit, aut modum tempestatum imposuit, ac calamitatem mitigavit; sed tum potentiam suam ostendendo, imperavit ventis & mari (quod doctrina locus est) tum bonitatem admirabilem declarando, tranquillitatem magnam fecit. Has enim tribulationum & tentationum nostrarum catastrophas, Dei clementia facit: Vos contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Sic apud Esaiam: Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Et iterum Christus ipse: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Et addit Ioannes: Absiterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra. Hæc est tranquillitas magna post calamitates præsentis. Sed & in hac vita quoque (nam illa retributio æterna alterius loci est) suos semper ita consolatur Deus, ut post tempestates succedat tranquillitas magna, Tobias post cæcitatem recuperat visum, videtque filios filiorum suorum, & (ut ait Scriptura) reliquum vitæ suæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei pervexit in pacem. Iob post plagas suas accepit omnia duplicia, & post illas vixit annis centum quadraginta, & vidit filios filiorum suorum, usque ad quartam generationem. Sic Ioseph post exilium & carceres, sic Dauid post longam Saulis persecutionem, sic Iacob post longum de Ioseph perditio mœrorem, tranquillitatem maximam inuenerunt, in summa pace florentes. Audiens enim Iacob nuntiantes ei filios, & dicentes, Ioseph vivit, & ipse dorminatur in omni terra Ægypti; quasi de gravi somno euigilans, tamen non credebat eis. Cum autem vidisset plaustra, & uniuersa quæ miserat Ioseph, reuixit spiritus eius. Sic videlicet Tobias dixit Deo: Tu flagellas, & saluas; tu deducis ad inferos, & reducis. Hoc est quod Dauid dixit: Secundam multitudinem dolorum meorum consolationes tuas latificauerunt animam meam: & quod Apostolus primum de seipso dicit: Sicut abundans passiones Christi in nobis, ita & abundat per Christum consolatio nostra. Deinde nos docet, dicens: Fidelis Deus, qui neminem tentat supra id quod potest: sed dat etiam cum tentatione prouentum, ut possitis sustinere. hoc est, dat post procellam tranquillitatem, subministras gratiæ vires, quibus procella sustineri queat, donec finiatur, & (ut alia Scriptura dicit) Donec transeat iniquitas. In umbra, inquit, alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Nempè sicut hi qui agonibus præ-

Ioan. 16.
Esaiam 54.

Matth. 5.

Apocal. 21.

Tob. 14.

Iob ult.

Gen. 45.

Tob. 13.

Psal. 93.

1. Cor. 10.
2. Cor. 1.

Psal. 36.

sunt, (ait Origenes) eos qui ad certamen veniunt, non utique, neque foruito inter se simunt inire certamina: sed diligenti examinatione, prout viderint corpora vel states, æquissima comparatione iungentes illum cum illo, ut pueros cum pueris, viros cum viris, &c. ita intelligendum est de Deo quod homines, qui in humana vita descendunt agones, iustissima ratione dispenset, secundum rationem uniuscuiusque virtutis, quam ipse solus agnoscat; ut alius quidem pugnet aduersus carnem, talem & tanto tempore, alius verò non tanto, tum ut alius resistat aduersus inimicam potestatem hanc vel illam, alius aduersus duos vel tres simul. & sic in alijs. Nimirum conflictus isti nostri contra carnem, contra diabolum, & contra mundi illecebras, sunt procellæ, & tempestates, & venti, quibus in hoc mari magno & spatio huius mortalis vitæ periclitamur, & quidem mergi incipimus. Si Christus in nobis dormiat, nisi feruenti oratione eum, id est, fidem & fiduciam in illum nostram excitemus, ut ille imperet ventis, fiatque tranquillitas. Hoc enim pietatis officium si præstamus, dicemus cum Propheta: Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Et cum alio Propheta: Omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transferunt, & ego dixi, Abiectus sum à facie oculorum tuorum. Veruntamen rursus videbo templum sanctum tuum. Hic enim Ionas non Christi tantum, sed & omnium nostrum typus erat. In maximis periculis, nempe in profundo maris, bona spe plenus est. Philo Iudæorum legatus apud Caium Caligulam Imperatorem, nec repulsum tantum passus, sed acerbissimè & contumeliosè reiectus, sapientissimè dixit: Bono animo nos esse oportet, quibus iratus est Caius: nunc enim Deus nobis contra illum aduertit. Quod ita factum fuisse, seq. cap. apud Iosephum mirabiliter narratur.

Simile.
De princ. lib.
3. cap. 2.

Psal. 117.
101a 2.

Exemplum.

Iosephus Antiqu.
Iudaicarum. lib.
18. cap. 10.

EVANGELIUM DOMINICÆ V.

POST EPIPHANIAM.

HIXIT Iesus discipulis suis parabolam hanc: Simile factum est regnum caelorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius & superseminavit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem creuisset herba, & fructum fecisset, tunc appa-

Matth. 13.

*ruerunt & zizania. Accedentes autem serui Patriſfamili-
as, dixerunt ei: Domine nonne bonum semen seminasti
in agro tuo? unde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimi-
cus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis imus, &
colligimus ea? Et ait: Non; ne forte colligentes zizania,
eradicetis & triticum. Sinite utraque crescere vsque ad
messem: & in tempore messis, dicam messoribus: Colligite
primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad combu-
rendum: triticum autem congregate in horreum meum.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Qui seminavit bonum semen in agro suo. De bono semine legis & gratiæ per Christum seminato.
2. Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius. De negligentia Christianorum post acceptam gratiam.
3. Venit inimicus eius, & superseminavit zizania. De mali ovis fructibus pessimis, & de diaboli vigilantia.
4. Unde ergo habet zizania? Contra iniquitatis abundantiam, abundante Christi gratia.
5. Inimicus homo hoc fecit. De pugna nostra necessaria contra diabolum.
6. Serui autem dixerunt ei: Vis imus, & colligimus ea? De zelo iustorum contra peccata.
7. Ne forte colligentes zizania, eradicetis & triticum. Tolerari malos, ut fiant boni.
8. Sinite utraque crescere vsque ad messem. Tolerari in mundo malos propter bonos: & in medio malorum conseruari bonos.
9. Colligite zizania, & colligate ea in fasciculos ad comburendum. De terribili impiorum iudicio in consummatione seculi.

1. Qui seminavit bonum semen in agro suo.

De semine
gratiæ.

Loc vs moralis de bono semine legis & gratiæ, quod
in cordibus fidelium Christus seminavit. Etſi enim
Christus ipse, hanc parabolam edisserens, per bonum semen filius
regni; per agrum, mundum hunc intelligi exponit: tamè quia
filij regni non nisi per fidem, per legis obseruationem, &
per gratiam sunt tales filij; & mundus, in quo Christus hoc
seminavit, non est mundus impiorum, de quo suis Aposto-
lis dicit; *Ego elegi vos de mundo. Si de mundo essetis, mundus quod
suum esset, diligeret, &c.* sed est mundus piorum, & vera Eccle-
sia Christi, de quo mundo dixit, *Filius hominis non venit ut
iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum:* idcirco bo-
num

Ioan. 17.

Ioan. 3.

num semen in agro, est Dei gratia in corde pio. Christus
ergo in agro Ecclesiæ suæ seminavit filios regni: verbo &
predicatione sua, exemplo & miraculis suis, gratia & Sa-
cramentis suis, primò per seipsum, postea per eos quos
trahit in mundum, multa semina iecit, multos ad fidem tra-
xit, doctrinam purè Euangelicam per omnes gentes disse-
minavit. De hoc Esaias: *Vinea facta est dilectio meo in cornu si-* Esaiæ 5.
lio olei, id est, in loco edito & excelso, eodemque frugifero,
& oliuis confiro. Ecclesia enim Christi, est *ciuitas supra mon-* Matth. 5.
tem posita. In eam Christus Spiritum sanctum effudit abundè
diffusa charitate (quæ per oleum significatur) in cordibus fi-
delium. Et *sepitit eam,* lege mandatorum, & Angelorum
custodia. *Angelus enim suis mandauit de ea, ut custodiant eam* Psal. 90.
in omnibus vijs suis. Et de lege Dei dicitur: *Ne dimittas eam,*
& custodiet te: dilige eam, & conseruabit te. Nam vt sepes a-
gros à bestiarum incurſu, sic leges Dei fidelium animas à
vitiatorum impetu & ingressu defendunt. Sequitur in Esaiæ:
Et lapides elegit ex illa, id est, omnia impedimenta salutis
abstulit, præterita peccata deleuit, tollens chirographum quod
contra nos erat, & affigens illud Cruci. Idola, superstitiones,
ignorantias, luce prædicationis Euangelicæ sustulit. Dura
corda emolliuit. *Abstulit cor lapideum, & dedit cor carneum,*
docile videlicet, & ad omne bonum flexile. Deinde *plan-* Ezech. 36.
tavit vineam electam. Sublatis enim impedimentis, munda-
uit Ecclesiam sanguine suo, in lauacro aquæ, & verbo vitæ, ut
esset sine macula & ruga: mundauit sibi populum acceptabi-
lem, sectatorem bonorum operum. Porro *edificauit turrim*
in medio eius. Dedit Apostolos, Prophetas, Doctores, Pastores, in
edificationem corporis sui, in consummationem sanctorum. Istis
dicit: *Vos estis lux mundi. Vos estis ciuitas supra montem posita.*
Hos dedit speculatores domui suæ, tanquam turrem in vine-
a, tanquam speculam in agro, ut regant Ecclesiam suam.
Postremo, (vt nihil desit) *Torcular extraxit in ea.* Plurimam
& gloriosam patientiæ materiam dedit, ad probationem
sanctorum & ad confirmandam spem gloriæ filiorum Dei.
Nam vt in torculari vineæ fructus compressi, & calcati,
optimum vinum reddunt: sic in tribulatione & afflictione
fidelium, virtutes eorum optimum odore spirant, fortius
operantur, clarius elucet, opiosius concurrunt. Vnde Ia-
cobus: *Omne gauilium existimato fratres, quum in varijs ten-* Iacobi 1.
tationis incideritis, scientes quod probatio fidei vestrae (hæc est,
torcular nostrum) *patientiam operatur, patientia autem per-*
fecta m

Esaiæ 5.

Matth. 5.

Tit. 3.

Rom. 4.

Psal. 90.

Prou. 4.

Coloss. 2.

Ezech. 36.

Ephes. 5.

Tit. 3.

Eph. 5.

Matth. 5.

Simile.

Iacobi 1.

fectum opus habeat, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. Hæc videlicet est perfectio filiorum regni, non solum declinare à malo, & facere bonum, sed etiam per multas tribulationes ingredi in regnum Dei, pati persecutiones in hoc seculo: & in patientia sua possidere animas suas: Denique tollere unumquemque crucem suam, & sequi Christum. His ergo præmissis concludit Propheta: Quid est quod debui ultra facere vinea mea, & non feci? Sic seminavit Christus bonum semen in agro suo. Rursum torcular extruxit Christus in vinea Ecclesiæ suæ, quia reliquit in ea fructum passionis suæ. In ea enim torcular calcavit solus, & non erat de gentibus vir cum eo. Vel quia solus ab omnibus, etiam suis, adeoque à Deo Patre derelictus, Crucem perulit, vel quia talem Crucem nemo sustinuit, & non erat similis dolor, sicut dolor eius; vel quia ratione personæ quæ patiebatur, talis alia passio, tale torcular non fuit. Ex hoc autem torculari fluxerunt Sacramenta salutis nostræ, ex hoc Spiritus gratiæ quem accepimus: Nam Spiritus nondum erat datus, quia Iesus nondum erat (per mortem) glorificatus. ex hoc denique fons meritorum nostrorum derivatur, & poculum immortalitatis nostræ bibitur. Sic ergo suam vineam excoluit, sic bonum semen seminavit.

De hoc suo feminandi labore, cuius fructus postea Apostoli & eorum successores collegerunt, sic ad eos Christus suavissimè loquitur: Ecce dico vobis, levate oculos vestros & videte regiones, quia alba sunt iam ad messem. Dixit hoc Christus post Samaritanam illam conuersam, & gentium conuersionem futuram in Spiritu prævidens atque prænuncians. Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam. (Qui enim elucidant me, dicit Sapia, vitam æternam habebunt: & qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt ut stella in perpetuas æternitates) ut & qui seminat simul gaudeat & qui metit. Ait enim postea suis: Ego veni, & assumam vos ad me ipsum. Et Patri cælesti dicit: volo Patrem: ut, ubi ego sum, ibi sit & minister meus. Tunc quippe congaudet Christus cum Apostolis, Pastoribus, Doctores, quos in Ecclesia posuit. Sequitur in verbis Christi: In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis. Alij laboraverunt, & vos in labores eorum introiistis. Christus enim laboravit, in humilitate incarnationis suæ, formam servi accipiens; in doctrina & prædicatione sua, in Cruce & tota

Affor. 14.
Luca 18.
Luca 9.
Esaiâ 5.

Esaiâ 63.

Ioan. 4.

Ioan. 4.

Eccles. 24.

Daniel. 3.

Ioan. 13.

Ioan. 4.

Passione sua. Nam propter hæc omnia datus est Spiritus gratiæ. Apostoli postea id docentes quod Christus docuerat, & sola manuum impositione Spiritum sanctum dantes, introierunt in labores Christi, id est, fructum eius collegerunt, conuertendo populos. De hoc bono semine, quod bonus paterfamilias Christus pro sua diuina bonitate in agro cordis seminavit, dicit beatus Petrus: Animas vestras 1. Pet. 1. castificantes, in obedientia charitatis, (erga Ecclesiæ præpositos, seminantis ministros) in fraternitatis amore simplici, ex corde invicem diligite attentius. His enim duobus castificatur anima, ne fornicetur à Deo cui desponsata est, si Ecclesiam obsequenter audimus & fraternam charitatem retinemus. Nam & qui diligit proximum, legem implevit; & ait de suis. Rom. 13. Præpositis Christus: Qui vos audit, me audit. Sed vnde hæc anima castificatio & puritas? Sequitur apud Petrum: Renati non ex semine corruptibili (quod enim de carne natum est, & Ioan. 3. carnaliter affectum) sed incorruptibili: per verbum Dei viui, & permanentis in æternum. Hoc verbum Dei viui, est tota prædicatio Evangelica, quam à Christo seminante Apostoli acceperunt, nobisque tradiderunt. Hæc prædicatio est semen incorruptibile, purum, sincerum, nõ admixtum zizanij, non caducum aut fluxum, sed firmum & stabile, & ut Paulus ait, ad salutem omni credenti. Omnis humana doctrina, per- Rom. 1. suasio, philosophia, sapientia, vana est & inepia, multisque erroribus corrupta, fluxa quoque & fragilis, ac citò intermoritur. Vnde Petrus subiungit: Quia omnis caro fen- 1. Pet. 1. num, & omnis gloria eius tanquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos eius decidit; verbum autem Domini manet in æternum. Hoc est autem verbum quod euangelizatum est in vobis. Hoc ergo verbum euangelizatum, hæc tota prædicatio Evangelica, tota Christi cælestis doctrina per Ecclesiæ ministerium nobis prædicata & tradita, est semen incorruptibile, quod bonus paterfamilias seminavit in agro suo. Rursum inter- 1. Item, na Spiritus sancti dona, & gratiæ munera, per quæ diuina natura consortes nos fecit (ut idem Petrus loquitur) sunt hoc semen De quo diuus Ioannes: Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet: & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. Quod tantum valet atque illa Christi verba: Non potest arbor bona malos fructus facere, id est, voluntas bona non potest nisi actiones bonas proferre, quàm diu scilicet & quatenus bona est. Est autem voluntas bona per gratiam, quam omnes renati in Christo acci

1. Pet. 1.

Rom. 13.

Ioan. 3.

Rom. 1.

1. Pet. 1.

1. Item,

1. Ioan. 3.

Matth. 7.

Rom. 6.

accipiunt, tanquam semen nouæ vitæ: Hoc Apostolus dixit: *Peccatum uobis non dominabitur. Non enim estis sub lege, sed sub*

Rom. 8.

gratia: quod alijs uerbis dixit: Non accepimus spiritum seruitutis in timore (lex enim iubendo, uetâdo, comminando, non nisi terret, & seruiliter quasi sub iugo premit) *sed accepimus spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba Pater,*

Rom. 4.

id est, spiritum dilectionis. Est autem dilectio, seu charitas Dei diffusa in cordibus nostris, primum & præcipuum donum gratiæ per Spiritum sanctum. Hæc charitas Dei, hoc donum gratiæ, est semen nobis datum à Christo, quando il-

Luca 15.

lum per Baptismum induimus, vel quando per ueram penitentiam ei reconciliamur. Tunc enim reddidit nobis stulam primam. Hoc semen qui habet, & in quo manet, ille non peccat nec peccare potest, ad mortem scilicet, vel sic, ut desinat esse filius Dei, vel, ut Ioannes loquitur, natus ex Deo, non potest, inquam, ex potentia habitus gratiæ, etsi possit potentia naturæ. Hoc est bonum semen, quod, ut nascerentur noui filij Dei, filius hominis seminauit in agro suo. Nâ

Simile.

ut ager habet potentiam ad producendum triticum, & alia grana (quam saxum non habet) sed illa potentia sine semine iacto nulla est: sic cor humanum possibilitatem ad bonum habet, post peccatum relictam; sed, illa possibilitas nulla esset, nisi semen diuinæ gratiæ cordi infunderetur. Et sicut semen iactum etiam in terram bonam, tamen non germinat, nisi pluuia tempestiua rigetur: sic semen gratiæ cordi infusum, nõ germinat fructum boni operis, sine uerbo fidei prædicato. Quomodo enim credent sine prædicante? De quo ministerio ait Apostolus: Ego plantauit, Apollo rigauit, & mox: Qui autem plantat, & qui rigat, unum sunt. Prædicatio enim uerbi incipientes plantat, proficientes rigat. Christus autem utroque modo seminauit bonum semen, & plantauit, quum in terris doceret. Sed nunc in gloria Patris seminatur quotidie per seipsum, plantat & rigat per ministros suos. Hic locus de bono semine, etsi magis ad doctrinam quàm ad mores facere uideatur tamen tractari hic debuit, & explicari, quia fundamentum est locorum omnium quæ ad mores pertinentia, mox tractabuntur.

Rom. 10.

1. Cor. 3.

2. Cùm autem dormirent homines, uenit inimicus eius.

Negligentia Christianorum. **L**ocus moralis de summa renatorum in Christo negligentia, qui, accepto bono semine agriculturæ diuinæ, accepto

accepto uerbo prædicationis Euangelicæ, accepto semine incorruptibili regenerationis nouæ, habentes uineam & agrum cordis sui omnibus modis exultant (ut supra ex Elia ostendimus) nihilominus tamen tam altè dormierunt, ut potuerit inimicus homo super seminare zizania. Somnus iste negligentia altus & profundus fuit, quem sic exaggerat Paulus: *Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum caeleste, & participes facti sunt Spiritus sancti: gustauerunt nihilominus bonum Dei uerbum, uirtutesque seculi uenturi* (id est, qui bonum semen acceperunt, ut in superioribus explicatum est) *& prolapsi sunt, rursus renouari, &c.* Videbimus ergo primum; quid sit hoc loco dormire; postea, quàm graue hoc sit vel peccatum, vel de-

Loci partitio.

terimentum. *Dormiunt homines*, accepto bono semine in agro cordis sui, qui in uacuum Dei gratiam accipiunt. Unde Apostolus sic suos excitat, ne dormiant: *Adiuuantes exhortamur, ne in uacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim? Tempore accepto exaudiui te.* Sic Propheta dixit: *Quis ascendet in montem Domini? &c. Qui non accepit in uacuum uniuersam suam.*

Dormire quid sit.

2. Cor. 6. p. 11. 23.

Simile.

In uacuum aliquid accipitur, quando in eum finem, cui destinatum erat, non applicatur. In uacuum uestem tibi emisisti, si eam nunquam indueris. In uacuum accipis animam tuam, Dei gratiam, & bonum semen, si ad desideria caelestium, & ad bonorum operum fructum, ad quæ obtinenda anima creata, & cætera data fuere, ea diligenter & uigilanter non dirigas. Sed ad particularia ueniendo, dormitur in singulis diuinæ gratiæ, & boni seminis neglectibus & abusibus, dum non fit quod Apostolus monet: *Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei* (id est, ne abutatur bono semine, aut uisum eius negligat) *ne qua radix amaritudinis,*

Heb. 12.

id est, amara radix, praua & uiciosa, sursum germinans impediatur. Sicut enim ex agricolæ negligentia herbæ malæ succrescentes segetem impediunt; sic operationem gratiæ succrescentia uicia. Unde Apostolus paulo antè ibidem: *Remissas manus, & soluta genua erigite.* Id est, torporem & negligentiam excutite. Dormit in causa fidei (quod est præcipuum) & zizanijs hæresum in corde suo seminandis locum præbet, qui non facit quod Apostolus dicit: *Uigilate, stete in fide, uiriliter agite, & confortamini,* &

1. Cor. 16. rursus quod Christus monet: Attēdite uobis à falsis Prophetis, & rursus: Probate spiritus an ex Deo sint. Hæc enim omnia uigilantiâ, attentionem, & diligentiam notant, somno

1. Cor. 16.

M. 11. 7. 1.

con

Domin. 7. post Pentecost. contrariam, vt in altero Promptuario ostensum est. Porro quis ille somnus sit, propter quem haresum zizania seminantur & crescunt, in eodem quoque Promptuario explicatum est, in festo SS. Simonis & Iudæ. Dormit omnis, & pessimum somnum dormit, qui odio fratris laborat. *Qui enim odit fratrem, adhuc in tenebris manet*, ait D. Ioannes. Tenebras autem affectat omnis qui dormit, adeo vt de die dormiens, vel fenestras claudat, vel faciem cooperiat dormiturus. Dormit carnalis, & libidini deditus. Vnde Apostolus, quum dixisset; *Qua enim in occulto sunt ab ipsis, turpe est & dicere*: adiecit: *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Dormit omnis auarus, & suauissimè (vt sibi videtur) quiescit, dicens: *Requiesce nunc anima mea; habes multa bona reposita in annos multos.* Sed istorum somnam deridet Scriptura, dicens: *Dormierunt somnum suum omnes viri diuitiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Dormit gulosus, & ventri deditus, quem his verbis diuus Petrus stertentem excitat: *Fratres, sobrii estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circumit, quærens quem deuoret.* Dormit proprijs leuè, & altissimè stertit omnis negligens, indeuotus, & salutis suæ curam non habens; de quo Sapiens: *Piger complicat manus suas: vult & non vult piger. Sicut cardo in ostio, sic piger in lecto suo vertitur. Dicit piger: Leo est in via; in media platea occidendus sum.* Sic somno suo scilicet indulget. Omnia illi difficilia, omnia impossibilia videntur. Nullum adhuc ille tempus surgendi à peccato, nullum bene operandi tempus inuenit. At omnis Scriptura, nos, nos in quâ, in Christo renatos, & bonum semen, & filios regni, ad vigilantiam hortatur, à somno deterret, ne dormiamus, & locum diabolo dormientes demus, creberrimè excitat. Christus clamat & repetit: *Vigilate: quod vobis dico, omnibus dico, vigilate.* Rursum: *Si quis sciret qua hora fur veniret, vigilaret & vique, & non sineret perfodi domum suam.* Et iterum: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem.* Sic Paulus vas electionis: *Vos fratres non estis in tenebris, vt vos dies illa tanquam fur comprehendat.* Omnes enim vos filij lucis estis, & filij diei: non somnum noctis, neque tenebrarum. Igitur non dormiamus, sicut & cateri (Gentiles scilicet qui Christum ignorant) sed vigilemus, & sobrii simus. *Qui enim dormiunt, nocte dormiunt; & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt.* Nos autem, qui diei sumus, sobrii sumus.

Chri

Christus iterum iubet nos esse *similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis.* Ad perpetuam vigilantiam excitandam, nihil significantius dici potuit. Nunquam enim maiori studio ministri dominû suum expectant, quàm, quando à solennitate nuptiarû in templo peracta, ad conuiuium nuptiale peragendû cum recipiunt: siue sollicitudinem spectes rerum ad conuiuû necessaria-rum, siue promptitudinem, vt domino reuerteti, nouas nuptias gratulentur. Quare vt omnia in huiusmodi debent esse negotio & charitate plena; sic in nobis Christianis, Christi nostri aduentum gloriosum expectantibus.

Sed nunc, quàm sit damnabile non vigilare, quantum detrimentum dormire, paucis dicitur. Non excludente spon-^{Math. 25.} sione, à gaudio cælesti, nisi qui *ueniente spon-^{Luc. 12.} so, abique oleo in lampadibus suis, dormitauerunt & dormierunt.* Si enim *beatus homo, quem quum venerit Dominus, in-^{Roman. 13.} uenerit vigilantem*; profecto miser, quem inuenerit dormientem. Sic Apostolus, quum dixisset, *Horæ est iam nos de somno surgere*; addit causam: *Nunc enim propior est nostra salus (vitæ æternæ) quàm quum credidimus, id est, cum primo fidem Christi accepimus, aut primùm Christiani esse accepimus.* Quanto enim professionem hanc Christianam diutius tenuimus, tanto in ea magis profecimus, aut certe profecisse debuimus; ne illud nobis exprobretur, quod suis Hebræis Paulus dixit: *Quum deberetis esse magistri pro-^{Hebr. 5.} per tempus, rursum indigetis vt doceamini qua sint elementa exordij sermonum Dei.* Somnum igitur propterea excutere debemus, qui iam dudû Christiani sumus, siue quoad torâ ecclesiâ, siue quoad vnûquemq; nostrum. Sic enim cominatur Scriptura: *Si non vigilaueris, veniam ad te tãquam fur, &^{Apoc. 3.} nescies qua hora veniã ad te.* videlicet vel per mortè temporalem, quod est iustitiæ; sic *clausa erit ianua: vel per penã^{Math. 25.} temporalem, vt à somno exciteris; quod est maximæ misericordiæ, quia sic non obdormies in morte.* Quàm sit au-^{Psal. 17.} tem hic negligentie somnus Deo exosus, illis verbis explicat, quum dicit: *Utinam aut frigidus esses aut calidus; sed^{Apoc. 3.} quia tepidus es, nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo.* Apertè, ait Ambrosius, negligentiam grauiori dam-^{In Psal. 118.} nat iudicio, quàm imprudentiam. *Frigidus est enim qui fidem seruo-^{Luc. 2.} nescit, calidus, qui Spiritus sancti feruore succensus est. Qui enim calorem fidei non habet, tolerabilis illi fuerat siilem non acce-^{Cura Pastor. part. 3. cap. 35.} pisse, quàm neglexisse.* Hæc ille, Sic D. Gregorius: *Calidus est, Pars Hyemalis.*

P

qui

qui bona studia arripit & consummat, Frigidus est, qui consum-
mata nec inchoat: & sicut à frigore per teporem transitur ad
calorem; ita à calore quoque per teporem reditur ad frigus.
Qui, quis ergo amisso infidelitatis vigore, sed nequaquam te-
pore superato, exarsescit ut ferreat; proculdubio calore desperato,
dum noxio in tepore demorato, agit ut frigescat. Hæc ille. Et

Simile.

Proverb. 18.

Simile.

Proverb. 1.

Similia.

Eccles. 33.

Psal. 131.

Negligentia
quor ex cau-
tis periculosa
S. Bonavent. in
Diatu salutis,
cap. 7.
Similium cõ-
geries.

1.

paulo superius eodem in loco: In hoc mundo humana anima
quasi more navis est, contra ictum fluminis contendentis, qua rivo
in loco nequaquam stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi
ad iunna conetur. Hinc per Salomonem dicitur: Qui mollis &
dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipantis: quia
videlicet qui cepta bona discretè non exequitur, dissolutione ne-
gligentia manuum destruentis imitatur. Hæc ille. Nempe in
auicula non capitur dum est in motu, sed ubi primum sub-
sistit, facile attingitur; sic nisi otiosos & dormientes aduer-
sarius diabolus ferit. Hinc Salomon: Frustra iacitur rete
ante oculos pennatorum, vigilantium videlicet & attenden-
tium, ut solet auicula aucupè attendere. Ut aquæ dulces in
motu semper sunt; ita stagnantes aquæ, nec dulces, nec sa-
lubres sunt, & non nisi venenata & noxia generant. In do-
mo derelicta, ubi nemo habitat, animalia immunda mul-
tiplicantur, mures, forices, araneæ, vermes. Animalia quæ
diu iacent in terra, nec ambulant, vngulas amittunt. Aves
quoque quæ in nidis, plumas perdunt. Sed & vulgo dicitur: Non vi-
entes priuilegio, vel abutentes, perdunt illud. Sic bonis gratiæ collatis excidit, bono semi-
ne priuatur, zizania cupiditatum facile admittit, qui dor-
mit, & otio stertit. Otiositas enim multam malitiam docuit.
Tota die concupiscit & desiderat. Labore parua crescunt;
ignavia & negligentia magna dilabuntur. Iustus pro-
stitatur: Si dederò iommum oculis meis, & palpebris meis dormi-
tationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum
Domino, id est, tempus ei spirituale in corde meo fabri-
cauero, quod libenter inhabitet.

Dormitatio porro hæc, & salutis negligentia, quot er
causis periculosa & perniciofa sit, breui enumeratione ex
S. Bonaventura annorabimus. Cui longum iter faciendum
est, & breue tempus suppetit, ad finem non perueniet, nisi
continuò ambulet. Ad cælum nobis cundum est: cuius
via longa est, quia multæ tentationes superanda, multa
mandata seuanda, multa bona opera facienda, multa
mala toleranda sunt, antequam eò perueniatur. Tempus
nostrum

nostrum hæc vita est, cuius breues dies sunt, & nec de cra-
stino certi sumus. Vt quid ergo hæsitamus in via, imò
dormimus? Deinde quando quis à domino suo expecta-
tur, nonne æquum est ut properet? At nos expectant iusti
& sancti omnes, ipsèque Deus. Rursum qui inuitatur à
maiori suo ad cenam, & quidem ad cenam magnam;
nonne grauius peccat, si serò veniens, cæteris in mora est?
nonne multum periclitatur, ne, tempestiuè non veniens,
excludatur? At Christus non omnes ad talem cenam
vocat, ut in alio euangelio explicabitur. Quid enim ma-
ius gloria cælesti, ad quam omnes inuitamur? Porro
quæ multa sint impedimenta in via, vel quia difficile in-
uenitur, vel quia latronum insidiæ timentur, vel quia
transitus habet asperos; nonne necessarium est, ut tanto ex-
peditiùs ambulare viator incipiat? At in via salutis, tenta-
tiones sunt multæ; insidiantur demones, multæ obui-
ciuntur difficultates. Nunquam igitur dormiendum, sed
carpenda celeriter via est. Præterea quando in periculo
sumus, ne præscribat aduersarius longam possessionem,
nonne festinandum est in causâ? At per habitus diuturnæ
negligentiæ, in quibus dormimus, præferbit nobis dia-
bolus. Excutiendi igitur tempestiuè sunt, ne præscriptio
valeat. Iam verò quando media quotidie ab amico offer-
runtur, quibus te possis ab aliquo malo liberare; annon
maximè amicum offendis, si illa media negligas? At Deus
quotidie suam gratiam nobis offert, cuius medio à pericu-
lo perdendæ salutis certissimè liberamur. Sed & illud quo-
que, nonne maximè nõst am negligentiam arguit, quod in
præfenti & ter maximo periculo constituti, damnationis
scilicet æternæ, pœnæque infernalis adhuc stertimus? Pos-
tremo, qui proprium tempus aliquod comparandi præ-
termittit, nõane grauissimè culpari? Solet dici: Fronte ca-
pillata, post est occasio calua. A tota hæc vita tempus nostrum
est, nobis à Deo concessum. Nunc enim est dies salutis, nunc
tempus acceptabile. Illud ergo quare patimur præterfluere?
Veni irrevocabilis hora. Hæc singula amplificari poterunt, ut
intelligat auditores, quæ um hoc valeat, Cùm dormirent ho-
mines. Sed & ex loco proximè sequenti ita magis elucescent.

3. Venit inimicus eius, & super seminavit zizania.

Loc vs moralis de malis feminibus tentationum, vi- Diabolus otio
torum, errorum, quæ in anima negligenti & dormienti, sos opprimit.

228 PROMPTVARIVM MORALE

opera & studio diaboli citò seminantur, apparitura, & in opus exitura postea. Hoc est quod alibi Christus dixit: Cum immundus spiritus exierit ab homine, id est, quum factus fuerit semen bonum, & filius regni, expulso daemone, à quo antè captiuus tenebatur ad voluntatem eius: perambulauit per loca iniquosa, querens requiem, id est, improbae suae voluntatis, qua hominum saluti inuidet, executionem. Et non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam unde exiui. Nam propter veterem peccati cõsuetudinem tum domum suam vocat, tum spem reuertendj concipit. Et quum venerit, inuenit eam vacantem. id est, otiosam, & accepta reconciliatione securam, nullique bono operi intentam: scopis mundatam, id est, leuiter & superficie tenus purgaram; quia bonum semen tenaciter inhaeret, nec ex imo pectore conuersio ad Deum facta est. Tunc assumit septem spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Ista sunt zizania quæ inimicus homo bono semini superfeminat, quando homines dormiunt, id est, otiosè & negligenter agunt accepto beneficio gratiæ. Qui fuit aliquandiu compedibus vinctus, quando compedes soluuntur, liberque dimittitur, nec rectè statim, nec expeditè, sed modicè & tortuose ambulat. Quare talis, nisi diligentissimè caueat, citò cadet, damnũque accipiet. Auicula quæ longo tempore in cauca detenta fuit, si qua fortè ratione exit modicum volat, & alicui statim aut arbori, aut tecto infidet: vnde non difficile vel capi, vel occidi tunc possit, nisi magnam sibi vim faciat. Qui ex graui morbo recenter conualuit, magnam diligentiam adhibet, ne recidiuet. Sic accepto bono semine, vel regenerationis primæ, vel reconciliationis & conuersionis secundæ, nisi diligens pietatis opera adhibeat, sua statim zizania debili adhuc & infirmæ animæ diabolus superfeminat. Nempe vt hostis explorat præsidia infirma, & loca; & in ciuitatis obsidione prima eius cura est, vt locum maximè infirmum deprehendat: sic diabolus adhuc infirmam & recenter conuersam animam maximè aggreditur. Præterea siue recenter seminato bono semini, siue etiã iam radices agenti, & animo benè confirmato ac radicato in fide & charitate sua non desinit superfeminare zizania daemon. Imò vt pirata his potissimum nauibus insidiantur, quæ auro, & pretiosis mercibus onustas esse intelligunt: ita daemon his potissimum laqueos obtendit, quos, bono accepto semine, spiritualibus diuitiis abundare cognoscit. Quare & hic dicitur quòd

2. Timot. 2.

Luca 11.

Matth. 3.

Similium cõgeries.

1.

2.

3.

4.

5.

Chrysost. hom. 4. de verbis Esaiæ.

quòd in medio tritici superfeminauit zizania. Hanc ob causam monuit Sapiens: *Omni custodia custodi cor tuum. Si quidem (ait Basilius) ei perinde vt si aurum esset, dies noctesq; à demonibus insidia comparantur, & repente tum, quum minimum expectas, minimeque intelligis, asportatur.* Vnde facile colligitur, quàm non sit tutum, accepto bono semine dormire & dormire. Hinc Apostolus monet: *Noli locum dare diabolo.* Ille locum dat diabolo, qui nulli bono operi intentus dormit. Quod Petrus satis expressit, qui, vbi monuit nos sobrios esse & vigilare, adiecit hanc causam: *Quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens, circuit querens quem deuoret.* Si semper circuit, & iratus & famelicus circuit; quid mirum, si, zizania & venena sua spargendo, bonum semen contumpit? Filij Dan, de qua tribu Antichristus nasciturus creditur, occupauerunt ciuitatem Laïs sine sanguine, totamque destruxerunt, quia & opulentam illam & valde securam atque quietè agentem, absque timore dormiunt, spoliantium & occidentium. Sauli dormienti vas aquæ & hastam in medio exercitus fortissimi abstulit Dauid, & ense eum confodere potuerat, si voluisset. Dormienti Christiano, vtcunque in Catholica Ecclesia, & inter optimos viuat, instrumenta tamen militiæ spiritualis diabolus aufert, & si Deus permittat, necem infert. Noli Deus sic filios Israël in deserto pascere, & mânia illis de cælo plueret, vt vel pro toto anno, mensè, aut hebdomada plueret; sed in singulos tantum dies, vt quotidie colligerent. Sic Deus nos quotidie vigilare, orare, animæ curam agere voluit, non semel bono semine dato in totam vitam alere. Et vt diabolus nunquam cessat, ne momento quidè temporis animæ nostræ insidians, vt sua zizania superfeminet; sic nos perpetuò contra eum aduigilare necesse est. Vix ab Adam Deus recesserat, dato præcepto de non comedendo ex ligno scientiæ boni & mali, quod mandatum optimũ semen fuit; quum statim diabolus suũ adfert zizanium, dicens, *Nequaquam morte moriemini.* Dauid quum esset vir secundũ cor Dei, & multo bono semine opulenter exultans, tamen suum libidinis zizaniũ otio dormi vacanti insecuit diabolus, vt adulteriũ & homicidiũ vno ferè halitu perpetraret. Paulus in maximo seruore spiritus, & audiens arcana Dei, qua non licet homini loqui, colaphizatur

Proverb. 4. In sermo. de ob-dicat. verbum.

Ephes. 4.

1. Petr. 5.

Ind. 1.

Typus,

Allegoria,

Exodi. 6.

Diaboli vigi-lantia. Exempla.

1.

2.

3.

2. Corinth. 11.

tamen ab angelo satanae stimulo carnis. Nec enim inimicus iste homo vel vlli, vel vnquā parciat. Omni operanti bonum, & in omni operatione insidiatur, vt, iacto zizania, bonum semen corrumpat. Vnde in Euangelio nostro dicitur, quod *superseminauit in medio tritici*. id est, vt docet sapienter S. Gregorius, aut intentionem, aut actionem, aut finem boni operis polluit: quia cum facilia ad decipiendum corda hominum viderit (qualia sunt quae minus diligenter custodiuntur) eorum desiderijs auram transitorij fauoris apponit. Intentione vitare si nequit, actionem quasi in via corrumpit: vt vel laus humana obuians, quamuis quae sita nō fuerit, tamen oblata delectat: vel zelus iustitiae immoderatus menti turbet, quod carteri non sic faciant; vel tristitia obnubilet, v. el denique immoderata latria ex bono opere percepta dissoluat. De qua varia hostis insistentione dixit Dauid: *In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Cum vero antiquus hostis neque in exordio intentionis ferit, neque in itinere actionis intercipit, auriores in fine laqueos tendit: vt saltem per lassitudinem fractus, & tadio perueniendi affectus, anteacti laboris meritum perdat.* Sic sua inimicus superfeminat zizania. Nec tamen propterea bene operandi fastidium quemquam capiat, quoniam iste aut ille iam à diabolo captus est: si in diuitijs custodiendis contra latronum insidias, contra superfluos sumptus, contra futuras necessitates, mille curas impendimus; si vasa vinaria & olearia, ne vinum aut oleum vel diffluat vel acefeat, tam diligenter conficimus, obstruimus, collocamus; si vestes & reliquam supellectilem sedulo custodimus, ne à tineis laedantur, ne situ & pulcre maculentur, ne humore corrumpantur: quàm est indignum, boni seminis, ad salutem & gloriam nostram aeternam à Deo accepti, parem curam non habere, ne superfeminato zizania suffocetur? *Via diaboli (ait D Bernardus) sunt circuitio & circumuentio. Circuitiū terram, & perumbulat eam, vt nos circumueniat.* Nec, si interdum cessare videtur, propterea imparati esse debemus. Qui versantur in bello, quando induciae dantur, tunc sese muuunt, & propugnacula reficiunt. Idem nobis faciendum in conscientiae pace. Verum quidem est quod non dormit neque dormitat qui custodit Israël: sed neque dormit nec dormitat qui impugnat Israël. An ideo dissimulandum nobis, quia undique subuenitur nobis? Imò propterea studiōsis vigilandam. Neque enim tam magna pro nobis in celo parat

Mora. in Job
lib. 1. cap. 38.

Psal. 147.

Similia.

1.

2.

3.

Serm. 12. super
Psal. 90.

4.

Ibid. serm. 11.

in terra sollicitudo gereretur, si non magna nobis incumbere necessitas videretur. Non tam multiplex nobis custodia, nisi ob multiplices insidias, poneretur. Hæc diuus Bernardus. Tulit legem Solon, vt, qui sectatur otium, omnibus accusare volentibus obnoxius esset. Hanc legem Deus rulsse videtur, vt otio vacans, & circa salutem negligens, omnibus demonibus ad tentandum & acculandum obnoxius, & omnibus vitijs expofirus sit.

4. Vnde ergo habet zizania?

Locvs moralis contra iniquitatis abundantiam, abundante gratia Christi. Boni quippe serui magni patrisfamilias, siue Angeli, siue Sancti in hac vita merito demirantur, tot & tanta esse in agro Dominico zizania, quum non nisi bonum semen ille seminauerit. De bono semine seminato dicit Apostolus: *Vbi abundauit delictum, superabundauit gratia, vt sicut regnauit peccatum in mortem, ita gratia regnet per iustitiam in vitam aeternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.* Sed ne postea zizaniis amplius locus esset, subiungit: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, vt gratia abundet?* Superfeminabimus zizania, vt superabundans gratia boni seminis magis elucescat. *Abi? Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuimus in illo?* Moxque ostendit latere Apostolus, virtute baptismi nostri illam esse, huiusque boni seminis à Christo seminati vna & efficaciam talem, vt destructo corpore peccati, vltra non seruiamus peccato. Vnde ergo tot zizania in agro Dominico? Vnde tot peccata in hominibus Christianis? Sic demiratur Esaias Propheta, postquam Dei bonitatem & diligentiam in vinea sua excolenda descripsisset, dicens: *Quid est quod debui vltra facere vinea mea, & non feci? An quod expectaui vt faceret vna, & fecit labruscas?* Sic apud Ieremiam: *Ego plantauit te vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conuersa es mihi in prauum vinea aliena?* Sic Christus in Euangelio: *Aut facite arborem bonam, & fructus eius bonus: aut facite arborem malam, & fructus eius malus.* Vnde ergo habet zizania ager Dominicus bono semine seminarus? quomodo vitis profert labruscas? quomodo arbor bona fructus malos facit? Hoc est quod Angelus, quod Sancti, quod pij omnes non sine stomacho demirantur. Sic in alia Scriptura: *Lani pedes meos, & quomodo*

Iniquitatis abundantia.

Rom. 5.

Rom. 6.

Esai. 1.

Ierem. 2.

Matth. 12.

Matth. 7.

Sant. 5.

modo iterum coinquinabo illos? Sic adhuc Paulus: Tunc quem ignorantes Deum, is qui natura non sunt dii, serviebatis nunc autem, quum cognoveritis Deum, imò cogniti sitis ab illis, quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus deumo seruire vultis? Quæ ut ille de carnali obsequatione legalium dixit, ita multò fortius de carnali conuersatione, & peccatorum repetitione dici possunt. Nempè quid demum causæ est cur bono semine superfeminetur zizaniam, cur, accepta gratia, seruiamus peccato. Si voluntas est bona, & in Christo renata semine incorruptibili; vt quid peccatum appetit, quod haud dubiè malum est? Vtque quo claudicatis in vtramque partem? Si Dominus est Deus, sequimini illum; si Baal est Deus, sequimini illum. Rursum si peccatum est contra Deum, & contra intentionem seminantis, qui non nisi bonum semen seminavit, cur eum offendimus à quo tot bona quotidie accipimus? Obscure cali super hoc, & porta eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ; & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Bonum semen destruxerunt, & zizania superfeminarunt; vel certè superfeminata, libenter receperunt. Præterea, si peccatum est ipsi peccatori noxium, si zizaniam agri bonitatem corrumpit, unde habet zizania? Qui enim diligit iniquitatem, odit animam suam. Et alia Scriptura: Misere anima tua, placens Deo. Et Ionas Propheta: Qui custodiunt vanitatem frustra, misericordiam suam derelinquunt. Nonne per peccatum mors, & per mortem omnes eius comites adiuncta & agnata omnia, pœnæ, cruciatu, misericordie huius vitæ omnes? Porro peccatum nõnne toti mundo detrimentum adfert, & in diaboli seruitutem eum redigit? Si enim omnia propter hominem creata sunt, & homini cuncta seruiunt; profectò quemadmodum quum Deo seruit homo, cætera omnia Deo seruiunt; ita quum seruit diabolo per peccatum, facit vt cætera omnia diabolo seruiant, eiusque voluntatem faciant. Hinc apud Paulum totus mundus ingemisit, quia vanitati seruit; & apud Petrum igne cremandus est, quia vanitatis instrumentum fuit, quia tot zizania protulit. Iam verò si peccatum nos inferno addicit, vt in penis æternis dæmonum socij simus; quæ dementia, quod tot zizania sumus? Hæc est enim quod Paulus dicit: Venudari sub peccato, quia (vt Augustinus exponit) Vnusquisque

peccat

peccando animam suam diabolo vendit, accepto tanquam precio dulcedine temporalis voluptatis. Sic Chrysofostomus peccatum voluntarium quendam dæmonem, & spontaneam inepistolam vocat. His accedit, quod ipsi rationi & lumini naturali omne peccatum aduersatur. Omnia ingenio humana illud condemnat. Vnde ergo tot zizania? cur sic contra naturam ascendit impetus fluminis? Iam totum Euangelium, & tota professio Christiana quid aliud clamat, docet, profitetur, quàm contra peccatum? vt non reget amplius peccatum in mortali corpore nostro; vt sicut filij lucis ambulemus: vt expurgato veteri fermento, sumus noua confpersio sicut sumus azimi; vt exsuent veterem hominem, induamus nouum, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis; vt, retento bono semine, fructificemus in vitam æternam. Vnde ergo habet zizania ager Dominicus. Postremò, cur incarnatus est Filius Dei, cur tantar docuit, fecit, passus est? Nõnne vt dissolueret opera diaboli, quæ sunt peccata? Nõnne vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum? Nõnne vt iam non desiderijs hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est viuamus temporis? Nõnne nunc qui peccato seruiunt, crucifigunt iterum in semetipsis Filium Dei, sanguinem testamenti pollutum ducunt, Spiritui gratia contumeliam faciunt? unde ergo zizania, unde tanta iniquitatis abundantia? Adeo certè nunc corruptus est populus Christianus, vt quemadmodum tempore pestis non eos qui moriantur, sed eos qui supersunt, admiramur; sic hodie non eos qui peccant & flagitiose viuunt; sed honestos, pudicos, veraces, misericordes, deuotos, quasi miraculum aliquod, quod tantæ corruptionis immunes fuerint, miramur. Arguit hic locus, & vehementi sãmè arguit hominum Christianorum negligentiam: ingratiudinem, extremam impietatem; & contra peccati turpitudinem iuste exaggerandam, plurimum valet.

5. Inimicus homo hoc fecit.

Lo c vs moralis contra generis nostri, & salutis humane hostem capitalein, diabolium. Hic est inimicus ille homo: non quia homo, sed quia homini inimicus est. Inimicus homo vocatur, vel quia id facit quod inimicus homo homini facere consuevit, cum quo similitatem exercet;

Diabolus hostis capitalis.

Salut. 4.

Peccati in
Christiano
absurditas.

3. Reg. 18.

Ierem. 2.

3.

Esal. 10.
Ecol. 30.
Iona 2.

4.

Roman. 8.
2. Petr. 3.5.
Roman. 7.
in exposit. eius

vel quia hominis inimicus & iratus hostis est. Ille enim est, qui ad tantam absurditatem & ingratitude[m] credentes in Christum adduxit, ut ne quicquam accepto bono femine, sua tamen zizania eos admittere persuadeat. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates; aduersus mundi rectores tenebrarum harum; contra spiritualia nequitia in caelestibus.* Quare ibi nos armat Apostolus contra inimicum hunc hominem, ne eius zizania in corde nostro locum accipiant. *Induite, inquit, armaturam Dei: ut possitis stare aduersus insidias diaboli.* Mox que hanc armaturam describit: *State succincti lumbos vestros in veritate.* Primum enim hostis vicinus superandus est, carnis luxuria castitatis studio comprimenda: non fide nec simulatè, sed sincerissimè. *Et indui lorica[m] iustitia.* Vincendo illicitas cupiditates rerum temporalium. Nam ut iustitia suum cuique tribuens, omnes quasi virtutes complectitur, sic lorica totum corpus tegit. *Et calceati pedes in preparationem Euangelij pacis:* id est vitiosis affectibus; & superflua cura rerum temporalium depositis: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Sic Petrus; *Cui resistite fortes in fide;* quod quale sit, supra explicuimus. *Et galeam salutis assumite;* quæ est spes firma, tam de præsentis gratia ad auxilium, quàm de futura gloria ad præmium: *Et gladium Spiritus, quod est verbum Dei:* exemplo Christi, qui sic diabolum in deserto prostrauit: *per omnem orationem & objectionem, orantes omni tempore in spiritu.* Est enim oratio fortissima armatura, ut supra diximus: *Et in ipso vigilantes omni instantia.* Ne videlicet dormientes & negligentes nos opprimat, ut paulò superius dictum est satis. Habemus hinc ergo octo armorum genera, quibus faciliè diabolum superamus. Succinctos castitate lumbos; lorica[m] iustitia; & calceatos pedes; scutum fidei; galeam spei; gladium Spiritus; orationem, & vigilantiam. Non enim sua virtute, sed nostra ignauiâ inimicus homo superfeminat zizania. Sic Iacobus; *Resistite diabolo & fugiet à vobis.* Si quis ab aduersario in ius vocaretur cum discrimine non fortunatum tantum, sed & capitis; qui tamen aduersarius nullas vires haberet, sed talis esset, ut solùm fortiter se illi opponendo, & licet contestando, qui liber vinceret: quis iam demens aut ignauius esset, ut sese non opponeret, litremque strenuè contestaretur, ad omnia se responsum paratum ostendens?

Quis

Quis tam ignauius, ut talem aduersarium timeat, vel ab eo se vinci patiatur? At diabolus talis aduersarius est. Per suas suggestiones & tentationes, in discrimen salutis aternæ nos vocat. Sed sola fide, id est, sola oratione fidei Deum inuocando, & hoc modo ei resistendo, in fugam coniciimus. Nec oratione tantum fidei, sed & signo fidei, signo crucis Dominicæ, adeoque sola nominis Iesu inuocatione fugatur. Sic D. Antonius, maximus ille & sanctissimus Eremita sæpius rem expertus, dicere, ac suos docere solitus erat, ut Diaboli victoria facilis. in vita eius scribit author grauissimus S. Athanasius: *Ad S. Antonium, primum, inquit, signum Crucis demones euanescent; Ridendi potius sunt, quàm timendi. Cum enim sint debiles, mirantur cuncta, nec faciunt. Adueniente enim Christo, omne penitus diaboli robur elanguit, & calcaneo Christianorum substratus gemit.* Hæc magnus ille Antonius iuxta Scripturas. Quod enim in Euangelio Christus dixit, *Vidi Satanam sicut fulgur ca-* LUC. 10. dentem de celo; & quod Ioannes in Apocalypsi dicit, *Satan-* Apoc. 20. nam ad mille annos alligatum fuisse, hæc Antonij verba confirmant. Sed multo apertius quod D. Ioannes scripsit: *Vos* 1. Ioan. 4. ex Deo estis filii, & viciistis eum (Antichristum scilicet) *quia maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo.* id est: Maior est Spiritus sanctus in cordibus fidelium, quàm Diabolus, princeps huius mundi. Nostra igitur ignauiâ vincit, & sua zizania sic superfeminat, ut, *crecente herba, in medio tritici appareant.* De virtute nominis Iesu fideliter inuocati contra demones, in altero promptuario quædam protulimus. Propter orationem fidei, propter signum fidei, propter inuocationem nominis Iesu in fide, dixit Petrus de diabolo querente quem deuoret: *Cui resistite fortes in fide.* Neminem enim nisi trepidantem, & de Dei auxilio parum fidentem, diabolus opprimit, Sic S. Antonius in hoc certaminis genere exercitissimus. *Si quod, inquit, in pectoribus nostris mala mentis & pauoris semen inuenerint demones* (quod per signa exteriora deprehendunt) *mox quasi latrones, qui desertum obtinent loca, coeptos circumstant timores, & crudeliter imminentes infelicem vexant animum. Sin autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum nos cupidos succenderit, si semper omnia manibus Dei committimus, nullus demonum ad expugnandum valebit accedere.* Hæc ille. Nostra igitur culpa, ignauiâ & timiditate nostra fit, ut sua in nobis zizania leuiter diabolus. Mirabile est quod Petrus Anania dixit: *Cur tentauit Satanus cor tuum mentiri te Spiritui sancto, &*

Frau

Ephes. 6.

Armatura contra hostem diabolum.

1.

2.

3.

4.

Dom. 4. post Epiph. text. 2.

5.

6.

7.

8.

Diabolus nostra ignauiâ vincit. Iacobi 4. Simile.

Diaboli victoria facilis.

S. Antonius.

LUC. 10.

Apoc. 20.

1. Ioan. 4.

In seculo C' recti- stionis Domini.

1. Pet. 5.

Athanasius in vita S. Antonij.

Astor.

*fraudare de pretio agri? Non enim dicit, Quomodo te à Satana superari passus es? sed, Cur tentavit Satanas cor tuum? hoc est, quare illi ansam præbuiti, ut te tentaret, atque ita prosterneret? Ostendit nostra ignavia fieri, nõ solum quòd superamur, sed etiam quòd tentamur à Satana. Etsi enim etiam oprimos & fortissimos tentat Satan, tamen plurimas à nobis victorias reportat, quia occasiones ei præbuitis. Sic Iudæos grauitèr taxat Ieremias: *Quid dices quum uisiterit te? scilicet, hostis ab Aquilone. Tu enim docuisti eos aduersum te; & erudisti in caput tuum. Nunquid non dolores apprehendent te quasi mulierem parturientem?* Idem de plerisque hodie nostrum dici potest. Nosmetipsi diabolum docemus, quanam nos via aggrediatur, quia somnolenti & negligentes, quia pauidi & diffidentes, quia cupidi & carnales sumus. In Ezechiele dicitur de quatuor illis animalibus, *quòd totum corpus oculis plenum, in circuitu ipsorum quatuor erat.* In quo maxima vigilantia aduersus Satanæ importunitatem docetur. Sed fit in nobis quod in auiculis quæ auidè in prædam dum currunt, laqueo capiuntur, non videntes retia. Appositè Propheta: *Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nulus auertet eum.* Sic enim currit ad fœminæ uocem, ubi eam rudentem audiuit, ut insequentium nec venabula, nec insidias vel attendat, vel curet; ita fit ut nostræ cupiditates, diaboli insidijs nos exponant, & retibus illaqueent; qui ad omnem rei bene gerendæ occasionem intentissimus est: ubi uerò sobrios nos & circumspectos aduertit, aggredi non audet. Rectissimè monet Sapiens: *Si spiritus potestatem habentis (id est, diaboli) ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris* (id est, ita fortis in fide: *quia curatio faciet cessare peccata maxima*; id est, tempestiua attentio principijs temptationum occurrens, seruabit te à grauissimis peccatis, quæ facit incurres, si primis aduersarij suggestionibus aditum præbes, uinci & fugari diabolum prompta & forti fide uno exemplo docebitur. Cùm monachus quidam ex primis S. Norberti Præmonstratensium monachorum Patris sanctissimi discipulis, cui multum insidiabatur diabolus, se modicæ fidei tandem agnoscentes, seque ipsum reprehendens, fiduciam sumpisset, & solus pro singulari quadam necessitate claustrum exiisset, astitit dæmon coram eo terribilis valde, hominis effigie assumpta, & aspectu nigerimo incedens, & quasi ipsum esset in ærem delaturus, mi-*

Jerem. 13.

Ezech. 1.

Simile.
Jerem. 2.

Eccli. 10.

Exemplum.
In uita S. Norberti, c. 38. apud Surium, tom. 3. pa. 337.

nas intentans. Ille autem fidei collectis uiribus, & vigore animi resumpto, intra se dicebat: *Quam diu hæc importunissimi inimici figmenta & phantasias patiar? Surgens igitur, apprehendere eum uoluit; sed dæmon statim in fugam uersus est; quem & ille insequitur donec dispareret.* Hæc animi uirtute, serpentis illusionè deuicta, nullum postea eius timorem passus est. Sicut in hac externa, sic in spirituali pugna fide fugatur inimicus homo. De quo in alijs Euangelij plura dicendi locus dabitur.

6. Serui autem dixerunt ei: *Vis imus, & colligimus ea:*

Locvs moralis de zelo iustorum contra peccata. Tam enim indignum uidetur iustis, & sanctis, Deumque amantibus, in tanta gratiæ abundantia, à tali aduersario, tam sæpe, tam grauitèr, uinci homines; tot zizania, tot scandala, tot peccata in agro Dominico, in Ecclesia militante conspici; ut propter Dei gloriam, propter zelum domus Dei, propter iustitiæ dilectionem, hæc omnia primo quoque tempore tolli cupiant, nec messem expectari; sed ubi primum enascuntur, uel enata appareant, statim eradicari & colligi uelint: ad quod suum ministerium liberrimè offerunt atque promptissimè. Aiunt enim, *Vis imus?* non aiunt, ibimus, eo quòd absque mora confestim tolli zizania desiderent. Hæc est enim in Scripturis uox iustorum: *Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me.* Iniuriam quippe Deo factam, sibi ipsi fieri uir iustus existimat; imò multo magis de domo & honore Dei uolatis torquetur, quàm de sua quacunque accepta iniuria. Sic in conferuum illum crudelem, qui omnium debitorum accepta à domino remissione, suo conferuo remittere noluit, ceteri conferui uidentes, *conuulsati ualde, narrauerunt domino omnia quæ facta sunt.* Sic David. *Vidi prauaricantes; & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.* Talis erat maximus ille Elias, qui, quum propter zelum domus Dei, uidens suo tempore omnia plena zizanijs, persecutionem passus, in speluncam fugeret, atque à Deo rogaretur, quid illic rerum ageret, respondit: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel, &c.* Talis erat Apostolus Paulus, sic ad Galatas scribens: *Qui conturbat uos, portabit iudicium, quicumque est ille, & paulo post: Vitam abscondan-*

In Domin. 1.
Quadr. 10x. 3.
Dominic. 3.
Quadr. 10x. 1.Zelus iustorum
contra peccata.

Psal. 62.

Mat. 18.
Psal. 118.

Exempla.

3. Reg. 19.
Galat. 5.

tur qui vos conturbant. Sed ad Corinthios multo vehementius & verbo & opere hunc zelum ostendit. *Omnino, inquit, auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Hæc ad delinquentē. Nunc ad tolerantes & dissimulantes: *Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.* Reprehendit eos, quòd nihil commoti, nullo dolore, nullo zelo tacti fuerint, ut è medio illorum tolleretur zizaniam. Nunc ergo ad opus venit. *Ego absens corpore præsens spiritu, iudicavi ut præsens, tradere huiusmodi hominem Sathanæ, &c.* Moxquæ redit ad illorum negligentiam & teporem reprehendum. *Non est bona gloriatio vestra: nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, &c.* quasi dicens, quia pauca zizania totum triticum corrumpunt; eradicatè zizania de medio tritici. Eodem zelo & diuus Petrus Ananiam & Saphiram, mentientes Spiritui sancto, è medio tollit: Simonem Magum, sacrilegium perpetrantem, confestim excommunicat. *Non est tibi pars neque fors in sermone isto. Pecunia tuarum sit in perditionem.* Hic zelus honoris Dei res est ut per se sanctissima, sic Deo gratissima. Et quamvis hanc seruatorum voluntatem Deus exequi noluit, quia quasi generalem zizaniorum eradicationem expetebant, quam propter causas, quas mox dicemus, concedere noluit; tamen eorum zelum non reprehendit, sed suo tempore, quod cupiunt, futurum docet. Huiusmodi zelus si singulorum esset, non sic abundarent zizania: nam & ideo hodie innumeri zizania fiunt, quia vel in honore sunt peccata, ut ambitio, auaritia, calliditas; vel à nemine ferè reprehenduntur, ut cætera omnia. Sed sapienter Solon, interrogatus quam ratione nullum in urbe scelus perpetraretur, respondit: *Sit tam indignarentur illi quibus non est facta iniuria, quam quibus facta est.* Sic & Timon ille *μυράν γων* & dictus, rogatus cur sic homines odisset, *Improbos, inquit, odi, quia improbi sunt: probos verò, quia improbos non oderunt.* Nec multo aliter Propheta tribulidava dicit, quòd, ablatis in captiuitatem decem tribubus, fratrum suorum tam miserabili ruina, & horrendis sceleribus, quæ in causa erant nihil tangebantur. *Væ, inquit, illis, qui nihil patiebantur super contritione Ioseph.* Est quippe huiusmodi zelus & reuerentiæ erga Deum, & amoris erga proximum, & iusti odij contra peccatum, illutre argumentum.

1. Cor. 5

Act. 5. & 7.

Apophtheg-
ma.
Stob. serm. 41.
Apophtheg.
Maximus serm. 6.

Amos 6.

7. Non: ne fortè colligentes zizania, eradicetis & triticum.

Locvs moralis de admirabili Dei bonitate & longanimitate in tolerandis malis, ut fiant boni. Idcirco enim non vult bonus Dominus zizania colligi quam primùm apparent in agro, ut ipsis zizanijs tempus penitendi concedat quo fiant triticum: *Ne fortè, inquit, eradicetis & triticum, id est, futuros triticum.* Sic Paulus bonam terram, quæ triticum profert, à Deo statim benedici docet, malam vero fetiùs maledici. *Terra sepe venientem super se bibens imbrem, & germinans herbam oportunitatem illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo; confestim scilicet, & in præsentem; proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, ac maledictio proxima; id est, non statim maledicitur, sed suo tempore maledicetur.* Hanc Dei bonitatem mirificè exaggerat Paulus alio in loco. *Deus, inquit, sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum* (hæc sunt zizania in agro) *ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ preparauit in gloriam.* Docet Deum sustinere vasa iræ formaliter talia & apta quidem in interitum, ut fiant vasa misericordiæ. Vnde alio in loco, quum dixisset, *quædam esse vasa in contumeliam, addit: Si quis autem se emundauerit ab istis* (scilicet vasis in contumeliam) *erit vas in honorem sanctificationum, & utile Domino.* Tolerat ergo vasa iræ, & zizania ad tempus talia, ut fiant triticum, & vasa misericordiæ in æternum. Quare & suum Timotheum Paulus, ut hanc Dei bonitatem imitetur, eodem in loco docet. *Servum Domini, inquit, oportet cum modestia corripere eos qui resistunt veritati: nequando Deus det illis penitentiam ad cognoscendam veritatem, & respiciant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur.* Ecce ista erant zizania ab inimico homine seminata, & eius laqueis implicata: sed non eradicatè statim, ut tēpus respiciendi habeat. Hac de re tota sic sapiētè scribit sanctus Augustinus: *Omnis malus autem ideo viuunt ut corrigatur, aut ideo ut per illum bonus exerceatur. Vitam ergo, qui nos modo exerceant, conuertantur, & nobiscum exerceantur. Tamen quàm diu ita sunt ut exerceant non eos oderimus, quia in eo quòd malus est quis eorum, vitium in seipsum perseveraturus sit ignoramus: & plerumque, quum tibi videris odisse inimicū, fratrem odisti, & nescis. Dei ergo bonitatē imitari docemur, qui solè suum vitium facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* Sed hoc in loco admirabilis Dei bonitas qua peccatores tā diu tolerat, altè cōsideranda est. Sautam

Malorum toleratio, ut emendentur.

Hebr. 6.

Rom. 9.

2. Tim. 2.

Ibidem.

Enar. in Psal. 14.

Luca 6.

Dei bonitas in malis tolerandis.

1. Tim. 1.

persequentem si statim Deus eradicasset, Paulum prædicantem non haberemus. Propterea in seipso hanc admirabilem bonitatem sedulo prædicat: *Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consequutus sum, ut in me primò ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam.* Se dicit exemplum diuinæ patientiæ, qua non vult statim eradicari zizania, ad nostram informationem: ut & in nobis singuli similem Dei patientiam admiremur; & incessanter de hoc singulari beneficio gratias agamus, quòd millies nos barathro proximos, viuere tamen, & pœnitentiæ tempus habere sustinuerit. *Ha sunt diuitia bonitatis eius, & patientia, & longanimitatis; quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam nos adducit.* De hac pulchrè Chrysofomus: *Nos homines multo tempore adificamus vno die destruiamus. Deus contra, cum struit, velociter struit; quum destruit, tardè destruit. Illud potentia, bonitas istud; potentia excellentia velox, multa de bonitate tardus. Sex diebus calum & terram, & omnia quæ in eis sunt, creauit. Per vnam urbem Hiericho destrueret, septem diebus eam circumiit. Dauid peccantem, adulterium atque homicidium patratem, multis diebus tolerauit; pœnitentem vno verboreftaurauit. De hac Dei patientia, quæ in peruersis Iudæis maximè enituit, Propheta: *Toto die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi.* Et alibi: *Sabbatha vestra facta sunt mihi molesta. Laboravi sustinens, quia videlicet tam diu & frustra eos ad pœnitentiam expectauerat.* In Euangelio quoque: *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Paucos Deus punit, ut innumeros sanet. Tormenta paucorum, exempla sunt omnium. Sic pœnitentiam zizanijs, ut fiant bonum triticum.*

Rom. 2.

Homil. 5. de Pœnitentia.

Esaia 65.
Idem 1.

Lucea 13.

8. Sinite vtraque crescere vsque ad messem.

Mali tolerantur propter bonos.

Lo cys moralis de alia Dei benignitate, eaque duplici, qua & propter bonos sustinet in mundo malos, & in medio malorum conseruat bonos. Has enim duas ob causas vtraque simul crescunt, simul proueniunt, tam zizania, quam bonum triticum. Nam quod ad prius attinet, iam dudum mala zizania de mundo eradicata fuissent, nisi vel

propter bonos Deus illis parceret, vel ad vtilitatem bonorum eos in mundo esse permetteret. Si in Sodoma & Gomorha decem fuissent iusti & innocentes, illis ciuitatibus ad Abraham preces pepercisset Deus. Quor ibi zizania steruissent, si vel manipulus tritici in agro creuisset? Nam & sic agricola, vbi parum aut nihil tritici est, sed omnia zizanijs plena sunt, omnia in fasciculos colligit & cõburi. Sed & ciuitati Segor propter vnum Loth iustum pepercunt Angeli. Hoc respectu bonus Rex Ioas, decumbente ad mortem Eliseo Propheta, flens dicebat: *Pater mi, currus & auriga Israël.* Aurigam vocat, quia suo sancto exemplo atque doctrina totum Israël ducebat. Currum vocat, quia virtute sua, crebrisque orationibus populum sustinebat, ne Deus illos propter peccata ipsorum perderet. Hoc sensu in veteri Lege dicuntur sacerdotes templi comedere peccata populi; quia stante sacerdotio, & iugi sacrificio, Deus illi populo semper aderat, & trunque aliter peccantem tolerabat, suæque gratiæ beneficis prosequeretur. Quemadmodum paterfamilias, si quum famuli eius aliquod scelus perpétrarint quod supplicio dignum sit, si quis fortè vir nobilis, cui reuerentia debeatur, superueniat, non eos punit, sed iubet gratias agere circumstantibus; prædicens tamen fore, ut, vbi eos solos comprehenderit absque patronis, tunc pœnitentiam illi dabant: eodem modo Deus in hoc seculo parcat malis, pœnam eorum differt, finit ea crescere propter præsentiam iustorum quos diligit, & quorum preces pro malis audit; in futuro autem seculo pœnas dabunt quando totum triticum in horreum fuerit congregatum, solaque remanserint zizania, nec vlla iustorum preces iuuabunt, ut in alio quodam Euangelio ex Scripturis ostendimus. Sic apud Ieremiam, *Circuite, (ait Dominus) vias Hierusalem, & aspiciat, & considerate, & quarite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, & propitius eron, id est, Hierusalem ciuitati.* Sic & apud Ezechielem: *Quæsiui de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, & non inueni.* Sic videlicet & ante captiuitatem Babylonicam, ut ciuitatem Hierusalem seruaret, & in ipsa captiuitate, ut terram populo suo redderet, quæsiuit Deus paucos iustos: quæsiuit triticum, ut seruaret zizania. Nonne totum populum in deserto, factum zizania, disperdere Deus voluit, nisi vni

Genes. 18.

Genes. 19.

4. Reg. 13.

Osee 4.

Simile.

Domin. 1. Aduent. text. 1.

Ierem. 5.

Ezech. 17.

Exod. 32.

Pars Hyemalis.

Q cum

Peccantium mulitudo aggrauat.

cum tritici granum Moyses obtulisset, suaque oratione Dei iram placasset: Tanti valet, vt vtraque sinantur crescere, ex quo loco & illud salubriter obseruare concionator poterit, quanto in errore illi versentur, qui propter multitudinem peccantium lenius se à Deo castigados, vel etiam non castigandos putant, ideò; id maxime fatagunt, vt in quo illi peccant, in eo ab vniuersis peccetur, quasi peccatum quanto generalius tanto lenius esset, & venia dignius. Contrà enim se res habet: & si sic multitudo peccatiū crescat, si zizania multiplicentur, vt omnes mali fiant; absque vilo dubio celerrime omnes vt sicut perituri cum Sodoma, Gomorra, & Hierusalem; quum nulli simul boni crescant, propter quos saluentur. Alius quoque populi error grauis ex hoc loco taxari potest; quo improbi homines, & licenter vitam agere cupientes, à suo consortio, domicilio, ciuitate, viros bonos & Deo gratos longissime abarcere student. Contrà enim si saperent, id maxime fatagere deberent, vt, etsi improbi ipsi sint, nec virtutis callem carpere ipsis libeat, alios tamen apud se pios, religiosos, ac sanctos viros habeant, in quorum certe gratiam & fauorem loco & domicilio illorum parcat Deus, & temporales saltem has poenas ab illorum capitibus depellat. Crescit quippe cum zizaniis triticum, vt propter triticum non eradicentur zizania, ne vna ambos poena inuoluat.

Bonorum habitatio malis vtilis.

Mali ad vtilitatem bonorum tolerantur.

Enarrat. in Psal. 14.

Iudic. 3.

Rursum crescunt vtraque simul, zizania cum tritico, etiam vsque ad messem, & consummationem seculi, ad bonum & vtilitatem ipsius tritici, & propter filios regni; idque partim vt exercentur à malis, partim vt eorum numerus compleatur. *Omnis enim malus.* (vt ex Augustino paulo supra ostendimus) *ideo vivit in mundo, vel vt corrigatur, (de quo prius dictum est) vel vt per eum bonus exercentur, quod huic loco proprium est. Nempe (vt ibidem adiecit Augustinus) quum iubeat nos Dominus inimicos diligere, sublati inimicis, id est, malis hominibus, quomodo in hoc precepto exercentur? sed & pleraque charitatis ac misericordiae, omnia certe fortitudinis & patientiae officia, sublati è mundo malis, cessabunt. Dicit Deus de veteri populo: Ego non delebo Gentes quas dimisit Iosue, & mortuus est; vt in ipsis experiar Israel, vtrum custodient viam domini, & ambulent in ea.* Sic in Ecclesia noui populi sinuntur zizania crescere, & multiplicari, & prosperare cum tritico, vt experiat nos Deus in illis, vtrum custodiamus viam Domini.

Domini. Impiorum enim maledicta, iniuria, rapina, probant & experiuntur patientiam bonorum; inuidia, odium, detractio, charitatem. Hoc quoque exercitium quod à malis hominibus patiuntur boni, acerbius plerumque est, quam quod à demonibus patiuntur. Vnde haec iusti voces. *Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me.* Et causam subiungit: *Qui cogitauerunt iniquitates in corde, tota die constituebant praelia. Acuerunt linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labiis eorum.* Ad exercitium itaque & maiorem gloriam bonorum tolerantur mali. Nec ad maiorem gloriam tantum, sed ad maximam & necessariam vtilitatem. Torpet enim absque certamine, virtus, & peius vacat quam occupatur. Quum cibus in stomachum descendit, calor naturalis quasi pugnam contra eum instituit, donec in suam substantiam eum conuerterit; sed hac pugna aliter stomachus, totumque corpus. Vbi verò stomachus vacuus est, contra seipsum pugnat ille calor: planeque seipsum absumeret, nisi identidem nouo alimento subministrato exerceretur. Eodem profus modo externis tentationibus exercetur piorum animus, quasi que aliter & impinguatur praeclarissimis virtutibus: quibus si careat, sibi ipsi tentatio erit, suis seipsum cogitationibus affliget, & vel vanae gloriae, vel inuidiae, vel etiam peruersae libidinis iaculis otiosus ferietur. Sed & extra tentationem à rebus externis, vel periculosa securitas, vel presumptio bonos incaute inuadet. Nam sicut naues in mari pacato & sereno magis periclitantur, quam in orta tempestate; quia plura sunt contra tempestatem remedia hominum industria inuenta, quam contra tranquillitatem & mollitiem maris, quae solis ventis, qui in nostra potestate non sunt, curatur: sic omnino animus iusti & timentis Deum, tutior est in tentatione, quam in alia & longa pace; quia contra tentationes multa sunt remedia, & diligenter à iusto adhibentur. Extra tentationem verò sine maxima vigilantia, & perpetuo fiante diuini Spiritus aura, assidue periclitamur, ne vel torpor opprimat, vel securitas diabolo exponat, vel presumptio praecipitet, vel inuidia pungat, vel vanitas dissipet. Propter maximam igitur bonorum vtilitatem & exercitium necessarium sinuntur vtraque simul crescere, mali cum bonis, zizania cum tritico. Porro vt numerus electorum compleatur, tolerari in agro Dominico zizania, & vt vtraque simul crescat permitti, illa Scriptura docet, vbi clau-

Psal. 139.

De contempt. mundi part. 3. cap. 34. Simile.

Simile.

Mali tolerantur, vt compleatur electorum.

Apoc. 11, 6.

manibus ad Deum iusti, *Vsquequo Domine sanctus & verax non iudicas & vindicas sanguinem nostrum de ijs qui habitant in terra?* (hoc enim erat radicare zizania ex agro Domini- co huius militantis Ecclesie) dictum est illis, *ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut illi.* Sic Paulus ab im- probis & malis hominibus afflictus, se hoc respectu omnia libenti animo sustinere scribit. *In quo (Euangelio) laboro vsque ad vincula, quasi male operans. Sed verbum Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos, ut & ipsi salutem consequantur, quae est in Christo Iesu cum gloria caelesti.* Hoc est quod S. Hilarius scripsit, *Longam Dei patientiam in toleran- dis impiis, in profectum humanae salutis extendi.* Hoc denique finis parabolae perspicue docet, vbi dicit Saluator, se messi tempore dicturum messoribus (id est, Angelis, & diuinis iusti- tiae ministris) vt *zizania colligant in fasciculos, bonum autem triticum congregent in horreum suum.* In eum igitur sinem crescere sinuntur, vt plenum sit triticum in horrea con- gregandum. Atque haec de priori Dei benignitate admi- rabili, qua propter bonos sustinet in mundo malos, siue ex parte malorum, ne intereant; siue ex parte bonorum, vt vir- litatem inde capiant.

Bonos in me-
dio malorum
conseruat
Deus.

Nunc de altera Dei benignitate, qua in medio malorum bonos conseruat, & sic finit vtraque crescere vsque ad messem, vt tamen crescentia zizania triticum suffocare aut exsiccare non valeant (quod boni illi serui, qui e adica- re zizania cupiebant, metuisse videntur) tribus verbis dice- tur; si forte hanc partem tractare Concionator deside- ret, ad maiorem Dei gloriam, & populi fidei amorem in Deum accendendum. *Scimus (ait Apostolus) quoniam dili- gentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, ijs qui secundum propositum vocati sunt sancti.* Docet, sic Deum in medio malorum conseruare bonos, vt malorum commixtio etiam in bonum ipsis cooperetur; & quod in perniciem futurum videbatur, in salutem fiat. Sic David Prophetica: *Maledicent, & tu benedices. Qui insurgunt in me confundantur: seruus au- tem tuus latabitur.* Exemplum in Balaam homine impio, sed Prophetica, a Rege Balac, hoste Iudaeoru, ad maledicen- dum illis vocato. *Veni (inquit Rex ad Balaam) & maledic- tum Iacob: propera, & detestare Israel.* Cui Balaam: *Quomodo maledicam, cui benedixit Deus? Quia ratione deteget, quem Dominus non detestatur? Quumq; itatim verba benedictionis plena protulisset,*

Roman. 8.

Psal. 68.
Exempla.

I.
Numer. 23.

protulisset, ait illi Rex impius: *Vt malediceres inimicis meis vocavi te, & tu e contrario benedixisti eis.* Exemplum in fratri- bus Ioseph, qui, vt frustrarent somnia eius, ex odio & inui- dia vendiderunt eum Imaat. itis in Aegyptum. Sed hoc to- tum in gloriam Ioseph, atque in ipsorum fratrum consolati- tionem versum fuit. *Pro salute vestra misit me Deus ante vos* Genes. 45. *in Aegyptum (ait illis Ioseph) ut referremini super terram. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum.* De hoc genere dixit Salomon: *Vir impius procaciter obfirmat vultum suum (vt noceat videlicet iusto) qui autem reclusus est, corriget vitam suam: id est, correctionis & emendationis suae cau- sam ex illa impij pernicacia accipit. Et rationem subiungit: Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.* Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit, hoc est, frustra impij iustum perdere con- tendunt Sicut equus in bello sessorio suo, sic Dominus in tentatione iusto suo, cuius cor possidet, & quem inhabita- tar, certissimam salutem adfert. Hoc est quod Christus de suis ouibus dixit, *Nemo rapiet eas de manu mea: & quod Paulus confidentissimè dixit; Si Deus nobiscum, quis contra nos?* Ex hac etiam consideratione sic David proficitur: *Do- minus illuminatio mea & salus mea quem timebo? Dominus protector vita mea: a quo trepidabo? Dum appropiant super me nocentes, vt edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Si consistant aduersum me praesidium, in hoc ego sperabo.* Hoc est dicere: Crescant ziza- nia vsque ad messem, multiplicentur impij contra iustos (neque enim in sua tantum, sed & in omnium iustorum persona prophetice hoc dixit) nihil mihi ab illis timebo, quia *turris fortissima nomen Domini.* Nec per se tantum, & per sanctissimae gratiae suae auxilia vberissima, sed etiam per Angelos suos, contra zizaniorum corruptionem incolu- mes suos seruat Deus; iuxta illud Psalmite: *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernacu- lo tuo.* Ingens pollicitatio; sed quo defensore tanta pro- tectio? Sequitur: *Quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.* Si in omnibus, ergo nunquam cadendi periculum timeas. Addit tamen ad maiore certi- tudinem: *In manibus suis portabit te, ne forte offendas ad lapidè pedè tuum.* Ad quae omnia verba diligentius expensa excla- mat D. Bernardus: *O triticum inter zizania! o granum inter*

2.

Genes. 45.

Prouer. 11.

Ioan. 10.
Roman. 8.
Psal. 100.

Prouerb. 10.

Psal. 90.

Sermo. 12.
Psal. 90.

paleas! liliū inter spīnas! Gratias ei si atres, gratias ei, & pro nobis agite. Præteritum depositum nobis commiserat fructum Crucis sue, pretium sanguinis sui. Non est contentus custodia hac. Super muros tuos Hierusalem constituit custodes. Angelis ius mandavit de te. Mira dignatio. Quis enim, quibus, de quo quid mandavit? Deus, Angelis, de homine, custodiam exactissimam. Quam tibi debet hoc verbum inferre reuerentiam, asserre deuotionem, conferre fiduciam! Hæc ille, & iulito illic plura, quæ vide. In hoc ergo prouidus paterfamilias, & gloriam suam; & dilectionem in nos longè maximam ostendit, quòd sic sinat crescere zizania cum tritico vsque ad messem, vt ipse tamen conferuet triticum in messe, nec ei nocere valeant zizania.

9. Colligite zizania, & alligite ea in fasciculos ad comburendum.

Iudicium impiorum terribile. **L**ocvs moralis de terribili impiorum iudicio in summatione seculi. Dicturus est Deus Angelis suis, vt colligant impios, & in certos fasciculos alligent, & in ignem æternum proiciant. Quod de fasciculis dicitur, sic expouit S. Gregorius: *Si nullus in supplicij ordo seruabitur, cur comburenda zizania in fasciculos colligantur? Sed nimirum fasciculos ad comburendum ligare, est, hos qui æternis ignibus tradendi sunt, pares paribus sociare; vt quos similis culpa inquinat, par etiam pœna constringat; & (vt alibi scribit) superbi cum superbis, luxuriosi cum luxuriosis, auari cum auaris, fallaces cum fallacibus, inuidi cum inuidis, infideles cum infidelibus ardeant. Nempe docere. Saluator vult, omnes quidem impios vnã manere ignis æterni pœnam, sed vt in domo Patris eius multe mansiones sunt ad disparem iustorum gloriam, sic in domo inferni multa supplicia erunt ad varia impiorum tormenta. Nam sicut vno iole (ait sanctus Gregorius) omnis tangimur, nec tamen sub eo vno ordine omnes aestuamus, quia iuxta qualitatem corporis sentitur etiam pondus caloris: sic damnatis, & vna est geherma quæ afficit, & tamen non vna omnes qualitate comburit; quia quod hic agit dispar valetudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum.* Hæc ille. in istis quippe fasciculis illam Angeli exequentur sententiam, qua dictum est: *Quantum se exaltauit & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Item illud futurum est, quod Ezechiel de vltione per Angelos facta, in visione prauidi: *Vniquisque vas interfectionis habet*

bet in manu sua. Dictum terribile, & spectaculū terribilius, ab illis in extremo iudicio acerrimè puniri, quos in hac vita patronos & custodes salutis habuimus. Ab aliquo carnifice pœnas accipere, vt vulgare, ira minùs graue est. Sed à proprio parente, aut veteri amico, publico supplicio per viam iustitiæ affici, quanto horrore, quàm crudele tormentum esset! Deinde societas ipsa simul in hac vita peccantium, qui simul puniendi colligabuntur, quanta erit confusio! Vsurarius cum vxore, liberis, ac famulis suis, quos ex vsura aluit, in vno fasciculo: Confessarius cum iis, quos malè absoluebat, in alio: iniquus iudex, fallax scriba, aduocatus fraudulētus, relator ac testis mendax, alium fasciculum conficiet. Mox in alio medicus, chirurgus, pharmacopola, qui agris malè ministrarunt, suum quoque fasciculum facient. Deinde meretrices, lenones, fornicarij, in alio colligati ferentur: & sic de cæteris; sicut enumerat sanctus Augustinus, hæc verba tractans. Porro ista colligatio in fasciculos, ostendit promiscuè omnes puniendos secundum delicta, non secundum statum quem in hoc seculo quisque tenebat. Nam vt in messe est vna spica grandis, alia parua atque humilis; sed cum messor omnes colligit ad alligandum, non apparet quæ grandior, quæ minor fuerit, nec sic delectus maiorum à minoribus, sed simul omnes parua & magna; quæ eiusdem generis sunt, colligantur: sic in illa messe postrema, quum id fiet quod Angelo in Apocalypsi præcipitur: *Mitte falcem tuam, & metes, quia venit hora vt metatur,* parui cum magnis, potentes cum mendicis, pariter colligabuntur absque vilo discrimine. Rursus quæ immodum in scæchorum ludo, quàm diu certè ludus agitur, at suo ordine Rex, Regina mirati, equites, Cataphracti, milites gregarij, at finito ludo, & menia sublata, vbi omnes in sacculum coniciuntur, confusi iacent, & sine discrimine, Rex fortè in fundo, & miles gregarij in capite: sic omnino in huius quidem vitæ theatro, personas suas splendide agunt Reges, Prælati, Nobiles, & diuites huius seculi, sed ludo huius vitæ finito, & theatro vacuato, omnes mali simul in fasciculos colligati, in barathri saccum proiciuntur. Sed parum est sic colligari, atque confundi. Illud quàm horrendum, *Colligari in fasciculos ad comburendum:* igne videlicet æterno. Zizania illa & paleæ inanes quomodo hunc ignem sustinebunt: si non homines, sed mōtes Pyrenæi, vel alpes Cœrtiæ vel Armeniæ altissimi, grauitas.

Apocal. 14.

Isaia 33.

Psal. 20.

Ierem. 12.

Simile.

Esaiã 1.

Luca 16.

vel Olympus essent, hanc flammam sempiternam & acerrimam sustinere nequirent. Hic est ille ignis de quo in Apocalypsi dicitur: *Cruciantur igne & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & in conspectu Agni, & fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum.* Hic est ille ignis de quo Esaias dicit: *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Hic est ille ignis de quo Dauid prædicit: *Pones eos ut cibarium ignis, in tempore vultus tui, Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis.* Quomodo hunc talem, tantum, tam sempiternum ignem delicati peccatores sustinebunt, qui vel minimum capitis dolorem sine gemitu ferre non possunt? *Si cum pedibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis?* Sed quemadmodum ferrum, quanto fortius & diutius igni resistit ut calefiat, tanto iam calefactum acrius ardet, & iam ignitum, ipso igne feruentius vrit; lignum autem, quod facile ignem concipit, non ita combustum vrit: sic delicati & voluptuosi in hac vita, quanto diutius & fortius omni mortificationi resisterunt, & nihil asperum, aut durum pari vel pro Christi amore, vel pro peccatis suis voluerunt, nec famem in ieiuniis, nec frigus in orationibus, nec aestum in laboribus, aut aliquid simile; tanto ab hoc igne infernali acrius corripientur, tanto & ardebunt vehementius, & flammam sentient subtilius: quia quanto plus & fortius aliquid suo contrario resistit, tanto violentius, vbi ab eo semel victum fuerit, in suum contrarium transit. Tunc quippe fiet quod de pœnis impiorum prædixit Esaias: *Erit fortitudo vestra ut fauilla stupa, & opus vestrum quasi scintilla: & succendetur vtrumque simul, & non erit qui extinguet.* Nihil tenuius, aut ad flammam concipiendam promptius quam stupa; sed eius fauilla nihil siccius, nihil inanius: scintilla quoque nihil leuius aut magis momentaneum. Tale quid tunc erit impiorum fortitudo, id est, gloria, robar, delicia. In nihilum totum rediget, & igne tamen inextinguibili comburetur. Sic diuitis epulonis fortitudo, & tota gloria conuersa fuit in fauillam stupa: semper ardentem. ignis autem seu flamma quam pertulit, quam intolerabilis fuerit, ex eo liquet, quod nec eius refectionem petiit, quam æternam sciebat; nec vas aquæ, quo totum corpus ablueret, rogauit; quod impetrari non posse sciebat: sed guttam aquæ tantum,

rum eamque extremo digito Lazari intinctam, qua refrigeret linguam suam, implorauit. Mirabilis mutatio. Qui micæ de mensa Lazaro negauit, vnam aquæ guttam ab extremo Lazari digito petiit. Hic est ergo zizaniorum finis & exitus, quæ alioqui vsque ad messem bonus paterfamilias finit crescere.

Obserua autem, quod hoc totum Euangelium etiam hæreticis applicari potest, vt bonum semen sit sana doctrina; zizania, hæreses, quæ diabolus superfeminauit, post traditam à Christo cælestem doctrinam: & illas tolerari non simpliciter, sed quatenus periculum est eradicandi triticum, si & illa extirparentur. Et ita in altero Promptuario hoc Euangelium tractauimus. Neque tamen aut hic aut ibi textui Euangelico vllam vim fecimus: tum quia eiusdem loci plures esse sensus possunt, etiam literales (vt in illis verbis, *Ego ero ei in Patrem & ille mihi in Filium*, manifestissimum est; quod tam de Salomone, quam de Christo ad litteram intelligitur) tum quia filij nequam, quos per zizania intelligi Christus exponit, vtrosque æquè propriè significat, hæreticos & malos Christianos: tum denique, quia vtroque modo hæc verba Patres exposuerunt.

EVANGELIUM DOMINICÆ VI. POST EPIPHANIAM.

DIXIT Iesus turbis parabolam hanc: *Simile est regnum calorum grano sinapis, quod accipiens homo, seminavit in agro suo, quod minimum quidem est omnibus seminibus. Cùm autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor; ita vt volucres cali veniant, & habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis: Simile est regnum calorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae salsitribus, donec fermentatum est totum. Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis; vt impleretur quod predictum est per Prophetam, dicentem: *Aperiam in parabolis os meum: eructabo abscondita à constitutione mundi.**

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Simile est regnum caelorum grano sinapi.* De fidei virtute ita vt oportet excultā.

2. *Cum autem creuerit, maior fit omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt uolucres caeli habitent in ramis eius.* De fidei excellentia, incremento, & effectibus.

3. *Simile est regnum caelorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae sacis tribus, donec fermentatum est totum.* De virtute & efficacia vitae exemplaris, & de edificatione proximi.

1. *Simile est regnum caelorum grano sinapis.*

De fide excolenda.

LOCVS moralis de fidei virtute ita vt oportet excultā, quum enim Christus per regnum caelorum siue caeleste (iuxta scripturam phrasim) intelligat hoc loco Ecclesiam sanctam, in qua Christus regnat, quae legibus caelestibus gubernatur, quae non nisi caelestia appetit, cuius origo de caelo, cuius conuersatio in caelis, cuius finis est ad caelum tendere (propter quas causas regnum caelorum vocatur) haec autem omnia non nisi per rectam fidem, ita vt oportet bonis operibus excultantur, sunt; propterea per granum sinapis illam & significare & describere voluit. Habet quippe illa omnes sinapis proprietates, ad morum edificationem egregie pertinentes. Primum enim, vt granum sinapis in omnibus seminibus minimum est (vt hic Christus dicit) ad oculum videlicet, & ad spectum humano: sic fides Christiana; quae videlicet rationi absurda, cupiditatibus contraria, mundo abiectissima apparet. Quare vt pauci & obscuri (non multi nobiles, non multi potentes) eam ab initio amplexi sunt; sic pauci & obscuri (infirmi enim mundi, & contemptibilia elegit Deus, vt fortia confunderet) eam, vt oportet, excolunt. De hac paucitate Christus: *Putate, quum uenerit Filius hominis, inuenerit fidem in terra?* Viuam scilicet, operantem, recte & laudabiliter bonis operibus excultam, vt D. Hieronymus & Augustinus exponunt. Et iterum: *Nolite timere pusillus grex, quia coplacitum est Patri uos fradare uobis regnum.* Non quia paucorum est Ecclesia; sed quia multi uocati, pauci electi. *Nec omniū est fides:* eorum scilicet, qui eam profitentur. Multi quippe uerbis aiunt, factis negant. *Qui autem dicit se nosse Deum, & mandat a eius non seruat, mendax est.* Fides ergo granum sinapis est; quia peris que contemptibilis est, & a paucis in pretio habetur. Rursus ueri fideles & pii latitudinem terrenam fugiunt, pro sua humilitatem amplectuntur. *Nisi efficiamini sicut paruuli,*

1. Cor. 1.

Luc. 18.

Luc. 12.

Matth. 23.

Roman. 10.

1. Io. 1. 4.

2.

Matth. 23.

non intrabit in regnum caelorum. Vt granum sinapis esse, uoluntatem amare, vel certe non respicere, non aspernari à Deo immixtam exteriori, internè uero perpetuo tenere, excelsa non morari, non appetere oportet. Sed hoc granum sinapis in mentis horro constitutum, & alte plantatum, firmis actibus radicibus, crescit in arborem magnam: quia *omnis qui se humiliat, exaltabitur:* & radix gloriae est humilitas; quod alias ostendimus. Praeterea granum sinapis fides est, non solum quia è paruo fit magnum quid, quod etiam nuci alijque feminibus conuenit; sed quia quum minimum quiddam sit, totam tamen suam uirtutem & calorem, atque acrimoniam interiori habet, qualem nulla alia habent femina ita crescentia. Sic fidei tota uirtus interior est; hominem interiori sanatur, purificat, perficit. Vnde Petrus: *Fide purificans corda eorum.* & Paulus ait, *Christum per fidem habitare in cordibus nostris: nosque per fidem ad interiora uelamina tabernaculi Dei ingredi, & profunda scrutari.* Iam uero non purificat tantum cor fides: sed etiam sicut granum sinapis contritum calorem & acrimoniam confert; sic fides exercita laboribus, probata rebus arduis, persecutionibus agitata & compressa, fortius ualet, nouos spiritus induit, & uim suam admirabilem exerit. Qua de re sic pulchre D. Ambrosius & post eum penè ad uerbum S. Augustinus, *Sicut granum Synapis prima fronte speciei sui est paruum, uile, depectum, non saporem praestans, non odorem circumferens, non indicans suauitatem: ubi teri coeperit, statim odorem suum acrimoniam exhibet, cibum flammae saporis exhalat, & tanto feruoris calore succenditur, ut mirum sit, in tam friuolis granis tantum ignem fuisse conclusum; cuius etiam seminis cibum homines, huius praecipue tempore, magna pro suauitate percipiunt, quatenus repellant frigora, humores egerant, uiscerum interna calefaciant: sapè etiam ex hoc capiti adhibet medicinam; ut si quid inuadit, se quid agrotis fuerit, sinapis igne curetur: ita & fides Christiana prima fronte uidetur esse parua, uilis, & tenuis, non potentiam suam ostendens, non superbiam praefrens, non gratiam subministrans; at ubi diuersis tentationibus teri coeperit, statim uigorem suum prodit, acrimoniam indicat, calorem Domine credulitatis aspirat: & tanto diuini ignis ardore iacitur, ut & ipsa serueat, & participantem sibi ardere compellat. Et granum quidem sinapis membrorum uiscera calefacit: fidei autem uigor, cordium peccata comburit. Illud asperum algorem frigoris remouet: hac delictorum diabolicum frigus expellit, accidia*

Luc. 18.

2.

1. Cor. 13.

Ephe. 3.

Heb. 6.

1. Cor. 2.

4.

Serm. 1.

Serm. 31. de

Sanctis.

Sinapis uirtu-

res fidei appli-

cate.

Simile.

torporem discutit. Sinapis iniquos humores decoquit corporum fides autem libidinum fluentia consumit. Per illud medicina capiti procuratur: per fidem spirituale caput nostrum, quod est Christus, in suis membris sepe refouetur. Sed & fidei iuxta comparationem sinapis sancto odore perfuimur, dicente Apostolo, Christi bonus odor sumus. Hæc illi. Porro sicut sinapis sicibus est corpori conducens, ut tamen, quanto purior est, tanto maiori cum acerbitate comedatur; sic fides ita animæ cibus & alimētū est, ut, quanto viuacior illa est, tanto maiori quadam cum asperitate salutem adferat. De qua re sic iidem duo Patres citati iterum scribunt: Sicut cum sinapis succum sumimus, vultu contristamur, fronte contrahimur, ad lachrymas prouocamur, & ipsam salubritatem corporis nostri cum quodam stercore austeritatis accipimus; illinc enim nos amaritudo exasperat, acrimonia penetrat; hinc calor ignei saporis accendit, & toto perturbati corpore, tunc magis sani efficiuntur, cum amplius deploramus: ita omnino, cum fidei Christiana præcepta percipimus, contristamur animo, affligimur corpore, ad lachrymas prouocamur, & ipsam nostram salutem cum quodam stercore ac mærore prosequemur. Inde enim ieiunia nos exasperant, illinc peccatorum cōsuetudo macerat, hinc patrimonij iactura perturbat, & toto contristati habitu, magis salutem cōsequimur si amplius desquamus, secundum id quod ait Dominus: Vos plorabitis, mundus autem gaudebit. Hæc illi. Sed & ita per omnia grano sinapis similis fides est; ut etiam in modo sanandi eadem sit fidei ratio respectu animæ; quæ est sinapis respectu corporis, quam rem eodem in loco Patres citati his verbis explicant: Sicut cum sinapi caput fortè curandum est, iubemur abrasos capillos demere, impedimenta cutis vniuersa deponere, ut nudo corpori perfectius medicina proueniat: ita & quum anima per fidem curanda est, præcipimur substantiam à nobis seculi auferre, impedimenta auri argenti que deponere (quoad eorum videlicet cupiditatem, non vsum, & animi præparatione) ut nuda & soli anima congruentius spiritualis medicina proueniat. Quisquis enim rebus mundi & diuitijs seculi abvolutus est, mentis suæ cogitationes & desideria in illis infixæ gerens, huic fidei medicina non proderit. Ergo quod succus sinapis in corpore, hoc fides Christiana operatur in anima. Hæc rursum illi. Tanta & tam varia est fidei nostre cum grano sinapis portio & similitudo.

2. Cum

2. Cum autem creuerit, maius fit omnibus oleribus, & fit arbor; ita ut volucres cæli habitent in ramis eius.

Locys moralis de incremento fidei, eiusque effectibus. Fidei incrementum. Nam ut minimum sinapis granum sic crescit, ut fit mentum, & maius cæteris oleribus, fiatque arbor, atque ea satis capax & ampla; sic secundum has tres proprietates, fides de corde puro sic in animo crescit, ut cæteras amoris intellectualis virtutes longissimè superet, ut fiat arbor bonorum operum egregiè fructifera, ac denique ut in tali fide rerum diuinarum admirabiles contemplationes & amores seraphici, veluti volucres in ramis, habitent & conquescant. De quibus singulis aliquid diceretur. Quod ad primum attinet, fides Christiana & Evangelica, omnes humanarum scientiarum ac disciplinarum, dignitate & utilitate, omnes virtutes intellectuales certitudine & amplitudine vincit: atque hinc fit ut in arborem crescat, quum cætera in nihilum euascent. Docet hoc D. Hieronimus in hæc verba: Confer doctrinam fidei dogmatibus philosophorum, & libris eorum, & splendore eloquentiæ, & compositioni sermonum: & videbis quam in com. in toto minor sit cæteris seminibus sementis Euangelij. Sed illa cum creuerit, nihil mordax, nihil viridit, nihil vitale demonstrat; sed totum succidit, marcidumque, & molliorem ebullit in cholera, & in herbas qua citò arescunt & corruunt. Hac autem prædicatio, quum in anima credentis sata fuerit, crescit in arborem. Hæc ille. Nempe omnis Socratica dogmata, & cætera philosophorum placita, scripta, præclara dicta, ut nihil diuini Spiritus habebant, ita nisi morales quasdam & ciuiles virtutes animo audierunt & legentium inferebant, nullas solidas virtutes, & verè diuinas; non humilitatem, non purum mundi contemptum ob Dei amorem, non fortitudinem spiritualem, non excellentem virginitatem, non cultum & obsequium Dei purum, non orationis studium, non denique maximum charitatis charisma, quo Deum supra omnia, & proximum tanquam nosipsum in Deo diligimus. Rursum illa omnis humana philosophia nec Deo adherere, quem nesciebat, nec beneficia mediatoris agnoscere, quem ignorabat; nec exemplis eius commoueri, quæ non audierat; nec naturæ suæ corruptionem videre, de qua nihil legerat; nec eius remedium querere, quod non curabat, vilo modo

pote

2. Cor. 3.

5.

Ambr. serm. 2.
Aug. ser. 33.
de Sanctis.

6.
Simile.

Fides Evangelica humanis omnibus disciplinis excellentior.

Philosophia humana defectus.

poterat. At fides hæc omnia docet; & docendo, ingentem diuinæ sapientiæ thesaurum animo credentium recondit. *Christi doctrina* (ait Ambrosius) *est granum frumenti, quia confirmat cor hominis; & est granum sinapis, quia cor hominis accendit. Granum tritici, quum de eius Resurrectione tractatur: quia Resurrectionis exemplum mentem alit, spem acuit, firmat affectum. Granum autem sinapis, eo quod amarior & acrior sit sermo de Domini Passione, amarior ad flendum, acrior ad commouendum. Itaque quum audimus & legimus ieiunasse Dominum, fuisse Dominum, lachrymasse Dominum, & apulasse Dominum, dicentem Dominum sub tempore Passionis, Vigilate & orate, ne ireritis in tentationem, velut succo amarioris sermonis increpati, voluptatum corporalium suauitates iusto dulciores temperamus.* Hæc ille. Tale granum est fides nostra, seu frumentum ad pascendum, seu sinapis ad commouendum. Contrà, omnis humana philosophia, vel siliqua est inanis quoad doctrinam, nihil solidi nutrimenti adferens; vel cortex aridus & insipidus quoad mores, nihil acrimonia conferens. Tota Philosophorum theologia, physica & naturalis, quæ maxima erat apud eos doctrina sapientia, quia non opera hominum, vt laxa; aut poetarum figmenta, vt falsos decos; sed opera Dei, vt cælum, mare, terram colebant; inanis erat siliqua, de qua sic Augustinus: *Hæc siliqua intra aule rectorum sonantes lapillos quatit. Non est autem hominum, sed porcorum cibus. Tam enim mihi statua qualibet, quàm mare vniuersum non est Deus.* Omnia quoque morum præcepta, quasi ad externum ornatum hominis, vt vestis aliqua, potius pertinebant, quàm ad internam hominis reformationem. Talia etiam sunt eorum scripta, & documenta etiam Christianorum, qui philosophico magis quàm Christiano spiritu scribunt. Quo in genere illustre est quod de Erasmi scriptis moralibus, vt de Enchiridio militis Christiani, de Ecclesiaste eius, aliisque similibus libellis, vir sanctissimus, & nostri temporis lumen splendidissimum, Pater Ignatius Loyola, Societatis Iesu fundator nobilissimus, grauissimè iudicauit. Quum enim vir ille, spiritu diuino plenus, Erasmi Enchiridion militis Christiani studiosè perlegete cœpisset; celeriter sensit electione Spiritus feruorem in se, quasi frigida superflua, reslingui: consulto quæ per preces Deo, ita librum illum abiiecit, vt neque in manus postea sumpserit ipse; & mal-

Li. 7. in Lucam
cap. 13.

De doctrina
Christi. lib. 3. c. 7.

Erasmi libri
morales dam-
nati.

In vita eius lib.
x. c. 16.

ro post, Generalis Societatis Præpositus creatus, omnia illius opera in Societate legi vetuerit. Quod eius gratissimum decretum, hodie quæ merito & salubriter obseruatur: adeoque à sede nunc Apostolica confirmari audio. Iam verò quòd fides omnes intellectuales virtutes, omnem quæ scientiam certitudine superat, inde manifestum fit, quòd hæc sola sic perficit intellectum, vt faciat eum infallibiliter tendere in suum obiectum, quod est verum; ideo quæ caret imperfectione illa, nõ solum quæ est in fide humana, sed etiam quæ est in quacunque scientia acquisita: quæ tota, quia nititur rationi humana, non concludenti ex necessitate, fallere, & falli potest. Fidei autem falsum non solum non libet, sed nec lubeſcere potest. Vnde longè superat fides omnem scientiam & certitudinem humanam simpliciter, id est, secundum causam suæ certitudinis. Quum enim nitatur diuinæ veritati reuelanti tanquam medio, reddit intellectum incredibili certiore quàm vlla scientia, quantumcunque demonstratiua, reddere possit. Et enim non intelligit plenissimè, tamen assentitur firmissimè, & rei creditæ adhæret tenacissimè fides. Huc accedit, quòd etiam ex parte obiecti, seu eius quod creditur, omnem humanam scientiam vehementer superat: quia supra captum & facultatem intellectus humani sunt, quæ fide Christiana creduntur; ideo quæ intellectus credentis, dono quodam supernaturali eleuatur vt credat: non sic quidem, vt vel illo dono, vel voce Dei loquentis conuincatur intellectus, ac credere ex euidencia cogatur (quod certè nulla virtus esset) sed sic, vt ex illo dono libenter pareat voluntas, suum quæ intellectum in obedientiam fidei captiuæ; atque ita credendo, excellentem virtutem exerceat, & opus diuinum faciat; iuxta illud Christi: *Hoc est opus Dei, vt credatis in eum.* To an 6. Cant. 1. Huc pertinet quod in Canticis dicitur, *Meliora sunt vbera tua vino*, id est, lac fidei, quod ex vberibus sponsæ Ecclesiæ Christi sugitur, nec videtur, sed hauritur, atque suauiter accipitur, vt lac matris paruulus haurit dulciter, sed non videt, melius est omni vino scientiæ, cuius color & species perrationes & argumenta videtur. Sic fides, quum sit fitur granum sinapis, ita tamen crescit in animo credentis, vt ceteras omnes intellectuales virtutes, omnem quæ scientiam humanam, & dignitate atque utilitate, & certitudine atque amplitudine longè superet, ideo quæ verè maius fiat omnibus seminibus.

Fides omnes
intellectuales
virtutes superat.

Nunc

Fides operum bonorum fecerax.

Heb. 11.

Mat. 17.

1. Cor. 13.

1. Pet. 5.

1. Ioan. 5.

Rom. 1.

Iacob. 1.

Iacobi 2.

Hebr. 11.

Marc. 5. & 10.

2. Pet. 1.

Galat. 5.

2. Thess. 1.

Nunc ut in arborem crescat, bonorum operum atque admirabilium fertilem & feracem, vix opus est explicare; adeò tota passim Scriptura Evangelica & Apostolica hoc prædicat. Omnes veterum iustorum heroicas virtutes Paulus fidei tribuit, tanquam fructus arbori, aut certè radici. Christus alio in loco suis dicit: *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti, Tollere, & iactare in mare: & fiet.* Nempe quum illud granum sinapis in arborem creuit, (ideo enim præmiserant Apostoli, *Domine, adauge nobis fidem*) quum illa fides fortis, & valida, & perfecta est, Vnde Apostolus: *Si omnem fidem habuero, ita vt montes transferam.* Qualis arbor hæc fides sit, ex fructibus eius cognosci potest. Fide diabolus superatur. *Cui resistite fortes in fide.* Eadem mundus vincitur. *Hæc est victoria qua vincit mundum, fides nostra.* Hæc est vita, seu radix vitalis totius iustitiæ. *Iustus ex fide vivit.* Hæc orationes nostras & preces perficit. *Postulet in fide, nihil hesitans.* Hæc omnibus operibus bonis, vt verè bona sint, cooperatur. Sic de obedientia Abraham in immolando filio D. Iacobus: *Vides quòd fides cooperabatur operibus illius.* Sine hac, tanquam necessaria omnium virtutum radice, impossibile est placere Deo. Hæc à Christo omnia sanitatum beneficia impetrauit. *Fides tua à Christo omnia sanitatum beneficia impetrauit.* Fides tua salutem fecit. *Fiat tibi sicut credidisti.* Si potes credere, omnia sunt possibilia credenti: & multa similia. Deinde vide ex hac fidei arbore quanti fructus pendunt. Vos (inquit Petrus) curam omnem subinferentes, ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia abstinentiam, in abstinentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore fraternitatis charitatem. Ab ima radice ad summam arboris, à fundamento ad testem culmen, à fide ad charitatem singula contexit. In talem arborem crescit fides, tot virtutes profert, tot fructus adfert, quando in arborem adoleuit. Nec enim vel infirmi in fide, vel modicæ fidei, vel mortuam fidem habentes, id est, bonis operibus vacuum, huiusmodi fructus proferunt. Fides arbor est frugifera, sed charitate formata, & quæ (vt Apostolus loquitur) per dilectionem operatur, quæ etiam per illam crescit & adolefcit. Vnde Apostolus, quum dixisset, *Quoniam supercrescit fides vestra, subiunxit, Et abundat charitas vniuscuiusque vestrum in inuicem, id est, in charitate supercrescit, sine qua profusus arefcit.* Sed fides ita crescens in arborem fructiferam, protulit nobis fortissimos Christi martyres, sanctos

atos confessores, sacratas Deo virgines, seculi contem-
 prores, monachos; omnes denique veros Christi milites. *Exemplum.*
 Quo sensu sapienter Serapion Sidonius, vir magnæ san-
 ctitatis, quum & pallio & tunica algentibus pauperibus
 datis, ipse nudus in frigore sederet, vlnis Euangelij codi-
 cem tenens, ac rogaretur quis eum sic nudasset, respondit,
 Hoc me nudauit; Euangelium, quod tenebat, ostendens.
 Propter fidem enim Euangelij, in quo tam præclare pro-
 missiones elemosynis factæ leguntur, ita sese expoliavit.
 Atqui, vt talis in nobis fides crescat, diligenter & assidue
 bonis operibus excolenda est. Hortorum certè cultores
 omnem operam suam in excolenda arborum radice ponunt.
 Hanc aquis irrigant, fimo iniecto fouent, terram, cui innixa est,
 mollem reddunt. Beneficium quippe in vnam radicem collatum,
 in omnes arboris ramos redundat. Idem studium in fide omnium virtutum radice excolenda,
 fouenda, roboranda, & confirmanda, collocari debet.
 Sicut enim stomacho refecto, cætera corporis membra vigent;
 ita fide aucta, quæ fundamentum est, cæteræ virtutes incrementa capiunt.
 Quòd si verò neglecta hæc cura, & nulla vel promissionum, vel comminationum diuinarum
 ratione habita, (quas fides ante oculos ponit) libera peccato
 habenas damus; quæ in arborem creuerat, vix aridæ radicis
 locum tenebit. Est enim fides absque bonis operibus maneat,
 & vera fides sit, tamen longa & multa impietate excuti potest,
 penitusque arefcere, & extingui. *Simile.*
 Quemadmodum enim arbores, abscissa coma quæ à radice
 vitalem succum trahit, radicis beneficio riu sum reuircunt,
 & surculos emittunt nouos; quos etiam si euulseris, alios
 item atque alios subinde propagant; verum si tu in hac contentione
 persistas, vt propagines omnes sup-
 pullare incipientes euellas, ipsa demum radix tam diu
 frustra nixa, omni vitali humore destituetur & arefcet: sic
 omnino fides, quæ virtutum omnium radix est, & in magnam
 arborem per varios virtutum fructus excrefcit, si bonorum
 operum propagines, sceleratè viuendo, pertinaciter & continuo
 abscideris, arefcet tandem tota, & in hæresis alicuius, aut
 etiam infidelitatis & arceismi crimen prolabetur. Vt ergo in
 arborem crescat hoc granum sinapis, omni virtutum genere
 fides nostra excolenda est. Tertia huius graui sinapis
 proprietas, quæ in hoc Euangelio Christus designat, hæc est:
Vt volucres cali habitent in pars hyemalis.

Meditatio beneficiorum Dei.
Eccles. 14.

ramis eius. id est, ut in fide quæ iam in arborem crevit, per diuinarum rerum varias & admirabiles contemplationes, quæ ex fidei radice diffunduntur, sublimia virtutum opera veluti volucres in ramis habitent. Rami enim huius arboris, qui fructus ex radice proueniunt portant, sunt beneficiorum & operum Dei, ac mysteriorum fidei nostræ frequentes meditationes, ex quibus proximè & immediatè multa virtutum opera crescunt & propagantur, ut in vno atque altero Euangelio iam explicatum est, sed & hic pauca adicienda sunt. Certè in ecclesiastico nõ breuiter tantum hoc perstringitur, sed copiosè explicatur: *Beatus vir qui in sapientia morabitur*; id est, in rerum diuinarum cognitione fixus hærebit; eas voluens atque reuoluens; *Et qui in iustitia sua meditabitur*; id est, dum opus iustitiæ operatur, considerat quo demum modo maximè ad Dei gloriam illud operari valeat: *Et qui in sensu suo cogitabit circumspersionem Dei*, id est, qui in omni actione & cogitatione sua Deum sibi præsentem agnoscit: *qui excogitat vias illius* (id est, Dei mandata) *in corde suo: Et in absconditis suis intelligens.* (id est, intimo intellectu capiens) *gradens post illum quasi inuestigator* (venatorum more omnia sapientiæ labibula perferutans & indagans) *Et in vijs illius consistens* (non temerè præteriens) *qui respicit per fenestras illius*, id est, æterna Dei opera in creatura mundi considerat: *Et in ianuis illius audiens*, id est, in prophetis eius & magistris auscultans: *qui requiescit iuxta domum illius*; id est, non vagatur in vana, sed adhæret sapientiæ; *Et in parietibus eius figens palmam, statuet casulam suam ad manus illius*; id est, qui in sapientiæ operibus considerandis intentionem figit, ille quoque in iisdem operibus per imitationem exequendis, statum vitæ suæ constituet: *Et requiescent in casula illius bona per annum*, id est, status vitæ huiusmodi hominis, erit in æternum beatus: *Et statuet filios suos sub tegmine illius*, id est, protegentur à sapientiâ omnes actiones eius, quæ sunt sanctæ meditationis, & fidei bene exercitæ proles seu fructus: *Et sub ramis eius morabitur*; id est, qui fidem meditando exercet, sub sapientiæ cœlestis ramis, & varijs eius considerationibus, quasi in vmbra iucundissima requiescet, sicut volucres cœli requiescere in arborum ramis solent. *Protegetur sub tegmine illius à seruore.* *Et in gloria eius requiescet*, id est, qui sic in sapientiâ meditatur, qui sic fidem suam exercet, qui sic Dei opera, & in vnumquemque no-

strum

strum beneficia cogitat & recogitat, ille cerrè à seruore carnalis concupiscentia per istas sanctas cogitationes facile protegetur, quasi qui sub tecto agit feruente sole, ille quoque in gloria huius sapientiæ, id est, in maxima voluptate spiritali, quam ex ea percipiet, prorsus requiescet, vanas seculi & carnis voluptates prorsus contemnendo. Vnde Dauid, quum dixisset, *veniant mihi miserationes tuæ,* Psal. 118. *Et vinam;* subiunxit per quod medium id fieret: *Quia lex tua meditatio mea est.* Vides quot verbis sub perpetua quadam parabola, præsentis Euangelij parabolæ non absimili, scripor Ecclesiasticus fidei adultæ, & in arborem magnam excrescentis exercitationem atque meditationem diligentem describit & amplificat. Sed & alio in loco verbis amplissimis sapientiæ huius cœlestis, quæ est rerum cœlestium per fidem cognitio, virtutes admirabiles & encomia prosequendo, inter cætera ait: *Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, Et rami mei honoris Et gratia. Ego quasi vitis fructificavi iuauitatem odoris, Et flores mei fructus honoris Et honestatis.* Comparat sapientiâ cœlestem, id est, cognitionem Dei, rerumque diuinarum per fidem, terebintho arbori, quæ extendit ramos suos, puichros admodum & egregios. Terebinthus quæ in Syria & Palæstina crescit, Simile, excella admodum arbor est, quæ pyramidis in modum fastigium desinit, frondosa valde, & perpetuè viridis, & ita frondosa, vt pari ambitu ac latitudine frondes excrescant, nihilque inæquale cernatur: ideo rami eius honorifici & gratiosi vocantur, quia aspectum valde delectat. Tale quid est fides Christiana; quando per bonorum operum exercitium in arborem magnam excrevit. Pyramidis formam habet, & in fastigium excelsum atque acutum desinit, quia quæ sursum sunt sapit, quæ sursum sunt querit, & in vnum Deum tota cogitatione & actione tendit frondosa est, Coloss. 3. quia operosa est: frondes & ramos habet gratia & honore plenos, quia opera eius diuina gratiæ opera sunt, magni apud Deum meriti, magna apud homines existimationis & laudis. Sub his ramis, & bonorum operum fructibus ex fide factis, animæ sanctæ requiescunt. Sub his ramis Deum contemplantur, & post contemplationem laudant; sicut volucres cœli post volarum in arborum ramis quiescunt atque cantillant. Denique sub his ramis sapientiæ diuinæ, eandem sapientiâ exercent; quia ex fide in fidem, quasi ex radice in frondem, ex fronde in florem, ex

R 2 flore

flore in fructum, ex modica fide in magnam, ex magna in maiorem, ex maiori fide in operum bonorum fructus progrediuntur. *Iustus enim ex fide vivit*: quia ex radice fidei opera vitæ æternæ producit; & iuxta fidei suæ præcepta, vitæ suæ rationem dirigit atque gubernat; verborum exercitium incessanter profert. Qui secus facit, nec ex fide vivit, sed mortuam fidem habet; nec fidem tenet grano sinapis similem, quæ in arborem excrescat; sed arido stipiti similem, qui in ignem mittatur. Fides nostra est lucerna nostra (*Lucerna pedibus meis verbum tuum*, hoc est verbum fidei) est fax accensa, non debet lucerna poni sub modio; non debet fax accensa abscondi. si Rex tibi literas mitteret, in quibus te aliquid in sui ministerium facere iuberet; maximæ esset impudenti e, lectis semel literis, nihil amplius facere, sed sola lectione literarum contentum esse, quasi ea vna in re Regi tuo satis obsequutus esses. Totâ nostrâ fides in Scripturis reuelata, & per Ecclesiam nobis tradita atque explicata, est quasi epistola literaria, à Deo ad nos missa, in qua voluntatem suam nobis patefecit, quid in obsequium & cultum eius facere debeamus. Qui lecta hac epistola, lecta Scriptura, audita Ecclesia, credit quidem vera & bona esse quæ Scriptura dicit, quæ Ecclesia prædicat, & Dei voluntatem sic se habere, sed interim nihil eorum facit, sola sua fide illa inani mortua contentus; ille profectò toto cælo aberrat, totoque cælo excidet; ille impudentissimum se, & ineptissimum ostendit. Docet ergo hæc de parabola grano sinapis, talem Christianorum fidem esse debere, vt acrimoniam & feruorem habeat, vt in arborem magnam crescat, vt frequenti meditatione exerceatur, bonisque operibus assidue excolatur. Quare etiam contra nostri temporis hæreticos, & contra eorum solam fidem, hic locus valere potest.

3. *Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus, donec fermentatum est totum.*

*Vitæ exempla
sive efficacia.* LOCUS moralis de virtute & efficacia vitæ exemplaris, seu hominis Christiani pie ac religiose Deum colentis. Nam vt in grano sinapis, fidem ac religionem Christianam in se Christus Dominus informare voluit: sic in parabola

parabola fermenti eandem respectu proximi, & totius societatis fidelium informat. Dicit ergo, fidem Euangelicam, & verum Numinis cultû, de quibus in istis parabolis nomine regni cælorum docet, esse fermento similem, quod mulier acceptum abscondit in farina satis tribus, siue in quacunque alia mensura (hanc enim mensuram nominat, quia in Palæstina tunc, vt & in tota Syria moris erat, non priuatim in vnaquaque familia: aut apud diuersos pistores, panem pinsere, vt hodie vbique in hac mundi parte fieri solet, sed in publico furno totius villæ, omnes eius villæ inquilinos pariter pinsere, ideoque in qualibet coctura panum, tria sara, id est, tres modij farina fermentabantur, vt ex tanta massa panes fierent) donec tota massa fermentaretur: quia quemadmodum modicum illud fermentum dispersum in minutissimas partes, totique farinae commixtum, totam massam per se inspidam fermentat, suoque sapore inficit; sic eodem planè modo fides Evangelica in vno iam aut altero fideli, opera diuini Spiritus, & Ecclesie ministerio (quæ hic per mulierem significari potest, quanquam in singulis suis partibus parabolam rei significata: conuenire non est necesse) plantata, & (si reliquas parabole partes applicare libet) in abdito cordis & interioris hominis primùm abscondita, idque in farinae satis tribus, id est, in renouatione totius hominis, quoad corpus, quoad animam, & quoad spiritum, iuxta illud Pauli, vt in die domini integer spiritus vester, & anima, & corpus seruetur, postea alijs farinae inspidis, seu infidelibus, seu Christianis parum religiosis, vel communi conuersatione, vel docendi officio, communicata, & siue per doctrinam tradita, siue per pietatis exemplum commendata, & hoc modo veluti dispersa atque commixta suum illis saporem bonum impartit, & vel ad fidem conuertit; vel in moribus & vitæ instituto corrigit ac reformat, massamque efficiunt bene lapidam, quæ in igne diuini Spiritus postea concocta, & aqua salutari vel Baptismi in prima conuersione, vel lachrymarum in vitæ emendatione conslipata & solidata, purus panis efficiatur, mensæ Domini apponendus. Nam & panes propositionis, qui in veteri Testamento altari apponebantur coram Domino, idque calidi semper, nec nisi à sacerdotibus comedi poterant, aut certè non nisi à mundis, veros noui Testamenti fideles & spirituales panes significant; qui Domino quotidie sistantur, non vt comedantur.

Simile.

1. Cor. 5.
Matth. 16.

1. Cor. 5.
Psal. 17.

Christus opti-
mum fermentum.
Serm. 5.

1. Petr. 1.
Fermenta esse
debemus alijs.

1. Petr. 2.

Philip. 2.

1. Petr. 4.

dantur, sed vt hostia in odorem suauitatis accepta Deo, calore diuini Spiritus semper accensu. Nemp quemadmodum modicum fermentum, si malum est, non ex bona massa relictum, sed aliquo iniquo sapore infectum, totam massam corrumpit (vt Apostolus docuit) ideoque à fermento, & corrupta doctrina Pharisæorum, cuius traditione & commixtione sancta Dei mandata polluebant & corrumpabant, cauere suos Christus monuit: & vt vna praua hæretica doctrina totam fidei orthodoxæ confessionem peruerteret, vnaque quis scabiola totum gregem inficit, & corrumpunt bonos mores colloquia praua, ac denique cum peruerso peruerteris: sic è contra modicum fermentum bonum, & ex bona massa relictum, quales sunt orthodoxi & pij fideles, Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ germani filij, eiusque purissimæ massæ, quam Christus ipse fermentauit, veræ particulæ, suo sapore optimo alias farinas conspergit, vt fiant noua conspersio, & massa sibi similis: quia inter electos electus eris. Docet igitur Christus Dominus, quod quemadmodum ipse erat fermentum optimum, in sacrosancta sua passione (vt scribit sanctus Ambrosius) diuersis passionibus conuersus, laceratus, & dissolutus, succusque eius sanguinis pretiosus guttatim effusus, vt admixtione sui omne genus humanum solidaret, quod per diuersa antra resolutum iacebat, quasi farinam aridarum, & insipidarum multitudo dispersa; vt sic vigore passionis Christi in eius corpus redacti, suoque Spiritu in omnes diffusio, cunctos Christianos id esse faceret quod Christus est, & vt Petrus loquitur, diuina consortes nature: sic etiam & nos à Christo fermentati, iuxta ordinem & modulum nostrum, bonum fermentum esse debemus, ad alios fermentandos, & vel doctrinæ puritate; vel vitæ innocentia & integritate, alijs ad Christum pertrahendis, vel in Christo reformandis, instrumenta esse & media. Et quemadmodum Petrus de Christo dicit, Ad quem accedentes lapidem vinum, & ipsi tanquam lapides vini superadificamini: sic etiam nos tales lapides vini esse debemus, vt, qui ad nos accedunt, nostramque vel sanam doctrinam audiunt, vel sanctam cõuersationem vident, in lapides viuos & ipsi edificentur. Nam sic de bonis Christianis dixit Paulus: Vos sitis sine querela, & simplices filij Dei, sine reprehensione in medio nationis praua & peruersa, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. & rursum Petrus: In quo admirantur impij, non concurrentibus vobis in eandem luxuriam confusionem, blasphemiam

mantas. Hoc sensu Christus Apostolis suis, & eorum in Ecclesia successoribus dixit: Vos estis lux mundi. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, vt glorificent Patrem vestrum qui in calis est. De alienis autem rectè factis Deum non glorificat, nisi qui vel imitatur quod laudat, vel ad imitandum paratus est, vel certè, quod non imitatur, compungitur, suamque seu infirmitatem, seu negligentiam humiliter agnoscit atque deplorat. Qui certè vnus est fermentationis & emendationis gradus. Rursum dicit: Vos estis sal terra. Nam vt carnes, sale admixto, tum à putredine conseruamus, tum etiam nouo sapore condimus: sic peccatorum condiendis & extinguendis putribus, salem Apostolicum Dominus misit in mundum, ait sanctus Augustinus. Id autem fiebat tum doctrina salutari, tum exemplo vitæ. Vnde Paulus; Christi bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt; alijs quidem odor mortis in mortem, alijs odor vitæ in vitam, id est, vt exponit diuus Hieronymus, prædicationis nostræ longè lateq; spirat fragrantia. Sed obseruandum, quare tam bonus odor vitæ Paulus fuerit, & quare sic eius prædicationis fragrantia spirauerit. Sequitur: Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur. id est, non suam, sed Christi gloriam in omnibus quærebat. Adulterat enim verbum Dei, qui non ex eo generationem quarit filiorum Dei, sed voluptatem tantum suam in tractando spectat, vt adulteri carnales non proles quærunt, sed voluptari tantum vacant suæ. Quia ergo Paulus bonum fermentum fuit, bonus odor, & vnus sinceritatis, ideo sua doctrina tot populos fermentabat, vt verus sal terræ, & lux mundi. Interrogatus Franciscanus quidam, vir egregiè doctus, & celebris ecclesiastes, quid causæ esset, cur non tam sermões eius ad populum vim & energiam haberent, quam Bernardini eiusdem Ordinis viri, quem ipse & doctrina & eloquentia superaret; respondit, Ego comparari possum carboni calido, sed non ignito, cui si alij carbones apponantur, ignem non concipiunt. At Bernardinus similis est carboni ardenti, diuino inflammatus spiritu, cui carboni si alij frigidi apponantur, ignem ab illo colligent & incalescent. Tales carbones ardentes sunt fermenta Euangelica, ad multas farinas fermentandas. Sed absque doctrina publica in priuata vita & cõuersatione, talia quoque fermenta sunt reli-

Matth. 5.

Matth. 5.
Simile.

De serm. Dominus in monte, lib. 1. cap. 10.

2. Cor. 2.

Quæst. 11. ad
Hedib. tom. 3.

2. Cor. 2.

Exempla,

In vita sancti Bernardini, apud Suriu tom. 7. pag. 422.

I.

gionis Christianæ puri & veri cultores : adeo vt non conuerfatio tantum, fed & aspectus folus ad fermentationem & compunctionem aridarum farinarum fapenuerò valeat. De multis sanctis memoriae proditum est, eos folo vultu atque aspectu impiòrum animos vel fregiffe & terruiffe, vel ad meliorem frugem còuertiffe. Reynesius Mathio, homo impudicus, & alioqui feras, dicere folebar: Non Imperator, non aliquis mortalium tantum mihi metum valet incutere, quantum me Romualdi Abbatis terret aspectus. Ante eius quippe vultum neque quid dicam scio, neque quibus me defendere valeam inuenio. Sancta Coleta virgo, & Ordinis sanctæ Claræ reformatrix, homines impudicos, & animo lubrico ad se accedentes, folo aspectu ita commouit, vt eos castos ac pudicos ablegaret. Sic ad folum aspectum sanctæ Mariæ Oegniacensis, clericus quidam Cameracensis, satis diffolutus, ita subito mirabiliter mutatus fuit, vt magnam profuderit lachrymarum vium, multumque compunctus & ædificatus decesserit: sic de plenitudine cordis in faciem eius diuini spiritus gratia redundabat. Sanctus Malachias, Hiberniæ Episcopus (vt in eius vita scribit sanctus Bernardus) armorum contra se multitudinem, & in caput eius conspirantium folà præfentia, & sermonis grauitate compefcuit. Idem quoque fecit sanctus Nortbertus, Præmonstratentium monachorum Pater, in fua ciuitate Episcopali Magdeburgi, quum populi aduersus eum acerrimus tumultus, & furore plenus, concitaretur. Quod & de sancto Odone Abbate Cluniacensi, circa cuiusdam monasterij reformationem accidiffe, in eius vita apud Surium feribitur. Sed illufte est in hoc genere exemplum, quod sanctus Gregorius de sancto Equitio Abbate commemorat. *Julianus defensor à Romano Pontifice missus, vt hunc Abbatem Romam euocaret, quum ad monasterij locum peruenisset, & Abbatem in agro fenum tunc secare intellexisset; superbium quendam valde & contumacem puerum, cui vix poterat vel ipse dominari quum haberet, per hunc Abbatem ad se vocat. Perrexerit puer, & proteruo spiritu pratum velociter ingressus, omnesq; illic intuens fenum secantes, requisitit quisnam esset Equitius. Moxq; vt audiuit quis esset, eum adhuc longè positum aspexit, & immenso timore correptus, cœpit timore lassescere: qui tremens ad Dei hominè peruenit, atque vlnis humiliter submissis, eius genua deosculans strinxit, summq; dominù ei occurrisse nunciavit. Cui resalutato Dei famulus præcepit, dicens: Leua fenum*

viride,

viride, porta pabulum iumentis in quibus venistis: ecce ego, quia parum superest, opere expleto te subsequor. Iulianus autè quum post longiorem moram reuertentem tandè puerum conspicit, atque in collo fenum ex prato deferentem, vehementer iratus, cœpit clamare, dicens: Quid est hoc? Ego te misi hominem deducere, non fenum portare. Cui puer respondit: Quem quaeris, ecce subsequitur. Tum vir Dei clauatis calciatus caligis falcem senariam in collo deferens veniebat. Quem adhuc longè positum puer suo domino, quia ipse esset quem quaereret, indicauit. Idè verò Iulianus repente vt vidit Dei famulum, ex ipso habitu despexit, eumque qualiter deberet alloqui proterua mente præparabat. Mox verò vt seruus Dei cominus affuit, eiusdem Iuliani animum intolerabilis pauor inuasit, ita vt tremere, atque ad insimulandum hoc ipsum pro quo venerat, vix sufficere lingua potuisset. Qui humilitatio mox spiritu ad eius genua cucurrit, orationè pro se fieri petijt, & quia Pater eius Apostolicus eum videre vellet, indicauit. Hæc ibi. Tanta est virtutis vis & pietatis energia. Talem odorem spargit, sic fermētat farinas, quibus etiam per occasionem admiscetur. Si talia hodie fermenta nos sacerdotes essemus, si tam bonus odor; profectò non secus & nos nobiscù conuerfantes fermentaremus, non fermento malitiæ & nequitia, sed sinceritatis & puritatis, vt melius Deum ac diuina saperēt. Tales olim fuisse in Ecclesia primitiua Anglicana sacerdotes & monachos ante annos iam ferè mille, scribit venerabilis Beda, author grauissimus & perantiquus. *Tota, inquit, tunc fuit sollicitudo doctoribus illis Deo seruiendi, non seculo; tota cura cordis excolendi, nõ ventris. Vnde & in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus, ita vt vbiicumque clericus aliquis aut monachus adueniret, gaudenter ab omnibus tanquam Dei famulus exciperetur. Et si in itinere peregrinus inuepiretur, accurrebant, & flexa ceruice, vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant. Verbis quoque horum exhortatorijs diligenter auditum præbebant. Quod si quis sacerdotum in vicum fortè deueniret, mox congregati in vnum vicani, verbum vitæ ab illo expetere curabant. Hæc venerabilis Beda. Talis tunc erat sacerdotum Anglorum (quam gentem quomodo hæresis hodie prorsus immutauit, & ex pia ac religiosa admodum, in omnem nunc luxum, libidinem, vitæque licētiam effusam reddiderit, sine lachrymis cogitari vix possumus) pietas vitæ sanctitas, tam bonus odor, tam forte fermentum, idèoque sic populum passim quauis occasione fermentabat. Vt tale singulis fermentum*

R 5

2.
In vita S. Romualdi, tom. 3. pag. 721. Sur.

3.
In vita eius tom. 7.

4.
In vita eius lib. 1. cap. 13.

5.
Tom. 6. pag. 97.

6.
Tom. 3. p. 544.

7.
Tom. 6. p. 436.

8.
Dial. lib. 1. cap. 4.

In histor. gentis Anglorum, lib. 3. cap. 26. 9.

Ephes. 4.

I. Cor. 14.

Rom. 14.

Rom. 15.

I. Thess. 5.

I. Pet. 4.

Lib. 7. in Luc.
cap. 13.

I. Thess. 5.

mentum simus, his verbis Apostolus unumquemque hortatur: *Omnis sermo malus ex ore vestro non prodeat, sed si quis bonus ad adificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Et iterum: *Omnia ad adificationem fiant.* Et alio in loco: *Quæ pacis sunt, sectemur: & qua adificationis sunt, ad inuicem custodiamus.* Et rursum: *Vnusquisque vestrum placeat proximo suo in bonum ad adificationem.* Et adhuc semel: *Consolamini inuicem, & adificate alterutrum sicut facitis.* Tora hæc adificatio, quam toties tam diligenter Apostolus inculcat, est illa huius Euangelij fermentatio, qua bonorum operum luce, exemplo, odore, alios ad bonum adificamus, ad virtutem extinulamus, & in massam bonam ac lapidam, nobisque consimilem conuertimus. De hac etiam spirituali adificatione & fermentatione Petrus; *Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrans, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.* Si quis loquitur quasi sermones Dei; si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus: *ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum.* Vult videlicet, ut omnes nostræ actiones & sermones proximum adificent, & fermenti loco sint ad Dei gloriam, id est, donec totum fermentetur. Hic enim est totius adificationis finis, & tota perfectio. Sed qui alios fermentare vult, debet ipse prius fermentum esse à Christo, & in Christo bene lapidum ac sanctificatum. Quod quomodo fiat, his verbis diuus Ambrosius docet: *Ecclesia renatum hominem, qui est in anima, & corpore, & spiritu, fermento sanctificat spirituali, ut fiant unum hæc tria fermentum. Quod utique tunc fit, quum sibi tria hæc pari quadam cupiditatem lance consentiunt, & equalis aspirat concordia voluntatum: iuxta illud Apostoli: Ut integer spiritus vester, & anima, & corpus, sine querela, in die Domini nostri Iesu Christi seruetur. Sed spiritus quo vincimus omnes in hoc corpore sui, hoc verius facit quando carnis lascivia non redimat, & anima corporalibus non incuruat erroribus, ac mensura viuendi in toto homine inoffensa seruetur. Sed quia mensurarum equalitas, sine adiumento Ecclesiæ atque doctrinæ difficile perseverat, idcirco mulier illa, quæ figuram Ecclesiæ gerit, tam diu virtutem illis doctrinæ spiritualis admittet, donec fermentetur totus ille interior homo cordis absconditus, & in gratiam panis celestis assurgat. Bene enim fermentum dicitur doctrinæ Christi, quia panis est Christus. Et Apostolus ait. Unus panis, unum corpus multis sumus. Fit ergo unum fermentum, quando caro non concupiscit*

aduer

aduersus spiritum, nec spiritus aduersus carnem, sed facta carnis mortificamus, & anima ex afflatu Dei afflatum vitæ sumpsisse se conscia, secularis necessitudinis contagia terrena declinat. Hæc ille. Tale fermentum esse debemus, ut alijs fermentandis idonei simus. Quemadmodum enim ignis ut ad rem aliquam comburendam idoneus fiat, prius in ea per calorem emissum radicitur, & comburere nititur; quod postquam aliquantulum effecit, vires suas colligit, ut iuxta proprium naturæ suæ motum sursum purius aduollet, sicut apparet in flamma quæ sursum ascendit: sic anima primum corpus animat, illudque viuificans ei communicatur, estque forma eius, & in hac communicatione aliquantulum terrestris esse videtur, contra naturam suam; sed quando sursum ad Deum eleuatur, & quasi flamma supra corpus extollitur, tunc spiritus esse dicitur: tunc veluti carbo ignitus est, ad alios accendendos idoneus. De hac fermentatione, & adificatione proximi, in alijs Dominicis alius erit dicendi locus.

Simile.

Domin. in Al-
bu, text. 5.
Domin. 3. post
Pentec. text. 1.EVANGELIVM DOMINICÆ
SEPTVAGESIMÆ.

SIMILE est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, & dixit illis: *Ite & vos in vineam meam; & quod iustum fuerit, dabo vobis.* Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam & nonam horam, & fecit similiter. Circa vndecimam verò exiit, & inuenit alios stantes, & dicit illis: *Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam. Cùm serò autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: *Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos. Cùm venissent ergo qui circa vndecimam**

Math. 20.

cimam horam venerant, acceperunt singulos denarios, venientes autem & primi, arbitratii sunt quod plus essent acceperunt. Acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersus patrem familias, dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & aestus. At ille respondens vni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade. Volo autem & huic nouissimo dare, sicut & tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? Aut oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

PERICOPE moralis huius
Euangelij.

1. Exiit primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimam. De prouidentia & benignitate Dei, in procuranda hominum salute.
2. Conducere operarios in vineam suam. De bonorum operum necessitate ad vitam æternam consequendam.
3. Misit eos in vineam suam. De genere operum ad vitam æternam denarium consequendum necessario.
4. Illi autem abierunt. Contra dilatores & procrastinatores in causa salutis, & diuini obsequij.
5. Quid hic statutorum die otiosi? Contra otiosos & ignauos in causa salutis.
6. Quia nemo nos conduxit. De vera & certa mercede bonorum operum, propter quam conducti sumus.
7. Voca operarios. & recede illis mercedem. De bonorum operum mercede, in quinque loca subdivisus.
 1. Mercedem reddi operibus alioqui debitis.
 2. Operibus quæ nobis ipsis sunt vtilia, non Deo.
 3. Pro exiguo labore mercedem ingentem.
 4. Quantum ad virtutem stimulus hæc merces fit.
 5. De gaudio & gloria beatitudinis æternæ.

1. Exiit primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimam.

Prouidentia. **L**ocvs moralis de summa Dei misericordia, prouidentia, benignitate circa hominum salutem procurandam

dam, à nobis humiliter, & cum debita gratiarum actione consideranda. Exire enim Dei, est vocare, & operari novum effectum in creatura. Hoc est (ait Augustinus) exire patrem familias, innotescere: quoniam qui in domo est, in abdito est, non videtur ab eis qui foris sunt. Cum autem exiit de domo, videtur, ab eis qui foris sunt. Christus quando non intelligitur, & non agnoscitur, in secreto est: quando autem agnoscitur, exiit condescere. Hæc ille. Deus ergo exit per suam prouidentiam & misericordiam, humanæ salutis caulam agens, seque ipsum, & voluntatem suam nobis patefaciens, vt eam cognitam exequamur exequendo salui simus. Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me, ait Christus. Sic Deus Pater exit ad nos, loquendo nobis per internam gratiam. Rursum: Ego sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse mecum. Sic Deus qui omnia implet, exit de se, vt intret in nos, imò vt nos conuertat in se: hoc est enim, Cenabo cum illo, & ille mecum. Sicut enim Verbum exiit à Patre, & venit in mundum; quia deiecit se, & humiliavit se, vt deficeret mundum: ita Pater exit velut à se, velut à Majestate sua, vt inhabitet in nobis. Hic est ineffabilis Dei erga nos amor. Quid habet pectus nostrum, vt ad ipsum venire velit Deus? Quid est homo, quod memores eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Si S. Elizabeth profunda cum humilitate dixit, veniente ad eam B. Virgine: Vnde hoc mihi, vt mater Domini veniat ad me? quanta cum humilitate aduentum Dei in cor nostrum, qui singulis penè momentis fit, excipere & venerari deberemus! De vinea sua, de anima humana dicit Deus: Ego Dominus, qui seruo eam. Repente propinabo ei, ne forte visitetur contra eum. Nocte & die seruo eam. Sic in hoc Euangelio primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimam exit bonus paterfamilias, vineæ suæ curam habens. Primo mane, in lege naturæ, per Angelos, in quibus locutus est ad Patres veteres; hora tertia, per Moysen in lege scripta; hora sexta, per Prophetas; hora nona, per Christum; circa vndecimam & nouissimam horam, & fines seculorum, in quos nos devenimus, per Apostolos suos, eorumque perpetuos successores, Ecclesiæ sanctæ præpositos. Sic Apostolus: Multifarie, multisque modis loquens:

Dei circa salutem hominum. Ser. 59. de verbis Dom.

Ioan. 5.

Apoc. 5.

Paulus de Palatio in Mat. c. 20.

Psal. 8.

Luca 1.

Esaia 27.

Heb. 1.

quens Deus olim Patribus per Prophetas, nouissime autem locutus est nobis in Filio. Sed & in singulis nostrum, in prima ætate cuiusque, vsque ad decrepitam senectutem vocat nos Deus, vel ad pœnitentiam, vel ad maiores in virtute progressus. De hac Dei prouidentia iam in alijs Euangelijs plura diximus.

2. Conducere operarios in vineam suam.

Locvs moralis de bonorum operum necessitate ad vitam æternam consequendam. Quos Deus vocauit in gratiam suam, eos quasi operarios in vineam conducit. Vult vt operentur, & operando, denarium diurnum, qui vita æterna est, consequantur. Denarius enim vocatur, propter perfectionem, & omnium bonorum aggregationem. Denarius siquidem omnes numeros claudit, & vltra denarium nulla nouit natio numerare, nisi iterum ab unitate incipiendo. Diurnus vocatur, quia in ea felicitate nox & tenebræ non sunt. Agnus est lucerna ciuitatis: nihil peccati, ignorantia, aut mali in ea admittitur. Laboris ergo & operis boni assiduitatem hic locus docet. *Vt avis ad volandum, sic homo ad laborandum natus est.* Ac primum operari omnibus naturale est. Nil sine duro vita labore dedit mortalibus. Apud ethnicos Iupiter omnia habuit labore venalia. Terra inculta, nihil nisi spinas & tribulos profert. Aër detentus corrumpitur. Domus non habitata corrunt. Viæ non trita siluescunt. Instrumenta musica, quæ non pullantur, destruuntur. Ferrum sine exercitio rubiginem contrahit. Aqua stagnans, non nisi ranas, & bufones, & serpentes alit ac producit. Equus generosissimus in stabulo quiescens marcescit. Ad artes autem si respicimus, nunquam bonus colonus erit, nisi qui fuerit gnauus & industrius, & rusticarum rerum studio vehementer incensus. Opifices qui non de multa nocte vigilat, mercator ignauus, miles segnus, nec rem facere, nec aliquid laude dignum exequi possunt. Artium maximarum studia sine vigilantia & labore frustra appetuntur. Totâ laus Imperatoris & Ducis, in mira celeritate & vigilantia posita est. Hinc illud Vespasiani dictum: *Imperatorem stantem debere mori.* Catonis sententia erat: *Homines ni-*

Bonorum operum necessitas.

Denarius diurnus.

Similium cõgeries. Job 5.

Oporius de regia institutione.

Aphobeg. Suetonius.

hil agendo, male agere discunt. Diogenes, ne otio torperet, doliũ suum voluebat assidue. Solou præcipit, parrem a filio nullum vitæ subsidium accipere, qui nullam artem filium docuisset. Lex fuit apud Ægyptios, qua singuli cogebantur nomina apud Præsidentem profiteri, & qua arte sustentaretur ostendere: quod si qui mentirentur, aut iniusto questu viuerent, capite plecterentur. Denique labor omnes artes adiuuenit; domos ædificat, agros colit; terram peragrat, mare nauigat, naturam ipsam excolit; fera & siluetria animalia, mansueta & domestica reddit. ingenium acuit, memoriam perficit, auro ipsi ac gemmis pretiosis splendorem adfert, & vt nobilis Poëta dixit, *Labor improbus omnia vincit.* Dicat hic fortè aliquis, vel ignauus Catholicus, vel impius hæreticus: *Seculi quidem huius bona non nisi labore acquiruntur; vita autem æterna, Dei beneficio, Christi gratia liberaliter donatur, vci certè fide credentium comparatur, iuxta illud Apostoli: Gratia Rom. 6. Dei, vita æterna.* Atqui Christus hic dicit, *conduci operarios in vineam, & alibi: Regnum caelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, & idem Apostolus: Vniquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum.* Sed vita æterna est gratia: quia radix & principium eius est gratia. De qua re vide plura in altero Promptuario. Accepta autem gratia, bonorum operum radice, nostrum est fructus producere: accepta Domini pecunia, nostrum est eam bene expendere. *Arbor non faciens fructum, excidetur, & in ignem mittetur. Ite, negotiari non donec veniam.* Quod qui non fecit, ei Dominus dicit: *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? & ego veniens, cum usuris vti que exogissem illam.* Ad operandum ergo, ad negotiandum, ad fructum boni operis faciendum, omnes vocati sumus, vt denarium accipiamus. Hac enim conuentione facta, denarium vitæ æternæ accipiemus. Quod certè ne in statu gratiæ Euangelicæ cuiquam mirum aut durum videatur, etiam in statu innocentia, ante peccatum, talis quædam conuenticio cum primo parente nostro facta est. *Tulit Deus hominem, & posuit eum in Paradisum voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum, id est, operando, & Dei mandatis obediendo, eum custodiret.* Idcirco enim sequitur: *Præcepitque ei, dicens: Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientia boni & mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex eo, morte morie*

Brufon. libr. 4.
Laerc. libr. 6.
Francisc. Senens.
lt. 1. de inst. Rep.
ex Diodoro Sic.

Rom. 6.

Matth. 11.
1. Cor. 3.Matth. 3.
Lucæ 19.
Matth. 25.

Gen. 3. 2.

moriens. Ecce opus Adæ in Paradiso, obedire præcepto Dei: ecce conuentio cum eo facta; quo die mandatum violat, morte morietur. Sic in hunc locum Augustinus: *Positus est homo in paradiso, ut operaretur eundem Paradisum per agriculturam, non laboriosam, sed deliciasam, & mentem prudentis magna atque vtilia commouentem; custodiret autem eundem paradisum ipsi sibi, ne aliquid admitteret, quare inde mereretur expelli. Denique accepit & præceptum, ut sit per quod sibi custodiat Paradisum, id est, quo conseruato, inde non proiciatur.* Hæc ille. Sic mittimur, ut operarij in vineam quisque suam, quæ tamen Domini vinea est, ad animæ cultum & custodiam, ut eam bonis operibus excolendo (hoc est enim operari in vinea Domini) custodiamus eam nobis ipsis, nihil admitendo vnde illam perdamus. Sumus quippe operarij, sed non qualescunq; nec satis est operari, sed videndum quid, & in quem finem operemur. Opera hic intelliguntur, non vnde viuamus, non vnde honores & opes acquiramus (hæc sunt huius vitæ vel necessitates, vel vanitates) sed vnde vineam Domini excolamus, operando Dei gloriam, salutem nostram & proximorum. Mercenarius (ait S. Chrysostomus) non ad manducandum conducitur, sed ut opus domini sui faciat. Et vna quidem aut altera hora manducat, cæteris laborat, & pensum facit. Quo autem die opus non fecerit, erubescit panem petere. Sic nos Christiani, qui (ut docet Origenes) ad operandum in Baptismo conducti sumus, ibi nomen militia dedimus, ibi diabolo & pompis eius renunciatum, ad opera Dei facienda, ad mandata eius seruanda, ad labores pro nomine eius suscipiendos, ad salutem nostram & proximorum procurandam vocati sumus, non ad huius vitæ vel necessitates procurandas, vel vanitates conquirendas: quorum illud cuiusvis hominis est, & cum brutis commune, hoc impiis proprium. Et modicum quidem temporis naturæ necessitatibus impendere, longè maximam vitæ partem Dei cultui, & excolendæ vineæ Domini tribuere oportet. Quo denique die nullum opus Dei fecimus, eo die pudeat dicere, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Titus Imperator ita beneficentiæ amans fuit, ut, quo die nulli beneficium præstitisset, suis dicere solitus fuerit: *Amici, diem perdidimus.* Nobilis quoque pictor Apelles dicere solebat: *Nulla dies sine linea.* Totum hoc nostram ignauiam confundere debuit. *Vitum, &*

De Genes. ad
ii. lib. 8. cap. 12.

In Mat. hom.
34. operis im-
perf.

Tract. 10. in
Matth.

Suetonius in
Tiro.

qua eò pertinent, quarere, non sunt opera nostra, sed diaria nostra, ait Chrysostomus loco citato. Sed vix nobis, quorum totum opus est, viuere in hac vita posse; & qui diaria conuertimus in totum opificium. Laudatur Ezechias Rex in veteri Scriptura hoc modo: *Operatus est bonum, & rectum, & verum coram Domino Deo suo in vniuersa cultura ministrerij domus Domini, iuxta legem & ceremonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque, & prosperatus est.* Nobile exemplum boni & veri operarij in vinea Domini sui Operatus est bonum, iuxta operis substantiam & naturam: *rectum*, ex parte intentionis: *verum*, quia seruenter & diligenter: *coram Domino*, quia propter Deum: *in vniuersa cultura*, nihil omitendo quòd ad vineam Domini excolendam pertinebat: denique *iuxta legem & ceremonias*, non ex cerebro aut sensu suo: postremo, *volens requirere toto corde*, id est, omnem perfectionis conatum adhibendo. Hanc ob causam idem Ezechias, accepta mortis sententia, sic Deum precatu est: *Obsecro Domine memento, quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim.* Si Rex in synagoga talis, qualis in Ecclesia Christi quilibet Christianus esse debet? De hac re mox plura in altero textu.

Exemplum.
2. Paralip. 31.

4. Reg. 10.

3. Misit eos in vineam suam.

Loc vs moralis de genere operum, quæ ad denarium vite æternæ accipiendum præstare oportet. Mittit nos Deus in vineam suam iubemur ire in vineam eius: non ad fabulandum (quod æquè in foro fiebat, vbi oriosos illos stantes inuenit) sed ad operandum, & id totum exequendum quod vineæ cultura desiderat. Certè quæ in vinea excolenda requiruntur, ea ferè omnia in anima curanda, seu nostra, seu proximi, desiderantur. Vt vinea excolatur, primum terra purganda, euicendo lapides, & exstirpando spinas ac vepres. Primum opus ad animam excolendam, illud est, ut conscientia superbiæ, auaritiæ, libidinis, aliorumque vitiatorum spinis, sedulo penitentiæ studio expurgetur. Ideo prima vox Ioannis præcursoris Domini, & Petri vicarij Domini illa erat: *Penitentiam agite.* Expurgata terra, fodiendus plantandæ vineæ locus. Timoris & humilitatis spiritus cordi inducendus, quia *initium sapientiæ timor Domini.* nec seruilis, qui peccata potius quàm Dei timor est, & sapientiam præcedit potius quàm pars eius est, nec filialis, qui perfectorum etiam sapientum est, sed ini-

De operum
genere.

Opera in ex-
colenda vi-
nea.

1.
Matth. 3.
Act. 2.

2.
Proverb. 1.

Pars Hyemalis.

S

tialis

tialis, qui sapientiae principium inclusiuè est, quem & Christus primo beatitudinum loco posuit, dicens: *Beati pauperes spiritu.* Humilitas videlicet ac demissus animus, beneque profundus, ideoque ad pietatem docilis. Hic enim virtutis principium est, sicut *initium peccati superbia.* De quo timore Apostolus dixit: *Noli altum sapere, sed time.* His gentis plantatur palmès. Bona virtutum opera animo iulenda, ante omnia fides, spes, charitas, moxque earum fructus. Ad quæ inferenda, ut *Deus Pater agricola est, & Christus vitis ipsa,* cuius palmices esse, & cui incorporari debemus, ut *Dei agricultura* simus: sic & ex parte nostra quaedam opera concurrunt; *auditus verbi Dei*, ex quo fides; consideratio promissionum Dei, ex qua spes; preparatio voluntatis nostræ, ut *diffundatur charitas in corde nostro*: iuxta illud: *Aperi os tuum, & implebo illud.* Iam ut melius crescat palmes in terra fixus & plantatus, fossa quæ circumducenda, sublata terra quæ circa palmitem est, ut aquam & solis calorem vberius percipiat. In anima quoque spirituales fossæ faciendæ sunt, terra terrenæque desideria à radice cordis longissimè remouenda, ut rorem gratiæ de cælo spirituales, & calorem solis iustitiæ, liberius animus accipiat, atque ita sua desideria cælum versus detegere, & aperire, & eleuare valeat. Hoc est enim *renouari in nouitate sensus nostri*, ut, qui antea non nisi terrena & carnalia appetimus, nunc nisi cælestia & spiritualia appetamus. Hoc Dauid fecit quum diceret: *Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam.* Quasi fossam in ore fecit desiderio profundo seruandi mandata, atque hac ratione diuinum ad se Spiritum copiosè attraxit. *Qui enim concupiscit sapientiam inueniet eam.* Vnde illa eius vox: *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini.* Vbi palmices creuerint, putandi diligenter, ne folia superflua, & crebro pullulantes pampini, fructuum & copiam tardant, & matutitatem retardent. Sic rerum, & curarum, & negotio: um terrenorum superflua ressecanda, ne vel virtutes alias illa cura impediatur, quia istæ spinæ diuitiarum & sollicitudinum huius seculi *suffocant verbum Dei*, ut crescere in corde nequeat; & *grauantur corda curis huius vite*, ut ad Deum & diuina se extollere non valeant: vel saltem ne virtutum profectus impediatur ac remoretur: quia pluribus

intentus minor est ad singula sensus. Superflua autem sunt, quibus homo rectè uti non potest, sicut superfluous cibus est, qui stomachum grauat. Alioqui ut stomachus bene sanus multum cibum bene digerit: sic animus cordatus & sapiens dicere potuit, *Scio abundare, scio & penuriam pati.* Illud quoque in vineæ cura in primis cauendum est, ne racemus in palmitate crescens terram attingat: mox enim putrefiet. Non debet bonum opus, quod bona voluntas bene operando protulit, terram respicere aut tangere, hominum laudes ac fauorem querere. Sic enim putrefcit, & omne meritum ac præmium apud Deum amittit. In Canticis sponsa dicit: *Omnia poma seruaui tibi, noua & vetera.* Non mihi, inquit, sed tibi seruaui. Non meam laudem, honorem, aut commodum meum in meis bonis fructibus quero, sed tuum, ô Domine, honorem & gloriam. Alia cura vineæ est, ut ad palum ligetur, ne suo pondere eo citius in terram corruat, quo vberius excreuit. Anima semel purgata, ne iterum ad terrena recurrat (*naturam expellat furca, tamen & que reuertet*) ad Christum per amoris vinculum ligari debet, ut cum Paulo quisque dicat: *Christo confixus sum cruci, & rursus: Quis me separabit à charitate Dei, qua est in Christo Iesu?* Tale amoris vinculum facit, ut Christo commortui, & resurgentes cum Christo, ea quæ sursum sunt quæramus, non quæ super terram. Porro vitis, quia trunci est natura gracilis, sustentari necessarè à fulcris & baculis debet, ne quouis vento agitata, & huc illucque impulsâ, magnum in fructibus detrimentum ferat. Sic & mens humana, quia ex naturali sua per peccatum primigenium corruptione leuis, & ad omne malum procliuus est, ut quouis superbiæ vento agitetur, aut vanitatis aura infletur, ne sic bonorum operam suorum fructum penitus amittat, sanctæ & profundæ humilitatis fulcro (quæ omnium virtutum euaodia est) sustentari & fulciri, & commaniri debet; sicuti videmus apes, corpora leuissima, quibus vehementes aëris motus suspectos habent, lapillis quibusdam pedibus tenentes sese per inania nubila, hoc pondere adhibito, librare & sustentare, ne leue alarum remigium precipitent flabra ventorum. Humilitas quippe pondus est salutare, deorsum mentem trahens, ne vana elatione sublatus, quo altius effertur, eo grauius præcipitetur. Præter hæc omnia vitis bene constituta & collocata, sæpe aut muro circumdari debet, ne bestiarum moribus aut incur-

Esaiā 5.
Domin. 5. post
Epiphani.
10.

Galat. 6.

11.

Marab. 1.
12.
Lucā 12.

fibus pateat, ne singularis ferus depascat eam, & vel tenera virgulta in trancursu frangat, vel corpus ipsum & triticum grauiter impellendo lædat. Eodem prorsus anima humana semel à Deo sanctificata, & in Christo iustificata, sepe & regula certa mādatorum intra pietatis & sanæ doctrinæ fines ac terminos coerceri & conseruari debet, ne feræ siluestres variorum vitiorum eam depascant, penitentiæque corrumpant; veletiam falsæ doctrinæ, & impia concilia vastent eam. Sic apud Esaiam: *Deus vineam suam sepe circumdedit*, vt iam alio in loco explicuimus. His singulis ritè in vinea procuratis, restat vt racemi bonis vuis onulti colligantur, fructusque vberes ex vinea ita bene excultra decerpantur. Sic debet vnusquisque tum in seipso aduertere, an diuini Spiritus fructus iam produxerit, de quibus Paulus: *Fructus Spiritus sunt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, siles modestia, continentia, castitas*: tum etiam ad ædificationem proximi talenta sibi data expendere, & fructum facere. Postremò collectis vuis, et si quædam integræ domini vibus seruiant, tamen & multo maior earum pars, ad eoque selectiores, & maturiores, & pulchriores in torculari calcantur, vt vinum inde exprimatur. Sic omnino et si quibusdā fidelibus satis ad salutem sit, *declinare à malo, & facere bonum*, absque insigni aliqua cruce & certamine, absque eo quod per varias tribulationes in torculari probentur; tamen plerique electi, & quidem Deo chariores, & fructu bonorum operum pleniores, in torculari calcantur, in varias tribulationes incidunt, & per longam probationem, patientiæ (*qua perfectum est opus*) virtutem exercent, & coronam reportant. Sic qui parit Consc. floribus, vincit in martyribus. Dico vobis amicis meis: *Nolite timere eos qui corpus occidunt*. De hac re in superioribus sæpè diximus. Sed & solent vitiores, spinis & vepribus ex vinea sublatis, vineam munire, & à ferarum ingressu arcere. Sic tu peccata per pœnitentiā sublata, animo tamen sæpè reuolue. Ab eisdem repetendis, vel ab alijs vitiorum monstris, illa recordatio custodiæ ac munimenti loco erit. Videat nunc vnusquisque, quousque in vinea Domini cultura processerit, & si nihil habeat quod agat, otiosè sedeat: sin multa sibi adhuc deesse perspiciat, semper sibi operandum esse intelligat. In hanc vineam omnes conducti sumus. *Empti sumus pretio magno*. Et quare? *Vt glorificemus Deum in corpore*

in corpore nostro, quanto magis animo, in tota mente, & toto corde? In Christi castris militamus. Nullus labor militaris recusandus. Qui vult ex mercatura ditescere, nullò nauigandi laborem detrectat. Qui liberari à graui morbo desiderat medicamenta non respuit. Qui fundum emere cupit, statim de pretio incipit cogitare. Sic qui ad vineam Domini se & vocatum, & conductum, & missum esse intelligit, ad labores assiduos se vocari sciat. In omni agriculturæ genere, nihil tam varium & tam assiduam coloni laborem atque industriam desiderat, atque vnus vinea cura. In bruma, in vere, in æstate, in autumno aliquid semper est quod agar agricola. Vix bene finita vindemia, ressecandi palmites, qui tota æstate luxuriarunt; terra de nouo purganda, plantæ nouæ inferendæ, fossæ ducendæ, sepes renouandæ, sustentacula paranda noua. Vbi pullulare cœperit, pampini sollicitè inspiciendi vt purgentur, vt putentur quum opus fuerit; folia superflua ressecanda. Vbi vix maturerint, quantus in tota vindemia labor! Maior certè quàm in reliqua vt adolesceret cultura. Nam & in currodia & recto vsu virtutum maior labor, prudentia & cautela maior adhibenda, quàm in ipsa earum operatione. Ideo Christus, vt ostendat nos operarios esse debere perpetuos, dicit, se nos in vineam suam mittere.

Similia.

4. Illi autem abierunt.

Locvs moralis contra dilatores & procrastinatores, in causa salutis & obsequij diuini. Et si enim Deus pro sua infinita bonitate omnibus horis vocat in vineam, manet hora tertia, sexta, nona, vndecima: tamen neque eisdem omnibus istis horis in hoc Euangelio vocauit, sed modò hos, modò alios; neque vlla eius vsquam extat promissio aut vitæ longioris, aut iteradæ vocationis. Imò hoc Euangelium disertè nota, quòd isti vocati, mox vt vocati fuerant, abierunt. Qui mane vocatus est, non se exculat, vt expectetur vsque ad tertiam: nec qui tertia, vt differatur vsque ad sextam. Vnde sanctus Augustinus: *Tu quando vocaris veni. Sexta hora vocaris? veni. Paterfamilias etiam hora vndecima venienti denarium promisit: sed utrū vnus vsque ad septimam horam, non promisit. Et alio in loco: Verum quidem Enarrat. in diebus, quod Deus pœnitentiæ tuæ indulgentiam promisit; sed hunc dilationi tuæ diem crastinum non promisit.* Quare Apostolus suos Hebræos sic grauitè monet: *Videte fratres, ne forte*

Contra dilatores
tionem virtutis.

Sermo. 50. de
verba Domini.

Ps. 14.

Hebr. 7.

H ebr. 3.

fit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi à Deo viuo: non solum infidelitate hæresis, sed etiam infidelitate separationis à diuino amore, & obedientia Dei viui, quasi deferendo culturam vineæ eius; aut etiam nolendo ire in vineam. Sequitur: *Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia in peccati.* Sunt verba pulcherrima. Per singulos dies adhortari nos ipsos ad virtutem iubet: nec vllum cras expectare, sed illud *Hodie* semper in animo & opere habere. Sic enim alia Scriptura dixit; *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Per totam hanc vitam, *Hodie*;

Psal. 90.

Cras vox diaboli.

cognominatur in nobis. *Hodie* vox Dei est. Cras vox diaboli est, quam hic Apostolus vocat. *Fallaciam peccati.* Diabolus enim & peccatum in eo nos perpetuo fallunt, quod *Hodie* sibi releruant, & Cras Deo fallaciter promittunt. Obseruauit hoc sapiëter & salubriter Gregorius Nazianzenus: *Quod*

Orat. in S. Baptisima.

si hodiernum diem semper prateriens, salutem in posterum viticias, tacitis nimirum dilationibus à pestifero spiritu deceptus, ut illius consuetudo fert, dicentis, Da mihi id quod nunc fuit temporis, futurum Deo; mihi atatis florem, Deo senectutem; mihi voluptates, Deo corpus effatum, nullisq; visibus aptum: quanto miser in periculo versaberis! quot quamq; inopinati rerum casus te abripient! Et vide, quæso, diaboli fallaciam. In omnibus huius seculi negotijs, vel necessarijs, vel superuacaneis, nullam nobis requiem, nullam dilationem permittit. Canit nobis illud per Poëtam: *Fronte capillata, post est occasio calua.* Si filio, si nepoti, si amico, si tibi ipsi, beneficium, officium, patrimonium conquiritur, noctes ac dies currimus, nullum rei benè gerendæ tempus elabi sinimus: sic ad omnia vigilamus, quasi cras aut hodie moriendum esset. In sola causa salutis Nestoreos nobis annos promittit. sic aufer diabolus præfens tempus per otium & voluptates, futurum per spem inanem lactando, nobis furripit; donec die, quo minime putamus, in suum nos barathrum ex improviso cum maximis cachinnis protrahat. Hac est fallacia diaboli & peccati, qua obduramur in malo, de quo Apostolus cauere nos iussit. Sic iterum Spiritus sanctus nos monet: *Ne tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem. Subito enim venit ira eius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Sic iterum Paulus: *Ecce nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis. Illud nunc (ait Nazianzenus) non certum aliquod tempus, sed tempus omne designat.* Illud nunc, nul-

Diaboli fallacia.

Ecl. 5.

2. Cor. 6. Vni sui rã.

lum

lum craftinum habet. Vide, quæso, diaboli fraudem. Vt palam atque aperte virtutem contemnat, homini medio-criter Christiano persuadere non potest. Id ergo agit, vt differat, ac differendo amittat. *Qui non est hodie, cras minus aptus erit.* Quanto enim magis differtur bonum, tanto difficilius redditur, vel propter peccati consuetudinem, vel propter Dei maiorem offensionem, vel quia tandem impius, quum in profundum venerit, contemnit. *Navis, Similia. est multa onera capiat, tam diu onerari potest, ut submergatur.* Tam diu & frequenter in peccato manere quis potest, vt gratiam suam Deus penitus subtrahat. quod & discretè futurum Scriptura prædicat: *Auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar amplius, eo quod non fueris recordata dierum adolescentia tua.* Non irascar, id est, non te castigabo vt emenderis. *Dimisit eos secundum desideria cordis ipsorum in adiuuentionibus suis.* Deinde quantum malum temporis iactura! Sicut pannus, quum adhuc integer est, quamcumque velis de eo vestem conficere licet; vbi autem semel aliquam formam accepit, ad aliud aptari non potest, absque magna panni iactura, aut cum magna nouæ vestis deformitate: sic tempus elapsum, quod otio aut voluptati datum fuit, animæ salutari applicari, aut vile esse non potest, sed detrimento potius est, quia malè impensum. Sed & ideo mortis horam rem incertissimam Deus esse voluit, vt omnis Deo seruiendi dilatio penitus præcinderetur, & omni tempore vigilantes, quasi in acie accincti staremus: vt de extremi iudicij hora incerta, in alia Dominica ostendimus.

Domin. t. Aduentus.

5. Quid hæc stas tota die otiosi?

Lo c v s moralis contra otiosos, ignatos & desides in Dei obsequio & salutis causa. Si enim necdum in vineam conductos ita arguit paterfamilias, quanto magis iam per Baptismum vocatos & conductos arguet! Si in foro otiosum esse non licet, quanto minus in vinea! Si nati ex carne, & adhuc de mundo homines otij arguuntur, quanto magis nati ex Deo, & electi de hoc mundo, vt Christo nomen dent, si otio torpescunt, redarguentur! Sed in foro huius mundi nulla sunt negotia? Imò locus ille omnium negotiosissimus est, vbi frequentissima mercatura, contractus plurimi, & magna politæ ciuilibus pars exercentur.

Contra otium & ignauiam.

Mundi negotia, otia super Deo.

Sed

Sed hos negotiosos homines, Paterfamilias Deus vocat otiosos: quia licet *in finitibus se quaestionibus immisceant, & solliciti sint circa plurima*, tamen quia vnum, quod necessarium est, amittunt, otiosi coram Deo censentur, & sunt. Vt enim David tacuit dum clamaret tota die, (ait enim: *Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die*: clamauit enim in peccato, sed tacuit in gratia) & sicut Ierusalem plangitur vt *ciuitas sola, plena populo*, quia Deo suo caruit; & vt *cæci duces* vocantur Pharisei, quia veritatem non videbāt, alioqui satis oculati; ac denique vt tota prudentia humana *stultitia est coram Deo*: sic tota negotiositas humana, quæ circa terrena occupatur, & cuius finis terra, & præsens cōmoditas est, otiositas est coram Deo. Sicut enim pueri, quum in casulis luteis componendis occupantur, & in arundine equitant, videntur sibi occupatissimi, quum nostro hominum iudicio meras nugas otiosè agant; sic omnino omnes occupationes terrena, in quibus vel Dei gloria, vel salus proximi, aut nostra non queritur, etsi nobis hominibus seria & graua negotia videantur, tamen Deo & Angelis eius, imò sapienti cuique meræ nugæ & inane otium videntur, & sunt. Simile est in agricola, opifice, mercatore, quando non id agunt quod ars & professorum postulat. Sed vt de otiosis propriè dictis, & iuxta communem intellectum acceptis, Euangelij verba tractemus, hoc ipsum, otiosum esse, seu in foro, seu in vinea, merito reprehendit paterfamilias, & vt bonus medicus radicem & causam morbi patefecit. *Otiositas enim*, vt alibi dictum est, *multam malitiam docuit*, id est, causa & radix est multorum peccatorum. Vnde illud etiam hominis ethnici: *Otia si tollas, periere Cupidinis arcus*. Sed audiamus potius Sanctos nostros. Esse otium per se graue peccatum, familiarium exemplo docet S. Chrysostomus. *Nihil, inquit, boni facere, hoc ipsum est malè facere*. Dicit enim velim: *si famulum haberes qui nec furaretur, nec conuitiaretur, nec contradiceret, nec inebriaretur, nec quicquam mali faceret, sederet tamen toto die otiosus, nec aliquid eorum, quæ seruus hero præstare debet, faceret, non flagellares illum? Atqui nihil mali operatus est*. Planè sic Deus flagellabit otiosos, hoc ipso quod otiosi sunt. Duplex enim est hominis iustitia. Non solum Declinare à malo, sed etiam *facere bonum*. *Pistratus, Atheniensium tyrannus, accersi iussit eos qui in foro deambulando atque orando tempus tererent, & dixit: Si nec boues nec semina habent*,

Ecc. 7.
Ioan. 11.

Psal. 31.

Thren. 1.

Simile.

Otiositas malorum radix.
Ecc. 31.

Homil. 16. in Epist. ad Ephes.

Aelianus var. hist. lib. 9.

betis, de meo accipite, vt terram colatis: veritus ne horum otiosum infidias aliquas pareret. Sic Deus, non nostras infidias metuens, sed nostræ saluti prospiciens, & multorum malorū causas tollens, vocat nos in vineam suam, dans nobis de suo & naturæ vires, & gratiæ femina quibus freti laboremus. Huius otij & desidii fructus rectè Sapiens expressit, dicens: *Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo* Prou. 20.
estate, & non dabitur illi. Docet, qui in hac vita nō laborant, in altera vita nihil gratiæ aut fauoris impetraturos. Omnes creaturæ accepto operandi præcepto, ab initio creationis suæ vsque hodie operantur. Cæli motus nō cessant, terra germinat, bestia & pisces multiplicantur. Solus homo, quia liberi arbitrij est, non obtemperat præcepto siue naturæ; *In sudore vultus tui comedes panem tuum*; siue gratiæ Euangelicæ, *Regnum celorum vim patitur*, & operarij conducuntur in vineam. Quare ad creaturas eadēque vilissimas otiosos & pigros Deus mitit. *Vade ad formicam, nō piger, & considera vias eius, & discite sapientiam*. Quanta ignominia, vt à formica homo discat, & sapientiam discat! Cur hoc? Sequitur: *Quia cum non habet ducem, neque præceptorem, neque principem, parat in aestate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat*. id est, quum non habeat cuius exemplum sequatur, vt nos Christi Mediatoris, & tot Sanctorum eius; nec cuius præceptis obtemperet, vt nos Ecclesiam & omnes Præpositos eius; nec à quo reprehendatur, vt nos verbi prædicatores, & animarum curatores habemus; tamen parat in aestate, & congregat in messe quod comedat in hyeme: & nos in præsentī vita, & tot bonorum occasionebus & oportunitatibus, non prospicimus futuro iudicio. Sed & vide sapientiam formicæ atque industriam. Est animal paruum, in quo laudatur humilitas: grano puro pascitur, in quo commendatur honestas: socios laborantes adiuuat, in quo docetur charitas: sollicita semper curat, in quo monstratur industria: prouida est de futuro, in quo ostenditur prudentia: grana collecta derruncat, ne in terra germinent vel putrescant, in quo significatur nostra mortificatio: tempore imbris grana abcondit, in quo nos docet tentationis fugam: tempore sereno grana soli exponit in quo docet, vel Deū de bonis suis laudare, vel ad Dei gloriam bona nostra depromere: pondus portat maius quam ipsa sit, in quo mōstrat zelum cōpassionis. Ocultras vias (ait Solinus) rectas faciunt; per quas in

Gen. 3.
Matth. 11.

Prou. 6.

S. Bonauent. in
Diat. salutis,
cap. 28.
Formicæ sapientia.

cedant. Hoc nos docuit Scriptura, clamans: *Rectas facite semitas Dei nostri*, ut suprà explicatum est. Iuxta Plinium, lib. II. cap. 30. Grama sibi inuicem communicant, & labores ordinant. Documentum dant charitatis, eiusdemque ordinatæ. Faciunt denique semitas in silice tritas, quo docent duras vias nos custodire. Vides formicæ sapientiam, sine duce, sine præceptore, sine principe. Ergo non iam Regina Austri, aut Niniuicæ, sed vna formica surget in iudicio, & nos pigros, otiosos, desidiosos, vacuos, inanes ac steriles bonorum operum condemnabit. Sed audi rursum Sapiëntem, quomodo exclamat: *Uisquequo piger dormies? quando conserges de somno tuo? Paululum dormies; paululum dormitabis; & veniet tibi pauperies quasi vir armatus*, id est, cui resistere & mederi non poteris: à qua etiam in aeternum non liberaberis, quia captiuus ãre abducer, ut armati hostes aduersarios tuos pigros, & bello captos, solent. Augustinus, ante suam conuersionem hoc se pigritiæ morbo laborasse, his verbis docet: *Undique ostendenti uera te dicere, Domine, non erat omnino quod responderem ueritate conuictus, nisi tantum uerba lenta & somnolenta. Modò, ecce modò, sine paululum. Sed modò & modò non habebant modum, & sine paululum ibat in longum.* Otium optimis Philolophis tam abiurda res uis est, ut mundum æternum potiùs ponere, quàm creationẽ eius in tempore agnoscendo, otium in Deo agnoscere maluerint. Incipienter quidem, quo ad Dei otium, quia etiam non creato mundo, maiora habet in seipso Deus in quibus occupetur (ut lux diuinæ essentia: contemplationem, amorem, & communicationem diuinarum personarum) quàm sit totius vniversi creatio & gubernatio? in hoc tamen sapienter, quod otium ita detestabantur, ut ne quidem Deo cõuenire existimarent. Si enim Deo non conuenit, qui nulla re indiget! quanto minùs nobis hominibus, quibus nihil est indigentius, adeò ut panem quotidie à Deo mendicemus, dicentes. *Panem nostrum quotidie da nobis hodie?* Oriij fugiendi exemplo sunt fatuæ uirgines, quæ, *moram faciente Sponso, dormierunt, & dormitauerunt.* Volentes enim alienù oleù mendicare, dicentes, *Date nobis de oleo vestro*, repulsam acceperunt, & quidem negligentia dignã. In extremo mortis articulo qui petit alienù oleum, id est ut alterius bonis misericordiae operibus iuuetur, frustra tũc hoc petit; sed bene ei respõdetur. *Itò ad uenditorem, & eme tibi*. hoc est, tu ipse uide quas elemosinas pauperibus feceris

Prou. 6.

Confess. lib. 1.
cap. 5.

Matth. 25.

feceris (illi enim uedunt quodammodo cælum, qui, *quum* Luce 16. *desecerimus, recipiunt nos in aeterna tabernacula*, eo quod ex mammona iniquitatis eos nobis amicos fecerimus: uel quæ aliqui misericordiae & virtutum opera exequutus fueris. Nam qui in tali articulo non inuenit oleum misericordiae, quod eum sursum euehat, aqua negligentia suffocabitur. *Iudicium sine misericordia ei qui non fecit misericordiam.* Sera autem illa & extrema pœnitentia, uix pœnitentia dici potest: quia licet mortis metus angat, amoris ratio dici potest: quia licet mortis metus angat, amoris ratio dici potest: quia licet mortis metus angat, amoris ratio dici potest: quare Dei paruum aut nullum uestigium ostendit. Quare D. Augustinus, ut talibus pœnitentiã negare non uult, ita pœnitentiã fructum illis promittere non audet, ut multis uerbis in quadam concione ad populum disseruit. Otium igitur fugiendum, ne ad extremum hoc nos periculum adducat. Unde sapienter S. Augustinus otium uocauit *uini botulus sepulchrum*. Si lex dormientibus non est scripta, ut Iuriconsulti dicunt, quanto minùs cælum dormientibus paratur! Dauid in bello fortis, domi otiosus sedens, alienam uxorem rapit, & homicidium committit. Salomon, quia in summa pace otio fruebatur, libidine seipsum perdidit. Populus in deserto, absente Moysè, & nihil agens, *sedit manducare & bibere, & surrexerunt ludere*. De hac materia superius plura.

Iacobi 2.

Homil. 41. ex
hom. 50.Serm. 17. ad fratres
in areno.

Exempla.

Dom. 5. post E-
piph. text. 2.

6. Quia nemo nos conduxit.

Loc vs moralis de uera & certa mercede bonorum operum; propter quam conducti sumus. Error enim omnium fidem in Scripturis reuelatam ignorantium fuit, aut ferè omnium, nullum esse post hanc uitam uirtuti præmium, mercedem nullam. Hunc humani generis errorem Christus hac uoce huius parabola significare uoluit. Otiosorum enim tam infidelium quàm etiam fidelium, sed impiorum, & fidem suam factis negantium, illa uox est: *Nemo nos conduxit*. Nullus est uirtutis honos, præmium, & merces nulla. Horum uocem Ecclesiastes exprèsit, dicens: *Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & ostenderet* Eccle. 7. *similes esse bestiis.* Nimirum qui id sentirent quod sequitur: *Idcirco unus interitus est hominis & iumentorum, & aqua uirtutisque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius.* In his uerbis (ut exponit S. Gregorius) *ex mente infirmamur,*

Merces certa
bonorũ operũ

Eccle. 7.

id est, qui laborant ignoratione veri, humana suspitione sententiam proponit. *Qui tamen, ex definitione rationis, suam potestatem sententiam protulit, dicens: Quid habet amplius sapientem stulto, & quid pauper nisi ut pergat illuc ubi est vita?* Hanc etiam impiorum & infidelium opinionem D. Paulus his verbis correxit: *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus.* Veteres siquidem Philosophi, & sapientes huius mundi, vel ipsam voluptatem, & rerum omnium affluentiam pro summo bono habuerunt, non virtutis actionem, vt Epicurei; vel qui virtutem coluerunt, aut propter se solam expetendam sine ulla mercede à Deo expectanda) vt qui Stoici vocabantur, & rigidissimi virtutis cultores habiti sunt) aut gloria presentis seculi, tanquam iusta & ampla mercede, eam compensari putabant, vel denique nihil esse Deo curæ actiones nostras, seu bonas seu malas, assererent. Omnium horum vox erat: *Nemo nos cōduxit.* Cōtra hos omnes disputas Lactantius, ait: *Virtus mercedem suam à Deo iudice accipiet: quam si tolus, nihil potest in vita hominum tam stultum, tam inutile videri, quam virtus.* Nam & ideo disputabant olim Philosophi Academici (vt apud Ciceronem Carneades) Iustitiam esse stultitiam. *Iustus*, inquit ille Carneades *si aut equum iuicio, aut tabulam naufragi ademerit, quum in periculo vel hostium vel naufragij versatur, stultus est. Ipsi enim per eundem est, nisi fecerit, si ademerit, iniustus est; prudens tamen, quia sua salutem consulit.* Hæc olim ethnicorum, hæc hodie impiorum etiam Christianorum, disputatio est, qui vtile honesto, commodum suum iustitiæ & æquitati præferunt; & dum prudentes esse volunt, iniusti sunt, rebusque tantum presentibus consulendum putant. *Cur enim sic ille disputavit* (ait Lactantius) *nisi quia ad hanc vitam temporalem referebat omnia, virtutisque premia, quæ sunt æterna & immortalia, non videbat?* Qui enim iustitiæ præmium, iniustitiæ pœnas reddi firmiter credit; vitam potius præsentem, quam iustitiam, deseret. Verum ideo otiosi tota die in foro stamus, ideo Dei & iustitiæ operibus neglectis, improbè, fraudulenter, iniuste negotiamur, circumuenientes fratrem in negotio (quæ magna hodie, pro scelus, prudentia videtur) quia cum istis ethnicis & atheis in corde dicimus: *Nemo nos cōduxit* ad benefaciendum: nulla virtutis aut iustitiæ merces est. Nam (quod notandum est) hæc vox nec eorum est qui mane, nec qui hora tertia, sexta, nona, sed qui circa v-

decimam vocati in vineam fuerunt: nempe vel gentilium Philosophorum, & huius mundi sapientum, qui paulo ante Christi aduentum florere in orbe cœperunt, & iniquitas omnis sic abundare, vt iustitia stultitia videretur, vel impiorum credentium, qui totam ferè vitam in fraudibus, & mendacijs, & iniustitijs vbi contriuerunt, vt opes accumularent, in vitima tandem ætate compuncti, & vocati in vineam, vt de animæ salute cogitent, pro sua excusatione dicunt: *Nemo nos cōduxit*, de future vite præmio nihil haudenus cogitavi. Hanc opinionem impiam, & orij atque socordie fontem) marcescit enim virtus, cui nulla spes præmij proponitur, & insitam omni virtuti difficultatem, mercedis expectatio vel tollit, vel minuit, quia, vt *patientia probationem operatur, sic probatio spem adfert*) nostri temporis heretici renouantur, suorumque animis altissimè impresserunt, omnem bonorum operum apud Deum mercedem negantes, sicut omne meritum negant, & operas eucharisticas (sic enim loquuntur) & gratuitas prædicant, dicentes posse quidem vnumquemque bene operari (ait enim Flaccus Illyricus, *Verum est non excludi bona opera ac virtutes, seu ut quis veteretur eas habere*), sed nec ob expectationem mercedis (hoc enim mercenarium vocant, & seruis proprium, non filiis Dei) nec tanquam rem ad salutem necessariam (sic enim illorum sola & specialis fides penitus concideret) verum ex solo intuitu beneplaciti Dei: quia videlicet iuxta istos, *Nemo nos cōduxit*. Sed hæc duplex persuasio & doctrina impia, omne prorsus bene operandi studium hominum animis eximit. Christianos enim frigidos & infirmos (quorum maxima turba est) ad bonorum operum contemptum inducit; alacriores & fortiores in desperationem trahit. Illi enim bene operandi studium, vt minimè necessarium, perlibenter deponunt. Nam qui summa bonorum operum necessitate persuasa, & firmiter credita, tam tepidi nihilominus ac languidi sumus: eiusdem necessitatis opinione sublata, quomodo non penitus frigidierimus, & plane stupidi? Isti verò propter perfectionem summam (est enim perfectissimus operandi modus, & rara avis in terris, ex puro & solo Dei amore, absque vilo mercedis desiderio, virtutem sectari) bonorum operum labores suscipere desperant. Quæ ex causa apud horum temporum hereticos omnis pietas, iustitia, virtus, Dei timor, religio non exultat tantum & iacet, verum etiam exploditur ac

Rom. 5.
Locus contra
hereticos.

deridetur. Quod enim de Gentibus nullam futuræ gloriæ spem habentibus Paulus scribit, hoc illis accidit. *Desperantes semetipsos tradiderunt impudicitia in operatione immunditia omnis in auaritia.* Sic aliæ Scripturæ: *Desperauimus: post cogitationes nostras ibimus, & unusquisque prauitatem cordis sui mali faciemus.* Rursum: *Nescierunt sacramenta Dei, neque sperauerunt mercedem iustitia.* At nos Christiani Catholici agnoscimus & profitemur nos esse conductos ad operandum in vinea Domini amplissima mercede proposita. Sic sumus filij Dei & liberi, vt sumus tamen serui. Sumus liberi peccato, serui iustitiæ. Quod penè cum stomacho Apostolus docet, nostri temporis Libertinos in spiritu prauidens. *Nescitis, inquit, quoniam cui exhibuistis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis? siue peccati ad mortem, siue obediuntis ad iustitiam? Gratias autem Deo, quod fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinae, in qua traditi estis. Liberati autem à peccato, serui facti estis iustitia.* Ergo sic filij & liberi sumus, vt tamen serui. Certè ita serui Dei sumus, vt, quum fecerimus omnia quæ præcepit nobis, dicere tamen debeamus, *Serui inutiles sumus.* Deo quidem inutiles, qui bonorum nostrorum non indiget; nobis autem ipsis per omnem modum vtilis: quia talibus dicitur, *Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Rursum sic serui sumus, vt etiam mercenarij sumus, non quidem sordidi, sed heroici; nec coactij, sed spontanei ac liberi. Merces quippe quam expectamus, non res vilis aut fordida est, non bonum aliquod temporale & terrenum, & huius vitæ, sed illa quam seruo suo Abraham Deus re promissit: *Ego merces tua magna nimis.* Qui talem mercedem respiciunt, heroici & nobiles mercenarij sunt; sicut Regibus seruire, nobilitas est. Quare Apostolus disertis verbis dicit: *Scientes quod à Domino accipietis retributionem hereditatis, Christo Domino seruite.* Sic serui Dei sumus, vt empirio magno, ita conducti mercede amplissima. Quare vt conductij, finito labore, expectant suam mercedem; sic iusti in Scripturis. Pauli illa vox est & doctrina: *Sobrie iustè, piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriae magni Dei.* Iubet bene operari, expectando mercedem. Hæc expectatio mercedis nostræ, est quasi cibus noster inter laborandum. Deus in hoc Euangelio conducit operarios, & conuenit cum illis ex denario diurno. Quibusdam etiam dixit: *Quod iustum fuerit, dabo vobis.* De cibo & potu

potu nihil dicit. Et tamen qui in vinea laborat, præter denarium quem accipit, quod comedat habere debet. Noster ergo cibus spes est & expectatio mercedis. De hoc cibo dixit Propheta: *Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias.* Psal. 16. *duræ, verba labiorum Dei, promissiones amplissimas dicit.* Et iterum: *Sustinuit anima mea in verbo eius, sperauit anima mea in Domino.* Quasi enim sustentatur anima, pascitur & refocillatur in medijs laboribus, expectando beatam spem. Hæc expectatio, hæc spes mercedis, fuit cibus Martirum in tormentis, cibus Confessorum in perpetua mortificatione, cibus denique & consolatio Christi ipsius, quum nostras iniquitates portaret. De illo enim Apostolus scribit: *Qui propositio sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta.* Heb. 12. Tollenda ergo vox illa oriosorum hominum, vox ethnica, vox hodie hæretica, vox impia, & desperatione plena: *Nemo nos conduxit.* Conducti sumus, quia pietas, quam in vinea excolenda exerceamus, vtilis est ad omnia, habens promissionem vitæ, quæ nunc est, & futura. Conducti sumus denario, quæ est vita æterna.

7. Voca operarios, & redde illis mercedem.

Locvs moralis, & consolatione plenus, de bonorum De mercedis operum mercede à Deo reddenda. Hunc locum, quod ad bonorū operū doctrinā attinet, & de vera mercedis retributione, in altero Promptuario contra hæreticos tractauimus. Nunc vt ad mores valet, & ad pietatē extimulat, tractandus est. Quo in loco primum Dei benignitas spectanda est, quæ nostris operibus mercedem promittere voluit. secundo, quantum ad virtutem stimulus hæc reposita merces esse debeat. Tertio, quæ & quanta hæc merces est, paucis explicabitur. Ad primum quod attinet, quum opera nostra seruorum sint opera, & prorsus debita, quum nobis ipsis sint vtilia & necessaria, quum parui temporis & exigui laboris sint, immensa Dei benignitas satis laudari non potest, quæ illis mercedem re promittit, vitam æternam. Seruorum opera esse labores fidelium in Dei præceptis exequendis, iā modo ostensum est: sed & inde patet, quod quicquid sumus, Deo debemus. Vnde illa fidelis serui vox: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Luc accedit, quod omnia ferè virtutum opera, Dei præcepta sunt: à nobis igitur præstari debent, etsi nulla proponeretur merces. Ideo peccata nostra & transgressiones vocantur debita nostra, *Dimitte nobis debi*

De mercedis operū qualitate.

1.

2.

3.

1. Dei benignitas triplex.

1.

2.

3.

1. Opera nostra esse debita.

1.

2.

Simile.

debita nostra, quia id, quod debuimus facere, non fecimus. Deus ergo opera à nobis alioqui debita sic remunerat, vult si magnus aliquis Princeps, propter seruatum torque auream magnum auri pondus ministro daret. Nam vt ille commissam sibi torque seruare debuit, alioqui puniendus, sic nos Dei mandata. Rursum nulla mercede proposita æquum & conueniens erat, nos Christianos Christo pro nobis passo compati, & capitis nostri vestigia sequi. Ex qua consideratione Paulus ait: *Charitas Christi urget nos quia si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sumus.*

3.

3. Corinth. I. 5.

Rom. 8.

1. Corinth. I. 0.

2. Opera nostra nobis vtilia.

Et tamen compatiens illi mercedem reponit Christus, dicente Paulo: *Si compatimur, conglorificabimur. Socij facti passionum, socij erimus consolationum.* Amplificari hic ergo debet bonitas & benignitas Dei, quæ operibus, alioqui debitis, mercedem tamen maximam reddit. Iam verò quale illud est, vt hæc ipsa bona opera, quibus merces promittitur, nobis ipsis sint vtilia, & sic vtilia, vt absque illis bruti, non homines, essemus. Quid enim aliud sunt omnia virtutum opera, quam animi humani ornamenta? Quid aliud tota illa vineæ Dominicæ cultura, in qua laborantes mercede remunerat, quam ipsius animæ cuiusq; nostrum necessaria cura, homine rationali digna, vt in superioribus explicatum est? Quare quemadmodum pij parentes ægrotantibus filiis, & potiones amaras reculantibus, dona & xenia promittunt, si medici præceptis obtemperauerint, quum tamen salutis beneficium non tam parentum quam filiorum sit: sic Deus Pater cælestis, præceptorum suorum obseruationi, & virtutum exercitio, quæ nobis in hac corrupta natura grauiter ægrotantibus salutaria sunt, illi autem nullo modo necessaria aut vtilia, ingentia præmia promittit. De hac Christi medicina Augustinus: *Misit Deus medicum, qui nos gratis sanaret. Parum est, qui gratis sanaret, qui sanatis etiam mercedem daret. Nihil addi ad istam benevolentiam potest. Quis est, qui dicat: Sanem te, & do tibi mercedem? Optime fecit. Sciebat se venisse diuitem ad pauperes. Sanat ægrotos: sanatis donat, & non aliud quam seipsum donat.* Hæc consideratio tam clara & certa est, vt multi Gentium Philosophi virtutem propter seipsam expectandam & exequendam esse docuerint. Vnde Seneca: *Altum quiddam est virtus, excelsum & regale, inuitum & infatigabile. Voluptas humile, seruire, imbecille, caducum, cuius domicilium fornices, ac popina sunt.* Hæc est ergo maxima

Dei

Dei benignitas, quòd bonis operibus operam dando, & hic dulcem vitam (vt scribit Chryllostomus) *virtutum ipsarum delectatione ducemus, & futurorum dono potiemur bonorum, Deique insolubiles fortiemur.* Quid nempe vel humane societati commodius, vel cuius homini iucundius esse potest, quàm perpetua & sincera dilectio? Ad hoc ex maximum Dei mandarum. Imò qui diligit proximum, Legem impleuit. Denique omnia decalogi madata, an aliud iubent quàm quod omnis Resp. ciuitas, familia à suis omnibus exactè obseruari percuperet? Talia sunt omnia Dei & Ecclesiæ præcepta, vt magis ad nostram vtilitatem & consolationem, quàm ad Dei gloriam sint comparata. Imò in virtutum ratione magis nostro commodo, quàm suo honori, Deus prospectum voluit. Verbi gratia: Orta est inter te & alium similtas? Vide quid iubeat Deus: *Vade prius reconciliare fratri tuo, & sic offeres munus tuum ad altare.* Consultum & prospectum prius vult paci fraternæ, & resarciendæ iniuriæ proximi, quàm suo honori, qui in oblationibus ad altare præstatur. Sed & inimicum tuum, nisi tibi reconcilietur, Deus idcirco non diligit, quia tibi inimicus est, & quia tu amicus Dei es. De qua re sic Chryllostomus: *Quia Deus nos perfecte diligit, ideo inimicis nostris non vult esse amicus. Vt puta: Duo inimici estis fideles; ideo tibi non vult esse amicus, quia illi amicus est: & ideo illi non vult esse amicus, quia tibi amicus est. Ergo te diligens, est illi inimicus: & illum diligens, tibi est inimicus.* Hæc ille. Sic Deus propter bonum nostrum ad perpetuam charitatem cogit: non secus quàm si bonus pater duobus litigantibus filiis, et si vtrumque amet, neutrum tamen, durante lite, velit diligere, quia alter alteri litigando nocet, quum ille vtrique bene consultum vellet. Amplificari multum & copiose hæc Dei benignitas potest, quòd illa in nobis virtutum opera magnificè remunerat, quæ nobis potissimum vtilitatem adferunt. Nam vide, quæso, quomodo hanc fraternam dilectionem remuneret. Iubet nos orare: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hoc est, promittit nobis veniam peccatorum, si nos aliis in nos peccantibus ignoscimus. Et ideo in alia Scriptura dicit: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Denique in extremo iudicio illa bona opera maximè remunerat, quæ proximorum nostrorum vtilitatibus seruierunt, vt pascere esurientes, vestire nudos, visitare captiuos. Tertium punctum

Pars Hyemalis.

T

punctum

Ser. 13. de verb. Apof.

In lib. de vita beata.

Homil. 11. in Matth.

Roman. 13.

Matth. 5.

Homil. 11. in Matth. operis imperfect.

Simile.

Matth. 6.

1. Petr. 4.

Matth. 25.

punctum quod in ineffabili Dei benignitate circa bonorum operum remunerationem annotari potest, adhuc excellentius est, quod parvi temporis & exigui laboris, opera, æterna & splendidissima mercede remunererent. Vnde Apostolus: *Quod in presenti momentaneum est & leue tribulationis nostra supra modum in sublimitate æternam gloria pondus operatur in nobis* Levitati laboris, pondus gloriæ, idemque supra modum sublime, momentaneo æternum respondet. Sic alibi: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, qua reuelabitur in nobis.* Nempe, vt scribit Augustinus, *siqua laboris ad requiem sempiternam.* Si tibi certò constaret, & ad hoc diploma regium signatum haberes, te per annos in hac vita quinquaginta maximis redditibus positurum, si decem prius annos in Regis obsequio & seruitio ageres, an hanc conditionem recusares? Non adeò opinor demens aut stupidus esses, si bonorum huius vitæ amator es. Quod si ergo cœlestem gloriam amas, quid de tantilli temporis labore caularis? An presentium magis voluptate traheris? Nempe sic in vinea Satanæ tes habet. Prius illic merces redditur & postea laboratur. Prius ad momentum temporis deliciantur, & postea in inferno cruciantur. Prius conuiuuntur splendidè, sed postea scambolum soluunt peracerbè. Paucas pecunias ex vluris mutant; & postea duplum persoluunt. *Fauus distillans labia meretricis: nouissima autem eius amara, quasi ab'ynthium.* *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto descendunt in infernum.* An hanc conditionem cupis, vt presenti voluptate modica æternis cruciatus emas? Atqui in Christi vinea prius laboratur, & postea merces redditur: qui omnis honestæ negotiationis ordo est. Agricola prius seminat, postea metit. Mercator primùm nauigat & peregrinatur, postea ex mercibus domum apportatis rem facit. Opifex cuiuscunque artis primùm opus facit, postea mercedem accipit. Sed isti omnes vix lucrum percipiunt, quod labores cõpenset; aut si accedat compensatio laborem, mediocritas ille excessus est; & vt sit maximus, paruo tempore eius fructus manet; mille quoque periculis subest, vt, quod longo tempore & labore comparatum est, vno momento pereat, aut bello, aut latrocinio, aut incendio, aut morte. Sed merces quam operarijs suis Deus retribuit, quia æterna est. Eleganter Chryostomus: *Vtrum melius est, metuere, & anxio semper*

3. Retribu-
nis excessus.
2. Corinth. 4.

Roman. 8.

Enarra. in psal.
97.
Simile.

Vinea Satanæ.

Proverb. 1.
10b. 21.

Similia.

In prologo in D.
In unum.
Simile.

*timore distineri, an cum securitate laborare? Si quis te collocasset otiosum in domo ruinoſa, dicens, Expecta donec in caput tuum ceciderit testudo iam putris, fortassis enim cadet, fortassis non cadet; quod si hac conditio non placet, age operare ac tur: simum inhabitat thalamum: utrum magis eligeres? otiosumne illud cum timore, an laborem cum securitate? Sic igitur & nunc facito. Siquidem incertus iste euentus futuri, dum voluptatis causa, virtutis laborem fugiens, repentinæ te mortis & damnationis periculo exponis, est quasi domus quadam putris, semper ruinam minitans. At industria, quanquam laborem habet, tamen spondet securitatem. Tale est discrimen hominis voluptuarij, & in vinea Domini operarij. Quod si adhuc laboris magnitudinem quis causetur, quem in vinea Domini excolenda, & in Dei præceptis obseruandis suscipere par est, certò sciat, quisquis ille est, idcirco eum hoc caufari, idcirco labores illi arduos videri quia Deum non amat: quod hac demonstratione ostendit Augustinus: *Serari & vri se homines patiuntur, vt incertam & breuem corporis sanitatè consequantur. Immanissimis bellis miles atteritur, pluribus fortè annis in laboribus inquietus, quàm in otio quieturus. Quibus tempestatibus & procellis, quàm horribili & tremenda sanctia cœli & maris expostis mercatores, vt diuitias ventosis ac pirant, maioribus quam quibus acquiruntur sunt periculis & tempestatibus plenus? Quos æstus, que frigora, que pericula, ab equis à fossis, à præcipitijs, à fluminibus, à feris perferunt venatores! quem laborem sitiendi & esuriendi, quantas vilissimi & sordidissimi cibi & potus angustias, vt bestiam capiant, & interdum nec ipsius bestia carnes, propter quàm & hac tanta sustinet, epulis necessarijs! quamquam, est aper ceruus, que capitur, magis suaue fit venantis animo quia captus est, quàm comedentis palato quia coctus est. Sed in his omnibus, qui hac non amant, eadem gratia patiuntur: qui verò amant, eadem quidem, sed non grauius pati videntur. Quanto ergo certius & firmitus ad veram beatitudinem charitatis facit, quod ad miseriam, quantum potuit, cupiditas fecit! Hæc ille. Si tantum ergo laboris rebus perituris, vanis quoque & futilibus comparandis impenditur; quis non videt beatitudinis æternæ retributionem operibus virtutum (quæ tantam adiunctam difficultatem non habent) misericordissimè & liberalissimè à Deo reddi? Atque ex his capitibus Dei benignitas in hac mercedis retributione demonstrari poterit.**

Serm. 9. de uer-
bis Domini.
Similia.

4.
Mercedis ex-

Nunc quantus ad virtutem grauitè capeſſendam si-
pæctatio, vir-
mulus

cutis stimulus. mulus hæc merces beatitudinis æternæ, bonis operibus
 reddita, esse debeat, paucis ostenditur. Davidis certe illa
 Psal. 118. vox est: *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificaciones tuas
 propter retributionem.* Sic Paulus ad virtutem adhortans ait:
 2 Corinth. 4. *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur.*
 2. Corinth. 6. Et rursum, prolata illa Dei amplissima promissione, *Ero
 Rom. 8. vobis in Patrem, & vos eritis mihi in filios & heredes, ut alibi dicit Domi-
 nus omnipotens; (Si autem filij & heredes, ut alibi dicit) mox
 2. Corinth. 7. infert: Has ergo habentes promissiones, mundemus nos ab omni
 iniquatione carnis & spiritus, perficientes sanctificationem
 in timore Dei.* Sciebat enim acerrimum esse ad virtutis sti-
 mulum, repromissæ à Deo mercedis expectationem. Hoc
 stimulo veteres iustos ad opera pietatis ardua vehementer
 permotos fuisse, exemplis alio in loco ostendit. *Abraham,*
 Exempla. *inquit, obediuit exire in locum, & exiit nesciens quo iret. Ex-
 Hebr. 11. pectabat enim fundamenta habentem civitatem, cuius artifex
 & conditor Deus. Moyses grandis factus, negavit se esse filium
 filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam tem-
 poralis peccati habere incunditatem: maiores diuitias estimans
 thesauro Aegyptiorum, improprium Christi. Aspiciebat enim
 Heb. 12. in remunerationem. Moxque paulo post infert: Ideoque &
 nos deponentes omne pondus, & circumstans peccatum, per pati-
 entiam curramus ad propositum nobis certamen (seu brauium)
 aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum; id est,
 illum pro exemplo in oculis ferentes: qui proposito sibi gau-
 dio sustinuit crucem; ut ita nos, proposita mercede, sustinea-
 mus labores. Et paulo post: Omnis disciplina, id est, virtu-
 tum exercitatio, in presenti quidem videtur non esse gaudij,
 sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per
 eam reddet iustitia. Hic fructus iustitiæ, est merces opera-
 rijs reddita. Propter quod remissas manus, & soluta genua eri-
 gite, & gressus rectos facite pedibus vestris. Vides quàm studio-
 sè ad virtutis callem gnauiter terendum, hac proposita
 mercede, adhortatur. Sed & in seipso ostendit, ex hoc sti-
 mulo plurimum se incitatum fuisse. *Quæ, inquit, retro sunt,
 Philip. 3. obliuiscens, ad ea verò quæ sunt priora extendens me ipsum, ad
 destinatum persequor, ad brauium superne vocationis Dei in
 Christo Iesu.* Est igitur istius mercedis, bonis operibus re-
 promissæ, huius brauij expectatio acerrimus virtutis sti-
 mulus, ideoque crebro cogitanda, & ante mentis oculos
 Apophtheg-
 ma. ponenda. Appositè ad hanc rem scripsit Xenophon, & Dux,
 & Philosophus insignis, *Eosdem labores non esse æquè grandes
 Imperatori**

*Imperatori ac militi, eo quòd ipse bonos labores leuiorem face-
 ret Imperatorem. Quòd eius verbum multum laudauit Sci-
 pio Africanus, ait Cicero. Quanto enim magis ijdem la-
 bores non erunt æquè graues fideli & infideli, pio & im-
 pio, religioso & seculari, eo quòd ipsa merces, à fidelibus
 & pijs certissimè expectata, labores illis facit leuiores!
 Quemadmodum enim auarus, si incidat in tabulas the-
 saurum alicubi absconditum indicantes; is autem locus, qui
 thesaurum tenet, non sine multo labore & sudore adiri
 potest; nulli labori parceret, ut thesauro potiatur, quia au-
 rus est, cui ad pecunias congerèdas nihil videtur arduum:
 sic omnino vir pius, & Deo frui desiderans, inuentis Scri-
 pturæ tabulis, quæ illum docent, operarijs in vinea Do-
 mini mercèdè denarij retribuui, quæ est vita æterna, suauis-
 simè operatur, ut denario illo ac Deo suo fruatur. Seruuit
 Genes. 29. *Iacob pro Rachel septem annis, & videbatur illi pauci dies pro
 amoris magnitudine. Nostra Rachel est vita æterna, decora
 Cor. 1. 24. facie, & venusto aspectu. Si nautis minaces pelagi fluctus, si in
 Alath. tempestates atque hyemes agricolis, si vulnera cadesq; mili-
 tibus, si grauissimi illi ictus, plagæq; pugilibus leues videntur at-
 que tolerabiles, propter spem temporalium ac pereuntium com-
 modorū, multo magis quam cælum proponatur in premio, nihil
 ex presentibus his aduersitatibus sentietur. An fortasse dicit
 quispiã cœlestis gaudij expectationè ideo minùs mouere,
 quia est credatur firmissimè, tamen non cernitur euidenter?
 Qui hoc fucò ac prætextu suam vel incredulitatem
 vel ignauiam excusat, hac quotidiana experientia conuin-
 citur inexcusabilis. Nullus pater carnalis euidenti cogni-
 tione scire potest, an proles ex vxore suscepta, vera & le-
 gitima sit. Hæc tamen ipsa cognitio, quæ ex sola vxoris
 credita pudicitia colligi potest, tantam vim habet, ut ma-
 ximum filiorum amorem in patris pectore ingeneret: hu-
 iusmodi sanè, ut in filijs bene educandis, posteaque in
 seculo euehendis, nullis sumptibus, nulli labori parcat.
 Quanto magis qui ex sola Dei promissione firmissimè cre-
 dita, æternam beatitudinem bonis operibus repromitti
 cognouit, ad illam assequendam bonorum operum studio
 impensè incumbet! Nónne vides ut vrsi aluearia inuadant,
 fauorum dulcedine allecti, quos illic esse melle plenos au-
 tumant, nec apum aculeos, nec ferientium vulnera quic-
 quam morantes? Nónne si inter mille nauigantes vnus
 tantum ex Indijs auro onustus redeat, cæteris pereuntibus,
 T 3 eandem**

eandem mox navigationem, (pe similis fortunæ, innumeris suscipiunt? eundem debet animis piorum stimulum addere mercedis æternæ, certissima retributio, etiam ex mille operarijs in vinea vnus tantum aut alio. eam accipere.

3. Quanta
merces.

1. Cor. 5.

Cic. lib. 1. de nat.
diorum.

Not. Attic. lib.
1. cap. 1.

Matth. 25.
1.

Hebr. 12.
2.

Lucæ 22.

Portrema huius loci particula est, vt quæ & quanta sit hæc merces, operarijs in vinea retributa, paucis explicetur: imò tantam esse potius, vt explicari ne queat, ostendatur, quod his verbis ostendit Apostolus: *Nec oculus vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus*, i. e. Quare, vt simonides Philosophus ab Hierone tyranno rogatus, quid Deus esset, primò vnum diem ad deliberandum petiit, mox biduum, deinde quatrimum, atque ita sepius & identidem numerum duplicauit, quia (inquietabat) *quanto diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior*; sic de beatitudine cælesti, quæ ipsius Dei visio ac fruitio est, responderi potest. Attamen sicut de Pythagora narrat Plutarchus, & post eum Aulus Gellius, quod ex stadio Olympico ducetorum pedum ab Hercule merato primùm pedis eius magnitudinem, ac postea inuēto pede, totam corporis proportionem deprehēdit, tanto cæteris hominibus excellentiorem, quanto Olympicum stadium cæteris pari numero pedum anteciret: ita ex eius cælestis gloriæ vestigijs quibusdam, vel in Scriptura sacra reuelatis, vel in Dei operibus, ac rerum naturæ obseruatis, quæ & quanta illa sit, quantumque omnem huius vitæ felicitatem superet, aliquatenus delineari poterit. Ac primùm in Scripturis hæc merces vocatur gaudium Domini. *Intra in gaudium Domini tui*. Nempe, vt qui particeps laborum cum Christo fuit, eiusdem etiam gaudij, quo Christus ad dexteram Patris sedens exultat & fruitur, sit etiam plenè particeps. Intrare enim in gaudium, est, non eminus illud prospicere & videre, sed intus receptum ad participationem admitti. Nunc tu cogita quātum Christi gaudium in calis sit, quod eum consolari potuit quum in terris esset, dicente Apostolo: *Proposito sibi gaudio, sustinuit crucem*. Porro in hac mercede esse gaudium omnibus rebus ad voluptatem comparatis effluentiissimum, verbis ad captum nostrum accommodatis Christus describit, quum dicit: *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnū, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo*, non quod illic sit nectar aut ambrosia Poëtica, vel Mahumetis carnales epulae, sed quia affluētissima erit animæ delectatio, sicuti in edendo & bibendo ad

ad mensas regias corporis esse solet. Nempe affluētissimi huius gaudij particula, in Scripturis reuelata, hæc sunt: Primùm, esse cum Deo, nec ab illius præsentia vnquam diuellit. *Vbi ego, ibi, illic erit & minister meus*. *Sequuntur Agnum quocumque ierit*. Deinde non esse tantum cum eo, sed & videre eum clara visione, vt eius præsentia, totaque gloria plenissimè fruamur. *Videbimus eum sicuti est*. Non iam amplius in speculo & in ænigmate, sed *facie ad faciem*. Iam vero quoad nos ipsos, primùm status erit maximè gloriosus: in quo ipse Dei Filius ministrabit Sanctis suis honoris causa. *Beati serui, quos, quum venerit Dominus* (ad iudicium scilicet) *inuenit vigilantes*, id est, in vinea Domini operantes. *Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis*. hoc est, singulos sanctos spirituali cōsolatione suauissimè visitabit, seque totū singulis cōmunicabit, non transiens de loco in locū, sed varias cōsolationes, vnā post aliam, quasi ministrantium more, novos cibos afferentium, subministrans. Verbis tamen illis Christus hanc rem exprimit, quibus ostendat suum erga factos non affectum tantum, sed & honorem. Nempe honor huiusmodi erit, vt singuli Sancti, nō hæredes tantum Dei, sed & *cōhæredes Christi* futuri sint; & cum illo (vt Apostolus iterum loquitur) *conregnabunt, & conglorificabuntur*. Parū nunc est, esse sicut *Angelos Dei*, aut, vt alia Scriptura dicit, *regnare in seculum seculi*; quia pariter cum Christo regnabit, & suo propemodum honore Christus suos dignabitur. Huius autem honoris & regni vide quantus futurus sit splendor. *Tunc fulgebūt iusti sicut sol in regno Patris eorum*. Et vt cætera paucis perstringamus (quæ amplificabit disertus Cōcionator) in hac mercede erit sanitas sine infirmitate: *Quasi sanas omnes infirmitates tuas*. erit satietas sine fastidio: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*. erit libertas à libertate: *Creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertate gloriæ filiorum Dei*. id est, propter plenissimam humanæ naturæ in illa gloria cælesti liberatione, creaturæ omnes, quæ propter hominē peccantem peccato seruiērūt, & seruiēdo corruptæ fuerūt, à tali seruitute per ignē expurgatæ liberabūt, vt noui cæli sūt. & noua terra, in noua Sæctorū gloria, noua videlicet vestita puritate. Erit porro hoc gaudium in loco amœnissimò: *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei* quæ ciuitatē nouā, descendente de celo, vt spōsam ornata viro suo, describit S. Ioānes in Apocal. Erit quoque in hoc gaudio societas iucundissima,

3.
Ioan. 13.
Apocal. 4.
1. Ioan. 3.
1. Cor. 13.

Lucæ 12.

Rom. 8.
2. Tim. 2.
Matth. 12.
Apocal. 22.

Matth. 13.

5.
Psal. 102.
Psal. 10.
Rom. 8.

6.
Psalm. 86.
Apocal. 21.
7.
Hebr. 12.

quam Apostolus vocat. *Multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum qui conscripti sunt in caelis.* De qua etiam Ioannes dicit: *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterit, ex omnibus gentibus, stantes ante thronum, &c.* Postremò in hoc gaudio totum opus & exercitium Sanctorum erit perpetua iubilatio: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Hæc ex Scripturis breuiter delibata: ex quibus aliquouſque conuicere licet, quæ & quanta hæc merces sit, Sanctorum laboribus, & bonis operarijs in vinea Domini reposita, ac in hoc Euangelio repromissa.

Ex bonis præfencis vitæ cõiciuntur futura.

Sed & illa qualis ac quanta sit, ex præſenti Dei liberalitate ac bonitate, qua in hac vita vel iustorum merita solatur, vel impiorum morales qualidam & ciuiles virtutes remunerat, non difficulter colligi potest. Si enim tanti virtutum, quanti margaritum! Si in fragili & mortali vita magnus splendor, in æterna beatitudine quanta erit gloria! Si in valle miserix liberalis retributio; in caeleſti gloria quanta remuneratio! Pulchrè S. Augustinus: *Si, mi Domine, pro hoc corpore ignobili & corruptibili tam magna & innumera beneficia præstas, à calo & aère, à terra & mari, à luce & tenebris, à calore & umbra, rore & imbre, ventis & pluuijs, volucribus & piscibus, bestijs & arboribus, à multiplicitate herbarum & germinum terra, nobis successiuè ministrantium, ut alleues fastidium nostrum: qualia, quæso, & quam magna & innumerabilia erunt illa bona, quæ præparasti diligentibus te, in illa caeleſti patria, vbi te videbimus facie ad faciem?* Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? Si tanta solatia in hac die lacrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? Si tam innumera & varia dona tua, quæ nunc amicis pariter tribuis & inimicis, quàm dulcia & delectabilia, quæ solis es largiturus amicis! Hæc ille. Rursum in alio loco: *Bona cogitate & considere, fratres, quæ dat Deus peccatoribus: & hinc intelligite quid seruet seruis suis. Peccatoribus, blasphemantibus eum quotidie, dat calum & terram, dat fontes, fructus, salutem, filios, copias, vberitatem. Qui talia peccatoribus dat, quid eum putas seruare fidelibus suis?* Hæc ille. Hæc videlicet sanctorum virorum sapientia est, vt, visa huius seculi pulchritudine, non ea se fascinari & decipi sinant, sed ad alterius seculi considerandam pulchritudinem, quasi de gradu inferiori ad superiorem, ex ea cõſcendant. B. Fulgentius, Ruspensis Episcopus, persecutionem Arianorum fugiens, Romæ quum peregrinare

Soliloquiorum cap. 21.

Et illa qualis ac quanta sit, ex præſenti Dei liberalitate ac bonitate, qua in hac vita vel iustorum merita solatur, vel impiorum morales qualidam & ciuiles virtutes remunerat, non difficulter colligi potest. Si enim tanti virtutum, quanti margaritum! Si in fragili & mortali vita magnus splendor, in æterna beatitudine quanta erit gloria! Si in valle miserix liberalis retributio; in caeleſti gloria quanta remuneratio! Pulchrè S. Augustinus: *Si, mi Domine, pro hoc corpore ignobili & corruptibili tam magna & innumera beneficia præstas, à calo & aère, à terra & mari, à luce & tenebris, à calore & umbra, rore & imbre, ventis & pluuijs, volucribus & piscibus, bestijs & arboribus, à multiplicitate herbarum & germinum terra, nobis successiuè ministrantium, ut alleues fastidium nostrum: qualia, quæso, & quam magna & innumerabilia erunt illa bona, quæ præparasti diligentibus te, in illa caeleſti patria, vbi te videbimus facie ad faciem?* Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? Si tanta solatia in hac die lacrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? Si tam innumera & varia dona tua, quæ nunc amicis pariter tribuis & inimicis, quàm dulcia & delectabilia, quæ solis es largiturus amicis! Hæc ille. Rursum in alio loco: *Bona cogitate & considere, fratres, quæ dat Deus peccatoribus: & hinc intelligite quid seruet seruis suis. Peccatoribus, blasphemantibus eum quotidie, dat calum & terram, dat fontes, fructus, salutem, filios, copias, vberitatem. Qui talia peccatoribus dat, quid eum putas seruare fidelibus suis?* Hæc ille. Hæc videlicet sanctorum virorum sapientia est, vt, visa huius seculi pulchritudine, non ea se fascinari & decipi sinant, sed ad alterius seculi considerandam pulchritudinem, quasi de gradu inferiori ad superiorem, ex ea cõſcendant. B. Fulgentius, Ruspensis Episcopus, persecutionem Arianorum fugiens, Romæ quum peregrinare

Enar. in Psal. 75.

Exempla.

In vita eius apud Saurum, tom. 1.

naretur, visa Romani Senatus & vrbs Romæ gloria, sic ad fratres, peregrinationis suæ comites, loquitur: *Quam speciosa potest esse Hierusalem caeleſtis, si sic fulgeat Roma terreſtris? Et si in hoc seculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vauitatem, qualis honor & glorie præstabitur Sanctis diligentibus veritatem!* Hæc ille. Similia verba protulit S. Porphyrius, Gazeorum Episcopus quum ex caula quadam Constanti-nopoli existens, Theodosij iunioris infanuli baptismum ingenti cum pompa & magnificentia celebratum cerne-^{in vita eius apud Saurum, to. 1. p. 108.} rer. Nos (inquit vitæ eius scriptor) admirati sumus, viden-tes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius: *Si ea qua paulo post evanescent, tantam habent gloriam, quanto ma-*

gis caeleſtia quæ parata sunt Sanctis Dei! Nempe Deus hac in re sicut locuples aliquis mercator facit. Quum vadit in emporium vt mercimonia emat, pro ijs quæ viliora sunt & parui valoris, statim innumerato persoluit. Sed pro mercibus magis pretiosis, maiorisque sumptus, fide iubet, vt proximo emporio, vel die condicito soluat. Sic Deus morales & ciuiles virtutes peccatorum, vt res minimi valoris ac pretij, statim in præſenti vita remunerat; sed piorum rectè facta, quæ in gratia & charitate, ad Dei gloriam vel proximorum & suam salutem operati sunt, tanquam res maximo valoris & pretij, in altero seculo, quasi in altero emporio, æterna gloria compensanda & remuneranda referuat. Hinc etiam colligere licet, quantum excellat merces illa operarijs reposita & repromissa. Sed & huius rei causa est, quòd huiusmodi in caelis persolutio nostro maximo commodo fiat. Nam vt mercator prudens, qui citò ximo ditescere, ibi merces emit, vbi in magna copia habetur, vt postea reuendat, vbi rarò inueniuntur: sic iusti in hac vita multos pro Deo labores vel suscipiant alacriter, vel sustinent fortiter, quæ hic quidem vulgares sunt merces & viles, nullòque in pretio; vt ieiunia, mortificationes corporis, humiliatio sui, & cuiuscunque generis tribulationes. Huiusmodi enim plena est hæc vita, & huiusmodi pauci æstimant, sed à se singuli reiiciunt. At in calo tales merces non inueniuntur, vbi omnia læticia & honore sunt plena. Sed illic talia quocumque velis pretio vendentur. Ille enim locus est, in quo *absterget Deus omnem lacrymam ab oculis iustorum:* & in quo, qui hic laborauerunt, *requiescent à laboribus suis.* Ibi præteriti labores carè venduntur, & vberimè remunerantur. Nostro igitur maximo bono fit, vt non

Didacus Stella de contemptu mundi, par. 1. ca. 27. Simile.

Apoc. 7. & 14.

nisi illic, operatibus in vinea merces reddatur. Hęc est beata catastrophe eorum quos Paterfamilias conduxit in vineam suam, hic huius parabolę finis. De gaudio celesti & gloria, vide plura apud S. Chryostomum, in epist. ad Hebręos, homil. 6. in fine: & in paren. 1. ad Theod. lapsum.

8. *Muli vocati, pauci electi.*

Locvs moralis de paucitate saluandorum ad vtilem timorem incutiendum idoneus: quem vide tractatum in parte Æstiuiali, Domin. 19. post Pentecosten, tex. 10.

EVANGELIUM DOMINICÆ

SEXAGESIMÆ.

Lucas 8.

QUAM turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent, ad Iesum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est: & volucres cali comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas: & simul exortæ spina suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructu centuplum. Hęc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius, quæ esset hæc parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: cæteris autem in parabolis; vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Est autem hæc parabola. Semen est verbum Dei. Quod autem secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salui fiant. Nam quod supra petram, hi sunt qui, cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in terram bonam, hi sunt qui

in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

PERICOPE moralis huius
Euangelij.

1. Cum turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Iesum, De frequenter audiendo Dei verbo.
2. Hęc dicens, clamabat: Qui habet aures auatendi, audiat. De attentione audiendi verbum Dei.
3. Semen est verbum Dei. De virtute & necessitate audiendi verbi Dei.
4. Quod secus viam, hi sunt qui audiunt deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum. Contra otiosos, vagos, & distractos auditores verbi Dei.
5. Qui supra petram, qui, cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. De duritia cordis, & consuetudine peccati.
6. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur. Locus triplex.
 1. Contra sollicitudines & curas vitæ presentis.
 2. Contra diuitias.
 3. Contra voluptates carnis, quatenus hæc tria spinæ sunt, & verbum Dei suffocant.
7. Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audient: verbum retinent. De corde bono & optimo, & de verbo Dei retinendo.
8. Et fructum afferunt cum patientia. De patientia ad omnes virtutes exequendas necessaria.

1. *Cum turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Iesum.*

Locvs moralis de diligentia & frequentia in audiendo verbo Dei. exemplo populi Iudæorū, qui sic vndeque ad Christum audiendum confluxerunt. Hic locus tractari potest ex ijs quæ infra dicentur, tum in hoc Euangelio textu 3. & 4. tum in Dominica tertia Quadragesimę, tex. 7. & in Dominica Passionis, tex. 2.

2. *Hęc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.*

Locvs moralis de attentione feruenti auditorum, verbo Dei adhibenda. Christus enim de fructu audiendi verbi Dei sub parabola seminis, deque huius fructus impedimentis quum dixisset, hac acclamatione, præter morem & consuetudinem suam, parabolam conclusit. Non nisi ter quaterque in toto Euangelio, hac vice excepta, clamasse legitur. Primum apud Ioaenem: Clamabat in templo Iesu, dicens: Et me scitis, & vnde sem sitis; Iudæorum cauilla-

Attentio feruens audiendi verbum.

10. in 7.

tioni

tioni cōtra aduentum eius in mundum respondens: mox-
que eodem tempore, *In nouissimo die magno fesiuitatis, sta-
bat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, ueniat ad me, & bi-
bat. ubi se Messiam & mundi Saluatorem esse diseret pro-
clamat. Secundò in Lazaro resuscitādo iam quatrūdano.*
Ioan. 11. *Clamauit uoce magna, Lazare, ueni foras: ut hoc clamore
ostenderet, peccatoris longa peccati consuetudine fortentis
sanationem longè esse difficillimam. Rursum alia uice,
de quo sic Ioannes: Iesus autem clamauit, & dixit: Qui credit
in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. ut se & Patrem
vnum esse ostenderet. Ac postremò in Cruce bis clamauit.
Matth. 27. Semel illud: Deus, Deus meus, quare me dereliquisti? ac se-
cundò: Clamans uoce magna emisit spiritum. In omnibus istis
clamoribus, non nisi propter res maximas, & ex causis lon-
gè grauissimis, clamasse legitur redemptor noster. Sic in
hoc euangelio, recitata parabola seminantis, qui exiit semi-
nare semen suum, clamabat, ut doctrinam huius parabolæ
primariam esse, summè necessariam, & maxima attentione
excipiendam doceret. Vide enim quid clamer: Qui habet
aures audiendi, audiat. Ambas aures ferè oēs habent: sed non
omnes aures ad audiendū habet. Qui podagra laborat, pe-
des habet, sed non ad currendum. Qui luscus est, ambos o-
culos habet, sed non ad clarè & perspicuè uidendum. Qui
à superiori aliqua potestate manus ligatas habet (ut lo-
quuntur) manibus certè non caret; sed ut liberè, quod uult,
agat, manus non habet. Sic omnes aures habent, sed pauci
ad audiendū: nēpe id quod bonū est, & bene, & ut oportet.
Eccli. 3. *Auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiā. Duo di-
cit: Primò, quòd sapientiam, id est, non nisi bona & saluta-
ria audiet. Secundò, quòd feruenter, & magno discēdi de-
siderio, ea quæ ad animæ salutem & Dei gloriam perti-
nent. Rationem huius affert Salomon: Audiens sapiens sa-
pientior erit; stultus autem nec plagis emendabitur. Unde de hu-
iusmodi dici solet; Surdò narras fabulam: nō quia auribus
caret, sed quia aures ad audiendum non habet. Enim uero
vel maximum est reprobationis & diuinæ iracundiæ argu-
mentum, aures audiendi non habere, desiderio discendi
ea, quæ ad salutem pertinent, non teneri. Iuxta leges ciui-
les, in secundo latrociniò abscinduntur aures. At quem la-
tronem auribus iam imputatis Iudex deprehendit, ete-
stigio suspēditur. Sic Deus in primis peccatis exiit gratiæ
uelli**

Ioan. 11.

Ioan. 12.

Matth. 27.

Aures ad au-
diendum.
Similia.

Eccli. 3.

Frou. 1.

Simile.

uestibus, & conscientiæ flagellis acriter verberat peccato-
rem. Secundò ac tertio in idem relapso, aures audiendi am-
putat; sensum & dolorem peccati peccator amittit: nec ad
audiendum ampliùs uel Dei uerba, uel sana concilia, aures
præbet, iuxta illud: *Impius quum in profundum uenerit, con-
temnit.* Talem autem contemptum uerbi Dei, quid nisi ex-
trema damnatio consequitur? In ueteri lege prohibetur,
ne quis uel ouem, uel bouem ex uoto offerret, aure & cau-
da amputatis. Animal auribus amputatis offerri noluit
Deus, quia qui auribus priuatur, præcipuo ad salutem me-
dio destituitur: *Fides enim ex auditu, & proprius cuiusuis
disciplinæ sensus, est auditus.* Iudicialis quoque in ueteri
populo lex erat, ut seruus emptitius, qui septimo remissio-
nis anno libertate data uti noluit, sed diligens dominum
suum, ei adhuc seruire uoluit, applicaretur ad ostium & po-
stes domus domini sui: *Perforabitque (dominus) aurem eius*
subula, eritque ei seruus sempiternus. Peccator, qui seruiens
peccato, diabolo seruit, si, oblata illi in prædicatione Euan-
gelica lege libertatis, eam acceptare nolit, ut per baptis-
mum & penitentiam liberatus à lege peccati, iam non sit
ampliùs sub peccato, neque sub lege, sed sub gratia, sed ad-
huc uult domino suo diabolo seruire, diligens eum, & post
concupiscentias suas ambulās, hic aures habet subula per-
foratas, pereffluentes, & ad audiendum inutiles, quia ostio
domini sui affixæ fuerunt: *neque potest quis duobus dominis
seruire, Deo & Mammonæ.* Aures ergo audiendi habet, qui
salutis desiderio tangitur, qui libertate gratiæ, ad quam
uocatus est, utitur, qui diaboli mancipium non est.

Frou. 18.

Allegoria.

Leu. 22.

Rom. 10.

Exodi 21.

Deut. 15.

Allegoria.

Mat. 6.

3. Semen est uerbum Dei.

LoCVS moralis de uirtute & necessitate audiendi uerbi
Dei. Christus enim ideo uerbum prædicatum (hoc enim
est uerbum seminarum) semini comparat, quia naturam
& proprietates seminis habet, respectu salutis humanæ. Se-
minis autem proprietates, respectu fructus qui ex semine
nascitur, potissimum sunt uirtus eius & necessitas: Nece-
sitas, quia sine semine iacto nullus sperari fructus potest;
uirtus, quia semen habet proximam uirtutem ad produ-
cendum fructum, adeoque totus fructus in semine est uir-
tute. Sic se habet uerbum Dei ad animæ fructum, fructus

Necessitas &
fructus audiē-
di uerbi.

&

1. Ioan. 3.

Heb. 11.

Rom. 10.

Rom. 1.

Luc. 8. Simile.

Genes. 1.

Matth. & Marci ult.

Ierem. 31.

& vltimus finis noster Deus est. Nam vt in arbore, planta, fatis, vltimum est fructus; sic nostrum vltimum & summum bonum Deus est. Deus autem (quem vt omnium actionum nostrarum finem speramus) non impetratur sine charitate: *Deus enim charitas est; & qui manet in charitate, manet in Deo: qui autem non est in charitate, manet in morte.* Charitas autem non habetur sine fide. *Sine fide enim impossibile est placere Deo,* hoc est diligere Deum; vel ex dilectione opus aliquod Deo gratum facere. Fides autem non acquiritur sine prædicatione verbi Dei. *Quomodo enim credent quem non audierunt? Quomodo audient sine prædicatione?* Semen ergo seu principium salutis necessarium, est auditus verbi Dei. Atque ex his patet necessitas audiendi verbum: quæ quemlibet salutis suæ cupidum maximè stimulare deberet, vt aures audiendi habeat. Sed virtus huius seminis adhuc magis stimulat. Est enim *Euangelium* (ait Apostolus) id est, Euangelij prædicatio, *virtus ad salutem omnium credenti,* hoc est, potest saluare, & est vnum medium saluandi omnes credentes. Sicut semen est virtus ad fructum producendum in omni terra bona, sic verbum Dei prædicatum, est virtus seu potentia ad salutem in omni corde credente: nempe sic credente, *vt verbum retineat, fructumque afferat impatientia.* Et sicut Deus per semen terræ iniectum, operatur in ipsa terra: et fructum adferat; sic per Euangelium prædicatum exerit potentiam suam, & operatur in cordibus credentium, vt sit illis ad salutem, & vt fructum afferat multiplicem. Et sicut Deus in creatione mundi dixit, *Germinet terra herbam virentem & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta germen suum, cuius semen sit in semetipso super terram: & factum est ita:* sic in Ecclesiæ suæ constitutione dixit Apostolis, per quos illam colligere & propagare voluit, *Euntes predicate Euangelium omni creatura. Qui crediderit (vobis scilicet prædicantibus) & baptizatus fuerit, saluus erit: & ita factum est, nec secus per verbi prædicationem perpetuam creuit Ecclesia credentium, quam per illam Dei creantis vocem crefcit hodie vsque herba, lignumque omnis generis pomiferum. Nam vt lignum pomiferum semen suum habet in semetipso, vt illo iacto in terram multiplicetur: sic Ecclesia habet verbum Dei in semetipso, cordibus insculptum (iuxta illud Ieremiæ, *Dabo leges meas in cordibus**

vultu, &c.) & per prædicatores suos iacto illo verbi semine, quotidie multiplicantur & crescunt fideles. Iam vero quemadmodum vt semen crescat, sitque virtus ad fructum faciendum, necesse est incorporetur in terra, vt alteretur, vt radices agat, vt in ea conseruatur ad maturitatem vsque: sic omnino vt Euangelium sit virtus ad salutem, verbi que diuini semen fructificet, debet cordi credentis penitus infigi, debet quasi cibus in stomacho digestus, per rurationem diligentem alterari, debet virtutum radices agere, ac denique in corde retineri, vt in hoc Euangelio dicitur. *Quæ quum sunt, admirabilem virtutem atque potentiam habet verbi semen, ad totum hominem in melius commutandum.* Hac de causa verbum Dei vocatur in Scripturis. *Ignitum eloquium vehementer,* Psal. 118. quia nonas amoris flammam excitat. Vocatur *malleus contrensus petrus,* quia corda durissima emollit. Vocatur *omni gladio ancipiti penetrabilis,* quia interna viscera penetrat, & intimos affectus mouet ac mutat. Vocatur *Lucerna pedibus nostris,* quia dirigit nos tutissimè in via salutis, & tenebras nostras illuminat. Vocatur postremo cibus animarum, quia *Nam in solo pane viuit homo, sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei.* Hæc eius virtus & efficacia est. Cur autem hanc suam virtutem non semper operatur in aliis huius Euangelij partibus mox dicitur. Alias seminis proprietates, quæ verbo Dei conueniunt, in altero Promptuario ex parte doctrinæ contra hæreticos explicauimus. Sed & de semine verbi Dei plura vide superius.

Dam. 5. p. 7. Epiph. 10x. 1.

4. Quod secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum.

Locvs moralis contra otiosos, vagos, & distractos Auditores auditores verbi Dei. *Qui via significantur* (ait Chryso. otiosi. Hom. 45. in Alath. mus) *hi negligentes sunt atque otiosi.* Qui enim secus viam publicam ambulant, multas distractiones patiuntur, multum animo vagantur, prout multa & varia ab illis cernuntur. At in audiendo verbo Dei, animo collecto & attento esse oportet, ne, si vel ad momentum vageris, aliud agēs & cogitās, de repente diabolus id rapiat, alias atque alias immittens cogitationes. Sicut enim semen negligenter iactum,

iactum, nec postea terra obductum, volucres caeli rapiunt & comedunt: sic verbum Dei negligenter acceptum, nec animo reconditum, sed oscitantur auditum, atque ita à nobis contemptum, daemones rapiunt & comedunt, quia de nostro contemptu vehementer gaudent, & voluptatem magnam capiunt. Verbum Dei est, animæ speculum, in quo omnes virtutes & omnia vitia, omnem animi de-
 corem, omnemque deformitatem cernimus. Si speculum obiter inspicias, perinde est ac si non inspexisses. Hinc
 D. Iacobus: *Qui auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suae in speculo: consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* Solent enim viri nisi obiter & transeunter specula inspicere mulieres nimis attentè & prolixè. Ideo viro, non mulieri, speculum inspicienti negligentem auditorem sapienter comparauit.

Demosthenes, Orator Atheniensis, quum de rebus grauiissimis, & salute Græciæ differens, oscitantem populum, & negligentius auscultantem videret, ait, se breue quiddam velle illis narrare. Facta omnium attentione; Adole-
 scens, inquit, quidam æstiuo tempore asinum conduxerat, ab Athenis Megaram vsque. Sole verò circa meridiem vehementer æstuante, vterque volebat subire vmbra asini, sed vterque alterum prohibebat. Hic dicebat asinum con-
 ductum, non vmbra: alter contendebat, per conductio-
 nem, & asini & vmbrae ius esse factum. Atque hæc locutus
 Demosthenes, abiit è suggestu. Populo verò retinente, ac
 narrationis finem flagitanti, *De asini*, inquit, *vmbra audire cupiis? de salute Græciæ loquentem audire non vultis?* Sic otio-
 sus auditor fabellam potius nescio quam audiret attentis-
 simè, quàm de animæ salute Dei verbum attentè. Dioge-
 nes Cynicus, quum aliquando de re seria differens, nihil
 haberet auscultatorem attendentem, coepit ineptam catio-
 nem canere, veluti saltaturis. Vbi iam plurimi concurrif-
 sent, obiurgauit illos, quòd ad stulta & inepta frequentes
 & alacres accurrentes; ad seria verò, & ad benè viuendum
 vtilia, nec alacriter conuenirent, nec diligenter ausculta-
 rent. Meminisse deberent multo magis Christiani, quòd ad
 verbi Dei prædicationem cum veniunt, non in theatrum,
 quasi ad tragædiam vel comædiam audiendam, nempe
 vsque ad finem; neque ad cantationem musicam, vbi solus
 oblectatur auditus: sed ad scholas venerint, & quidem ad

Iacobi 1.

Erasmus de asini
 vmbra.
 Exemplum.
 Auditores
 vagi.

Apophtheg.

Laert. lib. 5.
 Exemplum.

Dissimile.
 Auditores in-
 fruætuosi.

ad Christi cathedram, vt ex sermone vitam emendent.

Laudatur meritò Aristonis dictum, *neque balnei vllam Plutarch. lib. de esse vtilitatem, neque orationis, vnde non prodeas purior. Sed officio auditoru. grauius per prophetam Deus increpat: Es eis quasi carmen* *Erasth. 23. musicum, quod iuani dulcique sono, cantur. Audiunt verba tua, & non faciunt ea.* Verbi Dei prædicatione, vt res est maximè negotiosa, fructuosa, excellens, diuina; ita auditorem re-
 quirunt minimè otiosum, sed attentum & diligentem. Vnde
 D. Chrylостомus; *Sicut qui pratum transit, florem accipit; & Homil. 6. ad pp- qui hortum præterit, fructum colligit, & qui à conuiuio surgit, pul Antioche. reliquias filiolis suis affert: sic ex concione aliquid semper anima tua reporta domum.*

Alioqui quam absurdum est in concione audienda tur-
 bari interdum & compungi, sed nihil emendari propter
 negligentiam! Quemadmodum à medico sectus, si mox
 augetur, nec patitur se obligari, & reliqua perfici quæ
 ad medicandum supersunt, dolorem quidem sensit, at cu-
 rationis remedium non expectauit: sic qui auditò Dei ver-
 bo quasi plagam correptionis accepit, & confusus ad mo-
 mentum fuit, sed statim obliuiscitur; discedit accepto
 motu ac dolore, sed nihil promouit. Tales auditores vi-
 dentur quasi conuiuia in symposio inertes assidere, vbi la-
 borantibus alijs sudante concionatore, loquente Christo,
 cooperante Spiritu sancto, ipsi nihil aliud agant, quàm vt
 voluptate fruantur, & vel suis se vanis cogitationibus à re
 præsentis alienissimis oblectent, vel sola prædicatoris ver-
 ba, non rem, attendant. De his verum est quod scribit Se-
 neca: *Magnam hanc auditorum partem videbis, cui Philosophi schola diuersorium otij sit. Non id agunt, vt aliqua illò vitia deponant, vt aliquam vitæ legem accipiant, ad quam mores suos cõponant vel exigant; sed vt oblectamento aurium persuantur. Aliqui tamen cum pugillaribus veniunt non vt res accipiant, sed verba, quæ tam sine profectu alieno discunt, quàm sine suo audiunt.* Est plerumque hodie auditorum verbi Dei descriptio, qui sic audiunt quasi secus viam essent non in schola Christi. Zeno Citicus aiebat: *Auditorum sic eis quæ dicuntur at- tentum esse debere, vt non vacet illi ad notas faciendas.* Si hoc
 in humana sapientia laudabiliter postulauit, quantus pa-
 dor in Dei verbo audiendo idem non præstare! Sed ita
 nunc verbi Dei prædicatores audiuntur, ac si ijs, quæ ab
 illis dicuntur, nihil esset vilius, ac si Anaximenis nugæ
 iterum proferrentur. Diogenes, differente aliquando
 Pars Hyemalis. V Anaxime-

Similia.

1.
 2. Homil. 6. ad pp-
 pul Antioche.

Plutarch. vbi
 supra.

Epist. 102.

Laert. lib. 7.
 Apophtheg-
 ma.

Luert. lib. 6.

Qui verba, nō rem attendunt. In. ub. ac officio audit.

Similia.

1.

2.

3.

3.

Otiosè audire, quam res pernitiosa,

4. Gran. sermo. de tempore. rom. 2. pag. 142.

..

Anaximene, pernam protendens, auditores eius omnes in se conuertit. Ind gnante illo, *Anaximeneis disputationem*, inquit Diogenes, *vnus oboli pretium dissoluit*. Qui otiosè & oscitanter concionantes audiunt, propter vnus oboli pretium, à verbo Dei animum sæpe auertunt: & si aliquis Diogenes pernam protenderet, concionem relinquerent.

Porrò otiosi & negligentes auditores sunt, qui verba tantum, non rem attendunt. Horum absurditatem & ineptiam bene describit Plutarchus: Apes, inquit, quum in praca volant, violis, rosis, hyacintho referta, illis tamen neglectis thymum accedunt, florem asperillum atque amarissimum, illique insidunt, flauum mel conficientes. Sic auditorem decet, delicata verborum ornamenta vt herbam inuilem missa facere, diligentem autem attentione in mentem sermonis & dicentis affectum irrepere, vnde ad se trahat quod bonum sit & cōducibile. Rursus sicut floribus insidens apicula flauum mel ex succo conficit, quum alij in eisdem floribus nihil præter colorem & odorem admirantur: sic prudens & pius auditor non ornatum verborum, sed rerum sapientiam confectabitur. Qui secus faciunt, iis similes sunt, qui pharmaci odore capiuntur & nidore, sanandi vim & purgandi negligunt.

Nihil autem est huiusmodi insania perniciosius, & quum in omni bono opere negligentia & otiositas multum sit noxia & damnabilis (vt alio in loco iam ostensum est) tum verò maximè in verbo Dei audiendo. Quàm diu enim opifex aliquis artis suæ instrumenta retinet, quibus operari queat, spes est eum sibi victum parare posse quâ etiam ob causam, quum ad persoluendum creditoribus cætera bona omnia distrahi ac diuendi ius ciuile permittit, artis tamen instrumenta vendi non patitur: at illis etiam deperditis vel sublatis, nulla spes superest. Sic qui vitæ spiritualis instrumentis (quorum maximum est Dei verbum, cuiusque in Ecclesia institutio & doctrina) destituitur, vel ea non audiens, vel audita negligens, extra omnem salutis spem positus esse videtur. Quam etiã ob causam Ecclesia disciplina hæc habet, vt quos, ob certa crimina, Sacramentorum & orationum communione priuat, eosdem tamen à concionibus non excludat: imò ethnicos & catechumenos, quibus sacris interesse non licuit, ad verbum Dei audiendum Ecclesia semper admittit. Censuit videlicet quasi instrumenta artis, & media salutis profusus cui liber necessa-

ria esse

ria esse, verbi Dei frequentes conciones, idèoque neminem illis priuari oportere. Quanta igitur eorum insania, qui tanto bono seipfos priuant, vel quia non audiunt, vel quia (quod perinde est) negligenter & oscitanter audiunt. Nemo sibi blandiatur, quod frequenter verbum Dei audiat, si mox vt audierit, rapiat illud diabolus de corde eius. Talis enim suum iudicium & condemnationem audit. *Terra sæpe venientem super se bibens imbrem (fluit autem vt ros eloquium Dei, quasi imber super herbam, & quasi stilla super gramina) proferens autem spinas ac tribulos reproba est, & maledictioni proxima*. Sic & Propheta docuit: *Sonum bucinae audiuit, & non se obseruauit. Sanguis eius super ipsum erit*. Denique talis omnes literas Vriæ defert. Vrias acceptis à Rege Dauid literis ad Ioab militiae principem, existimabat se ex illis literis aliquid aut honoris, aut commodi acciperetur. At miser mortis suæ nuncium & præceptum tulit. Qui conciones multas, sed oscitanter audiunt, has se cum conciones inter alia bona opera ad Dei iudicium perferent, sed inspectis illis & lectis, inueniet iudex, auditore omnia aliter fecisse, quàm edoctus fuit, idèoque ex illis ipsis eum condemnabit. Parum prodest vini copiam ex vindemia collectam habere, nisi vasa munda paraueris quibus id infundas & serues. Musicus instrumentum pulsare non potest, nisi chordas habeat instrumento aptas. Non capit verbum anima immunda; pulsare cor auditoris concionator non potest, quod timoris & amoris fidibus caret. Huc conferrî possunt quæ de zizaniis bono semini superseminatis, & in illa verba, *Ecce hic positus est in ruinam multorum*, in aliis suprâ Dominicis protulimus.

Hebr. 6. Deuter. 32.

Ezech. 33.

Stephanus Cantuar. 2. Reg. 11.

Similia.

Domin. 5. post Epiph. & Domin. infra Osta. Natus. Domin.

5. Qui supra petram, qui, cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

Locvs moralis contra duritiam cordis, & auditorem Auditores duri in melius nunquam proficientes. Ideo enim auditori & incorrigibili & incorrigibile. Dei verbo impius non corrigitur, quia cor lapideum & induratum habet peccatis assuetum & obduratum, quo fit vt radices agere in corde, Dei verbum nequeat. Sic Apostolus duritiam cordis & impenitentiam pro eodem ponit: *Tu autem, secundum duritiam & impenitentiam cor tuum, thesaurizas tibi iram in die ire*. Ostendit quis sit fructus duri cordis.

Roman. 2.

Sic alia Scriptura: *Cor durum male habebit in nouissimo.* & ostendit quomodo: *Qui amat periculum peribit in illo.* Nihil duro corde periculosius. *Qui* tamen hoc se periculo oblectat, & obstinatè in peccatis pergit; quid quid in verbi Dei prædicatione contrarium audit, in hoc suo periculo peribit. *Aegyptij cum suo Pharaone contra Moysen & populum Dei obdurati, eosque iam abeuntes & dimissos, pertinaciter tamen persecuti, in mari rubro perierunt:* & ut ait Scriptura, *Descenderunt in profundum sicut lapis.* Duritiam cordis expressit Scriptura, simulque poenam ei respondentem. Hoc erat maximum Iudæorum peccatum, & reprobationis eorum causa. Sic à Deo vocatur: *Populus dura ceruicis:* Et rursum apud Ezechielem, *Filij dura facie, & indomabili corde: & domus exasperans.* Sic & de illis Esaias: *Scio quia durus es tu: & nervus ferreus ceruix tua, & frons tua aenea.* Nec aliter de illis Ieremias: *Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti,* videlicet ad prædicationem Prophetarum, quod adhuc magis exaggerauit Zacharias Propheta: *Noluerunt attendere, & auerterunt scapulam recedentes, & aures suas aggregauerunt ne audirent, & cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem & verba quæ misit Deus exercituum in Spiritu suo per manum Prophetarum prurum.* Nihil certè adamantè durius. Et sic quidem Iudæi, qui propterea variè afflicti, sæpius subiugati, in Babylonem expulsi, tandem toto ore dispersi, & reprobatè à Deo fuerunt, & vsque hodie manent. At nos Christiani iterum atque iterum videamus, ne simus adhuc hoc populo duriores. *Adamans utcumque durissimus, sanguine tamen hirci mollescit & domatur.* Nos sanguine Christi, (qui fuit caper emissarius veterum sacrificiorum figuratus) nec adhuc mollescit, aut cordis duritiam deponimus. Atqui hæc propriè Christi est gratia, de qua sic Ezechiel: *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum,* id est, molle & flexile: quod alijs verbis dixit Ioannes: *Erunt omnes discipuli Dei.* cumus quippe umnes Christiani, *epistola Christi* (vt Paulus loquitur) *ministrata* quidem à nobis, id est, ab Ecclesiæ præpositis, verbum Dei adiuuantibus, sed *scripta* (à Christo) *non atramento; sed Spiritu Dei viui; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.* Consideret ergo, quisquis ille est, qui ex verbi Dei prædicatione non emendatur, non mollescit, non flectitur, sed in peccatis pristinis obduratus manet, quod ille Christianus non est, nec

nec Christi gratiam adhuc accepit, vtcunque nomen & Sacramenta Christi porret. *Charitate Filij Dei, qua voluit pro homine homo fieri, liquefacta est duritia mundi* (ait Augustinus) *ut agnosceret saltem beneficium suæ reparationis, Sancti.* *qua non agnouerat excellentiam suæ conditionis.* Qui ergo nec adhuc mollescit, quouis Iudæo, quouis adamante durior est, Christi gratiæ particeps non est. *Moyse virga percussit petram, & fluxerunt aquæ.* Virga illa crucem Christi significat, quæ percutiens dura corda, elicit penitentia lachrymas. Memoria passionum Christi, & beneficiorum eius, cor credètis necessariò emollit. sed in corde duro verbum Dei non penetrat, et si superficie tenus moueat, (nam cum gaudio suscipiunt verbum: placet illis veritas Evangelica, & delectat prædicator de virtute disputans, & ad tempus credunt: sermonem amplectuntur, & emendationem fortè proponunt) quia radices fidei & charitatis Dei nõ habent. Non sunt *in charitate radicati & fundati* (vt Apostolus loquitur) *nec Christum habent per fidem in corde habitantem, ut possint comprehendere cum omnibus sanctis, id est, sicut omnes sancti, seu veri fideles, qui sic eo tempore nuncupabantur, comprehendunt, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum: nempe crucis Christi, seu Christi crucifixi.* Hoc enim si comprehenderent, quod per illas duas radices fidem & charitatem fit, duritia cordis non laborarent; verbum Dei intima animi labibula penetraret, non ad tempus tantum crederent (interim dum verbum prædicatur) sed in tempore quoque tentationis recurrentis in fide manerent, resistendo fortiter in fide, non recedendo à bono proposito inter audiendum concepto. Nunc Duri cordis autem qui, quum irritantur, excandescunt; quum affliguntur despondent animum, quum honorantur, attolluntur; qui, quod vident, statim concupiscunt, & concupiscentiæ morem gerunt; isti sunt petra, hi cor lapideum habent.

Postulat igitur hic locus, remedia aliqua proferte ad Duri cordis cordis duritiam remouendam, siue ad tentationes superandas, ne, illis accedentibus, recedat cor à Deo. Talia remedia sapienter enumerauit Dionysius Carthusianus; & sunt subterranea. Primum, propriam fragilitatem & insufficientiam agnoscere, atque ad Dei auxilium incessanter conuigere, & cum Propheta dicere: *Ego egenus sum & pauper, Deus adiua me. Dominus adiutor meus, & liberator meus.*

2. *Deus ne moreris.* Secundum, seipsum coram Deo profunde humiliare, & pro nihilo reputare. *Deus enim humilibus dat gratiam,* id est, in tentatione victoriam. Tertium, Dei presentiam semper attendere, & eius iudicium atque iustitiam vereri, quod est singulare remedium. *Providebam Dominum semper in conspectu meo. A dexteris est mihi, ne commovear.* Quartum, attentè considerare, quis est qui tentat, quid querit, quò tendat: quæ omnia, in negotijs temporalibus, qui non considerat, stultus habetur. Est autem diabolus, vel minister eius qui tentat, nostram perniciem querit, ad infernum trahit. Hoc est quod Sapiens monuit: *Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Quintum, exitum tentationis expendere, & caudam serpentis observare. *Novissima eius ducunt ad mortem.* Sextum, habere ante oculos sanctorum exempla, qui tentationibus restiterunt, & quantam inde gloriam adepti sunt. *Memento pro peccatorum vestrorum: quorum intuentes exitum conversationis, imitami et fidem.* Septimum, cõtemplari quòd Deus cum omnibus sanctis Angelis confictum tuum intuentur, parati iuvare, & de tua pugna atque victoria exultantes. De Deo iustus dicit: *Expectans expectavi Dominum, et intendit mihi: et exaudivit preces meas, et eduxit me de lacu miseria, et de luto facis.* Hæc sunt tentationum pericula. Angeli quoque, si gaudent super uno peccatore penitentiam agente, non est dubium quin gaudeant de iusto penitentiam præveniente, & in certamine victoriã peccati obtinente. Octavi, considerare quantopere de tuo lapsu dæmones exultent, & iacenti insultent, iuxta illud: *Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero.* & iterum: *Non supergaudeant mihi, non dicant in cordibus suis euge, euge anima nostra; nec dicant, deuorabimus eum.* Nonum, in principio tentationis, maximè carnalis, animum ab ea auertere, & ad salutaria cogitanda convertere. *Beatus qui alludit paruulos tuos* (Babylonicos videlicet, & Satanæ fœtus adhuc teneros) *ad petram:* de Christo eiusque beneficiis, gratia, iustitia cogitando. Decimū, affligere afflictiores tuos, impuros dæmones, applicado te tanto instantiis ad actus virtutum, ad pios labores, ad opera misericordiæ, prout unicuique dedit Deus, & dicere cum Propheta: *Persequar inimicos meos, et comprehendam illos, et non conuertar donec deficiant:* sed in Deo, non in nostris viribus. Hæc sunt pauca de multis remedia; ne, qui ad tempus verbo Dei credimus, in tempore tentationis recedamus.

Porro

Porro vt ad cor durum redeamus (proprium huius loci subiectam) duritia cordis, quæ semen verbi Dei intrò non recipit, etsi foris admittat, ex peccati consuetudine oritur. Sicut enim cadente pluuiâ lapides foris madescunt. Sicut verò suam siccitatem cum duritia seruant; sic dura corda imbrem eloquij diuini foris accipiunt, & aliquo modo compiuuntur, quia cum gaudio suscipiunt verbum (vt in hoc Euangelio dicitur) sed intus sicci & aridi manent, mala consuetudine aditum gratiæ violenter prohibente. Cogitationes enim, quibus, audito Dei verbo, quasi resurgere è peccato conatur, qui ei iam dudum assuevit, similes sunt (ait sanctus Augustinus, hoc in ipso ante conuersionem expertus) conatibus expurgisci volentium, qui tamen superati iuporis altitudine remerguntur. Et sicut nemo est, qui dormire semper velit, omniumq; sano iudicio vigilare præstat, differt tamen plerumque homo somnum excutere quum grauius torpor in membris est, eumq; iam displicentem carpit libertatis, quamuis surgendi tempus aduenerit: ita verus peccator, audito Dei verbo, certum habent, esse melius, diuine charitatis se dedere, quàm sua cupiditati cedere. Sed illud placet, hoc vincit. Surgendi è peccato tempus agnoscunt; sed soporis, quo tenentur, grauitate in peccata recidunt. Sicut enim quæ natura dura sunt, eadem grauiâ sunt, vt lapis, ferrum, plumbum, ideoque deorsum feruntur; sic cor durum, in consuetudine peccati obduratum, graue est, & deorsum fertur. Hoc facit inuicta propemodum consuetudo peccati. Sicut enim morbi corporis inueterati, non nisi longa & acerrima curatio sanantur: sic peccata inueterata, diuturna patientia, assidua oratione, & acerrima animi contentione curari oportet. Quod repetitis vicibus, ac multo cum labore intinctum est, tincturam excipit pressis inhaerentem, & quæ vix elui queat; obiter autem colore aliquo insectum, tincturam bibit facile mobilem: sic anima sanie peccatorum suppurata, & in habitu constituta malitia, vix ac multo negotio elui potest. Quare sicut agricola, quum euellit siluestre germè & infrugiferum, ibi validè impactò ligone subuerit radicem, aut ad moto igne accendit, sed in vite putanda, aut purgando oleastro, molliùs agitur: sic peccata inueterata rudiùs exagitari, & fortius eradicari conuenit. Est enim verbum Dei, malleus conterens petras, vt supra ex Ieremia dictum est. & ad durissima corda emollienda aprum. Sicut quum intus in domo omnia strepitu & tumultu plena sunt, audiri non potest qui

Consuetudo peccati. Similium cõgeries.

1.

Confessio, e. cap. 5.

2.

3.

4.

Basil. in reg. sus. disp. ad q. 13.

5.

id. in cap. 1. Esai.

6.

7.

V 4 foris

foris pulsat, nisi fortissimè & crebrò id faciat: sic à corde in sanis cupiditatibus pleno, audiri verbum Dei non potest, nisi fortius insonet; tandem nihilominus audiri & penetrare poterit. Cibum noxium ac pestilentem nec stomacho retinere audemus, ne nos corrumpat; nec sine molestia eiicere possumus iam bili permixtum: sic inueteratū peccatum si retinemus, interficit; si eiicimus, non aliter atque cholera summo cum dolore euomimus: euomendum tamen est, & vim nobis ipsis facere oportet, si salui esse volumus. Hanc difficultatem sentit peccator, quum à Dei verbo audito manifestè se argui & conuinci videt. Nam sicut bos ligatus, nō sentit se esse ligatum, nisi quum vult fugere; nec falco ad ptericam, nisi quum vult volare; sic peccator non sentit sua vincula, aut prauæ consuetudinis tyrannidem, neque quum peccat, neque quum peccauerat in peccato, sed quum verbo Dei excitatus, inde emergere conatur. Vnde de peccatore Sapiens dixit: *Ignorat quiddam ad vincula stultus trahitur.* Nempe sicut eadem ignis scintilla, arida quidem ligna facilius, viridia verò & humentia difficilius absumit; ita auxilium diuinæ gratiæ per verbum Dei seminatam operans (vt supra dictum est) recte lapsos facile conuertit, vt Petrum negantem, & Dauidem adulterantem celeris misericordia sanauit; diuturna autem peccandi consuetudine obduratos, aut nunquā, aut tardissimè, vt in Pharaone, in Achab Rege Israël, ipsaque tandem populo toto Israëlítico Scriptura ostendit. De quo populo, iam obdurato consuetudine peccati, illa sunt Prophetæ verba: *Numquid potest Æthiops mutare pellē suam, aut pardus varietates suas? Sic nec vos potestis benefacere quum didiceritis malum,* id est, quasi in disciplina quadam diuturna, in peccato exercitati fueritis. Hoc enim est, non solum malè facere, sed malum discere. Tales ergo ad verbum Dei obscurdescunt. Vt enim illi, qui ad loca Nili, Catadupas appellata, inhabitantes prorsus nihil audiunt, quoniam nimio fluij fragore ab altissimis montibus labentis, sordiditatem natiuam contrahunt: sic qui cupiditatum suarum tumultibus diu assueuerunt, sordiditatem spiritualem contraxerunt, vt sonum quidem verbi Dei audiant, consulum illum & foris tantum, clarum autem, distinctum, & intus penetrantem non admittunt. Quare quemadmodum soporiferis febribus grauatos si vellices, & magnis clamoribus à somno excites, somni que periculum declares, attol-

lunt

lunt oculos, & gratum habent, & vigilare nituntur; mox tamen humoris noxij abundantia pressi, iterum obdormiunt: sic peccatorum somno, consuetudine, & voluptate consopitis accidit; ad quos si pro concione inclames, si mortem, si iudicium, si gehēnam, si æterna præmia, & ipsa quoque Domini crucem, & alia ob oculos ponas, audiunt illi quidem non illibenter, *cum gaudio verbum suscipientes,* & vera esse ac salutaria, quæ dicis, agnoscunt, & quasi emergere velle conantur; ponderare tamen prauæ consuetudinis pressi, & amore seculi, ac prauis voluptatibus deliniti, in pristinos mores delabuntur. Eleganter hac de re sanctus Anselmus dixit: Sicut puer auis pedem filo annexū tenens aliquando laxius ire auem permittit, sed mox se auolare posse sperantem retrahit captiuam, eoque ludo mirè oblectatur: sic diabolus, homines peccati consuetudine irretitos tenens, aliquando eos tentare cessat, moxque illi, audito Dei verbo cōpuncti, facta sua desistent emendationem proponunt, atque ita se iam liberos auolare posse putant; sed quia prauo vsu ab hoste irreti tenentur, illo vitæ rennante, & peccati occasiones subministrante, in eadē vitia à diabolo deiiciuntur: & bellus hic illi ludus est, dum sapius hoc fit, nec tamen peccator liberatur. Solum ergo remediū est, filium cōsuetudinis, quo teneris, abrumperē, & omnem prorsus relabendi occasionem præscindere, nouaque virtutis contrariæ consuetudine veterem vincere. Nec minùs ad hanc rem appositè Hector Pintus, scriptor modernus, eruditus admodum, valde spiritualis ac pius, & in primis elegans: *Quemadmodum* (inquit) *piscator, cum magnum aliquem piscem capit, non statim violenter astringit, sed extendit filum piscatorium, donec piscis deuoret penitus hamum, sibi que machinetur perniciem, ne si confestim nimis coerceat, scindatur filum & seta, & ita piscis aufugiat: sic diabolus, cum peccatorem hamo suo deuinctum teneret, mortifero scelere contriētum, & illecebris voluptatum ex longa consuetudine alligatum, non illū statim opprimit & exasperat, nec ad vehementer absurda statim inducit, ne nimium à dæmone irritatus & concitatus, vincula abrumpat, & euadat. Mulcet illum, & in aliquas virtutum actiones incumbere permittit, vt paulatim flagitiosæ consuetudinis hamo irretitus, ipse sibi exitium pariat, totumque in se malum accipiat. Extendit itaque dæmon setam, seu filum piscatorium: permittit eum cōciones au-*

V 5 dire

S. Bonauent. Diar. salnt. cap. 2.

Prou. 7. 10.

Jerem. 13.

27.

12.

83. In vita eius apud Saurium. com. 2.

Hectoris Pintus laus.

14. In Comment. in Ezecb. cap. 29.

dire, verbo attentum esse, auidè illud & cum gaudio suscipere: non vt peccatorem dimittat, sed vt propter repetitum & reiteratum verbi Dei contemptum firmitus tringat, & securius teneat. Sic Herodi hamo suo apprehenso permittebat, vt Ioannem Baptistam libenter audiret, & audito es multa faceret, eius consilium in multis sequeretur: tandem tamen multis maleficijs & flagitijs cōtaminatum in æternæ perditionis nassam pertraxit; vt super omnia sua mala etiam hoc adiceret, vt Ioan. Baptistam occideret. Hic est diaboli ludus in hoc Euangelio expressus circa illos, qui ad tempus credunt, cum gaudio verbum suscipiunt, sed in temptationis recedunt. Hoc est horrendum prauæ consuetudinis periculum. Hæc duri cordis durissima conditio. Huius duri cordis illustre exemplum sit Pharaos, qui tot verbis & signis per Moysen editis moueri non potuit vt populum Dei dimitteret. Contra hoc malū orat feruen ter Propheta: *Eripe me de luto vt non infigar, libera me ab ijs qui oderunt me, & de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum.* Luto infigitur, non aspergitur tantum, qui consuetudine mala irrefitur. In profundis aquarum iacet, qui per prauam peccati consuetudinem in profundum venit, de quo Sapiens: *Impius, quum in profundum venerit, contemnet.* Reliqua Psalmistæ verba sic D. Gregorius exponit: *Quem mali operis iniquitas à bona stabilitate commouit, quasi tempestas aqua rapuit; sed si adhuc lingua consuetudine non prauauit, non demersit.* Iam in puteum cecidit, qui hoc, quod diuina lex prohibuit, perpetravit. Sed si adhuc longa cōsuetudo non deprimit, nequaquam os suum puteus coangustauit. Tanto ergo facilius egreditur quanto minori consuetudine coarctatur. Lapis verò puteo superponitur, cum etiam dura consuetudine mens in peccato deuoratur, vt, etsi velit exurgere, iam utcumque non possit, quia moles desuper mala consuetudinis premit. Hæc ille. Hoc igitur iam horrendum periculum, quò quasi de animæ salute conclamatur, vide: quanto studio orat propheta ne quando incurrat. Nempè & antè illa verba præmisit, *In multitudine misericordiarum tuarum exaudi me, in veritate salutis tue.* & post illa verba statim subiecit: *Exaudi me Domine quoniã benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me:* & quæ sequuntur. Nihilominus ea est Dei clementia, & tanta verbi diuini efficacia, vt etiam obstinatissima corda mille modis

Marci 6.

Lucæ 3.

Exemplum.

Psalm. 68.

Prou. 18.
Moral. in Iob.
lib. 26. ca. 30. c.
35.

Psalm. 69.

Durissima
corda Deus
mollit.

nitatur mollire. Quemadmodum enim qui aliquid molle facere vult, prius impressum manibus huc illuc versat; si adhuc resistit, adhibet vnctionem; post vnctionem verò in aquam coniecit, postea in ignem, deinde ad incudem ducit; quòd si nec hoc modo molliri potest, tanquam omnino inutile abiicit: sic Deus erga humana se gerit corda. Primum enim illa quasi manibus suis contrectans, benigna passionis suæ grandiumque beneficiorum memoria mulcet. Secundo illa inungit diuinis auxilijs & inspirationibus, quibus facilius peccati rigorem deponant. Tertio bonorum temporalium aquis inundat, vt gratias auctori agendo in memoriam veniant delicti sui. Quarto ignibus tribulationum & infirmitatum vexat. Deniq; ictibus mortis temporalis committit, vt vel saltè tunc respiciant & conuertantur. At verò si nihil istorum potest deperditam reuocare voluntatem, nihil nisi infernum superest. Hic est duri cordis exitus. Sicut in hac vita infensatum & stupidū reddit ad salutis remedia capeienda, sic in altera vita extremis supplicijs addicit, quæ omnibus sensibus acutissime tanguntur.

6. *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vita suffocantur.*

Locvs moralis triplex. 1. Contra sollicitudines & curas ritæ præsentis. 2. Contra diuitias. 3. Contra voluptates carnis. His enim tribus suffocatur Dei verbum, etiam intimè in corda receptum, & compunctione vehementi consecuta? ita sanè vt fructificare incipiens Dei verbum, atque emendationem conceptam operari, mox in ipso progressus exordio, quasi nascens herbula, reprimatur & extinguitur, quasi que onere imposito suffocetur. Nam primi quidem æquè citò verbum negligentia sua perdidit, atque acceperunt. Secundi retinuerunt vt cunq; verbum, ad tempus credentes, sed in ipsa mentis penetralia, propter cordi duritiem, non admiserunt. Isti tertij intrò receperunt, & compunctionem atque emendationis desiderium senserunt, adeoque operari melius ceperunt: sed à tribus illis, vel aliquo illorum corrupti atque compressi, referre fructum non potuerunt. De

istis

1. *Locus de sollicitudinibus, verbum Dei suffocantibus.*

Sollicitudo
 verbum suffo-
 cat.

SOLLICITUDO, & cura, & anxietas animi, quacun-
 que ex causa suscipiatur, ita animum obsessum tenet, vt
 vix ad aliud aliquid considerandum foris prospicere va-
 leat. Quum igitur circa res huius mundi ac vite verita-
 tur, prolixus impedit ne cœlestia cogitentur; tum quia
 contraria hæc sibi maximè sunt, cœlestia & terrena; tum
 quia mens hominum, peccato originari corrupta, terrenis
 magis afficitur, altius immergitur, & tenacius sua sponte
 adhærescit. Nam vt oculus iste corporalis simul & eodem
 motu cœlum ac terram contueri non potest, nec vnus o-
 culus cœlum, alter terram eodem momento aspicere: sic
 curare sollicitè cœlestia simul & terrena mens humana
 non potest. Huc accedit quòd spiritus vitalis, per quem
 verbum Dei fructificat, est charitas & amor Dei, amor sa-
 lutis, amor cœlestium. Hic enim amor animum extimulat,
 vt iuxta verbi doctrinam bonos fructus proferat. At hanc
 amorem sollicitudo illa, quæ ex maximo rerum terrena-
 rum amore nascitur, vehementer restringit & suffocat,
 sicut aqua ignem. Spinæ suffocant semen propter tria. Pri-
 mò, humorem & pinguedinem terræ exhauriunt, vt tanto
 minùs ad boni seminis radices alendas deriuetur. Secun-
 dò, solem & imbres à semine excludunt, vt nec astum
 necessarium recipere, nec oportuno imbre rigari valeat.
 Tertio, crescentes grani aristas, aut recentia pomiferi
 fructus vigulta, tenerosque palmites, quasi circumpli-
 cando & obsidendo impediunt, quo minùs liberè exur-
 rant, seseque dilatent. Tot quoque modis huius vitæ solli-
 citudines, & spinosæ anxietates, semen diuinæ gratiæ &
 verbi Dei fructificationem impediunt. Primum enim
 quum animi pinguedo, & humor vitalis respectu cele-
 stium sit intensa Dei dilectio, quæ non secus animum fe-
 cundat, quàm simi pinguedo terram, hanc dilectionem
 exhaurit & consumit rerum terrenarum dilectio. Hoc doc-
 cent Scripturæ: *Si quis dilexerit mundum, dilectio Patris non*
est in eo. & rursus: Qui vult amicus esse huius mundi, inimicus
Dei constituitur. Et quemadmodum si fontem aquæ vt-

Simile.

Spinæ tribus
 modis suffo-
 cant semen.

Sollicitudines
 tribus modis
 suffocant ver-
 bum.

1.

1. Ioan. 2.

Simile.

quo plures sunt canales, eo minùs & parcius per singulos
 aqua defluat: sic etiam dilectionis & amoris fons in homine
 vberimus sit, & quàm latissimè se diffundere queat; ta-
 men, quia infinitus non est, necesse est, vt, quo plura dili-
 gis, in quo plures quasi rerum obiectarum canales amo-
 rem tuum dispergis, eo in singulis minor & remissior di-
 lectio fluat. Nunc autem si istos canales sic distribuas, vt
 vnus quidem aut alter sursum petat, & in edentem locum
 tendat; alij verò multos plures vel per plana ducan-
 tur, vel deorsum in loca depressiora ferantur: quis dubi-
 tat, ad superiores illos canales parum aut nihil aquæ flu-
 xurum, reliquos verò canales vberim replendos esse? Sic
 se res habet in affectibus animi quos ex dilectionis fon-
 te deriuamus. Si enim sic erga multa affici voiuimus, vt re-
 bus istis inferioribus plures canales distribuamus, maio-
 rem curam & sollicitudinem impendamus: rebus autem
 superioribus & æternis modicè & tenuiter afficiamur:
 perspicuum est, ad hæc meliora dilectionis impetum pe-
 ne nullum fore. sed omni humore & pinguedine ea citò
 destitui; in rebus autem caducis omnes nostras cogita-
 tiones & actiones fixam sedem habituras. Hoc Apollolus
 docuit, quum diceret: *Qui volunt diuites fieri, hoc est, qui*
sollicitè id agunt vt ditescant, perierunt omnia sua, quod plus
est quàm, si inuolent, & significat studiosè velle; incidunt in
temptationes & laqueum diaboli, & desideria multa & inutilia,
& nocua, quæ mergunt homines in interitum. Docet, eos oc-
cupari desiderijs multis, eisdemque vanis, atque etiam
noxijs. Hæc igitur tam multa, tam vana, tam noxia, om-
niem diuini amoris pinguedinem exhauriunt: De his desi-
derijs multis & malis quæ totum hominem possident, pul-
chrè Basiliius: Quadam est diaboli methodus ad suggerendas di-
uitibus mille sumptuum inanium occasiones; vt ea quæ super-
flua & ad rem pertinentia non sunt, pro necessarijs ducantur.
Sic, inquit, res partim in usu, partim condita sepe staque.
Item quæ in usu sunt, necessitatis terminos transcendant. Ista
seruiant sumptibus domesticis, illa præsiò sint ad externas phan-
tasias: vt ier facienti ornatus, equitatus, viaticum pro conditio-
ne suæ. Hæc domi permanenti vitam reddant splendidam &
illustrem: vt mihi miraculum sit quomodo tot inanes sumptus
excoigentur. Adjunt præterea coci, pincerna, pistores, venatores,
scutores, pictores, voluptatis omnimodæ commentatores. Hæc Ba-
siliius Verum esto. Sint hæc iam omnia, quia sic cõsuetudo
 inua

Tim. 6.

Homi. in diuites
auaros.

quo

Conf. lib. 2. c. 16.

inualuit (contra quàm sic exclamat Augustinus: *Pa tibi flumen moris humani quis resistet tibi? quàm diu non siccaberis quousque volues filios Eua in mare magnum & formidolosum, quod vix transeunt qui lignum conscenderint?*) nobilitati saltem necessaria. Atqui interea sic in multa animum distrahunt & discerpunt, sic harum rerum cura & sollicitudo animæ vires exhaurit, vt ad diuina cogitanda parum virtum superfit, etsi voluntas id conetur. Veluti enim flumina ex paruis initijs & raris scatebris profluentia, deinde paulatim alijs adaucta aquis, incrementum intolerabile in progressu accipiunt, ita vt violento impetu, quicquid obuium est, secum trahant: eodem sane modo rerum huius mundi cura & sollicitudo à paucis & necessarijs ortum accipiens, alijs mox adaucta cupiditatibus tantum paulatim incrementum capit, tam multis & varijs animum onerat, vt obuia quæque secum rapiat, & ipsa cælestia, verbi Dei prædicationem, Sacramentorum vsum, ac quicquid est religionis, suis vsibus deseruire cogat. Nam quorum animos hæc cura & sollicitudo tenet, eatenus religionem colunt, quantum ea ipsis utilis, & rebus ipsorum commoda est, de quibus Augustinus verissimè dixit: *Vruntur Deo, fruuntur mundo. Quoniam non nummum propter Deum impendant, sed Deum propter nummum colunt.* Tales sunt spinæ, sollicitudo & cura anxia huius vitæ; & sic vbertatem & pinguedinem diuinæ gratiæ exhauriunt, omnem ad se succum, omnem animi conatum & impetum attrahendo. Secundo loco sic spinarum naturam & indolem hæc sollicitudo refert, vt solem & imbrem à semine verbi Dei excludat. Vt verbum Dei in animo audientis fructificet, multum adiuuant iustorum exempla, quorum bona opera sicut lux solaris lucent coram hominibus. Nam sicut radij solares terræ semina calefaciunt, vt citius & facilius germinent; sic bona aliorum opera animos intuentium accendunt, & (vt in alio Euangelio explicuimus) sicut carbones ardentés alios inflammant. Atqui qui rerum secularium cura & sollicitudine tenetur, ad huiusmodi exempla animi & oculos conicere recusat. *Mundus enim* (vt Christus docet) *quod suum est, amat.* Sicut oculus noctuæ ad lucem, sic affectus hominis mundani (id est, cuius cura ac sollicitudo mundus est) ad res omnes spirituales caligat. Sed neque Christum iustitiæ solem, & iubar splendidissimum æquis oculis videt, terrenarum rerum curis & amoris deditus, quia in Christo omnis hu-

Simile.

De ciu. Dei, lib. 11. c. 25.

2. Modus suffocationis. Exempla bonorum operum. Simile.

Dom. 6. post Epiph. text. 3.

Ioan. 15.

Simile.

iusmodi scâdalizatur, vt in alio Euangelio ostensum est. *Vnde D. Chr. loquitur: Sicut cum aliquis ebrietatis vino obsejssus est, difficile omnino credit esse quempiam hominum, qui ne equum quidem gustarit unquam, quum certe plurimi id apud nos monachi fecerint; & sicut ille qui cum mille meretricibus volutatur, virginem quæquam posse permanere desperat; & vt alienorū raptor etiam propria quæquam facile cõtēnere posse non annuit: ita qui mille curarū languoribus contabescit, nõ facile accipit hæc, quæ à Salvatore præcipiuntur in alijs esse virtutē.* Hæc ille Vides quomodo solē iustitiæ & pietatis radios hæc sollicitudinis spina obumbrat, ne videri queant. Porro solem diuinæ gratiæ non magis admittit animus terrenis curis obsejssus, quam clausa spelunca solis radios. Est enim clausa Deo spelunca animus curis terrenis occupatus. Vnde Paulus: *Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus.* Sed & imbrem diuini eloquij, ne liberè in cor defluat, impedit sollicitudinum spina. *Nam vt vociferantium terror & clamor obuij status impetu frangitur; sic interna mentis cogitatio, exteriorum sollicitudine interpellatur,* ait Gregorius Nazianzenus. Neque aliò animum auertit sollicitudo terrena, ne verba cælestia in eum recto cursu decidant, sicut imbrem cadentem aliò ventus auertit, ne cum in locū cadat, in què casurus erat. Tertio, spinarum in modū sollicitudo terrena verbum Dei suffocat, crescentes aristas cõplicado, & ne sursum se liberè attollant, remorâdo; quia conantem & volētē se ad cælestia cogitanda erigere, de quæ animæ salute seriò tractare, fructusque aliquos honorū operū, & melioris cõuersationis proferre, terrena sollicitudo deprimit, & sic implicatū ac irretitū tenet, vt, quod sanctè proposuit, fortiter exequi non valeat. Nec elemosyna dari, nec statis horis Dei tē, sicut adiri, nec proximus cõsilio aut auxilio iuuari, nec de Dei beneficijs aut operibus sermo familiaris liberè audiri potest, quia contradicit his omnibus sollicitudo terrena, & ait elemosynis tē domesticâ inui, quæ potius augēda est; frequēratione tē plitēpus ablumi, domesticis negotijs necessariū, proximum iuare dū vis, tibi ipsi inuidiam & odium aliorum conflare, qui tuis vsibus necessarij sunt, aut esse poterunt; denique sermonem de rebus diuinis, monachis & sacerdotibus relinquendum, & nihil illum ad rem familiarem augendam facere. Totus enim in illa re est, qui eius rei sollicitudine & amore tenetur. *Vbi enim thesaurus tuus, ibi cor tuum.* Ac occupatissimum iam in mortis articulo constitutum, quum

Domini. 3. Aduent. text. 6. Simile. Homil. 22. in Ath.

2. Tim. 2.

Simile. Li. 2. de Theolog.

Simile. 3. Modus suffocationis.

Sollicitudo terrena. quot bona opera impediatur.

Matth. 6.

vlti

Exemplum.

ultimum quasi spiritum exhalaturo Crucifixi Saluatoris imago spectanda exhiberetur rota aurea, & gemmis ornata, ab astantibus sollicitè rogasse, quanti vnica venderetur. Ita ille auri pretiū, de quo per totam vitam sollicitus fuerat, non Christi Redemptoris passionem, ne in extremo quidem articulo, cogitare potuit. S. Anonius de Padua, vir diuinus, & prophético spiritu præditus, in vsurarij cuiusdam exequijs concionaturus, thematis loco tractauit illud Euangelij: *Vbi est thesaurus tuus, ibi cor tuum*. Sub concione autem, inter cetera, ait: Mortuus est hic diues, & sepultus est in inferno. Ite ad thesaurum eius: & in illius medio inuenietis cor eius, corpore iam humato. Abierunt hominis parentes & amici, & cor adhuc calidum in medio nummorum eius inuenerunt. Certè hanc nimiam & superfluam sollicitudinis vanitatem videre etiam ethnici, & rerum caelestium ignari, potuerunt. Aristippus Philosophus validissimis argumentis hortabatur, nec de præteritis curam postea suscipiendam, nec de futuris antea. Id enim animi bene cõstituti signum esse. Iubebat autem in diem animum intendere. *Solum enim aiebat præsens in manu nostrâ positum esse, non præteritum, nec instans. Illud enim abijce; hoc auenturum sit, incertum esse.* Phocion Atheniensis idicere solebat, *multo satius esse humi cubantem viuere, ac bono quietæque animo esse, quam perturbatum in aureo lecto*. Si Christi Saluatoris doctrina non mouet, docentis vitæ verbum sollicitudinibus huius vitæ suffocari; moueat ethnicorum sententia, qui sollicitudinem viro prudente indignam iudicauerunt. Sed etsi quem fides non mouet, ratio parum mouebit, tamen fidei nostræ tarditatem rationis lumen confundet, & coram Deo condemnabit. Vide plura in Dominica 14. post Pentecosten.

2. *Locus de diuitijs, verbum Dei suffocantibus.*

Quia diuitias rem esse spinosam, & salutem nostram ita inimicam atque aduersam, vt verbū salutis suffocent, ne fructū aliquem in corde referat, difficulter à multis creditur; perspicuis id & multis argumentis ostendetur, manendo in comparatione Saluatoris, quam maximè aptam & appositam fuisse dubitari nõ debet. Diuitiarum autem hoc loco non vsum necessarium atque laudabilem, sed cupiditatem cæcam, & vanam circa illas voluptatem, Christus intelligit & diuites vel auaros, vel vanos, & arrogantes hæc parabola

taxat; non iustos, misericordes, liberales, ac dispensatores fideles. De huiusmodi igitur loquendo, primum, quemadmodum ad spinas accessus est difficilis & periculosus, & vix illæsus ab illis discedis; sic diuitum conuersatio & familiaritas pauperibus est periculosa, qui ita sæpenumero lacerati ab illis abeunt (quum amicitia dissoluitur) vt hic agrum, ille domum, alius pecora sibi ablata deplorat. Sed & ipsius diuitis animus non minùs laceratur, atque in multa conuellitur, studens diuitiis. Vnde Sapiens: *Semina omnis auari animas possidentium rapiunt*. id est, studia & cogitationes auari, quibus vult per fas nefasque ditescere, animam eius perdunt, rapiunt, lacerant. Rursum diuitiæ spinis in eo allumiantur, quòd qui spinas laxa & aperta manu tenet illarum non pungitur aculeis: siua verò manum contraxit, quo magis contrahit, eo magis sauciatur. Sic enim diuitiæ, si expansa & liberali manu ferantur, noxiæ non sunt, sed causa meriti; si verò arctius eas comprimis, si auide contringis & tenes, si difficulter eas à te. perinde ac si viscera tua essent, auelli sinas, iam animum tuum mortiferis aculeis cruentant, Dei & salutis tuæ curam tibi auferunt, verbum Dei in te suffocant, insana te cupiditate affigunt, sædō amore rei per se vilissimæ dedecorat, Deo te & hominibus exosum, vilem atque inuilem reddunt. Hinc Propheta: *Diuitia sicut affluant, nolite cor apponere*. Pungent enim, si fortiter cor apponas. Tertio comparantur spinæ diuitiis: quia sicut spineta suapte natura latibula sunt reptilium, & animalium venatorum receptacula: sic omnium ferè vitiorum diuitiæ. *Diabolus veluti serpens* (ait Chryso-stomus) *spinis occultatur, intra diuitiarum imposturam aspidè latitans. Radix omnium malorum cupiditas*; materialis scilicet, quia omnibus exequedis peccatis materiam verberim præbet. Diuitem enim luxus, fastus, ambitio, gula, comestatio, rapina, fraus, iuramenta iam quodammodo decere & ornate videntur, aut certè ei impunè licere. Vnde

Pars Hyemalis.

X

ostenderit,

In vita eius
apud Surium,
20. 3. pag. 619.
Exemplum.

Eliaicus de
var. hist. lib. 14.

Apophteg.

Stobæus ser. 1. de
Prudent.

Apophteg.

Text. 4.

Diuitiæ quot
modis sunt
spinæ.
Sæcla in Luc. 8.

Proverb. 1.

2.

Psal. 61.

3.

Hom. 8. in epist.
ad Roman.
1. Tim. 6.

Eccles. 31.

Psal. 110.
Psal. 111.

Eccles. 3.

offenderit, subuertent illum. Nonne ergo diuitiæ vera sunt latibula & spinera, in quibus & facere & loqui liceat quicquid liber? Rectè Diogenes vocauit diuitias *velamentum malitiæ*. Iam verò, vt spinas qualdam esse diuitias Deus ostenderet: mille difficultatibus earum aditum sepius, & ad acquirendum difficiles esse voluit. Sicut enim olitores hortos circumsepere spinis solent, ne furibus, aut pecori facilis pateat locus; ita Deus diuitiis comparandis & conseruandis, sollicitudinum & anxietatum claustra obdidit, ne homines, qui belluino more in secularia ruunt, impune transeant. Vnde per Prophetam: *Sepiam vias tuas spinis*, quasi diceret: *Quia auiditas tua nullis potest coerceri vinculis; quin hortos & pomaria expiles, aliud excogitabo remedium.* Auiditatem hanc tuam multorum laborum vertribus circumdabo, vt, quod pudor non potuit, prohibear periculum. Ea tamen hominum dementia est, vt quemadmodum pueri furaces & petulantes per medias spinarum & ruborum siluas, cruentatis etiam manibus & pedibus, non dubitant pomaria expilare; sic & illi, omnes à Deo difficultates immittas nihil morati, ad opesquirendas, etiam multis acceptis animi corporisque vulneribus, perinaciter contendunt. Deus in ipsis terræ visceribus, & intimis adytis, aurum argentumque recondidit, vt nec facile inueniri, nec inuentum nisi difficillimè effodi potuerit. At nihilominus *effodiuntur opes, irritamenta malorum.* Sed huiusmodi homines focas sibi fodiunt, non in quibus boni aliquid inueniant, verum per quas in infernum descendant. Sic Augustinus: *Vt quid terram sollicitus? fossam facis, qua descendas, & foueam qua pereas; non in qua, quod quis vis, inuenias.*

Rursum, vt spina dolorem infert, quum infigitur, & cum infixæ manet, & multo maximè cum extrahitur: sic omnino diuitiæ sudores magnos adferunt in acquirendo, maiores in possidendo, sed multo maximos in amittendo, & vt colligi spinæ non possunt, quin manum lædant; sic & vt comparari diuitiæ vix possunt, quin anima lædatur. Porro sic diuitiæ sunt spinæ, vt quemadmodum spinæ non nisi in extremitate pungunt, & aculeos gerunt, quum reliquum corpus planum & tractabile sit: ita diuitiæ nunc quidem videntur dulces, ac iucundæ, & elegantes; sed in morte, & extremo vitæ ita horribiliter pungunt, vt sanguinem cordis eliciant. Nemo moriens tanto dolore afficitur

Laert. lib. 6.
4.

Simile.

Osea 2.

Similia.

Sermo. 341. de pompo.

5.
Ludolphus de vita Christi, part. 1. cap. 64.

6.

quanto auarus. Vnde Sapiens. *Q mors, quàm amara est memoria tui, homini habenti pacem in substantia sua!* id est, qui in diuitiis tanquam in summo quodam bono conuiescit. Qualis ille erar, de quo in Evangelio Christus: *Dicam anima mea: Anima habes multa bona posita in annis plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.* Vides quanta pax huic homini in substantia fuit, quàm illi dulces & iucundæ diuitiæ fuerunt? Sed vide aculeum extremis hærentem: *Stulte, hæc nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, curius erunt?* Solent pueri, vt alios decipiant, in rosa pulcherrima spinam abscondere, vt alij, eius pulchritudinem admirati, nares admoueant olfaciendi causa; quòd cum faciunt, à spina punguntur: sic diabolus nummorum pulchritudine, in quibus latet spina, homines decipit. Hæc de causa Christus apud Matthæum. *Fallaces diuitias* vocat. Fallunt enim mille modis. 1. quia spina latet, quæ in extremo pungit, vt iam dictum est. 2. quia multa promittunt, & nihil conferunt. *Dormierunt omnes viri diuitiarum somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Vnde sanctus Augustinus: *Cum acquirunt ut diuitias, falsam lætitiã retribuant, & quum perduntur, veram tristiã derelinquunt.* 3. quia bona videntur, sed non sunt. Vnde Augustinus: *Talibus bonis non sunt homines boni: sed aliunde boni facti, bene vtendo faciunt ut ista sint bona.* Et vt vestimenta non calefaciunt corpora, sed à corporibus calefiunt, posteaq; calorem fouent: sic diuitiæ non faciunt bonum, sed ex bono vsu possidentis fouendæ virtutis subseruiunt. 4. fallunt, quia ne hoc ipsum quidem, propter quod appetuntur, præstant; id est, cupiditatem habendi non restringunt, sed augent. Appositè Plutarchus: *A quibus malis liberant diuitia, si nec hoc ipsum quidem adiungunt malum, sui cupiditatem?* Potus sitim sedat; famem cibis restinguit, vestis corpus calefacit; nullæ diuitiæ auaro satisfaciunt. Idem diuitiis dicere licebit, quod in medicum competit inopostorem: *Pharmacum tuum, morbum auget.* 5. fallunt, quia quum vsibus nostris seruire debent, faciunt vt nos illi seruiamus: serui & ministri ad hoc in domo sunt, vt dominum à varia sollicitudine liberent, dum vnus huius, alter illius curam habet, & in illis dominus acquiescit. At econtrà, diuitiæ non liberant possessores suos à curis & molestiis, sed onerant eos maximis sollicitudinibus. 6. fallunt, quia quum stabilitatem promittant, mille casibus abripiuntur, & nihil illis fugacius.

Eccles. 4.1.

Luca 12.

Simile.

Matth. 13.
Diuitiæ fallaces.

1.
2.

Sermo. 3. de Innocent.

3.
Epist. 122.

Simile.

Plutarch. lib. de virt. & vitii.

En lib. de cupid. diuitiarum.
Apophtegmata.

5.
Simile.

De contempt. mundi, part. 3. cap. 18.

6.

Homil. 2. ad pop.
Antioche.

Polchrè Chrysoſtomus : *Fugitiuus eſt & ingratus ſeruus pecuniam, vel ſummam ei vincula iniicias. Nam & cum ipſis vinculis auſugit; & quamuis ſeruorum adhibita ſit cuſtodia, ſeruus tamen ſeruis perſuadens; cum ipſis fugit cuſtodbibus.* 7 maxime fallunt, quod dum ſui nos amore capiunt & oblectant, celeftium nos amore, quæ nobis oblata ſunt, penitus ſpoliati, & eſt hæc maxima deceptio. *Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ, Deum amare & pecuniam.* De hac deceptione dixit Sapiens : *Eſt & alia infirmitas peſſima, quam vidi ſub ſole: diuitia conſeruata in malum domini ſui. Pereunt enim in afflictione peſſima.* Et Propheta : *Va qui congregat auaritiæ malam domui ſuæ. Uſquequo aggravat contra ſe denſum lutum?* Nam domui ſuæ. Uſquequo quis extrahitur, & tamen excipitur è denſo luto nec facile quis extrahitur, & tamen excipitur maculatur; ſic amor diuitiarum difficiliſſimè excutitur & animum tamen ſerè deſpurcat. Rurſum adhuc ideo fallunt; quia non cedunt ei, propter quem ſeruantur. Sic de avaro Sapiens : *Generauit filium qui in ſumma egeſtate de avaro Sapiens: Generauit autem cui congregauit ea.* Et Chriſtus in Euangelio : *Quæ autem paraſiti, cuius erunt?* Hanc propriam avari pœnam Scriptura deſcribit. Denique & in eo miſerè fallunt diuitiæ, quod faciunt homines ſuperbire, quum nihil in illis ſit vnde ſuperbiant. Diuitiæ enim dantur quidem bonis, ne putentur mala: ſed dantur etiam & malis, ne putentur magna bona, ait S. Auguſtinus. Quare Apoſtolus dicit : *Præcipe diuitibus huius ſæculi, non ſublimes ſapere, nec ſperare in incerto diuitiarum.* Appoſitè D. Auguſtinus : *Superbire de diuitiis qua abundant, & de illis gaudere, in domo, quum hoc illi bonum eſſet, vt vulnere non haberet, & ne vno quidem indigeret emplaſtro.* Vulnus enim & ægritudine animi, eſt amor diuitiarum. Poſtremo fallunt, quia non aſſequitur diues quod ambiebat. *Tela aranea texerunt: tela eorum non erunt in veſtimentum; opera eorum inutilia.* Aranea ſe totam cuiſcerat, vt telam ſcopæ icſtu diſſoluitur. Similes ſunt cani Aſopico vmbra conſectanti, & id quod habet amittenti: vmbra honorum quarunt, veris bonis excidunt. Tot ergo modis, & adhuc multo plurius (quos ex Scripturis & Patribus diligens concionator obſeruare poterit) fallaces ſunt diuitiæ: & quia fallaces, idè in illis latet ſpina, quæ occultè pungit auarè poſſidentes. Quod ſi verò has ſpinas diuites non ſentiunt, hoc idè

Lucæ 18.

Eccleſ. 5.

Abac. 2.
Simile.

8.

Eccleſ. 5.
Pſal. 38.

Lucæ 12.
9.

Enchir. 70.
1. Timoth. 6.

Simile.
2. eſt. Euangel.
lib. 2. quaſt. 29.

70.
Eſaiæ 59.

ſit, quia manicis ferreis induiti, has ſpinas contrectant, id eſt, cor habet auaritia & ambitione ſic obduratum, vt illas non ſentiant. Iam verò, ſi diuitiæ ſunt ſpinæ, profeſſo diuites ipſe rubus & ſpinetum erit: rubus certe, qualem Moyſes vidit, qui ardet, & non comburitur. Verbum enim Dei, ignium eloquium eſt vehementer. Et Dominus per Ieremiam ait : *Nunquid verba mea non ſunt quæ aſi ignis, dicit Dominus? Verbum ergo Dei à diuite auditu, acceptu, creditu ardet, & calefacit, mouet & compungit; diuitiarum tamen ſpinas & cor auarum non exurit, non conſumit In pecuniarum amore integrum & immotum cor manet. Hoc eſt miraculum fatanæ, quod, quia quotidie videtur, pro miraculo non habetur. Diuites enim, ſeu diuitiarum amatores, ideo auditu Dei verbo fructum non faciunt, ideo in illis ſuffocatur verbum, quia (vt David canit) Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurda, & obſcurant aures ſuas: quæ non exaudiet voces incantantium, & venefici incantantis ſapienter. Eadem quippe laborant infantia, eadè perſtinacia, qua alpides: qui (vt D. Auguſtinus hunc locum exponit) ſe in lucem elatobris cauea ſua exerat, audita venefici incantatione, qua naturaliter delectatur & educitur, alteram aurem terra, alteram verò cauda extremitate obdit & claudit, quo factò immota permanet in ſua ſpelunca. Sic enim diuitiarum amator, vt in vitiorum ſuorum fouea deliteſcat, ne vocem Dei in verbi prædicatione vocantis audiat, animi ſui auditu partim terra, id eſt, terrenis cogitationibus & voluptatibus oppilat; partim verò cauda, id eſt, ſine ſibi propoſito, in quæ omnes ſuos conatus dirigit, & à quo recedere non vult; qui eſt, vt per diuitias celebris in ſeculo fiat, aut plures adhuc opes acquirat, aliudve conſimile. Hic ergo amor ſæculi, & rerum ſecularium in diuitibus auaris, germinantem virtutem ſuffocat, neque fructum facere ſinit. Sicut luna non patitur eclipſim, niſi cum plena eſt; ſic homo tunc maxime obſcuratur, quum plenus eſt diuitiis. Et ſicut luna in plenilunio magis diſtat à ſole, à quo lumen accipit; ita homo tum demum longiſſimè ab illuminatore Deo ſeparatur, quando diuitiarum luxu & ſuperabundantia tumet. Atque hæc de diuitiarum amore, quatenus ſpinolæ ſunt, & verbu Dei ſuffocant. Plura contra infaniam auaritiæ in alijs Euangelijs.*

Diues ſpinetum eſt.
Pſal. 118.

Ierem. 23.

Pſal. 57.

Enarrat. ibid.

Simile.

Simile.

Locus de voluptatibus vitæ, qua verbum Dei ſuffocant.

Quod Chriſtus adiecit, Et voluptatibus vitæ euntes ſuffocant

De voluptate carnali.

suffocantur, non miris verum ac vulgare est, quam quod de sollicitudinibus & aruitiis dictum est. Voluptas enim carnalis magis adhuc animam implicatam & impeditam tenet, ne verbum Dei in ea fructificet; quam vel sollicitudo, vel diuitia. Quemadmodum enim spiritui nihil magis ex diametro aduersum est, quam caro; quæ quasi iuratus hostis *concupiscit aduersus spiritum*, & bellum cum eo incessanter gerit; sic eius voluptas spirituali doctrinæ maximum obicem ponit. Cum aqua suam retinet naturam, igni aduersatur atque resistit, eumque restinguit; at quum in ardentem fornacem imittitur, in ignem versa est, ipsam ignem vehementius accendit: sic planè in hominibus voluptas, si spiritus quodammodo in carnem verus est, vt non nisi carnis desideria perficiat, ipsamque carnem magis inflammamet, omnes suas cogitationes ad carnis voluptates explendas conuertens; omnemque ingenij facultatem ad cultum ventris impendens; cuius tamen natura & officium erat, carnem suo imperio subigere, & vel rationis vinculo cohibere, vel gratiæ adiutorio eius imperum superare, & flammam retingere. Sed hanc in animum tyrannidem exercet caro voluptati assueta: quod tunc primum apparet, quum verbo Dei auditio, erigere se, & à voluptatis lordibus emergere animus conatur. Quemadmodum enim pisces, quam diu inuenta in hamo esca piscantur, nihil doloris sentiunt; at vbi piscator fallacia sua in sublime atollit, & pisces hamo comprehensit, ab aquis extrahuntur, tunc, quæ illis esca dulcis videbatur, aculeus eorum eripiens. sic qui carnis voluptatibus irretiti tenentur, tunc demum se captos sentiunt. quando verbo Dei, penas æternas comminante, territi, & à diabolo se sublimes teneri animaduertentes, inde se extricare cupiunt, & non possunt. Et sicut auis, cum laqueo capta & esca oblectata, ibidem sponte manet, vincula non sentit; at vbi iam satiatæ, auolare nititur, tunc demum stringentis laquei vim agnoscit: sic omnino voluptuarij, quam diu nihil de Deo auerunt, vel cogitant, sed voluptatibus fruuntur suis, nullo se in periculo versari existimant; vbi ex auditu verbi Dei, periculi magnitudinem perspecta, emergere conantur, tunc demum & carnis suæ tyrannidem, & diaboli laqueum atque potentiam agnoscunt. Huius autem tyrannidis, & ad emergendum difficultatis causa est, improba voluptatis vis & potentia, quam ad Dei verbum suffocandam, quasi ex natura

Gal. 5.

Simile.

Simile.

Simile.

Voluptas, tyrannidis.

sua habet. Quemadmodum enim vilissimis cibis repletus, *Simile.* ad splendidam mensam recumbens, nullo optimorum ciborum desiderio tangitur: sic carnalibus voluptatibus repleti, caelestia fastidiunt. Imò huiusmodi non secus ac serpentes, quæ terram comedunt cunctis diebus, aut talpæ, quæ sola terra aluntur, & non nisi in terra abscondantur; aut sicut conchylia terræ perpetuo affixa visitant: sic solis terrenis & carnalibus oblectantur, omni rerum spiritualium gustu amisso. Hoc est quod propheta de huiusmodi dixit: *Ipsi intraverunt ad Beelphegor* (qui Deus immunditiæ erat) *Ope 9.* & *abalienati sunt in confusione, & facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.* In carnem & terram versi sunt, quorum in huiusmodi rebus voluptas tota consistit. Quare quemadmodum vicerosi quidam, qui ex vlcerum suorum ostentatione stipem colligunt, si salutem illis pollicentur, planè respiciunt, quia per vicera sua alimentum sibi & lucrum parant: sic isti voluptuarij, prorsus in carnem conuersi, suarum voluptatum illecebra sic deliniti sunt, vt neque morbum agnoscant, nec ab illo sanari velint. Nihil igitur mirum, si verbum Dei auditum in illis penitus suffocatur. Sunt nerape ligno viridi similes, quod adeo à subiecto igne non accenditur, vt etiam ignem suo humore extinguat. Sic enim isti adeo à Dei verbo non accenduntur, vt illud etiã penitus suffocent, atque adeo pedibus conculcent. Isti enim sunt *porci*, quorum *Deus venter est*: quibus *margaritas proici*, caelestia administrari, verat Christus, *ne pedibus conculcent ea*, id est, frigidis affectibus commaculent. Nam vt simia suam deformitatem in speculo videns, ipsum speculũ, si potest, irata confringit; sic voluptuarij (quos *inimicos crucis Christi* Paulus vocat) verbum Dei (in quo, sicut in speculo, suas turpitudines omnes damnatas vident) eiusque predicationem exosam habent, & prorsus non fieri vellent. Vnde fit, vt quemadmodum reliquæ laudæ aues auroram mane aduentantem garritu strepituque excipiunt, nocturnæ verò & vesperiliones fugiant, sed quæ in penitissimas cauarum suorum partes addunt, sic voluptuarij & carnales lucem diuini verbi fugiant, & vel ecclesiam exeant, quum cõcio habenda est, vel si manent, omnem reprehendendi occasionem rapiant: boni verò & audiunt, & laudant, & seruant quæ dicuntur. Vnde Sapiens: *Audiuit luxuriosus verbum sapiens, & displicebit illi, & proiciet illud post dorsum suum.* Horum quippe iudicium nihil à brutis differt: quæ vt sceno magis delectantur

Similia.

1.

2.

3.

Philip. 3.

5.

Eccles. 2.

6.

*Pfal. 118.
Allegoria.*

Luca 16.

Exempla.

*Laer. lib. 6.
Simile.*

*Maximus ferm.
27.
Laer. lib. 6.
cap. 1.
Aphobtheg.
Idē lib. 1, cap. 2.*

*Voluptates
fallaces.*

*Proa. 14.
Similia.
r.*

quàm auro, quædam etiam luto ipso, ut porci, sic isti carnis voluptatibus, eisdemq; subinde sordidissimis, magis quàm cælesti sapientia, quæ est desiderabilis super aurum & copation, oblectantur. Iacob, quàm diu de Lia & ancilla eius filios suscepit, de redeundo in patriam nunquam cogitavit: ac ubi ex Rachel filium suscepit, statim in patriam rediit. Sic voluptatibus terrenis implicati, calum obliuiscuntur. Dives ille epulo, totus voluptuarius; qui epulabatur quotidie splendide, quum in loco tormentorum esset, rogat Lazarum ad fratres suos resuscitatum remitti, qui eos moneret, ne in eundem locum, deliciis quoque & illi vacantes, venirent. Sed responsum accepit: *Habent Moysen & Prophetas. Si eos non audierint, nec si ex mortuis quis resurgat, credent.* Ad Scripturæ & verbi prædicationem voluptuarios remittit Christus; qui si hoc medio non respiciant, nullo emendabuntur. Si ergo saluari volunt, tales esse desinere debent, ut verbum amplius non suffocetur, sed fructum ferat. Deus non in deliciis inuenitur, sed in temperantia & sobrietate. Moyses non inter epulas, sed in deserto, & iuxta rubrum fuit, quum eum Deus vocaret ut Dux esset populi sui. Dalila sicca blanditiæ fortissimum Sampsonem & oculis priuarunt, & in pistrinum duxerunt. Salomonem voluptates perdidit. Voluptates carnis etiam fortissimos excæcât, ut lucem verbi Dei ferre nequeant, & in miseram vitiorum feruitutem adigunt. Sed surgant ethnici, & nostram cæcitatatem condemnent. Gula & ventri deditos Diogenes similes esse dicebat: arboribus per præcipitia nascētibus, quorum fructus homo non gustaret, sed à coruis & volucribus ederentur. Docet voluptuarios & Reipub. & sibi instructuosos esse, sed escam dæmonum. Dicebat idem, sicuti, ubi magna ciborum copia est, ibi multi mures & feles versari solent: sic ea corpora quæ multum cibi capiunt, multos animi morbos contrahere. Antisthenes alius Philosophus dicebat se malle insanire, quàm voluptate affici. Insaniam enim aufert medicus: voluptas mentem aufert, & ix sanabile malum est. Aristoteles admonerat, ut voluptates contemplantur non venientes, sed abeuntes; non à fronte, sed à tergo. Venientes enim fucata specie blandiuntur; abeuntes autem, præsentiam ac dolorem relinquunt. Sic sancta Scriptura dixit: *Risus dolore miscbitur, & extrema gaudij luctus occupat.* Quare voluptuarios species prima voluptatis sic decipit, ut paruulos pueros accensa candela: qui flammam pulchrè

pulchrè lucentem videntes, digitos immittunt, ut eam rapiant, existimantes non ignem, sed lucidum quid esse; moxque adustis digitis, incōsolabiliter plorant. Sic enim voluptuarij, specie voluptatum capti, ignem inueniunt, ubi lucem expectabant; dolorem sentiunt, seu nunc conscientiæ vermen, seu postea ignem æternum. Sicut enim mercator de falso panno non ostendit emptori mediū neque finem, sed tantum caput; sic diabolus, mercator peccati, ostendit peccatori solum caput panni, id est, delectationem culpæ: non medium, id est, remorsum conscientiæ, nec finem, qui est poena gehennæ. Quemadmodum enim latrones, quum non possunt apertam viam hominibus afferre, in locis operarum, aut contractis vallibus iuxta viam positis, viatoribus insidiantur, ut inopinosos opprimât: sic diabolus, mudanarum voluptatum umbras subiens, quæ iuxta nos in hac vita, cuiusque communibus actionibus sunt, & frequenter occurrūt, per illas nobis insidiat. Sed in hac praxi & fraude diabolica, boni quidem apprehendunt peccatum per caudam, finem eius spectantes, ut electus Iacob tenuit pedem fratris sui Esau, & ut Moyses accipiens serpentem per caudam, conuertit eam in virgam, id est, in id quod erat; sed mali apprehendunt peccatum per caput, præsentem voluptatem sectantes, & sic quasi ab ore serpentis deuorantur. Quum in tam varijs Philosophorū sectis, alij ad alias subinde transirent. Peripatetici ad Platonicos, & vicissim, utriusque etiã ad Stoicos, & Stoici, ad Academicos, & vicissim; tamen ex solis Epicureis (quibus voluptas erat summum bonum) nulli ad alias sectas defeceerūt. Huius rei causã rogatus Arcefilais respondit: *Quia ex viris galli fiunt, ex gallis viri nequam.* Gallos dixit sacerdotes Cybeles euiratos: sentiens homines à voluptatis morbo vix vquam sanari, & ad meliorem mentem transire. Alterius Philosophi sententia erat, *in summo digito, non caua manu gestandum esse.* Quo euidenter docetur, parcissimè esse voluptates capiendas. Sic ad pugnam Gedeonis illi soli eliguntur, qui caua manu ex flumine biberunt; illi, ut inutiles ad bellum Domini, reiciuntur, qui flexo poplite, & proni in terram cubantes, biberunt: quo docetur, homines terrenis voluptatibus sese immergentes, ad militiam Christianã ineptos esse. Sed ad voluptatum corruptelam ut redeam: sicut in vase aliquo aceti pleno si guttulam mellis instilaueris, nihil de acore acetum deponet, quia tantilla dulcedo in tanta contrarij

*Voluptatum
corruptela.
Simile.*

saporis multitudine facile euanesceat: sic in anima hominis voluptuarij, qui non nisi ea quæ carnis sunt sapit, verbi diuini suauitas perire solet, & suffocari. Qui enim carni deditus est, cor acetosum, & multis amaritudinibus repletum habet; labore videlicet in ijs conquirendis quæ voluptatem pariunt: timorem & anxietatem, vt vel sine infamia, vel sine damno ea conseruet: dolorem, si quædo concupitis (vt sæpè fit) non potiat. Quæ enim nimis amantur, nimio dolore relinquuntur. Mel ergo verbi cælestis, vel diuinarum inspirationum, in animum his contrarijs affectibus plenum ac perturbatum, vbi immissum fuerit, citò dissipabitur. Bion Boristhenites, philosophus Platonicus, cum illi probro daretur quòd adolescentem quendam in suam disciplinam non traxisset: *Non est, inquit, possibile molle caseum hamo trahere.* Virtutis disciplinam, quæ alperu quid & arduum in primo congressu præ se fert, ab animo molli, & voluptatibus dedito, arripi non posse sentiebat. Nec minus sapienter Bias Prinæus, vnus ex septem (quos vocabat) sapientibus, percontanti impio quid esset pietas, nihil respondit. Quinque ille silentij causam sciscitaretur: *Quia,* inquit, *de rebus nihil ad te pertinentibus quæris.* Sentiebat honestæ & salutaris doctrinæ homines malè feriatos capaces non esse. Atque ita quidè rei se natura habet. Non tamen à schola verbi sui voluptuarios Christus abarceat; imò omnes *qui laborant & onerati sunt:* ad se vocat. Laborat autem, si quis alius, voluptuarius maximè, cui accerrimus domesticus & perpetuus hostis caro est. Sed monet in hoc Evangelio, voluptatum curam deponendam, vt verbum in corde fructificet. Si Polemonem iuuenem ebriosum & coronatam, cum suis sodalibus in scholam Xenocratis irruentem per contemptum, oratio Xenocratis de temperantia habita in alium virum mutare potuit; multo magis Christi doctrina Magdalenas, Matthæos & Zachæos conuerterit. Cum Paulus coram Felice, Proconsule Romano, de *iustitia & castitate,* & de iudicio futuro disputauit, tremefactus Felix fuit, & clementer Paulum dimisit: sed voluptates seculi, quibus abundauit, verbum salutis in eo suffocauerunt. Vt sensus morbo deprauatus, dulcem fauū iudicat amarum; sic animus prauis affectibus corruptus, suauia Dei verba insuauia æstimat. Vt suas rosas proiciunt, & lutum quarunt; sic voluptuarij siliquis porcorum cum filio prodigo velscuntur & delectantur, verbi Dei gustum non habent.

Quum

Quum autem voluptatum maxima pars, quasi que fundamentum & radix, in ventris cura consistat, in crapula & ebrietate versetur, ad huius loci tractationem referri potest, quod Christus in alio Evangelio dicit: *Attendite vobis ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, & superueniat in vos repentina dies illa.* Docet enim illis verbis Christus, vnam causam obliuionis Dei, vnam causam suffocari verbi Dei, vnam causam neglectæ & indebitæ preparationis nostræ ad futurum iudicium, hanc in primis esse, quòd in crapula & ebrietate voluptatem coniectando, grauantur corda hominum, & ad rerum cælestium cogitationem ac desideria hebetantur. Sic passim docet Scriptura: *Vinum & ebrietas auferunt cor,* ait Oteas. Apostolus curam ventris, & cultum Christi, quasi ex d ametro pugnare docuit, dicens: *Non in comestationibus, nec in ebrietatibus, sed induimini Iesum Christum; & carnis curam ne feceritis in desiderijs.* Opponit hæc duo: Indui Christum, & carnis curam facere in desiderijs, id est, voluptatis causa. Rursu aibi: *Inimicos crucis Christi* vocat, quoru *Deus venter est.* Adeo videlicet grauantur corda crapula & ebrietate, vt gulosi ac ebrij ventri suo seruiant, non Deo. De veteri populo in deserto scripsit Moyles, *Sedit populus manducare, bibere, & surrexerunt ludere.* id est, post epulas vitulum suum aureum adorauerunt. Vox enim *ludere,* hoc loco idolum adorare, apud Hebræos significat. Sed & hoc aliàs futurum prædixit: *Cum comederint, & iurati erunt, si que fuerint, auertentur ad deos alienos, & seruent eis.* Quod ita accidisse Oteas commemorat: *Iuxta passena sua adimpleti sunt. Saturati sunt, & eleuauerunt cor suum, & obliui sunt mei.* Sodomæ & Gomorthæ incendia ex hac gula fornicæ accensa, sunt. *Hæc sunt iniquitas tua Sodomorum, & ablutras panis.* Propter hanc gula vim & certâ corruptelâ, orat in Scripturis vir sanctus: *Aufer à me concupiscentias ventris, & animo irreuerenti, & insano ne tradas me.* Et sic quidè Scriptura de factis se se habere docet. Sed nunc causas breuiter aperiam. Neminè sciet ex duplici natura hominem constare, corpore, & anima rationali, vna mortali, altera immortali; vna ad præteritæ vitæ omnia constituta, altera ad sempiternam beatitudinem consequendam ordinata; vna denique post peccati corruptionem ad sensibilem a proclij, altera tumum ferri, & Deum appetere nata. Inter hæc duo, etiam in homine necdum in Christo regenerato, quædam pugna, vt ratio superior inferiori hominis

Exemplum.

Laert. lib. 4.
Apophteg.Exemplum.
Laert. lib. 7.
cap. 9.
Apophteg.

Matth. 11.

Exemplum.
Laert. lib. 4.

Act. 24.

Similia.

Osea 4.

Rom. 13.

Philip. 3.

Exodi 37.

Deut. 31.

Osea 13.

Ezech. 16.

Ecc. 1. 23.

minis parti contraria appetenti contradicat, & hæc vicissim illi repugnet. Sed Spiritu diuinæ gratiæ accedente, fortius est humani spiritus contra carnem, & superioris rationis contra appetitum interiorum certamen: carnis tamen non minus quàm antea contentio pertinax. De qua Apostolus: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Hæc enim sibi inuicem aduersantur, ut non quæcunq; uultis, illa faciatis. Et iterum: Abstinetes à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam.* Et rursum: *Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt, Sapientia autem carnis, inimica est Deo. Legi enim Dei subiecta non est: nec enim potest. Qui autem in carne sunt, placere Deo non possunt.* Hæc omnia Apostolus, docens eos qui carnis & sensuum desideria sequuntur, secundum spiritum ambulare, & Deo placere nõ posse. Hinc sequitur, eos qui carnem immodicè fouent, qui crapulæ & ebrietati vacantes, & voluptatibus huius uitæ operam dantes, carnis curam faciunt in desiderijs, habere corda grauata, secundum spiritum sapere non posse, denique uerbum Dei in eis suffocari. Quemadmodum enim, si quo æquales viribus in singulare certamen descendunt, ille haud dubiè victor euadet cui subsidia afferuntur: sic, si corpori subsidium adfers, delicatè nutritis, cibo potuq; affluè repleas, vires ei & impetum auges; non dubium, quin animam, eiusq; motus facillimè superabit. Quare Apostolus, qui spiritum Dei habuit (ait enim non uanè, *Ego quòd & ego spiritum Dei habeam*) castigat tamen corpus suum, ut placeret, immortificat, ne reprobus efficiatur, ne contra spiritum præualeat. Si castigatur corpus, ne reprobus quis fiat, id est, ne tradatur in reprobum sensum, faciens ea quæ non conueniunt, profectò corpus adeò non castigatur, ut etiam crapula repleatur, animam haud dubiè reprobam, efficiet. Sicut nauis oneraria (ait Chrysolomus) quæ supra suam magnitudinem uehèda capit, oneris magnitudine granata submergitur; ita anima & corporis nostri natura, si plures, acceperit cibos, quàm ferat sua uis, superimpletur, & iniectionum grauitatem non ferens, in perditionis pelagus demergitur. Et nauis, & gubernatores, & eos qui in prora, & alios nauigantes, & ipsum quis cum hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non scientia gubernatoris, non nauarum multitudo, non preparationis studium, non anni pars tempestiua, non aliud quicquam nauis, quæ sic onerata grauitatur, prædestinata, & crapulæ dispendis, ac delictis, & uacacibus accidit. Neque cogitationum multitudo, neque eruditio

Gal. 5.

Rom. 8.

Simile.

1. Cor. 7.
1. Cor. 9.

Rom. 1.

Simile.

In ser. cor. luxu
& crapulam.

Et admonitio, neque consilia, neque aliud quicquam, neque timor futurorum, neque pudor, neque accusatio præsentium, neque aliud quid saluare potest sic periclitantem animam; sed inualesciti luxus, & amentia per omnia; & sub aquas, nolens, uolens, eum qui ærotat desert, & graue facit naufragium. Hæc ille. Rursum alibi: *Quemadmodum seruus, quando supra vires quicquam impostum est, domino suo impudentis maledicit; sic & uenter nimium plenus, mentem & cogitationem plerumque corrumpit.* Sane quia hostis spiritui caro est, magna dementia est hosti: in tuum aere, eique arma, quibus te feriat, atque adeò occidat, subministrare. Subtrahe ligna si vis, ut non ardeat focus. Ignis carnalis ligna sunt potus & cibus. Arma quibus hostis te inuadit, carnis tuæ membra sunt. Illa igitur mortificare, non roborare debebas. Daniel primò destruxit idolum Bel, cui epulæ quotidie apponebantur, & postea draconem in eo latentem facillè expulit. Periculosum est, pullo indomito sine chamo & freno insidere. Sobrietas & abstinentia, carnis frenum sunt. Deinde suffocatur Dei uerbum, & cor aggrauat crapula quia lumen cordis offuscat ventris repletio. Unde S. Augustinus: *Cum anima ab esu & potu fuerit liberata, tunc se melius cognoscit. Sicut enim in speculo sordido non se talem homo aspicit qualis est; ita & esu & crapulâ si quis fuerit grauatus, alterum se sentit quàm est.* Ita bonas omnes cogitationes, quas ieiunus & sobrius animus facillè concipit, conceptas retinet, retentas in opus educit; una crapula obruit, suffocat, extinguit. Quemadmodum enim famelicus animus (ait S. Maximus) panem imaginatur; & sitientis aquam: sic hominis crapulosi, & uentri seruientis animus non nisi ciborum varias cupedias cogitat. Gnathonis animus non nisi in patinis est, & culinæ uestibulum non egreditur. Eleganter Tertullianus de huiusmodi: *Tota eorum charitas in cacabis seruet, tota fides in culinis calet, tota spes in psychicos. ferulæ iacet.* Apposite etiam Nilus, author Græcus: *Sicut mites igneus ad sonitum buccinæ, pralium indicantis, exhorrescit; sic homo gulosus ad omnem sermonem pietatis contrahescit.* Nihil ei de Deo, aut rebus diuinis; aut mortificatione corporis, sermo gratus est. Oportet, inquit, ut quocunq; tempore uiatur: & in officijs istis Ecclesiasticis, quanto minus fieri potest, obstringi debemus. Hæc est vox inimicorū crucis Christi, quarum Deus uenter est, pulmo templum, aequalitate altare, sacerdos coquus, ut loco citato scribit Tertullianus. Quod Apostolus de uiduis dixit, *Uidua in delicijs uiuens,*

Hom. 4. s. in
Matth.Similia.
Stella de cõterp.
mudi, pa. 3. c. 28.

Allegoria.

Lib. 99. vet. &
nou. test. q. 110.Simile.
Lib. 2. de Charit.Lib. contra
Orat. aduersus
uicia.
Simile.

Hom. 13. in 1. ad
Tim.

Similia.

2.

3.

In Diata sal.
Cap. 3.

4.

Isidorus Clar.
rat. 55.

5.

uiuens, mortua est, hoc de quouis vetriculo & guloso verum est. Venti enim solummodo (ait S. Chrylостomus, hæc verba Apostol: exponens) uiuit ceteris sensibus mortuus. Neque aspicit aspicienda, neque audit qua necessario audire conuenit, neque loquitur qua loqui oportet. Quemadmodum mortuus quispiam, in lecto iacens, complofis palpebris: clausis que luminibus, nullum omnino sensum habet, ita & hic. Imò longè deterius hic, quàm ille affectus est. Ille enim bona aquè atq; mala nò sentit, hic autem malorum tantum admittit sensum, nihilque boni penitus sentit. Nihil illum, ex his quæ in futura vita seruantur, mouet, sed ad omnia perstat immobilis, & quasi in tenebris instar muruorum degit. Et paulo post: Sicuti in oculorum pupilla, si intus positas tuniculas crassiores effeceris, cernendi vim ex se emittere nequit, & clarius intueri; cum radius ille oculorum ex ea pinguedine obtundatur, ac tenebris plena sint omnia: ita & corpus quum fuerit obesum, animam quoque obtusorem euadere necesse est. Hæc ille. Sic in delicijs uiuens, mortuus est, & suffocatur in eo uerbum Dei, Deum & diuina cogitate, appetere, comprehendere non potest. Sicut accipiter bene satur (ait S. Bonauentura) non uenit ad manum domini, utcumque ostensis illi carnibus uocetur: sic impinguatus, in crassius, dilatatus derelinquit factorem suum, nequit quam ei ostensa rubicunda eius passione. Hæc ille. Quare quod eleganter de castitate dixit Climacus, hoc de omni uirtute intelligendum, Ille, inquit, qui saturo corpore castitatem se putat seruatutum, similis illi est, qui proiecto pane, canem à se abigere conatur. Necessè enim est, ut obiecta moucant potentiam, & carni naturaliter deditus, carni indulgens, carnem ut equum ferocientem nimium impinguans, totus in cogitationes carnis feratur; fitque totus & animo & carne carnalis, non carne tantum appetens, sed & mente consentiens peccato. In toto enim isto animi & corporis nostri commercio id accidit (ut scripsit Clarus) quod in stateris; ut, quod uni additur, alterius fiat detrimentum: ut quo magis corpus alitur, hoc totum ad animi infirmitatem redundet. Si quum is, qui foris noster homo est, cor rumpitur; is, qui intus est, renouatur de die in diem, ut Apostolus scripsit: nihil dubium quin è diuerso quum is, qui fortis est noster homo, impinguatur & roboratur, is qui intus est, maceratur & infirmatur. Sic uel delictet voluptates huius uitæ, quarum uel maxima est gula carnisque cura uerbum Dei, & salutis æternæ doctrinam suffocant, grauem nobis & insipidam reddunt.

7. Quod

7. Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes uerbum retinent.

Locvs moralis de corde bono & optimo. Cor bonum, uerbum Dei retinet: cor optimum, fructum affert. Stomachus bonus cibum retinet. Stomachus optimus retentum digerit, & in singulas uenas distribuit. Cor bonum debet habere tres uirtutes, tribus alijs uitijs iam explicatis contrarias. 1. Cor fide ac fortitudine plenum, ideoque bene custoditum & collectum: fide, ut uerbum retineat, ne diabolus id rapiat: fortitudine, ut natum non arescat, nec suffocetur, sed fructum in patientia referat. 2. Cor charitate radicatum, ideoque molle, & ad uerbi doctrinam flexibile. 3. Cor cupiditate vacuum, & rerum diuinarum amore succensum. In tali corde uerbum Dei retinetur. Sicut cibis nec prodest, nec accedit corpori, qui statim emittitur; sic uerbum cordi quod non retinetur, non masticatur, non comeditur, non seruat. Vade ille: In corde meo abscondi eloquia tua, id est, diligenter, tanquam thesaurum reconditum, custodiui. Ad Prophetam Deus dicit: Fili hominis, quodcumque inueneris comede. Comede uolumen hoc. Quod Propheta quum exequutus esset, dixit: Comedi illud, & satium est in ore meo sicut mel dulce. Nullum est alimentum dulcius uerbo Dei. Id intelligens Dauid, qui erat uir secundum cor Dei, id est, corde bono & optimo præditus, dixit: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo. Et iterum: Iudicia Domini iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & suum. Et adhuc semel: Videte & gustate quàm suauis est Dominus. Et Paulus de Verbo Dei ait: Omnis Scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Sed illis demum uerbum Dei uerba dulcia, & tot modis utilia, qui ea retinent, qui gustant, qui comedunt, id est, diligenter meditantur & ruminant. Alimenta corporca, quàm diu in sua qualitate perdurant, & solida innatant stomacho, onera sunt. At ex eo quod erant mutata, in uires & sanguinem transeunt. Verba Dei sola fide accepta, nec per intellectum ruminata & expensa, nec per uoluntatem affectu intimo comprehensa, & in proxima deducta, onera sunt, & ad maius

Verbum Dei retinendum & ruminandum.

Simile.

Psal. 118.

Ezech. 3.

Psal. 118.

Psal. 118.

Psal. 33.

2. Tim. 3.

Simile.

maius iudicium : sed operatione animi exercita, nouas illi vires addunt, & varias virtutes proferunt. Quare Ezechiel dixit Deus, dato illi volumine prophético: *Veter tuus comedit, & viscera tua implebuntur volumine isto.* Id est, non solum hæc ore comedes, sed etiam in stomacho retinebis. Non solum verba mea intelliges (quod auari & voluptuarij faciunt) sed ea scrutaberis, in animo versabis, & in stomacho intellectus coquenda & digerenda seruabis. Quem admodum nihil prodest plantam inferere, si, priusquam fructum ferat, turbine aut procella euellatur; sic parum nobis vtilitatis adfert verbum Dei auditum, & in animo infertum & plantatum, si, priusquam fructum producat, fuerit tentationum vento conuulsium. De quibus Deus per Prophetam dicit: *Seminastis multum, & intulistis paruum; comedistis, & non estis saturati; bibistis, & non estis inebriati; operuistis vos, & non estis calefacti: & qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum.* Ostendit omnes nostros inanes Auditores, de quibus in hoc Euangelio Christus. Verbum Dei est *Manna c.* leste, quod interpretatur, *Quid est hoc? ut quotiescunque illud audimus, queramus, Quid est hoc?* Quare de illis, qui corde bono & optimo verbum retinent, longè aliter Scriptura loquitur: *Veni in hortum meum, foras mea sponsa: messui myrrhã meam cum aromatibus meis: comedi fauam cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.* Describit delicias verbi Dei, quibus corda bona & optima vberim patiscuntur & inebriantur. De quo & David: *Calix Domini inebrians, quàm præclarus est!* & apertius in Euangelio Christus: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, quod de spiritu sancto in credentes effundendo abudè dixit.* At per verbi Dei prædicationem hic spiritus gratiæ datur, vt supra est explicatum. Admirabiles igitur fructus percipit, & varias diuinæ gratiæ benedictiones accipit: cor bonum & optimum, Dei verbum retinens, comedens, & bibens, quod auditu accepit. De qua verbi Dei ruminatiõne & meditatione, eiusque fructu vario & amplissimo, iam semel atque iterum diximus; Laudat Romanos Apostolus: *bedistis ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis.* Laudat Galatas, quod sicut Angelus Dei exceperunt eum, idque adeo, vt dicat: *Testimoniũ perhibeo vobis, quia, si fieri posset oculis vestros eruissetis, & dedissetis mihi.* Laudat Thesaloniceenses, dicens: *Gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam, quã*

Ezech. 3.
Hector Pintus
in com. ibid.

Simile.

Agg. 2.

Cant. 5.

Psal. 22.

Ioan. 4.

Dom. inf. Off.
Nat. Uo. tex. 1.
Dom. 1. post Ep.
text. 5. Dom. 0.
post Epiph. 1. x. 1.

accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non vt verbum hominum, sed sicut verè est) verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidistis. Isti auditores in corde bono & optimo acceperunt verbum Dei. Et ne quis excipiat Paulum fuisse qui tunc prædicabat; sed similem verbi operationem, aut auditorum conuersionem, ad cuiusvis hodie Prædicatoris verbum non esse expectandum; proferam alia exempla. Audito hoc verbo Euangelico in Ecclesia, *Vadè, In vira eius perde, vende omnia qua habes, & da pauperibus, & veni, sequere me;* Antonius fit eremita. Audito illo verbo, *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, &c.* Apronianus primùm in Christum credit, baptizatur, fit martyr. Audita illa voce, *Tolle lege, tolle lege;* moxque lectis illis verbis Apostoli, *Non in comessationibus & ebrietatibus, non in contentione & emulatione, non in cubilibus & impudicitis, sed induimini Iesum Christum;* Augustinus plenè ad Christum conuertitur. Isti corde bono & optimo audierunt. Cor bonum quod bonæ indolis est, nullòque flagitio, aut scelere corruptum. Cor optimum quod gratia Dei illustrauit. *Omnia Ecclesia magisteria foris secus sonant Cathedram habet in celo qui intus docet,* ait S. Augustinus: *Neque enim qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat, Deus.* Quare, vt sanctus Gregorius scripsit, *Mutum est os omne quod loquitur, si Deus intus in corde non clamet: qui etiam aspirat verba que audiuntur. Nisi Dominus edificauerit domum, in vanum laborauerunt qui aedificant eam. Vanum est vobis ante lucem surgere. Surgite postquam sederitis: id est, à peccato liberabimini, postquam lucem Dei verbi, aut diuinæ inspirationis, in corde retinueritis, meditando & recolendo illam, videntes solent: vos qui manducatis panem doloris, id est, quorum tota voluptas carnalis est, conuertenda postea in dolores acerbissimos. Cain Dei ipsius voce admonitus fuit, nec his tamen melior factus est. Simon Magus ab ipso diuo Petro ad poenitentiam inuitatur: sed quia cor habuit felle amaritudinis repletum, auaritia scilicet & ambitione, nihil profecit.*

Roman. 6.
Exempla.
Galat. 4.
1. Thesal. 2.
Exempla.
In vira eius per S. Arhana.
Ingesti sancti Marcelli Papa Confess. lib. 8. cap. 12.
Roman. 18.
Tr. aff. 3. in epist. Ioan.
1. Corint. 3.
Moral. in 106. Lib. 11. cap. 5.
Psal. 126.
Genes. 3.
Astor. 7.

8. Et fructum afferunt cum patientia.

Locvs moralis de patientia ad omnes virtutes exequendas necessaria. Neque enim temerè, sed significantissimè adiecit Christus, cum patientia. Quem admodum enim Pars Hyemalis, Y agricola Patientia ad virtutes exequendas necessaria.

agricola de semine suo in terram iacto nunquam fructum refert, nisi magna vsus fuerit patientia, nisi multos labores perferat, multum diuque messem expectet; vide Dauid, *Evanescentes ibant & flebant, mittentes semina sua*: sic cor bonum, adeoque optimum, ex verbo Dei accepto nunquam fructum refert, nisi magna cum patientia, & animi fortitudine, qua negligentiam excutiat, consuetudini pravae resistat, tentationes, vel ex cupiditate; vel ex voluptate natas, repellat; operi virtutis, quod verbum docet, incumbat. Nempe quum virtus quaelibet, utcumque res per se iucunda & amabilis, ardua tamen sit, multisque difficultatibus circumsepta; siue propter naturae nostrae prauitatem, quae ad malum procliuis fertur, siue propter tot virtutis hostes; diabolus, mundum, carnem, siue denique propter ignauiam mentis: nisi tota haec, & tam varia difficultas patientia superetur, profus inaccessa erit. Vnde apposite dictum est: *Virtus sine patientia vidua est*. Et Apostolus virtutis praemium describens, dixit: *Is qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem quarunt, &c.* Non dixit, per bonum opus; sed, per patientiam boni operis: quia sine illa patientia vix multum boni operis praestari posse sciebat. Ideo alio in loco: *Exhibeamus nos tanquam Dei ministrum, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis*. Et ad Hebraeos dicit: *Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis reparationem*. Denique Christus, vbi multas & acerbis suorum calamitates praedixisset, subiecit, sermonem concludens: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*. quasi dicens, absque patientia vestra seruare animas vestras non poteritis. Quare patientia id esse videtur ad animi virtutem, quod panis est ad corporis vitam. Nam ut absque pane nullo cibo vesci potes, seu carne, seu pisce, seu oleribus, seu etiam pomis, ut salubriter vescaris; sed cum pane haec omnia & optime palato sapiunt, & alendo corpori salutaria fiunt: sic omnino absque patientia actiones suas nulla virtus explicare potest propter difficultates adiunctas; adhibita vero patientia, labores superantur, imò etiam delectant, ipsaque virtus vt iucundissima, sic facillima efficitur. Sed & hac de causa sanctus Iacobus dixit: *Patientia perfectum opus habet, vel, vt Graeci legunt, habet, id est, curare vt patientia praesto vobis sit, quae omne opus bonum perficiat*. Ideo subiungit: *Vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes*. id est, vt

Psal. 125.

Roman. 2.

2. Corinth. 5.

Hebr. 10.

Lucae 21.

Simile.

Iacobi 1.

nulla vobis virtus desit. Absque patientia enim in multis deficientis.

Porro virtutem nobilitat patientia, vnde Apostolus dixit (*Vnusquisque mercedem accipiet secundum proprium laborem*). Quorum verborum vim attendens D. Chryostomus sic scribit; *Dicam aliquid quod opinionem multorum videatur excedere, non tamen veritatem. Etsi bonum quis operatus fuerit magnificum vel virile; non autem cum labore atque periculo, non aliquam multam recipiet mercedem. Vnusquisque enim propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem; non secundum magnitudinem facti, sed prout fuerit qualitas passionis*. Haec ille, quae mox exemplis, & Scripturis probat. Paulus enim non gloriatur nisi *de infirmitatibus suis, & variis tribulationibus*. Iob ante calamitates quas tolerauit vir erat *iustus, & rectus, & timens Deum*; atque adeo admirandae virtutis, *in tota vita sua cor suum non reprehenderat eum*. Sed totum hoc diabolus calumniabatur, dicens, *Nunquid frustra colit Iob Deum? Nonne vallaasti eum, & totam substantiam eius?* Atqui quum omnibus exutus, & vlcere pessimo percussus, patientiam perpetuam seruaret, terga dat diabolus, nec amplius quod calumniaretur habuit. Denique Christus Dominus non aliam ob causam solius passionis & vulnerum suorum signa & cicatrices in corpore gloriosissimo tulit, atque in caelum vexit, quam vt doceret, passionis opus omnia alia miraculorum opera, & doctrinae munera, nobilitate & laude longo interuallo superasse. Nempe vt odores solent tum demum latius spargi, quam commouentur; sic sanctorum virtutes quae nobili patientia illustantur, odorem reddunt & Deo gratiorem, & hominibus illustriorem. Magna patientiae virtus; quae nouit Patientia mutare in gaudium, in firmitates in gloriam, in tribulationes in latitiam: vt de singulis docet Scriptura. *Ibunt Apostoli gaudentes à conspectu Concilij, quod digni habitissent, pro nomine Iesu contumeliam pati*. Paulus ait: *Gloriam in infirmitatibus meis*. Et Iacobus dicit: *Omne gaudium existimato fratres, quum in varias tentationes incideritis*.

Præterea, quia *iustus ex fide viuit, fides autem est rerum sperandarum basis & fundamentum*, spes vero patientia sustentatur; sit vt patientia sit vita iusti. Hinc Apostolus: *Si quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus*. Quare vt aceto oleum permiscemus, quod acrimoniam eius mitiget; & oculis nimio fulgore percussis, ad viridia eos defle-

Patientia virtutem nobilitat. 1. Corinth. 3.

In Episto. ad Olympiam.

2. Corinth. 12.

Iob 1.

Iob 27.

Iob 1.

Passio Christi, opus eius nobilissimum.

Simile.

Patientia mutat mala in bona.

Apost. 4. 2. Corinth. Iacobi 1.

Hebr. 11. Patientia, vita iusti.

Rom. 8. Similia.

Amus, vt recreentur: sic ad virtutum labores alacriter capeffendos, patientiæ virtutem, & futurorum bonorum expectationem adhibemus.

EVANGELIVM DOMINICÆ
QVINQVAGESIMÆ.

Luca 18.

SSVMP SIT Iesus duodecim discipulos suos secretò, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia qua scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Et postquam flagellauerint, occidens eum; & die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Erat autem verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant qua dicebantur. Factum est autem, cum appropinquaret Ierico, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans. Et cum audiret turbam prætereuntem; interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret. Et clamavit, dicens: Iesu filii David, miserere mei. Et qui præibant, increpabant eum vt taceret. Ipse verò multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Stans autem Iesus, insit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogabat illum, dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, vt videam. Et dixit illi Iesus: Respice. Fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit: & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs, vt vidit, dedit laudem Deo.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia que scripta sunt per Prophetas de Filio hominis. De memoria passionis Dominicæ, & contra Bacchanalia ante caput ieiunij Quadragesimalis.
2. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. De Christi erga nos amore, & horrore peccati causis passionis.
3. Ipse verò multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Non cedendum tentationi, aut difficultatibus obiectis circa bonum opus.
4. Stans

4. Stans autem Iesus, insit illum ad iuci ad se. De præsentis Dei auxilio, & Christi clementia erga fortes in fide, & constantes in bono opere.

5. Quid tibi vis faciam? Domine, vt videam. De omnium peccatorum cecitate humiliter agnoscenda.

1. Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia qua scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.

LOCVS moralis de passione Redemptoris nostri, & ab Iulio prædicta, & ab Ecclesia in hac præsentis Dominicæ repræsentata. Vtrumque enim ad mores plurimum facit. Nam ad prius quod attinet, etsi alias ob causas ex parte doctrinæ Christum passionem suam & nunc & * alias prædixerit; primùm, ad fidem discipulorum confirmandam, Amodo iam dixi vobis, priusquam fiat, vt, quum factum fuerit, credatis, quia ego sum: secundò, vt ostenderet se sponte passurum, Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam: terciò, vt certissimam suam præscientiam monstraret, Sciens Iesus quia venit hora eius, &c. quam etiam ob causam, ipsas futuræ passionis circumstantias in hoc Euangelio prædixit: tamen & ideo quoque prædixit, vt & amorem suum erga nos maximum ostenderet, & tantæ rei memoriam mentibus nostris altissimè infingeret: quorum illud nostrum erga Christum amorem mutuus, plurimum accendit; istud multis rationibus mores informar. Amorem suum erga nos, suam passionem prædicendo, expressit; quia de illa prius loquens & tractans cum Apollolis, planè docet, quanto cum pariendi desiderio ad eam accesserit, id est, quantum nos dilexerit, quum non nisi propter nos, & propter nostram salutem, passus fuerit. Hinc illæ Christi voces: Baptismo habeo baptizari, & quomodo coartor donec perficiam! Hic erat baptismus sanguinis, quo Christus sanctificauit seipsum, vt nos sancti essemus, vt apud Ioannem loquitur: id est, sacrificium sese Deo Patri obtulit, vt nos ei sacrificaremus sacrificium iustitiæ. Rursus: Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Et iterum D. Ioannes Christus, quum dilexisset suos, in finem dilexit eos. Fuella quæ ad nuptias aspirat, appetente nuptiarum tempore, non nisi de illis libenter loquitur, propter ardentem sponsi sui amorem, quem diligit. Christus de sua passione, tanquam de nuptijs dignè libenter præloquitur, ad illas, tanquam ad concupitas nuptias, anhelat; idque propter amorem sponsæ suæ,

Passio Christi.

* Matth. 10.

Ioan. 17.

Ioan. 19.

Ioan. 13.

Christus ut danti in nos amore ad suam passionem accessit.

Luca 18.

Ioan. 17.

Luca 28. Ioan. 13.

Apoc. 19.

quæ est Ecclesia, & anima quæque fidelis. Alioqui mortis expectatio, ipsa morte grauior esse solet. Imo in morte nullus esset penitus dolor nisi animi interuincio excitaretur sensus ad dolendum. Maluit ferè omnes semel & simpliciter mori, quàm tormenta, mortem præcedentia, absque ipsa morte sustinere. Abraham filium suum Isaac immolaturus, hanc eum rem profus celauit, imò nec roganti in via, vbi esset victima holocausti, aliud respondere voluit, quàm: *Deus prouidebit sibi victimam, fili mi.* Sciebat horrorem & expectationem mortis, ipsa morte & immolatione, filio futuram fuisse acerbiozem. At Christus Iesus, verus Isaac, quem sua mors latere non potuit, etiam de illa sapius cogitauit & loqui voluit: atque adeò ab ipso conceptionis tempore vniuersam semper ante oculos gestit passionis suæ figuram: *Ideo ingrediens mundum, dicit, Hostiam & oblationem noluiisti; pecorum videlicet & brutorum animalium; corpus autem aptasti mihi:* vel, vt in Psalmo legimus, *Aures autem perfecisti mihi:* id est, me hominẽ, & intelligentem, & obedientem tuæ voluntati fecisti. *Holocaustum autem & pro peccato non tibi placuerunt.* Illa pro hominũ peccatis satisfacere diuinæ iustitiæ non potuerunt. *Tunc dicit: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciã Deum voluntatẽ tuã.* Ego igitur, homo factus, in mundũ venio, & in ipso capite, & exordio libri, seu causæ aduentus mei, video scriptum de me, vt faciam voluntatem tuam, id est, vt, quia cætera sacrificia non placuerunt, ego sacrificium fierem, & per oblationem corporis mei consummarem in sempiternum sanctificatos. Ergo Christus ab initio conceptionis suæ, hanc Patris voluntatem, vt pro humano genere mortem acerbam pateretur, in mente habuit, ante oculos tulit: frequenter & libetè pro incredibili erga nos, & vnumquemque nostrum, amore prædixit. Dico, in vnumquemque nostrum. Debet enim vnusquisque fidelis cum Paulo dicere: *In fide vni Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Hic locus nostrum erga Christum amorem vehementissimè debet perurgere, vt cum Paulo ex corde dicamus: *Charitas Christi urget nos:* id est, amor, quo nos dilexit, cogit & premit nos: *astimantes hoc,* id est, multum pòderantes, *quoniam vnus pro omnibus mortuus est;* innocens pro impijs, amicus pro inimicis, Deus pro homine, ergo omnes mortui sunt, vel peccato scilicet, pro quo abolèdo ille mortuus est (& hoc minimũ est): vel spontanea mortificatione

Gen. 22.
Hebr. 10.
Psal. 39.
Hebr. 10.
Galat. 2.
2. Cor. 5.

corporis nostri (& hoc adhuc parum est:) vel denique moriendo etiam & sanguinem fundendo pro Christo: & hoc aliquid erit. Quare Paulus adiunxit: *Et pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est. & resurrexit.* Verùm hæc Pauli diuina verba alio in loco, si Deus voluerit, latius tractabimus. Sic ergo amorem suum erga nos Christus, passionem suam prædicendo, significare; nostrumque pariter erga illum amorem debitum excitare voluit.

Alia causa (ad mores quod attinet) cur passionem suam prædixerit, illa est, vt hac ratione magis illam nostræ commendaret memoria, vt annotauit D. Hieronymus. Quam etiam causam satis expressit Christus ipse alio in loco apud Lucam: *Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum.* Est autem memoria passionis Dominicæ multas ob causas utilis & necessaria, perque totam vitam retinenda, non tantum in die Paraceues, vel in solo mortis articulo. Insanus haberetur, qui, accepto à Rege literarum fasciculo, in quo certò sciret inclusum deferri Regium chirographum de ingenti aliquo reditu, differreret illum resignare & legere vsque ad mortem. Semetipsum mirabiliter fallunt, qui circa mortis articulum de Domini pro ipsis suscepta passione, deuotè se cogitatos existimant. Satis enim tunc habebunt, quòd de suis proprijs doloribus, quos morbus, & dira mortis expectatio adferet, cogitabunt. Quod Apostolus dixit, *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes;* hoc de perpetua memoria passionis Christi sapienter exponit Origenes. *Certum est,* inquit, *quia vbi mors Christi animo circumfertur, non potest regnare peccatum. Est enim tanta vis crucis Christi, vt, si ante oculos ponatur, & mente fideliter retineatur, ita vt in ipsam mortem Christi intentis mentis oculis inspicatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit inuidia: sed continè ad eius præsentiam totus ille peccati & carnis fugatur exercitus.* Ratio autem huius hæc est. Duobus cõtrarijs simul appositus, verbi gratia, igne & aqua, quod imbecillius est; cedit necesse est fortiori. Maximè autem contraria sunt Christi passio & peccatum. Nam de peccato (id per hostiam & sacrificium corporis sui) damnauit peccatum in carne Christus. Et præterea tot in passione Christi virtutes elucet, tot charitatis erga nos indicia, tantum & tale Redemptionis beneficium,

Dom. 2. post. Pascha, tex. 6.
In com. in Math. 20. Luca 9.
Passionis Domini memoria utilissima. Simile.
2. Cor. 4.
In com. in ca. 6. ad Rom.
Memoria passionis Domini expellit peccatum.
Rom. 8.

Simile. vt cum eius artenta consideratione peccatum consistere nequeat. Solet mater fastidienti filio cibos, ei nihilominus salutaris, sed vel ex morbo; vel ex prauitate animi fastidienti, vt ad gustandum inuitent, suos illi labores, quibus in illis præparandis vsa fuerat, diligenter commemorare. Sic Christi passio, per quam salutis & redemptionis beneficium accepimus, ante oculos illorum posita, qui male uiuendo hoc beneficium negligunt, plurimum mouet. Veteranus quidam Cæsaris Augusti miles, quum uocatus in ius periclitaretur, adiit Cæsarem, rogans vt sibi uellet adesse, Cæsar è comitatu suo selectum ilico dedit; ei que litigatorum commendauit. Hic miles uociferans, ait: At non ego Cæsar periclitante te Actiaco bello vicarium quesui, sed pro te ipse pugnaui: simul que aperta veste detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atque ipse descendit in aduocationem. Si sic vnus militis ostensa cicatrices Imperatorem orbis mouere potuerunt, quem, quæso, uerè Christianum, Christi uulnera inspecta, passio considerata, mors ante oculos posita, non per mouebunt? Sed hoc quidem ratione exempli & accepti beneficij. Verum ipsa in se passio Christi tot ac tantas in se virtutes habet, vt in memoria perpetuò habita, à peccato efferuet. Sicut enim aromata tactu quidem ipso calida nõ sunt; ab occulta tamen proprietate calorem magnum agris adhibita generant: sic passio Dominica ad uite institutionem, & uictorum fugam, si diligenter inspicias, & causas eius euoluas, plurimum facit; et si expressè nec virtutem docere, nec à uitijs detertere uideatur. Qui hoc in particulari scire, ac pro concione docere desiderat, legat Meditationes Passionis dominicæ. (opus egregie piè & salutare) à Francisco Costerio, Societatis Iesu Theologo, editas. Porrò ad omnes in tentationibus & tribulationibus difficultates fortiter superandas, maximum stimulum adfert passionis Dominicæ memoria. Docet hoc disertè Apostolus: *Recogitate illum qui talem sustinuit aduersus (emet ipsum contradictione, vt non fatigemini animis uestri deficientes.* Sicut enim onus graue imponit, & digito suo non uult id leuare, qui, quod iubet, non facit ipse (vt Christus Phariseis exprobrauit: sic eodè onus quasi subleuat, & portat ipse ex parte, qui exemplo præt. Nam & febricitans, uident cibos, quos ipse fastidit, ab alijs auide deuorari, ad edendum quoque prouocatur. Certè Christus in sua passione calicem passionum nobis propinauit, vt solet

Memoria passionis Domini recitatur laborantes.

Hebr. 12.

Similia.

bonus medicus pharmacum gustare quod æger fastidit. Vrias, bonus Israëlita, monitus à Rege ipso vt lauaret pedes, & in domum suam se reciperet, respondi: *Arca Dei, & Israel, & Iuda habitant in papilionibus, & dominus meus Iob, & serui domini mei super faciem terra manent; & ego ingrediar domum meam, vt comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam, & per salutem anime tuæ, non faciam rem hanc.* Quanto magis bonus Christianus, recolens Christum pro se tot & tanta passum, à superfluis delicijs, maxime à peccato cauebit? Rebecca noluit camelo suo insidere, quum uideret Isaac, virum futurum, pedibus uenientem. Et sic quidem contra peccata, omnemque animi elationem & uanitatem, passionis Dominicæ memoria ualeat. Sed & contra hostiles tentationes singulare munimentum est; & protectio. Angelus exterminator neminem læsit in Ægypto, ubi postes sanguine agni tincti cernebantur. Neminem diabolus lædere potest, cuius præcordia sanguine Christi tincta, id est, perpetua passionis eius recordatione imbuta sunt. In Ezechiele iubentur omnes occidi, qui non habebant signum T in frontibus suis expressum, quo docuit Propheta, eos omnes perire, qui in cordibus suis, & ante oculos suos, passionis Dominicæ memoriam non circumferunt. Hæc igitur ob causas uilis & necessaria est passionis Dominicæ frequens memoria, atque ad eam assidua & perpetua recordatio: quæ ut fieret, illam Christus suis semel atque iterum, antequam fieret, prædixit: & ut, postquã facta est, in memoria quotidie haberetur, sacrificium in Ecclesia sua quotidianum instituit, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quod Paulus apertius exponens, dixit: *Hoc quotiescunque feceritis, annuntia- bitis mortem Domini, donec ueniat.* Tanti ergo fecit, tam nobis uilem & necessariam iudicauit Christus passionis suæ memoriam perpetuam, vt eam quotidie sollempni ritu representari, diuinissimo sacrificio applicari uoluerit. Ecclesia uerò hanc passionis Dominicæ prædictionem Passio Domini hodierno die recitari uoluit, tempore, vt uideretur, satis alieno, quum non ieiunij aut mortificationis, sed epularum & recreationis hoc tempus sit; sed reuera tempore accommodatissimo, & hora maxime oportuna. Quemadmodum enim militares duces, imminente iam prælio quocumque hostibus cominus decertandum est, aduocatis militibus, & vexillo regio in medio constituto, accurata conuocant

Exempla. 2. Reg. 11.

Gene. 24.

Memoria passionis Domini contra tentationes ualeat. Exod. 12.

Ezech. 9.

Luca 22.

1. Cor. 10.

Simile.

Lucæ 18.
Contra Bacchanalia, ante caput ieiunij.
Simile.

2. Reg. 15.

Simile.

Iob 17.

Lucæ 7.

Iud. 7.

Ioan. 16.

suos milites ad pugnam adhortantur: sic Ecclesia hodie ad spiritualem pugnam, quam tempore Quadragesimaliam instante profitemur, strenuè capeffendam, hac passionis Dominicæ prædictione historica, quasi vexillo quodâ proposito, & hac veluti concione facta, suos omnes adhortatur. Dicit enim nobis Dux noster celestis: *Ecce ascendimus Hierosolymam.* Videte qua lætitia vado. Non ascendo timidus. Non recuso mori. Nempe videt Ecclesia, nos hac Dominicæ, & biduo sequenti; velle insanire, luxuriari, bacchari; vnde Bacchanalia, pudenda vox, & Christianis auribus indigna. Sicut ergo mulier, videns filios suos cum occisoribus patris ipsorum, viri sui, fœdera pepigisse, ludere, conuiuari, subuculam tunicam viri sui, vulneribus iniqui homicidæ transfossam, & eius sanguine aspersam proferit, vt, ea conspectu, filios suos ab iniquorum hominum cōsortio auellat: sic Ecclesia hodie, videns nos virijs ac voluptatibus hoc tempore indulgere propter quæ abolenda sponsus eius, & pater noster crucifixus est, eius hodie flagella, sputa, opprobria nobis conspicienda proponit, vt, illis inspectis & consideratis, huic insanix nuntium remittamus. Videndum diligenter, ne eadem opera & Deo Patri maximam iniuriam, & Matris Ecclesiæ diligentix summâ ignominiam inferamus. Semei, vir Belial, Dauidi Regi suo scenti, & nudis pedibus ac operto capite montem Oliuarum ascendenti, maledixit maledictione pessima, & lapides in eum proiecit. Qui hodie Bacchanalia exercent, Christo ascendenti Hierosolymâ, vt omni illic pro illis ignominia afficiatur, insultant, & improbis factis maledicunt. Nempe proponitur in hodierno Euangelio Christus nō gloriosus, iucundus, lætabundus, sed *flagellandus, illudendus, cospuendus, crucifigendus.* Quum ergo Sponsus tuus lugubri & atro colore vestiatur, nisi mauiis dicere, rubeo & sanguineo; tu contrà, qui sponsam te eius profiteris, candido & fulgenti veste indutus procedis, totus hilaris, iucundus, fortè etiam crapula distentus & ebrius? An non hoc est quod Iob dixit: *Noctem vertent in diem? Tempus luctus & penitentix in risum & delicias? Aut quod Christus ipse dixit: Lamentauimus vobis, & non plorastis?* Ego dico me pro vobis ad mortem ire, & vos ridetis. Clama ad nos Christus ficut Gedeon: *Quod me videritis facere, hoc facite.* Vnam cōsuegit Gedeon, Idem fecerunt milites. Ascendit hodie Christus passurus multa acerba. Dicamus cum S. Thoma: *Eamus*

& nos, & moriamur cum illo. Scribitur in historia sacra, quod milices Antiochi Regis, pugnaturi contra Iudæos, elephantis suis ostenderunt sanguinem vna & mori ad acuendos eos in prælium. Simili artificio vtitur hodie Ecclesia, sanguinem Christi fundendum nobis proponens, vt ad spiritualem quam dixi pugnam nos accendat & animet. Nos contra, Quadragesimale ieiunium iam iam incepturi, nos interea totos ingurgitamus, vètrique & abdomini seruimus, quasi post hoc triduum non Christo, sed Veneri sacra facturi. Est autè hæc intemperantia præpostera, intempestiua, incongrua, insana, noxia. Præpostera est, quia tam proximè præcedens crapula, subsequens ieiunium facit triste, id est, hypocriticum. Qui enim nunc libenter epulatur, lugebit postea ventris inediã. *At hilarem datorem diligit Deus, & cum ieiunatis, nolite fieri tristes.* Deinde tam præpostera est hoc, ac si quis retrocedendo progredi vellet. *Nō est enim (vt scribit hac de re Basilius) per temulentiam aditus ad ieiunium, nec ad iustitiam iter per fraudem nec ad sobrietatem per lasciuiam, nec per malitiam ad virtutem. Crapula & ebrietas ad lasciuiam inducunt; ad ieiunium frugalitas.* Inrepestiua est hæc intemperantia, quia difficile ac laboriosū facit ieiunij subsequens. Difficulus enim ab vno extremo in alterū transitur. Cras dimicaturus, hodie te mutilas. Appositè hac ipsa de re Chrysoptomus: *Si medici pharmaca dare volentes, iubet interea temperatè agere, ne minus pharmaca operètur; multo magis ieiunij suscepturos tenuitate victus metem expurgare, & lentorem reddere oportet.* Sed vide absurditatè. Quia Christianos vocat Deus ad penitentiam, volunt prius tradi diabolo, ne postea eã possint facere prout deberent. Ineptus esset musicus, qui corã Rege catarurus, aut instrumentū musicū pulsaturus, à quo (si præclarè se gesserit) magnam mercedem recepturus est, antea pila luderet, ita vt manus concitata & nimis agitata, commodè pulsare non possent, vox quoque raucedinem contraheret. Equites periti, cum publicum aliquod equorum certamen instituitur, quo in stadio curritur, iuxta parietem aliquem prius equos suos agitare consuecunt, & prope illum rectà decurrere doceant, ne postea in certamine terminos prætereant. Qui enim equi non nisi in plano ac spatiofo campo currere consuecunt, ad certam lineam decurrere non poterunt. Eodem modo quorum corpora effrenata sunt, & ad libitum per vitia vagari sinuntur, illa certè strictam ieiuniorum

1. Mach. 6.

1. Præpostera.

2. Cor. 9.
Matth. 6.

Hom. 1. de Laud.
ieiunij.

2. Inrepestiua.

Hom. 1. in Gen.

Similia.

348 PROMPTVARIUM MORALE

niorum regulam vt obseruent, difficillimè induci poterit.

3. Incongrua. Incongrua & absurda est huius temporis intemperantia, quia totum subsequens ieiunium euacuat, & inuile reddit. Non enim est ieiunium, sed medicamentum quod crapula præcessit: nec hoc est in ieiunio meritum: sed in abstinentia sanitatem querere; nec animæ, sed corporis salutem agere: nec denique Deo, sed naturæ seruire. Vnde D. Hieronymus: *Crapula distentus, ventris ingluuiem ieiunando decoquit, vt in cochlearum morem succo vicitet. us. Et futuris dapidus ac sagina aqualiculum paret.* Deinde crapula & ebrietati succedit ieiunium, vt pœna peccati, non vt præmium virtutis. Vnde D. Basilius: *Athletæ ante certamen exercetur: Ieiunator ad ieiunandum temperantia præparatur; ne velut ulciscens veniat dies ieiunij.* Porro in sana & impia est hæc intemperantia, quia fucum & fraudem facit legi. Non enim ideo præcipitur cras ieiunare, vt hodie crapula diffumparis. Nec quia cras splendidè vestiri oportet, ideo hodie pannosum esse ac lutosum decet. Nemo sic velle sibi cras obsequium singulare ab aliquo fieri, vt hodie ab eodem mille iniuriis oneretur. Apposuit D. Basilius: *Quis cras pudicam uxorem legitime ducturus, hodie scorta & concubinas inducat in ades? Aut qua uxor legitima tale pateretur conuermium.* At hoc facit qui cras aut perendie cum tota Ecclesia ieiunaturus, hodie sic viuit, vt *Deus illi venter sit, & (vt Tertullianus falsè adiecit) pulmo templum, aqualiculum altare, sacerdos coquus: cuius tota charitas in cacabis seruet, tota fides in culinis caleat, tota spes in seruiculis iacet.* Hæc ille. Noxia postremo & multum damnosa hæc huius temporis intemperantia est, quia magno se crimine obstringit, & laqueum sibi nectit, qui in sacri Ieiunij quasi vestibulo gulosum agit. Hæc enim crapula Christi gratia priuat penitus, sine qua tamen tam prolixum ieiunij spatium nemo etiam sobrius decurrere poterit. Imò hæc crapula quasi inuitato hospiti Christo, & iam iam aduentanti, fores tum rusticè, tum impiè occludit. Neque enim ille huius crapulæ ructus, & frustra redolentia ferre poterit. Hinc D. Basilius: *Nullus seruus, hero suo reconciliari cupiens, hostem illius patronum adhibet.* Ebrietas inimica est Deo. Itaque si cupis per confessionem reuerti ad Deum fuge temulentiam, ne magis e riam abs te Deum alienet. Solent aliquando homines itale feriari, equos conductitios quando conductionis finis appropinquat, ita improbè agitare, onerare, vexare, vt post-

die aut perendie domino suo reddendi ad longum tempus inuitiles ei fiant: sic diabolus homines improbos, mancipia sua, quum videret tempus Quadragesimale accedere, in quo per pœnitentiam Domino Deo verisimiliter reconciliari volent, ita eos diebus proximè præcedentibus, & hoc maxime triduo, per intemperantiam agitat, ita gula & ebrietatis peccatis onerat, ita animo eorum inquietos & perturbatos reddit, vt, quomodocunq; Deo suo reconciliantur, vix longo post tempore, ad Deo seruiendum sicut oportet, idonei & viles futuri sint. Talis est huius tridui intemperantia, à qua sancta Mater Ecclesia, hoc proposito Euangelio, filios suos piè & studiosè auocare & retrahere voluit.

2. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & consuetur.

Lo cys moralis de incredibile Christi erga nos amore, qui non simplici morte, sed cum tot ignominijs & pœnis coniuncta nos redemit: & de peccati horrore ac turpitudine, quod tantis supplicijs in tali persona expiari debuit. Has enim duas ob causas & tanta passus Christus est, & singulas circumstantias in hoc Euangelio suis discipulis prædixit. Vnaquæque enim circumstantia magnum habet & doloris pondus, & ignominia dedecus: quæ nos ad Christi amorem atque imitationem, pariterque ad peccati detestationem, excitare debent. Singulas igitur breuiter tractabimus, quia, quanto pro nobis Christus vilior factus est, tanto nobis charior esse debet. Vulnera sponsæ, quæ ex amore sponsæ suscepta sunt, quo illum deformiorem, eo amabiliorem reddunt. Prima circumstantia est: *Tradetur Gentibus.* Hoc enim ad doloris magnitudinem accessit, quòd, ex Iudæis oriundus quam esset, in manus Gentium, Romanorum scilicet, tradendus, & ab eis omni ignominia ac pœna afficiendus erat. Nihil apud Iudæos Gentilismo vilius, aut magis abominabile. Quare Iudæi Christum per summum contemptum Samaritanum vocant. Et alibi, quum dixisset, *Quid ego vado, vos non potestis venire;* dixerunt Iudæi, *Nunquid in dispersionem Gentium iturus est?* quo vno nihil abominabilius habebant. Nam & ideo boni illi Iudæi, qui Christum Gentibus tradere crucifigendum non verebantur, tamen *Prætorium Pilati,* hominis Gentilis, ingredi

Christi erga nos amor.

Simile. Christus traditus.

Ioan. 8. Ioan. 7.

Ioan. 19. gredi

gredi nolabant, ne contaminarentur. Christus ergo in sensu & ad captum Iudæorum loquens, hanc etiã circumstantiam adiecit. Sic Nathan Propheta, quum Dauidi adulterium & homicidium exprobraret in occidendo Uria, adiecit; *Et occidisti eum gladio filiorum Ammon: quod grauius & turpius erat, quàm si per manus contribulium suorum extinctus fuisset.* Sic vendito Ioseph in Ægyptum, duplex erat scelus. Primum, quòd à fratribus venderetur: alterum, quòd Ismaëlitis, hominibus alienigenis, traderetur. Sic Dauid Ionathæ dixit: *Si est iniquitas aliqua in me, tu me interfice; & ad patrem tuum ne introducas me.* Acerbius duxit ab inimico interfici, qui etiam morienti illuderet, quàm ab amico. Maluit quoque ab amico interfici, quàm tradi & prodi Proditoris enim ingratitude ipsa morte durior est. Sic Christus nõ solum traditus est Gentibus, sed & à Iudæis, atque adeò à discipulo suo. De quo sic per Spiritum conqueritur: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: tu verò homo unanimes, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulauimus cum consensu;* hoc scilicet tantum facinus committes? Est enim grauissima apostopetis, quam sic Christus postea expressit: *Iuda, oculo Filium hominis tradis?* Docet hæc circumstantia, qua patientia ferendum sit, quum id nobis accidit, quod Christus suis pradixit: *Cauete ab hominibus. Tradent enim vos in Concilijs, & paulo post: Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filij in parentes.* Et alio in loco. *Tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.*

Vide Cõcertatio cem. Quod totum nunc in afflictissima nostra Anglia per hæreticos quotidie fieri cernimus. Sed Christus traditus, & Gentibus traditus, & à proprio discipulo traditus, vt Apostolos tunc, omnesque postea Christi martyres mirabiliter animauit ad similia ferenda; sic ad Dei gloriam in nostra Anglia quàm plurimos animauit, & vel ad exilium voluntarium compulit, vel in vinculis extinxit, vel ad eculeos & cruces, & acerbissimum mortis genus pro fide Catholica fortiter suscipiendum, feliciter perduxit.

Christus illu-
sus.
Mar. 26.
Luceo 23.
Iouan. 19.

Altera circumstantia est, *Illudetur.* Illusio Christi varia & multiplex erat. Primum in domo Caiphæ velata facie, illudetur à Iudæis: postea ab Herode, & toto exercitu eius illudetur, alba veste indutus. Rursum à Romanis militibus in pratorio Pilati illudetur clamantibus, *Auc rex Iudæorum.* Sed in ipsa cruce pendens, & in ligno vitæ nostræ consti-

tutus, in signum & vexillum salutis erectus, multum & à multis illuditur. 1. à Iudæis, clamantibus: *Vab qui destruis templum Dei, & triduo reedificas illud, descende nunc de cruce.* 2. à Sacerdotibus. *Principes sacerdotum illudentes eum, cum Scribis & senioribus, dicebant: Si Rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei.* 3. à latronibus, qui crucifixi erant cum eo. Isti enim *id ipsum improperebant illi.* 4. à militibus Romanis *Illudebant autem ei & milites, accedentes, & acetum offerentes ei.* Si tu es Rex Iudæorum, saluum te fac. Sic Christi verbum in hoc Euangelio, sic veteres prophetiæ completæ sunt. *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me: quia zelus domus tuæ comedit me.* Et iterum: *Contumelia & tormento interrogemus eum, vt sciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam illius.* Et rursum: *Factus sum illis in parabolam.* Hæc omnia docere nos debent contumelias verborum cum Christo, & pro Christo sustinere. Alia circumstantia est, *Et flagellabatur, scilicet à Gentibus, & militibus prætorianis Pilati.* Sic veteres prophetiæ. *Disciplina pacis nostra super eum, & liuore eius sanati sumus.* Et rursum: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus.* Hæc fœda dilaceratio tanta fuit, vt obstupescens Propheta dixerit: *Vidimus eum, & non erat aspectus: vnde nec reputauimus eum.*

Quarta circumstantia, *Et conspuetur:* nempe tum à Iudæis in domo Caiphæ, tum à Gentibus in prætorio Pilati. *Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius. Percutiebant caput eius arundine, & conspuerant eum.* Quã etiam ignominiam veteres Propheta non tacuerunt: *Faciẽ meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus me.* Sed & Iob, sine de se, siue de Christo, siue de vtroque (quia & eius patientia, Christi patientiæ typus esse poterat) dixit: *Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conspuere non verentur.* Christus ergo pro nobis omnem ignominiam sustinuit. Venditur vt seruus, illuditur vt stultus, conspuitur vt infans, flagellatur vt fur, occiditur vt maleficus. Hæc omnia nos commermimus; sed, nobis saluis, imago nostra suspenditur. Christus enim etsi verus homo, tamen non verus peccator, sed imago illius fuit. *Deus Filium suum mittens in similitudinẽ carnis peccati, id est, homini peccatori similem, & inter iniquos deputatũ; de peccato damnauit peccatũ in carne: per illam similitudinem peccati crucifixam liberauit à peccato, & à pœna eius, hominem peccatorem.* Hæc nos

ad

ad Christi amorem mirabiliter commouere, hæc ad peccati derefectionem, ad quod redimendum tot. & tanta sustinuit, vehementer excitare debent. Si amicus aliquis tuus, te pro meritis, ad supplicium, quæsito, tuas vestes indueret, seipsum pro te capi, damnari, & in crucem, agi sineret (quale, quid de Damone & Pythia, narratur, & de Alexandro martyre, qui ad Antoninam, virginem Christianam ad lupanar condemnatam ingrediens, vestes suas, illi dedit, ut illis induta, liberè exiret: quod cum factum esset, remansit illè in lupanari, virginis loco, & martyrii palmam, pariter cum virgine postea, obtinuit, scribit Simeon Metaphrastes) tu verò vicem eius non doleres; sed contrà, post illum vociferareris, imò ipsos carnifices in eum concitares, quin & temetipsum carnificem præberes, nõne mille mortibus dignus es? At hoc facit omnis Christianus, quoties mortale peccatum committit. *Crucifigit enim sibi metipsum Filium Dei, & ostentui habet*, ait Paulus. Quomodo crucifigit, quomodo ostentui habet, & (vt alio in loco dicit) *Filium Dei conculcat, & sanguinem testamenti*, in cruce effusum, *pollutum ducit, in quo sanctificatus est*, nisi quia perinde peccat, ac si frustra, Christus mortuus esset, & totam passionis eius fructum, quantum in se est, euacuat, & totam Christi pro se, crucifixionem, totam passionem, mortem, sanguinem effusum, nihil ducit, despicit, contemnit, conculcat, ostentui habet? Etsi enim, formaliter, & expressè hoc non facit, tacitè tamen, & virtute, & consequenter hoc facit. Etsi tantum nefas, non intendit, facere, tamen factò committit. Hoc Pauli verba dicere volunt, quæ certè cor veri Christiani plurimum mouere debent. Bonus Tobias in iunior à Raphaële Angelo ad domum paternam sanus ac saluus, rebus omnibus ex animi sententia confectis, quem reductus esset, sic ad patrem loquitur: *Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficii eius? Me duxit, & reduxit sanum. Pecuniam à Gabelo ipse recepit. Vorem ipse me habere fecit; & dæmonium ab ea ipse compefcuit. Gaudium parentibus eius fecit. Me ipsum à deuoratione piscium eripuit. Te quoque videre fecit lumen cali, & bonis omnibus per ipsam repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare? Sed peto à te pater mi, ut roges eum, si fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.* Sequamur vt minimū hoc gratitudinis exemplū. Plura nobis & maiora bona contulit Christus, quàm ille Raphaël Tobia. Maiori

Simile.

Apud Svirium, 3. Maij.

Heb. 6.

Heb. 10.

Exemplum.

Tob. 12.

fidei

fidei lumine illustrati sumus nos Christiani, quàm ille fuit Tobias Christus pro nostra salute *& homo factus est, & homo pauper esse voluit, & prædicandi laborem suscepit, & transit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo, & transit in aduersus gentibus, & illusus, & flagellatus, & conspuus, & corona spinea indutus, & cum latronibus crucifixus, & occisus fuit. Tulit chirographum quod contra nos erat, & affixit illud cruci: soluit inimicitias in carne sua: eripuit nos de potestate tenebrarum: vocauit nos in admirabile lumen suum: dedit nobis potestatem filios Dei fieri.* Denique omnibus bonis per eum repleti sumus. *Qui enim Filium suum nobis donauit, quomodo non cum eo omnia donauit? Quid ergo retribuemus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis? Rogemus eum, si fortè dignabitur medietatem vitæ nostræ in eius obsequium accipere, postquam totum ei dare, mundo penitus relicto & abdicato, plerique non possumus. Non enim omnes capiunt verbum hoc.* Et qui totum se Deo dare profitentur, aliquid tamen suis necessitatibus & infirmitatibus reseruant: vitæ nam non nisi dimidium vitæ suæ. Sed & totum Deo dat, qui Dei mandata seruat omnia, & ad Dei gloriam omnes suas actiones dirigit.

10an. 1.

Actor. 7.

Lucæ 18. & 23.

Coloss. 2.

1. Petr. 2.

10an. 1.

Roman. 5.

1. Petr. 1. 15.

Marth. 10.

3. Ipse verò multò magis clamabat: *Fili David, miserere mei.*

Lo cys moralis de impedimentis orationis, aut cuiusvis Tentationi
nis boni operis, fortiter repellendis, nec cedere tentatio- non ceden-
ni. Cæcus iste, fortis in fide, quo magis alij eum increpa- dum.
bant vt taceret, vel hominem contemnentis, vel eius bo-
no inuidentes, eo magis post Christum clamabat. Qui for-
tes in fide sunt, nec propter hominū irrisiones, quibus deu-
otæ personæ sæpius afficiuntur: nec propter dæmonum
infestationes, qui in bono opere occupatos, multis & mi-
ris modis diuexant: nec propter aliquas vitæ difficultates
& infortunia, vel ab orando, vel ab alio quouis bono ope-
te, bona intentione suscepto, desistunt. Paruus certè ignis, *Simile.*
vt qui in lucerna est, minimo quoque flatu extinguitur.
Magnus autem ignis, quo magis insufflacur, eo magis ac-
crescit, & contrarijs augetur. Sic parua charitas, debilis in-
tentio, circa opus bonum minimo quoque impedito
extinguitur, aut certè deficit & refrigescit. Magna verò
charitas & feruens, ex contrarijs recipit augmentum: &

Pars Hyemalis.

Z.

quo

Exempla.

1.
2. R. g. 6.
2.

Astor. 9.

3.
Genes. 15.
Allegoria.

Psalm. 70.

Simile.

Eph. 1. Dicitur in
hac 11. omnia.Virtus habet
impedimenta.
Exempla.

quo magis exagitur, eo feruescit & incalescit magis, David à Michol derisus & reprehensus, quod coram Domino discoopertus saltasset; quia ex feruido Dei amore id fecerat, nihil animum remisit, sed respondit: *Ludam, & uisior suam plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis.* Quum in prima conuersione sua Paulus Damasci Chritum prædicaret, multiq̄ue hanc eius mutationem stupefacti mirarentur, & impedire conarentur; ille multo magis conualescebat. *& confundebat Iudæos qui habitabant Damasci.* Non destitit Abraham à sacrificio quod offerebat, etiã videbat aues descendentes ut eum impedirent, sed eas diligenter abigebat, & in suo sancto opere perseuerabat, donec sol occumberet. Non est à bono opere desistendum, quàm diu vires suppetunt id perficiendi, quantæcunq̄ue aues descendant; quantæcunq̄ue per hominum malitiam aut fraudem difficultates obiciantur. Contra huiusmodi impedimenta, dicendum cum Dauide: *In Domino confide, quomodo dicitis anima mea, transmigrā in montem sicut passer.* id est, desere sanctum propositum & institutū tuum, in quo iam diu velut in nido habitasti, & auola per montes, discurrere & vagando per incerta. Hæc est enim vox clamantium in via, & increpantium eos qui bonum opus agrediuntur: quorum econtrā vox esse debet: *In Domino confide: quomodo tam vana mihi loquimini? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcū, parauerunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro, id est, clanculum, & indirectè, & per media obliqua, rectos corde, & qui bona opera intendunt.* Sed in huiusmodi remoris & obstaculis inieclis, tu contrā audientior ito. Canis pecuarius, siluis assuefactus, vbi nec luporum vlatibus, nec leonum rugitibus, nec siluestrium animalium clamoribus deterreretur, quum in urbem venit, excūntque illi obuiam catuli latrantes, securus & tranquillus in via procedit, ipsiq̄ue catuli allarrando faciuntur. Idem facit canis generosus, etiam in vrbe, & summa pace nutritus. Sic qui vel appetitibus suis refrenandis assuevit, vel alioqui forti & generoso pectore est, magna in Deum fide, ingenti charitate præditus, omnes obiectas difficultates tanquam larratus catulorum despiciet, & in bono opere, quod aggressus est, fortiter progredietur.

Non est semper expectandum ut in bono opere perficiendo faciles perpetuo & secundos progressus inuenias. Filij Israël profectis in desertum, iuxta sermonem Domini,

sæpè defecit aqua, multi obiecti hostes, multa occurrerunt aduersa. Undecim tribus ex Dei mandato suscipiunt bellum aduersus Benjamin, & duobus tamen prælijs maximam cladem acceperunt; sed tertio prælio eos penitus debellarunt. Tales igitur difficultates etiam ex Dei voluntate interdum obiciuntur; ad maiorem suorum fidem & fortitudinem comprobendam. Sed plerunq̄ue diaboli fraude, & ministrorum eius malis artibus hoc fit. Ille enim est coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor eius retrò. Quemadmodum enim venator, qui feram spontè in retia incurrentem tacitus obseruat, neque vlla vitur vociferatione: si verò diuersam abire videt, sese illi in via opponit, cogitq̄ue terroribus & minis in laqueos redire: sic diabolus, quos sponte videt aut perire, aut otiosè & ignauè vitam ducere, non molestatur; illos verò qui salutem suam diligenter procurant, aut opus aliquod virtutis egregium ac laudabile conantur, omnibus modis infestat ut à proposito deterreat, & ad laqueos ipsius, peccatorum & ignauiam, redeant. Sed boni fideles, qui diaboli cogitatione norant, (ut Paulus loquitur) & eius studia perspecta habent, nihilo secius in bono opere pergunt. Audiens David Goliath blasphemasse populum Dei, & tractans apud seipsum de illo expugnando, ideòque dicens: *Quid dabitur viro qui percusserit Philistinum hunc? Quis est enim hic Philistinus incircumcisus qui exprobrauit acies Dei viventis? A fratre suo maiore natu Eliab, grauitè increpatur. Ait enim illi: Quare venisti, & quare dereliquisti paruulas oves illas in deserto? Ego noui superbiam tuam, & nequitiam cordis tui, quia ut videres prælium descendisti.* Vides quàm acerba increpatio, quàm acre impedimentum obicitur; vides qualis coluber in via, qualis cerastes, id est, cornutus vel cornupeta serpens in semita. At David mitissimè respondens dixit: *Quid fecit? Numquid non verbum est? id est, nonne quod interrogo, est res publicè proclamata, & omnibus propofita? Et dedisti paululum ab eo ad alium, dixitque eundem sermonem.* Perseuerat in sua bona intentione: obiectam tentationem diuertit: moxque ad Regem perductus, Goliath gloriosè interfecit, & immortalem laudem apud Deum & homines consequutus est. Quum ex Babylone reuersi filij Israël, templum Domini reedificare cœperunt, populus terre, qui infidelis & alienigena erat, cepit eos

Exod. 17.
Typus.
Iudic. 11.Genes. 49.
Similia.
Stella in Luc.
cap. 18.Perseuerandū
in bono.Exempla. . .
1. Reg. 17.

a. Esdr. 4.

Genes. 32.
Allegoria.Fides perfe-
ctione robo-
ratur.Homil. 26. in
Matth. operis
imperf. et.

Sermo. de lapsis.

De Trinir. lib. 7.
Simile.

Lib. 5. in Luc.

Ioan. 12.

omnibus modis impedire. Sed illi *una manu facientes opera altera gladium tenentes*, id est, in animo fortitudinem, in opere perseverantiam habentes, sancto operi usque ad finem insistebant. Iacob, postquam cum Angelo Dei luctatus est, & Deum vidit, & vocatus est Israel: *cepit uno pede claudicare. Qui semel aliquod opus heroicum Deo insigniter gratum aggrediuntur, quasi videntes, & familiariter Deo, statim mundo claudicant, displicent, stulti & infirmi videntur.*

Præterea cæcus iste, propter aliorum increpatione magis post Christum clamans, ostendit naturam & proprietatem fidei persecutionis tempore. Nam & ad fidem eius exercendam, Christus ad primum clamorem, quem ignorare non potuit, non substitit; & diserte Christus fidei huiusmodi beneficium collatum fuisse profiteretur, dicens; *Responde, Fides tua te saluum fecit.* Talis nempe est natura fidei, ut quanto magis increpatur, tacere iubetur, tanto clarior eloquatur, altius clamat, & sese per confessionem audacius exerat. *Virtus fidei, (ait Chrysostomus) in periculo securi est, & in securitate periclitatur. Quid enim aliud sic vigorem fidei in hominibus laxat, ac longæ tranquillitas? Hæc ille. Sic & D. Cyprianus: Traditam nobis divinitus disciplinam pax longa corripuit, iacentem fidem, & penè dixerim dormientem, celsura cælestis, (id est, persecutio) erexit. In quam etiam sententiam sic scribit D. Hilarius: Proprium hoc Ecclesia est (hoc est, fidelibus in Ecclesia) ut tum vincat, cum læditur, tum intelligat, cum arguitur, tum obtineat, cum deseritur.* Sic quedam herba, ut gramen ipsum campestre camomelum, raphanus, & quedam aliæ, quo magis calcantur & premuntur, eo magis crescunt, & vberius proveniunt. Sed & hæc de causa vineæ in Scripturis frequenter comparatur Ecclesia, vel anima fidelis. Vnde D. Ambrosius: *Ut vinea, dum ligatur, erigitur; & recisa non minuitur, sed augetur: ita similis plebs dum ligatur, erigitur; dum humiliatur, attollitur; dum reciditur, coronatur.* Nempe fides est illud granum, quod, *quum cadens in terram mortuum fuerit, multum fructum afferit.* Quare ut per omnes ætates, quo grauior & acerbior persecutio fuit, eo vberior & illustrior Martyrum leges extiterit, fidesque ipsa fortius enituit: sic hodie in afflictissima Anglia nobilissima fidei exempla extiterunt; & post triginta annorum dominantem illic hæresim, post leges sanguinarias, post tyrannidem acerbissimam, quæ vel minimi

Catho-

Catholicæ fidei testimonia (ut crucem gestare, vel præcuciatum rosario vti) tanquam læsæ Maiestatis crimen plectit; suos tamen habet illa insula maximo numero domi forisque Catholicæ fidei assertores.

4. Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se.

Locvs moralis de præsentii Dei auxilio, & maxima Christi redemptoris clementia erga eos qui fortes in fide, & constantes in bono opere se præbent. *Propè est Dominus omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in veritate, hoc est, in vera, sincera, & forti fide.* Sicut medicus diligens & beneuolus nunquam longè ab infirmo recedit, quinimo prope illum cubat, comedit; & versatur nocte dieque; sic Deus inuocantibus eum prope est. Quod expertus Moyses cecinit: *Non est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantibus sibi sicut adest nobis Deus noster.* Hanc suam perpetuam præsentiam in forma tabernaculi, quò ad orationem confugere populus debuit, Deus expressit, quum iuberet; *Propitiatorium fieri iuxta Arcam testamenti, in qua legis tabulæ seruabantur.* Ideo enim hoc factum est, ut haberent legis transgressores paratum propitiatorium remedium. Diuus Stephanus, quum contra obstinatissimam Iudæorum pertinaciam, in Christi Iesu confessione fortis persisteret: *Vidit apertos cælos, & Iesum stantem (ad auxilium eius) à dextris virtutis Dei.* Nempe sic Deus ad auxilium gratiæ semper præsto est, ut ad beneficendum promptior sit, quam nos ad accipiendum. Quemadmodum enim in naturalibus forma magis appetit materiam, quàm materia formam; quia illa necessitate naturali, hæc bonitate naturali appetit: sic Dei amor erga nos est fortior, qui ex bonitate nascitur, quam noster erga eum, qui ex necessitate oritur. Nos enim ad Deum accurrimus, quia cogit necessitas: Deus nostri miseretur, quia impellit bonitas. Acrior autem est virtutis imperus, quam necessitatis. Quare sicut naucleni solent in cælum aspicerè interdum in solem, noctu in Arcton, vel aliud semper apparentem astrum, ac per hoc rectam in pelago viam cõmentari: sic in omni difficultate ac necessitate ad Deum mens eleuanda; quia *qui habitat in adiutorio Altissimi, id est, qui eum posuit spem suam, in profectione Dei cæli commorabitur.* Dicit Domino, *Suscceptor meus es tu: & quæ sequuntur.* Vide plura de hac materia in Domini 4. post Epiphaniam.

Cõstans Deus
adiuuat.
Psalm. 144.

Simile.

Deut. 4.

Exodi 25.
Typus.Exemplum.
Actor. 7.

Simile.

Simile.
Basilius homil. 3.
princip. Proser.Psalm. 60.
Ter. 2. & 3.

5. *Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine ut videam.*

Peccatorum
cecitas.

Locvs moralis de omnium peccatorum cæcitate humiliter agnoscenda Nam & hic cæcus,secus viam sedens, peccatores omnes in huius vitæ cursu significat; & Christus eum rogat quid velit, non desiderium cæci ignorans, sed ad cæcitatē suæ agnitionem, & desiderij sui humilem manifestationem inuitans. Omnis peccans est ignorans, vt decernunt Philosophi; non quia ex ignorantia omnes peccant, sed quia ex peccato omnes fiunt ignorantes & cæci. Vnde Propheta: *Ambulabunt cæci, quia Domino peccauerunt.* Prima peccati pœna, est cæcitas mentis; & primum quod operatur circa peccatorem diabolus, est mentem obcæcare. Qui enim perpetrato peccato quietus est, & dicit, *Peccavi, & quid mihi accidit triste?* ideo quietus est, quia cæcus est, & non videt quod animam mortuam in corpore sano circumfert: non videt quem offenderit, nec magis mouetur, quam si contra deum aliquem ligneum aut marmoreum peccasset. *Si quis furvum faciens* (ait S. Augustinus) *statim oculum perdidisset, omnes dicerent Deum presentem vindicasse. Oculum cordis amisit, & ei peperisse putavit Deus?* Hæc ille. Fratres Ioseph, postquam eum in cisternam posuissent, animo eum illic relinquendi, *sedermus comederent panem:* nihil compuncti, ad solitas mensas accumbunt. Esau accepto pane & lentis edulio, comedit, paupendens quod primogenita vendidisset. Quod si quanto in periculo anima versatur, perpetrato mortali peccato, cerneret peccator, ne vno quidem momento à misericordia Dei imploranda cessaret. Sed vt sampson non potuit ad molam adduci, nisi prius oculis illi erutis, sic diabolus ad piltrinum & seruitutē peccati miseris peccatores nunquam adduceret, nisi prius mentis oculos illis eruisset. Non sufficienter vlli compedes ad retinendū accipitrem in perica cui alligatur, nisi capitio quodam caput obuoluere- tur, sed videns se illic alligari, omni modo, etiam cum periculo sese lacerandi, auolare conaretur. Nulli voluptatum compedes hominem in peccato retinerent, si quanto in periculo per peccatum versetur, perspicuè videret, quin quocumque malo suo ad penitentiam conuolaret: sed diabolus cæca cupiditate, & falsis consilij, ita peccatorem excæcavit, vt quietissimè cum suis cōpedibus ligatus stet, nec se vllō proflus in periculo constitutum putet. Malis

Diabolus excæcavit fallacis suis.

Sophon. 1.

Eecl. 5.

Enar. in Psal. 57.

Exemplum.

Gen. 25. & 37.

Simile.

quipp

quippe & corruptis cogitationibus ac desiderijs sic mentem peccatoris occupatam tenet (sic enim ab eo captiui tenentur ad voluntatem eius) vt aliud præterea nihil videre queat. Aquila, vt ceruum occidat, dicitur in arenâ se conferre, in eaque se ita obuoluere, vt alas puluere onustas repleat, moxque super cerui caput volitans, illudque tenacissimis unguibus apprehendens, collectum illum puluerem atū quodam super cerui oculos ita affatum congerit, vt eum excæcet; excæcatum verò, & nescientem quò vadit, facile deiiciat, maæter, comedat. Sic omnino diabolus cogitationum vel carnalium, vel odij, inuidia, superbia puluerem ac nubem potius ita cordi iministrat, vt penitus quò ad cælestia & sana desideria hominem excæcet; & excæcatum captiuè ad suam voluntatem. Nonne proflus eos excæcat, quibus virtutem, vt rem horridam, difficilem, ingratham, rem futilem, vanam, & ad nihil vilem propinatas verò maximè caducas, tanquam perpetuo duraturas; res vilissimas, tanquam pretiosissimas; res pestilentres, tanquam viles & fructuosas menti exhibet; vt diuitias, honores, voluptates: sicuti pictores rem vnamquamque pro suo arbitratu, non iuxta proprias naturas, depingunt: Sic filijs Israël in deserto ollas tantum & carnes Aegyptiacas in memoriam reuocauit; seruitutem acerbissimam tacuit: vt eos Deo rebelles, & reuertendi in Aegyptum cupidos redderet. Ita semper si quid in peccato dulce est, vt cumque modicum & mométaneum, mirabiliter amplificat; sed infinitos dolores peccatum consequentes improbus tacet. Sicut cæcus amor deformem proflus vt formosissimam oculis repræsentat; sic diabolus res turpissimas, vt longè elegantissimas, animis suorum offert. Nempe sicut venator insequens feram, non illam manibusprehendere. sed vel in retia trahere, vel sagittis eminus confingere conatur: sic diabolus; callidus animarum venator, aut crassa facinora non proponit, non adulterium, non homicidium, non rapinam; sed horum omnium principia, vt concupiscentiam, odium, auaritiam seu cupiditatem, quibus, veluti à longè, cor letaliter ferit; aut, si maxima sagacia persuadet, solam in illis voluptatem quasi escam ostendit, nec Dei offensionem nec proximi iniuriam, nec proprij honoris maculam, aut conscientia labem vllō modo attingit, & veluti improbi mercatores mercium, si quæ est, bonitatem mirificè amplificat, vitia & delectus tacet;

2. Tim. 2.

Simile.

Peccus Percherinus lib. 7. cap. 3. Reduclorij morali.

Simile.

Exemplum. Exod. 10.

Similia.

1.

2.

3.

sic ille peccatores fallit & excæcat. Hinc fit vt omnis peccator ignorans peccet, & cæcus fit Hanc ob causam Christus venit vt lux quæ illuminet omnem hominem venientem in hunc mundum, & vt eriperet nos à potestate tenebrarum, id est, vel diaboli, qui est princeps tenebrarum harum; vel peccati, quod est opus tenebrarum.

Ioan. 1.
Coloss. 1.
Ephes. 6.
Rom. 13.

Creaturarum
amor excæ-
cat.
Ephes. 4.

Sap. 14.

Psal. 12.

Epist. 121.

1. Cor. 6.
De serm. Domi-
ni in monte, lib.
2. cap. 7.

Orando hu-
miliamur co-
ram Deo.

1. Cor. 1.

Sed & amor creaturarum hominem excæcat, vt, relicto Sole iustitiæ, qui vocauit nos in admirabile lumina suum, seruiamus potius creaturæ quàm creatori, ambulantes in vanitate sensus nostri, & tenebris obscuratum intellectum habentes propter cæcitatem cordis quæ in nobis est. De hac cæcitate nostræ causa dixit Sapiens: *Creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in musculam pedibus insipientium.* Omnium ergo peccatorum oratio esse debet: *Domine, vt videam.* Sic orauit Dauid: *Illumina oculos meos, ne quando obdormiam in morte.* Ad hanc orationem, & cæcitate suæ confessionem, hunc cæcum Christus inuitauit, dicens: *Quid tibi vis faciam?* Quia agens vniuersale determinatur ad vnum ex subiecti dispositione, hominis autem dispositio, est voluntas petentis: ideo Deus aliquid nobis daturus, prius affectum nostrum sua gratia excitat, vt sic ad dona eius recipienda, per eius præuenientem gratiam, nostramque, quæ mox operatur; liberam voluntatem, idonei & dispositi simus. Gratia enim voluntatem excitat, vt excitata voluntas gratiæ beneficium petat. Nisi enim cum desiderio peratur, cum fructu accipi non potest. Vnde D. Augustinus: *Deus non voluntatem nostram sibi vult innotescere, quam ignorare non potest; sed exerceri vult in orationibus desiderium nostrum, quo possimus capere quod præparat dare.* Illud enim valde magnum est; sed nos ad accipiendum parui & angusti sumus. Ideo nobis dicitur: *Dilatamini & vos.* Et alio in loco: *Ipsa orationis intentio cor nostrum serenat & purgat, capaciussq; efficit ad excipienda diuina munera. Non enim semper sumus parati accipere, cum inclinamur in alia, & rerum temporalium cupiditate obtenebramur.* Hæc igitur vna causa est, quod Dei beneficia non nisi orando & petendo obtinemus: quæ nobis ipsis utilis est, quia facit nos diuinæ gratiæ: capaciores, vt alibi explicuimus. Alia causa est, vt ipsi cæcitate, ignorantiam, & paupertatem nostram humiliter agnoscamus & confiteamur: quod fiet, vt Deum nobis placatiorem simus habituri. Ad hoc Christus cæcum excitauit, dicens: *Quid tibi vis faciam?*

Sic

Sic languidum, qui triginta annos in infirmitate habuit, interrogauit: *Vis sanus fieri?* Sic Agar in deserto eiectam à facie dominæ suæ, consolatur Angelus primum interrogat: *Quid agis Agar?* Idem in omnibus quos sanauit, fecit in Euangelio Christus, vt in altero Promptuario ostendimus. *Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit ea misericordiam consequetur.* Ideo Dauid in personâ peccatoris necdum ad confessionem exitati, inquit: *Corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ.* id est, quia insipienter tacui, & cicatrices peccatorum meorum non agnouit, addidi præteritis noua peccata, ideoque putruerunt & corruptæ sunt cicatrices peccatorum meorum, factæque propemodum incurabiles. Sic & dominus fleuit super Ierusalem, quia non cognouit tempus visitationis suæ. Sic Deus excitauit Cain ad confessionem delicti, dicens: *Vbi est Abel frater tuus?* Sed quia nec ille suum fratricidium, nec illa ciuitas suam visitationem, id est, peccata sua, quæ Christi prædicatio illis reuelauit, agnoscere voluerunt, in peccatis suis perierunt. Sed contra Petrus, qui cognouit & fleuit crimen abiuratae veritatis, Pastor Ecclesiæ instituitur. Paulus agnoscit crimen blasphemix, & fit vas electionis. Magdalena, præ verecundia peccati, stat retrò secus pedes Iesu, & præ dolore lachrymatur, & præ amore lauat pedes Christi, mox, que audit: *Remittuntur tibi peccata tua.* Latro bonus in cruce dixit: *Nos quidem digna factis suscipimus, & veniam obtinuit.* Nempe, vt sapienter scripsit Cyprianus, *Primus ad indulgentiam gradus est, agnoscere delictum.* In mundi quidem iudicio (quod ferè in omnibus Dei iudicio contrarium est) vbi primum quis crimen confitetur, damnatur: in Dei iudicio, vbi primum confitetur, absoluitur. Quare Dauid, postquam Dei misericordiam flagitasset, dicens: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam: & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam:* subiungit quasi causam cur hoc Deus facere debeat: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra me est semper,* id est, semper me accusat, semper in memoria habeo: non post tergum reicio, moxque confitetur: *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.* Sic fumus præcedit incendium, sic flammam fidei & charitatis præcedit peccatorum confessio, vt scripsit Primasius. Docetur igitur in hoc Euangelio peccator, clamare post Christum, in clamore persistere, cæcitate suam confiteri, lu-

Z 5 men

Fsalm. 33.
Ephes. 5.

Matth. 4.

362 PROMPTVARIYM MORALE
men expetere. Dicit enim scriptura: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Sed accedere oportet fide, oratione, perseverantia, confessione. Sic enim *surgit qui dormit, & illuminabit eum Christus.* Bene surgit, qui sic excitatus surgit.

EVANGELIYM DOMINICÆ I.
QVADRAGESIMÆ.

DVNC ductus est Iesus à Spiritu in desertum, ut tentaretur à diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esurijt. Et accedens tentator, dixit ei: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Qui respondens dixit: *Scriptum est; Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, & statuit eum supra pinnaculum templi, & dixit ei: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Scriptum est enim: *Quia Angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Ait illi Iesus rursum: *Scriptum est; Non tentabis Dominum Deum tuum.* Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam illorum. Et dixit illi: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Tunc dixit ei Iesus: *Vade Satana, scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Tunc reliquit eum diabolus: & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.

PERICOPE moralis huius Evangelij.

1. Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, ut tentaretur à diabolo. Tentationes omnibus iustis esse necessarias, non quarendas tamen.
2. Et cum ieiunasset 40. diebus & 40. noctibus. De ieiunij Quadragesimalis recto ac legitimo usu.
3. Accedens tentator dixit ad eum. De tentatore diabolo, salutis nostre hoste perpetuo.
4. Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. De varia tentatoris diaboli astutia & calliditate.
5. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. De perpetua & infallibili Dei providentia circa suorum necessitates.
6. Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim suis mandavit de te, ut custodi

IN DOMIN. I. QVADRAGESI. 363
custodiant te in omnibus vis tuis. De fine & scopo omnium tentationum diaboli, ut sub spe protectionis diuinæ, peccatorum periculis se obiciat homo.

1. Non tentabis Dominum Deum tuum. De certa victoria tentationis diabolicæ.
2. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Contra avaritiæ & gloriæ mundanæ idolum, deque eius vanitate.
3. Vade Satana. De horrendis tentationibus hoc verbo fidei celeriter repellendis.
4. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies. De generali solutione omnium tentationum, & de amando Deo super omnia.

1. Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, ut tentaretur à diabolo.

Locus moralis de tentationibus diaboli non quidem quærendis, sed tamen necessariò ferendis. Tentatur enim hic Christus à diabolo; sed ut tentaretur, non semetipsum exposuit, verum ducitur à Spiritu Dei. Non dicitur, Christus ibat in desertum, sicut circa alias Christi actiones ferè semper in Euangelio dicitur: *Ibat Iesus in civitatem Naim.* Egressus ibat in desertum locum, ibique orabat. *Transibat per mediam Samaritiam.* Adeoque de ipsa sua passione dicit ipse: *Ecce ascendimus Hierosolytam, &c. & Exiit, baiulans sibi ipse crucem.* In his omnibus actiue legitur iuisse Christus. At hic passivè loquuntur tres Evangelistæ. Ductus est à Spiritu, ait Matthæus. *Agebatur à Spiritu in desertum,* ait Lucas. *Spiritus expulit eum in desertum,* ait Marcus. Docet ergo hic locus, non esse quærendas & captandas à nobis tentationes. *Ideo oramus, ne intremus in tentationem, quia eas quærere non debemus,* ait Chrysofostomus, Nam ut ait Sapiens, *Qui amat periculum peribit in illo: & qui tangit picem, inquinabitur ab ea.* Quare David orat: *Averte oculos meos ne videant vanitatem.* Non dicit, ne diligant, ne sequantur, sed ne videant quidem. Appositè Seneca: *Quartum possimus, à lubrico recedamus. In sicco quoque parum firmiter stamus.* Cotys rex Thraciæ, quem natura esset celer ad iram, & suorum castigationem deferente ad illum hospite quodam vascula fragilia tenuiaque, sed scitè & curiosè fabricata, hospiti quidem munera dedit, sed vascula omnia confregit. Rogatus quare, Ne, inquit, levitiam in eos qui fracturi erant. Tentationis ad malum, cui se obnoxium agnovit; causam & radicem præcidit. Augusto Cæsare ad cœnâ ab Asinio Pollione invitato, accidit, vnum ex servis

Tentationes necessariò ferendæ, non quarendæ. Luca 7.

Matth. 1.
Luca 17.

Matth. 4.
Luca 4.
Marc. 1.

Hom. 13. in
Matth.
Ecli. 3.
Ecli. 13.
Psal. 118.

Epist. 117.
Exemplum.
Plutarch. in
Regum Arabi.

Exemplum.
Bapt. Fulg. in
lib. 1.

vas

vas crystallinum frangere. Mox iubente Pollutione in vinarium demergendus, & murænullis pascendis cibus futurus ducitur: sed à ducentium manibus elapsus, ad Augustum currens, eius se pedibus prouoluit, vitæ salutem petens. Augustus, cognita causa, vasa omnia crystallina Afiniij Pollutionis educi iussa, virgula confregit, ad Pollutionem dicens: Ne tibi iracundiæ & temeritatis causa sint. Discamus saltem ethnicorum exemplo tentationes peccati declinare. Vide etiam apud Cassianum elegans exemplum cuiusdam eremita, qui missum ad se ex patria fasciculum literarum ne resignare quidem voluit, sed in ignem coniecit, dicens: *Ite cogitationes patriæ pariter concremaminæ, nec me ulterius ad illa qua fugi, reuocare tentetis.* Interim tamen tentationibus, Dei permissione & diaboli operatione immulsis, nemo iustus carere potest, postquam Christus eis non caruit. Imò Dei Spiritus Christum in desertum expulit, vt hunc locum Patres exponunt, a Ambrosius, b Gregorius, c Euthymius & d Theophylactus. Dei prouidentia & voluntate hoc factum est, sitque quotidie, vt iusti tententur à diabolo. *Qui non est tentatus, quid scit?* ait Scriptura. Certè neque se, neque Deum, neque alios. Seipsum nescit, quia vires suas non probauit; & multò fortè imbecillior est, quàm sibi videtur esse. *Nam vt aurum fornax, sic iustos tentatio probat.* Et (vt scribit S. Gregorius) *qui adipisci virtutes quarunt, sed labores virtutum fugiunt* (id est, tentationibus carere volunt) *quid aliud, quàm exhibere belli certamina in campo nesciunt, & triumphare in urbibus de bello concupiscunt* Deum nescit, quia eius auxilio minus sibi indigere videtur. Alios nescit, quia aliorum infirmitatibus, quas ipse non est expertus, compari & indulgere non nouit. Cuius rei perelegans exemplum refert in suis collationibus Cassianus, quod hîc in compendium redigemus. Iuuenis quidam monachus, fornicationis spiritu vehementer tentatus, quum id seni monacho consilij gratia exposuisset, vehementissimè à senè obiurgatur, & monachi nomine indignus arguitur, qui tales cogitationes vel leuissimè in animum admiserit: qua ille obiurgatione fractus penitus, & ad seculum redire meditans, in alium Deo disponente, senem prudentiorem incidit: qui, vt iuuenem solaretur, se huiusmodi etiam stimulis agitari affirmat, & vt ad vnum atque alterum diem expectaret, obtinuit: moxque Deum rogat, vt senem illum alterum imprudentem simili malo affligi

Mon. inst. lib. 5. ca. 32.

Apophteg. Tentatio necessaria.

a Li. 4. in Lucæ. b Hom. 18. in Euang. c d In comm. Eccl. 34.

Sap. 3. Mor. 7. c. 14. Simile.

Collat. 2. c. 13. Exemplum.

affligi atque tentari permittat: quod vbi factum esset, senexque ille inhumanus, eodem spiritu nequam agitur, per eremum discurrens, suum quoque morbum eidem senem prudenti (s Apollo dicebatur) aperuisset, his eum verbis senex Apollo obiurgat: Reuertere ad cellam, tandemque intellige, vel ignoratum te hactenus à diabolo, vel despectum, nec in eorum numero reputatum, quibus ille quotidie configere & colluctari ex profectibus eorum ac studijs instigatur. Et hoc te stimulo, quem nec ad vnum diem sentire quiuisti, ideo lauciatum agnosce, vt saltem in senecta discas compati infirmitatibus alienis. Moxque oratione facta, senex imprudens à graui tentatione liberatur, & vt aliorum infirmitatibus melius ac mitius condescendat, suo malo & periculo docetur. Nempe tentatio, perpetuum est iustorum exercitium, pugna videlicet militiae Christiane. Dicit Apostolus: *Qui Spiritu Dei aguntur, his filij Dei sunt:* *Qui si Spiritu facta carnis mortificauerint, uiuentis.* Quæ verba sic exponit Augustinus: *Qui Spiritu Dei aguntur, pugnant: facta enim carnis Spiritu mortificant. Ibi concupiscit caro aduersus Spiritum, ubi est Spiritus.* Certè si caro semper concupiscit aduersus Spiritum (habemus enim semper legem membrorum, repugnantem legi mentis nostræ) in quo talis concupiscentia repugnans non apparet (concupiscentiæ autem nomine tota sensualitas, & quòdlibet prauum desiderium intelligitur, non sola carnis libido) in eo caro dominatur penitus, & totus in diaboli potestate positus acquiescit. *Cum ianna domus aperta fuerit, & exit atque intrat quicumque uelit: non auditur sonitus pulsantis, sed solum quæuis clausa fuerit: sic omnino si auditus cordis patet uitiorum affectibus, nullas eorum percipis suggestiones, nullas tentationes aduersas: non pulsant animum, non vexant, non colaphizant (vt Paulus de se conquebatur) sed vt in suum habitaculum liberè ueniunt, quia locum sibi semper paratum inueniunt. Carnis libido luxuriosum non molestat, sed delectat. Pecunie cupiditas auaro non est ingrata, sed iucunda. Vana laus superbum non turbat, sed titillat. Prouocari ad æquales habitus, ebrioso non est graue, sed delectabile. Atqui castitatis amatori colaphizatio est stimulus carnis. Paucis contento molesta est cupiditatis tentatio. Humili cordi triste & durum est, eorum laudari. Sobrio mors est, inter pocula bacchari. Sed & ipse diabolus, quos vno aut altero graui peccato iureitos tenet, vix in alijs tentat. Canis non domesti-*

Rom. 8.

Sermon. 43. de verb. Dom.

Gal. 5. Rom. 7.

Simile.

Ge. ar. Zurphæ. de reformatione anima c. 8.

2. Cor. 12.

Impij tentationes non tentiunt.

Similia.

cos, sed extraneos mordet. Auceps non tendit laqueos perdicibus quas in custodia sua in agrum defert: imò eis vitur, vt ad eorum cantum aliæ appropinquent. Sic (ait B. Gregorius) *Dæmon eos tentare negligit, quos iure perpetuo se possidere sentit: imò eis vitur ad istos aucupandos & euer- tendos.* Latio non ingreditur domum vbi nihil sunt nisi paleæ, sed in officinas mercatorum, aut ædes diuitum locu- plectissimas. Tentantur ergo potissimum rusti: & raro aut nunquam à dæmone tentari, pessimum indicium est. *Cir- cuit quasi leo rugiens, quærens quem deuoret.* Si caterua leon- um rugientium in hoc auditorium irrueret, quantus hic ter- ror, quantus tumultus fieret! At caterua dæmonum & hic, & vbiunque fideles ac boni Christiani sunt, perpetuo grassatur, quærens quem deuoret. Neque enim tentatio- nis eius aut finis aut modus est. Tentat nos literis, inge- nio, nobilitate, vestibus, statu, rerum copia, vniuersis Dei donis, nostrisque peccatis. Nam vt Dei spiritus omnia ad eius gloriam conuertit, vt in omnibus honorificetur Deus, & electis Dei omnia cooperantur in bonum, etiam ipsa peccata per pœnitentiam sanata: sic è diuerso malignus spiritus ex omnibus tentandi materiam accipit, etiam ex ipsis vir- tutibus, quibus superbia maximè insidiatur. Draco in A- pocal. p̄li, videns se nec matrem nec filium deuorare po- tuisse, nec mulierem, nec masculum quem peperit, iratus abi- facere pralium cum reliquis de semine eius, qui custodunt man- data Dei. Cùm nec Christum, caput Ecclesiæ, in deserto, (sicut hoc Euangelium refert) nec totum Ecclesiæ cor- pus, quæ per mulierem significatur, diabolus tentando perdere potuit, ad singulos Ecclesiæ filios, eosque melio- res, tentandos & affligendos se conuertit. Sicut enim qui cum altero digladiatur, animaduertens se cum in capite ferire non posse, in corpus eius reliquum ictus insigit, vt vel manum vel tibiam vulneret: sic diabolus, quia contra Christum non præualuit, membra eius, singulos fideles, aggreditur. Sed & quemadmodum Christum statim à ba- ptismate tentauit; sic contra eius membra tunc maximè l. uicit, quum vel pœnitentiæ, vel emedationis, vel sanctio- ris instituti propositum animo agitur. Pharao tuæ ma- ximè filios Israël duplicato labore oppressit, quando ex Æg- pto commigrandi consilium ceperunt. Nascentem virtutis sobolem interficere studet, vt Herodes Christum paruulum. Sed & necesse est, vt qui nouam virtutem ag- gredi

greditur, verustatis pugnam sentiat: & mori pristinis vi- cijs prauæque consuetudini absque dolore non potes. No- Similia. na adificia, & humorem adhuc suum, ac teneritudinem recinencia, minimo negotio diruuntur. Planta adhuc recens & nouella, leui impulsu è terra excutitur. Lucerna recens extincta leui flatu reaccenditur. Quare vt semper, totaque vita; ita tunc maximè diaboli tentationes cauenda & obseruanda sunt, quando vitæ emendatio instituitur, aut ad sincerio rem Dei cultum obseruantia Ecclesia- stica (vt hoc Quadragesimæ tempore) nos vocat. Propter quam fortè causam, hoc de tentationibus Christi Euange- lium Mater Ecclesiæ in ipso Quadragesimæ exordio legendum, & pro concione explicandum proposuit, iuxta illud Scripturæ: *Fili, accedens ad seruitutem Dei, stas in timore,* Eccl. 7. & *prepara animam tuam ad tentationes.* Tunc enim vel maximè rerum suarum satagit satanas; tum ne veterem prædam animo deuoratam, quasi ex faucibus ereptam, perdat; tum ex innata illi contra profectus nostros inuidia.

2. *Et cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.*

Loqus moralis de ieiunij, & nominatim Quadrage- Ieiunij Qua- simalis, vel necessitate, vel recto ac legitimo vsu, vel etiam dragesimale. fructu. Hunc locum contra hæreticos in altero Prom- ptuario magna ex parte tractauimus. Hic tamen pauca magis ad mores propria adiciemus. Atque ibi quidem de causis instituti ieiunij Quadragesimalis, de ratione præcepti eius, de fructu quadruplici disputauimus. Hoc nunc loco de recto ac legitimo ieiunandi modo quedam pro- feremus, & de utilitate ac fructu aliqua addemus. Est ieiunium multiplex; gulosi, auari, Manichæum, Pharisæum, Philosophicum, Ecclesiasticum, perfectum seu generale. Gulosi ieiunium est, quod gula vel præcessit vel sequuta est. Ac ne præcedat gula ieiunium, iam multas causas attu- 1. Gulosi ieiunium. rimus in Dominica Quinquagesimæ, quibus adde ex Chry- sostomo & Basilio. *Quamprimum mens inoleuerit obruta fuerit (ait Chrysostomus) statim & in ipso initio utilitas que ex ieiunio fit, repellitur. Quid enim insanus, quàm vsque ad mediam noctem meracum sorbere, sub auroram deinde vinum quasi*

Homil. 1.
laud. ieiunio.Serm. 56. de
temp.

2. Auari ieiunium.

Esaia 58.

Matth. 6.

Serm. 4. de ieiunio
10. mensis.

Epist. ad Philip.

quasi recens ingestum, adhuc spirare? Qui castam & ingenuam sponsam ducturi sunt, thalamis undique tapetibus ornatis, domoque tota purgata, & ingressis omnibus inhonestis ancillis inreredito, in cubiculum illam introducunt. Sic omnino purificata prius mente, valéque delicijs & voracitati dicto, ieiunium, pudicitia matrem, omniumque virtutum magistram, expansis & obduis vuluis suscipite. Hæc ille. Nec aliter D. Basilius. Satietas, inquit, lascivia initium est. Protinus enim una cum delicijs, ebrietate, & conditis bellarijs, irrumpit omnis forma intemperantia. Ad temperantiam, modestiam, pietatem mores suos componere non potest (quæ veri ieiunij partes sunt) delicijs corruptus & præoccupatus. Qui longinquam profectiuam adornant, componunt sarcinas, comæatum parant. At gelosus ante ieiunium hostem permittit omnia animi munimenta præoccupare. Sicut enim fumus abigit apes, ita dona spiritualia fugat luxus. Hæc ille contra gulam ante ieiunium, id est, contra eos qui ieiunaturi, prius se ingurgitant. Sed nec minus cauendum est ne ieiunium gula sequatur, ne in diebus ieiunij, post inediam longam fastidiosa succedat satietas. Monet hoc diligenter Augustinus: Nihil profecti tota die longum duxisse ieiunium, si postea ciborum vel suauitate vel nimietate anima obruatur, & corpori suo magis committasse quam subtraxisse ciborum abundantiam videatur. Illico enim mens repleta torpescit; & irrigata corporis nostri terra, spinas libidinum germinabit. Quare fructum ieiunij talis ieiunator statim amittit. Auari ieiunium reprobatur & scriptura sacra, & doctrina Ecclesiastica, quia eleemosynam ei semper adiungit. Auari quippe ieiunium est, in quo id agitur, vt sumptibus parcat, non vt vel Deus colatur, vel anima vegetetur, vel proximus inueter. Sed Esaias ieiunium Deo gratum describens, ait: *Frangere esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam.* Sic Saluator noster, quum ieiunium Pharisaicum reprobasset, addit: *Theaurizate vobis thesauros in caelo, ubi neque rugo, neque lima demolitur, &c.* Ecclesiasticam hac in parte doctrinam sic tradit S. Leo: *Ieiunium sine eleemosyna non tam purgatio animæ quam carnis afflictio est: magisque ad auaritiam quam ad continentiam referendum est, quando aliquis sic à cibo abstinet, vt etiam à pietate abstineat.* Idem docet antiquissimus Ignatius: *Quartam & sextam feriam ieiunantes superflua pauperibus erogate.* Nempe, vt alia in Dominica ostendimus, duas alas habet oratio, quibus in cælum volet, ieiunium

& eleemosynam: quorum illud puriorem; hæc letiorem & expeditiorem eam facit, Deoque gratiorem. Manichæum ieiunium, quod ita à certis cibis abstinet, vt cibos immundos doceret, studiosissimè semper execrata est, & damnauit Ecclesia Catholica, vt in altero Promptuario ostendimus, contra hæreticos, qui furorem Manichæum ieiunij Catholicorum, ipsi magis furiosi, impingunt. Pharisaicum ieiunium reprobatur Saluator, eorum qui *tristes ieiunant, & exterminant facies suas, vt videantur ab hominibus ieiunantes.* Nos ieiunium animo hilari & fronte læta suscipimus. Materialiter est triste, sed in modo & fine lætum ac iucundum est. Augustinus Manichæorum ieiunia ex fine reprobatur, *Quæro, inquit, à vobis, quo sine faciatis, quòd non vescimini carnibus, & vinum non bibitis, Finis enim si laudabilis fuerit, facta quoque laude digna erunt.* De Catilina memoris proditum est, quòd *frigis, sitim, famem ferre poterat.* Hæc erant illi spurci sacrilegòque etiam cum Apostolis nostris communitas, sed sine discernuntur. Ille enim ista tolerabat, vt immatissimus expleret cupiditates: hi verò, vt eas premerent, & dominanti rationi seruire cogerent. Si ergo & vos parsimonie, & coercentia libidinis causa facitis, laudo & probo. Sed non ita est. Hæc ille. Sic Pharisaicorum ieiunium reprobatur ex fine, quia laudis humanæ gratia id faciunt, & ideo hypocriticum est, non verum. Alioqui ieiunium ex se & triste est, & triste esse debet. Pœna enim est, & per modum pœnæ tolerari oportet. Sed aptè distinguit Augustinus: *Nemo quod tolerat amat, licet tolerare propter Deum amet. Tolerare tristitia inebes Domine, non amare.* Vt ergo Pharisaicū ieiunium vitetur, *Dies ieiunij (vt monet S. Basilius) tanquam veteres nutricios (ad pietatem scilicet) hilares ac alacres excipere debemus, nec ventris medium lugere, sed menti gratulari spiritualibus delicijs repletæ.* Causam quoque in primis idoneam affert Augustinus: *Illi, inquit, longum sit ieiunij tempus & fastidiosum, qui nec orat de culpa, nec sperat de venia.* Debet ergo temeritatis, quod secum adfert, vel necessitas vel opportunitas iucundum reddere ieiunium. Sed & valet in ieiunio, quod in omnibus alijs virtutum operibus locum habet, *Fides libenter accipit quicquid arduum videretur incredulis.* quod de ieiunio hoc Quadragesimali scripsit Augustinus De philosophico ieiunio, & gentium sapientibus vtitato, qui propter ieiunium quandam & modestiam, magnas & frequentes abstinentias faciebant, dicentes: *Virtus est placuisse cum ieiunio.*

Pars Hyemalis.

A a

abstinentiæ

3. Manichæum
ieiunium.4. Pharisaicū,
seu hypocri-
ticū ieiunium.Lib. de morit.
Manichæorum,
De Catilina me-
mor. cap. 13.Confess. lib. 10.
cap. 20.Hom. 1. de Lau.
ieiunij.Serm. 56. de
ieiunio.Serm. 03. de
ieiunio.5. Philosophi-
quentes abstinentias faciebant, dicentes: Virtus est placuisse cum ieiunio.

Lib. 1.

In Cyriada-
gogia.In vita eius
cap. 12.Anglocalui-
nitarum no-
num ieiunium.Epist. ad Deme-
tridem.
6. Ecclesiasti-
cum ieiunium.a Sermo. 1. de
ieiunio.b In epitome di-
uinorum decret.
cap. ult.c Lib. 3. Pascha-
li.d In. 1. de lau-
datione.e Sermo. 50. de
tempore.f Lib. 1. cont.
Iaiunio.g Sermo. 2. de
quadraginta.

abstinuisse bonis: vide multa apud D. Hieronymum contra Iouinianum. Tale est hæreticorum hodie ieiunium, qui politicè, non religiosè ieiunare volunt: & Persarum institutum, Lacedæmoniorum & Ægyptiorum sacerdotum sequi malunt, vt ea Xenophon, Theophrastus, & Chæremone Stoicus descripserunt, quàm Catholicæ Ecclesiæ, & sanctorum Patrum. Tunc (inquiunt) ieiunabimus, quando id carni edomandæ expedire videbimus; quocunque id die accidat, quibus non minùs sapienter quàm faceret respondit Thomas Morus: *Hoc si ita est, nec coniugatos vnquam facile ieiunaturos, qui aliud & facilius remedium in promptu habent: nec virgines ieiunare ausuras, ne impudici iuuenes aduertant à carnis illecebris eas titillari: denique hoc nihil aliud esse, quàm vt suam quisq; libidinem prodat.* Hoc est hæreticorum hodie Politicum ieiunium & Philosophicum. Attamen Anglocaluinitarum hodie Politicum quidem, sed minimè Philosophicum, & adhuc minùs religiosum ieiunium est, publico edicto præscriptum, vt feriis etiam quartis, præter sextam feriam & Sabbatum, piscibus vescantur omnes, ne piscium & nauigationis vsus pereat, aut detrimenti aliquid accipiat. Superest duplex ieiunium, quorum vnum præcepit & indicit Ecclesiæ: ad alterum hortatur & manducit. Per Ecclesiasticum enim ieiunium ad perfectum deuenitur, sine quo prioris fructus aut nullus, aut exiguus admodum est: quo sensu dixit sanctus Hieronymus: *Ieiunium non perfecta virtus est, sed ceterarum virtutum fundamentum.* Ecclesiasticum ieiunium in tribus consistit. In delectu ciborum, in vnica refectioe diurna, & in eius refectioe hora. Ad primum quod attinet, à carnibus & vino antiquissima Ecclesiæ toto Quadagesimali tempore abstinebat, vt ex Patribus tam Græcis, a Chrysostomo, b Theodoro, c Theophilo, d Basilio; quàm Latinis, e Augustino, f Hieronymo, g Leone Magno, euidenter constat. A lacticiis quoque, vt ouis & caseo, abstinuisse veteres diu ante Gregorij Magni tempora, testis locupletissimus est Epiphanius in compendiaria doctrina de fide. Vnica autem refectioe omnes contentos esse oportere, eaque vsque in vesperam dilata, Basilius & Augustinus locis citatis, D. Ambrosius sermo 33. D. Chrysostomus hom. 10. in Genesim apertè testantur. Dinus quoque Bernardus suo tempore omnes etiam laicos vsque ad vesperam in Quadagesima ieiunasse scribit serm. 3. de Quadagesima.

Postea

Postea ad horam nonam, quam nos terriã pomeridianam vocamus ieiunium solui cæpit, vt D. Thomæ Aquinatis tempore factum fuisse ipse testatur in Summa sua Theologica; quod & tempore D. Epiphaniij obseruatum fuisse, ipse meminit loco citato. Processu temporis ad meridiem solui cæpit ieiunium. Ecclesiæ porrò ita ieiunium indicit, vt à nemine plus exigat, quàm corporis valetudo ferat, vt in altero Promptuario ostensum est; & quoad cibi quantitatem, relinquit vnumquemque in iure natura. Et in his ferè Ecclesiastici ieiunij præceptum consistit. Sed verò Ecclesiæ in hoc præcepto intentio, altius quid & amplius postulat; & ad ieiunium omnibus suis numeris perfectum suos adhortatur: nempe, vt ab omni prorsus peccato non secus abstineatur, quàm à cibis interdictis: vt que pietati & diuino cultui sanctiùs ac religiosiùs vnusquisque vacet. Hanc eius sanctissimam intentionem omnes ferè Ecclesiastici scriptores attestantur sacre Scripturæ conformem. Sic enim Deus per Prophetam loquitur: *Ecce in diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Nolite ieiunare sicut vsque in hunc diem, vt audiatur in excelso clamor vester.* Iuxta hæc sacre Scripturæ doctrinam ieiunare docet Ecclesiæ. Sic D. Basilius: *Verum ieiunium est, ab omnibus vitis alienum esse.* Sic post eum sanctus Leo: *Non in sola abstinentia nostri stat summa ieiunij, aut fructuosè corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate reuocetur.* In eandem sententiam sic scribit S. Augustinus: *Ieiunium magnum & generale est, abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus seculi: quod est perfectum ieiunium: vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobrie & iuste, & pie viuamus in hoc seculo.* Cuius rei causam, vel certè conuenientiam, Sermo. 64. de alio in loco his verbis exponit: *Ille est in Quadagesima diebus grandis utilitas, quòd, dum etiam à licitis abstinemus, magis ac magis admonemur illicita vitare. Qui enim abstinemus à carnibus, quibus aliis diebus uti licet; qui abstinemus à vino, quo moderatè uti licet; qui ista vitamus, qua aliquando licent; quomodo peccata admittemus, qua omnino nunquam licent? Verè enim, vt scribit S. Leo, parum religiosus aliis diebus probatur, qui tempore Quadagesimali religiosior non inuenitur.* Sed huius generalis ieiunij necessitatem, & vt totus homo ieiunet, non venter tantum, eleganter ostendit S. Bernardus. *Si sola, inquit, gula peccauit, sola quoque ieiunet. Si verò peccauerunt*

2. 2. quæst. 147.
art. 7.7. Ieiunij per-
fectum.
Esaie 58.Hom. 1. de laud.
ieiunij.
Sermo. 4. de
Quadage.
Tracta. 17. in
10an.Sermo. 2. de
Quadage.Sermo. 3. de
Quadage.

*Et cetera membra, cur non ieiunent Et ipsa? Ieiunet oculus à curiosis aspectibus. Ieiunet auris à fabulis Et rumoribus. Ieiunet lingua à detractatione. Ieiunet manus ab operibus illicitis. Ieiunet anima à vitis. Hoc est perfectum & generale ieiunium, quale intendit Ecclesia, & ad quale per externam abstinenciam, quasi per medium idoneum, ad finem saluberrimum suos manu ducit. Alioqui, sicut qui fidens thoraci, quo pectus munitur, certamen aggreditur, magno se periculo exponit, nisi cacide quoque, & reliqua armatura muniatur: sic à solis cibis abstinens, & reliquas virtutes non exercens, Nam, vt appositè scribit Eusebius Emisenus, *Ieiunare, Et vigilare, Et mores non corrigere, sic est, quomodo si aliquis extra vineam, aut circa vineam extirpet Et colat, vineam autem ipsam desertam atque incultam relinquat, vt spinas acerbissimas germinet.* Anima quippe vinea nostra est, quã excolere debemus; corpus extra vineam est, cuius exercitatio (ait Apostolus) *ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia.* Hoc igitur & tale ieiunium illud est, cuius amplissimas laudes patres decantant, cuius virtutem multis exemplis Scripturæ commemorat, de cuius fructu quadruplici in altero libro pruario disseruimus. Quibus ex Ambrosio adiciamus: *Castra nobis sunt nostra ieiunia, quæ nos à diabolica impugnatione defendunt. Denique Et stationes vocantur, quod stantes Et commorantes in eis, inimicos insidiantes repellimus. Castra plene sunt ieiunia Christianis, à quibus si quis aberrauerit, à spirituali Pharaone inuaditur, aut peccatorum solitudine denatur. Murus igitur quidam est Christiano ieiunium, inexpugnabilis diabolo, intransgressibilis inimico. Hæc ille. Christus ipse tentandus (ductus est enim in desertum vt tentaretur) ieiunio prius se armavit: non quòd ille tali armatura opus habuit, sed vt nos talem armaturam nobis pugnaturs necessariam esse doceret; sicut dux viã in transitu angusto, & ignatis periculoso, sed sibi notissimo, baculo viam tentat, non quia ipse baculo indiget, sed vt aliis eum comitaturis, quomodo baculo vti debeant, ostendat. Neque verò contra inimicum diabolum ieiunium nos defendit tantum, verum etiam ad ipsum quoque diabolum expugnandum, egregiè subseruit. Nam vt nullum castrum ita est inexpugnabile, quin possit expugnari, si victualia ei subtrahendi modus aliquis reperiri queat; sic diaboli castrum, quo fortis armatus custodit arrium suum, & peccatores possidet, quodcunque illud castrum sit, & cuiuscunque peccati**

peccati genus, per ieiunium vincitur, subtractis peccati fontibus, & ferocietis equi pabulo imminuto. Nec enim libidinem tantum, sed & iram, inuidiam, superbiam ieiunium domat, vt multi sancti Patres docent. D. Basilius homil. i. de laudibus ieiunij, Chrysofomus serm. i. de ieiunio, S. Leo sermo. 8. de ieiunio 10. mensis, & S. Ambrosius sermo. 34.

3. Accedens tentator, dixit ad eum.

Locvs moralis de tentatore diabolo, salutis nostræ incessanter insidiante. Hic enim tentator vocatur antonostis noster. Diabolus hostis noster. malice, seu per excellentiam, eo quòd assidue & acriter tentare homines solet, Sic Apostolus: *Ne forte tentet vos* 1. Corinth. 9. *in qui tentat.* Et de eo ab initio lapsus humani prædixit Deus: *Ponam inimicitias inter te Et mulierem, Et semen eius: Ipsa conteret caput tuum, Et tu insidiaberis calcaneo illius.* Ecce bellum proclamatum ab initio orbis conditi, inter diabolum & genus humanum. De quo bello dicitur in Apocalypsi: *Va terra Et mari, quia descendit ad vos diabolus, habens iram magnam, sciens quòd modicum tempus habet.* Hic est ille hostis capitalis & aduersarius, de quo Christus nos monet, dicens: *Esto consentiens aduersario tuo cum es in via cum eo, ne forte tradat te aduersarius iudici.* Quæ verba merito expendi debent. Iubet Saluator consentire aduersario, quum tamen aliæ Scripturæ iubeant nos ei resistere, vt alio loco ostendimus. Sed exponit D. Hieronymus: *Quia inisti pactum cum aduersario tuo, dicens ei, Renuncio tibi diabolo, Et omnibus pompis tuis (quæ sunt verba nostra in Baptismo) serua fœdus quod pepigisti, Et esto consentiens, pactumque custodiens cum aduersario tuo, dum es in via huius seculi ne forte tradat te iudici, Et te de suo aliquid superasse conuincat, tradarisque ministro, qui ipse est Et inimicus Et vindex.* Hæc ille. Hic enim aduersarius talis est, vt & tentator sit per fallaciam, & acculator per malitiam, & carnifex noster ac vindex per iustitiam. Hic est qui in iudicio extremo contra impios, & sectatores eius ad Deum clamaturus est, vt scribit S. Augustinus: *Aequissime Iudex, ista dica quod æquum est. Iudica meum esse, qui tuus esse noluit.* Post renunciationem vt quid inuasit parrhos meos? Quid apud eum lasciuia, impudicitia, incontinentia faciebat, quibus ipse renunciauerat? quid intemperantia, quid gula, quid auaritia, quid ira, quid superbia, quid fastus, quid cetera mea? Hæc omnia mea post renunciationem inuasit. Meus esse voluit, meis concupiscit.

Simile.

Hier. 2. de Quadrage.

Simile.

1. Timos. 2.

Sermo. 25.

Christus cur ieiunauerit. Simile.

S. Bonaventura, in Dist. 1. c. 11. Simile.

Diabolus hostis noster.

1. Corinth. 9.

Genes. 3.

Apoc. 12.

Matth. 5.

In epist. ad Deme-
metriadem de
virginitate ser-
uanda.

In sermo. contra
Iudeos, 1. paga-
nos, Et Aris-
nos, tom. 6.

Indica indica, æquissime iudex; quoniam, quam tu non dedignatus es tanto pretio liberare, ipse mihi se postmodum voluit obligare. Hæc erit aduersarij huius iusta & seuera accusatio contra impios Christianos. Sic ille tradet eos iudici, vt postea per sententiam receptos, tradat in carcerem & tenebras exteriores. Nec accusabit modò hostis malignus, sed & insultabit hostis superbus, & hunc in modum ex iudicio D. Cypriani loquetur Christo in extremo iudicio:

Serm. de electione Mesina.

Ego pro istis, quos mecum vides (suos voluptuarios, superbos, auaros demonstrans) nec alapas accepi, nec flagella sustinui, nec crucem pertuli, nec sanguinem fudi; sed nec regnum illius caeleste promitto, nec ad paradysum reuoco, & tamen se mihi totas suasq; omnia consecraverunt. Sic insultabit miseris ipse misericors; vt qui fuit tentator ad culpam, sit etiam tortor ad penam. Sic & D. Basilius accusantem & insultantem tum nobis, tum Christo ipsi, aduersarium hunc nostrum introducit:

In regulis fustis disputati Interrogat. 2.

Qui assidue nunc suis nos artificijs circumuenire, & mundialis istius vitæ illecebris inescans, omni conatu efficere studeat, vt datorum nobis à Deo beneficiorum, Deiq; ipsius memoriam ex animis nostris reuellatis, vbi hinc migrauerimus, cum animarum nostrarum exitio nobis insultans, vehementissimeq; iniectans, contumeliosè Dominum nostram contumeliosè exprobrabit, contumaciaq; ac desecione ab ipso nostra gloriandi materia aduersus illum vtetur: quòd videlicet, quum nos ipse neque crearet, neque pro nobis mortem subierit, sibi tamen, spretis contemptisq; Dei præceptis, obsequentes habuerit. Equidem istam ego futuram aduersus Dominum gloriationem hostis insolentem, grauius longè esse statuo, quam gehenna supplicia. Hæc Sanctus ille, & verus Christi amator. Sed de hoc tentatore, inimico, & aduersario nostro; de eius multiplici tentatione, de causa tam frequentis victoriæ eius; de vijs & modis quibus non caueri tantum, sed & gloriosè repelli ac superari tantus hostis possit, in superioribus per occasionem diximus: & infra plura dicemus in Dominica tertia Quadragesimæ.

Domin. 5. post Epiph. & Domin. Sexages.

Tentatoris diaboli astutia.

4. si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.

Lo c v s moralis de varia tentatoris diaboli astutia & calliditate. In hac enim prima Christi tentatione sub paucis verbis ad multa tentat, & quàm sit diligens ad tentandum docet. Vna enim & eadem opera vult explorare an Filius Dei sit; & si non sit, à iustitiæ rectitudine enim profusus,

profusus, si potest, dimouere. Explorat ergo primùm per conuersionem solo imperio faciendam: *Dic vt lapides isti panes fiant.* Iube hoc miraculum fieri. Dei enim phrasis est dicere. *Dixit Deus, Fiat lux, & facta est.* Deinde vult in peccatum gulæ pertrahere, suggerens vt per viam inordinatam famam comescat. Ideo enim non lapidem, sed lapides iubet in panem vertere. Ad famem præsentem reprimendam sufficiebat vnus panis ex vno lapide conuertendus. Et Elias in deserto graui fame oppressus, non accepit

1.

2.

3. Reg. 19.

Lucæ 4.

Gen. 31.

Exod. 8.

3. Tentationem occultat.

4. Occasiones tentandi captat.

5. Necessitatibus nostris abutitur.

Simile.

ab Angelo nisi vnum subcinericium panem, & vas aquæ. Deus parsimoniam, diabolus abundantiam & superfluitatem docet. Nam quamuis apud Lucam legimus, *Dic lapidi huic vt panis fiat;* tamen, iuxta phrasim Scripturæ, significat multos lapides, sicuti expressè posuit Matthæus. Sic in Genesi dicit Iacob: *En tumulus hic, & lapis quem erexit, testis erit.* Lapidem vocat aceruum lapidum, vnde tumulus fiebat. Sic in Exodo: *Venit musca grauiissima in domos Pharaonis, & seruorum eius.* Tamen vt tentationem suam vaser hostis occultet, panis tantum mentionem facit; non ad delicias, aut manifestè superflua virum sanctum inuitat. Sicut enim auceps, quum retia tendit, nihil nisi cibum, eumq; necessarium, ostendit: sic diabolus laborat, vt eius tentatio non tentatio, sed ratio videatur. Quare occasionem tentandi obseruauit, famem Christi. Dicitur enim: *Et postea esuriit, & accedens tentator, dixit.* Quia esurientem Christum vidit, tentandi occasionem captat. Diabolus ex quauis re minima, ex quouis aut iudicio inclinationis prauæ, aut infirmitatis signo, tentandi anam arripit. Si te videt saturatum, luxuria tentat: si famelicum, gula te oppugnat: si laboribus oppressum, ad impatientiam sollicitat: si rebus secundis ventrem, ad superbiam vocat. Sed maxima & frequentissima tentandi occasio illi est, quum rerum secularium appetentes & esurientes nos videt. Abutitur enim necessitatibus nostris, seu veris, seu præsentis. Sicut auceps rete luuin præparat brumali potissimum tempore, quando non est quod aues comedant, quæ mox cibum videntes aduolant, & cum ventriculis plenis capiuntur, & moriuntur: sic diabolus hominem vel cupiditate vel necessitate laborantem aggreditur, vt honoris, vel pecuniar, vel voluptatis cupidum, vbi ad peccatum illexerit, & ad concupita obtinenda, ad flagitium vel scelus induxerit, iam saturatum occidat, sibiq; perpetuò obnoxium reddat.

Diaboli hodie tentationes. Multis persuadet, propter rerum temporalium quam putant necessitatem à Deo recedere. Quàm multi hæreticis hodie reluctante conscientia cesserunt, hac diaboli voce decepti: Oportet vt viuas, vt vxorem ac liberos alas: non teneris propter fidem hæc omnia deferere, & te ipsum in extremam necessitatem conicere. Eadem astutia mercatori mendacia, & fraudes, latroni rapinas & furta, aduocato dolos malos persuasit; quia necesse est lucrari, & habere vnde viuatur. Sed oratio nostra esse debet cõtra has tentationes: *Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me Domine.* Deinde diligenter à cupiditate distinguenda necessitas. Nam vt alia est vera sitis sitientis, alia falsa febricitantis, sic alia est necessitas, alia cupiditas. Necessitati pauca, cupiditati nulla satisfaciunt. Et sicut sitim esse febrilem, non naturalem, tunc euidenter cognoscitur, quando moderato potu non extinguitur, sed quo magis bibitur, eo magis accenditur sitis: sic omnino non necessitatem, sed cupiditatem esse qua laboramus, tunc perspicue scitur, quando moderatis contenti non sumus, sed quo abundamus magis, eo plura appetimus. Diabolus autem ex vtraque tentandi causam arripit, quia modum in vtraque tenere nescimus. Deinde in hac tentatione observa, quòd, quàm potest minimo, suos conducere diabolus vult. Ecce enim in solo pane voluit Christum perdere. Ad vnum aliquando nummum lucrandum hominem perdit. Quantulum erat colligere ligna in sabbato, propter quod lapidatus fuit inobediens legi Iudæus? Sed ad hanc paruam inobedientiã sub necessitatis specie eum diabolus induxit, vt sic perderet. Quantulum erat Ananiæ & Sapphiræ fraudare de pretio agri quem dederant: At in hoc paruo sic tentauit cor eorum Satanus (vt Petrus dixit) vt repentina morte extincti fuerint. Sic suavit miserò Esau, vt pro lenticula olei venderet sua primogenita, & benedictione Dei atque paterna excideret. In tanta igitur tam læui hostis ad tentandum pertinacia, ad decipiendum astutia, ad captandas occasiones diligentia, ad perdendum, etiam pro te minima, acrimonia, danda est opera, *Ne circumueniamur à Satana.* *Cogitationes enim eius non ignoramus,* ait Apostolus, de zelo disciplinæ Ecclesiasticæ loquens. Quia sub pietatis pretextu, & necessitatis intuitu fallere conatur, vt hic Christus. Si Filius Dei es, pietatis pretextus fuit, quasi scire cupiens an ille Messias esset, vt adoraret eum; sicut Herodes simili

pretextu

pretextu Magis dixit; *Vbi adoraueritis, renunciate mihi,* vt *Matth. 23.* *Et ego veniens adorem eum: quem occidere volebat.* Dicens, *Vt lapides panes fiant,* necessitati consulere videbatur, quum ad gulam & inanem gloriam reuera alliciebat, suadens vt per viam miraculi, & plus quàm necesse erat, cibum quæreret. Si ita cum Christo, quanto altutius nobiscum!

5. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

Locvs moralis de perpetua & infallibili Dei providentia circa suorum necessitates. Christus enim hoc vno omnem & variam illam Satanæ tentationem sic vicit atque dissipauit, vt nec se Filium Dei esse delectaret, nec esse necessarium quod diabolus suadebat, doceat: quia non ex solo pane fames compefcitur & natura sustentatur, sed ex omni etiam alia quacunque re (*verbum enim hoc loco, vt aliàs sæpè, rem significat*) quam diuina sapientia subministrat, Deus per quadraginta annos infinitam penè multitudinem filiorum Israël in deserto absque pane hoc vultari, aut alio cibo humano: solo Manna de celo pavit. de quo Moyses ait: *Dedit tibi cibum, Manna, quod ignorabas tu & patres tui; vt ostenderet tibi quòd non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Domini.* id est, ex omni re quam Dei sapientia (quæ os Dei est) subministrat: vel, ex omni promissione quam Deus ore suo fecit. Promisit autem quòd *inquirentes Dominum, non inueniuntur omni bono:* *psal. 33.* & similia multa. Docet ergo hic locus diuinæ se providentiæ committere, nec de illa vnquam in rebus difficillimis spem deponere, iuxta illud: *Incels super Dominum curam tuam* *psal. 54.* *Et ipse te enutriet.* Et Christus in Euangelio: *Primum querite regnum Dei; & iustitiam eius, & hæc omnia adiucentur vobis,* *Matth. 6.* quem locum in alia Dominica tractare oportebit. Sed & hanc materiam b superius delibauimus. Deus in deserto *de petra eduxit aquas, & mare conuertit in aquas dulces:* illud virga percuitiens; hoc ligno iniecto quod ostendit Moyse Deus. Vtrumque crucis virtutem, & lignum salutis nostræ præfigurauit. Crux enim crucifixi Iesu, lapidea corda liquefecit, liquefacta conuertit. Lignum crucis Dominicæ, fide creditum & ruminatum, conuertit praua in directa. *Et aspera in vias planas,* vt superius explicatum est. Nempe hominis per Christum renouati tanta debet esse fides & fortitudo, vt nec in deserto, nec in fame, nec post longum

De fiducia in Dei providentiam.

Deut. 8.

psal. 33.

psal. 54.

Matth. 6.

a Inf. Dom. 4.

Quadrages. 1.

Dom. 14. post Pent.

b Super. Dom.

4. post epiph.

Num. 10.

Exod. 15.

ieiunium, etiam de necessario pane extra ordinem tentatus, succumbat tamen, sed Dei se providentia committat: ut quantum veterem Adam excellat, hac ratione demonstrat. Ille enim in medijs paradisi delicijs; in vno tantum vetito ligno de gula tentatus, statim succubuit. Novus Adam, & qui eius imagini conformantur, in horrido deserto, propter necessariũ panem, ad gulam, ad inanem gloriam, ad diffidẽtiam tentatus, in nullo succumbet. Hoc Christus nos in Euangelio docuit, dicens, *Nolite esse solliciti de crastino*: quod suo loco explicabitur. Huius fiducia in Deum, quoad victum & alimenta necessaria, ut in antiquis Patribus religiosorum plurima leguntur exempla, maximè in vita S. Dominici: sic hodie quotidianum exemplũ est Capuccinorum, qui vocantur, ordo sanctissimus; qui non nisi in diem viuunt: & quicquid vesperi superest, erogant, ex Dei providentia quotidie victitant; nec tamen aliquando fame pereuntes, aut alimentis necessarijs indigentes. De vetustissimis cœnobitis memoriæ proditur, quàm in Sciti quatuor essent monasteria, in quibus ter mille & quingenti fratres Deo seruirent, & pro quodam senem ex splendore laborante, modicum acci quæsitum esset, inueniri non potuit. Tanta erat apud eos paupertas; ita ex sola Dei providentia & benignitate victitabant. Quid, quòd de Turcarum votarijs scribit Christophorus Richerius, quosdam paupertatem sequi ex voto, quibus in diem viuere satis est. Surgent isti in iudicio, & damnabunt sollicitudinem & incredulitatem nostram, qui ad primam necessitatem vellemus Deum lapides in panes conuertere; id est, quocunque tandem modo, & per quascunque difficultates, nostræ seu necessitati seu cupiditati seruire.

6. *Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim suis mandauit de te, &c.*

Contra peccandi præsumptionem.

Lo c v s moralis de fine & scopo omnium tentationum diaboli, ut sub spe protectionis diuinæ, peccatorum periculis se obiciat peccator. In omni enim tentatione dicit, *Mitte te deorsum*. ut à spiritu ad carnem, à Deo ad mundi vanitates, à virtute ad vitium descendas, factus ex filio Dei filius gehennæ. In omni occasione & periculo peccati homo mittit te deorsum, suadente diabolo, & prouidente quòd Deus eum seruabit. *ne offendat pedem tuum*; id est, ut vel non consentiat peccato, vel non multum peccet, vel

citò

citò surgat, & relinquat peccatum, vel certè quod veniam omnium in sine impetrabit. Hæc enim duo simul proponit diabolus, dulcedinem culpæ, & spem seu potius præsumtionem veniæ. Sic in prima tentatione obrulit Eux *potum pulchrum visu*; & addidit, *Nequaquam mirerimini. Gen. 3.* In tentatione quoque ad malum sub specie boni, ut hoc in loco (nam quia fiduciam in Deum Christus suo responso ad primam tentationem docuerat, ex eadem fiducia suadet ei præcipationem (proponit exempla diuinæ misericordiæ, ut ex eis homo præsumat. *Angelis suis mandauit de te*. Non est quòd timeas. Tam multis Deus pepercit. Latroni in cruce, Magdalena, Petro, & alijs innumeris. Parcet quoque & tibi, & dabit poenitentis locum. *Mitte te deorsum*. Fac periculum bonitatis diuinæ. *Qua in Similia*. .. re sic peccatores decipit diabolus, sicut simiam venatores. Accipiunt multos calceos seu caligas cum multis laqueis & fibulis, & calceant se illos, ac lentissimè illos astringunt, spectante in arbore simia; quod postquam fecerint, abeunt relictis calceis, quibus abeuntibus, simia, quæ imitari solet quicquid hominem facientem vidit, eisdem calceos & ipsa induit, ac lentissimè se astringit: quod cum fecerit, accurrunt venatores, & implicatam calceis, nec se citò excalceare valentem, capiunt. Sic enim diabolus, propositis aliorum peccatis, veniam à Deo citò consecutus, homines ad eadem prouocat, spe similis veniæ: sed quam eos implicatos tenet; nec illam poenitentis gratiam habent ut se à peccatis eximant, captiuos secum abducit, in barathrum retrudendos. Qui pignus aliquod in cauponam mittit, ut vinum inde accipiat, proponit quidem pignus suum citò redimere, & inde extrahere; victus tamen dulcedine vini, & combibonum improbitate, vsque adeò bibit, ut pignus amittat: sic peccator in quolibet peccato mortali animam suam diabolo & inferno oppignerat, intendens semper à peccato suo surgere, nec nisi hac vice peccare; cæterum peccati dulcedine, & mala peccantium societate captus, toties peccata sua repetit, ut animam iam poenitere nescientem, diabolo in æternum relinquat. Qui de misericordia Dei confidens peccat, tentat Deum: ad quod hic diabolus Christum tentauit, ut ex Christi responsione, *Non tentabis Dominum Deum tuum*, manifestum est. Deus enim auxilia sua, & misericordiam suam, nõ peccantibus aut præsumentibus, sed timentibus eum prouidit,

Rom. 2.

misit, iuxta illud. *Corroboravit misericordiam suam super omnes timentes se. Quomodo miseretur pater suorum, miserus est Dominus timentibus se.* Et rursus: *Non est inopia timentibus eum.* At peccantibus & præsumptibus nihil nisi iram & vindictam Dei scriptura promittit: *Secundum duritiam tuam & impoenitens cor thesaurizas tibi iram in die ira.* Cor quod præsumit de misericordia, manens in peccato, impoenitens cor est. Ad hoc hortatur diabolus, dicens, *Mitte te deorsum;* & addens, *Angelus enim suis mandavit de te ut custodiant te in omnibus vijs tuis.* Quo loco, ut in tentando Christo, sic in alijs omnibus abutitur diabolus. Angelorum quidem custodiam Deus suis promittit, (quæ maxima dignitas & consolatio est) sed in omnibus vijs nostris *Non dixit in præcipitijs,* ait D. Bernardus. *Qualis via hæc, de pinnaculo templi mittere se deorsum? Hæc est via Luciferi cadentis à cælo.* Vig. nostræ, in quibus nos Deus per Angelos suos bonos custodire dignatur, sunt opera quæ tanquam viatores

Serm. 15. in psal. qui habitat.

Via peccatorum atque iustorum.
Math. 7.
Eccli. 27.

Psal. 9.

Pinnaculum templi quid.

facimus, quibus in cælum conscendamus. Sunt viæ nec nimis publicæ & tritæ, ne forte *per latam & spatiosam peccatorum viam ambulemus;* nec nimis desertæ & obliquæ, & lapidibus complanata, qualem esse peccatorum viam affirmat Sapiens; nec ita angustæ, ut ad præcipitia ducant ex nimia singularitate sua: sed sunt viæ ordinariæ. Sanctorum pedibus tritæ & actiones moderatæ iuxta Dei providentiam ordinariæ: & in talibus Dei auxilium non deest, qui est adiutor in oportunitatibus & tribulatione, non in vanitatibus & temeritate. Sed diabolus extra has vias ducit eos quos tentare vult, ad pinnaculum templi, & statuit eis supra illud. Pinnaculum hoc aliam illam ex leui ferro constructam significat, quæ supra turres templorum, aut magnorum ædificiorum, ornamenti causa locari solet, cuius etiam motu differentiæ ventorum discernuntur. Hoc pinnaculum excelsum vanitatē significat, siue honorum siue diuitiarum, siue etiam voluptatum. Huc nos diabolus deducit, ut inde nos ipsos præcipitemus, hæc confidentia & fiducia freti, quod nihil illa nobis nocebunt: quia honoratos & diuites, & seculi bonis fruentes, æquæ Deus saluabit, atque obscuros & pauperes, & paræ ac tenuer vitam agentes. Hæc est diaboli hoc loco tentatio. Omne peccatum mortale est voluntarius supra pinnaculum conscensus; quia in omni tali contra obedientiam Dei templum erigis & in aliqua sublimi & periculosa vanitate sublevis, unde

unde deorsum celerrimè cades, si diaboli consilij acquiescis. *Verè diabolica vox est, Mitte te deorsum* (ait S. Ambrosius) *Li. 4. c. 4. in L. u. que mentem hominis de gradu altiori meritorum præcipitare cam. contendit. Simul etiam infirmitatem suam diabolus cum malitia designat, quia nemini potest nocere, nisi ipse se miserit.* Sic Chrysostomus: *Dicit, Mitte te; quia diabolus hortari potest, cogere non potest.* Docet ergo hæc secunda tentatio, diaboli finem & scopum perpetuum hunc esse, ut nos à virtutis altitudine deiciat, non opere suo, sed consensu nostro: simulque vana spe impunitatis eludat, & timorem iustitiæ diuinæ animo eximat. quod & hodie præsentur hæretici, per suam solam fidem & certitudinem gratiæ.

Hom. 5. in Mat. op. imp.

7. Non tentabis Dominum Deum tuum.

Lo c v s moralis de certa victoria tentationis diaboli. Quæ enim in omni tentatione diabolus hoc agat, ut non tentanda. Dei bonitas
 cæ. Quæ enim in omni tentatione diabolus hoc agat, ut deorsum nos ipsos deiciamus spe futuræ impunitatis, ut non explicatum est; promptissimum & certum remedium est, id animo fixum perpetuò habere: *Non tentabis Dominum Deum tuum*: non sic de eo præsumes, non ita temere & arroganter miraculum à Deo exiges. Miraculum enim est, ut qui malè vixit, bene moriatur. Miraculum est, post multa scelera & flagitia scienter & prudenter perpetrata, in numerum filiorum Dei cooptari. Miraculum est, à prava & longa peccati consuetudine emergere; vt avarum pecuniam contemnere, luxuriosum castè viuere, ambitionis humili loco contentum esse, ebriosum & gulosum parcimonie studere, de quo miraculo dixit Propheta: *Num. 13. quid potest Æthiops mutare pellem suam, aut pardus varieta- teres suas? Qui ergo sceleratè vivit, hanc à Deo conversionem expectans, miraculum à Deo exigit. Vult mittere se deorsum sine læsione. Sed Christus ex veteri Scriptura responderet: Non tentabis Dominum Deum tuum. Et vide quam multi sunt qui tentant Deum, sicut hic diabolus tentavit. Tentant Dei clemenciam qui negligenter orant, & sine deuotione, iuxta illud Ecclesiastici: Ante Eccli. 18. orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi qui tentat Deum. Tentant Dei patientiam, qui perseverant in peccatis. Tentauerunt & exacerbauerunt Deum excelsum, & testamentum eius non custodierunt. Tentant Dei bonitatem, qui emendationem vitæ procastinant & differunt de die in diem:*

Quot modis tentatur Deus.

- 1.
- 2.
- 3.

Psal. 95.

diem: *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in die tentationis in deserto, ubi tentauerunt me Patres vestri, probauerunt & viderunt opera mea.* Tentant Dei iustitiam deprecantes vel optantes vindictam alicuius.

4.

Vnde duo Apostoli dixerunt: *Vis dicimus ut descendat ignis de caelo?* Quibus Christus respondit: *Nescitis cuius spiritus estis; tacite insinuans hanc cogitationem à maligno tentatoris spiritu profectam esse.* Tentant Dei potentiam qui temerarij sunt in adeundis periculis, & praesentem opem à Deo flagitant, moræ impatientes. Ideo Iudith quibusdam, qui Deo assignabant tempus, dixit: *Qui estis vos, qui tentatis Dominum?* Tentant Dei sapientiam, qui volunt sine studio & lectione librorum, sine doctrina maiorum, vel alios docere, vel per seiplos sapere; in quo genere excellunt heretici. Dei enim sapientia voluit ut nos homines ab hominibus disceremus, vel charitatis mutuae, vel humilitatis propriae conseruandae causa, ut docet S. Augustinus. Tentant Dei misericordiam qui alios à bono opere impediunt, aut suam ipsi perfectionem remorantur. Quo in genere quum peccaret Petrus, reuocans Christum à crucis luce cogitatione, acerrimè eum Christus obiurgat, dicens: *Vade post me Satana, id est, tentator, quia non sapias ea quae Dei sunt.* Denique tentant omnes Deum, qui volunt tentationibus carere, vel sine puluere & sudore vitia debellare, virtutem colere, Deo seruire. De quibus Iob dixit, *Inuoluta sunt semita*

Luc. 9.

gressuum eorum, ut illa verba B. Gregorius exponit: Omne

5.

(inquit) quod inuoluitur, in semetipsum replicatur. Inuoluta igitur sunt semitae gressuum eorum, qui recta quidem deliberando appetunt, sed ad consueta semper mala replicantur, & quasi extra se versi, ad semetipsum per circuitum redeunt: quia bona quidem cupiunt, sed à malis non recedunt. Esse quippe humiles, sed sine despectu; esse contenti proprijs, sed sine ulla indigentia; esse casti, sed sine maceratione corporis; esse patientes sed sine communijs volunt: denique adipisci virtutes quarunt, sed labores virtutum fugiunt. Tot, & multis, alijs modis tentatur Deus, dum in illis singulis suadet diabolus, *Mitte te deorsum.* Qui enim oratus animam non preparat, mittit se deorsum, quia cor non cleuat sursum. Qui persequatur in peccatis, mittit se deorsum, quia descendit, & festinat in barathrum. Qui emendationem procrastinat, mittit se deorsum, quia non se erigit sursum, ut resurgat à peccato. Qui vindictam alterius cupit, mittit se deorsum, quia Deo vindictam non

Iudith 9.

6.

In Prologo lib. de doctr. Christ.

7.

relinquit, nec cogitat esse in caelis qui facit iustitiam. Qui temerarius est in periculis, mittit se deorsum; quia praecipitat se in foueam quam fecit. Qui per seipsum vult sapere mittit se deorsum; quia in semetipso se demergit. Qui vel suam, vel aliorum perfectionem impedit, mittit se deorsum; quia ad ima se dimittit, vel alium impellit. Qui sine labore vult esse sanctus, mittit se deorsum; quia iacet ignauus in terra, vel in fossa potius pigrity & otiositatis: quae ad nullam virtutem valet, sed multam malitiam docet. Ne Deum igitur tentemus vnquam, pia illa Thomae Mori oratio usurpari commodissime potest: *Domine Deus; fac me in illis consequendis operam collocare, pro quibus obruentis soleo ad te orare.*

Mat. 16.

8.

Iob. 6.

Mor. li. 7. ca. 14.

relinquit, nec cogitat esse in caelis qui facit iustitiam. Qui temerarius est in periculis, mittit se deorsum; quia praecipitat se in foueam quam fecit. Qui per seipsum vult sapere mittit se deorsum; quia in semetipso se demergit. Qui vel suam, vel aliorum perfectionem impedit, mittit se deorsum; quia ad ima se dimittit, vel alium impellit. Qui sine labore vult esse sanctus, mittit se deorsum; quia iacet ignauus in terra, vel in fossa potius pigrity & otiositatis: quae ad nullam virtutem valet, sed multam malitiam docet. Ne Deum igitur tentemus vnquam, pia illa Thomae Mori oratio usurpari commodissime potest: *Domine Deus; fac me in illis consequendis operam collocare, pro quibus obruentis soleo ad te orare.*

5.

2.

3.

4.

relinquit, nec cogitat esse in caelis qui facit iustitiam. Qui temerarius est in periculis, mittit se deorsum; quia praecipitat se in foueam quam fecit. Qui per seipsum vult sapere mittit se deorsum; quia in semetipso se demergit. Qui vel suam, vel aliorum perfectionem impedit, mittit se deorsum; quia ad ima se dimittit, vel alium impellit. Qui sine labore vult esse sanctus, mittit se deorsum; quia iacet ignauus in terra, vel in fossa potius pigrity & otiositatis: quae ad nullam virtutem valet, sed multam malitiam docet. Ne Deum igitur tentemus vnquam, pia illa Thomae Mori oratio usurpari commodissime potest: *Domine Deus; fac me in illis consequendis operam collocare, pro quibus obruentis soleo ad te orare.*

5.

6.

7.

8.

In vita eius c.

12.

8. *Hac omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.*

Locus moralis contra avaritiae & gloriae mundanae idololatriam. Docet enim hic locus adorari diabolum ab avaris & ambitiosis. Promittit diabolus Christo *omnia regna mundi, & gloriam illorum*, hoc est, diuitias maximas, cum maxima gloria; ea conditione, *ut cadens adoret eum*: quia videlicet, qui ea diaboli opera conquirunt, per cupiditatem, per fraudes, per mendacia, per iniuriam proximi, per adulationem, per munerum corruptionem, per detractio-

Avaritia & ambitio, diaboli cultus,

nem aliorum, per quodcumque nefas illi omnes, ut ea conquirent, cadentes diabolum adorauerunt: cadentes de situ gratiae, deserentes Deum & iustitiam eius; diabolo, qui hac illis omnia suggestit, obsequium praestiterunt. Quod ergo alij facere solent, avari & ambitiosi, ad hoc Christum hic tentat diabolus. Est quippe diabolus non iusta potestate, sed falsa opinione mortalium, & superba usurpatione sua (ut in Scripturis vocatur) *Princeps huius mundi*; id est,

Ioa. 1. 10.

eorum qui mundum sequuntur. *Est rex super uniuersos filios superbiae, quia omne sublime videt*, ait Iob. *Est Deus huius seculi, excacans corda secularium*, id est, qui *secularia desideria non amegarunt*: propter quod apparuit gratia Christi. Est *princeps tenebrarum harum*: id est author omnium ferè peccatorum, quae sunt *opera tenebrarum*. *Est fortis armatus, custodiens arrium suum*: quod est hoc seculum. Illi ergo seruiunt, & obsequium praestant, qui seculi cupiditates sequuntur. Quae seruitus quam sit impia, ex Christi responsione patebit:

Iob 41. 1

1. Cor. 4.

Tit. 2.

Ephes. 6.

Rom. 13.

Luc. 21.

Bona terrena non dantur à diabolo.

De civita. Dei. li. 10. cap. 19.

Iob 1.

Ioan. 8.

Psal. 73. Prou. 8. Psal. 49. 3. Reg. 3.

tebit: sed quàm sit prætereà fallax & vana, ex ipsa diaboli tentatione patere potest. Primum fallit diabolus, quum auaris pecunias, ambitiosis honorem, pro obsequio illi præstito, id est, pro iniquitatis mercede promittit. Neque enim eius est dare, aut etiam auferre, sed solius Dei. *Po- lens Deus ostendere terrenam felicitatem suam donum esse (ait Augustinus) superioribus seculi temporibus dispensauit testamen- tum vetus, ubi bona temporalia largitus est. Ut autem intelligamus solius Dei esse, data auferre; prodit nobis Scriptura sacra, diabolum beato Iob non prius terrenam substantiam auferre potuisse, quàm id à Deo permillum illi fuerat. Sic enim diabolus sanctum virum apud Deum calumniatur: Nunquid Iob frustra timet Deum? Nomen tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamque substantiam per circuitum? operibus manuum eius benedixisti? & possessio eius creuit in terra? Ecce hic fatetur diabolus beatum Iob non à se, sed à Deo petiit eisdem bonis eum spoliandi, dicens: Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta qua possides, nisi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo Dominus ad Satana: Ecce, vniuersa qua habet, in manu tua sunt; tantum in eum ne extendas manum tuam. Diabolus igitur dicens hoc loco Christo, Dabo tibi omnia regna mundi, & vt diuus Lucas habet, Quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa; splendide mentitur. Diabolus enim est mendax, & pater mendacij. Sic primum fallit huius seculi auaros & ambitiosos. Illi enim, relicto Deo, neglecta conscientia, Dei præcepta non curantes, diuitias & honores sibi conquirunt. Quæ si dona Dei esse arbitrarentur ad illa consequenda Deum non offenderent, sed cõlerent. Cæterum quasi non Deus, sed diabolus largitor eorum esset, diaboli voluntatem faciunt, Dei contemnunt. Sed Domini est terra, & plenitudo eius; orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Dei vox est, Per me reges regnant. Dei vox est, Mea sunt omnes fere siluarum, iumenta in montibus & boues. Ad Salomonem Dei vox est, Quia non petisti tibi dies multos, nec diuitias, &c. etiam qua non postulasti, dedi tibi, diuitias & gloriam; vt nemo fuerit tibi similis in Regibus, cunctis retrò diebus. Dei ergo dona sunt, non diaboli; & à Deo petenda, quatenus peti possunt. Hæc prima diaboli fraus & fallacia regna mundi promittentis.*

Ali

Ait D. Lucas, quod in hac tentatione diabolus ostendit Christo omnia regna orbis terræ in momento temporis. Nempe citò ostensum iuit, quod parui pretij erat. Bene in momento temporis (ait D. Ambrosius) ostendit illi omnia regna mundi. Non enim tam conspectus celeritas indicatur, quàm caduca fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & saepe honor seculi abiit, antequam venerit. Quid enim seculi potest esse diuturnum, cum ipsa diuturna non sint seculi? Hæc ille. Vnde sapiens; Tanquam momentum statera, sic est ante te orbis terrarum. Et Propheta Esaias: Ecce Gentes quasi stilla situla, & quasi momentum statera reputata sunt. Omnes caro fenum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Exiccaturum est fenum, & cecidit flos. Moritur homo, & extincta est gloria. Mundus transit, & concupiscentia eius, Vapor est ad modicum parens. In vno momento totum ostenditur, & totum præterit. Vidi impium superexaltatū sicut cedres Libani. Transiit, & ecce non erat, quæ sui eum, & non est inuentus locus eius. Pulchrè Seneca: Quid miraris, quid stupes omnes huius mundi diuitias? Pompa est. Ostenduntur istæ res, non possidentur; & dum placent, transeunt. Vidistine quàm intra paucas horas ille ordo pompaticus quamuis leuissus dispositūque transierit? Pulchrè quoque Heraclitus: In idem flumen bis non descendimus. Manet idem fluminis nomen, aqua transmissa est. Hoc quoque non minus velox cursus prætereuehit. Si in vna ciuitate quot dominos vnaqueque domus memoria nostra habuerit, inquirere libet; videbis huius fluminis cursum. Viderunt hanc fluxam mundi gloriam etiam illi, qui ea maximè potiti sunt. Augustus Casariani morti proximus, quæ per annos 50. & amplius toti orbi imperasset, familiaribus suis dixit: An non personam meam in hac mundi fabula satis commodè egisse videor? Valet ergo, & plaudite. Saladinus Asia, Syria; atque Ægypti Sultanus, iussit moriens, vt interior lineus amictus; quo indui solebat, hast v prælongè impositus, per castra portaretur, clamitante eo, qui ferret, magna voce, Saladinū Asia domitorem, ex totius Asia, Syria; atque Ægypti opibus, hoc solum linteū secum deferre, Vidit moriens illā vanitatem, quā viuens reputabat esse maiestatem Gelimer Rex Vandalorum in Africa per Belisarium captus, & ad Iustinianū perductus, quum in Hippodromum peruenisset, & tam Imperatorem supra tribunal sedentē, quam ex vtraque parte vulgus altans vidisset, non

Luca 4. Bona terra momentanea.

Lib. 4. in Luc. cap. 4.

Sap. 11.

Esai. 40.

1. Ioan. 2. Iacobi 4. Psal. 36.

Epist. 11.

Apophtheg- ma.

Apud Seneca. epist. 59.

Exempla.

Suetonius in Augusto.

Apophtheg- ma.

Bapt. Fulgositus. lib. 7. cap. 2.

Paulus Diaconus. lib. 6. histor.

quiescebat, ridens ac acclamans: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*. Aperuit eius oculos afflictâ fortuna, quos arridens & prospera excæcauerat. In momento igitur temporis ostendit diabolus Christo omnia regna mundi, tanquam rem verè momentaneam, fluxam, & caducam. Nec momentaneam tantum, sed vt rem exigui momenti, vanis, ac pretij. *Punctum est hoc totum* (ait Seneca) *in quo navigatur, bellatur, & regna disponuntur. Si quis formicas daret intellectum hominis, nonne & illæ unam aream in multas promincias diuiderent*. Formicarum discursus est in angusto laborantium, tota ista pro rebus terrenis acquirèdis contentio. *Iter angustum rixas transeuntium concitat: latè patens via, ne populus quidè collidit*. Ista quæ à cupidis & ambitiosis appetitur, quia exigua sunt, nec possunt ad alterum, nisi alteri crepta, transferri, eadè affectâtibus pugnas & iurgia excitant.

In præfat. lib. 1.
Nati. quæst.

Similia.
Apophthegma.

Idem lib. 3. de
Ira. cap. 33.

Diabolus ostendit gloriâ, sed non molestias diuitiarum & honorum.

Plutarch. in
Apopht. Græc.
Macrob. Satur.
lib. 2. cap. 4.
Apophthegma.

Cur labor circa diuitias voluptas videatur, nõ labor. Simile.

† Seneca de tranquill. vitæ, lib. 1. cap. 2.

Sed vt diaboli fraudes in hac tentatione magis apparentur, ipsâque propterea tentatio quàm sit vana & fallax (qua tamen nulla magis vulgaris) vt ostendatur, illud obseruandum est, diabolum ostendisse quidem Christo omnia regna mundi, & gloriam illorum; sed non ostendit omnia regna mundi, & molestias eorum, curas, difficultates, & anxietates adiunctas. Hæc perpetua diaboli fraus est, & hæc perpetua peccatorum deceptio est, quòd voluptates peccato coniunctæ clarissimè cernuntur, tristitiæ & dolores non cogitantur. Certè Antigonus, Macedoniæ Rex, vocauit regnum, *Splendidam seruitutem*. Augustus Cæsar, equite quodam Romano defuncto, qui æs alienum ingens contraxerat, ideòque res eius auctioni subiicerentur, iussit sibi emi culcitram eius cubicularem; ac mirantibus hoc præcepit. Habenda est; inquit, ad somnum conciliandum, in qua illè tanto are alieno obstructus, somnum capere potuit. Nam Augustus, ob ingentes curas, sæpe maximam noctis partem ducebat in somnem. Quòd si verò regna mundi, diuitiæ, honores, multis videntur nihil huiusmodi habere difficultatis, sed contrà omnia in illis esse voluptate pleua, curâsque coniunctas honestissimas esse ad eòque delectabiles animi exercitationes; hoc prauum iudicium ex animi morbo ortum habet. Nam vt vlcera quadam nocituras manus appetunt, & tactu gaudent, & scordam corporum scabiem delectat quicquid exasperat: sic quibusdam mentibus, in quas cupiditates, maximè ambitio, velut mala vlcera erumpunt, voluptati est labor, & ve-

xatio,

ratio, & inanis occupatio, à quibus tamen magis augentur animi morbi, magis accenduntur cupiditates, altiùs terrenis desiderijs mens immergitur & tenaciùs adherescit. Sed vt curas ac molestias præsentis, diuitijs terrenis annexas (de quibus aliàs diximus) missas faciamus, multam vanitatem, peccandi materiam multam, illis proximè coniunctam esse, per se manifestum est: cupiditatem verò rerum harum, & Deum grauius offendere, & semen verbi Dei suffocare, & corda aggrauare, & radicem omnium malorum esse, tum in præcedentibus per occasionem ostensum est, tum Apostolus perspicuè affirmat. Hoc totum diabolus, nec hinc Christo, nec iis quos quotidie ad auaritiâ & ambitionem tentat, ostendit; sed externam tantum gloriam. Iubet Deus in veteri Lege, animalia, quæ ei offerrebantur, omnia excoriari, & detracta pelle offerri. Pelle voluptatis vitio inductam detrahere oportet. Angelus Tobix dixit: *Exentera piscem, & cor eius, & sel: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta*. Sic exentera voluptatem carnis, diuitias, honores, sel videbis cæcis oculis medicinam. Multum enim confert, vt malitiam peccati agnoscas, & mundi vanitatem. Statua quam in somnis vidit Nabuchodonosor, habuit caput aurèum, sed pedes terreos. Mundi principia iucunda sunt, sed exitus tristes. Mulier illa in Apocalypsi, quæ Babylon magna vocatur, habuit poculum aureum in manu sua plenum abominatione & immunditiis. Poculum aureum ostendit diabolus; latentes abominationes non ostendit. Sunt nempe mundi honores, diuitiæ, voluptates, sicut vix acerbæ, & poma viridia atque immatura, quibus dentes comedentium obstupescunt. Sed speciem tantum & viriditatem diabolus ostendit, acerbitatem tacet. De hac eius deceptio aliàs diximus.

Maxima postremò tentatoris deceptio & importunitas est, quòd tantos dolos nectens, adorari tamen vult. *Si cauiens adoraueris me*: hoc est, si te mihi totum subieceris, & meo imperio parueris. Hoc facit omnis auarus & ambitiosus. Seruit ille mammonæ, iste superbix. Vtriusque princeps diabolus est. *Qui facit peccatum, seruus est peccati*. Atopus diaboli peccatum est. *Venit enim Christus vt dissoluat opera diaboli*, quæ sunt peccata. Et superbis Iudæis, de genere Abrahæ gloriantibus, dixit Christus: *Vos opera facitis patris vestri diaboli*. Cadens ergo adorat diabolum,

Domin. Sexag.

1. Timor. 6.

Leuit. 1.

Allegoria.

Tob. 6.

Daniel. 2.

Apoc. 17.

Simile.

Peccatores diabolo seruiunt.

1. Ion. 8.

1. Ion. 3.

1. Ion. 5.

PROMPTVARIVM MORALE

388

qui peccato seruit, qui gloriam & pompam huius mundi affectat, quæ etiam in Baptismi nostri mysteris pompa diaboli vocatur. Sacrificia Gentilium non nisi ex superbia diabolus affectavit: *Non enim cadaverinis nidoribus, sed diuinis gaudebat honoribus: nec cuiuslibet corporis fumo, sed supplicantis animo delectabatur*, ait Augustinus. Eadem ex causa, ad sui obsequium, hominum mentes varia cupiditate peruertit.

9. Vade Satana.

Diabolū vincendi modus.

Locvs moralis de horrendis tentationibus hoc verbo fidei celeriter repellendis: *Vade Satana*. Nam vt Christus hoc dixit tanquam homo diuino Spiritu plenus, non quidem ex fide, quia comprehensor erat, & Deique visione eius anima fruebatur; sed tamen ex ea fortitudine Spiritus, quam in illo quidem visio diuina generabat, in nobis verò fides & visio in speculo atque anigmate generat: sic nos eiusdem diuini Spiritus participes (*misit enim Deus Spiritum Filij sui in corda nostra.*) & ex fortitudine fidei dicere possumus & debemus tentatori, repellere possumus & debemus, dicendo, *Vade Satana*. Sic enim facimus quod Petrus dixit: *Cui resistere fortes in fide*. Resistere, est à se repellere: fortitudo fidei est in illa voce, *Vade Satana*. Fortitudo in quâ fidei quæ est *similis grano sinapis*, acris, & mordens, & feruens Hæc enim etiam imperat d. moni, sicut imperat aliis creaturis. *Dicetis monti huic, Transi; & transibit*, sed magis dæmoni, quàm creaturis. Hunc enim tanquam aduersariū propriū & principalem Christus pro nobis vicit, & nos in illo vincimus De qua victoria dixit, *Confidite ego vici mundum*. Eadem enim est virtus qua Christus vicit, & qua nos vincimus; eadem Spiritus sancti operatio. Nam sit vt Deus tantum mundum vicisset, aut hoc dixisset; quæ esset nostra confidentia, qui non sumus dii? Sed ideo iubet nos confidere, quia eadem virtus operatur in membris quæ operata est in capite. De hac victoria Paulus: *Deus pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter*. Magna virtus Spiritus sancti in cordibus fidelium, quæ Satanam non repellit tantum, sed & conterit sub pedibus, idq; velociter, quia, vt Iacobus ait, *Resistite diabolo, & fugiet a vobis*. Nam & in hoc Euangelio post hoc Christi verbum, *Vade Satana, recessit ab eo diabolus*, nec vltra tentauit. De hac re plura diximus in alio Euangelio.

Sed

Sed & docet hic locus, horrendas tentationes, & quæ diuinæ Maiestati apertam iniuriam faciunt (qualis hæc erat, *Si cadens adoraueris me*) confestim & in ipsis principiis, tanquam scintilla ignis infernalis violenter excutiendas; siue tacita diaboli suggestione, horrendæ cogitationes in animo exoriantur; siue per ministros eius, homines impios, verbo vel facto tentatio fiat. Vicinque enim in nostra iniuria patientiam & mansuetudinem exercere possumus & debemus, tamen Dei iniuria nullo modo ferenda est, siue contra sanam doctrinam & religionem orthodoxam, siue contra regulam pietatis & bonos mores scandalo se proferatur: sed in huiusmodi dicendum, *Vade Satana*. Seneca de de-
mentia, libr. 1. cap. 20.
na. Non est magni animi qui de alieno liberalis est; sed qui, quod alteri donat, sibi ipsi detrahit; & qui in sua iniuria vindicanda mollis, in aliena vehemens & acer est Moyses in suis iniuriis ferendis, *mitissimus hominū super terram*, in Scriptura prædicatur; vt apparet in fratris sui Aaronis, & sororis Mariæ contumeliis. At in Dei iniuria vindicanda vehementissimus fuit. Quum populus eo absente vitulum aureum fabricasset, & pro Deo suo adorasset, descendens de monte, & illam insaniam cernens; primū *tabulas legis*, quas à Deo acceperat, *ad radicem montis coniegit*. Deinde *arripiens vitulum quem fecerant, combussit, & contriuit usque ad puluerem, quem sparsit in aquam*: Sed & ex illo puluere dedit postea potum filijs Israël, vt maiori horrore & contemptui suum vitulum haberent. Aaron quoque fratrem suum vehementer obiurgauit. Nec his contentus, conuocato populo, clamat: *Si quis est Domini, iungatur mecum*. Moxque ait: *Occidat vnusquisque fratrem suum, & amicum, & proximum suum*. Quo facto, dixit: *Consecrasti manus vestras hodie Domino, vnusquisque in filio & in fratre suo, vt detur vobis benedictio*. Vides vt hic mitissimus hominum super terram, in Dei vindicanda iniuria fuerit planè acerrimus. Sic in omni tentatione ad peccatum (in quo Dei honor violatur, amor deseritur) acriter & vehementer agendum, non remissè & molliter. *Vade Satana*, impetum ostendit animi fidelis, Deique amantis. Sic Paulus ad Elymam Magum: *O plene dolo & omni fallacia, usquequo non desinis pervertere vias Domini rectas?* Moxque eum cæcitate percudit. Multorum experimento probatum est, hac voce fidei, *Vade Satana*, graues & horrendas tentationes repulsas & deuictas fuisse.

Dei iniuria feruenter vindicanda.

Simile. Seneca de de-
mentia, libr. 1. cap. 20.

Exemplum. Num. 14.

Exod. 32.

3.

7.

4.

5.

6.

7.

Exemplum. Act. 17.

August. de Civ. Dei. lib. 10. cap. 19.

Gal. 4.

1. Petr. 5.

Matth. 11.

Iean. 16.

Roman. 16.

Iacobi 4.

Domin. 5. post Epiphaniæ. 5.

10. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.

De amando Deo super omnia. Iniquitas omnis idololatria est. Coloss. 3. Philipp. 3.

Locys moralis de generali solutione omnium tentationum. In omni quippe peccato, Dei cultu & honore abdicato, seruiumus diis alienis, & idololatriam perpetramus. *Auaritia idolorum seruitus est*, ait Paulus. Verè enim auarus pecuniam suam colit & adorat, qui ea uti non audet, sed tanquam statuâ in arca fixam venerat. Gulosi & ebriosi ventrem suum colunt: *Quorum Deus venter est*. Superbus sui ipsius amorem tanquam Deum colit, quia Deum largitorem non agnoscit, cæteris omnibus se anteponit, suam voluntatem in omnibus fieri atque expleri (quod soli Deo conuenit) omnino vult. Hanc idololatriam expressit Propheta his verbis: *Dixisti, Deus ego sum: dedisti cor tuum quasi cor Dei*. Hoc facit omnis inordinatus amor sui. Idcirco initium omnis peccati superbia. Pestis totius pietatis est, quia omnes quæ sua sunt querunt, non quæ Iesu Christi. Omnes peccatores idololatras sunt, habent sua idola quæ colunt: id est, in quorum gratiam omnes suas cogitationes, occupationes, studia, negotia impendunt. Similes sunt Samaritanis, de quibus dicit Scriptura, *quod timebant Deum, sed habebant idola quæ adorabant*. Sed maledicit illis Propheta, *qui iurant in Domino, & iurant in Melchom*. Clamat Elias: *Vt quæquo claudicatis in utramque partem? Non potestis Domino seruire & Baal*. Clamat Samuel: *Auferte Deos alienos de medio vestri, & seruite Domino soli*. Iosue protestatur filiis Israël: *Non poteritis seruire Domino. Deus enim sanctus & fortis amulatur est. Si dimiseritis Dominum, & serueritis dijs alienis, conuertet se, atque affliget vos, atque subuertet, postquam vobis præstiterit bona*. Clamat per Esaiam: *Ego Dominus: gloriam meam alteri non dabo*. Denique in capite libri scriptum est, in principio legis: *Non habebis deos alienos præter me*. Ac postremo Christus in alio Euangelio aperitissimè dixit: *Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim unum odio habebit, & alterum diligit, aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & Mammonæ*. Hoc totum Christus hic replicat, tanquam totius pietatis fundamentum, tanquam omnium tentationum remedium. *Qui Domium Deum adorat, & illi soli seruit, id est, eum solum præcipuo amore colit, (colitur enim Deus amore) ille nulli tentationi succumbit, ille nec auaritia, nec ambitione, nec vlla voluptate terrena, vtcunque in-*

Amor Dei sit
1 et omnia.

stigante & sollicitante diabolo, capietur. Quod hic, loco proprio, breuiter explicandum est.

Manifestum est nihil prorsus nostrum esse, & proprium nobis, & in potestate nostra, quod alteri demus, præter amorem, & voluntatis nostræ affectum. Hic solus in nostra potestate est: à nobis, nisi volentibus nobis, auferri non potest. Equè manifestum est, cuiusque amorem & voluntatis affectum damus, rei amatae nos penitus conformari, & tales nos esse, quale id quod amamus. Nam & ideo amor omnis à re amata nomen suum accipit: & terrenus vocatur si terrena, cælestis si cælestia amat: quumque liberrimè quicquid amatur, amamus, necesse est, vt quod principaliter amamus, totos nos possideat, quia totos nos ei concessimus. Nec minùs manifestum est voluntatem nostram, & animam, & id totum quod sumus, ex rei amatae vel dignitate nobilitari, & bonitate beatam reddi, vel turpitudine dehonestari, & malitia ac miseria miseram & infelicem effici. Vnde sequitur, de nulla re sollicitius nobis prospiciendum esse, quàm quid amemus, & cui principaliter rei amorem nostrum affigamus. Porro quum amor voluntatem immutet, videndum vt non nisi in melius hæc mutatio fiat, ne præter omnium rerum naturam circa nos ipsos agamus. Omnia enim naturæ ductu non nisi in melius mutantur. Aqua, terra, & aër, prima rerum elementa, mutantur in plantas & arbores, res natura nobiliores, quia animatae sunt. Arbores & plantæ, mediantibus eorum fructibus, in naturam animantium transeunt, quibus cibis sunt. Animalia plantis nobiliores sunt, quia vita viuunt etiam sensitiua. Animalia postea in nostra corpora mutantur longè digniora. Iam verò, vt mutatio per amorem in melius fiat, solus Deus principaliter amandus. Omnes enim cætera creaturæ vel inferiores nobis sunt, vt quicquid hoc vniuerso aspectabili comprehenditur, quod propter hominem creatum fuit; vel certè aequalis nobis, inquantum voluntatem creatam habent sicut nos, vt Angelica omnis creatura. Est autem indignum inferiori seruire, iniustum æquali. Præterea quum amor do-

Amari nõ de-
bet, nisi quod
nos redamat.

& agnitionem redamare & compensare tum velit liberaliter, tum possit affluentem. At nulla res liberi arbitrii experta redamare potest, non mundus, non diuitiæ, non honores, non voluptas, non aliquid Angelo minus; & solus Deus superabundanter hoc potest & vult. Nihil igitur creatum nostro amore principaliter & propter se dignum est. Hinc autem sequitur, quod, quum ea amamus quæ redamare non possunt, vt aurum, honores, voluptates, equos, canes, & similia, triplici nos ipsos iniuria afficimus. 1. quia de generi amore rebus melioribus afficimur, & toto genere nobis alienis; quibus per amorem vniti, & facti sicut ea quæ dileximus (vt Propheta ait) naturæ nostræ dignitati magnum labem inferimus. 2. Quod pretiosissimum habet voluntas nostra, id perit nobis prorsus, quando ibi collocatur, vnde mutui amoris nullum beneficium recipiet. 3. Naturæ suæ domicilium deserit, vt in terra aliena, equi bonorum omnium sterili, vaga, ieiuna, & inops vitam trahat, ducat miseram. Nam in mundi huius amore alij ætère & vento pascuntur, vt superbi, quasi chamæleontes essent, alij metallo, vt auari, quasi vultures essent: alij luto, vt carnales, quasi porci essent: alij veneno, vt inuidi, quasi bufones essent. At animus humanus nihil horum est, nec his rebus pasci potest: vnde & delectari non debuit. Iam verò quum amor non excedat rem amatam, nec latius se extendere possit quàm quò se diffundit id quod principaliter amat, & tanquam finem, propter quem cætera, si res principaliter amata angusta est, amor quoque angustus erit, & ad paucissima se diffundet. At quanto res amata bonum quoddam est generalius, & à quo alia multa dependent amore digna, tanto erit amor noster in se vberior, nobis fructuosior, alijs communior, seu magis communicabilis: sic auarus, quia non nisi aurum amat, & hoc pro summo bono habet, non vt utatur, sed vt possideat, propterea nec Deum amat, nec proximum, nec seipsum. Nam nec in suos vsus expendere audet, ne cumulum minuatur; nec recogitat, dicens: *Cui laboro, & fraudo animam meam bonis?* Vides quàm angustus hic amor est. At qui Deum amat propter se & principaliter, non propter aliud & secundariò; quia omnia creata ad Deum pertinent, & Deo dependent atque amantur (*Diligit enim omnia quæ creauit*) ideo omnes res creatas in ordine ad Deum amat. Hic amor est in se vberissimus & purissimus: amanti vtilissimus,

mus; quia nihil sic redamare potest & solet sicut Deus: ad alia effusissimus; omnes enim mortales tanquàm proximos suos amat: omnes bonos tanquam Deo coniunctiores, arctiori amore cõplectitur. Hæc quæ de amore Dei & creaturarum hactenus diximus, in amore coniugali considerato clarius elucescent. Voluntas amans sponsæ & vxoris locum tenet: quod principaliter, & propter se amat, viri & sponsæ rationem habet. Nam vt vir caput est mulieris, & sponsæ subiecta viro; sic res principaliter amata, quicquid illud sit, imperat voluntati, & voluntas ei subiicitur. Rursum sicut mulier liberè acceptauit virum; sic voluntas liberè elegit suum summum bonum. Sicut mulier vnum virum, sic voluntas vnum habet quod principaliter amat, non plura. Denique sicut mulier viuente viro alium amare non potest, & nisi per mortem amor ille nõ dissoluitur; sic voluntatis amor erga rem principaliter amatam, nisi per mortem spiritualem voluntatis, dissolui non potest. Nam & mori mundo debes, vt Deum principaliter ames; & mori Deo necesse est, si mundum amas principaliter. De priori Apostolus dixit: *Qui mortui sumus peccato, quomodo viuemus in illo?* De posteriori Iacobus: *Qui vult amicus esse Iacobi huius seculi, inimicus Dei constituitur.* Ex his apparet, voluntatis amorem erga ea quæ principaliter amat, seu Deum seu creaturas, amoris coniugalis veram similitudinem & rationem habere. Quare & in Scripturis anima Deum amans, sponsa eius dicitur: *Respondi vos vni viro, virginem castam exhibere Christo: & huius copule Sacramentum magnum est in Christo & Ecclesia.* Animæ verò creaturarum amore corruptæ dicitur: *Tu fornicata es cum amatoribus multis.* Da nunc infimæ cõditionis hominem qui octo filias habuerit, quarum prima rustico nupsit, suæ cõditionis viro; secunda mercatori, tertia militi, quarta nobili, quinta Comiti, sexta Duci, septima Regi, octaua Imperatori. Per has diuersas nuptias, sororum istarum status & cõditio multum diuersa facta est. Prima enim in sui generis conditione manet, nec meliori loco nec deteriori. Secunda primam excedit, tertia secundam, & sic vsque ad octauam, quæ in summo gradu nobilitatur. Quæ admodum autem hæc nobilitas diuersa non ex faminarum parte, sed virorum causam accepit, & viri est vxorem nobilitare, non contrà; sic omnino voluntatem humanam res amata vel nobilem vel ignobilem reddat. Si terrena amar, ignobilior redditur quàm erat; si non

7.

Osea 2.

De contemp.
mundi, par. 3.
cap. 3.

8.

Amor pecu-
niæ angustus.

Ecl. 4.

9.

Rom. 6.

Iacobi 4.

2. Cor. 11.

Ephes. 5.

Ierem. 3.

10.

Simile.

nisi homines sui similes, nullam nouam nobilitatem acquirat; si Angelos tantum, vnum quidem habet nobilitatis gradum, sed non summum: at si Deum amat: & principaliter amat, sicut vxor virum, iam in summo gradu nobilitatis & felicitatis consistit. Hac de causa dicit hic Christus contra diaboli tentationes, qui ad infimarum rerum amorem voluntatem trahit: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.* Illum per amorem coles, quia ex illius amore magnam nobilitatem, veram felicitatem acquirit. Præterea quemadmodum Imperatori coniugata, cumque perfectissimè amans, innumeros homines seu sanguine ei coniunctos, seu beneficijs deuinctos, seu officijs obstrictos amat quoque: si anima Deum purè amans, propter Deum innumera amat alia, amore non principali, sed secundario, & in ordine ad Deum; sicut Imperatori coniugata non hostes, sed amicos & subditos viri sui amat. Rursum sicut mulier viro locupleti nupta, viro bono honorato, & omnibus rebus affluentia, beatas nuptias consecuta dicitur, & nulla re indigebit, in summa pace & affluentia vitam ageat; viro autem improbo, indigenti & vili nupta, infelicitate nupta dicitur, duram, miseram, afflictam atatem ducet: eodem planè modo anima quæ Deum sponsum elegit, & Deum vt summum suum bonum super omnia amat, beato amore amat, & cum Scriptura dicit: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & letatus sum in omnibus:* quæ autem voluntas in rebus terrenis amorem hinc, & hunc sibi sponsum delegit miseram seruitutem seruiet, & ex libera, ac per creationem nobili mancipio nupta, serua erit & ipsa, multis cupiditatibus captiua, innumeris peccatis obnoxia, sceleratis pœnis affligenda. Denique sicut monstrum esset vt mulier pecudi nubat: sic planè monstrum est, & contra naturam, vt voluntas humana rebus terrenis, sicut principali & summo bono suo, per amorem copuletur. Atque hæc quidem ex parte ipsius animæ, & voluntatis humanæ satis ostendunt, quàm sit creaturatum amor indignus. Nunc autem ex parte Dei, quem solum principaliter anima humana amare debet, paucis ostendetur quàm sit creaturatum amor iniustus.

Voluntas humana quum non nisi vnum aliquid principaliter, & sub ratione finis vltimi amare possit, sicut vxor nisi virum vnum coniugali fœdere iunctum: hinc sequitur

vnum

vnum tantum esse summum hominis bonum, & ab eo principaliter dilectum. Porrò illud vnum aut Deus est, aut creatura aliqua. Qui ergo Deum pro summo bono non habet, aliquam creaturam vt summum bonum necessariò colit. Inter creaturas verò necesse est vt illud voluntas præcipuè amet, quod illi est coniunctissimum. Quum ergo nihil sit voluntati humanæ seipsa coniunctius, voluntatem autem homo sic habeat, vt ea vti possit quasi re distincta, quum sit intima; necesse est, si Deum principaliter voluntas non amet, vt seipsam principaliter amet. Si Deus illi summum bonum non est, propria voluntas erit. Quòd si propria voluntas primum locum tenet, certè non nisi secundum tenebit Deus. Si ante omnia propria voluntati in omnibus satisfacere homo vult, certè Deo non volet obedire, nisi quatenus propria voluntati satisfiat. Atque hæc est summa impietas. Hæc omnis peccati radix. Hæc vera est idololatria. Se ipsum enim, suamque voluntatem vt Deum colit. Ei placere, morem gerere, satisfacere, eius desideria explere, mandata exequi, vota præstare in omnibus studebit. Vide autem quanta iniquitas hæc est, vt intelligas quàm sit tibi necessarium, *Dominum Deum tuum adorare, & illi soli seruire.* Primum Deum amore & obsequio illi debito nefariè spoliast: *Si pater ego sum, vbi est honor meus? Si Dominus ego sum, vbi est timor meus? Nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit & creauit te?* Titulo creationis, gubernationis, redemptionis, omnis illi & supremus amor debetur, vt mandatum taceam. Deinde quo Deum spoliast, id tibi ipsi nefariè tribuis, & cui id tribuere te libet. Non est crimen læsæ Maiestatis grauius, quàm sceptrum sibi & folium regium vendicare. At tu hoc facis, qui te ipsum supra omnia amas, & in tua, non Dei voluntate, summum imperium ponis. Præterea tibi arrogas quod soli Deo proprium est. Solus Deus propriam voluntatem habet omnium rerum causam & regulam. Sola Dei voluntas nullam superiorem habet quam sequatur, cui pareat. Solius Dei est, iuxta suam sanctissimam voluntatem actiones suas omnes dirigere, & omnia *facere quacumque voluit.* At tu, qui te ipsum supra omnia amas, & tuam voluntatem in omnibus sequeris, totà hanc solius Dei optimi maximi prerogatiuam maiori quàm dici potest impietate, tibi arrogas. Vis tuam voluntatem esse regulam rerum omnium, vt omnia fiant pro tuo beneplacito.

Summum bonum aut Deus est, aut quisque sibi.

Amor sui, idololatria speciosa.

1. Malach. 1. Deut. 32.

2. Simile.

3.

Psal. 113.

neplacito. Non vis tuam voluntatem vlli alteri subicere, nec Dei, nec hominum legibus parere. Vis iuxta tuam voluntatem teipsum & alia omnia cursum suum tenere. Atque sicut scepra & diademata Regum sunt propria; sic solius Dei est; suam propriam voluntatem amare. Quare qui tuam voluntatem vt tuam amas, eam Deo iniuriam facis, quam qui Regi sceptrum e manibus extorquet. Hinc porro fit, vt amor nostri ipsorum perpetuum cum Deo bellum gerat: & quemadmodum qui sceptrum & solium regale affectat, ad ea pariter omnia aspirat, quæ Regi debentur obsequia; sic omnino, qui seipsum supra omnia amando, Dei solium inuadit, omnem pariter diuinitatem affectat, suis desiderijs & cupiditatibus omnia seruire vult. Atque hinc fit, vt seipsum amans, Deum odio habeat, omnia eius mandata contemnat, simulque diuinam indignationem acerrime prouocet. Denique, vt finem faciamus, & vtriusque amoris, Dei supra omnia, vt Christus hic docet; atque nostri supra Deum, vt diabolus tentando hic suggestit; varios ac contrarios effectus ostendamus: ille amor est totius virtutis ac pietatis fundamentum; hic totius impietatis & peccati origo. Amor Dei voluntatem nostram latissime patere, & ad quam plurimam se per amorem diffundere facit: amor nostri singularis est, angustus, nec nisi proprius. Amor Dei reddit voluntatem iustam, sanctam, humilem, ad omne bonum opus paratam; amor nostri prauam, impiam, arrogantem, ad omne nefas procliuem. Amor Dei volenti pacem, tranquillitatem, suauitatem adfert: amor nostri molestias, inquietudinem, iurgia procurat. *In domo enim superborum non desunt iurgia. At melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum iurgio.* Amor Dei voluntatem dilatat, dilatamplificat: amor nostri minuit, coarctat, premit. Amor Dei voluntatem nostram summa libertate donat, ab omni creaturarum subiectione liberat, & in alias omnes creaturas imperium concedit. Sic Paulus: *Scio abundare, scio & peruriam pati, & rursum: Quis nos separabit a charitate qua est in Christo; tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas: an periculum, an persecutio, an gladius? in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos.* Amor nostri omnibus nos creaturis captiuos ac subiectos reddit. Auarus enim suo auro, superbus honoris; carnalis voluptati, gulosus ventri, ceterisque peccatores omnes suis insanis cupiditatibus seruimus.

Rursum

Rursum amor Dei animum stabilem & constantem facit, firmoque loco ponit, vnde nulla eum violentia depellat. *Valida enim est vt mors dilectio, & hunc ignem nulla aqua poterit extinguere. Edificauit supra petram, quæ nullo vento aut turbine mouetur: amor nostri voluntatem facit perpetuo mutabilem, & nullo certo loco consistentem. Nam quemadmodum qui nauigat, velit nolit, vnà cum nauimouetur; sic res fluxas & mobiles qui amat, ipse fixus & constans manere non potest, sed pariter cum illis huc illucque impellatur necesse est. Amor Dei, voluntatem Deo maxime vnit, maximeque vnã & collectam tenet, quum Deum quem amat maxime sit vnus & inuariabilis; indeque fortitudinem consequitur inuictam. Omnis enim virtus vnica fortior. Amor nostri in multa nos diuidit & dispergit, ideoque debilem necessario & infirmam facit; quia pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Amor Dei, voluntatem quasi in domo natiuitatis suæ florentem tenet. Ad imaginem enim Dei creata fuit, & ei assimilata, vt eum suauius diligeret, sicut puppas paruuli diligunt, quia sui ipsius similitudinem gerunt, & Deum Gentiles in humana effigie representant, quia nihil homine, hoc est, seipsis pulchrius aut excellentius putabant. Amor sui in terram quasi alienam, exulem pellit, vt creaturis seruiat, quibus imperare debebat. Amor Dei, animam satiat, & omnibus replet bonis. Nam & ideo triangularis facta est, ex tribus potentis consistens, vt solius indiuiduæ Trinitatis amoream completeret. Triangulum enim circularis figura (qualis mundus est) replere non potest. Amor sui nunquam satiat, quia cupiditatibus nunquam fit satis. Qui rectam viam tenet, exitum inuenit: aberranti de via nullus est exitus. Necessitas suum terminum habet, cupiditas nullum. Amor Dei, voluntatem speciosam reddit Deo, & Angelis & hominibus gratissimam. *Lucent enim opera eius, & glorificatur in illis Deus.* Amor sui, turpem, ingratham, & odiosam facit. Nemini enim bene vult, præterquam sibi. Sic à nemine amari potest. Ex his ergo aliqua ex parte explicari poterit, quàm si hoc salutare, necessarium, & contra omnes tentationes præsentissimum remedium: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias:* id est, cum supra omnia colas, diligas, concupisces.*

EVAN

ASSUMPSIT Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol. Vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce, apparuerunt illis Moyses & Elias cum illo loquentes. Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula: tibi unum, Moysi unum, & Elia unum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Ipsum audite. Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Et accessit Iesus, & tetigit eos; dixitque eis: Surgite, & nolite timere. Levantes autem oculos suos, neminem viderunt nisi solum Iesum. Et descendentibus illis de monte, praecepit eis Iesus, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominum à mortuis resurgat.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Duxit eos in montem excelsum seorsum. De via virtutis & vere glorie.
2. Et transfiguratus est ante illos. De glorioso premio laborum qui in hac vita pro pietate suscipiuntur.
3. Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula. De amore rerum presentium inordinato.
4. Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula. De amore rerum caelestium.
5. Ipsum audite. De perfecta obedientia erga Christum.

1. Duxit illos in montem excelsum seorsum.

Via virtutis & glorie ardua.

LOCVS moralis de ardua via virtutis & vere glorie. Christus enim, volens partem suae glorie charitativis suis discipulis in Transfiguratione ostendere, ascendit in montem, eosque in montem ducit, ut doceat viam ad gloriam esse arduam virtutis viam, qua ascenditur; non planam & facilem voluptatis viam, qua in barathrum descenditur. Moyses Legem accepturus, in montem Sina ad

Deum ascendit; carnalis populus inferius manet: & praedicat Moyses: Bestia qua tetigerit montem, morte morietur. Qui brutalem vitam agunt, ascendere ad Deum non possunt. Sic Christus in monte docet discipulos & turbas; latitatus turbas ex paucis panibus & piscibus, subiit in montem. In monte Oreb, qui & Sina, Moyses accipit tabulas Legis, & Elias colloquio Dei fruitur. In monte Moria, qui & Sion, Spiritus sanctus datus est. In monte Oliveti Christus caelum ascendit. In monte Calvariae exaltatus à terra in crucem, omnia traxit ad seipsum. Vides omnia Dei opera excellentia & gloriosa, non nisi in monte patrii. Docent haec, animo nos ad excellentiam conscendere oportere, terrena despiciere. *Conversatio nostra in caelis est, ait Apostolus. Et rursum: Quae sursum sunt quarite, quae sursum sunt sapite, ubi Christus est in dextera Dei sedens, non quae sunt super terram.* Haec ad gloriam & veram virtutis via est. At virtutem quod attinet, diaboli insidias, quas incessanter virtuti struit, hac sola ratione evadis. Quod sic appositè docet Chrysostomus: *Diabolus formam serpentis gerit, deorsum traditur, ab inferiore loco depugnat: id est, à rebus quae infra nos sunt, à voluptate, à vitiis, rerum terrenarum amore. Si quem viderit volatu ad caelum ferri, primò eò usque peringere non potest. Deinde id aggressus celeriter labetur. Neque enim pedes habet, ne formides, non alas, ne terreare: super terram trahitur: nihil tibi sit cum illa commune. Veluti serpens spinis occultatur, mera divitiarum imposturas assidue latitans. Quòd si spinas incenderis, divitiarum amorem excusseris, auferet immodicus simcantationes divinas noveris, caelestium amore tactus, statim vulnerabitur.* Haec ille. Via ergo virtutis, & immunem esse à diaboli laqueis, haec est, ut animo ad excellentiam conscendas: nec esse de numero eorum, de quibus David dicit, *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Haec te via ducit ad montem excelsum glorie sempiternae. Ascendere aduerso itinere, laboriosum est, quia per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei. In Canticis legitur, quòd Salomon fecit sibi ferculum de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum; sed ascensum eius fecit purpureum, & media charitate constitrauit. Ascensus purpureus est, quia per sanguinem ascendere oportet ad montis verticem, mediante & instigante charitatis divinae flamma, hoc est amore rerum caelestium, cõtempu terrenarum, aut certè solo usu earum abluque cupiditate illicita. Aperius hoc David expressit:

Quis

Exodi 19.
Allegoria.
Mat. 5.
Ioan. 6.

Caelestia appetentia.
Philip. 3.
Coloss. 3.

Hom. 8. in epist. ad Rom.

Psal. 116.

Aff. 14.
Cant. 3.

Deum

Psal. 32.

De diligētia
Deo. cap. 3.Seneca in praefatione
libri 1. Natur. quæst. 6.
49.

Similia.

Esaia 26.
Similia.

Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius. Respondet. Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vanum animam suam. Innocentia manuum, opera bona significat; sed ex mundo corde, ne vana gloria, aut malo sine sordidentur, quæ in eo inveniuntur, qui non accepit in vanum animam suam, id est, qui non ad aliud animam suam applicat, aut aliis addicit, quam ad quæ instituta & creata fuit. *Creatus autem est homo* (ait sanctus Augustinus) *ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, possidendo frueretur.* Hæc est via ad montem gloriæ cælestis. Quod & ethnicus videre potuit. *O quam ridiculi sunt mortalium termini! Punctum est, quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur. Sursum ingentia spacia sunt, in quorum possessionem animus admittitur. At ita si minimum secum ex corpore tulit, si sordidum omne deterfit, & expeditus leuisque ac contentus modico emicuit. Cum illa tetigit, altitur, crescit, ac velut vinculis liberatus, in originem redit. Et hoc habet argumentum diuinitatis sue, quod illum diuina delectant, nec ut alienis interest, sed ut suis.* Hæc Seneca. Taurus in circulo agitur, ad eum locum se semper vertit, per quem intrauit. Nonit instinctu naturali ea via sibi redeundum qua intrauit, si saluus exire velit. Cur idem naturæ instinctus, aut saltem fidei lumen, nos non docet, per cælestium rerum amorem ad Deum esse redeundum, à quo exiimus, vitæque & gratiæ principium accepimus? Terra hæc tabernaculum est peregrinationis nostræ, & quasi diuersorium transeuntis. Ridiculus esset, qui in diuersorio positus, totum suum tempus in cubiculo sibi designato componendo & ornando infunderet, à quo cras abeundum illi est. Satius esset vires reficere ad reliquum itineris petendum. Ascendere ergo in montem per cælestium rerum curam & appetitionem, non terrenis affigi oportet, ut eò peruenias. Dicit Esaia: *Qui sperant in Domino, assumunt pennas sicut aquila.* Aquila quum in terram descendit cibum captura, statim in sublime iterum auolat. Locustæ vix volatum vnum faciunt, & statim in terram incidunt. Sic iusti in cælestibus contemplandis diutius commorantur, & libentius: necessitati corporali obiter satisfaciunt, sicut canes de Nilo labentes metu crocodili faciunt. Peccatores autem, si aliquando spiritum ad cælestem aliquam cogitationem erigunt, statim iterum in terram recidunt, quasi pondere terrenorum aggrauati. Quare iusti illa vor

est.

est: Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritus meo in Esaia 26.
precoratus meis, de mane vigilabo ad te.

2. Et transfiguratus est ante illos.

Locys moralis de glorioso præmio laborum in hac vita, qui pro pietate suscepti sunt. Christus enim, inter cæteras causas, etiam ideo transfigurari voluit coram discipulis suis, ut hoc gustu gloriæ illis exhibito, ex eo conicerent, quanta illa cælestis futura esset, quam Christus illis sæpe verbo promiserat; & hoc scopo ac fine laborum proposito, ut ingenti ad virtutis stimulo vterentur. Hæc enim gloria tanta fuit, ut eius dulcedine raptus D. Petrus, quasiq; extra se positus, & omnium rerum terrenarum obliuis, etiam condiscipulorum, & germani fratris Andreæ, quos in pede montis reliquerat, diceret Christo: *Domine, bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula. Hæc.* Hanc quoque suam gloriam illis potissimum discipulis Christus ostendit, quos craciatum eius in horto testes ac spectatores habiturus erat, quiq; pro eo grauissima passuri fuerant. Petrus enim Ecclesiæ princeps, maximos in prædicatione labores, ac demum crucem sustinuit. Iacobus omnium primus gladio percutiendus fuit. Ioannes longissimo in tempore huius vitæ æruas, & doctrinæ atque persecutionum certamina subiturus erat: quippe qui 60. annis Christo passo superuixit. Transfiguratur ergo Christus ante passionem, & coram discipulis transfiguratur, ut hoc gustu gloriæ eorum animos, & omnium nostros, ad labores pro pietate suscipiendos, mirabiliter extimularet. Sagittarius, nisi scopum acutissimè cernat, in incertum iaculatur. Ego autem (ait Apostolus) *non sic curro, quasi in incertum; non sic pugno, quasi aërem verberans:* sed (ut alibi dicit) *ad destinationem persequor, ad brauium supernæ vocationis Dei.* Christus ergo sicut in circuncisione principium pretij redemptionis nostræ contulit, sanguinem fundens; sic in hac Transfiguratione principium præmij & gloriæ nobis elargitus est. Sicut filiis Israël per speculatores ostendit magnum illum vuarum racemum, quem supra lignum transfuersum dno baiulabant, ut ad desiderium terræ eis promissæ, eorum animos accenderet, tædiumque & laborem eam debellandi, aut tollereti, aut minuereti, regressum quoque in Ægyptum penitus eximereti; sic in hoc Euangelio per quandam futuræ gloriæ effigiem, animos suorum ad huius deserti

Gloria iustorum.

2. Corinth. 9.
Philip. 3.
Stella in Luc.
cap. 9.Types.
Numer. 13.

Pars Hyemalis.

C c facti

1. Corinth. 9.

1. Reg. 27.

Exemplum.
Matth. 6.
Luca 9.Matth. 10.
Ioan. 15.

Matth. 19.

Simile.

Matth. 6.
Exemplum.
Iudith. 10.Exemplum.
Ephip. 3.

fastidium, & ad subeundorum certaminum fortitudinem Christus excitat. *Debet in spe, qui arat, arare; & triturat, spe fructus percipiendi.* Sic David, antequam certamen iniret cum Goliath gigante, dixit: *Quid dabitur viro qui percusserit Philisthaum hunc?* Et responderunt: *Dabitur eum Rex magnis diuitiis, & filiam suam dabit ei, & domum suam faciet absque tributo in Israël.* Nempè Christus in verbis hoc Euangelium paulo præcedentibus, tum apud Mattheum, tum apud Lucam, multa aduersa pro fide & pietate toleranda suis prædixerat: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam, & sequatur me.* Et iterum: *In synagogis suis flagellabunt vos: ante Reges & Præsides ducemini propter me. Et rursum: Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Post tot labores & cruces prædictas, merito cogitare & rogare poterant: *Quid ergo mercedis post tot labores? Quis dabitur viro qui percusserit Philisthaum hunc?* qui in funda & lapide simplicis prædicationis tor gigantes vicerit & subuerterit. Et de facto Petrus rogat: *Ecce nos reliquimus omnia: quid ergo fiet nobis?* Christus ergo non quidem totam mercedem ostendit: quia illam *nec oculus vidit, nec auris audiuit, sed partem mercedis: eo sanè modo quo solent prudentes patres paruulis filiis, quos tenerrimè diligunt, facere.* Hortatur pater filium, vt pergat in scholam, & metu virgarum reluctanti ac formidanti dicit: *Vade mi filii, & dabo tibi gemmam.* Rogante porò filio vt gemmam videat, clausa manu, non totam, sed partem ostendit, dicens, *Ecce illam, cuius cupiditate allectus, pergit alacer ad scholam paruulus.* Prædixerat Christus Apostolis: *Merces vestra copiosa est in caelis.* Sed nunc tanquam paruulis, partem illius mercedis ostendit. Assyrij milites, sub Holopherne duce, videntes pulchritudinem Iudith, dixerunt: *Quis non pugnet contra Israël, qui tam decoras habent mulieres?* Quanto magis pugnare debemus contra mundi illecebras, & diaboli tentamenta, pro pulchritudine cœlestis gloriae, cuius tam illustre specimen hoc Euangelium dedit! Hæc consideratio D. Paulo in omnibus angustiiis ac tribulationibus, quas maximas & plurimas sustinuit, animum dedit, stimulos iniecit, & calcar apposuit. Ideo quum dixisset, *Nostra conuersatio in caelis est,* adiecit: *Vnde etiam Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum; qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Hæc videlicet expectatio futurae glorificationis etiam in corpore

corpore nostro (cuius in hoc Euangelio speciem Christus exhibuit) animauit Paulum, vt animo conuersaretur in caelis, corpore verò humiliaretur in terris. *Reformabit* (inquit) *corpus humilitatis nostræ,* id est, corpora nostra humiliata, mortificata, ieiuniis attenuata, vigiliis macerata, flagellis castigata, & in seruitutem redacta, vt Paulus in suo corpore fecit: non corpora delicata, & omni voluptatù genere affluentia. *Omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur:* à corruptibilitate videlicet in incorruptibilitatè & in gloria. Non nitet ferrum, nisi multo vsu confricatum. Non spirant aromata, nisi pistillo contrita. Non fructificat arbor, nisi sapius putata, & frondibus luxuriantibus spoliata. Quod dam videre licet, qui per sterquilinia & loca immunda diuagantur, obsoletos, sordidos, & veteres pannos colligentes; quos aspicere tantummodo, nauscam & vomitum excitat. At qui deferunt eos postea in molendinum, coniciunt in aquam, conterunt & contendunt egregiè: tandem optimam & candidissimam ex iis conficiunt papyrum. Qui papyrum videt, rem ita candidam politam, humiditatis capacem, scriptioni in tot ætates duraturæ idoneam, vix credat, ex tam vili, & sordida, & abiecta materia confectam. At hoc facit humani ingenij industria, labore & varia attritione mediante. Qui vitrum cernit rem ita per lucidam, & multis præclaris vitibus aptam; quomodo cogitabat ex filicum radicibus, herba aliqui vilissima, ad nullius animalis pabulum idonea, & telluris inutili pondere illud esse confectum? Sed illæ tamen arefactæ, contritæ, & igne vehementissimo liquefactæ, huiusmodi præclaram materiam producant, humanæ artis industria. Sicut diuina sapientia corpus humanum natura crassum, ponderosum, densum, facit tamen agilitate aquilas luce ac splendore solem ipsum superare. *Frigebunt enim iusti sicut sol in conspectu Dei: & ambulabunt, & sequentur Agnum.* *quocumque ierit.* Sed hoc facit in corporibus humilitatis: de quibus Paulus dicit: *Alij ludibria & verbera experti sunt insuper & vincula, & carceres; lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occasione gladij mortui sunt: circueierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus.* Quis hos tales ad tantam gloriam peruenturos sine oculo fidei existimaret? Nam & hoc videntes impij (ait Scriptura) *turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis, dicentes: Hi sunt, quos habui-*

mus aliquando in derisum, & in similitudinem improprij. Hi sunt laceri illi & sordidi panni quos in sterquilinio vidimus, vel videre potius præ fastidio nolimus. Nos insensati vitam eorum estimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. absque quo sine videretur verè infania. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est. Hanc gloriæ sortem Christus in hoc Evangelio quadamtenus adumbravit. Ut linum tela, & iana pannus fiat tenuis & elegans, quantas mutationes subire, quam variè tonderi, texti, pecti, tundi, tingi, ac retingi debeat, norunt textores & textrices, fullones, tinctorum, & polidores. Sic ad gloriam cœlestem non nisi per variam mortificationem membrorum nostrorum, qua sunt super terram, peruenitur. In molendino papyraceo, parua & modica mutatione facta, exit papyrus nigra, rudis, & bibula: sed ut exeat candida, firma, polita, multam & variam mutationem subire debet: Corpus igitur humilitatis nostrae reformabitur Christus, configuratum corpori claritatis suae: id est, eodem claritatis genere, etsi non in eodem gradu, glorificandum: eamque ob causam semetipsum in terris vivens coram discipulis suis transfiguravit, ut speculatores facti gloriæ ipsius (ait Petrus, qui cum cæteris hoc speculabatur) notam nobis facerent Christi virtutem, & repositam in cœlis immarcescibilem coronam. Nam & ideo Christus hanc gloriam oculis suo: um subiecit, inferni pœnas non subiecit: quia fortior est ad pietatē stimulus (viris maxime, & novi Testamenti filiis) expectatio gloriæ, quam timor inferni. Vnde illius mentionem sapius iniecit: *Nisi quis renatus fuerit, non intrabit in regnum cœlorum. Nisi abundauerit iustitia vestra, &c. non intrabitis in regnum cœlorum. Nisi fueritis sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* Sic Petro: *Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* Quum diues epulo in inferno rogaret, ut quinque fratribus viuentibus pœnae inferni demonstrarentur, responsum ei est: *Habent Moysen & Prophetas, Hoc est, ex Scripturis eas satis intelligentes, ocularis demonstratio non est conueniens.* At gloriæ cœlestis ocularem demonstrationem in hoc Evangelio Christus facit. Eandem ob causam cœlum nobis aspectabile fecit, & elementum interiaccens transparentes dedit, ut aërem. Infernum aspectabile non dedit; sed terram interposuit corpus crassum & densum.

Ad hanc gloriæ Christi considerationem, cuius & nos participes

participes erimus, sæpe hortatur Scriptura, tanquam ad medium amplectendæ pietatis validissimum. Sic David: *Filij hominum, usquequo graui corde? ut qui diligitis vanitatem, & quaritis mendacium? Cur terrena appetitis vanitate plenissima, & fallaci voluptate? Scitote equoriam mirificauit Dominus Sanctum suum.* Christum glorificatum certis, à quo vestra gloria pendet, & tanquam à capite membra, deriuatur. Sic Paulus, cū dixisset: *Vita vestra abscondita est cum Christo in Deo; quasi explicans, ait. Cum autem Christus apparuerit, vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria:* Ratimque concludens, infert: *Mortificate ergo membra vestra qua sunt super terram.* quasi diceret: Non videatur vobis durum, si corpus in hac vita multis modis mortificetur; quia idem corpus postmodum erit in gloria; quæ etsi nunc latet, quia Christus ipse latet, & oculis corporeis non cernitur; tamen & Christus ipse in extremo iudicio apparebit, *Veniens in maiestate sua, & vos cum Christo in gloria apparebitis.* Sic alibi: *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei, moxque addit: Non solum autem, sed & gloria mur in tribulationibus.* Quare verò in illis? Quia hac spe illæ leuiiores fiunt. Sequitur enim: *Scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem. Spes autem non confundit.* Vides catenam vitæ iustorum. Primus catenæ circulus est tribulatio, mortificatio, humiliatio; postremus circulus est spes gloriæ filiorum Dei. Illam igitur Christus ad oculum ostendere voluit, sicut agonothetæ interdum faciunt, qui brauium victoribus in certamine dandum, loco excelso figunt, ut ab athletis videatur; eoque viso, alacrius ad decertandum incitentur. Vnde iterum Paulus: *Nos omnes (nam omnium Christianorum hoc est) reuelata facie gloriam Domini speculantes, id est, oculis fidei, non affectionibus creaturarum, quasi cataractis plenis, sed ab amore creaturarum liberis & puris, in eandem imaginem transformamur, id est, in illam Domini gloriam tota spe & affectione penetramus, eamque quasi nostram induimus: à claritate in claritatem; à claritate iustitiæ & bonorum operum, ad claritatem spei gloriæ; tanquam à Domini Spiritu edocti & instituti.* Hic transfigurationis Christi, quoad nos, finis ac scopus fuit. Nam idcirco non solus Christus in hac transfiguratione sua gloriosus apparuit, verum etiam Moyses & Elias, qui (ut narrat diuus Lucas) *visi erant*

Gloriæ expectatio, virtutis stimulus.

1. Sal. 40.

Coloss. 3.

Luc. 21.

Rom. 8.

Catena vitæ iustorum.

Simile.

2. Corinth. 1.

Luc. 19.

Hebr. 9. & 11. cum eo in maiestate, id est, gloriosi. Sanctos illos viros, est necdum visione Dei fruentes (quia nondum erat propalata via Sanctorum, Christo adhuc in aeterna tabernacula non recepto; ~~sed non acceptis spiritibus sanctis, de quibus scriptum est: Spiritus sanctus in tabernaculo habitabit~~) tamen gloriosos apparere Christum voluit, ad nostram consolationem, & vt nos fideliter ei seruientes, cum Moyse legem mandatorum seruantes, cum Elia zelum fidei & iustitiae habentes, simili gloria donandos doceret. Hanc consolationem in suis angustiis sibi proposuit Dauid. Quum enim dixisset, *Si exurgam aduersum me castra, non timebo; subiunxit causam, Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini, & videam voluntatem Domini:* vel, vt alia lectio habet, cui Hebraeus & Graecus textus fauet, *voluptatem Domini:* seu, vt Euangelium loquitur, *Gaudium Domini tui.* Quare paulo inferius dixit: *Credo videre bona Domini in terra viuientium:* quod de caelesti gloria dictum nemo dubitat. Eodem modo & Apostolus adhuc semel: *Scimus (inquit) quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, sed aeternam in calis.* Hac se spe consolatur; quaecun;que illi fortuna obueniat. Hæc est omnium verè in Christo fidelium vera, & solida, & efficacissima consolatio contra omnia huius mundi aduersa. Ascendere in aduersum oportet, terrena desplicere, caelestibus inhiare, labore cõtèdere, difficultates pati. Sed in vertice môtis gloria nos manet. De hac consolatione Cyprianus: *Viget apud nos spei robur, & firmitas fidei, & inter ipsas seculi labentis ruinas erecta mens est, & immobilis virtus, & nunquam non lata patientia, & de Deo suo semper anima secunda: sicut per Prophetam Spiritus sanctus loquitur: Ficus non florebit, & non erit germem in vineis: mentietur opus oliuae, & arua non afferent cibum. Mentietur de ouili pecus, & non erit armentum in praesepibus. Ego autem in Domino gaudebo, exultabo in Iesu Deo meo. Dei hominem, & cultorem Dei, subnixum spei veritate, & fidei stabilitate fundatum, negat mundi huius & seculi infestationibus commoueri. Vinea licet fallat, & olea decipiat, & herbis siccitate morientibus, astuans campus arescat; quid hoc ad Christianos, quid ad Dei seruos, quos paradysus inuitat, quos gratia omnis, & copia regni caelestis expectat? Exultant semper in Domino, & letantur, & gaudent in Deo suo, & mala atque aduersa mundi fortiter tolerant, dum dona & prospera futura expectant.*

expectant. Hæc Cyprianus contra infideles ethnicos. Hanc perpetuam fidelium consolationem, totus ille Psalmus canit, cuius initium est, *Qui habitat in adiutorio Altissimi,* *in protectione Dei cali commorabitur:* sed ille maximè versiculus, *Cum ipso sum in tribulatione,* quasi dicens: Ego Deus indiuiduus comes sum tribulationis seruorum meorum, ego adsum, ego cum illis iugum traho, vt sic leuius fiat. moxque addit: *Eripiam eum, & glorificabo eum:* id est, non solum curabo ne absorbeat a tristitia, aut tentetur supra id quod potest; non solum eripiam eum; sed & post laboris gloria caelesti donabo. Nam idcirco adiecit, quasi explicans quo denum modo eum glorificaret: *Longitudine dierum replebo eum:* hæc est æternitas & ostendam illi salutem meum: hæc est Dei visio atque fruitio. *Sampsoni in vita occurrit catulus leonis sauuus & rugiens. At ille irruente in eum Spiritu Domini, dilacerauit eum, quasi hœdum in frustra decerpens, nihil omnino habens in manu. Post al quot dies reuertens, declinauit vt videret cadaver leonis, & ecce examen apum erat in ore leonis, & fauus mellis.* In vita & via Christiana leones sæpe nobis occurrunt rugientes & saui: aliqua semper contradictio, aliqua tentatio, aliqua tribulatio. Sed si in Spiritu Dei, quem omnes accepimus, & fortes in fide tentationem superamus, ex ipso labore exibat postea mellis dulcedo, & ineffabilis consolatio, dum aspicimus in remuneratorem Iesum, qui in monte Thabor gloriam suam ostendere voluit, vt ad similem ipsi assequendam, & certa fide expectandam, contenderemus.

3. Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula.

Lo c v s moralis de amore presentium inordinato. Presentium enim hæc verba dicens, tum gloriæ huius caelestis, quam in monte vidit, intempestiuo amore rapiebatur; tum suum presentis bonum inordinatè quarebat. *Bonum est nos hic esse.* Quare D Lucas addit illum ex ignorantia hoc dixisse: *Nesciens quid diceret.* Ignorantia autè eius in eo erat, quod ante labores frui pace & gloria volebat, & esse habitator, quum adhuc esset viator: denique presentibus frui. Vide D. Augustinus hæc verba tractans ait: *quid dicis? In ora de 5. habitum perit, & tu secretum petis? Vides tot gentes in conuenisse, & tu requiem queris? Vides tenebras mundi, & tu lumen abscondis?* Sic & Damascenus: *quid in Petre de tabernaculis prapropere cogitas? Calicem Domini te prius bibere*

In orat. de vās-
figurat. Domin.

bibere oportet, & uniuersam per mundum Ecclesiam moderari. Est igitur hic Petrus humanæ infirmitatis imago, quæ leui hic aliqua voluptate affecta, altiora non respicit. Sicuri abfurde agit qui longa peregrinatione instituta, hospitium commodum fortè nactus, ibi se oblectat & immoratur, te liquam profectioem negligens; sic qui præsentibus insilit, oblitus cælestium, vel negligens illa ad quæ vocatur. *Omnia huius mundi gaudia* (ait S. Augustinus) *sunt*

De ciuit. Dei.
lib. 19. cap. 27.
Impiorum tabernacula.

latia miserorum, non gaudia beatorum. Nunc autem cæci peccatores in qualibet voluptate tabernaculum figunt, & morari volunt. Auarus dicit: *Requiesce anima mea, comedere, & bibe, & epulare. Habes multa bona in annos plurimos reposita.* Sed Deus respondet: *Stulte, hæc nocte animam tuam à te repetent.* Stultum vocat auarum, quia summa stultitia est in diuitiis huius mundi velle conuiescere, & dicere, *Bonum est nos hic esse.* Hinc Nabal ille, qui ob avaritiam negabat Dauidi alimoniam, stultus interpretatur; & vt vxor eius Abigail dixit, *secundum nomen eius stultus est.*

Luce 12.

i. Reg. 25.

Apocal. 18.

Laert. lib. 1.
cap. 2.
Apophteg.
1. Cor. 15.
8 ap. 2.

Et stultitia est cum eo. Superbus dicit: *Sedeo Regina, & videri dua non sum, & luctum non video.* Sed Deus respondet: *Quantum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum, quia dixit in corde suo, Sedeo Regina, &c. id est, quia de diuitiis superbiuit, & securitatem sibi, ac pacem in illis promisit.* Quum Cræsus Lydorum Rex, in diuitiis suis spem ponens, à Solone rogaret, an quisquam eo felicior esse, pauperes quosdam Athenienses eo multo feliciores asseruit, vt qui paucis contenti essent, & minus expositi periculis & inuidia. Gulosus in suis epulis & patinis gaudens, ait: *Edamus & bibamus, cras moriemur.* Bonum est nos hic esse. *Venite fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tanquam in inuentute celeriter; vino precamur, & unguentis nos impleamus, & non prætereant nos flos temporis, coronemus nos rosis antequam marcescant.* Nullum præteritum sit quod non pertranseat luxuria nostra. *Nemo vestrum exors sit luxuria nostra. Vbiq; relinquamus signa latitæ: quoniam hæc est pars nostra, & hæc est fors.* Sed infans istis veticolis responder Spiritus sanctus: *Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad stertum, & ad planctum, & ad clamoratum, & ad cingulum sacci, & ecce gaudium* (scilicet vestrum) *& letitia occidere vitulos, & iugulare arietes; comedere carna, & bibere vinum.* Potentes & florentes in seculo dicunt: *Quomodo potui? & quis me subiciet propter facta mea? Per-*

Esaiæ 22.

Eccl. 5.

cani, & quid mihi accidit triste? Et hi quoque quasi in bonis ducunt dies suos: Sed Spiritus sanctus responder: *Al-* *Esaiæ 33.*
issimus patiens est redditor, & in die vindictæ disperdet te. Et rursum: *Va qui pradaris, nōne & tu pradaberis? Va qui spernem, nōne & tu sperneris? Cū consummaueris depra-dationem, depra-daueris. Cū fatigatus deseris contemnere, contamneris.* Nulla ergo in præsentibus (quæ dicuntur) bonis stabilitas. Generaliter de omnibus huius seculi pace fruenti- *2. Thess. 5.*
bus dicit Apostolus: *Cum dixerint pax & securitas, tunc re- pentinus eis veniet interitus, sicut dolor in utero habentis, & non effugient.* Quis securior de vita esse potest quam fuit Heli *Exempla.*
Sacerdos, sedens in cathedra in domo sua? Tamen in ca- *1. Reg. 4.*
thedra sedens, mortem obiit repentinam. Herodes Rex, quam *Act. 12.*
vestitus veste regia, sedensque pro tribunali, concionaretur ad Tyrios & Sidonios, populisq; acclamaret, *Dei voces, & non hominis: felix sibi & beatus, optimoque loco esse videbatur. Sed confestim percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à veribus, expirauit.* Sed huius rei memorabile exemplum est Leo Armenius Imperator, Ille Michaellem Balbum, de affectato imperio conuictum, igne comburendum decreuerat. Itum est ad supplicij locum, Imperatore ipso comitante. Sed quia vigilia Natalis Domini erat, vxore intercedente Imperatoris, dilatatum supplicium est. Sed Leo Michaëlem ita compedi- bus vinctum carceri mancipauit, vt ipse clauem seræ ferreæ seruaret: ipsaque nocte insequenti carcerem ingressus, & Michaëlem altè dormientem videns, recessit iratus, iramque agitatione manus declarauit: quod totum vnus ex vigilibus somnum simulans cōspicatus, Michaëli abeunte Imperatore nunciauit. Ille literas statim ad consocios socios scribit, minitās se eos omnes delaturum, nisi quod suggererat, exequerentur. Socij igitur cōsiliū eius sequuti, in matutinis horis Natalis Domini cantantem Leonem interficiunt, & eodem die in ipso diluculo, Michael heri comburendus, Imperator acclamatur, & in Ecclesia diademate coronatur. Vide cætera apud Zonaram. *Diadorus Sicu- lus.*
Cræsus Rex quum se fœlicem prædicaret, Soloni contradicenti non credidit, donec ad rogam ventum esset, quo à Cyro Rege, qui eum bello ceperat, comburendus ducebatur. Tunc enim exclamauit, O Solon Solon. Cuius clamoris causam sciscitatus Cyrus, & intelligens ei prospera fortuna vtenti Solonem dixisse, neminem ante obitum bea-

tum dici posse, agnoscens & ipse rerum humanarum incertitudinem, captiuo pepercit. Sapientis igitur illud dictum est: *In die bonorum ne immemor sis malorum.* Iob, quum filij eius facerent conuiuia per domos, mittebat ad eos, & sanctificabat eos; *consurgensque diluculo offerebat holocausta per singulos.* Dicebat enim: *Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis: id est, blasphemauerint Deum, dicentes: Bonum est nos hic esse. Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est?* Dauid, post magnam victoriam in Siceleg, quum iam diuidere spolia, & agere triumphum vellet, derepente tristissima noua accepit, de toto exercitu Israëlítico fuso, Regéque occiso, & amico Ionatha interfecto: vnde in maximum luctum omnia conuersa sunt. Sic in bonis huius mundi, quum iam te putas diuidere posse spolia, & frui opibus collectis, amara mors te rapit. Nō est igitur in præsentibus bonis fiducia ponenda, non in illis gloriandum. Sicut homo morbo & annis grauis, si debili baculo innitatur, nunquam ira illi fidit, vt toto corporis pondere in illum inebat, ne oneris magnitudine fractus, innitētem deludat atque deiciat: ita rebus humanis toto pectore incumbendum non est, nec in eis felicitatis pars vlla ponenda, aut vnquam dicendum, *Bonum est nos hic esse.* Ethnicorum sapientes prosperam fortunam suspectam habuerunt, vt virtuti inimicam. Epaminondas postmodum die eius dici quo feliciter pugnatum erat in Leuctris, processit squalidus ac submissus. Amicis sciscitantibus, ecquid illi molesti accidisset, *Nilil*, inquit: *Sed heri sensi me plus aquo mihi placuisse. Eius gaudij intemperantiam hodie castigo.* Talis moderatio quemuis etiam optimum Christianum docere poterit, ne vnquam vano gaudio elatus dicat, *Bonum est nos hic esse: ne in quacunque fortuna sibi placeat.* Plato rogatus à Cyrenensibus vt ipsis leges inscriberet, ac Reipub. statum componeret, recusauit, dicens, *perdifficile esse condere leges tam felicibus.* Censuit præsentium bonorum vanam delectationē & fruitionem maximum esse ad virtutem capeſſendam impedimentum.

4. Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula.

Locus moralis alius de amore cælestiū. Potuit enim D. Petrus hæc verba dixisse, non humano affectu, vt supra exposuimus; sed sancto, diuina videlicet dulcedine captus & rerum omnium terrenarum oblitus, & fastidio ductus.

Nam

Nam & sic hæc verba exponit D. Chryostomus: & quod Marcus ac Lucas dicunt Petrum nesciuisse quid dixerat, cum hoc etiam sensu quadrat, quia etiam hoc desiderium adhuc incongruum erat, non absolute, sed per accidens, quia intēpestiuum, vt in altero loco ex Augustino & Damasceno ostendimus. Si quis ergo hæc verba Petri in hunc sensum amore differendi, & quantam ad pietatem vim ille amor habeat explicandi. Paulus amore rerum cælestium captus, vt supra ex multis eius sententijs ostendimus, sic omnia terrena contempnit, vt diceret: *Omnia arriparatus sum vt stercora.* Parit ergo amor cælestium contemptum terrenorum. Quando seruus ille Abrahamæ, iustu domini sui, iuit in Mesopotamiam, quæsitum uxorem Isaac, cum ei obuiam veniret Rebecca, fecit periculum quo cognouit Dei voluntatem esse, vt illa vxor Isaac existeret: factoque periculo, *dedit illi in aures aureas, & armillas in manu eius.* Postea eam à parentibus exposcit in uxorem filij domini sui, qui mentem adolescentulæ cognoscere cupientes, *interrogauerunt eam: Vis ire cum homine isto?* Respondit illa, *Vadam.* Magnū hoc fuit mysteriū, quo docetur, mox vt Deus alicui obſides gloriæ cælestis præbet, seseque illi aperit & manifestat per fidem (dicit enim Scriptura: *Sponsabo te mihi in fide*, quæ est in auris aurea, quia *fides ex auditu*) & per charitatem (nam armilla in manibus est illa charitas desponsationis, de qua apud Ieremiam Deus loquitur) extemplo terrena despicit: *obliuiscitur Domū patris sui veteris Adā, quia concupiuit Rex speciem decoris eius.* Cum Elias Propheta Domini Dei gloriam & maiestatem coram se prætereuntem vidit, pallio suo oculos textit; quia mox vt quis Dei fruitur delicijs, omnibus terrenis claudit oculos. Vnde Dauid: *Quid mihi est in celo, & à te (id est, præter te) quid volui super terram! Deus cordis mei, & pars mea Deus in aeternum.* Cuius enim animus amor cælestium semel occupauit atque possedit, sordent ei postea terrena, non secus quàm qui, inuentis frugibus, contemnit glandes. Hinc D. Basilius: *Anima qua semel semel omnibus desiderio astrinxit sui conditoris, iamque insueuit oblectare se tantæ illius pulchritudinis contemplatione; prorsus non sinit vehemens illud gaudium animique sui incundissimæ effusionem intercipi, aut immutari per multiplicē & successione carnaliū affectionum mutatione: quin ea potius quæ*

Tex. 2. huius Do.

Philip. 3.

Gen. 24. Allegoria.

Osee 2.

Rom. 10. Ierem. 2.

Psal. 48.

Allegoria. 3. R. 8. 19. Psal. 70.

H. 4. de gratia. actione.

11. 11. 11.

Eccli. 11. Iob cap. 2.

Psal. 11. Exemplum. 2. Reg. 1.

Simile.

Exemplum. Plutarchus in Gr. e. apophthegmat.

Laert. lib. 3.

Apophtheg.

Cælestium rerum amor.

3. Cor. 12.

Psal. 76.

1. Epist. 95. Similia.

1.

2.

3.

4. Ho. 26. ex var. in Mat. locis.

5.

6.

Text. 7.

macerorem afferunt & tristitiam, in cumulum sibi vertet, & confessionem latitiae, quod Apostolus fecit qui diceret: Propterea quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. Cum enim infirmior, tunc potens sum. Sic David: Remittit consolamur anima mea in externis & terrenis omnibus Memorem fui Dei, & delectatus sum. Sapienter in hanc sententiam scripsit Seneca: Ut absurdum est, Sole non esse contentum quo videas, nisi aliquis alicunde igniculus aluxerit; quasi in claritate Solis haberet scintilla momentum: sic absurdum est, in solo Deo non quiescere & voluntatem capere, nisi terrenarum etiam rerum delectatio cedat, quasi in eo qui Deo se oblectat, talis voluptas haberet momentum. Hac ille. Qui auream monetam habet, quae instar multorum est, paruas aëris & argenti monetas etiam æquivalentes, non desideraret. At in Deo omnium simul creaturarum & pulchritudo & excellentia est: unumque perfectius quam in ipsis creaturis: quia modo quaedam infinite perfectiori se habent in Deo, quam in seipsis. Quemadmodum vas plenum non potest alium liquorem recipere: sic anima Dei amore imbuta, alios inferiorum rerum amores non capit. Sicut casta mulier (ait Chrylologus) (quae virum suum amat: nullum alium amat: si autem alius amauerit, iam non amat virum: ita & homo si Deum amat, mundum non amat: si autem mundum amauerit, iam Deum ex toto corde non amat. Sunt nempe amor Dei, & amor creaturæ veluti bilantes, in quibus, quo magis vna deprimatur, hoc magis altera eleuatur & attollitur. Et sicut acus quæ navigationis cursum nauæ dirigit, ex magnetis tactu, in solum mundi polum rectè semper tendit, quocumque flectatur; sic amor Dei purus hoc menti tribuit humanæ, vt terrenis omnibus spreto, sola caelestia desideret. Merito igitur. D. Petrus, caelestis gloriae gustu & dulcedine caprus, sic terrenorum omnium oblitus fuit, vt Christo diceret. Bonum est nos hic esse. Huc referri possunt quæ in textu huius Dominicæ dicta sunt, quod stimulus virtutis est gloriae expectatio. De quo etiam vide Dom Septuagesimæ,

s. *Ipsium audite.*

Christo per omnia obediendum.

Locvs moralis de perfecta obedientia erga Christum Redemptoris mandata omnia. Vox enim de caelo delapsa

ideo Christum glorificatum coram discipulis esse docuit, non vt illa nunc gloria fruerentur, seu humano affectu, seu sancto; sed vt Christum Iesum verum esse Dei Filium, ac mundi Redemptorem intelligerent, eique per omnia, tam in doctrina (quam partem in altero Promptuario tractauimus) quam in moribus obedirent. Dicit ergo vox diuina è caelo delapsa: Non audiat mundum, qui docet delicias & diuitias appetendas: sed *ipsum audite*, qui præcepit contemptum diuitiarum, dicens: *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, detrimentum autem anima sua patiatur?* Non audiat mundum; qui docet dignitates & honores quaerendos: sed *ipsum audite*, qui dicit: *Nisi quis humiliauerit se sicut paruulus iste, non intrabit in regnum caelorum.* Non audiat mundum, qui docet vindictam appetere, pari reddere, & pro qualibet iniuria litigare: sed *ipsum audite* qui dixit: *Diligite inimicos vestros, & Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram.* Deus in veteri lege locutus est cum Moysè in monte, audiente vniuerso populo; & postea crediderunt omnibus qui dixit eis Moyses. Sic in monte transfiguratur Christus, vt ipsum audiamus in omnibus. Si in deserto maxima multitudo perit, eo quod non obedirent Moyse seruo Dei; maior & terribilis erit eorum ruina qui Christo non obediunt. *Si qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedem retributionem, quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem: quæ quum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata est? Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus, in testimonium eorum quæ dicenda erant, Christus vero tanquam filius in domo sua, quæ sumus nos. Quapropter hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra, &c. quæ sequuntur. Sic & Petrus hanc vocem è caelo auditam vtget, vt ad Christi obedientiam penitus exactissimam fideles adhereret. *Ipsium audite* (ait S. Cyprianus) *sive cum irascitur, sive cum parcat. Inirate supplico; in clementia gratias ago.* Non audir Christum, qui non diligit. Non diligit, qui peccato seruit. De hac perfecta obedientia erga Christum, in alio Euangelio diximus.*

EVAN

Mat. 10.

Mat. 18.

Mat. 5.

Typus.

Exemplum.

Heb. 2.

Heb. 3.

2. Petri 1.

Sermo. de Bapt. Christi.

Dom. 2. post Epiph. text. 4.

RAT Iesus eiiciens demonium, & illud erat mutum. Et cum eiecisset demonium, incutus est mutus; & admirata sunt turbæ. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe demoniorum eiicit demonia.

L10417.

Alij tentantes, signum de caelo querebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit: Omne regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Si autem & Satanus in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum ipsius, quia dicitis in Beelzebub eiicere me demonia? Si autem ego in Beelzebub eiicio demonia, filij vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito Dei eiicio demonia, profectò peruenit in vos regnum Dei. Cuius fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. Si autem fortior illo superueniens, vicerit eum, vniuersa arma eius auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. Qui non est mecum, aduersum me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Cum immundus spiritus exierit ab homine, perambulat per loca inaquosa, quærens requiem. Et non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui. Et cum venerit, inuenit eam scopis mundatam & ornatam. Et tunc vadit, & assumit secum septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Et sunt neuisissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit ei: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. At ille dixit: Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Erat Iesus eiiciens demonium, & illud erat mutum. De potestate demonis super corpora humana.
2. Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub principe demoniorum eiicit demonia. De peruerso hominum iudicio, & virtutis odio atque iniuria.
3. Cuius

1. Omne regnum in se diuisum desolabitur. De pace seruanda cum Deo & proximo.
2. Cuius fortis armatus custodit atrium suum; omnia, quæ possidet, sunt in pace.
3. De falsa pace & securitate impiorum, quam diabolus procurat.
4. Si autem fortior eo superueniens, vicerit eum, vniuersa arma eius auferet in quibus confidebat. De perfecto peccati exterminio.
5. Si autem ego in Beelzebub eiicio demonia, filij vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. De recidua peccati.
6. Et sicut nouissima hominum illius peiora prioribus. De recidua peccati.
7. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Locus duplex.
 1. Contra auditores verbi infructuosos.
 2. Contra non audientes verbum.

1. Erat Iesus eiiciens demonium, & illud erat mutum.

Locus moralis de potestate demonis super corpora & animas peccatorum. Quum enim frequenter in Euangelio legamus Christum eiecisse demonia à corporibus hominum, & quum iste demoniacus, quem in hoc Euangelio Christus sanauit, non solum mutus, sed & surdus, & cæcus fuerit, quumque in hoc Euangelio circa potestatem eiiciendi demonia cauillati fuerint Iudæi, & accuratè responderit Christus; ac postremo, quum ideo hominum corpora à dæmone vexari Deus permittat, ut, quàm violenter & hostiliter ad animas perdendas operetur, nos doceret & commonefaceret; propterea ut de dæmonum in corpora & animas potestatem à Deo illis permittat aliquid dicatur, hic locus admonet; & ad tanti aduersarij odium & cautelam salubriter informat. Dæmoniacus iste apud Marcum dicitur surdus & mutus, quod & vox Græca apud Lucam κακός & significat. Apud Matthæum verò additur, etiam cæcus. Dicitur autem dæmonium habuisse mutum, surdum, & cæcū, quia non à natiuitate, sed vi & operatione diaboli talis factus fuerat. Propterea dicit Euangelium, & admirata sunt turbæ. Propterea inuidi Iudæi cauillabantur: In principe demoniorum eiicit demonia. Totum hoc autem non nisi Dei permissione fiebat. Non potuit diabolus Iob in bonis aut corpore tangere, nisi Deo permittente. In deceptione Achab potestatem accipit à Deo spiritus mendax. In Euangelio petunt à Christo dæmones facultatem ingrediendi porcos. Multo magis ingrediendi homines potestatem accipiunt. Illustre est huius rei exemplum de Nerone, Christianorum persecutore. Plurimis enim vocatis magis, & toto orbe conquisitis, nullam poterat ab eis responsum ad sua quesita, ope dæmonum, extorquere; deo illud non permittente, ut refert Plinius. Permittit autem hoc Deus alias quidè ob causas, quæ ad doctrinam pertinent, ut propter infideles, qui negant esse dæmones, quales erant

Diaboli potestas super corpora & animas hominum.

Marci 7. Mat. 12.

Potestas diaboli ex Deo permissione. Exempla. Job 1. & 2. 3. Reg. 12. Mat. 8.

Nat. hist. lib. 3. 2.

Sad

Sadducæi; propter Magos ipsos, vt à diabolo ad Deum conuertantur, vt in Cypriano Mago factum est; propter
De Trili. 3. c. 9. Dei potentiam ostendendam, vt docet Augustinus; sed ad mores quod attinet, duabus potissimum de causis. 1. ad tentationem iustorum. Sic dæmonum opera in ariolis & magis Deus permittit, quia, vt ait Scriptura, *Tentat nos Deus, vt palàm fiat vtrum diligamus eum ex toto corde, an non.* Qui enim non sincerè diligunt Deum, sed sua magis commoda, confugient ad magos, & ad diabolum, vt latè prosequitur diuus Augustinus, disputans contra incantatores suorum temporum. Secundò, & frequentius ad punitionem peccatorum. Sunt enim ministri iustitiæ diuina, qui mittit indignationem iræ suæ per Angelos malos. Sunt enim quædam peccata grauiora, propter quæ dæmon in corpus ipsum potestatem accipit. Vnum est infidelitas postiuua, seu agnitæ veritati resistere, aut ab ea recedere. Sic Cyprianus docet, suo tempore multos fuisse à diabolo possessos, quòd à fide recessissent: & exemplum adfert de quadam femina relapsa, à diabolo interfecta Alterum est abusus Sacramentorum, cuius rei exempla adfert ipse dæmonius Cyprianus, narrans viros & mulieres à malis spiritibus possessos, eo quòd sine confessione & penitentia peccatorum, ad venerabilem Eucharistiam accedere præsumpsissent. Ex his quoque erant, de quibus Apostolus dixit: *Propter hoc infirmi inter vos multi sunt, & dormiunt multi.* Huius etiam generis est blasphemia in Deum. Sic Apostolus *Hymenæum & Alexandrum tradidit Satana, vt discant non blasphemare.* Nonnunquam propter vehementem animi perturbationem, ex ira & iurgio ortam, diabolus corpus ingreditur: cuius rei tria recentia exempla refert Alexander à Alexandro, scriptor modernus. Sæpius verò in tenera ætate, propter imprecationem parentum temerariam, sed satis vsitatam, à diabolo possidentur paruuli & paruuli. Exempla sunt frequentia. In vita sancti Zenobij martyris sic legitur: Mater quum filio febribus laboranti, quadragies vna nocte poculum porrexisset, pueroque adhuc potum petenti irata dixisset. Vnà cum hoc diabolum bibe; puer statim à dæmone possidetur. Celebris illa dæmoniacæ Laudunensis in Gallia, anno 1566. liberata, iterumque Montensis in Hannonia, anno 1584. ex hac parentum suorum imprecatione in potestatem dæmonis venerunt. Interdum ex inuidia & liuore à dæmone quis possidetur.

De Trili. 3. c. 9.

Deut. 13.

Tract. 7. super Ioan.

Psal. 70. Peccata dæmoniacorum.

Lib. 4. epist. 7. Ser. de lapsis.

1. Cor. 11.

1. Tim. 1.

Genial. dierum Lib. 4. cap. 19.

Exempla. apud Surium, 25. Maij.

6.

Sic Saul agitur à spiritu malo propter inuidiam qua in Dauid flagrabat. Interdum propter effrenem libidinem. Sic septem mariti Saræ, quæ iuniori postea Tobia nupsit à dæmone interfecti sunt. Prosper quoque refert de femina à dæmone possessa, eo quòd impudicè aspexisset Venenarum quoddam idolum in balneo positum. Sed & propter superbiam. Sic enim Nabuchodonosor, supra modum superbiens, punitus est. Dixit enim; *Nōne hæc est Babilonia magna, quam ego edificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cùmque sermo adhuc esset in ore Regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex: Regnum transibit à te, & ab hominibus eiicient te, & cum bestijs feris erit habitatio tua: fenum quasi bos comedes, & c.* Nempe per diabolum sic dementatus fuit, vt putaret se esse bestiam, sicuti hunc locum exponunt S. Hieronymus, Epiphanius, & alij; & latè doctèque defendit Petrus Loyerius in libris de Spectris. Frequentissimè verò propter nimiam curiositatem ex hominum corporibus loquitur dæmon, & decipit stultos: & hæc ferè sola causa est, quòd tot magos & maleficos etiam hodie passim videmus. De qua re sic Augustinus in Sententijs: *Per dæmonum fallaciam illuditur curiositas humana, quando id impudenter appetunt scire, quod nulla ratione eis competit inuestigare.*

At verò per peccatum omne mortale grauius circa animam operatur dæmon, & magis dæmoniaci sumus. Animam quidem ille sicut corpus possidere & inhabitare non potest (soli Deo hoc posse proprium est, quia ipse habet intrinsecam operationem essentiæ) tamen circa illam feudos effectus operatur. Idcirco enim vocatur, *Princeps potestatis aeris huius qui operatur in filijs dissidentis.* Et olim vocabantur Energumini, in quibus diabolus operabatur: qua voce Paulus hoc loco vsus est, *τὸν ενεργῶν*. Hoc etiam sensu vocatur *Princeps huius mundi.* Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Videlicet, vt non opereatur in hominū animis sicut prius, quia filij dissidentia per fidem sicut filij Dei, vt sic non regnet amplius peccatum in mortali corpore ipsorum. Vocatur *Princeps mundi* (sic Augustinus) *quia dominatur ei qui diligit temporalia bona, quæ in hoc mundo continentur: & quia princeps est cupiditatum earum, quibus concupiscitur omne quod transit.* Quando enim dictum est peccatori, *Terra es, & in terram ibis;* eodem tempore dictum est diabolo, *Terram manducabis.* Datus est ergo Pars Hyemalis. D d in cibum

6. *2. Reg. 16.*

7. *Tobia 6.*

8. *In amidio temp. cap. 6.*

9. *Daniel. 4.*

10. *In cominit. In vita Daniel. Lib. 1. cap. 11.*

11. *Caus. 26. quæst. 5. can. fin.*

12. *Dæmoniaci quo ad animam.*

13. *Ephes. 2.*

14. *Ioan. 15.*

15. *De Agente Cristiano, cap. 1.*

16. *Genes. 2.*

in cibum diabolo peccator. Non simus terra, si nolumus manducari à serpente. Sicut quod manducamus, in nostrum corpus conuertimus, sic per malos mores hoc efficitur quod diabolus est, ei similes, eique subiecti. Hæc ille. Hæc etiam ratione vocatur in hoc Euangelio, Fortis armatus, custodiens atrium suum. Per peccati enim dominium, atrium & ingressum cordis nostri ita custodit & tenet, vt nihil diuinum, salutare nihil eò possit ingredi. Tollit verbum de corde nostro: suffocat illud per fallaces diuitias, sollicitudines, & voluptates huius vitæ: vt in alia Dominica explicatum est. Docent hoc Scriptura, tam in genere quàm in particulari, de quolibet ferè peccato Qui facit peccatum, ex diabolo est: & Christus venit vt dissoluat opera diaboli, id est, peccata. Vnde & Iudæis dixit: Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Porro in anima operatur diabolus per odium fratrum: Qui odit fratrem, homicida est. Diabolus autem fuit homicida ab initio. Per mendacium: Diabolus enim mendax est & pater mendacij. Per libidinē, quia ille est iucundus spiritus, vt in hoc Euangelio vocatur. Per superbiam, quia ille est Rex super omnes filios superbia. Et suadet Apostolus non promoueri neophytum; ne elatus incidat in iudicium diaboli. Per auaritiam, propter quam de Iuda auaro dictum est, Vnus ex vobis diabolus est. Per dolum & fallaciam, & circumuentionem proximi. Sic Elymas Magus: plenus omni dolo & fallacia, vocatur à Paulo filius diaboli. Per iracundiam. Sed non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Porro quanto grauius & infelicius sit hoc modo demoniacum esse, quàm corpus à diabolo possideri, a gumento esse potest ipsa Ecclesiastica disciplina. Ab Apostolo enim Corpus traditur satana, vt spiritus saluus fiat. Tunc enim Apostoli (ait sanctus Chrysostomus) vt à demonibus obsessos liberare, ita potestati demonis peccatores tradere poterant. Huius etiam rei argumentum est, quòd etiam propter venialia interdum peccata, corpora possidere daemon permittitur: vt propter impatientiam, vel durum verbum prolatum. Abbas Moyses possessus fuit, teste Cassiano: vt propter gulam leuiorem, & auidam de fonte potationem monachus alius, teste sancto Gregorio in dialogis: vt denique propter distractionem inter orandum, vt in vita sancti Bernardi legitur. Refert Severus Sulpitius, sanctum quendam Eremitam à Deo petiisse, & impetrasse, vt per aliquot menses à dæmone quocumque

Lucæ 8.

Domin. Sexag.

1. Ioan. 3.

Ioan. 8.

1. Ioan. 3.

Ioan. 8.

Lucæ 21.

Job 41.

Ioan. 6.

Act. 13.

Ephes. 4.

1. Corinth. 5.

Homil. 5. in

1. Corinth.

Dæmoniaci corpore propter leuia peccata.

Exempla.

Collat. 7. cap. 27.

Lib. 1. cap. 4.

Lib. 2. cap. 1.

In vita S. Asarsini dial. 1.

corpore

corpore ageretur, propter superbiam periculum. Stagyrites ille monachus, ad quem libros de Providentia Dei diuus Chrysostomus scripsit, arreptus à dæmone fuit non quum in seculi deliciis vir nobilis versaretur, sed quum in vita monastica vitam sanctissimè institueret. Hæc omnia argumenta sunt, dæmoniacos corporaliter non esse semper deteriori loco, sed sæpe multo meliori & feliciori, quàm qui animo tenus dæmoniaci sunt. Qui aliter iudicant, ideo sic iudicant, quia oculos habent in carne non in corde. Quanquam & oculi carnis docere hoc possunt, vt obseruauit sanctus Chrysostomus. Peccatum, inquit, grauius est dæmone. Nam ille quidem humiles facit. An non videris dæmoniacos, quando resipuerint à morbo, quàm sint submissi, quomodo intueri non audent? Nos contra iniustitia afflicti non erubescimus. Hæc ille. Dæmoniacus què Christus in hoc Euangelio sanauit, pessimo loco fuisse videtur, quia & mutus, & surdus, & secus fuit. Sed plerique hodie peccatores (res dolenda) tales dæmoniaci sunt, muti, surdi, & cæci, non corpore, sed animo: quod infinitè deterius & periculosius est, eoque periculosius, quo minus videtur & agnoscitur periculum. Dæmoniacos corpore fugiunt omnes, & illis exorcista queritur omni cum diligentia. Dæmoniacos animo fugit nemo, & exorcistas omnes ipsi fugiunt, quia nec videre eos possunt, nec audire volunt. Mutum dæmonium habent, qui nec Deum laudare, nec peccata sua confiteri possunt. Quàm multi ad deliberandum in causis humanis facundissimi, ad peccatorum suorum confessionem, sacerdoti Dei faciendam, penitus elingues sunt, & tanquam paruuli, non valentes loqui, aiunt: Interroga me pater, quia confiteri nescio! Hos diabolus muros fecit, non natura. Diaboli enim hæc grauis astutia est, & dolus pessimus, vt nobis tacentibus peccata nostra, ipse postea nos accuset. Qua de re sic D. Chrysostomus: Pudorem & verecundiam Deus dedit peccato, confessioni subiciam. Inuertit rem diabolus, & peccato fiduciam præbet, confessioni pudorem & verecundiam. Non pudet peccare, pudet confiteri. Sic ferè & D. Ambrosius: Nouit omnia Deus, sed expectat vocem tuam, Non vult vt insultet tibi diabolus, & celantem peccata tua arguat. Præueni accusatorem tuum. Nempe diabolus vocatur in Apocalypsi, Accusator fratrum, qui accusat nos in conspectu Dei die ac nocte. Sed illa peccata, quæ hic confessi fuerimus Deo & sacerdoti eius, accusare non

Homil. 41. in Actib. Apost.

Dæmonium mutum qui habeant.

Homil. 3. de pecc. nient.

Depanitent. lib. 2. cap. 7.

Apocal. 12.

Confessionis peccat. necess.

potest: cætera omnia accusabit. Sic Origenes: *Cuncta peccata necesse est publicari necesse proferrî. Proferrî autem aut à nobis, aut ab illo, qui est accusator peccati est, & incensor. Si praueniamus eum in hac vita, nequitiam diaboli praueniimus.* Hoc ergo agit, ne peccata in hac vita confiteamur. Quod qui non faciunt, secretarij diaboli sunt, eiusque arcana seruat. Narrat venerabilis Beda, de viro quodam militari & aulico, Regi suo percharo, qui ex graui infirmitate decubens à Rege ipso semel atque iterum monitus, peccata vt sua ac scelera confiteretur, poenitentiamque ageret, respondit, *Non se tunc velle confiteri peccata sua, sed cùm ab infirmitate resurget, ne fortè exprobrarent sibi sodales, quòd timore mortis faceret ea, qua sospes facere noluerat: fortiter quidem, vt sibi videbatur, locutus, sed miserabiliter, vt postea patuit: daemonea fraude seductus.* Moritur enim paulo post absque poenitentia, & venia desperata. Hic miser daemonium mutum habuit. Obseruatum est in exorcismis nostri temporis, diabolum peccata astantium reuelasse, quæ nondum confessi fuerant; eosdemque post confessionem redeuntes, nullius peccati arguere potuisse. Cuius etiã rei in vita sancti Dunstiani Archiepiscopi Cantuariensis exemplum legere licet. Qui in fluium cadit, etiam si aqua vsque ad barbam accedat, viuere tamen & euadere potest, donec os ipsum aqua iurect & cooperiat; tunc enim nullum vitæ remedium. Quem mutum diabolus fecit, quem à peccati confessione adduxit, de eius salute nulla spes reliqua est. Deus inter cæteras grauissimas comminationes apud Prophetam dicit: *Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus.* In palato residet gustus. Linguam adhærere palato, est voluptatem sic capere in peccatis, vt propter voluptatem lingua taceat. Lupus, quum ouem rapit primùm & ante omnia guttur ore comprehendit, ne possit balare, & patris opem inclamare. Sic diabolus os nostrum pudore vel ignauia claudit, vt peccatum vero Pastori Christo, & alijs ab eo, pasto:ibus Ecclesiæ datis, aperire nequeat. Nouit contraria contrarijs curari, id deoque peccatum; quod semper secretum petit, & occultari vult, sui pro palatone & manifestatione sanari. Impudicus, qui virginem sollicitat, id ante omnia suadet, ne parentibus aut amicis aliquid eorum quæ dicuntur effutiat. Sic daemones, unimam stupraturus, silentium indicit. Qui natura muti sunt, quia loqui nequeunt, per signa, per digitos, per gestus corporis ostendunt

Exemplum.
Histor. Eccles.
gentis Angl. lib.
5. cap. 14.

In histor. Lau-
dunensi, cap. 32.

Apud Surium,
tomo. 3. pag. 334.
Simile.

Eccl. 2.

Similia.

Stellam Luc.
5. cap. 11.

2.

9.

ostendunt quid velint Sic Christiani, qui murum daemonium habent, signis quidem vtuntur communibus; cruce frontem signant, Ecclesiã ingrediuntur, genibus flexis orare se velle ostendunt; sed nihil præter signa habent: nec orant, nec laudant, nec confitentur; fari nequeunt quæ ad Dei gloriam, vel salutem propriam faciunt. Hi habent daemonium inutum.

Sed qui mutus est, idem surdus est; imò Deo mutus; Daemonium quia surdus. Daemonium surdum habet, qui Dei verbum surdum non audit, aut, si audit, non attendit, quia diabolus rapit verbum de corde eius, de quo aliqua diximus in alia Do. *Domin. Sexag. Similia.*
1.
multi clamarent, monentes vt ab illa deflectat, quia nec recta via est, & præterea latronum insidijs plena, & ille nihilominus pergeret porrò semper; nonne eum surdum omnes existimarent? Talis est, quem nulla verbi Dei prædicatio, nulla Ecclesiæ doctrina, nulla sana consilia ad vitam virtutis aberrantem reducere possunt. Qui arcem obsidione præmit, curat, vt nullum alimentorum genus ad obsessos ingrediatur; diabolus quos possidere vult, obsidet primùm, & ab omni spiritali cibo capiendò diligenter abarceat. Custos carceris non multum impedit, vt, qui carcere detinentur, intra carcerem solutis pedibus ac manibus incedant; hoc autem diligentissimè curat, vt ostium carceris perpetuò sit clausum, ne exeant; sic diabolus, quos in peccato captiuos tenet, non aded multum curat, si liberos habeant manus ad faciendas elemosynas, & liberos pedes quibus Ecclesiã frequentent; sed id summo petere curat, ne ostium cordis ad verbi Dei auditum pateat, ne semen bonum intrò recipiatur, & fructificet. Dicit *Esai. 42. 4.*
2.
3. . .
Propheta: *Solue vinculum colli tui captiua filia Sion. Gratis remundati estis, & sine argento redimemini.* Inter omnia vincula, colli vinculum maximè est & periculosum & durum. Latro, pedibus manibusque ligatus spem adhuc habet euadendi mortem: cum verò collum fune alligatur, nouit se suspendio esse proximum. Peccator etiã manibus ac pedibus à diabolo victus teneatur, vt vix vllum bonum opus facere valeat, tamen adhuc spes salutis esse potest, quam diu collum & caput liberum habet, vt ad verbum salutis audiendum aures arrigat suas: sed si ita à diabolo ad terrena incuruatur, vt collo colligato, capitis liberum vsum non habeat, nouerit se dånationi proximum. Daemonium enim peccatori insultatiũ illa in scripturis vox est. *Dixerunt*

Esaia 57.

anime tuæ, Incuruare, ut transeamus: & posuisti ut terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus. Qui se à diabolo collo ligari permittit, & quasi suffocari in se omne salutis verbum, incuruatur in omnem terrenam cupiditatem, ut super eum diabolus transeat, omnemque tuam in eo voluntatem faciat, iuxta verbū Pauli de huiusmodi: Qui captiui tenentur ad voluntatem eius. Sed & præterea excæcat suos diabolus, & sunt qui habent demonium cæcum; quales

Dæmonium cæcum.

Domini. Quinquag. text. 5. Simile.

Exemplum.

Valer. Max. lib. 8. cap. 7.

Psal. 7.

Exemplum. Num. 23.

1. Tim. 1. Simile.

planè omnes sunt mortaliter peccantes, ut in aïo euangelio ostendimus. Si te opus aliquod aggrediētem, nudo enī aliquis adoriretur, mortem præsentem minitans, tu verò nihilominus in opere patrando pergeres, opusque completes; nõne te omnes meritò cæcum ducerent, ac nihil viderent? aut certè sic operi intentum tuo, ut ad aliquid aliud videndum oculos non haberes? *Quum Metellus Syracusas post longam obsidionem cepisset, iubet per edictum totius exercitus, ne quis Archimedes Geometram admirabilem læderet, sed ad se saluum perduceret. Ingressus inter prædandum urbem miles in hospitium Archimedis, sed eum ignorans, videt eum in pulvere lineas ducentem: rogat, stricto gladio, quis esset; Archimedes operi intentus, iubet, ne lineas à se ductas pedibus perturbet. Noli (inquit) obsecro, istum circulum disturbare. Iratus miles, hominem interficit. Peccatores, ita peccatis suis intenti & additi sunt, ut, quasi nulla esset Dei iustitia, in opere securi pergant. Et tamen dicit Scriptura: Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum terendit, & parauit illum. Non dicit, vibrabit, tendet, parabit; sed omnia iam facta & parata affirmat. Non nisi mera cæcitas, qua diabolus eorum corda tenet, hunc diuini iudicij contemptum parit. Balam impius Propheta, & ad maledicendum Dei populum pergens, non videt in via Angelum Dei stantem, gladio euaginato. A fine Angelum vidit, & declinat è via quantum potest. Simpliciter, & timētes Deum, vident Dei iudicia, & timent, & à peccato sibi cauēt. Superbi, & pecuniæ cupidi, ut iste Balam, lucrum suum & honorem quærentes, non vident quicquam in via. Nullum Dei iudicium formidant. De hac cæcitate dixit Ioannes: *Mundus Christum non cognouit, & tenebræ eum non comprehenderunt. Sicut ergo qui somnum prorsus tranquillum capere vult, primum iubet, ut tota familia silentium seruet; secundo fenestras claudit: tertio ianitori præcipit, ut neminem intromittat: sic diabolus**

bolus, ut suos peccati somno oppressos teneat, primum surdos facit, ut voces prædicatorum non audiant; deinde mutos, ut peccatum nunquam confiteantur; ac postremo cæcos, ut peccatum tandem ipsum non agnoscant, iuxta illud: *Impius, quum in profundum venerit, contemnet.*

Frou. 18.

2. *Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub, principe dæmoniorum, eiicit dæmonia.*

Locvs moralis de peruerso & iniquo hominum iudicio, & de virtutis odio seu inuidia. Tam stupendum miraculum, tam illustre beneficium, hominis muti, surdi, & cæci, idque dæmoniacy, liberati, quod turba & simplices homines admirati sunt, digna laude prædicantes; alij tamen, quos Phariseos fuisse Mathæus dicit, *Scribas populi, Marcus scribit; totum pessimè calumniantur, & dæmoni, adeoque dæmoniorum principi attribuunt. Quemadmodum lignū, cuius dimidia pars submersa est in aqua, altera verò extra aquas libero aëri subiecta, fractum & oblitum esse intuentibus videtur, quum tamen reuera integrum & rectum sit: sic ea virtus, quæ recta ratione præditis perfectæ, & omnibus suis numeris absoluta videtur, ab improbis iniqua iudicatur, propter iudicium inuidiæ & malitiæ crasso humore deprauatum. Nullum est opus tam bonum, quod improbi non vituperēt. Si humilis es, abiectum te & vilem reputant: si patiens, pusillanimum & ignauium te dicent: si studiosus, deaotus, pius, hypocritam te vocabunt: si abstinent, auarum: si taces, stultum: si loqueris, garrulum: si iustus, crudelem: si misericors, inertem: si grauitatem indueris, superbum: si affabilem te præbes, leuem: si liberalis in pauperes, prodigum: si minus dederis, auarum appellabunt. Cùm Dauid misisset nuncios, ut consolarentur Anon Regem Amon, de morte patris sui Naas, charitate motus, impij id factum sic interpretantur, quasi speculandi causa, & animo hostili id fecisset, unde & maxima ignominia nuncios affecerunt. Sic diabolus ipse, quum Iob virum sanctū Deus laudaret: *Nunquid (inquit) gratis Iob timet Deum? accusat ut hypocritam & auarum. Flauius magnus, & alueus latè patēs, omnes riuulos ad se venientes, sinu suo excipit & complectitur. Ignis omnia comburit, & in seipsum cõuertit. Caritas dilata, omnes aliorum actiones in bonam partem accipit: & ubi factum non potest, saltem intentionem excusat. Inuidia flamma,**

Iudicia peruersa.

Math. 8. Marc. 1. Simile.

Exempla. 2. Reg. 10.

Iob 1. Similis.

superbiæ ignis, malitiæ & ira feruor omnia bona consumit, & nihili facit, sibi que assimilatur. Serpens florem comedit, & in venenum conuertit, ex quo apes meli colligit. Edificium perpendiculari mensuratum, quo plura habet superposita, eo validius est. Si regula errauit, & mensura defecit: quicquid superextruit, corrumpit. Cor nostrum, quod veluti basis est & fundamentum omnium quæ vel agimus ipsi, vel ab alijs acta iudicamus, si rectæ rationis perpendiculari mensuratur, ex omnibus aliorum bonis operibus ædificatur; & quanto plura videt, tanto ædificatur magis & corroboratur, suum in omnibus profectum faciens: at si malitia, odio, inuidia, superbia infectum & corruptum fuerit, omnia in suam perniciem conuertit, ex omnibus calumniandi, rixandi, vituperandi ansam capit. *Quære cur Caphas, & Pharisei, & Scribæ, & Seniores populi contra Christum consilium inierunt. Respondent. Quia hic hominum multa signa facit.* Quære cur multi hodie pij, religiosi, sancti, & docti viri odio habentur. Respondetur, Quia isti homines multa signa faciunt: præter & supra vulgus hominum vitam piè ac sanctè instituunt. De huiusmodi dicit Propheta: *Frater sui draconum, & socius strutionum.* Draco insidiatur elephantis partui, vt postea pungat vel mordeat. Inuidus bono operi alterius, præuæ suspitionis iudicio insidiatur, aculeo murmuratiõis pungit, & veneno detractionis mordet. Sicut ignis Græcus in aquis magis inardescit, & noctua media luce magis caligat: sic inuidus in aquis gratiarum fortius exardescit, vnde deberet extinguiri, & luce bonorum operum magis excæcatur, vnde deberet illuminari. Huiusmodi scarabæo simili esse scribit epiphanius; vel quia non nisi hominum vitia notat, vt in stercore semper versatur scarabæus; vel quia solis aliorum virtutibus vexatur, sicut vnguentum succi balsami, aut nardi, aut alium quemuis odorem scarabæus non sustinet. Sicut ægritudo oculorum (ait Plutarchus) ad omnem splendorem turbatur; sic inuidia ad omnem virtutem: & sicut cantharides lætioribus frumentis, & viridioribus rosis maximè inuascuntur; ita inuidia & maleuolentia optimis quibusque insidiatur. Cùm Athenienses Aristidem ostracismo, id est, datis testulis, damnare vellent; & nullus eorum quidam testulam ad eum deferens, iussisset, vt Aristidis nomen inscriberet; Noctine, inquit Aristides, Aristidem: Cùm ille negasset se nosse, molestè tamen ferre quod

iustus

Iustus cognomine diceretur; sicut Aristides, & nomen suum inscripsit testulæ, & reddidit. Aristoteles postea ex Athenis aliò cùm commigrasset domicilium fixurus, causam rogatus, respondit; *Ne bis in philosophiam Athenas peccarent*: coniciens id sibi euenturum, quod paulo antè Socrates, qui æmulorum inuidia veneno interire coactus est. Si in puteum luto & cæno plenum aquam puram & claram infuderis, nihil aliud efficies, nisi vt aquam perdas, & cænum turbes. Sic bona quæ Christus confert impijs, ipsi in deterius conuertunt, & ex illis deteriores fiunt. Nam quòd ex sola inuidia Pharisei & Scribæ hoc Christi miraculum principi dæmoniorum attribuerunt, ex vna Christi responsione manifestè patet, qua dixit: *Si ego in Beelzebub eicio dæmonia, filij vestri in quo eiciunt? Filiorum nomine, Chrysolomus, Hieronymus, & Hilarius in hunc locum, discipulos Christi intelligunt, qui iuxta potestatem illis antea datam, dæmonia eiciebant. Dicebant enim ad Christum redeuntes: Domine, etiã dæmonia subiiciuntur nobis. Qui opus alienum condemnat, transferat illud in alterum, qui cum nunquam offendit. Videbit vtrum ex iudicio, à ex affectu condemnet. Iudex qui alteri parti infensus, alteri amicus est, ipso iure repudiatur. Sic de aliorum factis non est idoneus iudex, quibus infensus est. In languido stomacho cibus omnis, quantumcunque pretiosus, perit, & in malos conuertitur humores. Sic cor inuidum, omnia rectè facta conuertit in vitia, & de illis contristatur, nõ pascitur. Acuret Bion Borythenites, inuido cuidam subtristi, *Nescio, inquit, vtrum tibi malum, an alteri alicui bonum contigerit.* Ad istos applicari potest quod Propheta dicit: *Occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terrã in die luminis.* Nam in bonis operibus, quæ natura sua sic lucent, vt glorificetur Deus, inuidus nihil nisi meras tenebras videt: ideòque (vt sapienter scripsit sanctus Gregorius) *Ex alienis bonis, quæ si diligenter, sua faceret bona, non diligendo sed inuidendo, sua facit mala.* Quam etiam ob causam Christus apud Matthæum, post tantam hanc Phariseorũ blasphemiam, ex inuidia natam, terribilissimum in eos fulmen vibrat: *Qui dixerit verbum contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.* Omnis quippè inuidus & maleuolus, qui bona opera, quæ sunt opera spiritus sancti, ac si essent peccata & diaboli opera, traducit (sicut hic Pharisei fecerunt) quam talis maleuolentia cor durũ & impenitens reddat,*

Dd 5 peccat

peccat in Spiritum sanctum peccato blasphemia, quod non remittetur. *Mala cetera* (ait Cyprianus) *habent terminum: & quodcumque delinquitur, delicti consummatione finitur.* In latrone conquisit scelus homicidio admissio; & pradam rapacitatem statuit prada possessa. Inuidia terminum non habet: permanens iugiter malum, & sine fine peccatum. Quod exemplo illustrat Chrysoctomus: *Corinthius fornicator accusatus fuit, & breui correctus. Abeli Cain inuidi, sed sanatus non est. Quin & Deo vlcus eius sanatur magis intumescibat, & fluctuabat, & ad eadem properabat.* Nepe (vt ait Prosper) unde posuit fieri boni, qui sunt in bono mali? Aut quomodo eos puniunt mala sua, quos etiam bona puniunt aliena?

3. Omne regnum in se diuisum desolabitur.

Lo c v s moralis de pace seruanda cum Deo & proximo. Nam vt in regno, sic in corde humano se res habet, vt omnis diuisio ac separatio, siue a Deo, siue a proximo (quorum vnum sine altero non fit) peccatum ei atque perniciem adferat. Primus noster parens e paradiso voluptatis expulsus est, quia non seruauit pacem cum Deo, sed serpentis & vxoris consilium sequutus, diuisit se ab eo, violans mandatum. Mundus diluuiio perit propter discordiam, & vite dissimilitudinem, que erat inter filios Seth, timetes Deum; & filios Cain, qui corruperant viam suam. Antequam filij Israel in captiuitatem ab Assyrijs ducerentur, decem illa tribus ab alijs duabus Iuda & Benjamin separata, diuisum regnum constituerunt. In naturalibus, quando elementa in mixto debitam proportionem seruant & conformitatem, mixtum diu perseuerat: vbi illa analogia & pax dissoluitur, mixtum corrumpitur. Vnde iuxta Christi verba dicit Psalmista: *Conturbatae sunt Gentes, & inclinata sunt regna.* Paulus vero ad pacem singulos inuitans, *Si inuicem, inquit, mordetis, & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini.* In exercitu nulla presentior clades quam quando acies dissipata est, aut inter milites dissensio coorta: at tota vita nostra militia quedam est super terram. Si cum Deo & proximo pax seruatur, ab hostibus non timendum. Sed ideo debellamus a carne a mundo, a diabolo, quia haec pax non seruatur. Originalis peccati poena est rebellio & ira carnis contra spiritum. Sed renati & iustificati in Christo, pacem habent apud Deum vt non regnet peccatum in mortali corpore nostro. *Haec est pax Dei, quae exuperat omnem sensum,*

custodiens corda nostra (id est voluntates) & *intelligentias nostras in Christo Iesu.* Vt videlicet, quod per fidem faciendum intelligimus, per voluntatis consensum faciamus. Hanc pacem Christus dedit, quum diceret: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Mundi enim pax est consensus improborum inter se contra Deum, & ea quae Dei sunt Herodes & Pilatus facti sunt amici, vt Christus interficeretur. Pharisaei & Sadducei in Christo tollendo consenserunt. Omnes filij Iacob, contra vnum Ioseph conspirantes, ita concordiam tenuerunt, vt totis viginti annis, quum interea saepe, vt fit, inter se dissenserint, venditionem tamen fratris patri non aperuerint. Sed pax Christi talis non est. Illa enim sic facit vtraque vnum, vt non sit pax cum Deo, nisi eadem teneatur cum proximo; nec cum proximo, nisi etiam cum Deo. Cuius rei haec est eiudens demonstratio. Omnes lineae quae a circumferentia in centrum ducuntur, & in centro desinunt, mutuo se in ipso centro contingunt. Quare nulla linea vel ab alijs lineis se separat circumferentiam egressa, quin eadem opera centrum deserat; vel a centro se seiungit & diuidit, quin eadem opera a coniunctis lineis se seiungat. Omnes in Deo, omnium authore & principio, coniunguntur, & ab illo in hanc vniuersi circumferentiam omnes ortum accepimus, ideoque omnes vere proximi sumus, quasi que eiusdem circumferentiae cognatae lineae. Nam & ideo (vt sapienter notauit sanctus Augustinus) *vnū ac singulum Deus creauit hominem, vt eo modo vehementius commendaretur ipsius societatis vnitas vinculumque concordiae; si non tantum inter se natura similitudine, verum etiam cognitionis affectu homines necerentur.* Nullus itaque vel Dei amorem deponit, quin statim amorem cum proximo verum (qui est amare proximum in ordine ad Deum) amittat, vel a proximi amore recedit, quin eadem opera omnem in Deum veram charitatem amittat. Haec de causa dicit Christus, *mandatum de diligendo proximo: simile esse mandato de diligendo Deo, quia videlicet vnum sine altero non impletur: atque adeo* (vt ait Apostolus) *qui diligit proximum, legem impleuit.* Sed & idem Christus docuit quum diceret: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te, vade prius reconciliare fratri tuo; & sic veni, & offer munus tuum.* Idcirco Deus munus ad altare non accipit nisi prius facta pace cum fratre, quia non

In serm. de celo
& luore.
Exemplum.

Hom. 44. ad
pop. Antioch.

De vita cõtem-
tur. lib. 3. ca. 9.

De pace cum
Deo & proximo.

Exempla.
Genes. 3.

Genes. 6.

3. Reg. 11.
4. Reg. 25.

Psal. 45.

Galat. 5.
Simile.

Rom. 4. & 5.
Philip. 4.

Ioan. 14.
Mundi pax.
Matth. 27.

De ciuit. Dei,
lib. 12. c. 21.

Matth. 22.

Rom. 13.
Matth. 5

est pax inter nos & illum, quam diu non est pax inter nos & proximum. Hac stante pace, stabit regnum nostrum, regnum Dei in nobis, regnum gratia, quia gratia regnat per Christum, ut peccatum non regnet per diabolium. Propter hanc pacem stabilendam. *Christus in mundum venit: ut dissoluat opera diaboli, & duos condat in semetipso, in unum novum hominem, faciens pacem, ut reconciliet ambos in uno corpore Dei per crucem, interficiens inimicitias in semetipso.* Sic Patre orant. *Volo Pater, ut, quos dedisti mihi, omnes unum sint, sicut & nos unum sumus.* Et post longam prædicationem. *Hæc, inquit, dixi vobis, ut habeatis pacem in me.* Si Princeps aliquis in longinquam profectioem abiturus, sponsæ suæ munus aliquid pretiosum in amoris pignus relinqueret, magna esset ingratitude, & scdum facinus, si, eo terga vertentes, munus illud confestim sponsa proiiceret in sterquilinum. At hoc facit, qui neglecta pace cum Deo & cum proximo, vel per carnis voluptates fouet bellum contra spiritum; vel per iram, inuidiam, superbiam, violat pacem cum proximo. Monet Apostolus: *Pacem habete: & Deus pacis erit vobiscum.* Alio qui, ut prædixit Psalmista, *Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.* Et, *Non est pax impijs, dicit Dominus.* Et rursum: *Contritio & infelicitas in vijs eorum: & via pacis non cognouerunt.* Accidit quippe in hac pace spirituali, quod in tempore contingere solet. Scipio Africanus, cum Numantinos sæpe victores iam fregisset, obcessosque tandem expugnasset; Tyresium eorum Principem rogauit, *Qua de causa Numantia, aut prius inuicta, aut post euer- sa fuisset!* Respondit Tyresius: *Concordia victoriam, discordia exitium prabuit.* Hinc merito laudatur Themistocles, qui cum Aristide, cum quo illi similtas erat, ad peragendam legationem collega delectus, Vis, inquit, ut in his montibus similtatem deponamus? Nam, si videbitur, reuerſi illa resumemus. Si enim ille priuatos affectus publicæ posthabuit vtilitati magna cum laude; quanto studiosius priuatos nostros affectus, vel nostræ salutis, vel Ecclesiæ vtilitatis dei gloriæ postponere debemus! Memorabile est quod de sciluro quodam, qui motiens octoginta masculos reliquit liberos, memoriæ proditum est *Moriturus, faciculum iaculorum singulis porrexit, iussitque rumpere: id cum singuli recusassent, eo quod videretur impossibile, ipse singula iacula exemit, ac ita facile confregit omnes, filios admonens his verbis: Si concordēs eritis, validi inu-*

ctique

ctique permanebit: contra, si dissidijs & seditione distra- hemini, imbecilles eritis, & expugnati faciles. Sic floruit Ecclesia quàm diu, sicut in exordio, *credentium erat cor unum, & anima vna.* Sed postquam cœperunt Christiani non qua *Leu Christi, sed qua sua sunt, querere, nec omnes idem sapere sed peregrinis & varijs doctrinis abduci, ab unitate fidei in sectas & hæreses, ab hæresibus ad atheismum itum est.* Leo Byzantinus apud Athenienses legatione fun- gens, quum, altercante populo, suggestum conscendisset, eo quod valde obesus & crassus esset, à toto populo subla- tis cachinnis irridetur. At ille, Viri, inquit, Athenienses, ego crassus & obesus vxorem quoque habeo pinguisſimam: tamen concordēs vnus capit lectulus; discordēs, nec tota domus. Huc etiam pertinere potest Sertorij Ducis Roma- ni commentum de cauda equina. Duos constituit equos, alterum validissimum, alterum infirmissimum: & huius caudam à valido inuene vniversam conuelli, illius ab infirmo sene paulatim carpi iussit. Sed dum adolescentis dextera irritò se labore fatigat, senio confecta manus mi- nisterium executa est. Docere voluit, Romanum exercitum per partes conuelli posse; eo aliqua arte disuncto, vnuerſum & concordem atque coniunctum non posse. De hac pace in alijs Domin. plura.

4. *Cum foris armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia que possidet.*

Lo cy's moralis de falsa pace & securitate impiorum, Pax falsa im- quam diabolus in eorum cordibus operatur, aut certè om- piorum, nibus modis operari satagit. Fortis armatus est Satan, quem Christus deuicit. Ille atrium suum, id est, cor pec- catoris, ita custodire dicitur, ut *in pace sint omnia qua pos- sedit:* ut absque vlla contradictione spiritus, sine vilo con- scientiæ scrupulo, totum hominem possideat. Hoc certè agit diabolus, ut omnem diuini iudicij metum hominum animis eximat, ut in summa pace ac tranquillitate pec- cent, quos irretitos peccatis tenet; imò ut in peccatis sua- niter ludant, canant, triumphent: sicut illi Babylonij fi- lios Israel captiuos horrabantur ad cantum & volupta- tem dicentes: *Cantate nobis canticum de canticis Sion.* Sed ve- ri Israëlitar in captiuitate positi, cantare nolebant, dicen- *Allegoria.* *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? P'sal. 130.*

Veri

3. Ioan. 4.
Ephes. 2.

Ioan. 17.

Ioan. 16.
Simila.

1. Cor. 13.

P'sal. 108.

Esai. 48.

P'sal. 12.

Bruſonius lib. 2.
cap. 4.

Exemplum.

1.

Plutarch. 2. Gra.
Apoph.

2.

Scrob. serm. 87.

Mat. 4.

Phil. 2.

2. Cor. 13.

Heb. 13.

Philostratus.

Valex. Maxili.

7. c. 3.

Veri fideles à diabolo in peccatum protracti, non latabu-
Proti. 2. *tur quum malè fecerint, nec exultabunt in rebus pessimis; sed*
Eccli. 1. 2. *se captos esse videntes, de pœnitentia & luctu cogitabunt,*
2. Cor. 5. *vt Deo suo reconcilientur. Non cantabunt canticum Domi-*
Es. 1. 2. *ni, canticum lætitiæ spiritualis, in terra aliena, in pecca-*
to & ira Dei constitati. Musica in luctu importuna narrati-
o. *Hoc acerbè redarguit Corinthios Paulus circa fornicia-*
rum eorum. Et vos inflati estis, & non magis luctum habes-
tis. Vox peccatoris, sed ad pœnitentiam aspirantis, est
illa: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Tu autem eras-
ti animam meam vt non periret. Ministri Satanæ sunt qui
Jerem. 6. *homini impio pacem sine pœnitentia vel suadent, vel prom-*
Hist. Eccl. trip. *ittunt, vel dare audent. De quibus per Ieremiam Deus*
lib. 9. c. 39. *dicit: Curabunt contritionem filia populi mei cum ignominia,*
Exemplum. *dicentes: Pax, pax, & non est pax. Quum Theodosius*
 Imperator à sancto Ambrosio Episcopo Mediolanensi
 excommunicatus staret, festumque Natalis Domini ap-
 propinquaret, sedebat in palatio tristis. Causam à Ruf-
 fino præfecto prætorij rogatus, meritò se dolere dixit:
 quum, quod cuius plebeio Christiano liberum esset,
 hoc illi non liceret, ad ecclesiam videlicet accedere, &
 sacris participare. Hic Ruffinus monet vt hanc necessi-
 tiam deponat, curaturum se pollicitus vt vincula impoliti
 Episcopus relaxet. Egredietur per hunc diabolus, vt in pace
 possideret huius peccatoris animam. Sed pius & fidelis
 Imperator, Ruffini successum non expectans, ad ecclesiam
 perrexit, & occurrenti ei in via Ruffino, dicenti que Episcopo
 in sententiæ suæ rigore persistere, ideoque hoc
 tanti vt in palatium redeat, respondit: *Pergam, & in-*
terro. *fuscipiam contumelias. Quod & fecit: acceptaque ab Episcopo*
in iuncta pœnitentia, templum ingreditur, & pacem
diaboli feliciter à se reiiciens (qua magis hodie potentes
peccatores gaudere volunt) pace Christi & Ecclesiæ fru-
itur. Nulla maior aut perniciosior deceptio est, quam in
statu peccati, pacem vel sibi, vel aliis promittere. Qui alii
In vita eius c. *hoc faciunt, vt molles animarum curatores, & loquentes*
22. *placencia, facere solent: horum adulationem proflus ma-*
liebrem, satis apta hypotyposi Thomas Morus expressit.
 Sicut (inquit) astuta mater tenerum paruulum, qui
 mium diu in lecto stertuit, & iturus ad scholam plorat
 virgam metuens, blandis verbis & promissis emittit, nec
 nia ei salua pollicens, vel quia tam seruum non est,

Simile.

quia præceptor hac vice indulgebit, nec quam pœnam in
 scholaluat, pensit quicquam habet, modò hilari vultu, cum
 suo butyraceo eum à se dimittat: sic multi animarum cu-
 ratores, diuitibus & voluptariis placencia loquuntur: ad
 mortem properantes, & à pœnis infernalibus sibi metu-
 entes, vana spe lactant, omniaque salua promittunt, vel quia
 non ita grauitè Deum offenderunt, vel quia misericors
 Deus facilè indulgebit; nec quas postea in inferno pœ-
 nas luant, quicquam curant, modò eos in hac vita non
 conturbent, sed beneficos & liberales erga se sentiant.
 Contra istos, qui in peccatis suis pacem quærunt, clamat
 Christus: *Va vobis qui nunc ridetis, quia lugebitis.* Et ite-
 rum alia Scriptura: *Quando venerit super vos tribulatio &*
Luc. 6. *angustia, tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manè con-*
1. rou. 2. *sergent, & non inuenient me: eo quòd exosam habuerint dis-*
ceptam, & timorem Domini non susceperint, nec acquie-
scerint consilio meo, & detraxerint vniuersa correptioni meæ.
 Comedent igitur fructus via sua, suisque consilijs satur-
 abuntur. *Auersio paruulorum interficiet eos, & prosperitas*
stultorum perdet illos. Latè describit eorum miseriam,
 quos in pace diabolus possidet. Admiratione dignum
 est, eos qui are alieno grauantur, & à creditoribus inter-
 pellantur, vix gratum cibum ac somnum, hac cura stimu-
 lante, capere posse (vnde culcitram defuncti equitis Ro-
 mani, qui maximè obærat, suauem tamen vitam duxisse
 videbatur, emit sibi Augustus Cæsar ad somnum, vt aiebat,
 conciliandum) mortali tamen peccato obnoxios & debitis
 illis oneratos, pro quibus quotidie oramus, *Dimitte nobis*
Suetonius in *debita nostra, in vtramque aurem dormire posse. Sed cau-*
Augusto. *sas huius somni, quo suos oppressos tenet diabolus, paulo*
superius diximus, de dæmonio cæco, muto, & surdo tra-
stantes. De hac impiorum pace, quam per suos ministros
Dom. 2. *Satanas operatur, grauitè apud Prophetam conqueritur*
Quid ag. *Deus: Erit manus mea super Prophetas qui vident vana, & di-*
1. 2. 3. *vinant mendacium, eo quòd deceperint populum meum, dicentes,*
Pax, & non est pax. Et ipse edificabat parietem, illi autem limebant
eam luto absque paleis, id est, populus peccabat. Peccata ve-
Esai. 59. *stra diuiserunt inter me & vos. Hæc peccata, hunc maceræ*
parietem, hanc diuisionem, has inimicitias inter Deum &
Ephes. 2. *hominem Christus sua morte & gratia dissoluit. Ipse enim*
est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem
 mace

*maceria soluens, inimicias in carne sua. Sed ante eius aduentum, fortis armatus custodiebat in pace omnia sua; quia patet peccatorum ministri eius pseudoprophetae, & falsi toto orbe magistri non in sola Iudæa limiebant luto absque paleis, id est, laudabant peccatores in desiderijs suis, & iniquos benedicebant. Lutum molle, est fœda adulario: quæ & mollis est, quia placet; fœda est, quia multipliciter turpis est, tum in re ipsa, quia falsum dicit adulator; tum in origine sua & mente adulantis, quia non id sentit adulator quod dicit; tum ex fine quoque, quia proprium commodum, & alterius deceptionem intendit; tum denique quia circa materiam peccati, quæ fœda est, versatur. Parietis nomine (ait D. Gregorius) peccati duritia designatur, Aedificare parietem est contra se quenquam obstacula peccati construere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, ut, quod illi perversè agentes aedificant, ipsi adulantes quasi midium reddant. per hos quippe Satanae ministros omnia alba fiunt; quum tamen non alba, sed sepulchra dealbata, plena ossium mortuorum, reatibus & reliquijs peccatorum, impiorum corda sint. De his adhuc dicit Propheta: *Va ijs qui consueverunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite uniuersæ ætatis ad capiendas animas. Et cum capiebant animas populi mei, uiuificabant animas eorum, id est, postquam molli prædicatione & adulatione animas deceperant, adhuc salua illis omnia promittebant. Ad hoc puluillus ponitur (ait S. Gregorius) ut mollius quiescat. Quisquis ergo male agentibus adularatur, puluillum sub capite vel cubito iacentis ponit, ut qui corripitur ex culpa debuerat, in ea fulsus laudibus molliter quiescat. Sed & hæretici hodie, per solam fidem, per certitudinem gratiæ, per fiduciam fidemque specialem, & alia nefaria dogmata quæ docent, puluillos consueverunt sub capite & brachio uniuersæ ætatis: timorem iustitiæ diuinæ animis hominum exemerunt, (ut in altero Promptuario ostensum est) & per hoc, ut egregij Satanae ministri, plurimum illi cooperati sunt, ut in pace omnia sua possideat, sine conscientiæ scrupulo (quam carnificinam vocant) sine timore aut dubitatione salutis vlla, quantumlibet in peccatis maneat.**

5. si autem fortior eo superueniens vicerit eum, uniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.

LOCUS moralis de perfecto peccati exterminio Christi Spiritus, siue in persona sua, siue in corpore suo, quod est

est Ecclesia, est fortior superueniens, qui vincit diabolum. De quo Ioannes: *Vos ex Deo estis filii, & viciistis eum*, id est *1. Ioan. 4. diabolum. Maior enim est (Spiritus Christi) Qui enim Spiritum Christi non accepit, hic non est eius qui in vobis est, quam qui in mundo*; id est, Princeps mundi, diabolus. Sed Spiritus Christi in quolibet verè Christiano ita vincit diabolum, ut *uniuersa eius arma auferat, in quibus confidebat*: id est, ut omnia prorsus peccata, omnes cupiditates & occasiones peccati, quæ sunt arma peccati, vel ad peccandum, penitus à se longissimè remoueat. Si septem latrones domum tuam ingressi essent, & sex quidem fortiter eiecisses, septimum verò negligeres? quomodo *Allegoria.* securus in domo quiesceres? Moyles contriuit vitulum aureum in puluicem minutissimum, & dedit populo ex eo bibere, docens nihil prorsus peccati remanere in pectore debere. Auis in laqueum, aut mus in muscipulam cadens, si vel illa minimo vngue, vel hæc extremitate caudæ teneatur, perinde actum de vita est, ac si toto corpore teneretur. Pharaon multis plagis percussus, tandem Dei populum ita dimittere voluit, ut oves tantum & amenta in Aegypto remanerent. At Moyles respondit: *Cantii greges pergent nobiscum: non remanebit ex eis unguia, que necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri.* Voluit altum Rex, ut saltem illis pignoribus relictis, occasionem redeundi necessariam haberent. Vult serpens callidissimus, ut, etsi peccata deserimus, occasiones tamen peccatorum domi relinquamus. Ludum (ait) relinque, sed aleas, & taxillos, & mensam non est opus comburere. Fornicari desine, sed concubinam tuam non potes honeste eiecerere. Non quidem odio habebis inimicum, sed quid necesse est eum diligere? Hæc sunt Pharaonis nostri & diaboli voces. At Moyles noster Christus Propheta noster, uniuersa arma peccati auferri iubet. *Non remanebit unguia.* Ne minima quidem pars affectus nostri peccato seruiet. *Omnia sunt ad cultum Dei nostri necessaria.* Totum cor, tota anima totius intellectus, tota voluntas, totus homo. Nullum diabolus pignus apud nos remanebit. Quicquid præter Deum, & non in ordine ad Deum diligimus, pignus diaboli est: quod à nobis dum repetit, & eius occasione aditum in cor nostrum habet, per illud unum ad alia peccata nos trahit, vel certe à Deo nostro satis distrahit. Appositè ad hanc rem sanctus Basilius: *Sicut predo aliquis dominum prædaturus, à toto quidem Pars Hæreticæ. E e ingressu.*

Psalms. 18.

Moral. lib. 18. cap. 1.

Matth. 23.

Ezech. 17.

Vbi supra.

Locus contra hæreticos.

Peccati penitus exitipandum.

Simile.

Simile.

Exodi. 10. Allegoria.

Pignus diaboli.

Lib. de vera virginitate.

Simile.

ingressu prohibitus, sed primo tamen lumine aliqua fraude occupato, arma ibi aliqua clanculum deponit, aut lanceam, aut clypeum, aut galeam, etsi sociorum gratia egressus tantisper foris videatur, potestate tamen intus est, obque id, quod ex armis suis ibidem posuit, propriam, sui que iuris ac sociorum, quos paulo post secum introducturus est, iam fecit domum: ita projecto voluntatis ac peccati miles atrox, domum sibi per circuitum quarens, etsi in mentis adyta non intronissus excludi videatur, tamen aliquod armorum suorum, vel aspectus lanceam eminus per oculos viderantem, vel sermonis impudici galeam per aures penetrantem, vel manuum tactum instar clypeum cuiusdam in anima virginitatis ponens, foris adhuc esse videatur, peccati perpetratoe nondum inquinato corpore, potestate tamen intus est, per arma ibi deposita vitans mentem. Obsruendus igitur primus satelliti carnis ingressus, ut nullus illi corporis sensus pateat. Hoc est videlicet vniuersa diaboli arma deripere. Qui adulteram vel concubinam è domo eicere vult, neque mobile, neque annulum, neque calceum, nec aliquid quod ipsius est, apud se retinere debet, ne sint vel redeunti pignora, vel noui desiderij, incitamenta. In Leuitico præcipit Deus carnes iuueni & pellem eius comburi extra castra, quia sacrificium pro peccato. Non solum carnes, sed & facies sacrificij pro peccato in locum immundum proici vult, ut nullæ peccati reliquie, vel stigmium nullum remaneat. Sic de subuersione Gentium, quæ idola colebant, loquens Deus, *Arae, liquit, eorum subuertite, & confringite statuas, lucosque succidite, & sculptilia comburite.* Nullam vult peccati memoriam remanere. Hoc significantissimè expressit Propheta, dicens: *Effunde sicut aquam cor tuum ante consuetum Domini.* Nam si alium quemuis liquorem præter aquam effuderis ex vase, siue mel, siue oleum, siue vinum, manebit postea vas ipsum, vel liquore aliquo madefactum & oblitum, vel odore infectum, aut saltem colore tinctum. Nihil horum reperies in aqua, nec illa effusa, quicquam aut saporis, aut coloris, aut odoris in vase reperies. Qui amorem seculi, & peccati reliquias apud se retinet, quasi mel & oleum aut vinum cor suum effuderunt. Templum quod à Gentibus prophanatum fuerat. Iudas Machabæus mundari præcepit, & altare construere, & noua vasa fieri. Nos sic templum Dei, & Spiritus sancti esse debemus, ut nulla diaboli ca veritas remaneat, dicente Christo: *Ecce, noua facio omnia.* Sic videlicet docet Christus, dicens: *Nemo intravit*

commissuram à nouo vestimento in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura à nouo. Et nemo immittit vinum nouum in vres veteres: alioquin rumpet vinum nouum vres, & ipsum effundetur, & vres peribunt: sed vinum nouum in vres novos mittendum est, & utraque conseruantur. Docet Christus oportere expoliari veterem hominem penitus, ut induatur nouus. Non debet esse doctrina noua, & vita vetus. Nouum gratiæ vinum non nisi in noua vasa, & in nouas creaturas per Christum factas, infundi debet. Creatio fit ex nihilo. Nihil vetustatis manere oportet, ut fit creatura noua. Nihil sanè vetustatis (vt cum scholis loquamur) formaliter, nullum consensus in peccatum vetus: etsi materialiter, quoad exercitium manere, non est inconueniens, sed causa virtutis. Sic alibi docet Redemptor noster: *Bonum est tibi debilem, vel claudum, ad vitam ingredi, quam duas manus vel pedes habentem mitti in gehennam ignis. Itaque si oculus tuus, vel pes tuus scandalizat te, proiice eum abs te.* Docet, quæ nobis sunt coniunctissima, vt parentes, familiares, amicos, statum vitæ, si arma peccati sunt, & occasiones vehementes ad malum, esse à nobis penitus abiicienda. Deus præcepit Sauli, vt destrueret Amalec. *Percute* (inquit) *Amalec, & demolire vniuersa eius; non parcas ei, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice à viro vsque ad mulierem, & paruulum atque lactentem, bouem & ouem, camelum & asinum.* Quid paruuli meruerunt? quid oues & boues? Sed paruuli initia peccatorum notant; futuri enim impij fuerant, & hostes populi Dei, sicuti cæteri Amalecitarum, si adolecere permittereatur: oues & boues materiam peccati significant; nam ex illis suis idolis sacrificabant. Quia Saul huic præcepto non obediuit exactè, sed tum Regem ipsum solum captiuum tenuit, tum gregibus pepercit, regno excidit. Non est captiuandum tantum, sed & occidendum peccatum. Captiuatur negato consensu: occiditur sublato ipso desiderio. Non est parcendum gregibus Rescindendæ penitus omnes peccati materiæ & occasiones. *Demolire vniuersa eius,* ait Deus. Alioquin regno cælorum excidemus, vt suo temporali regno excidit Saul. Hinc orauit David, exemplo Saulis edoctus, quo cadente, ipse regnauit: *Viam iniquitatis amoue à me.* Non solum iniquitatem, sed viam & occasionem quæ ducit ad eam, à se tolli precatur. Salomon filius eius, quia aliter fecit, à Deo apoc-

Ecce 2 statuit,

Leuit. 8.

Allegoria.

Deut. 7.
Typus.

Thren. 1.
Simile.

2. Machab. 10.
Exemplum.

Apocal. 21.
Luce 3.

Matth. 18.

1. Reg. 11.
Allegoria.

Exemplum.
Psal. 118.
Vide Ambros.
sermo. 4. in apo-

Deut. 12. statuit. Iusserat Deus de alienigenis vxoribus : *Non ingre-*
 3. Reg. 11. *diamini ad eas ; certissime enim auertent corda vestra, ut se-*
quantur deos earum. Cautelam datam neglexit. Ingressus
 est ad eas ; sequutus est deos earum.

6. Et sunt nouissima hominis illius peiora prioribus.

Recidua pec-

Locus moralis de recidua peccati. Christus enim postquam calumnijs Pharisaeorum respondens, de diabolo ab eo superando multa dixisset, hunc ipsum à dæmonio liberatum alloquens docet, quanto ille in periculo versatur, si à tantis malis liberatus, iterum per suam negligentiam in diaboli potestatem veniat : & consilium sanctissimum his verbis concludit, talis hominis, in quem eiectus semel diabolus denuo reuertitur, *nouissima esse peiora prioribus.* In qua conclusione, tota reliqua moralis doctrina continetur. Sunt ergo hominis in peccatum relapsi nouissima peiora prioribus, tribus potissimum modis. Primum ex parte diaboli, qui hominem à graui peccato liberatum, in quo eum captiuum antea tenuerat, tanto crudelius infestat, tanto vigilantius attendit, tanto acrius inuadit, tanquam per dam è manibus, vel bolum è faucibus ereptum. Sic in Euangelio dicitur : *Non inueniens requiem dicit, Reuertar in domum meam, unde exiui.* Diabolus ab homine explicatum est) possederat, dicitur non inuenire requiem, donec in domum pristinam reuertatur, non quia nusquam alibi consistere potest, sed quia nusquam alibi consistere cupit : & quia ardenti desiderio tenetur eum iterum possidendi, quem semel possederat. Si ex carcere aliquis negligentia aut indulgentia custodis euasit, quia paulo laxius ; & humanius tenebatur, & elapsus iterum captus, ad eundem carcerem reductur, custos haud dubie si simplici cathena antea vnxit, nunc duplici vincire volet. Et si antea per noctis silentium & requiem eum non visitabant, nunc non secus de nocte, quam in die iterum atque iterum inuisit. Et si antea vno ostio aut sera clausum tenebat, nunc sub duplici ostio & sera claudet. Sic diabolus quasi è carcere suo per Dei indulgentiam elapsus, si sua negligentia redeat, vbi prius vnã aut alteram suggererat tentationem, modò quinquaginta subministrabit, omnesque porticus & aditus claudet, quibus iterum sanari, & Deo reconciliari posset. Hoc est quod in Euangelio dicitur

Ex parte diaboli periculosa.

.. simile.

Ducit secum septem spiritus nequiores se, id est, maiori nequitia & fraude quam prius ei perdendo aduigilabit. Sic ex parte diaboli multo peiori loco est, quam prius fuit. Secundo ex parte Dei, quia magis à Deo derelinquitur talis peccator, qui velut canis ad vomitum, vel luis ad volucrum redit. Nam ut languor prolixior grauat medicum, & semel atque iterum à medico sanatum, sua tamen negligentia reciduantem, medicus tandem fastidit, & irritò labore fatigatus, deserit ; ita Dei indulgentia & misericordia sæpius abutentem, iustitia Dei deserit. Hinc illa in Scriptura voces : Curauimus Babylo-
 nem, & non est sanata : *Ecce relinquamus eam.* Et ad Ierusalem ait Deus : *Quis miserebitur tui Ierusalem, aut quis ibit ad te rogatum pro pace tua? Tu enim me dereliquisti, dicit Dominus. Retorsum abiisti.* Et apud Elaiam : *In quo percutiã vos vltra, Esaiã s. addentes prauaricationem? Et alia Scriptura : Iterum eadem peccans, qui proficit humiliando se? Orationem eius quis exaudiet? Denique Christus ipse in Euangelio, sanato paralytico, hoc expressè comminatur, dicens : Ecce iam sanus factus es. Iam noli amplius peccare, ne tibi aliquid deterius contingat.* Hoc autem totum propter ingratitudinem fit, quæ aggravat eorum peccata, qui post multa peccata condonata, adhuc eadem peccare non desinant. Quum enim iuxta Christi verbum, *Cui plus dimittitur, plus diligit?* profectò cui plus dimittitur, si adhuc offendat, plus ingratus est, & contra dilectionem Dei plus peccat. Quod & illa parabola docet, qua conseruus, cui Dominus roganti decem talenta remisit, statim conseruum propter duo talenta in carcerem mittit. Cui Dominus dicit : *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me ; nõne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui miserus sum?* Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum. Hæc ira propter ingratitudinem avari conserui processit. De hac Dei ira infrequenter recidiuantes, scripsit Apostolus : *Terra sæpe superuenietem bibens imbre (luminã scilicet misericordiã) proferens autem spiritus acerbos, maledictioni proxima est.* Quam Dei iram erga recidiuantes, exemplis scriptura confirmat. Dauid in vxore Viã peccantem sola morte pueri nati puniuit Deus. Eundem paulo post numerantem populum peste & multorum milium necesse percussit. Achab de sublata vinea Naboth ab Elia inceptatus, & perueniã agens, veniam consequitur.

Ecl. 10. Simile.

Ierem. 51.

Ibidem s.

Ecl. 24.

Ioan. 5.

Luca 7.

Matth. 18.

Hebr. 6.

Exempla.

3. Reg. 11. & 24.

1. Reg. 20. & 21.

Exod. 18.

In vita sancti
Francisci, per S.
Bonauen. cap. 11.Psal. 90.
Esaia 1.Hom. 6. de pe-
nit.
Math. 18.

Psal. 144.

Eccl. 3.

Simile,

3. Ex parte
peccatoris.

Postea ad impietatem rediens, & Michæam Prophetam carceri mancipans, in bello occiditur. Pharaon cum toto suo exercitu in mari rubro submersus, horrendam illum exitum, post tam multas acceptas plagas, & tot promissa de populo dimittendo violata, sortitus est. Vnum extra Scripturas subiiciam exemplum. Canonicus quidam lubricus graui infirmitate correptus, à S. Francisco, facto super eum signo crucis, mirabiliter sanatus est, admonitus ab eodem diligenter ne ad vomitum rediret. Ille postea corpus impudicitiae reddens, quum in domo cuiusdam Canonici conuallisset, domo tota corruente, cæteris omnibus illaesis & euadentibus, solus repentina morte extinctus est. Hæc est ingratitudeis pœna; hoc reciduiæ, ex parte iræ diuinæ, periculum. Nunquam sanè de misericordia Dei desperandum, nec vnquam sèra est ad bonos mores via, & misericordia Dei non est numerus; *Et si fuerint peccata nostra sicut coenium, veluti nix dealbabuntur; Et si fuerint rubra ut vermiculus, velut lana alba erunt, si per pœnitentiam ad Deum reuertimur: ac denique, vt verissimè S. Chrysostomus scripsit. Tametsi millies quis peccauerit, millies peribit cõfiteri: quia si fratribus nostris remittere nõ septies tantum, sed Et septuagies septies iubemur, multo sæpius parcat pœnitenti Deus, cuius miseraciones sunt super omnia opera eius.* Hæc sanè vera sunt. Reciduiua tamen peccati frequens, periculum hoc habet, vt oblitus misericordię Deus, iustitiam exerceat, sianeque nouissima peiora prioribus. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Non dicit, qui incurrit periculum; sed, qui amat periculum, id est, qui studiosè & affectatè exponit se periculis peccandi: & qui præsumit de venia. Peribit quoque in periculo non infallibiliter, sed probabiliter. Ceterum, si quis medicus diceret, & cum autoritate infallibili diceret, si post morbum reciduias, peribis in illo; intelligens tamen quodd non infallibiliter perires, sed valde probabiliter: profectò sic corporis sanitati studeremus omnes; vt à reciduiua nihilominus diligentissimè cauermus. Idem & in animæ salute fieret, si tam chara hæc esset quàm corporis: hoc est, si Christiani essemus, non homines tantum; imò si homines essemus, & aliquid, plus quam bruta, saperemus.

Tertiò, & potissimum ex parte peccatoris ipsius, hominis in peccata frequenter relapsi, nouissima sunt peiora prioribus, idque variis ex causis. Primum, quia quum in

omni peccato mortali sit auersio à Deo per transgressionem mandati, & conuersio ad creaturas per voluptatem peccati; ex hac posteriori parte per consuetudinem peccandi generantur prauis habitus, qui difficilem reddunt conuersionem ad Deum. Qui sæpius vel per creditores, *Simile.* vel causa furti, aut alterius criminis in carcerem conuictur, ille tandem verecundiam & pudorem carceris deponit, nec catenas erubescit, nec detentionem magnopere sentit. Sic peccatori sæpius reciduianti dicit in Scriptura Deus: *Frons meretricis facta est tibi. Nescis erubescere.* Vestis aliquando sic ex nimio vsu, nimiaque vetustate attritur, vt rupturæ eius resarciri nequeant; eo quod ita debilis ac tenuis factus est longo vsu pannus, vt nec filum sustinere possit, nec acum. Sic peccata repetita, & longa consuetudine inolita, ita animam debilem & languidam reddunt, vt nec Dei inspirationis, nec prædicatorum verbi admonitiones, admittere aut sustinere valeat; vt nec acum timoris Domini intrmittere, nec charitatis filium, quod timor introducit, suscipere queat. Nempe (vt appositè scripsit S. Augustinus) *Ex voluntate peruer, a sit libido; Et dum seruatur libidini, fit consuetudo; Et dum consuetudini non resistitur, fit necessitas*, id est, dura seruitus peccati. Vnde pulchrè S. Ambrosius: *Facilius inueni qui innocentiam seruarent, quam qui congruè pœnitentiam agerent.* Febris reciduiua difficillimè curatur, non propter morbi magnitudinem, sed propter subiecti debilitatem. Corpus enim priori morbo eiusque cura multum exhaustum, faciliora illa & fortiora remedia, vt venæ sectionem, superflua materię eductionem, humoris peccantis debitam correctionem, non iam patitur, ideoque per quædam extraordinaria sanari debet. Sic in primis peccatis nec vires gratiæ exhaustæ sunt, nec animæ vires attritæ quasi & attenuatæ adhuc. Sanari possumus per Ecclesiasticam disciplinam, quasi venæ sectionem: per inflictas diuinitus pœnas, quasi per superflua materię eductionem; per salutare admonitiones, quasi per peccantis humoris correctionem. At in iteratis peccatis hæc omnia desiciunt, vel quia contemnuntur, vt dictum est de sæpius in carcerato, & vt alia scriptura dicit, *Impius, quum in profundum venerit contemnit*: vel quia anima contrariis cupiditatibus assueta (quæ illi quasi in naturam versæ sunt) noua hæc remedia sustinere & capere non potest. Nam quem admodum multi etiam boni & iusti verbum perfectionis

1. e. m. 3.
Simile.Co. f. 1. b. 8.
cap. 5.De pœnitentia
l. b. 2. cap. 10.
Simile.

Prou. 18.

Matth. 13.

Psal. 50.

Luca 16.

Reciduians 4.
hostes habet.Domin. Sexag.
Text. 4.Reciduiatio-
nis causæ tres.
Simile.

1. Causa.

Ecl. 5.

2. Causa.

capere nequeunt, vt seipsos propter regnum Dei castrare (de quo Christus dixit, *Non omnes capiunt verbum hoc*) impij verbum salutis necessariæ capere non possunt, id est, capere nolunt propter voluntatem habitibus peccatorum deprauatam. Quare S. Dauid in persona peccatorum, qui longa peccandi consuetudine aggrauantur, sic orat: *Conmendum crea in me Deus, & Spiritum rectum innoua in ossibus meis.* Quasi dicens: Cor meum ita nunc vetustate peccati attritum est, vt planè noua creatione, nouo Spiritu mihi opus sit. Fac mihi aliã vestem, & indumentum nouum, & stolam primam, qualem filius prodigus, ad patrem penitentiam reuertens, accepit. Hic ergo obseruet diligenter peccator reciduians, quòd quum ceteri peccatores contra tres tantum hostes bellum gerant, dæmonem, mundum, & carnem; ille etiã contra quartum pugnare debet, cumque infestissimum, *Consuetudinem*: De qua in alio Euangelio, circa cor durum, aliqua diximus.

Causa verò ex parte peccatoris reciduiantis, cur citò reciduiet, & locum iterum diabolo faciat, atque ita nouissima eius fiant peiora prioribus, tres assignari possunt. Nempe sicut ex graui infirmitate conualecens, facilè in morbum relabitur, nisi diligenter sibi caueat, & quædam adhuc medici præcepta seruet; sic è graui peccato liberatus (qui, quum priùs muti, surdi, ac cæci essent, nunc singularem Dei beneficio vident virtutis viam, & delectantur in ea, audiunt monita salutis, & amplectuntur ea; consentiunt peccata sua, & desistantur ea) facilè in peccatum relabuntur, nisi magnam salutis suæ curam gerant. Primum, quare recenter Deo reconciliati, iam se sanos & valentes esse putant: sicut qui recens conualuit, videtur sibi statim in validus, vt quiduis comedere ac bibere, quiduis agere liceat; vnde diætæ ratione non seruata, quæ corporis vires paulatim reficiat, facilè in febrem recidit. At recenter Deum conuersus, debilitas animæ suæ vires (vt priùs diximus) attendere debet, ideoque non se adhuc valentem & fortem, sed infirmum ac debilem contra occasiones peccatorum existimare. Nam & animæ sanitas paulatim incrementum capit. Vnde Scriptura: *De propitiato peccatore esse sine metu.* Imò (vt alibi ostendimus) tunc maximum cadendi periculum est, quum recenter ad Deum conuersus recenter è diaboli faucibus erepti sumus. Secundò, sicut qui è graui morbo recens conualuit, non nisi optimis

salute

saluberrimis cibis nutrirì debet, vt deperditas morbo vires corpus recuperet: sic recens à peccato resurgens, optimis & delicatis alimentis spiritum refocillare & corroborare debet, vt precibus attentius incumbere, verbo Dei audiendo diligentius vacare, pijs libris legendis operam dare. Vnde in Canticis noua & tenera sponfa dicit: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore languo.*

Tertiò, qui recens conualuit, certis exercitijs corporis exercitium facit. Sic Deo recens reconciliatus, & à dæmonis iugo ereptus, bonis operibus se exercere debet. Nam quia hoc non fiebat, quia otiosam & vagam sanati peccatoris animam diabolus reperit, in eam rursus ingreditur, vt in hoc Euangelio dicitur: *Et inuenit eam scopis mundatam & ornata;* addit D. Matthæus, *vocantem.* Vnde

a Patres exponunt, otiosam, & diabolo accommodatam propter negligentiam & ignauiam cordis. De qua negligentia, & quomodo multorum peccatorum, & frequentius reciduiæ sit causa, in alio Euangelio diximus. Sanè quòd vacuum animam opprimit diabolus, in illis verbis expressit Iob, de diabolo loquens: *Ante faciem eius procedit ego;* id est, otiositas, & boni operis vacuitas viam diabolo præparat. Vnde & Apostolus quum dixisset, *Nolite locum dare diabolo,* adiecit: *Laboret unusquisque, manibus suis operando quod bonum est.* Nam vt Cato eleganter dixit: *Homines nihil agendo, male agere discunt.* Sanè domus scopis mundata, puluere tantum suo purgatur; lutum & cespites scopa non mouet; grauioribus peccatorum fordes, & quæ tenacius adherent, ferro acrioris penitentia rescindendæ sunt, & multis lachrymis abluendæ, multisque postea bonis operibus expurgandæ: quod totum vocat D. Baptista, *Fructus dignos penitentia.* Sed ideo reciduiamus, quia per bonorum operum exercitia, huiusmodi fructus dignos non proferimus. Atque hæc quidem reciduiationis causæ sunt.

Nunc de eius grauitate & turpitudine pauca. Sicut libertus libertate donatus, patronum offendens, grauius peccat quàm seruus: sic Deo per Christum reconciliari, è potestate diaboli & tenebrarum erepti, vera libertate Spiritus donati, multo atrocius reciduiando offendunt, quàm qui natura filij iræ & serui peccati viuunt fide & gratia Christi numquam accepta. Vnde D. Petrus: *Molus erat illis non cognoscere viam iustitia, quàm post agnitionem retraxerunt*

Reciduiatio quam graue peccatum. Simile.

In vita eius a-
pud Surium.
rom. 4. p. 177.
Simile.

Ambrosius in
Exhameron.
lib. 5. cap. 7.
Simile.

Natur. hist. lib.
8. cap. 39

S. Iordanes
apud Surium,
tom. 7.

Similia.

1.

2.

conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Dicebat S. Arsenius: Qui peccata peccatis addit, quum ea reicere deberet penitentia & diligentia, similis est ligna scindenti & humeris suis imponenti, quumque iam satis onustus est, vt portare non valeat, noua tamen ligna humeris superaddit, & onus auget. Reciduiantes post peccatorum confessionem & absolutionem Sacerdotalem, similes viperis sunt quas ferunt in litore maris positas, sibilo ad se ex profundo gurgite murenulam euocare, vt eius opera factus concipiunt: quæ cum ad hoc venenum deponant, vbi à confore recesserunt, venenum iterum resumunt, quo solito more nocent. Vipera quoque (scribit Plinius) adueniente hyeme, venenum euomit, & in terra se occultat: sed vere adueniente, exit, ac venenum in ea nouum generatur, multo perniciosius veteri. Idem enim facere videtur qui ad horam, dum Sacerdotes aduent, vel dum Deum in Ecclesia precantur, vel aliqua aduersa e turbati, peccati virus quodammodo deponunt, & magnam emendationem statunt ac promittunt; peccata verò confessione vel oratione, & cessante tribulatione, virus iterum, quod euomerunt, reforbent ad vetera peccata prolapsi. Certe quum peccatum porta inferi sit, & ianua inferni, sicut qui ad fores palatii principis frequenter & continujs diebus residet, ostendit se palatium ingredi velle, & eius rei magno desiderio teneri: sic planè qui frequenter peccat, ostendit factò velle se infernum intrare. Sanè sicut illi qui iuxta rapidissima flumina commorantur, auribus vsu obsurdescentibus, molestissimum aquarum si agorem sine vlla molestia perferunt, sic consuetudo delinquendi minuit admirationem delicti. Et sicut qui vicinum habet fabrum ferrarium, cuius malleus nocte dièque incudem ferit, principio quidem molestissimè hoc fert, & somnum inquietum ducit; tandem tamen diu assuefactus, nihil molestia percipit, sed inter crebros & sonoros ictus altum stertit: sic omnino ad prima peccata acres remorsus & ingentes animo clamores peccator sentit, & vix præ dolore somnum caput; at vsu & consuetudine peccati ita in peius muratur, vt nullo conscientia clamore, quantumuis valido, excutatur aut, euigilet, à peccato. Imo fabrorum huiusmodi canibus similes isti sunt, qui continujs malleorum ictibus assueti, etiam altius in dormiunt. Tantam vim in animam habet, non tam peccatum ipsum, quàm peccandi consuetudo

tudo. Appositè D. Basilius: *Quemadmodum in pestilentibus locus sensim attractus aer latentem corporibus morbum incit, sic in prava consuetudine, maxima nobis mala hauriuntur, etiam si statim incommodum non sentiantur.* Docet hoc Propheta, dicens: *De radice colubri egredietur regulus.* Si serpente nectens, basilius sicut. Si parua nauis foramina non obruras aqua paulatim accrescens submerget nauem. Denique de reciduiante propriè intelligitur quod Sapiens dicit: *Funibus peccatorum suorum vni, quiique confringitur.* Quemadmodum enim qui funes neunt, alterum semper alteri funem atroxunt & interfierunt, vt longior fiat, sic qui in profundo malorum festinant, priusquam priori peccato finem imposuerint, adoriuntur secundum. De hac recidua peccati, maxime hæresis grauissimi peccati, in oratione quadam nostra, De recidua hæresis, quæ cum altero Promptuario excuditur, plura diximus. Vt autem ex Scriptura exemplum proferamus artis & industriae diabolicæ, qua de peccato in peccatum hominem trahit, vt faciat semper nouissima peiora prioribus, vnus Sampson hoc suo malo docuit. Ille enim primùm duobus funibus lineis, deinde neruicis, postea verò septem nouis funibus fuit alligatus, & quanto magis in Dalila suæ consuetudine perleuebat, tanto fortioribus eum vinculis alligabat. Postea ipsa eius crines dormienti abscidit. Deinde Philistai oculos eruerunt, vincitumque per vias, plateas, & tabernas illudentes, deduxerunt: postremò ad molam eum pertraxerunt. Sic peccator Dalila suæ, id est, carnis blanditijs obsequens, ex paruis malis in maiora, ab aspectu ad sermones, à sermone ad contractum, à contractu ad oscula, ab osculis ad peccati consummationem procedit, quousque diaboli eius crines, quibus caput operitur, abscindunt; per quos verecundia significatur; qua deperdita, eum quocunque volunt, deducunt. Oculos euellunt, hoc est, cœli atque inferni considerationem ei adimunt. Postea per plateas deridendum, infamem reddunt. Postremò ad molam & pistinum doloris sempiterni miserum perducunt. Sic de malo in peias, de peiore in pessimum pertrahit suos aduersarius noster diabolus. Hanc succrescentem semper in deterius peccatorum herbam his verbis explicat D. Basilius: *Vt gramen præ cæteris herbis prolis est numero, nec unquam intermoritur, aut desinit genere ex se, sed semper extremas primitiua genitura origo sit succedanea soboles, fir*

3.
Hom. 9.

Esaie 14.
4.

Prou. 5.
Basilin Es 6. 5.
5.

In c. c. Esa.
Simile.

peccatum, aliud sibi simile semper progignit, ut fornicatio fornicationem, qua reperita ardescit magis non restringitur; & infusio mendacij mater fit mendacij: & sic in aliis peccatis. Qui post ieiunia, confessiones, pœnitentias pro peccatis susceptas, in eadem recidunt, similes sunt pueris qui in pugna sua ludicra alter alterum quasi hostem capit, & acerrimè, ne capiantur, currunt ac decertant; finito autem ludo, amicitimè se mutuò complectuntur, & corridant. Sic enim isti, quasi ludicram ad tempus cum diabolo pugnam inflicere videntur pœnitendo, lachrymando, ieiunando: sed mox ad pristina peccata redeunt, amicitiam renouant. Principes filiorum Ephraim malum hoc magnù cognouerunt, quum fratribus suis, post multam filiorum Iuda occisionem, ingentem quoque prædam mulierum & filiorum Iuda ducentibus, dicerent: *Non introducetis hic captiuos, ne peccem⁹ Domino. Quare vultis adicere super peccata nostra, & vetera cumulare delicta?* Satis illis erat in occisione semel peccasse. Noluerunt in abducendis captiuis rursum peccare. Huc etiam referri possunt quæ de consuetudine peccati in alio Euangelio protulimus. Recidiantes verò post pœnitentiam, similes illis sunt, qui ambulantes de nocte per plateas, auditio tympano, post cuius pulsuum arma gerere non licet, enssem apud amicum reponunt, sed postridie eum resumunt. Sic enim isti, finita Quadragesima, aut peracta pœnitentia, ad pristinas peccatorum lodes, quas ad momentum propter iudictum pœnitentia tempus deposuerant, redeunt.

7. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

De audiendo verbo Dei.

LOCVS moralis duplex: Vnus contra auditores verbi infructuosos: alter contra non audientes. Beatos enim illos Christus hic pronunciat, non qui audiunt tantum, sed qui audiunt, & custodiunt verbum Dei: id est, in quos semper verbi Dei, vt in terram bonam cadit; & qui corde bono & optimo verbum retinent, & fructum afferunt cum patientia. Super quæ verba præsentem locum in alia Dominiica tractauimus. Sed hic iuuante Christo pauca adiciemus. Christus vtrumque hic commendat, audire verbum, & custodire verbum: & vt frustra audiat, quod non custoditur, in difficile custoditur, quod non auditur. Duplex igitur est locus Vnus contra auditores infructuosos, alter contra

2. Par. 28.

Dñ. Sexa. tit. 4. Simile.

non audientes, & hoc salutis medium negligentem. At prius quod attinet, custoditur verbum Dei à nobis bonis operibus, quemadmodum ignis seruatur in fomite. Vnde in Apocalypsi, quum dixisset beatus Ioannes; *Beatus qui audit, & qui legit verba prophetia huius, protinus adiecit, & seruat ea, quæ in ea scripta sunt.* Iacobus quoque scripsit: *Estote factores verbi, non auditores tantum, fallentes vosmetipsos.* Quomodo autem seipsum fallat, Christus docuit, dicens: *Seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, vapulabit flagis multis.* Et alio in loco: *Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui adificauit domum suam super arenam, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & fluxerunt venti (id est, variæ, seu tribulationes, seu tentationes, post verbum auditum exortæ sunt) & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Magna enim est ruina credentis, & non facientis voluntatem Dei. Vnde & hic locus contra nefarios nostri temporis hereticos valet, qui sola fide hominem iustificari, bona autem opera ad salutem necessaria non esse impiè dogmatizant. Christus enim beatos, id est, iustos & Deo gratos pronuntiat, non qui audiunt tantum, aut audiendo credunt, sed qui operando custodiunt. Sanè tantum in hac parte differt hereticus à Catholico, quantum sophista à Philosopho, vel pharmacopola à medico, vel ostentator à practico; virtutem qui verba putant vt lucum ligna. Sed illis omittis, quos in altero Promptuario subinde (ad hoc quod attinet) referuimus, ad nostra veniamus. Dicit Dominus: *Beati qui audiunt & custodiunt, non dicit, qui audierunt & custodierunt, vt intelligamus, in vtroque tota vita perseverandum esse.* Istud autem quo modo assequi possumus, docet Sapiens sub m. sterio his verbis: *Quando sederis cum Principe, diligenter attende quæ sunt posita ante faciem tuam, & statue curam in gutture tuo, si tamen habet in potestate animam tuam.* Audire prædicatione verbi Dei, est sedere ad mensam Iesu Christi. Hæc est enim mensa, quæ Sapientia parauit, & ad quæ vocat paruulos spiritu, dicens: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod misceui vobis.* In hac est panis cælestis doctrina, quæ confirmat cor hominis. In hac est vinum gratiæ & misericordie Dei, quæ latificat cor hominis. Ad hæc mensam qui sedet, diligenter attendere debet, quæ sunt posita ante faciem suam. Et vide quætu hac valeat attentio, etiam vbi semper non adest bona intentio. Principes sacerdotum, & Pharisei miserunt

Contra auditores infructuosos. Simile. Apoc. 1.

Iacobi 1.

Luca 6.

Mat. 7.

Locus contra hereticos.

Prov. 23.

Ibidem.

Exempla.

mini

1. ministros suos, ut comprehenderent Iesum turbis prædicantem. At illi expectantes prædicationis finem, & attentè cum turba audientes, non ut discerent, sed ut caperent in verbo; ita compuncti & mutati fuerunt, ut re infecta redierint. illis ergo reuersis, dixerunt Pharisæi: *Quare non adduxistis illum? Responderunt ministri: Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo. Responderunt ergo eis Pharisæi: Numquid & vos seducti estis? Accipe aliud exemplum.* Sanctus Augustinus adhuc Manichæus quum esset, audiens per occasionem sanctum Ambrosium prædicantem, ad fidem Catholicam inducitur. Qua de re sic ipse scribit: *Ambrosium seruum tuum, non ut doctorem veri, sed ut hominem benignum in me dilexi: & studiosè audiebam disputantem in populo, non intentione qua debui, sed quasi explorans eius facundiam, utrius conueniret fame sue, & verbis eius suspendebatur intentus. Rerum autem incuriosus & contemptor astabam, & delectabar suauitate sermonis. Sed ueniebant in animum meum simul cum verbis qua diligebam, res etiam quas negligebam.* Et dum te aperirem ad excipiendum quam diserte disceret, pariter intrabat & quam verè diceret, gradatim quidem. Sunt hæc duobus illustria exempla quantum valeat sedula attentio, etiam ubi non adest semper bona intentio. Sed & ille legis doctor, qui interrogauit Christum de maximo mandato, *petans eum*, ut Mattheus refert, ex Christi responso sic conuersus & mutatus est, ut, laudata Christi responsione, adiderit, dilectionem Dei & proximi, maius esse omnibus holocaustomatibus & sacrificiis. Vnde Christus dixit illi: *Non longè es à regno Dei*, ut est apud Marcum. Adeo qui tentator accessit & superbus, abiit instructus & humilis, atque aeternæ salutis proximus. Sequitur in Salomone: *Et statue cultrum in gutture tuo.* Culter iste verbum Dei est, quod auditur in mensa Christi: iuxta illud Apostoli, *Assumite gladium Spiritus, quod est verbum Dei.* Hic culter in gutture statuendus est, quia verbum Dei comedendum, hoc est, in corde reponendum, iuxta illud ad Ezechielem, *Comede volumen hoc*, ut alibi exposuimus; & terminandum in memoria, & repetendum in voce est, ut de eo finita concione munus loquamur. Sed hoc demum ille præstat, *qui habet in potestate animam suam*: id est, qui audiens verbum, non habet animam suam in negotiis, in pecunia, in patinis, sed in potestate sua, ut re præsentem eam applicet: qui habet animum à prauis affectibus

liberum, ne suffocetur Dei verbum. Dicit enim Scriptura: *Audit luxuriosus verbum sapiens, & displicebit illi.* Eccl. 21. *proicit illud post dorsum suum.* Item qui habet animum non in via distractum & vagantem, sed attentum & collectum, & dicendi cupidum. Quando epistola aliqua obsignata nobis offertur, statim illam aperire, eiusque subscriptionem scire cupimus, quidque in ea scriptum sit, intelligere. Epistola & nuncia voluntatis Dei, est verbi Dei prædicatione; quam obsignatam in multis parabolis, mysteriis, & altis principiis, resignat, exponit, & deducit pastor Euangelicus. Si illa resignatio non delectat, non mouet, non operatur in nobis, nostra id culpa sit, qui malè dispositi accedimus. Quemadmodum enim fax madida, licet igni applicetur, lumen tamen non accipi; sic passionibus tumidi & humidi, ad ignito Dei verbo non inflamantur. Qua e David, quum distillet, *Ignitum eloquium tuum vehementer*, statim subiecit: *& Iesus tuus dilexit illud.* Ideo quippe ignitum est, quia diligitur. Alio qui sicut otiosi pueri ex fine interdum ferro ignem excutunt, non ut igne accendant, sed ut videant, quomodo euolent scintillæ, & modò has, modò illas euolantes scintillas laudant & admirantur, sed escam non admovent, ut lumen, vel ignis accendatur: sic multi, imò ianueri auditores, curiosi magis quam Christiani, ad prædicatoris vocem, tanquam ferrum percuciens, intellectum suum quasi filicem admovent, ut attentè audiant quam aptè & eleganter dicat, sed escam voluntatis non apponunt, ut ea ad virtutem accendatur. Quomodo varios concionatores audierint, plus (inquiunt) volat hic quam ille, elegantius iste, copiosius ille, doctius alter perorauit. Hic ergo illis sacra concio sicut cæcæ quoddam musicæ, ubi cantatoris vox laudatur; quod autè cantauit, non aduertitur. Et quemadmodum accidit aliquando, ut de nocte in plateis musica sonante, è lecto quis surgat, ut audiat, ea verò finita, lectum repetat, & somno, sicut prius, indulgeat, sic planè fit, ut audita concione, qui carnales, auari, superbi eò accesserunt, tales etiam domum redeant, & peccati somnium repetant: nihil vel meliores, vel saniores, vel prudentiores contra peccatum effecti, quam bonus ille minister qui rogatus ab herode, quid e concione reportauerat; galerum tuum, domine, & pallium respondit. Tam crassa & lupina negligentia patitur tandem etiam contemptum verbi Dei, qualem Iudæorum delectabit Propheta: qui verba Prophetarum, Deus hoc

Esaia 26.

mandat, Expecta iudicium Dei, modicum & non tardabit: his verbis vulgaribus irridebant. *Manda remanda, expectare expecta, modicum ibi, modicum ibi*, id est: Mandet Deus, & remandet ut volet, nos viuemus, prout libet. Quibus Deus respondet: *Propter hoc audite verbum Domini, viri illisfores. Ego ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura; & delebitur foedus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundans cum transferis eritis in conculcationem.* Solet simia, si quando se in speculo videt, propter nimiam suam deformitatem, speculum statim abiicere, & si potest, in multas partes confringere. Tales simia fiunt tandem negligentes verbi Dei auditores, ut verbum ipsum Dei, eiusque prædicationem, in qua veluti in speculo omnia sua peccata, vanitates, & ineptias omnes ad viuum representari vident, penitus contemnant & abiiciant, eiusque cursum & officium, si qua poterunt, vel tollant, vel impediunt.

Auditorū pro
fectus nō pen-
det a sanctita-
te prædicatūs.

Hebr. 1.

Rom. 10.

1. Cor. 16.

Act. 13.

Ioan. 8.

Ioan. 6.

Neque est quod prædicatoribus imputent, qui minus et verbi Dei prædicatione proficiunt, quia spiritum hodie & sanctitatem Apostolicam non habent. Nam & ipso Apostolorum tempore, quo confirmata fuit doctrina, *constante Deo signis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem*, dicit tamen Paulus: *Non omnes obediunt Euangelio*, & ex Esaia prolatum de se, suisque coapostolis affirmat: *Domine, quis credidit aui-tui nostro?* id est, prædicationi nostræ. Non est igitur cur Prædicatoribus hodie parum fortè Apostolicis imputetur prædicationi verbi instructuosa, quam & ipsi Apostoli multis in locis absque fructu, imò cum contradictione multa & (ut ait Paulus) *aduersariis multis*, prædicauerint. Sed accidit hodie plerisque auditoribus, quod Iudæis Apostolorum tempore, quib. Paulus dixit: *Quoniam repellitis verbū Dei, & indignos vos iudicatis aeternā vitā, ecce conuertimur ad Gentem*, imò & Christo ipso prædicante; qui etiam Iudæis dixit: *Queritis me interficere, quia sermo meus nō capit in vobis.* Omnes enim audientes verbum Dei, & non custodientes illud, hoc ipso maxime ostendunt se indignos aeternæ vitæ; & in illis omnib. Christi sermo non capit: vel quia reuera non credunt ea quæ de contemptu mundi, de poenis impiorum, de mercede iustitiæ, in prædicatione verbi dicuntur: vel credentes scandalizantur, & *abeunt retrō, dicentes, Durum est verbum hoc, quis potest capere illud?* Contingit enim hodie

in doctrina morum, quod Iudæis contigit in doctrina fidei. Sicut illi in Christum credere noluerunt, sic nos hodie obedire Christo nolumus. Vtrumque autem æquè ad interitum ducit. *Beati enim, id est, iusti & grati Deo sunt qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Miseri ergo & impij, qui audientes, non custodiunt. Terræ aliquæ perhibentur adeò esse steriles, ut si in eis tritici purissimum semen sparseris, non triticum, sed typham, au solas paleas referant. Tales sunt qui ex audito verbo Dei, non fructum pietatis, sed vanitatis aut curiositatis paleas proferunt. Sed talis terra est maledictio proxima. Remedium huius mali est, ut corde cupiditatibus vacuo, simulque attento & collecto, verbum Dei audiatur. Cor enim vagum & incutoditum, & quod communes cogitationes indifferenter admittit, simile est publico diuersorio quod omnes hospites accipit, & proprio domino vix locum quiescendi relinquat: est simile cymbæ quassatæ, quæ per omnes rimulas bibit aquam, & merces impositas naufragio exponit: est simile vrbi patenti absque murorum ambitu, quam æquè hostes ingrediuntur atque amici: est simile vineæ sepe & maceria destitutæ, quæ ab omnibus vel feris depascitur, vel latronibus spoliatur, & modicum aut nullum domino suo fructum refert: est simile domui sine feris & valuis, in qua omnes liberè habitant, conuersantur, pernoctant. Denique est simile meretrici in publico lupanari prostitutæ, quæ, quum omnes mares admittat, semper infœcunda manet. Quemadmodum vno eodémque vento decem naues æquora secant, aliæ velocius, aliæ tardiùs, quod non ex parte venti, qui idem est, sed ex parte nauium prouenit; quia quædam rimosæ, quædam integre sunt; quædam magis, quædam minus onerata; ideòque hæ in portum, illæ in scopulos deferuntur: sic ad vnam & eandem prædicationem, ad vnum & eundem diuini Spiritus assistatum alij prosperè nauigant, & paradisi portum tenent, alij in purgatorio hyemant, alij pessimis cupiditatibus ouisti, in profundo barathri naufragium faciunt.

Nunc de audiendi verbum Dei necessitate pauca dicamus: nam difficilè custoditur quod non auditur. Certè quum Apostolus dixit, *Quomodo credent quem non audierunt?* & iterum, *Fides ergo ex auditu, auditus autem per verbum Christi*, prædicatum scilicet: haud dubiè non solam doctrinam fidei, & materiam credendorum intellexit, sed

Pars Hyemalis.

f f

etiam

Similia.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Verbum Dei
necessariò au-
diendum.

Roman. 10.

etiam quæ ad mores pertinent, & mandatorum Dei obseruationem. Nisi forte ea quæ credenda sunt, à voce Ecclesiæ & prædicatorum verbi discere debemus; ea autem quæ facienda sunt à nemine discere; sed per nos ipsos cognoscere, eligere, præscribere fas est. Quo nihil absurdius, & ad totam pietatis regulam confundendam aptius, cogitari potest. Deinde quum ideo fides ex auditu est, vt Deum inuocemus, ait enim, *Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? quomodo credent quem non audierunt? quomodo audient sine prædicante?* inuocatio autem Dei Deo grata, nobis salutaris, ea omnia complectitur quæ ad vitæ puritatem pertinent, (inuocamus enim Deum, vel colendo eum debito amore & cultu, vel ea omnia petendo quæ ad nostram pertinent salutem) manifestum est à prædicatione & auditu verbi non secus pendere vniuersam morum & pietatis doctrinam, quam ipsius fidei. Quare Christus potestatem docendi Ecclesiæ quum daret, disertè expressit: *Docentes eos seruare & facere omnia quacunque præcepi vobis.* Hoc ergo ordinarium medium tam bene viuendi, quam rectè credendi, à Deo in Ecclesia sua constitutum, contemnere impium negligere periculosum est, & contra illud, *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Hæc est enim via & primaria salutis via, in qua *Angelis suis mandauit de vobis, vt custodiant nos in omnibus viis nostris.* Si omnes alicuius vrbs ciues Regem grauitè offendissent, idèoque ad mortem omnes condemnati essent. Rex verò pro sua clementia non ministros carnifices, qui pœnas debitas ex-pofcant, sed legatos suos mitrat, qui nomine Regis, non tantum veniam omnibus proclamarent, sed & multa alia ac magnifica beneficia proponerent, certòque pollicerentur, modò ciues illi criminum præditorum pœnitentes, nouam vitæ rationem instituerent, iuxta eam formam quam ab ipsius legatis audirent; quis, quæso, illic ciuis esset, vel tam impius, qui tantæ beneficentiæ tam paratum medium contemneret, vel tam salutis suæ prodigus, vt negligeret; vel tam ingratus & rusticus, vt non humiliter & grater acceptaret: vel denique tam superbus & fastuosus, vt ambabus vniis non amplecteretur, & legatos illos diligenter audire grauaretur? Atqui quum omnes essemus sub peccato & *natura filij iræ, Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi,* posteaque in Apostolis suis, corumque suc-

Matth. ult.

Matth. 4.

Simile.

Ephes. 2.
2. Corin. 6.

cessoribus, *posuit verbum reconciliationis;* qui quotidie nos obseruant pro Christo (id est, loco & persona Christi) vt reconciliemur Deo; & adiuuantes exhortantur, vt gratiam Dei non in vacuum recipiamus; idque faciunt *tanquam ministri Christi, & pro Christo legatione fungentes.* Videat nunc quilibet Christianus quomodo tales legatos reconciliationis *Simile.* suæ cum Deo audire contemnat aut negligat. Si in aliqua vrbe, maxima fame oppressa, vnum tantum alterum horreum esset frumento plenum: qua sollicitudine, cura & festinatione omnes ad illud, quærendi triticum causa, confluerent? At in singulis vrbeb. plura, in parochiis vnum tale horreum Deus constituit, vnde triticum verbi diuini petatur. Quare eò non confluitur; nisi quia *fames verbi Dei,* desiderium salutis nullum est? At hæc maxima plaga est, & maximum reprobationis signum: sicut desperatæ valetudinis maximum argumentum est, cibos omnes fastidire. Si constaret hoc in loco ditissimum esse thesaurum, ex quo, quantum cuique liberet, liceat depromere, quanto omnes impetu huc current, & alter alterum præcupitate præueniret! Atqui vel mentitur Scriptura, vel Dei verbum quouis auro pretiosius est, *Iudicia Domini desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum.* Hoc autem aurum iudiciorum Dei pro concione audiendum est. *Quomodo enim credent (Deum videlicet vel iustum vel misericordem esse) quem non audierunt?* Videmus quanta auditate milites ad diripiendam vrbem, quæ prædæ data est, & ad diuidenda spolia accurrunt, vix vsquam aliàs maior alacritas ostenditur. Vnde Scriptura: *Latibuntur coram te sicut qui latantur in messe, sicut exultant victores capta prædæ, quando diuidunt spolia.* At de verbo Dei dixit sanctus Propheta: *Latabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa.* Et quæ est hæc lætitia? Planè sicut milites ita auidi circa spolia sunt, vt sinus ac manus exuuiis impleant, imò asinos ac iumenta onerent, aliquando & currus quoque, nihil interim comedentes vel bibentes, vel salutantes, vel socios alloquentes, sed toti in prædam attentis, toti in spoliis colligendis occupati: sic verus fidelis, verè amans Deum & salutem suam, ad sanctissima Dei verba audienda, tota auiditate currit, ad cor, & ad oculos, ad omnes animæ suæ potentias illa colligit, totisque illis audiendis immersus, omnium tantisper rerum corporalium

Amos 6.

Psal. 18.

Roman. 10.

Simile.

Esaie 9.

Psal. 117.

Simile.

451 PROMPTVARIVM MORALE

& temporalium obliuiscitur. Vix dici potest quanta cura & sollicitudine apes omnia prata circumuolant, omnibus floribus insident, omnes naturæ suæ vires impendunt, seque & pedibus & alijs totas onerant, vt mel copiosum in aluearia reportent. At iudicia Dei (ait s. David) *auiscura super mel & fauam*. Et iterum: *Quam dulcia faucibus meis elegerunt tua!* super mel ori meo. Et in Canticis sponsa dicit: *Melliora sunt uerba tua uino, fragrantia unguentis optimis. Cur remus in odorem unguentorum tuorum*. Sed fortasse ad illam sponfam non pertinemus, quibus uerbum Dei non sapit. Hyemis tempore, quando frigus vrget, videre est quo impetu & desiderio ad ignem omnes properant, vt calefiant. At de uerbo suo Deus apud Prophetam dicit: *Nanquid non uerba mea quasi ignis? Et idem Dauid dixit: Ignitum eloquium tuum uehementer*. Sed adiunxit: *Et seruus tuus dilexit illud*. Ideo nobis non videtur ignitum, quia non diligimus. Ideo ad hunc ignem non accurrimus, quia nimio frigore sensum doloris amissimus, & tori obriguimus. Sanè ex hoc iudicio Deus suos cognoscit & deprehendit. Si vis cognoscere an piscis sanus sit vel corruptus; ad auriculam eius oportet olfacere. Si enim ibi fetet, signum corruptionis est: si ibi bene olet, signum sanitatis & incorruptionis est. Sic suos pisces Deus per auriculam deprehendit, *Qui ex Deo est, uerba Dei audit. Propterea uos non auditis, qui ex Deo non estis*. Sic & diuus Ioannes: *Qui audit nos, ex Deo est; qui non audit nos, ex Deo non est. In hoc cognoscimus spiritum ueritatis, & spiritum erroris*. Quasi diceret: Per auriculam deprehendimus qualis piscis est qui in sagena nostra capitur; uerum ne, an erroneus, bonusne an malus. Viueria, quæ id cuniculis est quod lepori canis, cum in foueas cuniculorum ingreditur, ipsos plerumque per aures inde extrahit. Sic ex quinquaginta peccatoribus qui ad Deum conuertuntur, quadraginta ex speluncis peccatorum per aures, id est, quia uerba Dei audiunt, educit Deus. Nempe uoluit Deus hoc instrumento salutis nostræ uti, vt per prædicationem saluos faceret credentes; vt uerbum suum per uocem operaretur, uocem Ecclesiæ suæ. Quare sic vni Prophetæ loquitur: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta uocem tuam; annuncia populo meo scelera eorum*. Cæci sumus ad nostræ peccata cognoscenda, quibus tamen nemo caret. Uoluit ergo Deus vt illa nobis per alium annuntiarentur. Si audire nolumus, manemus in peccatis nostris.

Psalm. 18.
C. 118.

Cant. 5.

Simile.

Jerem. 25.
Psalm. 118.

Audire uerbum,
signum hominis
Christiani.

Ioan. 8.

2. Ioan. 4.

Simile.

1. Corint. 7.

Esai. 58.

Ideo

IN DOMIN. III. QUADRAGESI. 452

Ideo non dicit, quasi organum aut quasi cymbalus, vt solum delectaret concionator; sed quasi tuba, vt commoueret pios, vt excitaret dormientes, vt animaret ad pugnam spiritualem ignauos & formidolosos. Pessimè sibi confidunt, qui suæ prudentiæ & doctrinæ fidentes, conciones non audiunt. In illis enim uox Dei sonat, non in libris quos legunt. *Vox autem Domini confringentis cedros: uox Domini intercurrentis flammam ignis: uox Domini concutientis desertum*. In prædicatione sonat hæc uox Dei efficacissima. Herba sagittariorum, qua, vt hostes perimant, sagittas suas insiciunt, sagittæ quidem adhærens interimit: sed extra imperum sagittæ si manibus contrectes, nihil officit. Solum ubi est uulnus, uel sagittæ penetrantis, ibi sanguinem insicit, & animal occidit. Hoc uulnus infligit Deus per concionatorem, qui sua reprehensione te uulnerat, vt herba cœlestis doctrinæ cum illa reprehensione coniuncta, tua uicia interficiat. Sæpè accidit, vt quæ sententia lecta nullam fecit animo impressionem, eadem pro concione dicta aut tractata uehementer commouerit: & quod inter legendum, est cognitum, tamen obseruatum non fuit, inter audiendum non sine admiratione obseruetur; & mirificè placeat, quod prius sine ullo gustu transiisti. *Eloquia enim Domini, eloquia casta sunt, argentum igne examinatum, purgatum sepius*. Maximam puritatem habent, mirabiliter relucet ac splendent, multamque uoluptatem consideranti adferunt. Sed ab artifice perpoliri debent, non in massa haberi. Sicut enim gemma tunc magis fulget, quando auro inseritur; & aurum ipsum arte calatum, maiorem multo splendorem habet & oblectationem adfert: sic cœlestis doctrina uoce prædicatoris à Deo uocati & missi, diuino Spiritu tam in loquente quam in audiente cooperante, multo fortius lucet ac mouet, quam per se simpliciter lecta. Sed & habent uerba diuina nescio quid diuini & paterni amoris, quod audientes ueri Dei filij, qui ad æternam beatitudinem destinati sunt, in ipsis agnoscunt, & gaudent, & exultant. *Quod enim natum est ex Spiritu, Spiritus est*; id est, Spiritus uocem, sicut filius paternam, agnoscit. In omni animantium genere, pulli & paruuli matrum suarum uoces agnoscunt. Sic Dei filius, Dei uerbis audiendis delectatur; contra reprobi, ubi concionandi tempus aduenit, è templo se festinanter proripiunt, non secus quam si aliqua pars tēpli statim ruitura foret. In Christi genealogia apud

Docti ab audiendo uerbo non excusantur.

Psalm. 28.

Simile.

Psalm. 11.

Simile.

Ioan. 7.
Simile.

Exempla.
4. Reg. 1.
2. Paralip. 24.
& 25.

Matthæum, tres Reges penitus omittuntur, ex quorum stirpe recta linea Christus descendit, Ochozias, Ioas, & Amasias: non quia simpliciter peccatores erant, aut etiam idololatræ (nam & Salomon talis fuit, & Manasses, & Ammon) sed quia hi tres diuino verbo specialiter restiterunt, & eius ministros immaniter tractarunt. Nā Ochozias mitit quinquagenarios ad capiendū Eliam. Ioas occidit Zachariam inter templū & altare, quia ei vera dicebat. Amasias Prophetæ cuidam, ipsum Dei nomine reprehendenti, dixit: *Nunquid consiliarius Regis es? Quiesce, ne interficiam te.* Quando Ierusalem ab Assyriis destructa fuit, causam vastationis Scriptura assignans, ait: *Quia subsannabant nuntios Dei, & paruipendebāt sermones eius, illud debant, Propheta, daret ascenderet furor Domini in populum eius, & esset nulla curatio.* Hoc quippe extremum malorum est, quando verbū Dei contemnitur, & amplius non auditur. Et vide quo modo in Euangelio verbi sui cōtemptores Christus coarguit: *Quicumque nō receperit vos, neq; audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terra Sodomorū & Gomorribus in die iudicij, quā illi ciuitati.* Nihil acrius contra Dei verbi contemptores, id est, qui non audierint sermones prædicatorū quos Christus misit, dici potuit. De verbo Dei prædicato dicitur: *Sagitta tua acuta: populi sub te cadēt* (id est, cōuertentur à vitijis) *in corda inimicorum Regis.* Sagittæ, inquam, seu tela verborum è superiori loco sonantium, immisic in corda inimicorum Dei, in corda peccatorum, acutæ sunt, & penetrant: *Vnius est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni ancipiti gladio, & pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum, & intentionū cordis.* Sed audiri debet, vt sic penetret. Plura habes suprā, quæ huc pertinent, in textu i. circa demoniū furdū. Vide etiā infrā Dominica Passionis, textu i.

*2. Paral. 36.**Matth. 10.**Psal. 44.**Hebr. 4.**Ioan. 6.*

EVANGELIVM DOMINICÆ IIII. QVADRAGESIMÆ.

ABIIT Iesus trans mare Galilee, quod est Tyberiadis, & sequebatur eum multitudo magna quia videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur. Subijt ergo in montem Iesus,

et ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudaorum. Cū subleuasset ergo oculos Iesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum: *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* Hoc autem dicebat tentans eum. Ipse enim sciebat quid esset facturus. Respondit ei Philippus: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat.* Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri: *Est puer vnus hic qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed quid hæc sunt inter tantos?* Dicit ergo Iesus: *Facite homines discumbere.* Erat autem fanum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque milia. Accepit ergo Iesus panes, & cū gratias egisset, distribuit discumbentibus. Similiter & ex piscibus quantum volebant. Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis: *Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.* Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorū ex quinque panibus hordeaceis, quæ superauerunt his qui manducauerant. Illi ergo homines, cū vidissent quod fecerat Iesus signum, dicebant: *Quia hic est verè Propheta qui venturus est in mundum.* Iesus ergo cū cognouisset quia venturi essent vt raperēt eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* De prouidentia Dei erga suos circa necessaria.
2. *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt vt vnusquisque modicum quid accipiat.* Contra diffidentiam humanam circa Dei auxilium.
3. *Cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.* De beneficentia cibi ante refectionem.
4. *Colligite fragmenta quæ superauerunt, ne pereant.* Contra prodigalitatem.
5. *Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.* De fructu beneficentiæ & liberalitatis erga egenos.
6. *Cum cognouisset quod venturi essent vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.* De fuga gloriæ & laudis humanæ, peracto bono opere.

1. Vnde ememus panes, vt manducem hi?

Providentia Dei erga suos.

Locvs moralis, quarentibus regnum Dei & iustitiam eius, necessaria non defutura. Christus de turba cum sequente, & vsque in desertum sequente, & tota die vsque ad vesperam eum comitante, curam agit, ne alimento careat necessario. Vnde, inquit, ememus panes? Non defuerunt carnes Eliæ in spelunca, quem coruo pavit; nec Danieli cibibus in lacu leonũ, quem Abacuc illi attulit; nec filijs Israel alimenta in deserto, quos Manna de cælo, & aqua de petra nutriti; nec viduæ Sareptanæ, quæ pavit Eliam, cuius lecythus olei non defecit. Sic in Plalmis se facturum promittit: *Non est inopia timentibus eum.* Et iterum: *Lacta super Dominum curam tuam, & ipse enutriet te.* Et rursum: *Namquam vidi iustum derelictum, nec semen eius quarens panem.* Quam laboras aliqua necessitate, & absque culpa tua, & in Dei vinea iuxta vocationem tuam & talentum laborans, existima Christum tibi dicere: Vnde ememus panes, vt manduces tu? Tentat te Dominus, sicut Moyses tentatus fuit in deserto propter penuriam aquarum, dicens: *Quid faciam populo huic? Adhuc paululum, & lapidabit me.* Vnde dixit Dominus ad Moysen & Aaron: *Quia non creditis mihi, vt sanctificaveris me coram filijs Israel, non introducens hos populos ad terram quam dabo eis.* Vult Deus, vt in rebus desperatissimis confidentiam in eum non amittamus. Sic enim Philippi fidem his verbis tentavit, vt notat Chrysostomus. *Ipse enim sciebat quid esset factururus, vt adiecit diuus Iohannes.* Peccavit Moyses, dicens Deo: *Sexcenta millia sum, & tu dicis, Dabo eis mense vno carnes ad saturitatem?* Incivile & indignum ducimus, si æger optimo & amanti medico exponat, quo sit ordine ac ratione curandus: & tamen ille sæpe fallitur, ac falli potest. Quanto magis Dei providentiæ nos totos committere oportet! Iudith sacerdos populi meritò reprehendit, dicens: *Qui estis vos qui tentatis Dominum, quod tradetis civitatem Assyrijs, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? Non est iste sermo qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat.* Pone ob oculos Ioseph in cisterna, in lacu, in exilio, in carcere: & memineris scriptum de Deo esse: *Descendit cum illo in foueam.* Non deest igitur vnaquam aut vsquam Dei erga suos providentiæ: de qua aliàs plura diximus. Cæterum hæc providentiæ Dei necessitati seruit, non respicitur

1. Reg. 17. Dan. 14. Exodi 16.

1. Reg. 17.

Psal. 23. 54. & 36.

Ex. di 7. Confidentia in Deum.

Num. 20.

Ioan. 6. Num 11. Simile.

Iudith 8.

Sap. 10.

piditati. Ait quidē: *Vnde ememus panes?* Non ait, Vnde ememus capones, perdices, gallinas, phasianos, atragines, pavones, ceruas, & huiusmodi deliciora? Necessitati non stæ Deus consulit, non cupiditati. Quod multum est necessitati, cupiditati nihil est. Cyrus senior, quum apud hospitem diuertisset, rogareturque quid sibi cœnæ vellent apponi, respondit, panem tantum, & sperare se prope fluentem aquæ rivulum cœnaturum. Tale ferè erat Christi convivium in hoc Euangelio. Pulchrè Seneca de Dei providentiæ obseruavit: *Necessaria tibi occurrent. Superuacanea & semper, & toto animo quærenda sunt.* Carnes humano victui necessariae & salubres, vt bouinæ, vitulinæ, ouinæ, vt vulgares sint, prospexit Deus. Non sic in cæteris delicioribus, magisque ad voluptatem quàm necessitatem comparatis. Sed, vt idem Seneca sapienter obseruavit, *Inter causas malorum nostrorum est, quod viuiamus ad exempla: nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur.* Quæ sanè consuetudo, vel potius voluptas cuiusque propria in infinitum abduxit: vt etiam hodie verum sit, quod de suo tempore alioqui deploratissimo scripsit idem Seneca. *Non sumus* (inquit) *ad popinam dentibus, & ventre, & ore contenti: oculis quoque gustosissimi. Nihil (aiunt) est melius saxatili mullo ante oculos moriente. Da mihi in manus vas vitreum, in quo exultet, in quo trepidet. Porro vt error in via immentus est, nec exitum inuenit, sic & huius generis luxus. Caius Cæsar Caligula centies sestertio (id est, centies centenis millibus nummorũ) cœnauit vno die, & in hoc omnium ingenio adiutus, vix tamen inuenit quomodo prouinciarum tributum vna cœna fieret. Sed in totius orbis domino ferendum hoc fortasse aliquis existimet, & summa vitia in summa fortuna æquius toleranda. Atqui de Apicio, homine priuato, tantumdem ferè memorat Seneca. *Cum inquit sestertium millies in culinam congestisset, ære alieno oppressus, rationes suas tunc primum coactus, inspicit. Super futurum sibi sestertium centies computauit, & velut in vltima fame victurus, sestertio centies vixisset, veneno vitam finiuit. Quanta luxuria fuit, cui sestertium centies egestas fuit? id est, cui centies centena millia nummorum ad victum sufficere non poterant. Sed hoc illis accidit, qui parsimonie hæres egressi, non necessitati, sed cupiditati; non naturæ, sed voluptati; non rationi, sed consuetudini seruiunt. Naturalia desideria finita sunt, ex falsa opinione rascencia, ubi desinant non habent. Nullus enim terminus falso est, vt sapienter scripsit Seneca.**

Exemplum temperantiæ.

Epist. 111. Epist. 124.

Luxus modum non tenet.

Natural. quasi. lib. 1. cap. 18.

Sen. de consul. ad Albinum cap. 9.

De consolat. ad Heluiam, cap. 10.

Epist. 10.

2. *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, ut vnusquisque modicum quid accipiat.*

Diffidentia peccatum.

Lucas 9.

Psal. 133.

Simile.

Locvs moralis contra diffidentiam humanam circa Dei auxilium. Christus enim, atque miracula exhibeat, & panes frangat, ac famentes pascat, discipulorum fidem tentat, fiduciam probat, constantiam explorat: dicens enim Philippo, *Vnde ememus panes; hæc dicens, tentans eum*, ait nostrum Euangelium. Philippus autem respondens, suam diffidentiam his verbis ostendit: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, &c.* Expectabat Christus, ut, sicut discipulū veteranum decuit, agnosceret eius potentiam, quam in multis alijs miraculis viderat; totāque rem ad eius voluntatem referret. Nunc autem ille humano more oblitus potentia Magistri respondet. Idem quoque fecit Andreas alter ex discipulis, dicens: *Est vnus puer hic, qui habet quinque panes, & duos pisces, Sed quid hæc sunt inter tantos!* Dubitat ergo & ille. Imò omnes duodecim dubitasse videntur, quum, ut est apud Lucam, *accederet duodecim, dixerunt illi, Dimitte turbas, ut eunt in castella, villas, qua circa sunt, diuertant & inueniant escas: quia hic in loco deserto sumus.* Christus autem volens eorum omnium fidem tentare, dixit ad illos: *Vos date illis manducare.* At illi dixerunt: *Non sunt nobis plus quam quinque panes, & duo pisces: nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas, erant autem ferè viri quinque millia.* Dubitauerunt ergo omnes, & tanquam rem absurdam, illisque impossibilem, Christi verbum reiecerunt: *Vos date illis manducare.* Sed hoc totum fecit Redemptor noster, hæc suorum tentationem præmisit bonus Magister, ut eos postea doceret, nõsque in illis, in rebus difficilibus, necessarijs tamen (quale istud erat) quando humana media deficiunt, non esse nimia & anxia sollicitudine animum vexandum (sicut hic discipuli venientes ad Christum, & dicentes, *Dimitte turbas, &c.*) sed de Dei auxilio bene fidendum, eiusque opem & benignitatem largissimam inuocandam. Vult nempe, ut potius ad manus eius, quam ad manus nostras oculos coniciamus. *Sicut oculi ancilla in manibus dominae suae, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec miseretur nostri.* Ancilla, quia non accipit panem nisi de manibus dominae suae, in eius manus semper oculos intentos habet quum panem indiget, ut videat an ei velit dare. Certè sicuti matres, quae

multos

multos habent filios domi suae paruulos, semper habent panem iuxta se, quem petentibus porrigant; sic Deus noster omnibus bonis affluit, & paratus est semper dare petentibus se. Vltus est ipse Christus hac comparatione: *Si vos, quum sitis mali, nobis bona data dare filijs vestris: quanto magis Pater vester caelestis dabit spiritum bonum petentibus se!* Si quis horrea tritico plena haberet, famulumque suum rogaret, tentans eum, Vnde manducabimus; ille autem responderet, Non sunt pecuniae: nunquid non ineptè responderet, & domini sui opulentiae iniuriam faceret? Petere clarum ad aperiendum horreum deberet, & hoc solum sufficeret. Clavis horrei & abundantiae diuinæ, est eius sancta voluntas. *Omnia enim, quaecumque voluit, fecit.* Hæc petenda est, ut ille leprosus sapienter petiit: *Domine, si vis, potes me mundare.* Quare eius fidem Christus laudauit, & confestim respondit: *Volo mundare.* Vult nempe Deus suam à nobis benignitatem plena fide recognoscit, vult ut ex præteritis eius beneficijs ad noua expectanda animemur. Sic Christus ad suos, instante iam sacrosancta eius passione: *Quando misit eos sine sacco, & sine pera, nunquid aliquid vobis fuit?* Conqueritur Deus apud Ieremiā, quod Iudæi ad eum in tempore necessitatis non confugerent, considerantes quot quantaque partibus suis beneficia contulerat. Ait enim: *Quid inuenierunt patres vestri in me iniquitatis quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt? & non dixerunt, Vbi est Dominus; qui ascendere nos fecit de terra Aegypti, qui traxit nos, per desertum, per terram inhabitabilem, & inuiam, per terram sitis, & imaginem mortis, per terram in qua non ambulauit vir, neque habitauit homo? Et induxit nos in terram Carmeli, ut comederetis fructus eius, & optima illius.* Exaggeratur præteritum beneficium liberationis ex Aegypto: & diffidentiae arguuntur, quod illud in memoriam non reuocauerint, ex eoque fiduciam in Deum suum non conceperint, sed aliunde, ab idolis videlicet & idololatriis, auxilium petierint. Hanc eorum diffidentiam perstringit Dauid, dicens: *Male locuti sunt de Deo. Dixerunt, Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? nempe quum prius alia Dei miracula & beneficia experti fuissent! ideoque causam huius iustæ reprehensionis subiungit: Quoniam prius videlicet quàm de hoc cibo ageretur, percussit petram, & fluxerunt aquae, & torrentes inundauerunt.* Boni igitur & fideles Dei serui, ex præteritis Dei beneficijs, noua petendi

Psal. 113.

Matth. 9.

Dei beneficia priora fiducia dant presentibus.

Lucas 22.

Exempla.

Ierem. 7.

Psal. 77.

fidu

Genes. 32.

fiduciam capiunt. Sic Iacob: *Domine, qui dixisti mihi, Revertere in terram tuam; minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua quam explesti seruo tuo. In baculo meo transiit Iordanem istum; & nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Esau.* Hæc vltima petitio nititur fiducia

Iudith 9.

prioris liberalitatis diuinæ. Sic sancta Iudith orabat: *Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, &c. subueni, quæso te Domine Deus, mihi vidua. Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitasti, & hoc factum est quod ipse voluisti. Respice castra Assyriorum nunc, & tunc castra Ægyptiorum videre dignatus es. Priora Dei, & in genere, & erga familiam ad stirpem eius beneficia commemorat, & ex illis fiduciam capit, Deumque interpellat. Idem fecit vir fortissimus Iudas Machabeus, in Dei auxilio, non in sua fortitudine, spem ponens. Sic enim milites suos adhortatur: *Ne timueritis multitudinem eorum. Memorete qualiter salui facti sunt patres nostri in mari rubro: & nunc clamemus in celum, & miserebitur nostri Dominus.**

s. Machab. 4.

Quum Abraham seruum suum ad quaerendam filio suo uxorem mitteret, cumque famulus angeretur, nimiumque sollicitus esset, virum negotium illud prosperum finem habiturum foret; vir sanctus famulum suum, precoritis Dei beneficiis fultus, confortauit, dicens: *Dominus caeli & terra, qui eduxit me de domo patris mei, & dixit mihi: Semini tuo dabo terram hanc; ipse mittet Angelum suum tecum, & accipies inde uxorem filio meo.* Sed & Dauid, quum Abilone fugieas, Deum oraret, cum magna fiducia hæc verba dixit: *Ego dormiui & soporatus sum, & exurrexi, quia Dominus suscepit me, causamque fiduciæ statim subiungit: Quoniam tu percussisti omnes aduersarios mihi sine causa: dentes peccatorum contriuisisti.* Denique in alio Psalmo, in quo maxima Dei beneficia priscis Patribus præstita commemorat, cur id faciat, his verbis explicat: *Quanta mandasti patribus nostris, nota facere ea filiis suis, ut cognoscat generatio altera; filij qui nascuntur & exurgent, & narrabunt filiis suis.* Hanc videlicet ob causam, *ut ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei.* Postremò Christus in Euangelio, quum discipuli eius aliquantulum diffiderent, & cogitarent ad alterutrum dicentes, *Quia panes non habemus, dicit eis: Quid cogitatis, quia panes non habetis? Non dum cognoscitis, neque intelligitis? nec recordamini: quomodo quocumque panes fregi in quinque millia? id est, non intelligitis, miracu-*

Genes. 24.

Psal. 3.

Psal. 77.

Marc. 8.

quæ feci, non solum necessitati præsentis seruiisse, sed illud etiam docuisse, ut in futuris quoque necessitatibus, præteritorum beneficiorum memores, perpetuam auxilij mei fiduciam habeatis? Est enim hac in re duplex virtus, & vtracumque animi gratitudo atque submissio. Altera est, pia & fidelis digna fiducia, & de Dei bonitate ac benignitate amplissima, digna cogitatio, opinio honesta, fides recta Quum à populo Romano auxilia petituri Rhodij & Megarenses à populo Romano essent, & illi quidem sua in Romanos ingressi in Senatum essent, & illi quidem sua in Romanos socios beneficia commemorassent diligenter, hi verò Romanorum ipsorum in se beneficia longa oratione explicassent; priorum postulato reiecto, quod factum magis quam supplicantis animum præferbat, horum petitioni acquieuit Senatus, & auxilia decreuit. Est ergo hæc vna confidentiæ in Deum nunquam deponendæ causa, præteritorum eius beneficiorum, & potentiæ ac bonitatis infinitæ debita consideratio, & grata recordatio.

Aliæ eius causæ sunt, tum ipsa necessitas nostra, cui subuenire, Deo proprium est; tum pietas ipsa seruatorum Dei, quibus ipse seruientibus Deus semper inseruit. Nam extra necessitatem soli Deo confidere, tentatio est, non fiducia: & hominem impium, in sua impietate persistentem, à Deo omnia expectare, præsumptio est, non confidentia. Ad prius horum quod attinet, Christus Dominus eam ferè ob causam in solitudine & deserto sua miracula faciebat, ut in hoc Euangelio, & aliàs sæpe, vbi raræ & difficiles sunt sustentationes humanæ; quia illic Dei providentia subuenire consuevit, vbi humana defunt auxilia; & suos vult Deus non nisi à se pendere. Permisit Deus ad extrema deduci Ioseph, adeo ut pincerna quoque, *succedentibus rebus pro-*

Gen. 40. *feris, oblitus fuerit interpretis sui: solusque ab omnibus desertus, à nemine notus, in carcere iaceret.* Sed in eo articulo eum exaltauit. Huius rei alia exempla aliàs produxi-

Gen. 41. *mus. Ad posterius quod attinet, Abraham de prælio reuersus cum ampla victoria, nullam ab incircunciso Rege prædæ partem accipere voluit. Leuo, inquit, manum meam ad Dominum Deum excelsum, possessorem caeli & terra: quia à filio subtegitur usque ad corrigiam calcamenti non accipiam ex-*

4. Reg. 5. *omnibus quæ tua sunt: ne dicas, Ego ditavi Abraham. Sic Elizeus à Naaman Syro nihil voluit accipere: & Daniel dicit*

Dan. 5. *Regi Balthasar: Munera tua sint tibi, & dona domus tua alteri dæ-*

da.

Fiduciæ duplex virtus.

Exemplum.

Fiducia à tentatione & præsumptione distinetur.

Fiducia in necessitate.

Fiducia pioris Propria.

Gen. 41

4. Reg. 5.

Dan. 5.

Psal. 122.

da. Horum omnium vox illa erat; *Ad te leuavi oculos meos, qui habitas in caelis. Sicut oculi seruatorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum.* De-

Simile.

mus ergo fiducia nostra, & spei anchoram neque in terram, neque in mare, sed in caelum mittere. Paruuli, ubi primum aliquid aut laetum, aut triste illis offertur, statim in genitricis suae sinu absconduntur. Sic iusti in uersis euentibus ad Deum confugiunt, in prosperis, ut gratias agant, in aduersis, ut auxilium & consolationem petant. Hinc Dauid: *Sicut ablactatus est super matre sua, ita tribuitur in anima mea*, id est, quemadmodum infans in matris suae sinu proiectus, cessat plorare, cessat timere, neque alicuius rei curam habet, quia atas eius non patitur eum de aliqua re sollicitudinem gerere; sic iustus omnes suas curas in Deo deposuit, quia fides eius non patitur eum sollicitum & anxium esse: meminere enim quid Redemptor eius dixit, *Hae omnia adiicientur uobis.* Meminit quoque quam acerba infidelitatis nota hanc sollicitudinem perstrinxit, dicens: *Hae enim omnia Gentes inquirunt.* In ueteri templo panes propositionis semper stabant super mensam ante faciem Dei, die ac nocte, sine intermissione. Quo significatum est, sustentationem nostram semper esse coram Deo. De hoc argumento aliis in locis plura diximus, dicturi etiam postea.

Mat. 6.

Num. 4.

3. Cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.

Ciborum benedictio.

Mar. 14.
Luc. 9.

Benedictio mensae.

Locvs moralis de benedictione cibi ante refectionem. Quod enim hic breuiter Ioannes dicit, *Cum gratias egisset*, hoc alij Euangelistae paulo uerius & plenius referunt. *Marthaus sic: Aspiciens in caelum, benedixit, & fregit.* *Lucas ita: Acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, respexit in caelum, & benedixit illis, & fregit.* Ut iam nō sit dubium, quin haec gratiarum actio, ut diuus Ioannes loquitur, fuerit benedictio ipsorum panum & piscium per modum precationis, propter quam dicitur, quod *aspexit in caelum* ad largiorem omnium Deum; vel saltem cum benedictione creaturarum coniuncta. Lucas enim disertè dicit, *Benedixit illis*, scilicet panibus in manus acceptis. Docuit igitur hoc exemplum fideles omnes & pios, non prius mensae accumbere, quam benedictio creaturarū Dei fuerit praemissa: Benedictio, inquam, creaturarum, panis, potus, reliquique cibi appon-

stiri, & apponēdi: à qua benedictione maledicti haeretici abhorrent, ut in altero Promptuario ostendimus. Hanc creaturarum Dei benedictionem Paulus apertè docet: *Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per uerbum Dei & orationem. Sanctificatur autem* (ait sanctus Chrysostomus) *facta benedictione in nomine Dei, per signum crucis impressum.* Creaturam ergo natura sua bonam, benedictionis ut etiam sanctificamus, & ut non solum in natura usum, sed in Creatoris laudem seruiat, efficitur. Nam ideo benedictio & gratiarum actio apud euangelistas pro eadem sumitur, quia in ipsa benedictione & sanctificatione creature, Deo Creatori gratiae aguntur. Christus ergo gratias agit ante distributionem, ut nos doceat gratias Deo agere, & benedictione ac sanctificatione, seu, quod idem ualeat, consecratione ciborum ut ante refectionem. Sic in hunc locū Chrysostomus: *Cum tandem (inquit) quum sanaturus esset paralyticū, quum suscitaturus mortuū cum maris sedaturus tempestatem, non agit gratias Christus, hic autem agit? Ut ostendat ante cibum gratias Deo agendus.* Huius autem gratiarum actionis quāta uis sit, alio in loco doctissimus ille Pater docet: *Mensa (inquit) ab oratione lumens initium, & in orationem desinens, nunquam deficit, sed fonte largius omnia nobis afferet bona, ne tantum itaque praetermittamus emolumentum. Absurdum est enim, seruos quidem nostros, si quam appositorū partem à nobis accipiant, nobisque gratias agere, & cum benedictione recedere; nos autem tot bonis potentes, nec tantum honoris Deo rependere. Propterea namque multa tam in communibus, quam in priuatis rebus praeter sententiam nobis eueniunt, quoniam non circa spiritalia primum, tum uero circa secularia curā exhibemus.* Hac ille. *Qui hoc pietatis officium, quod ipse Christus nō neglexit, uel negligenter praetermittunt, uel oscitanter & perfunctorie, magis ex consuetudine quam ex animo, exercent; illo Propheta uerbo arguuntur: Leuate in caelum oculos uestros, & uidete quis creauit hac.* Certè ex hac gratiarum actione emolumentum illud ad nos peruenire, quod D. Chrysostomus designauit, Propheta Regius perspicue docuit his uerbis: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea; & labijs exultationis laudabit os meum.* Vbi posterius est causa prioris, ut alia lectio Hieron. miana habet his uerbis: *Tanquam adipe & pinguedine satiabitur anima mea, quum labijs exultationis laudabit os meum.* Praeceptū accepit uetus populus, ut, cum comederit, &

Dominic. 6. post
Pentec.
1. Tim. 4.Hamil. 12. in
1. ad Tim.

Hom. 41. in Io.

Hom. 79. ad pop.
Ant.

Esai. 4.

Psal. 62.

Deut. 2.

Satis

sariatus fuerit, benedicat Domino Deo suo. Diuus Chryso-
 stomus benedictionis mentis formulam ab Eremitis sui tem-
 poris recitari solitam commemorat, & eorum studium his
 verbis commendat: *Si illi qui ieiunando, humi dormiendo, vigi-
 lando, cilicium induendo, milleque aliis seipos castigant, haec
 etiam admonitione indigent: quando nos moderatè probèque
 viuemus, quibus mensa mille naufragiis referta proponitur,
 qui nec in principio manducandi, nec in fine, ad orationem ne-
 cessariè conuertimus.* Eleganter Tertullianus de hac veterum Chri-
 stianorum solenni pietate scribit: *Non prius discumbitur,
 quam oratio ad Deum prægustetur. Equè oratio conuiuio
 dirimit. Ita saturantur, ut meminerint etiam per noctem adorandum
 Deum.* Denique illud Apostoli hic locum habet: *Sine
 manducatis, siue bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in nomine Domini nostri
 Iesu Christi facite, gratias agentes Deo.*

4. Colligite qua superauerunt fragmenta, ne pereant.

Prodigalitas cauenda. **L**ocvs moralis contra prodigalitem, & de Dei donis
 frugaliter administrandis. Christus enim vt circa necessi-
 tates suorum iuuandas liberalis fuit, sic in superuacaneis
 prodigus esse noluit. Nam hac fragmentorum collectio,
 vt ad miraculi maiorem illustrationem faciebat, sic haud
 dubiè hanc quam dicimus frugalitatem docuit, Christus
 expressè hanc causam addente, *Ne pereant.* Sic de Manna
 noluit Deus vt colligerent filij Israel plus quam necessa-
 rium erat. Quid enim stultius, quam quod libenter facis,
 id ita imprudenter facere, vt diu facere non possis? Rectè
 & sapienter Plato, conspiciatus iuuenem, qui amplum pa-
 trimonium abligurierat, frustum panis in media platea
 sub vesperam comedentem, ait illi: *Si moderatè prandisset,
 melius cenasset.* Idem Agrigentorum luxum, qui magnè
 impensis edificabant, eodemque modo carnabant, taxauit
 dicens: *Agrigentini edificant quasi semper victuri, & comedunt
 quasi semper morituri.* Cui simile est quod Seneca de auaritia
 breuitate vitæ dicit: *Omnia tanquam mortales timetis, omnia tanquam im-
 mortales concupiscitis.* Hæc enim duo extrema summi vani-
 tate in dissimili morbo laborant. Nam vt auarus sic cumu-
 lum semper auget, quasi semper indigeret; & auctum te-
 tenaciter seruat, quasi semper eo fruiturus: sic prodigi-
 in vno luxu genere immortalitatem affectare, in altero
 mortem sibi præsentem statuere videtur; iuxta illud, *Com-
 datur.*

*Aelianus var.
 hist. lib. 12. Si de
 breuitate vitæ.*

damus & bibamus, cras moriemur. Phocion, Atheniensium *Esaiæ 55.*
 princeps, oblatam ei à quodam pecuniam, remittens, ro- *Exemplè.*
 gatus cur saltem filio sumendam non relinqueret, respon- *Brufonius lib. 8.*
 dit: *Si filius vitam morèque composuerit, viuet paterna* *cap. 9.*
*hereditate contentus: si prodigus fuerit, nec hoc argen-
 tum sufficet. Cui affine est, quod Crates Thebanus fecisse
 legitur. Magnam pecuniæ vim apud nummularios depo-
 nens, mandauit, vt si quidem eo mortuo, filij frugalem &
 sobriam vitam agerent, illis tota cederet; sin prodigè &
 luxuriosè viuere, nisi inde prorsus acciperent. Nempè
 diuitias comitatur luxus, luxus erit in tyrannidem, dum
 frænum migrat in cornua. Hoc vnum habet prodigalitas,
 vt nunquam sit sola, sed aliis vitiis innumeris comitata
 procedat, superbia, ambitione, gula, ebrietate, luxuria, rap-
 pinis, furto: quibus partim alitur & fouetur, partim exer-
 cetur. Non est arbor liberalis, cui omnes fructus ventus
 rapit; nec homo liberalis, cui vanitas omnia aufert.*

Lact. lib. 8.

Simile. --

5. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim co-
 phinos fragmentorum.

Locvs moralis de fructu beneficentiæ & liberalitatis
 erga egenos. Sicut enim inter Christi manus frangentis
 panes, multiplicati illi sunt, miraculo quidem, & opera-
 tione diuina; sic, dum frāgimus esurienti panem nostrum,
 dum abundantia nostræ particulas egētibus propter Deum
 & piæ causæ elargimur, operatione quadā & munificen-
 tia diuina fit, vt nihil nobis ea in re pereat aut deterreat,
 sed accrescat magis. Vnde in hunc locum D. Cyrillus Ale-
 xandrinus: *Liberalitas nobis hoc miraculo commendatur, &
 quasi magna voce dicitur, Quanto plura dabis liberaliter ac mi-
 sericorditer, tanto tibi plura largiùs confluent.* Sic & D. Paulus
 docet: *Qui administrat semen seminanti, & panem ad man-
 ducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & auget
 incrementa frugum iustitiæ vestre; vt in omnibus locupletati
 abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gra-
 tiarum actionem Deo.* Multa dicit Apollolus. i. quòd Deus
 dat semen seminanti, id est, dat diuiti facultatem largiendi:
 diuitiæ enim semen sunt beneficentiæ; & qui largitur, seminat.
 Vnde ibidem: *Qui parè seminat, parè & metet; &
 qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.*
 2. quòd panem ad manducandum præstabit, id est, homini
 Pars Hyemalis.

*Liberalitatis
 fructus.*

*In Ioan. lib. 3.
 cap. 12.*

1. Corin. 3.

G g erga

Psal. 115.

erga egenos liberali (*dispersit, dedit pauperibus*) semper necessaria suppeditabit, ne forte largiendo dubitet, quipiam fore quod ipsemet egeat. 3. quod non hoc tantum, sed & multiplicabit semen vestrum: id est, præterea ipse diticias vestras augebit, vt plura semper largiendi facultatem habeatis. 4. & augebit incrementa frugum iustitiæ vestrae, id est, in spiritualibus quoque vos ditabit, siue vt proprio benefaciendi animo semper sitis, siue vt mercedem à Deo gratiæ spiritualis recipiatis. 5. vt in omnibus locupletati, id est, tam in temporalibus, quam in spiritualibus, abundetis in omni simplicitate, id est, sine iactantia & vanitate: quæ scilicet largitio simplex, prompta, humilissima, operatur per nos, id est, medianibus nobis, quibus hæc largitio præstatur; gratiarum actionem apud Deum: quæ certè gratiarum actio eorum, quibus liberaliter propter Deum, tanquam egentibus, bene fit, tantam apud Deum vim habet, vt suos beneficos in aeterna tabernacula recipiant, id est, viam illis faciliorem ad cælum parent. Hæc est multiplicatio pannum frangentibus eos esurientibus. Quemadmodum enim frumentum in terram cadens (ait S. Basiliius) lucrum proicienti parit; sic & panis in esurientem proiectus multam in posterum tibi reddet utilitatem. Et quemadmodum quæcunque putei scaturiunt (ait Clemens Alexandrinus) exhausti in pristinam mensuram reuertuntur; & quo magis hauriuntur, eo citius replentur, aqua quoque puriori: sic largitur, quæ est bonus fons benignitatis potum sitientibus communicat, rursus augetur, & repletur, quemadmodum ad vbera, quæ inguntur, lac solet accedere. In his naturæ operibus voluit Deus ostendere hanc huius virtutis propriam quandam energiam & operationem. Hinc in Canticis dicit sponsus sponsæ: Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli. Confert Spiritus sanctus vbera lac proferentia, hæc illud lac fugientibus, quia videlicet misericordiam facere, liberalitatem erga pauperes exercere (hoc est enim verba lacte manantibus habere) est potius quiddam accipere quam dare; sane qui dando lucrantur. Hoc eleemosynæ & sanctæ liberalitatis lucrum, Redemptor noster verbis significantissimis expressit: Date, & dabitur vobis, Mensuram bonam, & conferatam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum. Ea quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Quæ verba alio in loco tractabuntur. Sic & Salomon docuit De primitiis frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur.

Luce 16.

Homil. in diuites auaros. Similia Pedagogi lib. 5. cap. 7.

Cant. 4.

Luce 6.

Proverb. 3.

horrea tua satietate. Et iterum: Fœneratur Domino qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei. Quare S. Franciscus eleemosynam vocauit nobilem prodigalitatem. Diuus Chrysostomus, artem omnium artium quæstuosissimam, quod tota Homilia de hoc argumento studiosè probat. Vnde & alibi verissimè scripsit: Nescis quod non tam propter pauperes, quam propter impendentes eleemosynas Deus instituit? Hoc certè D. Cyprianus ex multis Scripturis probat, ad remedium peccatorum, & in maximum commodum ipsorum diuitum, eleemosynæ mercedem à Christo repromissam fuisse Sed quia multi spiritu quodam Pharisæico (Pharisæi enim de contemptu pecuniarum disputantem Christum audirent, quia erant auari, deridebant illum:) has Scripturæ promissiones si non derident, certè parum credunt; sed suæ prudentiæ magis confidunt; exemplis poterit beneficentiæ seu tarditas, seu infirmitas, seu incredulitas iuuari. Vidua Sareptana, quæ in summa rerum omnium necessitate pascebat Eliam Prophetam, adeoque illi prius, postea filium panem parauit, hoc à Deo munus ac præmium accepit; ut hydria farina non deficeret, nec lecythus olei minueretur, & Reg. 17. Neque ad diem qua Dominus daret pluuiam super faciem terræ. Et tamen illa (ait B. Cyprianus) nondum Christum sciebat, nondum præcepta eius audierat. S. Ioannes eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus, iussit dari pauperi cuidam quindecim aureos; æconomus id nimium esse arbitratus, dedit tantum quinque aureos. Eodem die venit nobilis quardam matrona, & Episcopo obtulit in vsum Ecclesiæ quingentos aureos Quos ille accipiens, dixit: Dic mihi domina, an solos quingentos voluisti dare? Respondit illa: Verè, mi domine, volebam mille quingentos dare, & ita me in charta scripsisse putabam. Aperiens autem chartam hodie, vt iuxta illam pecunias acciperem, inueni tantum quingentos scriptos, & ideo nec plus attuli, nesciens qua Dei prouidentia numerus imminutus fuerit. Conuersus tunc ille ad æconomum suum dixit: Ecce tua auaritia mille nobis aureos perdidit. Occurrunt in via S. Germano, Episcopo Antiodorensi in Gallia, pauperes petentes eleemosynam. Consulit ille diaconum quantum esset in sumptibus. Tres tantum aureos esse respondit, quos statim præcipit Episcopus erogari. Ad hæc diaconus: Vnde victuri hodie sumus? Respondet ille: Pascet Deus pauperes suos. Tu quod habes præsta pauperibus. Diaconus, quasi

Proverb. 19.

In vita cap. 9. Homil. 37. ad pop. Antioche.

Homil. 37. ad pop. Antioch. in sermo. de elemos.

Luca 16.

Beneficentiæ rum seu tarditas, seu infirmitas, seu incredulitas iuuari. mercedes. Exempla.

1.

3. Reg. 17.

Vbi supra.

2.

In vita eius apud Surium.

3.

In vita eius cap. 11. apud Sur. tom. 4.

providus, duos erogat, referuat vnum. Dúmque agitur iter cœptum, veniunt post eos equites concitati, à Leporio spectabili viro missi, qui ducentorum solidorum munus obtulerunt. Deinde conuersus ad diaconum, ait: Accipe quæ traduntur, & intellige te fraudem fecisse pauperibus. Nam si totum quod dedi, indigentibus contulisses, remunerator noster trecentos hodie reddidisset. S. Marcellus non dormientium à nos, *lib. 7. cap. 10.* Abbas iussit œconomum suo, dare tribus Episcopis à captiuitate redeuntibus, quicquid auri habebat. Ille ex decem aureis nouem dedit, vno retento; volens fungi officio boni œnonomi. Venit paulo post ad Marcellum quidam, donans eum nonaginta talentis. Quibus acceptis, ait ad œconomum Abbas; Ecce, o auare, quis sit exitus tuæ parsimonie. Fecit vt vno talento minus acceperimus: decem vtique accepturi, si decem aureos dedisses. Hæc est mensura bona, conferta, cogitata, supereffluens, quam Christus promisit. Quod non semper illa mensura retribuitur, defectus fidei in Deum, hilaritatis in dando, misericordie erga proximos, & puri amoris Dei, in causa est; sed maximè hoc bonum impedit prudentia huius seculi, contra quam sic Chrysostronus disputat: *Si agricole penu sinum euacuant, & semina terra conuertunt, idque cum voluptate faciunt, spe maiora recipiendi se solantes; & quamuis sciant quod aeris intemperies, nonnumquam & terra sterilitas, & alia multa accidentia, vt locustarum exitus, & rubiginis insidia spe excidere faciant, attamen bona sese alentes, ea qua in promptuariis collecta sunt, dissipant, multo magis nos, qua absque usu recondita sunt, dissipare in pauperum usus conuenit.* Nam, vt alibi dicit, electio synas faciens in cœlo operatur, vbi nulla aeris inæqualitas, corruptio nulla ventorum est, vbi perire non potest quod seminatur. Hic est ergo vnus liberalitatis erga egenos admirabilis fructus (nam alios quoque habet, de quibus est alius dicendi locus) vt magno cum scœnore ac luere exerceatur.

In vita eius apud Surium, tom. 1. pa. 102. 4.

Mercēs beneficentia cur non semper retribuitur.

Homil. 55. in Genesim. Simile.

Homil. 1. in Matih.

6. Cùm cognouisset quod venturi essent vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.

Locus moralis de fuga gloriae, & de humana laude peracto bono opere, statim fugienda. Christus enim hic

facto suo exemplum se sequentibus præbens (ait S. Gregorius) *Cur pastorali. part. 1. cap. 3. Exempla.* Rex fieri noluit, ad crucis vero patibulum sponte peruenit. Gloriae cupido semper quidem animæ periculosa est, sed opere bono peracto maximè cauenda, quia tunc maximè insidiatur. Magni illi Sancti, Benedictus, Antonius, Egidius, Marcus Marcellus, Iudocus, Eulalius, Hilarion, & alij, vbi clarescere alicubi ceperunt, & sanctitatis opinionem habere, statim summa contentione fugientes, ignota loca petebant. S. Dominicus rogatus cur in Carcaffona dicecesi libentiùs moraretur quam in Tolosana, vbi tot hæreticos conuerterat, sapienter respondit: In Tolosana multos inuenio qui me honore afficiunt, in Carcaffona omnes me impugnant. Animalia quædam, ne inueniri possint, vestigia sua circa cubile confundunt, & vulpes saltibus, non gressibus, suum antrum ingreditur. Sic virtutem, ne pateat ad vanam gloriam, dissimulare & tegere oportet. Ac riuus quippe honores debitos boni fugiunt, quam indebitos improbi ambiunt. quod alio in loco tractauimus, sed hic plura, prout Deus dabit, proferemus. S. Ioannes Canonicus regularis in Anglia ante annos ducentos, inclusam quandam, vt spiritibus eius colloquiis frueretur, visitauit. Illa post prima verba visionè se illa nocte vidisse affirmauit, de aquila circumuolante cum chartula in rostro, cui inscriptum esset, *Iesus est amor meus.* Tu verò Pater, inquit illa, hæc aquila es, pro excellentia tuorum meritorum. Quod ille audiens, Nos quidem, inquit, eo animo huc accessimus, vt mutuis colloquiis Dei gratiam nobis conciliaremus: at nunc, vt video, malus dæmon, vitiatorum nostrorum sagax explorator, per hos inanes sermones in animos nostros aditum sibi parat. Atque his dictis, statim abiecit. Verè enim sicur tinea ex veste nascitur, & eandem corrumpit atque credit, ita vana gloria ex virtutis materia nascitur, & virtutem corrumpit, & omni vera laude ac fructu priuat. Sicur enim dementissimum esset, pretiosis gemmis atque lapillis ruinosi alicuius parietis rimulas implere atque fulciscere, sic pro virtute humanos fauores desiderare, & rem cœlo dignam, vili pretio venalem exponere. Quare vanam gloriam, *Spiritualium opum latrõnem* rectè vocauit S. Basilus. Quantum autem hominum fauor virtuti noceat, hinc aduertes: quod qui ab omnibus laudatur, nescit seipsum, quem ab omnibus cognoscat, qui autem ab omnibus contemnitur, nouit seipsum, etiam à nemine cognoscat. *Exemplum.*

In vita eius lib. 4. cap. 10.

Simile.

Domin. 3. Aduent. text. 2. & Domin. 3. post Epiphani. text. 1. Exemplum. In vita eius apud Surium, tom. 1. pag. 68.

Similia.

Constitut. mon. cap. 11. De contempt. mundi, part. 1. cap. 30.

Cassianus institut. monast. lib. 4. cap. 30.

In vita eius per Ioan. Diac. lib. 1. cap. 44.

Lib. 1. cap. 6.

Simile.

Simile.

Erasmi. libr. 8. Apophth. Volaterran. lib. 26. & Aelianus lib. 4.

Honores quāto maiores, eo maiora mendacia.

Abbas Pinufius, celebris in Ægypto Pater, in partes Thebaidæ clam fugit ad cœnobium Tabennesiorum, ubi post multas preces, & magnam difficultatem, vt nouitius secularis recipitur, & hortu curando sub iuvene prefecto addicitur, ibique triennio in maxima humilitate vixit: donec tandem agnitus, ad monasterium suum reduceretur. Vnde iterum in Palæstinam fugiens, & vt nouitius ieruisiens, iterum agnitus, secundo reducitur. Tanta erat in hoc sancto viro fugiendæ gloriæ cupido, exēplo Redemptoris nostri, qui fugit in montem solus, rapiendus à populo in Regem S. Gregorius Rom. Pontifex, antea monachus Benedictinus, quum in Summum Pontificē eligeretur, quia palam repudiare integrum non erat, nec ab vrbē recedere tutū potuit, in dolio se condi & exportari fecit. Cum proximi montis vastam solitudinem penetrans, antrum quoddam adiit, satis ibi se latere sperans. Cæterum quum quæreretur, lucida nubes loco incubens prodidit latentem. Inuenus ergo, in sedem quam fugerat, inuitus euehitur. Vide plura huius rei exempla apud Marcum Marulū. Honorem autem fugiunt boni, & verē timentes Deum, propter multa ex eo peccatorum pericula. Sicut qui in excelsa aliqua turri positus, homines humi ambulantes desuper intuens videtur sibi coruos, non homines videre, oculis ex longa distantia obiecti debilitatis; sic in honore sublimi constitutis accidit, vt ordinis inferioris homines contuentes, sibi ipsi præ illis magni, & vt loco sic merito excelsi videantur, alios verò, vt loco, sic virtute & prudētia inferiores existimant, atque contemnant: quæ vt est magna vanitas & ineptia, sic maxima corā Deo impietas. Christus ergo hic fugit honores, non vt sibi, sed vt alijs (uos exēplo docere vult) periculosos. Est quippe in illis magna deceptio visus, non secus quàm in prestigis accidit. Quem admodum enim imago, quanto artificiosius depicta, rem, cuius est imago, magis ad viuum representat, tanto mendacior & fallacior est, quia tanto magis intuenti persuadet non imaginem, sed rem ipsam esse quam videt; sicuti Apellus Bucephalus aliam equum ad hinnitum concitauit, & ad Zeuxis depictas vas aues atulolarunt, ipsumque Zeuxum Parrhasij alterius pictoris linteum decepit (depictum enim in tabella linteum, verum esse existimans linteum, detraxit iussit, vt, quid in tabella pingeretur, cerneret) sic omnia honores huius mundi quāto maiores sunt, eo maiora sunt mendacia.

mendacia, & deceptio maior; quia eo magis videntur veri esse, quum non veri, sed verorum imago sint, & illius solidi honoris representatio quædam, quam vera virtus meretur: quæ certè non est huius vitæ, vt pote fluxa & caduca, malis ac bonis communis, apparens tantum & externa, sed alterius vitæ, *quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.* Sic enim omnem huius mundi gloriam Scriptura Dei baptizauit: *Vmbra est & vapor ad modicum patens.* Nam vt vmbra corpus, sic virtutem honor sequitur, idque fugiētem, sicut fugit ambientem. Et vt vmbra cuiuscunque corporis vmbra sit, seu candidi, seu nigri, seu viridis, seu flauis; ipsa semper non nisi nigra est, & quædam vacuitas, nō subsistens aliquid: sic omnis huius seculi gloria, quacunque tandem ex re nascatur, seu vera virtute, seu mundi bonis, non nisi vmbra est, & inane quid, sola opinione consistens, siue eius qui honoratur, siue eius qui honorat. Qui famens putat se comedere, non satiatur, quia cibus substantia est. Qui cupit & putat se honorari, quum non honoretur; perinde gaudet ac si honoraretur, quia honor non nisi opinio est.

2. Cor. 9.

Iacobi 4. Similia.

EVANGELIVM DOMINICÆ

PASSIONIS.

MICEBAT Iesus turbis Iudeorum & principibus Sacerdotum: *Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt igitur Iudæi, & dixerunt ei: Nonne benedicimus nos quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Respondit Iesus: Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam meam. Est qui querat, & iudicet. Amen amen dico vobis: Si quis sermonem meum seruauerit, mortem nun videbit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia demonium habes. Abraham mortuus est. & Propheta: & tu dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum. Nunquid tu maior es patre nostro*

Ioan. 8.

Abraham, qui mortuus est? Et Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est: & non cognovistis eum, ego autem novi eum. Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo. Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum. Vidit, & gavisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eum: *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Dixit eis Iesus: Amen amen dico vobis, quia antequam Abraham fieret, ego sum. Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiit de templo.

PERICOPE moralis huius Evangelij.

1. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* De peccati turpitudine, infamia, gravitate.
2. *Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Propterea vos non auditis, quia te Deo non estis. De audiendo verbo Dei.
3. *Nōne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes?* Respondit Iesus: Ego demonium non habeo. De contumeliis & maledictis patienter ferendis.
4. *Ego non quero gloriam meam: Est qui querat, & iudicet.* De debitis honore Christi & ministrorum eius in hac vita, & de Dei iudicio aduersus contemptores.
5. *Si ego gloriam meam quero, gloria mea nihil est.* Contra propriis laudis appetitum.
6. *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternū.* Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia demonium habet, &c. Contra maleuolum & temerarium iudicium, quod omnia in pessimam partem interpretatur.
7. *Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum.* Contra iram.
8. *Iesus autem abscondit se, & exiit de templo.* Documentum quadruplex. 1. De veræ charitatis officio. 2. De moderatione seruanda in potestate. 3. De non vlciscendo proprias iniurias. 4. Declinari posse persecutiones personales.

I. *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Peccati turpitudine & enormitas.

Ioann. 7.

LO C V S moralis de peccati turpitudine, infamia, gravitate. Christus Dominus, qui infirmitates humanas tulit, paupertatem professus est; ignorantia opinionem non excusauit, quum obiceretur, quod literas non didicisset; solum peccatum, aut peccati suspicionem exhorruit. Prouocat aduersarios, inuidos, atque maleuolos, ut

est, occultatissimos: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Nec minimam peccati notam, aut maculam, aut labem sibi aspergi patitur. *Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelso calis factus.* Sed sanctus hic Pontifex suo sacrificio nos sanctificauit, ut & nos essemus sancti, innocentes, impolluti, vna oblatione consummavit in æternum sanctificatos. *Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes. Dedit enim semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Denique quos prædestinavit conformes fieri imagini Filij sui, hos vocauit, iustificauit, & glorificauit. Debemus ergo & nos, ut à Christo Redemptore nostro sanctificati, ut tanti capitis membra, ut tam excellenti imagini conformes, peccatum exhorre, execrari, abominari. *Tanquam à facie colubri fugerit peccatum,* ait Sapiens. Et vide quid sit peccatum, quanta pestis, quantus horror, qualis turpido. Peccatum omnino bono opponitur, vtili, honesto (delectabili, ideoque summo) malum est. Vtili opponitur, quia maxime damnosum, ut quod summo bono nos priuat, qui Deus est. *Peccata vestra diuiserunt inter me & vos.* Hoc autem quale, quam inexplicabile damnum est! Sicut aduersus viduam omnes infere insurgunt, quia neminem habet qui eam defendat, sic omnes demones, & omnes creaturæ insurgunt aduersus animam Deo destitutam. *Qui quarebant animam meam, concilium fecerunt in vnum, dicentes, Deus dereliquit eum: persequimini, & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.* Sicut nauis quæ clauo, malo, ac gubernatore sublatis, validissima tempestate iactatur, fluctibus ac flatibus cedens, huc illucque agitata, tandem scopulo illisa frangitur: Sicut ciuitas à truculentissimis hostibus obfessa, nulloque aut militum, aut murorum præsidio cincta, in qua etiam intrus ciues ipsi hostilibus inter se odijs dimicant, direptioni est proxima: Sicut excellens virginis pulchritudo, quæ inter multorum adolescentum greges vitam agit, cuius etiam lateri indiuiduus comes germanus frater adhæret, sed ita improbus, ut eam semper ad turpitudinem prouocet, in summo versatur violandi discrimine: Eodem plane modo misera anima, Dei amicitia & gratia per peccatum destituta, innumeris tentationum fluctibus exponitur, naufragio proxima; ab hostibus suis, demone, mundo, carne diripienda, in prædam datur; infestis demonibus,

germana etiam carne sollicitante, violanda prostituitur. Quemadmodum discedere Rege, omnes qui in curia versantur, omnes domestici Regis pariter discedunt, & curia transfertur; ita cum Deus discedit ab anima, omnes Angeli custodes, omnes amici curiæ cælestis eam deserunt, imo & bona opera omnia, tam quæ olim in statu gratiæ fecit, quam quæ tunc moraliter bona facit, omnia apud Deum mercede carent, omni merito euacuantur. Sic Propheta: *Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem; omnes iustitiae eius, quas fecit, non recordabuntur.* De curiæ cælestis quod diximus, docet sanctus Basilius: *Veluti fumus abigitur, & foetidus odor columbas expellit; sic Angelum vitæ nostræ custodem abigit graucolens peccatum.* Certè quum Hierosolyma à Romanis obsidenda erat (in qua obsidione euertæ est paulo antè quàm Vespasianus cum exercitu veniret, audita vox Angelorum ait: *Migremus hinc.* Porro vno peccato omnia alia bona opera nobis perire, & nullum emolumentum adferre, docet Apostolus his verbis: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam (quæ duo maxima sunt virtutum opera) charitatem autem non habuero (qua excidit omnis qui lethaliter peccat) mihi mihi prodest.* Quemadmodum mancipium, quicquid operatur, non sibi, sed domino suo operatur, in domini commodum, non suum, laborat: sic peccator, si qua bona facit, totum in diaboli obsequium cedit, cuius per peccatum seruus est, vt alio in loco ostendimus. *Omnis enim qui facit peccatum, seruus est peccati.* Peccatum autem opus diaboli est. Huic damno vix vllum comparari potest. Si mercator quispiam post longinquam & periculosam nauigationem, ex ipsis fortasse Indijs, multis reportatis mercibus, auro argentoque multo, statim vno postreditum die, ludo alicui totum exponat, & vnica sponse, aut alexa iactu, totius lucri iacturam faciat; nõne hunc hominem omnes & demeritissimum & miserimum pariter pronuntiarent? At eo loco, multoque peiori est, qui post multas virtutes magno labore cõfectas, multaque in celo congesta merita, propter vnus lethiferi peccati voluptatem breuem, omnium iacturam facit. Sicut enim miles (ait S. Chrysostomus) *si toto corpore fuerit armis vestitus, & vnã partem habuerit nudam, nihil ei prodest quod totus fuerit vestitus, si per illam vnã partem eum sagitta percusserit sed sic cadit, ac si totus fuisset nudus: sic Christianus, si iustitiam fecerit, &*

Ezech. 18.

6.

Homil. in

Pla. 33.

Iosephus de bello
Iudaico, lib. 7.
cap. 12.

1. Cor. 13.

Simile.

Ioan. 9.

Simile.

Simile.

Homil. 1. 1. op.
imperf.

in vno peccauerit, similiter peccator statuitur, ac si semper peccasset. Hæc ille, quo ad damnũ scilicet vitæ æternæ, & ad reatum mortis æternæ, iuxta illud diui Iacobi: *Qui offendit in vno factus est omnium reus.* De hac re superius plura diximus. Nihil ergo peccato damnosius. Meritò sanctus Cyprianus scripsit: *Hoc sunt peccata lapsis, quod grando frugibus, quod turbidum sidus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod nauigijis ianua tempestas.* Omnes scilicet bonorum operum fructus destruit, animi facultates corrumpit, totum hominem ad interitum ducit. *Quasi rhophæa bis acuta omnis iniquitas: Eccl. 21. plaga illius non est sanitas,* ait sacra Scriptura. Omnes quippe corporis morbos (de quibus tamen curandis ita solliciti sumus, vt nihil magis) hic animi morbus, peccatum, multis modis superat. Quemadmodum enim periculosior est tempestas quæ vetat in portum appellere, quàm ea quæ cohibet à nauigando; & leuius malum est, aliquod impedimento retardari in via, quàm in fine itineris excludi à ciuitate clausis ianuis: sic peccatum mortale, quod prohibet ab ingressu cæli, infinitè maius malum est, quàm corporis morbus, qui impedit tantum actionem virtutis. Nec quispiam miretur, si ex vno aliquo mortali peccato tanta calamitas accedat, quum ad beatitudinem comparandam non vna virtus, sed multorum mandatorum obseruatio sit necessaria. Virtus enim ex tota causa est, vitium autem ex quolibet defectu. Vt scopum attingas, punctum tibi ferendum est: vt à scopo aberres, lata patet via, ad dexteram, ad sinistram; procul, tardè. Exiguum absynthium amaritudinem suam multo melli citò impartit: mel duplo maius, absynthio dulcedinem non infundit. Paruo lapide submoto, flumen totum in pronum trahitur: eiusdem impetus fortissimo etiam aggere cohiberi vix potest. Sic vnum peccatum totum hominem perdit, vt alias latius est dictum. Accedit ad hæc maxima damna, quòd ipsa anima per peccatum ita vel debilitatur, vel corrumpitur, vt vires ac facultates non gratiæ tantum diuina auferat, sed naturales quoque vehementer imminuat. *Quemadmodum enim per morbum (ait sanctus Basilius) in corpore appetitus deiectio, & ciborum insuauo fastidium; sic in animo, circa explenda mandata Dei pigritia ac lètitudo ex peccato generatur.* Hinc & D. Gregorius scripsit: *Peccatũ suo pondere in aliud trahit, nisi penitentia deleatur.* Hæc ob causã vocatur à Propheta, *Talentum plumbi:* ita hominem deorsum tendere

Ser. 8. de lapsis.

Eccl. 21.

Simile.

Peccatum vnum cur perdat, quum non nisi ex multis virtutibus sit salus.

Similia.

1.

2.

3.

Simile.

In Reg. suo disput. ad q. 174.
In Ezech. 18. 11.
2. ash. 3.

fa

Simile.

facit, & in terrena depressum tenet. Hinc quoque sanctus Bonaventura, peccatum putredini in fructibus aut carnis comparat. *Sicut putredo, inquit, aufer pomum decorem, colorem, odorem, & saporem; sic peccatum auferit anima decorem vitæ, odorem famæ, valorem gratiæ, & saporem gloriæ.* Ad quæ singula explicanda latissimus patet concionatori campus.

* In diata sal. c. 3.

Peccatū animæ decorem auferit.

Simile.

De primo & quarto aliquid annotabimus. Secundum per se patet, & in secundo puncto tangetur. De tertio iam diximus. Peccatum decorem vitæ perdit, quia efficit, ut qui antea Dei filius, Dei amicus, Deo coniunctus, ideoque honorabilis erat, nunc contrā diaboli filius, & mancipium, ideoque abiectissimus fiat. Barba in facie hominem honorat; sed si barbæ tonsor eam absciderit, conculcatur & despicitur. Sic anima Deo coniuncta, honorabilis Dei spōsa est; ab eo per peccatum separata, despiciabilis est ut barba resecta, ad nihil utilis, nisi forrē ad ignem. Hanc maximam infelicitatem expressit Propheta: *Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum: quæ sunt inter ligna siluarum? Nunquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas? Ecce igni datum est in escam.* Vineæ in Scripturis anima comparatur, & Christus nos vocat *palmites suos*. Solo autem vitis ex omnibus lignis, nisi fructum adferat, prorsus inutilis est, nisi ut mittatur in ignem. Et ut vitis fructum ferens, omnium est arborum fructuosissima; non ferens; omnium ineptissima: sic anima humana virtutem colens, & Deo coniuncta, res est speciosissima; peccatis dedita, res est turpissima, & quavis creatura deformior. Sicut vinum est quidem remedium efficax contra cicutam; sed si pariter utrunque commisceatur, vis veneni fit immedicabilis eo quod ex vini calore citius cor penetrat: sic fides accepta, & gratia Christi, est contra peccatum remedium proprium & efficacissimum; sed si nostra ingratitude & negligentia, cum accepta gratia peccatum miscemus, vis peccati est immedicabilis: & ut Apostolus loquitur, *Impossibile est renovari per penitentiam*, id est, valde difficile, sicut venenum vino mixtum difficilimē curatur. Hinc fit, ut nulli sceleratius viuant, quàm impij Christiani. Sic decorem vitæ tollit peccatum: saporem gloriæ tollit, quia gloria cælesti nos penitus priuat. Quod ineffabile damnum ut intelligi facias

Ezech. 15.

Ioan. 15.

Simile.

Simile.

i. ebr. 6.

Peccatum saporem gloriæ tollit.

Exemplum. Plowarch. in ii. de

ad populo, hoc exemplum proponere L. simachus, Macedoniæ Rex, inter Scythas bellum gerens, quum siti grauissi-

ma constrictus, sese pariter atque exercitum hostibus dedit, ac deinde frigidam bibisset aquam, *Dij boni, inquit, quam brevis voluptatis gratia quantum regnum amisi!* Sic dicat omnis peccator, peccati voluptate transacta: O quàm brevis voluptatis gratia regnum cælestē amisi! Dicat & respiciat, ac per penitentiam resurgat, nec rursus tali se periculo exponat. *Quemadmodum enim* (ait sanctus Chrysostomus) *qui gravitate capitis ebrietateque tenentur stultè similiturque feruntur quamvis præcipitium, & aliud aliquid simile subit, infra concidunt incaute; sic qui corrumpit in peccatum, veluti prava ebrietate, actionis desiderio detenti, nesciunt quid faciunt, non præsentia, non futura prævidentes.* Porro quàm sit res damnosa peccatum, docet illa Scriptura quæ dicit: *Omnis qui comederit vinam acerbam, obstupefcent dentes eius.* Peccata sunt vva acerbæ. Peccatorum dentes sic obstupefcent, ut non possint eius suavitatem sentire, de quo dicitur: *Gustate & videte quàm suavis est Dominus. Cuius dentes ex vva acerbæ manducata obstupefcent, videt alios panem manducantes. Laudare potest quod videt, manducare non potest.* Sic qui suis se diu pavit peccatis, laudat verbum Dei, & non facit. Quæ ablynthio est ebrius, amaritudinem eius non sentit. Sic quos peccati cupiditas ac voluptas inebriavit, amaritudinem eius non sentiunt. Venenum in vase aureo, ipsam vas non corrumpit: at peccatum tale venenum est, ut vas suum pretiosissimum animam perdat. Vipera non interficitur suo proprio veneno, nec basiliscus, nec aliquis alius serpens. Solum peccatum subiectum suum ad interitum ducit. Atque hæc de peccato, quatenus damnosa res est, & bono vtili contraria.

Nunc aliquid dicendum est, quatenus peccatum bono honesto contrarium est, quàm sit res per se turpis & vitiosa. Turpitudine peccati ex eo solo se ad oculum manifestat, digitoque palpandam præbet, quod semper latere vult, & latebras quærīt iuxta illud Saluatoris: *Qui male agit, odit lucem; & non venit ad lucem, ne arguantur opera eius.* Adam vbi primū peccavit, abscondit se à facie Dei, & cooperuit se folijs figi, & fecit sibi perizomata. Quum David vxorem vitæ violasset, eaque concepisset, vide quot modis tegere conatur peccatum. Vriam ab exercitu ad se vocat; ut in domum suam eat, iubetur; cibo regio alitur & inebriatur, ut vxoris desiderio incalescat: quumque nihil horum succederet, bonus Vrius præcepto Regis interficitur. Quid necesse

tuenda bona vvalerudine.

Hom. 1. de peni. Simile.

Ter. c. 31.

August. in Psal. 48.

Simile.

Greg. Moral. in 1ob. li. 30. c. 15. Dissimilia.

Peccatum, res turpis & vitiosa.

Ioan. 3. Exempla. Gen. 3.

2. Reg. 11.

neceſſe erat, Regē circa priuati & gregarij militis iniuriā tam eſſe ſollicitum, niſi quia rem infamem ſciebat peccatum eſſe: Vt qui laborant, non affectant haberi vlceroſi, ſed magis fugiunt videri quā eſſe, ſic peccatores omnes: nec adeo quiſquam impius eſt, vt, eſi in factō impio fortē non erubefcat, de ipſa tamen impietate non pudeat, aut in caſu bi placeat. Diogenes videns adoleſcentulum quendam in popina, ex pudore intrō fugientem, *Quo interius, inquit, ſu- geris, hoc magis eris in popina*: Ita vitioſi, quo magis abduunt ſeſe intra ſeipſos, hoc magis ſunt id quod ſunt. Turpitudinem peccati, ſeruitus ipſa cupiditatum peccato intricata demonſtrat. Qui enim ſuis cupiditatibus & peccato ſeruiunt, ſunt ſerui ſeruorum omnium iuſtorum & bonorum, luſti enim & boni omnes ſecundū rationis & veræ pietatis regulam, cæcam ſuam voluntatem dirigunt, & vt recte rationi ac pietati obſequatur, faciunt. Atqui improbi omnes ſuæ voluntati ſeruiunt. Eius igitur ſerui ſunt, qui à iuſtis ſeruituti ſubiicitur. Singulorum ſerē peccatorum turpitudinem hiſ verbis diuus Auguſtinus deſcribit: *Con- ſtat auaritia, diſtendit ſuperbia, conſumit inuidia, inflammatur concupiſcentia, infeſtat luxuria, deboneſtat gula, ebrietas exci- fundit, detractio lacerat, ambitio ſupplantat, rapacitas obur- gat, diſcordia diſſipat, ira perturbat, leuitas diſſoluit, torpor oppri- mit, hypocriſis fallit, aduſatio frangit, ſauor attollit, calumnia pungit*. Hæ ſunt vitiorum deformitates, quibus anima pec- carix, in varias cupiditatum laruas miſerē diſtracta, ſu- datur.

Peccatum, res
triftis & acer-
ba.
Conf. lib. 1. c. 12.
Ierem. 2.
Iob 15.
Simile.

Iam verò bono delectabili ſic omne lethale peccatum contrarium eſt, vt, quum non niſi voluptatis cauſa peccent homines, in ipſo tamen peccato omnia triſtiſſima inueniant. *Voluiſti Domine, & ita eſt* (ait ſanctus Auguſtinus) *omnis animus inordinatus ſibi ipſi ſit pœna*. Vnde ſic per lere- miam Deus loquitur: *Scito & vide quā malum & amarum eſt dereliquiſſe te Dominum Deum tuum, & non eſſe timorem mei apud te, dicit Dominus*. Huius amaritudinis vna & maxi- ma pars eſt remorſus conſcientiæ, qui etiam deploratē im- pios non finit conquieſcere. *Cum tē diebus ſuis impius ſuper- bit, & numerus annorum incertus eſt tyrannidis eius. Sontuſter- reus ſemper in auribus illius; &, cum pax ſit, ille inſidias ſuſpici- tur*. In omnibus ærumnis quas paſſus eſt Iob, nunquam defuit qui malum nuntium ei afferret. In omni peccato malum nuntium a deo, quod conſcientiam mordeat. Sicut

qui malum vinum bibit, cuius malus guſtus niſi in fine ſen- titur, interim dum bibit, bene ſe habere videtur, ſed ſcor- pionem in cauda agnoſcit. *Fauus diſtillās labia meretricis, ſed noniſſima eius amara quaſi abſynthium*. In Ægypto filij Iſraël vix allia & cepas deguſtarunt, quum ſtatim lachrymæ per oculos defluerunt. *Adhuc cibus erat in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos*. Ibi quidam externa vindicta, ſed typos in- ternæ, quæ nulli peccato deſit. Amon, ſtuprata ſore Thamar, ita eam ſtatim horrori habuit, vt conſpectum eius ferre nequieuit. Eſt quippe peccatum inſtar vlcetis prurien- tis, quod, dum ſcalpitur, delectat, poſtea cruciat: inſtar fe- bri aſtuantis, qui frigidam bibens, ſtatim releuari videtur, ſed mox maiore multo moleſtiam ex noxij humoris cru- ditate incurrit: denique inſtar ebrij, qui in ebrieta e multa mala perpetrat, quorum ad ſe quum redierit, vehementer eum pudet ac pœni. et. Fratres Ioseph, in Ægyptum de- ſcendentes, quā primū vexari cœperant, recordantur peccati ante annos viginti perpetrati, dicentes: *Merito hæc patimur, quia peccauimus in puerum*. Rurſum quū ſecunda vice deſcenderent, & Ioseph ad primū eorum conſpectum vi- ſo fratre Beniamin, eos introduci in domum iuſſijet, de quo alij gauſi eſſent; illi, adhuc malè ſibi conſcij, vehementer timue- runt: *Exterriti dixerunt mutuo: Propter pecuniam quam reculi- mus prius in ſaccis noſtris, introducti ſumus, vt deuoluat in nos calum- niam, &c.* Sic ait ſcriptura: *Vermis impiorum non moritur*. Et iterum: *Iudicium Dei comprehendit eos. Non erit fuga eis, & rarus: Fugit impius nemine perſequentē, & adhuc ſemel: Cor impij quaſi mare ſeruens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum*. Ac denique: *Contritio & inſelicitas in viis eorum: viam pacis non cognouerunt*. Poſtre- mo hæc eſt. *Vna acerba, quam qui comedit, dentes eius obſtupeſ- cunt, vt ſuprà dictum eſt. Qui per obſcuram noctem iter faciunt, eſi nihil metuendum occurrat, metu tamen perpetuo concutiuntur; ſi qui ſcelus aliquod admittunt, eſi nemo id videat, nemo reprehēdat, omnia tamen formidant, omnia ſuſpicantur, perpetuis conſcientiæ ſtimulis agitati, Pec- catum ſanicus eſt, pœna ferrū eſt medicinale. Sicut igitur ſani- em habens, eſi ſecatur, malè habet; & cum non ſecatur, tunc eſt in maioribus malis: ita peccans, etiā ſi puniatur, eſt miſer; & tūc maximè miſer, cum nō puniatur. Et ſicut ſplene & intercutē laborātes, cum larga fruuntur menſa, & frigida potione, & delicatis ferculis & ſaporibus, tunc præcipuè omnium*

Simile.

Plutarch. in
Moral.
Apophtheg-
ma.Peccati ſerui-
tus.

Med. c. 4.

Peccatum, res
triftis & acer-
ba.
Conf. lib. 1. c. 12.

Ierem. 2.

Iob 15.

Simile.

479

Prou. 5.
Exempla.

Num. 11.

2. Reg. 13.

Similia.

1.
2.
3.

Exemplum.

Gen. 4.

Gen. 43.

Eſai. 66.

Amos 9.

Eſai. 57.

Pſal. 13.

Simile.

Chryſ. hom. 4. in
Ioban.

Simile.

Idem hom. 6. ad
pop. Ant.

Simile.

omnium sunt miserrimi, deliciis morbum augentes: sic qui cum iniquitate deliciis fruuntur. Dicit Propheta: *Parturit iniustitiam, concepit dolorem, peperit iniquitatem.* In quæ verba Chrysoſtomus: Non est hic partus, qualis in mulieribus, sed potius qualis in viperis, quæ utrum disfrumpunt, & latera dilaniantes fœtus procedunt. Ita enim in fraudibus & iniustitia inexplicabilis est, quem improbi sustinent, dolor & molestia. *Omnes dies pauperis* (ait Sapiens) id est peccatoris, mali, id est, laboriosi, *secura mens quasi iugentium.* Homini in peccato mortali existenti, etiam cadui lictores videntur. Si fulgurat, statim arbitratur se fulmine feriendum, dicit Deus impiis: *Ponam faciem meam contra vos, & fugietis nemine persequente.* Et rursum: *Dabit pauorem in cordibus eorum. Terrebit eos sonitus solis volantis.* Non potuit significantius terror conscientie impiorum exprimi. Exemplum de Cain. *Ecce* (inquit) *eiecit me hodie à facie terræ: omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.* Et tamen solus pater eius Adam tunc superuixerat. Tanta est timoris & stimuli conscientie vis. Porcus quam primum tangitur, immaniter clamat; quod cætera animalia non faciunt. Ratio est, quia quum nihil habeat vsui humano vtile nisi carnem, non lanam, non pellem, non plumas, nec necem se peti instinctu nature formidat. Sic impius ad omnem mortis suspicionem immaniter trepidat, quia nihil nisi cadaver habet, anima iam dudum mortua. Qui uxorem domi verbosam & molestam, perpetuoque rixantem patitur, obambulat sæpe in foro ita lætus ac hilari vultu, ac si nihil pateretur, quum domi vitam agat quam morte molestiorem. Sic impius utcumq; in mundo triumphans, domesticum suum malum circumfert, conscientie in carnificinam, quam ipse solus sentit: sicut Paulus Amilius, qui factò cum vxore diuortio, amicis factum admittentibus, ostensis etiam nouis quos ferebat calceis, respondit: *Qua me parte premit calceus, nemo vestrum uideat, ego sentio.* Certe nullum huic malum magnitudine comparari potest. *Quemadmodum enim, qui rigente sèbri perfrigescunt, aut æstuante exuruntur, acrius infestissime afficiuntur, quam qui externum aut frigus aut calorem patiuntur; sic obtusiores tristitias habent fortuita & temeraria, ut pote aduentitias; quam praua conscientia quæ animum intus urit, sicut vlcus in corpore.* Chilon Laacedæmonius sæpe in ore habebat, *Dammum turpi*

Psal. 7.
Simile.

Prov. 15.

Leuit. 26.

Exemplum.
Gen. 4.

Simile.

Simile.

Plutarch. in
Paulo Aemil.

Simile.
Plur. li. de tran-
quæ. animi.

.. *Apophteg.*

semper præferendum esse. Illud enim semel dolere, hoc semper. Pythagoricus quidam, emēs à furore calceos, quum in promptu pecuniam non haberet solutionem in crastinum differt: quò cum venisset satisfactum, audit furorem esse defunctum. Domum lætus redit propter lucrum inexpectatum. Verum cum sceleris conscientia subinde torqueatur, arreptam pecuniam in futuri domum proiciens, ait: *Mihi soli uiuis, qui alii omnibus defunctus es.* Hoc ergo solum malum, si solum esset, facile ostendit, quàm sit res tristis & amara, peccatum. Aliis etiam nominibus triste est, quia pœnam adfert æternam, quia animi vires debilitat, sensualitates auget (vnde Iob, *Factus sum mihi metipsum grauis*) quia non sine magnis curis & laboribus cupiditates explentur, de quibus aliàs. Propter tam variam peccati malitiam, qua omnis generis bono contraria est, idcirco summum quoddam & completum malum; & propter alias adhuc eius enormitates, quæ ex aliis capitibus demonstrari poterunt; ut quòd pœnis æternis hominem subiiciat, quòd sit Dei optimi maximi offensa, quòd capitalis hostis sit maiestatis diuinæ, quòd propter illud solum inimicitia inter Deum & hominem oriuntur, quòd hoc solum Deum è caelo deuocauit, hominem fieri, & crucem subire fecit, quòd huius grauitas & enormitas non nisi vnigeniti Filij Dei sanguine expiari potuit, quòd ad huius remedium & victoriam tota Christi doctrina, noui Testamenti gratia, omnia Sacramenta data & ordinata sunt; à piis & iustis omnibus maximo semper in horrore habitum fuit. Eudoxia Imperatrice, Arcadij coniuge, per suos nuntios ad legatos minas & terrores sancto Chrysoſtomo Archiepiscopo Constantinopolitano, intentante, eo quòd eius cupiditatibus iniquis se opposuit, responsum est ei à suis, quas miserat, legatis: *Frustra illum hominem terres. Nihil illi nisi peccatum timet.* Quum Theodosij Imperatorem de sua excommunicatione tristem ac sollicitum valde, ut bono animo esset, hortaretur Rufinus magister militum, curarum se dicēs, ut Episcopus Ambrosius etiam sua sponte vincula ei laxaret, respondit Theodosius: *Noui ego constantiam Ambrosij, & quòd nullo regie Maiestatis terrore diuinam legem transgredietur.* Sanctus Ludouicus, Rex Gallo- rum, ab ineunte ætate hoc persuasum habebat, *potius mori, quam peccare.* Sancti Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis vox erat: *Malo insilire in rogam ardentissimum, quam Pars Hyemalis.*

Lact. lib. 1.
cap. 4.
Exemplum.
Erasm. lib. 6.
Apopht.

1.
2.
3.
Iob 7.
4.
Alia adhuc
peccati mala.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Exempla de-
testantiu peccata.
In vita per Si-
monem. Metaphra.

In vita eius
apud Surium.

In vita eius
cap. 19.

In vita eius
tom. 2.

Lib. de beatitud.
cap. 100.
p. Machab. 6.
Roman. 8.

Lib. 3. Ethic.
Exempla
ethnica.

Ael. Spart. in
Ant. Caracal.
Apophtheg-
mata.

Maximus ser. 6.

Aulus Gell.
No. 7. Att. lib. 1.
cap. 8.
Lib. de sera Nu-
m. und.
Simile.

peccatum ullum sciens admittere in Deum meum. S. Anselmus, Archiepiscopus quoque Cantuariensis, dicere solebat: *Si hinc peccati horrorem, inde inferni dolorem corporaliter cernerem & necessariò uni eorum immergi deberem, prius infernum quàm peccatum appetere.* Cui simile est quod in opusculis eius eodem authore legitur: *Mallet purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm peccati sordè pollutus cælorum regna tenere.* Sic & bonus ille senex Eleazarus dixit, prætermitti se velle in infernum potius quàm leges Dei sui transgredi. Nempe sic & Apostolus Paulus sentit, quum scripsit: *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Certus sum quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* Separatur autem à charitate Dei, qui consentit peccato. Et ne quis perfectionem Apostolicam & Sanctorum hoc loco excipiat, quasi non sit necesse tam esse perfectum; ipsi ethnici, apud quos peccatum non nisi regulæ rationis aduersabatur, & legi naturæ in cordibus scriptæ, hunc tamen peccati horrorem habuerunt. Aristotelis dictum est: *Melius est mori, quàm facere aliquid contra bonum virtutis.* Socrates ab Atheniensibus, Seneca ab impio Nerone veneno sublatus sunt, tanquam rigidi virtutis cultores. Papinianus iureconsultus mori maluit, quàm, iubente Antonino Caracalla Imperatore, parricidium eius de occiso fratre Geta defendere: respondens ei, non tam facile parricidium excusari posse, quàm fieri. Denique Timon ille *μὴ τὰ βλάπτει* & rogatus cur ita omnes homines odisset: *Quia, inquit, merito improbi odi, reliquos autem, quia improbos non oderunt.* Sed & Publij Mimi dictum fuit: *Tolerabilior est qui mori iubet, quàm qui malè viuere.* Peccati ergo horrorem etiam ethnici videre & docere potuerunt. Surgent illi in iudicio, & condemnabunt nos non naturæ tantum, sed & gratiæ lumine signatos. Poruit Demosthenes, dicere quum à Laide meretrice Corinthia, quam sollicitauerat, nimis ampla merces posceretur (poscerat enim decem millia denariorum nummi Romani.) *Non tanti enim pariter.* Plutarchus de peccati malicia sic scribit: *Quemadmodum facinorosus quisque vltimo affligendus supplicio corpori suo propinquit*

fert crucem, passiones videlicet, timores, expectationes, & pœnitentias: sic improbitas ex seipsa supplicium sibi fruit ipsi, calamitates ingentes, formidines innumeras, passionisque molestissimas, pœnitentias, ac indefinentes continens perturbationes. Ex his ergo monendus diligenter populus, vt peccatum detestentur & abominentur, & odio habeant.

2. *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditus, quia ex Deo non estis.*

LoCVS moralis de audiendo verbo Dei. Quem locum est modo in alia Dominica tractauimus, nunc tamen, paucis adiectis, explicabimus magis. Dicit Christus Dominus notam quandam, & certum signum esse verè filij Dei, audire verbum Dei, hoc est, sic audire, vt credatur & custodiat. Nam & hic præmisit, *Quare non creditis mihi?* & in alio Evangelio subiunxit, *Et custodiunt illud.* Alioqui sicut quum terra post longam siccitatem valde est arida, pluuiarum guttæ desuper cadentes, terram non irrigant, sed in ranas & bufones vertuntur: sic verbum Dei prædicatū incidēs in cor aridum erga diuina, & solis terrenis, aut curis, aut voluptatibus deditū, non irrigat, non penetrat, nō mouet, sed bufones tantū, id est, murmura, querelas, iurgia & maledicta contra verbi prædicatores excitat: sicut in hoc Evangelio accidit, dicentibus Christo Iudæis, audita eius prædicatione: *Nōne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes?* Serpentina hæc verba fuerunt, ex imbre eloquij diuini ortum capientia. Pessimum hoc signum est, vel ex verbo Dei audito, calumniandi ansam arripere; vel ad verbum Dei audiendum, nullo affectu aut desiderio duci. Non censeretur bonus maritus qui mercatura aut militiæ causa peregre proficiscēs, diūque absēns; nec vxoris; nec liberorum quos domi reliquit, nec oppidi sui memor sit, non libenter de illis inquirat & audiat. Merito iudicaretur nouo aliquo & illicito amore maritus ille implicari. In peregrinatione hic omnes à cœlesti patria constituimur. In ea Sponsus noster & Redemptor Christus est in ea patrimonium & hæreditas; in ea fratres nostri & concines cœlorū. *Qui de hac sua patria, de quæ in ea sunt, de via ad patriam & eò pertinentibus nihil cupit audire; sed si qua horum audit, fastidium & nauſeam patitur:* certum est, & infallibile argumentum, cum nouo aliquo

Verbum Dei
audiendum.

Simile.

Simile.

484 PROMPTVARIVM MORALE

Allegoria.

Psal. 138.

Simile.

Sap. 7.

Similia.

& illicito rerum terrenarum amore implicari. Filij Israël in captiuitate Babylonica constituti, quotquot Decem Israël amabant, fecerunt quod illos facturos Propheta Dauid prædixit: *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, & suspendimus organa nostra, dum recordaremur tui Sion.* Sic iusti in hoc mundo, dum patriæ cœlestis recordantur, ad illam vehementer suspirant & plorant, de eius gaudiis magnam consolationem capiunt, ad illam tendere & festinare omnibus modis contendunt: ideòque verbi Dei prædicatione, in qua talia docentur & audiuntur, mirificè oblectantur. Qui patria sua exulant, si quando in contereaneum, inde recenter venientem, incidunt, illum amplectuntur, & de patria sua minutissima quæque ab eo exquirunt. Vbi tantus est amor cœli, quantus in exule amor patriæ, nihil est verbo Dei delectabilius, in quo de patria cœlesti minutissima quæque narratur. De illo enim Scriptura dicit: *Infirmus est thesaurus hominibus; quo qui vxi sunt, participes facti sunt amicitia Dei, propter discipline dona commendati.* Si Gallo res præclare gestas Germanorum, aut Germano Gallorum referas; oscitanter plerunque & negligenter audiet: sed si Gallo Gallorum; Germano Germanorum, Anglo Anglorum virtutes, præclara facinora, res laudabiliter gestas narres; attentissimè quisque audiet quod ad se & suos pertinere iudicat. Idem faceremus nos audiendo cœlestem doctrinam, si cœlum patriam nostram esse omnes agnosceremus. Sed qualis quisque est, talis sibi finis videtur, dicit Philosophus: & ex affectibus homo cognoscitur. Si asino carnes optimas apponis, non gustabit; hordeum, far, & herbas appone, deuorabit. Amatori huius seculi si quid de animæ salute narras, vel stultum te, vel molestum aduersarium existimabit: de seculi gloria, lucro, voluptate si disputas, attentissimum habebis auditorem. Ingressiuntur aliquando boni mercatoris officinam viri illusores; fingunt se pannum emprutos, mercator omnes suos pannos explicat, omnes sarcinas euoluit, de pretio diligenter tractat. Illusores, fatigato mercatore, nihil horum sibi placere aiunt, & absque emptione discedunt. Idem accidit in verbi prædicatione. Veniunt ad cõcionem audiendam viri illusores, id est, oriosi & vagi, curiosi & improbi, voluptatum amatores & seculi. Pædicator omnia euoluit quæ habet, sacra Scripturæ textus explicat, sanctorum Patrum sententias adfert, exemplis rem confirmat.

compara

comparationibus illustrat, ethnicorum pulchrè dictis aspergit, audiunt illusores & contemnunt; à concione discedunt absque vilo fructu. Sed huiusmodi illusoribus quid Deus dicat, in alia Dominica protulimus. Quum Prophetas suos in templo & synagoga audire verus populus noster, vide quo artificio, quantaque diligentia Deus vsus fuerit, vt eos ad verbum eius audiendum quouis modo pertraheret. Dicit Ieremiæ: *Vade & sta in porta filiorum populi mei, per quam ingrediuntur Reges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis portis Ierusalem, & dices ad eos: Audite Verbum Domini Reges Iuda, & omnis Iuda, cunctisque habitatores Ierusalem.* Quia reges & populus ad Deum audiendum venire noluerunt, Deus ad eos venit: ad eò rem hanc saluti ipsorum necessariam iudicauit. Quum autem nec sic quicquam proficeret Propheta, vide quot verbis rem vnam, imò non rem, sed rei negotiationem inculcat. Sequitur in textu: *Et non audierunt, neque inclinauerunt aurem suam, sed inclinauerunt ceruicem suam, ne audirent me, & ne acciperent disciplinam.* Hoc vnum, non audire, multis verbis tanquam facinus indignissimum, amplificauit. Sed ideò homines non audiunt Verbum Dei, quia ex Deo non sunt. Vnde Augustinus: *Amant homines veritatem lucentem, oderunt eam redarguentem.* Maledictus Rex Achab non est veritus apertè dicere de sancto Propheta Michæa: *Ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum.* Volebat eum placencia loqui. Est hæc diaboli astutia, ab audiendo Dei verbo homines auertere, ne conuertantur & sanentur. Cùm possideret Ieroboam regnum Israël, dixit in corde suo: *Si ascenderit populus iste vt faciat sacrificia in domo Domini conuertetur cor populi huius ad Roboam Regem Iuda, interficietque me, & reuertentur ad eum: & ita excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite ascendere in Ierusalem: ecce dii tui Israël.* Sic omnino diabolus, ne reuertantur peccatores ad Dominum, à quo per rebellionem peccati discesserunt, & illum deferant cui per peccatum seruiunt, ludis, comædiis, negotiis, & alijs huiusmodi, detinet occupatos, ne verbum Dei audiant: qui autem audiunt, cupiditatibus ita implicat, vt verbum Dei in illis fructum facere nequeat. Vide plura supra Dominica 3. Quadragesimæ, textu vlt. & textu primo, circa dæmonium sordum.

Domin. 3. Quadrages. text. vlt.

Hier. 17.

Conf. 8. lib. 10. cap. 23.

3. Reg. 21.

Exemplum. 3. Reg. 12.

3. Responderunt ergo Iudaei & dixerunt: Nonne benediximus nos, quia Samaritanus es tu. & demonium habes? Respondit Iesus: Ego demonium non habeo.

Contumelia & maledicta æquanimitè ferenda.

Dom. 1. Quarta drag. 10. 9.

Simile. Aristor. apud Stob. serm. 18.

Exempla. Gen. 37.

Brufonius lib. 1. cap. 20.

Causa ferenda contumelia. 1. Correccio proximi. Rom. 12. Prou. 15. & 25.

Rom. 12.

Exemplum. In vita eius apud Suriu, 10. 1.

Locvs moralis de contumeliis & maledictis æquanimitè ferendis, quando personales tantum sunt, & Dei gloriam non attingunt. Iudaei ex nimia animi malevolentia duplex maledictum in Christum proferunt. Samaritanum vocant, per contemptum personæ; demoniacum, per calumniam doctrinæ. Ad personalem contumeliam, ne verbo quidem respondet. Doctrinæ conuictum refutat, dicens *Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum.* De contumelia contra Dei gloriam prolata, diligenter repellenda, in alia Dominica diximus. Nunc de contumelia personali, aut qualibet etiam iniuria æquo animo toleranda, vt dicatur, hic locus admonet. Maledictum ex ira, inuidia, malevolentia ortum suum capit. Iudaei ex Christi doctrina offensi, maledicunt, & maledicendo putant se rectissimè dicere. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu?* Suam turpitudinem malevolentia non videt. Sicut fumus oculerû aciem ita perturbat, vt quæ ante pedes sunt, videri nequeant; sic oborta inuidia aut malevolentia, eam rationi caliginem offundit, vt se delinquere, nulla cogitatione deprehendere queat. Fratres Ioseph, odio & inuidia concitati, *Non poterant ei quicquam pacificè loqui.* Ideo eum somniatorem vocantes, & postea vendentes, nihil se peccare existimabant. Zoilus ille, canis Rhetoricus dictus, quum in Platonem, Socratem, & optimum quemque Philosophum ac virtutis magistrum debaccharetur, rogatus cur sic bonos ac doctos omnes laceraret, *Quoniam, inquit, malefacere quum valim non possum.* Hæc eius origo, hæc natura. Sed de ea toleranda dicendum. Id verò multas ob causas fieri à quouis bono Christiano non par est modò, sed & necessarium. Primum, vt nostra patientia maledici corrigantur. Vnde Apostolus: *Vince in bono malum.* Et Sapiens: *Mollis responsio frangit iram, & lingua mollis confingit duritiam.* Sicut enim ignis subtracta materia extinguitur; sic maledicentis ira, alterius patientia compescitur. Vnde Apostolus: *Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius.* hoc est, charitatis ignem in eo excitabis, & ex inimico amicum facies. Caupo quidam ciuitatis Alexandriae, multis iniuriis & contumeliis affecerat iuuenem quem

quendam, Ioanni elemosynario Patriarchæ Alexandrino sanguine coniunctum. Iuuenis apud Episcopum grauitèr conqueritur. Episcopus, fingens se etiam commoueri, vt iuuenis animum mitigaret, itanc, inquit, ausus te fuit vel verbo violare? Faciam in eo rem quam tota Alexandria mirabitur. Moxque vocato ad se vestigalium magistro, iubet vt nihil amplius vestigalis, aut aliquid aliud ecclesiæ debitum ab illo caupone exigat; sed vt immunem illum ab omni solutione, quæ quidem ipsi vel ecclesiæ eius deberetur, relinquat. Hoc videlicet eius factum tota Alexandria mirata est, caupoque non solum à maledictis cessauit, sed omni officio Episcopum & iuuenem cognatum coluit. Alia causa esse potest, ne maioris furoris & perturbationis materia maledicenti præbeatur. Hoc enim est oleum camino addere. Vnde S. Ambrosius: *Si respondeas maledico, superiorem se arbitrabitur, quia parem inuenit.* Demosthenes à quodam conuictis laceratus dixit: *Nolim tecum in hoc genus certaminis descēdere, in quo qui vincitur, ipso victore melior est.* S. Ioannes, Canonicus regularis in Anglia, & cœnobij sui Prior, cum à quodam monasterij sui fratre verbis valde contumeliosis diu impetitus, nihil moueretur, & vnus ex astantibus rogaret cur eius petulantiam non reprimeret, quum vno verbo illud facere posset, iubens vt ad cubiculum suum redeat, respondit: *Si flamma vorax ædificij recta lambens, in sublime feratur, num tu consultò facturum putabis eum, qui plus etiã materiæ iniicere in flammam velit? Frater iste ad præsens magno ardet furoris ætu. Cui si ego comminationum faculas admouere velim, furor eius magis magisque inflammabitur. Sed vbi hæc flamma deferbuerit, tum demum ad oportuna remedia animo placato accedimus.* Atque his dictis nihil commoratus, abscessit. Porro & idcirco contumelias & maledicta æquo animo, ad exemplum Christi in hoc Euangelio, ferre conuenit, vt virtutis exemplum præbeamus iis quos eo indigere Dominus nouit. Nam, vt omne virtutis exemplum, ita maximè iniuriarum patientia ædificat, atque in sui admirationem ipsos etiam maledicos pertrahit. In Prato Spirituali, egregio & magnæ authoritatis libro, vtpote qui in Concilio Nicæno secundo ante annos 800. à Patribus citatur, huius rei exemplum legitur: *Duo senes monachi cum vno fratre iter agentes, & errantes de via, inter sacra inueniunt, & aliqua de satis volentes nolentesque pedibus*

2. Ne ledas proximum. Offic. libr. 1. c. 5. Exemplum. In vita eius apud Surium, 10. 5. pag. 637.

3. Edificatio proximi.

Exemplum. a. 100.

conculcabant. Quod cum vidisset agricola (erat enim in agro operans) cepit contra illos multa maledicta profere, cum iracundia dicens: Vos monachi estis? Vos Deum timetis? Si timorem Dei ante oculos vestros habuissetis, profecto hoc non fecissetis. Tunc ait vnus senior sociis suis: Per Dominum, nullus ei respondeat. Conuersusque ad illum, dixit: Recte dixisti, fili mi. Ille rursus, furens, contumeliis imperebat eos. Rursumque dixit senior ad illum: Vera prosequeris fili. Nam si veri monachi essemus, istud non egissemus. Sed per Dominum indulge nobis, quoniam peccauimus. Stupefactus ergo ille ad tantam senis humilitatem, accessit propius, prostravitque se ad pedes senis, dicens: Peccaui, indulge mihi, & per Dominum assume me vobiscum. Rusticus ergo, sequutus illos, accepit habitum. Atque hæc quidem ratione & respectu proximi patientiam in maledictis seruandam docent. Nunc autem respectu nostri ipsorum, seruanda necessario patientia, ne per impatientiam nos ipsos lædamus, & conuicti aduersario rem gratam faciamus. Vnde D. Augustinus, *Patrum es malum? Ignosce ne duo mali sitis.* Sic & S. Ambrosius: *Percator est qui nos conuictando prouocat, & similes sui fieri desiderat.* Venit aliquando ad Lydvinam, magnæ sanctitatis virginem, mulier quædam fremens & furens, innumeris eam iniuriis, contumeliis, & conuictis prociudens, vt posset eius commouere animum. Sed cum hac ratione nihil efficeret, in faciem mitissimæ virginis cœdissimè expulit. At verò nec sic eam quicquam permoueri sentiens, clamoribus & maledictis, tanquam vim passa, vicinos concitare cepit. Sed sancta virgo in patientia animam possidens, adeo mansit immota, vt mirarentur vniuersi. Maledictum verò beneficio compensare volens, clam ei munusculum transmisit; dicebatque suis: Illis ego debere me fateor, qui viam mandatorum Dei, quorum plenitudo dilectio est, me currere compellunt. Rursum tenenda patientia est in maledictis & iniuriis illatis, ne nostram ipsi turpitudinem prodamus, & illis maledictis dignos nos fuisse, per animi impatientiam ostendamus. Est quippe muliebri animi impotentis indicium, maledictum ferre non posse. Quem admodum exulcerata & agra corpora sunt, quæ ad leuissimos tactus gemunt, ita ira muliebri maximè & pueri vitium est. Non est illa animi magnitudo, sed tumor. Ap. positè D. Ambrosius: *Qui citò mouetur iniuria, facit se dignum videri.*

4. Ne te ipsum lædas.

Enar. in Psal.

54.
Offic. lib. 1. ca. 5.
Exemplum.

In vita eius,
apud Surium,
tom. 7. part. 2.
cap. 1.

5. Ne te prodas.

Simile.

Seneca de ira.
lib. 1. cap. 10.
Offic. lib. 1. ca. 6.

videri contumelia, dum vult indignus videri. Aristoteles *Ale- Exemplum.*
xandro, natura iracundo, hoc concilium dedit, vt omnibus *Alianus lib. 12.*
se superiorem & meliorem existimans, maledicta contem-
neret. sed hoc erat vno vitio aliud curare, & iracundiæ su-
perbiam substituere. Christianus maledicta contemnet,
non vt maledicente melior, sed vt ipso maledicto fortior
atque superior. Conuicta enim per se nullam vim habent;
sed quemadmodum tela, si in corpus durum ac robustum
incidunt, repercussa cadunt, non penetrant; sic ad animum
solidum obiecta conuicta intereunt. Socrates, quum in
comœdia ab Aristophane vehementer taxaretur, ridebat, *Alian. lib. 5.*
Polyagrus verò eadem audiens, seipsum strangulabat. Pa- *Exemplum.*
tencia nouit contumelias & verbera mutare in aurum, ar- *S. Bonauent. in*
gentum, & lapides pretiosos; sicut vrsus qui verberibus im- *Diat. sal. ca. 42.*
pinguatur; instar Salamandræ, igne tribulationis foue ut;
ad modum asini pungitiuis pascitur; sicut struthio comedit
ferrum; sicut piscis marinus crescit in aqua salta & amara. *Similia.*
Sociates, quum in via quidam illi per lasciuiam calcem im- *Exemplum.*
pegisset, admirantibus quòd id pateretur; Quid facerem, *Laert. lib. 2.*
inquit? Illis hortantibus vt vocaret hominem in ius: Ridi- *cap. 1.*
culum, inquit. *Si quis asinus me calce percussit, diceretis mihi;*
Voca illum in ius? Animi fortitudo hæc erat. Sed & ideo in *Apophteg.*
maledictis illatis seruanda patientia est; quia maledicus *6. Commile-*
homo commileratione magis indiget quàm talione. Vnde *ratio male-*
sapienter Socrates, quum quidam ab eo comiter in via sa- *dici.*
lutarus, non resalutasset, illò que nequaquam hoc molestè *Eras. lib. 8.*
ferente, amici tamen qui aderant indignè ferrent, dixit: *Apophteg.*
Si quia nos prateriret, peius affectus corpore quàm nos sumus, ne-
quaquam illi succensimus. Cur igitur illi succenscam, qui peius
affectus est animo quam nos sumus? Abbas Stephanus (vt re-
feret S. Gregorius) quam totus eius ager iam ad messim
paratus, ab improbo quodam vicino succensus esset, &
alii, vt hoc nunciaret, ad eum accurrens, diceret: Væ væ,
Pater Stephane, quid tibi contigit? Totus enim tuus ager
incendio absumptus est: euestigio respondit; Imò væ, væ
frater, quid illi cõtigit qui hoc fecit: me enim certè paruo,
seipsum maximo damno multauit. Alia adhuc ratio est
æquanimitè ferendi conuicta, vt præstantissimâ charitatis
virtutem exerceamus, nec bene merendi tam præclarâ oc-
casione nobis excidere patiamur. D. Basilii rogatus cur
maledici diligendi essent, respondit: Quia eorû opera bea-
titudinem illam consequimur, de qua Christus dixit, Beati

7. meritum
virtutis.

In regul. sub di.
spur. q. 176.
Mart. 6.

S. Profectus
spiritualit.

Exempla.
Conf. lib. 9.
cap. 8.

Plutar. lib. de
utilit. capienda
ab inimicis.
Similia.

9. Ut Christo
cōformemur.
2. Petri 5.

Matth. 10.

Ephes. 4.

10. Laus vir-
tutis.
Exemplum.
Plutarchus ubi
supra.

estis cum maledixerint vobis homines mentientes, propter me.
Hæc consideratio Lydvinam virginem ad patientiam
mouit, vt est modò dictum **Quid**, quod ex conuitiis & ma-
ledictis aduersarij ingentem profectum spiritualementem colli-
gere licet? inimicus enim maledicus, optimus interdum
est vitæ nostræ pædagogus, & medicus gratuitus ac salu-
tarius, vt, si fortè vlcus nostrum tangit, corrigamus illud.
S. Monica, mater **S. Augustini**, quum à suis coarctatis, adhuc
paruula, meribibula vocaretur, hoc cōiuitio excitata, illud vitium
tota postea ætate correxit. **Philippus Macedonum Rex** gau-
dere se dicebat. Athenienses habere infensos, quia ex ego-
rum maledictis vitia sua cognouit, & vt eos mendaces fa-
ceret, correxit. Sic ut igitur qui morbum suspiciantur, dili-
genter cauent ne quid valetudinem ostendat, ita propter
inimicos atque maledicos cautè & circumspèctè ambu-
landi occasio datur. Sic ciuitates propter finitimum ho-
stem, & continens bellum, tum leges obseruant diligentius
tum Rempub administrant rectius. **Quemadmodum** is
qui **Prometheum Theſſalum** cogitabat occidere, casu ru-
ber ira percussit atque dissecuit, vt seruaret hominem; ru-
ptoque tubere, periculo liberaret: ira non rarò fit vt eoui-
tium per similitudinem & odium impactum medeatur animi
morbo, vel neglecto vel ignorato. Quum ergo iustis om-
nia cooperentur in bonum, vir bonus ex maledicti iaculo
non vulnus, sed vulneris sanitatem & profectum spiritua-
lem consequetur. Sed ob hanc potissimum causam maledi-
ctum patienter ferendum, vt Christo Redemptori ac
Capiti nostro conformemur: *Qui*, vt ait **D. Petrus**, & in hoc
Euangelio luculenter apparet, quum malediceretur, non ma-
ledicebat; quum pateretur, non comminabatur: tradebat autem
iniuste iudicanti se. Hoc argumento, ad seruandam patien-
tiam, **Christus ipse nos hortatur**: *Non est*, inquit, *discipulus*
super magistrum, nec seruus super dominum. Si patrem fami-
lias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius! Eo-
dem argumento vtitur **Paulus**, dicens: *Donantes inimicem,*
sicut & Deus in Christo donauit vobis. Vt ergo circa alia
multa, sic circa maledicta ferenda **Christum imitari**, & in-
patientia nostra animas nostras possidere debemus. His
adiungi potest laus ipsa, & commendatio virtutis, quæ ex
huiusmodi patientia oritur. Dum enim erga alios man-
sueti sumus, & aliorum honori parcendo consulimus, no-
strum quoque mirificè conseruamus. Cùm **Iulius Cæsar**
Pompeij

Pompeij statuas à populo deiectas, reponi iussisset, tum
Marcus Tullius, *Cum statuas*, inquit, *Pompeij collocaſti*, **ii.** Vt cū ami-
cus constabilisti. Sed & illud quoque ex hac patientia bo-
num accedit nequam contemnendum, quod assuefacti
iuste rectèque agere cum inimicis, haud vnquam iniuste
dolore cum amicis & familiaribus agemus. Sic **Pythagoras**
ab aucupio dehortabatur, & empto retium iactu, pisces
captos iubebat in aquas iterum dimitti: vt sic ab animan-
tium cæde abstinendo, ad mansuetudinem cum hominibus
seruandam assuefaceret. **Quemadmodum** primis homini-
bus satis erat, si non læderentur à bestiis; posteriores ve-
rò, rationes inuenerunt, multas ab illis vitilirates capien-
di, dum carnibus vescerentur; pilis vestiuntur, fel & lac ad
morbum adhibent remedia: sic in prima naturæ lege sa-
tis honestum videbatur inimicos non odisse, non vlciſci;
at nunc **Christi gratia** nos docuit etiam illos amare, & be-
neficiis prosequi, quia talis eorum amor ad multa nobis
est periculis, vt ex antedictis constare potest.

4. *Ego non quero gloriam meam: est qui querat,*
& iudicet.

Locvs moralis de gloria & honore **Christi**, & mini-
strorum eius, etiam in hac vita, & de **Dei iudicio** aduersus
contemptores. Debetur virtuti, & potestati à **Deo** ordina-
te, honor, iuxta illud **Apostoli**: *Cui honorem honorem, cui ve-*
ritatem, veritatem. Aequè vtrunque debetur. **Christus** hoc lo-
co, etſi calumnias & maledicta **Iudæorum** patitur, ta-
men eos grauissimè in illis peccasse ostendit: *Vos*, in-
quit, *inhonorastis me. Ego non quero gloriam meam*: sed
quia illi nihilominus debetur, **Pater** meus querit eam, vt
omnes honorificent Filium: & ita querit, vt eam mihi negan-
tes, seuerè iudicet. Ideo alibi **discipulos** eum honorantes
commendat: *Vos vocatis me, Magister & Domine: & bene di-*
ciſti: sum etenim. Sic **Paulus**, quum à suis se non eo quo par-
erat honore habitum cerneret, *Estis*, inquit, *mille pæda-*
gogos habeatis in Christo, tamen non multos Patres. Per **E-**
uangelium enim ego vos genui. De hoc honore, **Christi** mi-
nistris & vicariis exhibendo, in alia quadam **Dominica**
aliqua diximus, quæ huc referri possunt. Quatopere hic
honor **Christi** ministris exhibitus, **Christo** placeat, illa
eius verba declarant: *Qui recipit Prophetam in nomine pro-*
pheta, mercedem Prophetæ accipiet. Quatopere contumelia
illis

Exemplum.

Simile.

Sacerdotes
honorandi.

Rom. 13.

Ioan. 5.

Ioan. 13.

1. Cor. 4.

Matth. 10.

Zachar. 3.
4. Reg. 2.

Esai. 28.
Lib. 4. epist. 9.

Act. 23.

Lib. 3. epist. 9.
lib. 1. ep. 3.

Deut. 17.

Exempla
contra con-
tempores ve-
terum sacer-
dotum.

Num. 16.

1.

2.

Num. 17.

3.

1. Reg. 8.

Lib. 3. epist. 9.

illis illata Deo displiceat, multæ Scripturæ demonstrant. *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.* Pueri 42. illudentes Eliseo Prophetæ, & maledicentes ei, *Ascende calue, ascende calue,* statim ab visis omnibus disceperit ac lacerari iunt. *Quis Prophetam concionantē impij obi irrideret, dicit eis Deus: Va vobis viri illusores, flagellum inundans quum transierit, eritis ei in conculcationem.* D. Cyprianus sibi reuelatum à Deo scripsit: *Qui Christo non credit sacerdotem facienti postea uerere incipiet sacerdotem vindicāti, quantumque sacerdotibus Christi honor exhibendus sit, exemplo honoris s, nagege sacrificis præstiti docet, Dominus (inquit) in Euangelio, quon ei dictum esset, Sic respondes Pontifici? custodiens & doens sacerdotalem honorem seruari, contra Pontificem nihil dixit. sed innocentiam suam tantummodo purgans respondit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: sin autem bene, cur me cadis? Item beatus Apostolus, cum ei dictum esset, Summum sacerdotem Dei maledicis? nihil contumeliosè locutus est aduersus sacerdotem, quando & potuerit se constanter exercere aduersus eos qui Dominum crucifixissent, & qui iam Deum, & Christum, & templum, & sacerdotium perdidissent. Sed quamuis in spoliatis sacerdotibus, umbram tamen ipsam inanem sacerdotalis nominis cogitans, dixerit, Nesciebam, fratres, quia Peccatrix esset. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledicet.* Hæc Cyprianus, quæ duo exempla. Christi & pauli, alijs locis profert, vt ex honore veteri sacerdotio præstito, sacerdotibus Christi honorem debitum asserat, contumelias illatas graue crimen esse ostendat, & à Deo certissime vindicari. *Certe sacerdotibus (ait Cyprianus) tantus honor dignatione conceditur, vt quisquis sacerdoti eius, & ad templum hic iudicanti non obtemperaret, statim necaretur.* Sic enim *Lu* habet: *Qui non audierit sacerdotem, qui pro tempore fuerit, non rietur homo ille.* Sunt autem huius diuinæ vltionis contra sacerdotum Dei contemptores in sacris Scripturis crebra exempla, quorum hic quædam proferemus; vt intelligant quanti sit ponderis, quod Christus hic dicit: *Est qui quare & iudicet.* Cum aduersus Moysen & Aaron sacerdotes tres ministri, Chore, Dathan, & Abiron, per superbiam surrexissent, inuitato supplicio, & ipsi, & eorum omniatate hiatu absorpta sunt. Maria ipsa soror Moysi, quia contra eum murmurauerat, lepra percutitur. Quia Samuel Iudæi spreuerant, vel Deum potius in illo (ait enim Deus) *Non te spreuerunt, sed me, vt hoc vlticeretur* (ait Cyprianus)

excitauit eis Saul Regem, qui eos iniurijs grauibz affligeret, & per omnes contumelias & penas superbum populum calcaret & premeret, vt contemptus sacerdos de superbo populo vltione diuina vindicaretur. Sed & Saul ipse, quia Samueli Prophetæ non obtemperauit, regno excidit. Achab propter contemptum, & in vincula coniectum Micheam Prophetam, in bello occisus est. Sed & Ioram, filius Achab, totaque progenies à Iehu sanguinem seruorum meorum Prophetarum, & sanguinem omnium seruorum Domini de manu Iesabel. Quum Zacharias sacerdos & Prophetam, ex imperio Regis Ioas, in atrio dom⁹ Domini interficeretur, Prophetam qui moreretur, ait: *Videat Dominus, & requirat.* Cūq; euolutus esset annus, ascendit contra Ioas exercitus Syrie, venitq; in Iudæa & Ierusalē, & interfecit cæcos Principes populi, atq; vniuersā prædā miserūt Regi Syrie in Damascum. Et certè quum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem. In Ioas quoque ignominiosa exercere iudicia. Et abeuntes, dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem contra eum serui sui in vltionem sanguinis filij Ioas, sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est. Amasias Rex Iuda, quia Prophetam Dei contempnus, dixit, *Num consiliarius Regis es? tace, ne interficiam te;* traditus fuit in manus Ioas Regis Israel, omnibus rebus spoliatus, posteaque à suis interfectus. Ozias quoque filius eius, ius sibi sacerdotale arrogans, lepra percussus est. Denique quod Christus in Euangelio Iudæis dixit; *Sanguis omnium Prophetarum, à sanguine Abel iusti vsque ad sanguinem Zachariae Prophetæ, quem occidistis inter templum & altare, de manu vestra requiretur;* hanc Dei vindictam terribiliter expressit. Nam & tota illa gentis Iudæorum per omnes mundi partes in hodiernum vsque diem dispersio, nihil est aliud, quam iusta Dei vindicta in sanguinem Christi ipsius, omniumque Prophetarum Dei. Cladem & interneccionem extremam Hierosolymorum sub Tito & Vespasiano, Iosephus quidem Iudæus refert in crudelem diui Iacobi Apostoli necem: sed propter Christum ab illis occisum, factam illam fuisse, dubitari non debet, dicente & prædicente in Euangelio Christo: *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumlabunt te inimici tui*

4.
1. Reg. 31.
5.
3. Reg. 22.
6.
4. Reg. 9.
7.
2. Paral. 24.
8.
2. Paral. 25.
9.
2. Paral. 26.
10.
Lucæ 11.
1. Mac. 19.

tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt: & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Nec Iudei tantum, sed & Pilatus, gentilis iudex, effusi sanguinis Christi, acerbas pœnas dedit. Nam & à Tiberio maximis affectus fuit contumeliis, & postea Caij temporibus extrema calamitate oppressus, sicuti id tradunt, qui Græcorum Olympiadas scripserunt. Ad eas enim angustias aduersis casibus est redactus, vt manus sibi ipse attulerit, diuina eum ultione prosequente. Idem de Anna & Caïpha, aliisque Pharisæis & Scribis, qui Christi necem procurarunt, scribunt Eusebius & Nicephorus. Sic videlicet, etsi Christus non quæsiuit gloriam suam vt homo; Deus tamen, Deiq̃ue iustitia eam quæsiuit, & contra violatores iudicauit. Nec de Christo tantum hoc verum est, sed & de omnibus Christi Sacerdotibus, atque in terra ministris, quorum iniurias & contumelias etiam in hac vita acerbè Deus vindicauit. Ecclesia quidem, Ecclesiæq̃ue Præpositi & Prælati, non quarunt gloriam suam, memores illius quod Christus dixit; *Qui maior est vestrum, fiat sicut minor: sed est qui quarat, & iudicet.* Deus illam quarit, vt à subditis exhibeatur: & non exhibitam acerbè iudicet.

11.
Euseb. hist. Eccl.
li. 2. c. 7.
Niceph. li. 2. c. 10.

12.
Exempla vindicte diuine contra contemtores Episcoporum & Sacerdotum.

1.

13.
Epist. ad Solit.
vlt. agn.

14.
Lib. 22. hist.
3.

Exempla hinc aliquot huius iudicij diuini subiciam: quia huiusmodi ministrorum Dei contemptoribus plenus est hodie mundus. Ex historiis tam Ecclesiasticis quàm profanis animaduertere licet, Imperatores, Reges, ac Principes, qui Ecclesiæ gloriam suam non dererunt, qui Ecclesiæ ministros persecuti sunt, malo semper & acerbo fine vitam terminasse, Deiq̃ue iudicium, & ultionem grauem in hac vita pertulisse. Constantius, Arrianis fauens, postquam Liberum Romanum Pontificem, Athanasium Alexandrinum, plurimosque aliarum Ecclesiarum Episcopos orthodoxos in exilium compulisset, sibiq̃ue cognitionem causarum Ecclesiasticarum arrogasset (vt latè ostendit Sanctus Athanasius) dum Iulianum cognatum Imperij æmulum persequeretur, obscuro loco, & maximo animi cum mœnore, quem latè describit Ammianus Marcellinus, scripserit ethnicus, vitam finiuit. Valens Imperator, qui multò adhuc maiorem in Episcopos crudelitatem exercuit, & ad bellum

contra Gothos proficiscens, Isaacium monachum, qui, vt alter Michæas, eum impietatis suæ admonuerat, & in bello moriturum prædixerat, nisi bellum cum Ecclesia gerere desisteret, vt alter Achab, in vincula coniecerat, vtque ad reditum suum, eodem in bello ab hostibus conclusus, in casula quadam cum nobilibus, & Principibus suis à barbaris incensus, incendioq̃ue consumptus est: quo infami & acerbo necis genere; nullum vnuquam Imperatorem aut Regem Christianum sublatum fuisse aliàs legitur. Valentinianus iunior diuum Ambrosium Episcopum Mediolanensem multis modis vexauit: vt basilicam hæreticis traderet, imperauit: vt in palatio suo coram ipso de fide disputaret, iussit: exilium, ni obsequeretur, comminatus est. Mox verò à propriis ministris infami suspendio necatus est. Anastasius Imperator à Gelasio Papa excommunicatus, & tam Episcoporum quàm monachorum grauis persecutor, fulmine de celo ictus interiit. Mauritius Imperator, in diuum Gregorium, Romanum Pontificem, tam durus & acerbus Princeps, vt sic ad eum aliquando Gregorius scripsit, *Et si peccata Gregorij tanta sunt, vt pati talia debeat; Petri Apostoli peccata nulla sunt, vt vestris temporibus pati ista mereatur.* A gregario milite Phoca, vxore prius, & liberis omnibus ante oculos eius interfecit, ipse quoque interficitur, exclamans: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Constans, Heraclij nepos, Martinum Papam in exilium ablegauit: Sed subditis suis omnibus hoc nomine exosus (ait Zonaras) deserta Constantinopoli, in Sicilia vixit, ibique in balneo à suis occiditur. Michaël Imperator, Theophili filius, qui in Nicolaum I. Romanum Pontificem, superbus fuit, & Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum summa iniuria deposuit, quum ebrius cubitum ieret, stans iuxta lectum, à suis domesticis occiditur. Constantinus Pogonatus, Leonis Isaurici filius, Catholici Cleri persecutor maximus, incendio diuinitus percussus, blasphemans moritur. Atque hæc quidem in Oriente maximis Principibus, Christum in suis vicarijs persecuentibus, illustria Dei iudicia acciderunt. Nec minus in Occidente fuerunt luculenta. Henricus quartus, Occidentalium Imperatorum primus, qui con-

Ammianus Marcellinus lib. 31.

5.
Ambrosius li. 1. ep. 32.

6.
Eutropius lib. 3.

5.
Lib. 4. epist. 24.

Blondus lib. 8.
Decad. 1.

6.
Paulus Diaconus lib. 18.

7.
Zonaras ann. tom. 3.
in Constante & Michaelis.

Sigebertus ad ann. 778.
8.

9.
Naucle. volum.
3. Gener. 37.

10.
Naucle. Gener.
40.
Sabel. Enead.
9. lib. 5.

11.
Naucle. Gener.
41. pag. 271.

12.
Naucle. Gener.
42.
Sabel. Enead. 9.
lib. 6.

14.
Naucle. ubi su-
pra p. 313.
15
Idem pag. 320.

Sabel. En. 9. li. 7.
16.

Nauc. Gen. 42.

17.
Nauc. Gen. 45.

tra Ecclesiam ceruicem erexit, post multas Ecclesie illatas iniurias, à Gregorio 7. Romano Pontifice excommunicatus, à proprio suo filio Imperio priuatur, tandemque ab omnibus desertus, extra Imperij fines exul, in summa calamitate moritur. Fridericus Barbarossa, qui multis annis Ecclesiam Dei persecutus est, in Sedem Apostolicam superbus ac rebellis valde, quum in fluuio sese animi causa in Cilicia ablueret, repente submersus, interit. Philippus repugnante Sede Apostolica ad Imperium euectus, ideoque eiusdem perpetuus hostis, in oppido Bromberga, dum à prandio quiesceret, à Comite Palatino occiditur. Otho 4. post maximas iniurias tota passim Italia Ecclesie illatas, à Philippo Francorum Rege in inferiori hac Germania bello petitus & fugatus, paulo post in Saxonia priuatus moritur. Fridericus 2. Imperator, non tantum sedis Apostolicæ, sed & vniuersi Cleri per totum Imperium hostis & persecutor acerrimus, ab Innocentio 4. excommunicatus, à spurio suo Manfredò in Apulia occisus est, vt aliqui scribunt, veneno sublatus; vt alij referunt, suspendio necatus. Sed & tota stirps eius, impij patris vestigijs insistentis, cuius facta imitata, eius exitum consecuta est. Conradus enim primogenitus eius ab Innocentio 4. simili ex causa excommunicatus, ab eodem Manfredò in Apulia interficitur. Sed & idem Manfredus, Apulia & Sicilia regna occupans, Ecclesieque persecutor feras, ab Alexandro 4. excommunicatus, à Carolo Regis Gallorum fratre, quem Urbanus 4. Sicilia & Apulia Regem declarauit, debellatur, & in acie occiditur. Conradus denique, Conradianæ dicti filius, ab eodem Carolo victus, extremo afficitur supplicio. Sed & Eutius, alter Friderici 2. filius, post multa bella Ecclesie illata, à Bononiensibus captus, perpetuis carceribus addicitur. Ita tota sacrilegi Imperatoris stirps, & numerosa & potens, breui momento extincta, exempli & posteris reliquit impia contra Deum & Ecclesiam eius rebellionis. Ludouicus 4. Imperator, à Sede Apostolica bis excommunicatus, primum à Ioanne 21. postea à Clemente 6. in cuius defensionem, contra Ecclesie Romanæ immunitates & iurisdictionem temporalem, Poëta illi & Rhetores hoc nomine infames, Petrarcha, Dantes, Marilius, & Ioan. OcKam Scholasticus, tam multa scripserunt. Deo hanc causam iudicante, quum in venatione esset

subit

subita paralyfi omnium membrorum correptus, ex equo decidens moritur. Memorabile est, quod de sancto Narcisso, Hierosolymorum Episcopo, scribit Nicephorus. Huic sancto Episcopo tres maleuoli homines calumniam intentant, diris se, si fallerent, deuouentes. Primus, vt igne conflagraret; secundus, vt sonico detestabiliq; morbo periret; tertius, vt oculis priuaretur. Sed diuina vindicta non dormiente, primus scintilla vnica à lucerna profliente domo succensa, cum propinquis fortunifque omnibus comburitur. Secundus, morbo grauissimo, qui totum corpus inuasit, corripitur. Tertius dolum & malitiam statim est professus; neque lachrymarum prius modum fecit, quam vna cum illis oculorum vim & aciem diffuere sensit. Tormenta paucorum, exempla sunt omnium.

5. Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.

Lo cvs moralis contra propriae laudis & honoris appetitum. Seipsum glorificat, & suam gloriam quærit, qui laudem aucupatur, seu de rectè factis, vt vanus; seu absque illis, vt hypocrita. Vtriusque gloria nihil est, quia Deo non placet, quia boni operis meritum perdit, quia multorum malorum causa est. Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Qui existimat se aliquid scire, nondum cognouit quomodo oporteat scire. Modus optimus sciendi est, suam in plurimis ignorantiam agnoscere. Qui plurima quæ ignorat, attendit, is, etsi multa sciat, se nihil scire arbitrat. Tale erat Socratis dictum: Hoc vnum scio, me nihil scire. Quodcunque vas aquæ teneas, si fontem aut puteum attendas, te nihil aquæ habere cogitabis. Nihil est, quod in comparatione alterius parum est. Rursum de iis, qui suam gloriam quærun, ait Christus: Repererunt mercedem suam. Sicut ventus tollit puluerem de terra, & in aërem dispergit; sic vana gloria tollit meritum boni operis, & totum aëris dæmonibus dispergit, vt illis superbis spiritibus in voluptatem vertatur, quod apud iustum Deum mercedem aliqui habiturum erat. Sicut peregrini mutant vestem in hostili terra, ne cognoscantur: sic rectè facta occultare, non ad laudem captandam publicare debemus; ne, captata laude, in hostium dæmonum potestate veniant. Sapienter Gregorius: Depradari desiderat, qui thesaurum Pars Hyemalis. I i publice

18.
Lib. 5. cap. 9.
Hist. Eccles.

Vana gloria.

1. Corinth. 1.

1. Corinth. 8.

Sciendi mo-
dus optimus.

Apophteg-
ma.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Exemplum.
4. Reg. 20.

Allegoria.

Simile.

1. Corinth. 4.

1. Timot. 1.
Iacobi 1.

Simile.

Exemplum.

publicè portat in via. Ostendit Ezechias Rex nunciis Babylonis domum aromatum, & aurum, & argentum, & omnia quæ habere poterat in thesauris suis. Sed ex eo factum est, vt paulo post Sennacherib, Rex Assyriorum, numero-
sissimo cum exercitu ascenderet ad ea deprædanda. Sicut manus Moysi, extra signum educta, lepra statim infecta est: sed in sinu reposita, sana erat: sic opus manuum bonum & laudabile, intra conscientiam manens, sanum & integrum est; foras prodiens, lepra vanitatis inficitur. Non est carbo sic igneus, qui non moriatur, nisi cineribus cooperiatur. Nulla virtus tanta est, cuius tota gloria non pereat, nisi humilitate regatur. Mira res. Christus ipse suam gloriam quærere non potuit, qui tamen, quæcunque accepit gratiarum munera vt homo, habuit illa in se vt Deus: cuius etiam actiones & virtutes omnes, nec imperfectio-
ne vlla, nec labe laborarunt, perfectæ fuerunt, tam quædam operis substantiam, quàm quoad modum agendi. Absurdissimum ergo, non solum impium est, quenquam hominem suam gloriam quærere, qui nihil habet nisi quod accepit, cuiusque virtutes & multis peccatis mixtæ sunt, quasi-
quæ contaminatæ, & vix vnquam perfectæ sunt. *Quis enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti?* Qui quærit gloriam suam, sic gloriatur, quasi ex se, non ex Deo aliquid gloria dignum faceret. Qui bene intelligit, se nihil laude dignum ex se, aut suis viribus, sed ex mera Dei gratia, eaque indebita, id est ex sola Dei misericordia & benignitate operari & facere, ille certè non in se, sed in Domino solo gloriabitur. Hoc enim sensu, *Soli Deo honor & gloria*, quia solus Deus omnium bonorum fons & author est. *Omne donum optimum, deorsum est, descendens à patre luminum.* Qui ergo sibi, non Deo aliquid tribuit, idèoque suam, non Dei gloriam in omnibus quærît; eius gloria nihil est, sed eius peccatum magnum est. Sicut materia prima, quanto magis infusa, & omni forma denudata est, tanto magis plurium formarum est susceptiua: sic animus, quanto humilior, tanto gratiarum capaciôr; ipsa que virtus, quanto se abieciorem facit, tanto est laude dignior, Lucifer quærens gloriam suam, non Creatoris sui, omni sua gloria spoliatus est, & terribissimus demon effectus. Huius rei exempla alia in alia Dominica protulimus. Ne quis propriam suam gloriam quærat, magnum documentum Christus dedit,
Cum

Cum feceritis omnia quæcunque præcepi vobis, dicite, quia seruus inuiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Vult nos hoc dicere, & haud dubiè idem sentire. Nunquam autem gloriabitur, qui se seruum inutilem verè iudicat. Sicut splendor solis vmbra in corpore generat; sic actio virtutis gloriæ agenti parit. Sed vt vmbra suam quanto magis corpus persequitur, tanto magis illa fugit à corpore: sic gloriæ quanto magis actio virtutis capiat, eo magis illa virtus caret. Idcirco hoc animis omnium hominum ingeneratum est, vt nullos minus honorent, quam quos honoris cupidos vident. *Quum Alexander, superato Dario, ad Græcos scriberet, vt cum pro Deo haberent, Lacedæmonij decretum eiusmodi fecerunt: Quoniam Alexander Deus esse vult, Deus esto,* Hominis vanitatem scitè resutarunt. Menecrates medicus ad eò superbia turgēbat, vt se ipsum Iouem appellaret. Hunc ad splendidum conuiuium Philippus Macedonum Rex inuitauit, seorsumque mensam ei iussit apparari, & apponi acerram, suffitumque fieri: quo ille primum delectatus, sed fame tandem urgente, quum ceteris epulantibus, nihil ei aliud apponeretur, delusus & confusus à mensa surrexit. Socrates, quum videret Antisthenem attritam partem vestis semper in conspectu protendere; *Quin desinis, inquit, arrogantiam tuam nobis prodere?* Ad eò viderunt isti ethnici, eos, qui gloriam suam quærunt, omni prorsus gloria merito carere, & eorum gloriam nihil esse. Vnde & Antisthenes, quia Platonem mirè fastuosum nouerat, eum aliquando ægrum inuisens, & vas in quo vomuerat, conspiciens; *Bilem hic, inquit, video; fastum non video: vile ei fore iudicans, si æquè fastum euomere potuisset, quàm bilem: Columbae in aère ex volatu plaudunt, va ièque sulcant, pennarum suarum varietate oblectant: sed interim ex hac ostentatione strepitusque alarum quem affectant, accipitri prædæ sunt, alioqui subito volatu multò accipitri velociore.* Idem illis contingit, qui ex ostentatione virtutum gloriam affectantes, diabolo prædæ, hominibus oblectamento sunt: quod vtrumque vitarent, si celeri obliuione ea quæ retro sunt obliuiscētes, ad ea quæ ante sunt sese semper extendērent, vt docet Apostolus. Dum enim peracto bono operi per vanam gloriam immoramur, progressum in virtute penitus retardamus. Vnde fit, vt & præteritarum virtutum iusta laus nobis pereat, & virtutis actio in posterum frigescat. De hac propria laudis

Simile.

Exempla.
Actian. var.
hist. lib. 2.
1.
2.
Idem lib. 18.

Idem lib. 9.
3.

4.
Brisson. lib. 6.
cap. 5.

Brisson. lib. 2.
cap. 36.

Simile.

Philip. 3.

Conf. 8. lib. 10. cap. 36.

dis vana & impia cupiditate præclare in hæc verba scripsit sanctus Augustinus: *Nunquid, Domine, qui solus sine ipsis dominaris, hoc tentationis genus cessavit à me, aut cessare in hac tota vita potest, timeri & amari velle ab hominibus, non propter aliud, sed ut inde sit gaudium quod non est gaudium? Miserata est, & foeda iactantia. Hinc fit vel maxime non amari te, nec castè timeri te, ideoque tu superbis resistis, & humilibus das gratiam, & intonas super ambitiones seculi, & contremiscunt fundamenta montium. Itaque nobis, quoniam propter quadam humana societatis officia necessarium est amari & timeri ab hominibus, instat aduersarius vera beatitudinis nostra, ubique spergens in laqueis, Euge, Euge: ut dum auide colligimus, incauti capiamur, & à veritate tua gaudium nostrum deponamus, atque in hominum fallacia ponamus, libeatque nos amari & timeri non propter te, sed præ te; atque isto modo sui similes factos, ad supplicij sui consortium nos trahat. Nos autem, Domine, passus grex tuus sumus. Tu nos posside. Gloria nostra tu esto, propter te amemur. Et paulo post: *Qui plus gaudet laudari se, quam donum tuum habere unde laudatur, iste te vituperate laudatur à hominibus, sed te iudicante non defendetur ab hominibus. Et melior iam est ille qui laudauit, quam iste qui laudatus est. Illi enim placuit in homine donum Dei, huic amplius placuit donum hominis quam Dei.* Hæc Augustinus. Nempe charitas omnia facit & patitur pro veritate; ambitio omnia facit & patitur pro vanitate. Adeo & tot modis verum est, quod Redemptor noster dixit: *Si gloriam meam quero, gloria mea nihil est.* De hoc argumento in aliis Euangeliis plura diximus.*

6. *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc agnouimus quia demonium habes. Abraham mortuus est, & Propheta: & tu dicis, Si quis sermonem, &c.*

Iudicium maleuolum & temerarium. 2an. 4.

Similia.

LOCVS moralis contra maleuolum & temerarium iudicium, quod omnia in pessimam partem interpretatur. Quum enim similia verba Christus mulieri Samaritanæ dixisset: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in æternum: nec calumniatur, nec iridet, etsi non intelligat æternum: nec calumniatur, nec iridet, etsi non intelligat æternum: quid Christus diceret; sed ut discendi cupida, non carere pendii auida, respondit: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc aurire.* Tanto plus valet indocta simplicitas, quam proterua calliditas. Ex eodem flore arena venenum, apis mel colligit. Eadem pluuia in cicuta venenum,

nenum, in vitæ vinum producit. Eadem margarita à porcis conculcatur, à peritis in admiratione habetur. In eodem prato bos herbam, canis leporem, ciconia lacertam, apis florem. insidiator prædam, æger sanitatem, sanus voluptatem quærit. Sic sapientium dicta & facta maleuolis hominibus malè sonant, peius olent, pessimum gustum præbent. Iudæorum circa Christi verba & facta, ut maleuolentia insignis, sic cauillatio frequens fuit. Aliquas eorum cauillationes hic commemorabimus; ut eorum illusiones contra Christum, exemplo discant fideles, quanta sit maleuolentiæ vis in dictis ac factis proximorum in pessimam semper partem iudicandis. Si enim ipsa Dei Sapientia loquente, inuenire toties maleuolentia potuit quod carperet; in cæteris hominibus (quum cogitationes timida, & prudentia incerta sunt) quid non inueniet maleuolentia, si semel cor possidet, unde reprehendat? Quum Christus Iudæis diceret, *Ego sum panis qui descendit de caelo: murmurabant dicentes: Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem & matrem?* Sed causam murmuris Christus statim docet, quia carnales erant. Respondit enim: *Nolite murmurare ad me, inuicem. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus, qui misit me, traxerit eum.* Nempe incredulitatem eorum post tot visa miracula, & maxime hesternum illud de panibus multiplicatis, ex animi superbia & maleuolentia profectam, his verbis arguit, & murmurationis causam fuisse docet. Rursum quum Christus diceret, *Panis quem ego dabo, caro mea est, quem ego dabo pro mundi vita: Iudæi litigabant ad inuicem, dicentes: Quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad manducandum?* Sonat hic iterum (ut in hæreticis hodie) incredulitatis vox, omnia carnaliter intelligentis, & crasse ac pessimè omnia interpretantis. Quum Christus in templo doceret, Iudæi mirabantur, dicentes: *Quomodo hic literas scit, quum non didicerit?* Nempe quum doctrinam ipsam reprehendere non possent, personam doctotis exanimant, & sicut ingrati ac malè curiosi hospites cibos appositos non sumunt, sed unde apponuntur inquirunt. Dicente Christo, *Quid me quaritis interficere?* Respondit turba, & dixit, *Demonium habes; quis te quarit interficere?* Quum veritas vlcus digito tangeret, ut sanaret; in maledictum proripiunt, ne sanentur: & quod ad medelam prolatum est, in extremam perniciem vertunt, dum vulnus tacendo & negando, in medicabile illud faciunt Quum Christi con-

Iudæorū cauillationes contra Christum.

Sapient. 9.

1an. 6.

1. Cauill.

1an. 6.

2. Cauill.

1an. 7.

3. Cauill.

Ibidem.

4. Cauill.

Ibidem.

5. Cauill.

stantiam in docendo, & publicè ac palàm loquendo, videret turba, adeò vt suspicaretur ipsos synagogæ suæ principes doctrinam eius approbare, quam sic tolerabant, inuenit maleuolentia quod adhuc in Christo carperet. Dicebat enim: *Nónne hic est quem quarunt interficere? Et ecce palàm loquitur, & nihil illi dicunt. Nunquid verè cognouerunt principes quia hic est Christus? Sed hunc scimus unde sit: Christus autem quum venerit, nemo scit unde sit.* Cauillantur contra conscientiam. Sciebant enim Messiam esse de semine Dauid, & aduentum Christi in carnem non debuisse illos latere, sed iuxta veteres prophetias quæ quotidie in synagogis legebantur, & ex miraculis quæ videbant, toti populo debuisse innotescere. Nam & ideo, visis miraculis, dicebant: *Christus quum venerit, nunquid plura signa faciet quàm quæ hic facit?* Sed maleuolentia atque inuidia ipsam lucem in tenebras vertit. Paulo post, quum auditis Christi verbis quidam dicerent, *Hic est verè propheta, alij verò, Hic est Christus:* turba maleuola dicebat; *Nunquid à Galilæa venit Christus? Nónne Scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehém castèllo, ubi erat Dauid, venit Christus?* Magna maleuolentiæ cæcitas. Paulo antè dixerunt, *Christus quum venerit, nemo scit unde sit:* & hic confitentur tum genus ac familiam, tum natiuitatis locum. Neque ignorare poterant, etsi in Galilæa educatus esset Christus, tamen in Bethlehém natum eum fuisse: quod ne ignorarent, sola illa innocentum paruulorum tam infamis occisio sufficiebat. Sed maleuolentia ad apertam lucem oculos claudit. Quum ministri ad capiendum Christum missi, & vacui redeuntes, dicerent, *Nunquam sic cutus est homo sicut hic homo: responderunt eis Pharisei, Nunquid & vos seducti estis? Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum? aut ex Phariseis? Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt.* Vide rursum quid faciat inuidia & malitia. Turba non vult credere, etsi principes credant, quia quum Christus venerit, nemo scit unde sit. Principes nolunt credere, etsi turba credat; quia turba ignara est, & nescit legem. Ita ad non credendum Christo apud homines maleuolos, tam scientia quàm ignorantia argumentum facit. Quum Christus diceret, *Ego sum lux mundi:* & sequitur *me non ambulat in tenebris:* Pharisei dicunt ei, *Tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est verum.* Et tamè iidem Pharisei, cum ipsi Christo antea dix-

6. Cauill.
Ibidem.

7. Cauill.
Ibidem.

8. Cauill.
Ibidem.

rant, *Quousque tollis animam nostram? Dic nobis palàm si tu es Christus:* tum ad Ioannem miserunt, dicentes: *Tu quis es? vt ipse de seipso testimoniū acciperent & crederet.* Sed malitia, siue ræceas, siue dicas veritatem, semper habet quod reprehendat. Quum Christus diceret, *Quò ego vado, vos non potestis venire:* Iudæi dixerunt, *Nunquid interficiet semetipsum?* Candida sanè interpretatio, & maleuolentium hominū temeritate digna. Dicente ad Iudæos Christo, *Cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos:* responderunt ei, *Semen Abraham sumus, Nemini seruiuimus vnquam. Quomodo tu dicis, liberi eritis?* Homines carnales & inflati, nõ nisi carnalè libertatem somniant; quam non veritas, sed vanitas operatur. Nec Christus dixit, *Liberi eritis,* quasi omni modo serui essent; sed, *Veritas liberabit vos,* nempe à vanitate & seruitute peccati. Quò iterū diceret Iudæis, *Vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis: responderunt ei, Pater noster Abraham est.* & paulo post: *Nos ex fornicatione non sumus. Vnū patrem habemus Deū.* Quia maleuolentiæ & inuidiæ radix superbia est, ideo Christi verba intelligere nolunt, quæ de patre per imitationem, non per naturā aut per electionem loquuntur. Ideo Christus illis dixit: *Sermo meus non capit in vobis.* Et iterum: *Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diaboli estis, & desideria patris vestri cultis facere.* Nempe superbia, odium, maleuolentiā, inuidia, Iudæorum animos sic intransuersum egerunt, vt nulla Christi verba vel intelligere, vel æquo animo capere potuerint. Sic in hoc nostro Euangelio maleuolentiæ suæ fructus varios protulerunt. Dicente Christo; *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem nõ gustabit in æternū;* quod de morte nõ temporali, sed æterna; nec corporis, sed animæ, eum dixisse, etiā si simplex tantum propheta esset loquens in persona Dei, Iudæi in lege Dei edocti, ignorare non poterant, nisi animorum ægritudo caliginè illis offudisset: statim cauillatur, quasi de morte temporali loquutus fuisset, dicentes: *Nunc scimus quia demoniū habes. Abraham mortuus est, & propheta.* Rursum dicente in hoc Euangelio Christo; *Abraham exultauit vt videret diem meum; viderit, & gaudius est:* cauillatur illi statim, non sensum tantum, sed & verba Christi peruerterentes; *Quinquaginta annos nondū habes, & Abraham vidisti?* Neque enim dixerat Christus quòd ipse Abraham viderat, sed quòd Abraham illum. Potuit autem Abraham fide aut spiritu prophetico Christum præuidisse, etsi Christus vt

9. Cauill.
Ibidem.

10. Cauill.
Ibidem.

11. Cauill.
Ibidem.

12. Cauill.
Ibidem.

13. Cauill.
Ibidem.

Filius Dei ab æterno non esset. Deinde non dicit Christus quòd Abraham ipsum viderit, sed quòd *diem eius vidit*, id est, aduentum eius in carnem prævidit: quòd certè Iudæi ignorare non debebant, in quorum lege vni Abrahæ de Christo ex semine eius oriundo, in quo omnes gentes benedicerentur, tam claræ & tam crebræ promissiones factæ fuerant. Sed malitia excæcati, in mediâ luce palpant, legem suam ignorant, & Christi verba bis pervertunt. Iam verò quum Christus cæcum à natiuitate sanaret in sabbatho, oculos illi aperiens, cauillantur Pharisei: *Non potest hic homo à Deo esse, qui Sabbathum non seruat.* Scilicet maximum miraculum, & magnam Christi misericordiam non vident, non aduertunt, non probant: ex circumstantia temporis ansam cauillandi arripiunt. In qua etiam circumstantia cæsarsè & turpiter errarunt, vt Christus illis in euangelio sepiùs exposuit. Rursus ex nimia malitia increduli dicunt cæco restituto: *Da gloriã Deo. Nouimus quia hic homo peccator est.* Quum maximã tanti miraculi virtutè arguere, euidentiã confutare non possent; iterum personã carpiunt, & impotenter calūniantur. Antea coram & in facie à Christo prouocati, dicēte, *Quis ex vobis arguet me de peccatis magis muti quàm pisces, nihil inueniunt quod arguant.* Hic absente Christo mullant: *Nouimus quia peccator est.* Sic solent in angulis maleuolentia traducere, quos coram & in facie vix audeat aspicere. Christo dicente: *Potestatem habeo tenendi animam meam, & iterum sumendi eam:* multi iudæorum dixerūt: *Demoniū habet, & insanit: vt quid auditis eum?* Nulla esse potest magis expressa malitia: vnde alij Iudæi eam statim confutarunt, dicentes: *Non sunt hæc verba hominis demoniū habentis. Nunquid demoniū potest aperire oculos cæcens?* Duplici modo maleuolentiã confutari: primùm à sapientia doctrinæ; deinde ab operum virtute. Sed facilius maleuolentiã refutatur quàm sanatur. Hæc exempla sufficiant.

7. Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum.

Locvs moralis, contra iram. Iudæi, maleuolentiâ & odio pleni, quum nihil se cõtra Christum cauillando proficere posse cernerent, ira & furore pleni ad lapides conuolant. Quemadmodum si fera aliqua interiores machinas laxata conturbataque habeat, nec aperiri, nec claudere potest; ita si præ iracundia interius animus conturbetur, neque ad ea quæ rationi sunt consentanea percipienda, neque

neque ad verum ipsum discernendum aptus est. Et sicuti arboris trunco commoto & agitato, frondes & rami mirastatim celeritate agitantur; sic corde per iracundiam perturbato, ilico omnia corporis membra agitationem celeritatem patiuntur: lingua garrit, oculi inflammantur, crura tremunt, brachia & manus ad vltionem armantur, vt in hoc Euangelio. Saxa volant, furor arma ministrat. Hæc animi passione vitur diabolus ad multa peccata perpetranda. Quemadmodum enim fur ad furandum, noctem quandam obscurissimam, ac densissimis offusam tenebris deligit; sicut lupus turbulentum expectat tempus quo gregem inuadat, veluti piscator fluuium quærit turbidum ad rete tendendum: ita dæmon rapacissimus prædo, vorax lupus, & piscator astutus, iracundiæ impetus obseruat, ipseque interdum ad iracundiam per obiecta mouet, vt eius occasione in mille mala hominem præcipitet. Hinc enim maledicta, blasphemia, iniuria, verbera, cædes nascuntur. Memorabile iracundiæ exemplum refert Seneca. Cn Piso, memoria nostra, quum iratus ducis iussisset eum qui ex comearu sine commilitone redierat, quasi interfecisset quem non exhibebat, roganti tempus aliquod ad cõquirendum non dedit. Damnatu, extra vallum ductus est, & iam ceruicem porrigebat, quum subito apparuit ille qui occisus videbatur. Tunc Centurio, supplicio præpositus, condere gladium spiculatorum iubet. Damnatum, ad Pisonem reducit. Conscendit tribunal furens Piso, ac duci iubet vtrunque, & eum militem qui non occiderat, & eum qui non perierat. Adiecit & tertium Nam ipsum Centurionem, qui damnatum reducerat, duci iussit. O quàm solers est iracundia ad fingendas causas furoris! Te inquit Piso, duci iubeo, quia damnatu es: te, quia causa damnationis commilitoni fuisti: te, quia iussus occidere, Imperatori non paruisti. Excogitauit iracundia quomodo tria crimina faceret, quia nullum inuenerat. Hæc ille. Huius impotentis iracundiæ exempla alia multa commemorat Seneca. Alexander magnus, iræ impatiens, intimum amicum suū Clitum sua manu interfecit. Lucius Sylla, C. Marium perfringi crura, erui oculos, amputari manus iussit, & quasi toties occideret quoties vulnerabat, paulatim & per singulos artus lacerauit. Caius caligula, multis occisis Senatoribus, quum nec adhuc ira eius placari posset, optabat populum Romanum vnã ceruicem habere,

li s vt scè

14. Cauill.
Ioan. 9.

15. Cauill.
Ibidem.

Ioan. 8.

Ioan. 10.
16. Cauill.

Ira vitium.

Similia
i.

3.

Exemplum.
De Ira lib. 1.
cap. 16.

Exemplum.
De Ira lib. 3.
cap. 17.

Cap. 18.

Cap. 20.

vt scelera sua tot locis ac temporibus diducta, in vnum locum, & in vnum diem cogeret. Rex Persarum, iratus, totius populi nares recidit in S. ria, nouo genere pœnæ delectatus. Cyrus Rex, flumini Gynde iratus, quòd vnus ex albis equis, qui regium curram trahebat, in eo abreptus periret, totum belli apparatus in flumen transfudit, & tam diu assedit operi, donec centum & octoginta cuculis diuisum alueum, in trecentos & sexaginta riuos dispergeret, & siccum relinqueret, in diuersum fluentibus aquis. Non est iræ modus, vbi frena ei semel laxantur. Quis simillima est, quæ super id quod opprobriè patitur franguntur. Sic enim ira non tam eum qui per iram læditur, quàm qui lædit, præcipitem dedit.

Simile.

Ira vitium infame.

Seneca de Ira. lib. 2. cap. 25.

Similia.

Exemplum.

Simile.

Ira minims irritatur.

Ira tumor, nõ magnitudo.

Pron. 13.

Simile.

Simile.

Deinde infame vitium est, & animi profus ægerimi argumentum. Sicut ægra & infelicitis valetudinis est, quem leuis aura contraxit; affecti oculi, quos candida vestis ob- turbat; dissolutus deliciis, cuius latus alieno labore condouit; sic ad leuia concitari, mentis ægrotudo est. Myridem aiunt fuisse ex Sybaritarum ciuitate, qui cum vidisset fodientem, & altius rastrum alleuantem, lapsum se fieri questus, vetuit illum opus in conspectu suo facere. Idem se bilem habere sæpius questus est, quòd foliis rose duplicatis incubisset. Nempe vbi animum simul & corpus voluptates corrumpere, nihil tolerabile videtur; non quia dura sunt quæ patimur, sed quia nos molles sumus qui patimur. Nunquam sine querela, ægra tanguntur. Nunquam sine bile iracundus offenditur. Omnia quæ natura fera ac rabida sunt, commouentur ad minima. Taurum color rubicundus excitat; ad vmbra alpis exurgit; vrfos ac leones irritat mappa. Idem inquietis & stolidis ingenii euenit. Rerum suspicione feriuntur. Ira non est animi magnitudo, sed tumor inanis; tantumque abest à magnitudine animi, quantum à fortitudine audacia, à fiducia insolentia, ab austeritate tristitia, à seueritate crudelitas. Multum interest inter animum sublimem & superbum. Sublimis omnia aduersa despicit: Superbus minimis turbatur. Vnde S. Scriptura: *In domo superbiorum nunquam desunt iurgia.* Vt tela à duro resiliunt, ita nulla magnam animi iniuria ad sensum sui adducit. Neque vllum argumentum magni animi certius quàm nulla iniuria, nulla contumelia, nulla aduersitate è statu suo dimoueri. Pars superior mundi, & ordinatior ac propinqua sideribus,

nec

nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinem, omni tumultu caret. Sola inferiora & sublunaria fulmine feriuntur, ventis agitantur, frigore & aestu affliguntur. Sic sublimis animus quietus semper, & in statione tranquilla collocatus, modestus, & venerabilis, & dispositus est, at imbellis, & ignobilis, & ignauus animus quouis aduersi flatus momento quasi inane folium huc illucque rapitur. Cæcam iræ impotentiam tyrannus ille Hippia suo magno malo docuit. Tyrannicida imperfecto opere comprehensus, & ab Hippia tortus vt conficiis indicaret, circumstantes amicos tyranni nominauit. Et cum ille singulos, vt nominati fuerant, occidi iussisset, interrogauit e quis superesset. Tu, inquit, solus. Neminem enim alium, cui charus esses, reliqui. Effecit ira vt tyrannus tyrannicidæ manus accommodaret, & præsidia sua gladio suo cæderet. Sicut vespa semel irritata, ipsa saxa ac ligna proxima, non homines tantum cum stridore impetit; sed saxa quidem non lædit, homini etsi modicum dolorem inducit, aculeum tamen amittens, ipsa perit: sic iratus cæco iudicio furit, verba fundit inania, & quemuis obtutum temere petit, multos & fortiores nihil lædens; quos autem lædit, toto charitatis stimulo amisso, cum maximo suo detrimento lædit. Et huius quidem mali remedia, ac patientiæ documenta multa sanè sapientia naturalis docuit: quæ vt penitus contemnenda non sunt: quia rationis lumen homini rationali viam aliquando monstrare mirandum non est; ita infirma & inualida sunt præ illis quæ Christi gratia & doctrina cælestis nos docuit, quæ nos paulo antè in hoc ipso Euangelio recensuimus. Exempla modestiæ in Socrate, in quo iræ signum erat vocem submittere, loqui parcius: in Platone, qui iratus seruo, ab alio eum percuti iubet, ipse eum percutere non vult: in Philippo Macedone, qui Democharis petulantiam equo animo sustinuit, quum Atheniensium legatus existens, ab eoque rogatus qua in re Atheniensibus gratificari posset: respondit; Si te ipsum suspendas: in Antigono Rege, qui milites quosdam audiens de se pessimè loquentes, nihil alioqui commotus, Longius inquit illis discedite; ne vos Rex audiat: in Augusto Cæsare, qui Timaginem historicum, in ipsum, in vxorem, in totam domum eius multa blaterantem, Romæ tamen viuere & florere permissit: non tam nos ad similem modestiam mouere, quàm

Seneca lib. 1. c. 6. de Ira.

Sen. lib. 2. c. 73. de Ira.

Exemplum.

Simile.

Modestæ eth- nicorũ exēpla.

de immodestia confundere debent. Nos Christi Spiritu imbutos, ipsum maximè Redemptoris nostri infinitæ patientiæ & modestiæ exemplum, posteaquæ Sanctorum, qui eius imitatores fuerunt, exempla mouere debent. Sanctus Elzearius Comes, quum vxor eius nimiam eius, vt videbatur, patientiam miraretur; quòd in tam ampla familia, & tam multis negotiis toties offensus nullum offensionis signum daret. Ecquid verò, inquit, prodest irasci: Nihil profectò. Attamen explicabo tibi arcanum pectoris mei: *Non enim interdum sentire aliquam in animo aduersus irascentes mendignationem. Sed illico me conuerto ad cogitanda iniurias Christo illatas, dicoque mihi ipsi, eum imitari cupiens: Etiam si famuli tui barbam tuam conuellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil hoc totum esset præ illis quæ Dominus tuus & plura & maiora perpeffus est: certòque habeas (coniunx mea me nunquam cessare à commemorandis iniurijs Saluatoris mei, donec animus meus planè sit tranquillus. Plus in hoc vno exemplo animi & virtutis, & documentum est, apud animum Christi Spiritu imbutum, quàm in quibuscunque ethnicorum & Philoſophorum seu factis, seu dictis. Nullum enim ad omnem patientiam efficacius remedium, quàm Christi Redemptoris vel exemplum, vel gratia, vel doctrina.*

8. *Iesus autem abscondit se, & exiit de templo.*

1. *Charitas, quæ aliorum sunt querit, nõ sua.*
 Loci morales varij. Primùm docet Christus hoc suo exemplo, quòd vera charitas quæ aliorum sunt magis querat, quàm quæ sua. Christus enim in aliorum periculis proſulandis, in sanandis ægris, in reddendo vifum, auctum gressum, loquelam, cæcis, surdis, claudis & mutis in palcendis aliquot hominum millibus, potentem se & mirabilem ostendit. In suis autem periculis, per modum infirmi hominis, latebras querit, & fugã sibi consulit. Hoc exemplo edocti pii, in seipſos rigidi, erga alios benigni sunt. Secundò docet non esse semper accepta potestate vtendum, sed in tempore eam dissimulandam, tolerando multa in quæ statim animaduertere non expedit. Sic Paulus: *Omnia mihi licent, sed non omnia adificiant.* Et Christus discipulis suis, eius potestatem in coërcendis malis importunè flagitantibus, respondit: *Nescitis cuius spiritus estis.* Appollid Cato senior dicebat: *Parcè vtendum potestate, quo semper ea vti possis.* Sic Petrus reprehensionem Pauli sustinuit, non

Exemplum sanctum.
In vita eius, c. 23 apud Surijs 10, 5.

2. *Potestate non est semper vtendum.*
1. Cor. 10.

3. *In hoc p. Plutarcho in Rõ. appollid.*

vis potestate qua potuit: quod his verbis D. Cyprianus annotauit. *Nec Petrus quem primum Dominus elegit, & super quem edificauit Ecclesiam suam, cum Paulus de circumcisione postmodum disceptaret, se vindicauit, seu aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, vt diceret se primatum tenere, & à posteris ac nouellis obtemperari sibi potius debere.* Notat quoque hoc & laudat D. Gregorius Magnus his verbis: *Petrus, qui primus erat in Apostolatus culmine, erat primus & in humilitate: quia à minori suo reprehenditur, nec reprehendi dedignatur.* Hæc ille. Eandem in D. Petro moderationem laudat S. Augustinus variis in locis. De Baptismo contra Donatistas lib. 2. cap. 1. in commentariis in epist. ad Galatas, & epist. 19. ad Hieronymum, *Est, inquit, laus iusta libertatis in Paulo, & sancta humilitatis in Petro.* Tertio docet immodicum sui amorem præſcindere, nec proprias iniurias in potestate vicisci. Sapienter Basilius: *Multo grauius Superiori ferenda aliorum iniuria, quàm sua sunt. Hoc enim si fecerit, & suspicionem à se illam hominis seipſum immodicè amantis submouebit, & plenius se non peccantem odisse, sed peccatum auersari ac prosequi, declarabit.* Sic enim hoc loco Christus Iudæorum lapides, quam in illos reflectere potenter potuiffet, humiliter eos declinare maluit. Quarto docet declinare & fugere nos posse iniustam & violentam persecutionem, maximè perſonalem, qualis hæc erat. Sic alibi de eo scriptum legimus. *Non volebat in Iudæa ambulare, quia quarebant eum Iudæi interficere.* Rurſum post edictum Phariseorum de eo capiendi: *Non ambulabat palàm apud Iudæos, sed abiit in desertum, iuxta regionem Ephrem.* Hæc nos omnia suo, vt carnali lectori videri potest, ignominioso discessu, altissima Dei Sapientia docuit. Quæ singula latius explicare, quia huius Euangelij tractatio multum excreuit, & hæc loca iterum possunt occurrere, in præſenti desistimus.

E V A N G E L I Y M D O M I N I C Æ
 I N R A M I S P A L M A R V M, A N T E
 b e n e d i c t i o n e m e a r u m.

VM appropinquasset Iesus Hierosolymis, & venisset Bethphage, ad montem Oliueti, tunc misit duos discipulos suos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est; & statim inuenietis asinam

1. *epist. ad Quir. rums fratrem.*

2. *Hom. 18. in Ezeeh.*

3.

4. *In reg. breuior. ad q. 50. Proprie iniuriz condo - nandz.*

5. *Persecutione fugere licet.*

6. *Ioan. 7.*

7. *Ioan. 12.*

8. *Mat. 21.*

asinam alligatam, & pullum cum ea. Soluite, & adducite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet; & confestim dimittet eos. Hoc autem totum factum est, ut impleretur quod dictum est per Prophetam, dicentem: Dicite filia Sion; Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pulli filium subiugali. Eunt autem discipuli, fecerunt sicut praeceperat illis Iesus. Et adduxerunt asinam & pullum: & imposuerunt super eum vestimenta sua in via. Alij autem cadebant ramos de arboribus, & sternebant in via. Turba autem quae precedebant, & quae sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio Dauid. Benedictus qui venit in nomine Domini.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Dicite, quia Dominus his opus habet, & confestim dimittet eos. De operibus misericordiae in pauperes Christi.
2. Venit Rex tuus tibi mansuetus. De charitate erga Christum Regem nostrum, nobis datum, &c.
3. Sedens super asinam, & pullum filium subiugali. De humilitate, & paupertatis studio etiam in medijs honoribus seruando.
4. Et imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij autem cadebant ramos de arboribus & sternebant in via. De feruore colendi Deum.
5. Turba autem quae precedebant, & quae sequebantur, clamabant, dicentes Hosanna filio Dauid. Deum ab omnibus laudandum, ab omni stantibus, & c.
6. Hosanna filio Dauid, Benedictus qui venit in nomine Domini. De honorum & affectionum humanarum insigni mutabilitate.

1. Dicite, quia Dominus his opus habet; & confestim dimittet eos.

De operibus misericordiae.

LOCVS moralis de operibus misericordiae in pauperes Christi. Nam Christus hoc loco in vsum suum asinam & pullum per discipulos suos petens, non alia vel prece, vel persuasione utitur, quam hac sola voce: Dominus his opus habet. Qua etiam voce audita, confestim dimittuntur. Christi ergo verbum, & eius obedientia ac promptitudo, qui asina & pulli Dominus erat, docet, in iuandis proximis satis superque causae esse, quod nostro subsidio atque adiutorio proximus indigeat: qui videlicet quoties indiget, Dominus indiget: ut hoc solo audito & intellecto, Dominus his opus habet; confestim ad opus misericordiae,

tanquam Domini amatores, & serui obedientes accingamur. Qui asinam & pullum hunc alligatos possidebat, auditis illis verbis, Dominus his opus habet; de Christo hoc dici intellexerat, tum quia discipuli Christi erant iam circa Hierosolimam notissimi, qui hoc dixerant, tum quia hoc, quasi honoris titulo Christus ab omnibus, qui eum norant, vocabatur. Non solam enim à suis vocabatur Magister & Dominus, ut ipsemet ad eos aliquando dixit, Vos vocatis me ^{Ioan. 13.} Magister, & Domine. & bene dicitis: sum etenim. Et rursum ^{Ioan. 11.} Martha ad Mariam dicit, Magister adest, & vocat te: & ipsa Martha ad Christum, Domine, si fuisses hic: & Centurio ad Christum, Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum: ^{Mat. 8.} & Ioannes videns Christum in litore stantem, dixit Petro, ^{Ioan. 21.} Dominus est: verum etiam ab iis, qui Christum minus diligebant, eo nomine vocabatur. Quos enim tentandi ergo ad Christum Pharisaei miserant; Dicunt ei, Magister, scimus ^{Matth. 12.} quia verax es, &c. & Simon Pharisaeus ad Christum ait: ^{Luca 7.} Magister dic. Legillator quoque tentans Christum, ait illi: ^{Luca 10.} Magister bone, quid faciens, vitam aeternam possidebo? Denique qui missi à Christo erant, ut cornaculum ei pararent, ubi manducaret Pascha, dixerunt hospiti domus: ^{Mat. 26.} Magister dicit, Tempus meum propè est: apud te facio pascha. Postremò propter multos incredulos, qui Christum etiam in terris voce, non corde praedicabant, & hoc titulo honorabant, dixit saluator: ^{Mat. 7.} Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum. Asinae igitur & pulli dominus, audito discipulorum verbo, Dominus his opus habet, non nisi Christum intellexit, ideoque ob eius reuerentiam confestim eos dimisit. Nam (ut scribit diuus Lucas) soluentibus illis pullum, dixerunt ^{Luca 19.} domini eius ad illos. Quid soluitis pullum? Merito enim mirantur factum insolitum, & hominibus ad rem suam intentis manifestè iniuriosum. Ceterum audito discipulorum responso, Dominus his opus habet; in Christi gratiam, absque ulla difficultate, confestim dimiserunt. Docet tam prompta horum hominum obedientia, Christi quae ratio proposta, ad omne misericordiae opus promptissimos nos esse debere. Notior nobis est Christus, quam illis hominibus fuit. Plura à Christo beneficia accepimus, plura nos accepturos speramus, quam illi aut acceperant, aut tunc sperare poterant. Omnes autem pauperes fideles, maximè pro Christo & fide eius indigentes, verè Christi pauperes esse, satis manifestè Christus docuit, quum de huiusmodi

mini

minimis suis, id est, pauperibus & abiectis Christianis diceret. *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* & Saulo Christianos persequenti clamat e caelo Christus: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Quoties ergo pauper in Christo & maxime pro Christo indiget, toties Dominus indiget. Christus in suis pauperibus cibo, potu, vestitu, pecunia indiget. Quoties pauper eleemosynam pro Christo petit, toties cogita tibi dici, *Dominus his opus habet*, Noli de equis, canibus, & auiibus tuis alendis magis esse sollicitus, quam de Christi pauperibus. Non toleratur in familia minister, cui paruulorum cura committitur; si neglectis illorum alimonij, auiculas tantum suas, aut catellos pascat. *Vnicuique dedit Deus curam de proximo suo.* Omnes Christi pauperes, tui sunt. si tu ad Christum pertines. Nullum eius corporis membrum, cuius tu ipse pars es, alienum a te esse potest. Sapienter quidam Archiepiscopus (vt refert Philippus Diez) ad suum oconomum dixit. Conquerente enim illo, & dicente Archiepiscopo domino suo, quod plures domus suae aleret, quam necessitas postularet; iubet Archiepiscopus, vt vtrorumque nomina, tam eorum qui necessarii quam eorum qui inutiles viderentur, separatim scriberet. Quae quum legeret Archiepiscopus, *Hos, inquit, dicit esse necessarios, illos vero inutiles. Alantur igitur hi, quia horum indigeo; illi vero, quia mei indigent.* Sapienter iudicauit, pauperes, etiam nobis inutiles, esse in ampla familia alendos; hoc ipso nomine, quia nostri indigent, id est, quia *Dominus his opus habet*: & hoc esse discrimen inter equos & homines. Similis sapientia vsa Paula, femina nobilissima, cuius encomia scribit sanctus Hieronymus, quum in eleemosynis largiendis esset largissima, dicere solebat: *Iste mendicus si a me non acceperit (tam nobili & diuite) a quo accipiet? ego vero si indigens petiero, multos inueniam qui mihi inuuant.* Cauendum ne quando existimemus (quod de apostata Iuda refert Euangelium) *nihil ad nos pertinere de egenis.* Tantum ad nos pertinent, quantum Christus ipse, quia in Christo illi sunt; & quod illis datur, Christo datur. Eleganter de hac re tota Chrysothomus: *Accedit ad te Dominus indigens. Tu ne supplicansem quidem audire poteris, sed accipis & increpas. Quod si ad paululum argenti offerendum, & frugum panis praebenda adeo tenax, auarus, & piger es, quid faceres, si vniuersa tibi essent euacuanda? Non vides quot quantaque homines qui se munificos vulgo appellant, scortis in theatro largiantur?*

Math. 25.
Actor. 9.

Simile.

Eccles. 17.

Exemplum.
Serm. in hanc
Dom. tom. 2.
par. 4.

Exemplum.
In epistaphio
Paula.

Ioan. 12.

Hö. 67. in Ioan.

Illorum tu nec centesimam quidem partem dare sustines. At quando diabolus quibuscumque obuijs dare iubet (vt voluptatum nostrarum ministris, vanitatum focis, gulae & superbiae causa) etsi huic rei gehenna imminet, iucundè tamen illi obtemperas. Cum verò Christus regnum, si indigentibus obtuleris, tibi retribuatur: non modò nihil praestas, sed in super etiam petentes contumelia afficis. Sic aperte manus obedire diabolo, vt puniaris; quam Christo, vt salueris. Quae in re ita fit, ac si cum diadema & purpuram Rex offerret, sperneretur: latro autem, qui acutum, quo te interficias, mucronem largiatur, facile persuadent. Haec Chrysothomus. Qui in pace Ecclesiae pauperibus non largiuntur, illi maxime sunt, qui in persecutioe ne fidei, fidem abnegant, ne bonis huius mundi excidant. Stenim in parua eleemosyna Dominum indigentem non respicias; quomodo eum respicias & audies, omnia quae habes postulantes, vt fidei tuae professione eum honores Catholicorum exiliis, rapinis bonorum, sanguine effuso, Dominus opus habet, ad maiorem sui nominis gloriam. Quis illi totum dabit, qui partem negauit? Hanc abnegatae fidei causam suo tempore annotauit D. Cyprianus: *Dissimulanda, fratres, veritas non est, nec vulneris nostri causa materia reticenda. Decepit multos patrimonij sui amor carnis; nec ad recedendum parati aut expediti esse potuerunt, quos facultates suae velut compedes ligauerunt.* At nostris eleemosynis Dominum pasci, & Dominum opus habere, vno aut altero exemplo à Deo miraculis confirmato ostenditur. Venerant ad Langrauium Turingiae Ludouicum comites aliquot, procerumque non pauci. Iamque conuiuij tempus aduenerat, cum, residentibus cunctis, aberat Elizabeth vxor eius, filia Regis Hungariae. It iussu Principis statim vnus accitum illam. Cui quum obuuius factus nunciasset, cunctos ad ipsius aduentum pendere conuiuas, illa maturius accedens, vbi coepit gradus, qui ad triclinium ducebant, ascendere, subito mendicus quidam importunis clamoribus eleemosynam deposcere auditur. Quem illa desuper videns (neque enim antea sub gradibus iacentem praestinatione viderat) paulisper expectare monet, pollicita missuram se breui quod peteret. Illo nihilominus importuniùs clamante, & instantissimè precante figit gradum Elizabeth, eique pallium magni pretij, quo vestita erat, transmittit. Quod ille alacriter suscipiens, arce statim excessit. Id quum reuersus stator, non sine indigna

Simile.

Duri ad misericordiae operae, faciles ad fidei naufragium.

In sermo. s. de lapsis.

In sancta Elizabeth apud Saurium, tom. 6. pag. 428.

Exemplum.

tionem, propalam retulisset: subridens Princeps, illam iam ingressam rogat ubi pallium reliquerit. Illa porrecto indice, En, inquit, de pertica propendet. Videt ille, accedit, at treccat, euoluit, illudque ipsum esse, quod pauperi donari audierat, cognoscit: multum attonitus & dubitans, tante rei miraculum, an egregiam vxoris fidem prius collaudet. Sic pallium pauperi donatum, Christus illico, quod mutuò acceptum, restituit. Nota est historia de S. Martino, Turonensi postea Archiepiscopo; qui cum in ponte Ambianensi mendico nudo mediam pallij sui partem dedisset, ei proxima nocte Christus apparuit eadem vestitus, ac dicens: *Martinus adhuc Catechumenus hac me veste comxit.* Memorabile etiam est, quod de Osvaldo Anglorum Rege scribit Venerabilis Beda. Rex ille quum die S. Pasche ad prandium confedisset, assidente ei Aidano Episcopo, postulatque esset in mensa coram eo discussus argentus, regalibus epulis refertus, iamque essent manus ad panem benedicendum missuri, & ingrediens minister, cui suscipiendorum inopum erat cura delegata, iudicaret Regi magnam pauperum multitudinem per plateas sedere, quæ eleemosynam à Rege postularer; mox dapes sibimet appetitas deferri pauperibus, & discum confringi, atque eisdem minutatim diuidi præcepit. Quo viso, Pontifex, qui assidebat, delectatus facto, apprehendit dexteram eius: & ait: *Nunquam inueterascat hac manus.* Quod & ita iuxta votum benedictionis eius euenit. Nam cum postea interfecto illo in pugna manus cum brachio à cætero essent corpore resecatæ, contigit vt hætenus incorruptæ perdurent. Denique in vrbe regia, quæ Bebbæ cognominatur, loco inclisæ argenteo, in Ecclesia sancti Petri seruantur, ac digni cunctis honore venerantur. Hæc venerabilis Beda. Hæc diuinæ gratiæ miracula apertè docent, ita Deo acceptæ & gratam esse eleemosynam aut quodcunq; misericordix opus, ac si ipsimet tanquam indigenti ea conferrent. Hinc nempe fit id quod Sapiens scribit: *Fœneratur Deo qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei.* hoc est, vt exponit D. Basilus: *Quum pauperi dare uoles: propter Deum, idem & donum est, & mutuum.* Donum quidem, quia non speras receptionem; mutuum uero propter Domini magnificentiam, qui pro ipso persoluit, qui paucis per pauperem aut ptis, magna pro ipsis reddet. Ad eò nempe Deo datur, quod pauperi datur, vt eius quod datur, debitorem se Deo constituat.

Alind.
Seuerus Sulpitius in vita S. Martini.

Histor. gent. Aug. lib. 3. cap. 9.
Alind.

Fronteb. 1. 9.

Conc. 2. in Psal. 84.

constituat, atque ad reddendum obliget. De qua re iam in *Domin. 4. Quædrage. text. 5.* alia Dominica quædam diximus.

2. Venit Rex tuus tibi mansuetus.

Locus moralis de charitate erga Christum Regem Christi in nos nostrum nobis datum, eumq; mansuetum, id est, humilem, benignitas, benignum, beneuolum; non vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Hoc maximum charitatis Dei erga nos argumentum admirans tanto antè tempore propheta, in hæc verba erupit: *Dicite filia Sion.* Hæc fausta noua annunciate: *Ecce, venit Rex tuus tibi mansuetus.* Omnia & singula verba admirabilem Dei charitatem loquuntur. Ecce, admirationis vox est, attentionem excitans, & rei dicendæ magnitudinem declarans. Venit, sua uidelicet sponte non coactus. Venit, non triumphaturus, sed post breuem triumphum immolandus. Oblatus est autem: *Esaia 53. quia ipse uoluit.* Venit tamen in triumphi specie, vt suum pro nobis patienti desiderium ostendat. Hoc desiderium aliis quoque uerbis expressit, dicens: *Baptismo habeo baptizari* (hic fuit baptisimus sanguinis, quo nostra leuaret fordes) *& quomodo coarctor donec perficiam!* Rursum: *Desiderio desiderauit hoc Pascha manducare uobiscum antequam patiar.* Et iterum magna alacritate discipulis suis prædixit: *Ecce ascendimus Hierosolymam, ubi Filius hominis tradetur in manus peccatorum.* quæ uerba alibi tractauimus. Vide autem quanto mysterio uenit hodie in Hierusalem cum tanta pompa Christus. *Præceptum legis erat* (ait D. Cyrillus Alexandr. *ut decima luna primi mensis, agnus siue hædus in domo ocluderetur, usque ad lunam decimanquartam eiusdem mensis, quando ad uesperam immolabatur.* Vnde *& uerus agnus ex omni grege sine macula electus, pro populi sanctificatione immolandus, ante quinque dies, id est, decima luna, Hierosolymam, ascendit. Et appropinquante hora passionis, appropinquare uoluit & loco passionis; ut etiam per hoc claresceret, quia non inuitus, sed sponte pro humani generis salute mortem pateretur.* Ideo D. Ioannes, diem huius solennitatis notans dixit: *Ante sex dies Pasche uenit Iesus Bethaniam. In crastinum autem turba multa quum audisset quia uenit Iesus Hierosolymam, acceperunt ramos palmarum, &c.* Venit ergo hodie, & sua sponte uenit, & gaudens atque exultans. enit, & in specie triumphi uenit, & nobis uenit, & mansuetus uenit, super asinum & pullum sedens, Rex noster Christus. Si duæ *Simile.*

Domin. 4. Quædrage. text. 5.

Esaia 53.

Luce 22.

Luce 18.

Dom. Quinquages. text. 1.

In Ioan. lib. 8. cap. 9.

Typus uetus.

Ioan. 12.

pariter citharę ponantur, eodem tono intentę ac tēperatę, ad vnus tactum altera per seipsam respōdet propter illam vtriusque consensionem & harmoniam similem. Ita se habet vetus & nouum Testamentum, quę eodē Spiritu scripta, in eodem quasi tono consentiunt; vt, si vnus chordam tangis, alterum mox resonet; si figuram & typum veteris intelligis, veritatem noui statim percipis, & econtrā. Sic in hoc Christi ingressu, quinto die ante passionem, causa ingressus cognita, vet⁹ apparet & elucescit figura de agno, decima luna ex agris domum ducendo, vt luna decima, quarta immoleretur. Hac quoque figura intellecta, veritas Christi hoc die ingredientis percipitur. Ac si quidem venit Christus. Venit autem vt rex. In regis aduentu omnia fausta ac læta sunt, qualiscunq; ille Rex sit, quando mansuetus venit. Sed Rex iste *Rex regum est*, & *Dominus dominantium*, vt in eius femore scriptum est. Est Rex per quem Reges regnant, & legum conditores iusta decernūt. Est Rex gloria, *Dominus fortis & potens*, *Dominus potens in pralio*, *Dominus virtutum*, *ipse est Rex gloria*: Huius regnum vt adueniat, quotidie oramus. Nec rex tantum talis ac tantus est, sed & noster Rex est. *Ecce venit Rex tuus*. Non enim perinde in extranei Regis aduentu; atque in nostri, lætamur. At Christus Rex noster est non potestate tantum & dominior: sic enim totius orbis, etiam impiorum, Rex est, quia *omnis potestas data est ei in caelo & in terra*: sed multo magis redemptionis beneficio, vocationis gratia, electionis munere, varia denique virtute, fide, spe, charitate. Hoc sensu dicit Angelus de Christo, *Regnabit in domo Iacob*; non in domo Abraham, vel Isaac, eo quod vterque istorum reprobos habuit filios, ille Ismael, iste Esau, qui postea idola coluerunt. In domo autem Iacob omnes filij Patriarchę fuerunt, & vnum verum Deum omnes coluerunt. Sic in credentibus, in iustis, in electis regnat Christus Rex noster est, si fidem eius, si charitatem tenemus, si præcepta seruamus. Maxima ergo quædam iubilandi causa, quod Rex noster venit, quo tot beneficia naturę & gratiæ accepimus. Atqui nos noster tantum, sed & nobis hodie venit. In nostrum commodum & emolumentum, ad nostram salutem pretio sui sanguinis procurandam venit. Quia naturale est, vt quę sua sunt, sibi que commoda, ea quisque amet & chara habeat, propterea Christus, vt ad sui amorem nos prouocaret, & noster esse, & nobis venire voluit. Hodie ostendit

Apocal. 19.
Prouerb. 8.
Esai. 23.

Rex noster.

Matth. 28.

Luc. 1.

Venit nobis.

quod

quod tam diu antè prædictum est. *Puer natus est nobis*, & *Esai. 9. filius datus est nobis*. Denique venit mansuetus, humilis, pauper; non in maiestate, sed in bonitate. Alioqui quid commune habet Deus cum mansueto, humili, paupere, quod totum apud Prophetam vox illa, mansuetus, significat? An non Deus est *Deus Sabaoth*, *Deus exercituum & potentissimus*? An non *Dominus*, *quasi vir pugnator*, *Omnipotens nominis eius*? An non *Deus zelotes*, *vindicans peccata parentum*, &c. An non Deus est, *qui inebriat sagittas suas sanguine*, *cuius gladius deuorabit carnes*? *Qui regit gentes in virga ferrea*, & *tanquam vas figuli constringit eas*? *Qui terribilis est iis qui sunt in circuitu eius*? Sed nunc mansuetus venit. noua quadam facie assumpta, quia *ecce noua facit omnia*, vt & nos in nouitate vitę ambulemus. Venit mansuetus, vt *ouis ad occisionem ductus*. Mansuetus, vt *agnus, qui coram tondente se non aperuit os suum*. Mansuetus denique, vt ad eum intrepidè accedamus, clamantem: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis*, & *ego reficiam vos*: quia per eum accessum habemus ad gratiam istam in qua stamus. Hęc ergo omnia charitatem nostram in Christum & Regem supremum, & Regem nostrum, & nobis hodie venientem, & ad nos venientem benignum ac mansuetum mirificè excitare & inflammare debent. Pueri qui regio cubiculo seruiant, & ad ostium cubiculi prætolantur, quamuis suauissimos inter sermones misceant, aut aliquo alio se negotio, seu serio, seu iucundo, occupent; tamen vbi primum vocem regiam eos vocantem audiunt, protinus omnia summa cum voluptate ac celeritate relinquentes accurrunt. Quid ni sic ad Christum mandata obeunda prompti & expediti sumus? Nec maiora præmia promittit, nec grauiores pœnas comminatur vllus toto orbe Rex, quam Christus sua mandata vel obseruantibus, vel negligentibus. Atqui si Rex terrenus ministris suis diceret: At tres annos mihi fideliter seruite; postea que amplissimas possessiones, & honores per totam vitam à me accipietis: quo autem primum die mea præcepta transgredimini, ad tritemes perpetuas vos condemnabo: nihil haud dubiè illis ministris diligentius esset. Porro quanto se discrimini obiiciant, qui Christo Regi fidem & obedientiam, iurati, eam quotidie violant, illud veteris populi admirabile exemplum docere nos debet. Decem tribubus in Assyriam abductis, ab ipsis Assyriis terra filiorum Israël habitabatur. Quam

Venit mansuetus.
Esai. 6.
Exod. 15. & 20.
Deut. 32.
Psalm. 2.
Ierem. 23.

Esai. 65.
Esai. 53.

Math. 11.

Amor Christi
& ad nos venientem.

Simile.

Simile.

Exemplum.
4. Reg. 17.

autem illæ idola colerent, ritu gentis suæ, egressi de montibus leones interficiebant eos; nec prius illa cessavit inter necio, quam, misso Leuita Israëlita, verus Deus cultu legitimo ibi denuo coleretur. Cur tanta plaga in homines Deum pro suis ignorantes? Quia in terra sancta idola coli Deus noluit. Quia infra limites populi Deum coleris, non nisi Dei leges seruari patitur. Quanto magis in populo Christiano, in Ecclesia suo sanguine redempta, in cordibus fidelium, idola peccatorum nõ feret Christus, legem suam impunè violari non patietur Deus: Regem Christum professi sumus. Regi Christo nisi Christianus obtemperes, expecta leones de montibus, qui te interficiant. Veniet ille leo rugiens, qui circuit quaerens quem deuoret: cum multis alijs leunculis & catulis suis, imò cum alijs spiritibus nequioribus, ut fiant nouissima tua peiora prioribus. quod alio loco explicatum dedimus. Venit nunc Rex noster mansuetus. Sed si rebelles ei sumus, ydem venit iratus. Speculum sine macula, appellat Scriptura Deum. Si speculo mitem & mansuetum vultum ostendas, talem tibi reddet speculum: si iracundum vultum præbes, simile tibi reddet. Sic omnino, si Deo humilem te mitem, ac misericordem erga proximum ostendis, erit tibi Deus mansuetus, mitis, misericors: si ferocem, superbam crudelē te præbes, huiusmodi erga te Deum inuenies. Qua enim mensura mensi fueris, remetietur & vobis. Ego (ait Deus) diligentes me diligo. Ad hanc Dei dilectionem meritò nos excitare debet, quòd Rex noster fieri, nobis venire, & mansuetus voluerit.

3. Sedens super asinam, & pullum filium subiugali.

Humilitatis
studium.

Locvs moralis de humilitate, & paupertatis studio etiam in medijs honoribus seruando. Christus hodie cum certa pompa & gloria Hierosolymam ingredi volens, non vt gloria huius mundi studiosus (quam semper contemnit docuit, & acerrimè fugit, vt aliàs explicatum est) sed vt ingentem pro humana salute patiendi alacritatem ostenderet, vt iam diximus, & de qua Regius Propheta prædixit: Exultauit vt gigas ad currendam viam suam; vt omnibus etiam constaret quam de Christo existimationem caelestis eius doctrina, & diuina miracula iam meritò apud omnium animos excitassent (quam rationem adfert sanctus Augustinus) ac denique vt circa finem prædicationis claritè se manifestans, ipsis Iudæis in maius testimo-

1. Perr. 5.
Luca 11.

Sap. 7.
Simile.

Luca 6.
Prou. 1.

Psal. 13.

Tr. fl. c. in

nium foret, vt notauit sanctus Chrysostomus; volens, inquam, Christus ex his causis, cum quadam pompa & gloria humana Iudææ metropolim ingredi, hæc ipsam tamen ea humilitate temperat, vt nõ nisi super asinam & pullum (animalia pauperum & vilia) inequitans, ingressum tam solennem faceret. Humilitas nempe; perpetua & necessaria Christiani hominis virtus, quia maximè inter honores periclitatur, ideo in ipsis maximè honoribus maximo studio seruanda est. Sic monet Sapiens: In die honoris tui non extollaris. Et iterum: In die honorum ne immemor sis malorum. Segerem nimia sternit vbertas. Rami onere franguntur. Vinum merum sapientes infatuat, fatuos ad insaniam redigit. Prosperitas stultorum occidit illos. Christus igitur, vt honores semper fugit, non propter se, cui & maximè debebantur, & nocere non poterant: sed propter nos, quibus illos maximè periculosos esse sciret: sic in ipso honore, quem breuē, & post tot labores, & tam grauibus ex causis iam commemoratis, acceptare voluit, paupertatis tamen studium non deseruit. Præclare Chrysostomus hunc locum tractans: Mihi etiam idcirco in asina sedisse videtur, vt viuendi philosophia nos erudiret. Regula enim nobis præbet, ne maiora, quam necessarius vsus exigit, requiramus. Itaque quando etiam nascebatur, non magnificas ades, non locupletem matrem, sed pauperrimam, & fabro desponsatam, elegit: & in tugurio nascitur; & in præsepio ponitur. Sic discipulos non oratores aut Prophetas, nec genere aut fortuna claros voluit, sed inopes, valde atque ignotos. Mensa sua hordeaceis nonnunquam panibus, nonnunquam quos discipuli è foro emerant, referta erat. Recumbat in seno, vestes viles, nec conditionem vulgi excedentes, inducatur. Domum nullam habebat; quumque de loco in locum transeundum erat, pedibus iter faciebat, & quidem ita, vt labore plerumque conficeretur. Nunquam in sede, nec in puluinari, sed in ipsa superficie terra, modo in montibus, modo apud fontes sedet & docet. Hæc ille. Sic tota Christi vita paupertatem & humilitatem docet, vt tandem vehi quasi in pompa volens, non tamen nisi asinæ infideret. Vnde de hoc Christi facto ita diuus Bernardus: Licet multos frangat aduersitas, tamen multo plures extollit prosperitas, sicut scriptum est: Cadent à latere tuo mille, sinistro scilicet, per quod signatur aduersitas: & decem millia, id est, multo plures, à dexteris tuis, in quibus prosperitas designatur. Denique quia utrobique periculum est, orat

Homil. 67. in
Ioann.

Humilitas in
ipsis honori-
bus maximè
seruanda.
Eccel. 12.

Prou. 10.

Ham. 69. in
Matth.

Christi tota
vita pauper-
tatem docuit.

Serm. 2. in hanc
Dom.

Psal. 90.

Prou. 30.

Sapiens, & dicit: *Divitias & paupertatem ne dederis mihi: ne forte aut divitias extollerent in superbiam, aut paupertas deiceret in impatientiam. Vnde & Dominus, sicut in passione patientiam, ita in hodierna processione humilitatem exhibere curavit, non in curribus, & in equis, nec in frenis argenteis, ut sellis aut relictis, sed humilis a selli tergo sedens.* Haec ille. Rara certe virtus humilitas honorata. Sicut enim arbores in montis cacumine posita procillis ac ventorum flatibus sunt subiecta; ita homines in dignitate constituti, à superbia & insolentia ventis concutiuntur. Ioseph tamen in summa apud Pharaonem dignitate positus, fratres suos ad eum introducens, voluit ut statum humilem non dissimularent, sed de eo rogati responderent: *Viri pastores sumus, servituri, & patres nostri.* Asinus animal contemptibile est, tum quia nullum eo magis inspiens, tum quia nullum eo vilius paciscitur, tum quia nullum eo ad labores & onera aptius. At Christus Iesus, quum summa esset Dei sapientia, quum eius cibus delicatissimus esset, *facere voluntatem Dei Patri qui misit eum, docere caelestia, operari diuina; quum ille sit omnium laborantium merces unica, refectio, consolatio; voluit tamen asinae insidere, ut omnem asinae humilitatem, vilitatem, laborem ac patientiam nos doceret.* Hoc est quod Propheta iubet nos *exultare; quia venit nobis Rex noster mansuetus, seu humilis, sedens super asinam.* Certè secundum homines loquendo, magis exultandum videretur, si veniret sedens in curru triumphali. Nunc autem iubet nos gaudere, quia venit sedens super asinam. Sed ideo hoc iubet, quia sedens super asinam, summam nos docet sapientiam. Docet in honore servare humilitatem. Docet, quod *stultum est hominibus, Dei esse sapientiam, & Dei virtutem.* Docet nos tunc demum sapientes esse, quum nobis stulti videmur, & nos ipsos abnegamus. Gentium sapientes, docentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Sed Christi sapientes dicentes se esse stultos, non alta sapientes, sed humilibus consentientes, sapientes facti sunt. Docet nos ex fidei & obedientiae simplicitate asinos esse debere, in quibus Christus sedeat: qualis ille sapientissimus Rex & Propheta erat, dicens: *Vt iumentum factus sum apud te; & ego semper tecum.* Cui enim humili & obedienti Christus insidet, ille semper cum Christo est, & Christus cum illo. Docet nos denique laboriosa animalia esse debere, ut semper cum Christo simus. Sic Esaias hunc ipsum Christi ingressum prædicans:

Dicit

Dicite filia Sion; *Ecce Saluator tuus venit: ecce merces eius cum eo, & opus eius coram illo.* Cum vides Christum sedentem super acellum, intellige duo mercedem & opus. In Christo merces significatur. Est enim ipse *Merces nostra magna nimis.* In aino est significatio laboris. De hoc iubet gaudere Propheta. Sic & David? *Expecta Dominum, viriliter age, sine fine (velut acellus) Dominum, & confortetur cor tuum,* spe mercedis reposita. Hoc totum nos docet Christus, sedens super asinam. Nempe Dei sapientia sic factis & signis docet sicut homines verbis, quando sanè in signe aliquod documentum præbere, aut facinus memorabile designare vult. Christus alibi humilitatem suos docturus, accipit in vinas suas paruulū, dicens: *Nisi efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum caelorum.* Legem veteri populo daturus, quia lex timoris erat, non amoris, omnia signa terrore plena dedit; *montem Sinai fumantem, ardentem, fulgurantem,* sed non combusto: significans se esse in populo afflicto, sed non destruendo. Spiritus sanctus Apostolis quum daretur, apparuerunt illis lingua ignea: quibus significabatur ardens charitas, proprium & primum Spiritus Sancti donum, illorum cordibus infusa. Sic & prophetae veteres aliquod singulare Dei opus aut beneficium prædicaturi, signis quibusdam exterioribus illud significabant, idque ex Dei præcepto. Prophetavit Samuel, quod regnum à Saule in David transferendum erat, quando pallium Saulis absceidit per medium, dicens: *Scidit Dominus regnum Israel à te hodie.* Prophetabat Abias Propheta ad Ieroboam, diuidens pallium in duodecim partes, & dans illi decem partes, quod daturus esset ei Dominus decem tribus filiorum Israel, dicens: *Ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus.* Prophetavit Eliseus; quod Res Ioas ter regnum Syria vastaret, præcipiens illi, ut sagittas ad Orientem coniceret. Sanctus Propheta Esaias exiit se, *ut nudus & discalceatus ambularet;* prædicans sic Aegyptios & Aethiopes ab Assyriis nudandos & expoliandos fore. Ieremias Propheta iubetur à Deo confringere lagunculam testeam in conspectu populi, & dicere: *Sic conteram populum istum, & civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari.* Ezechiel Propheta, iubente Deo, protulit vasa sua, quasi vasa transmigrationis per diem, & vespere perdidit sibi parietem maris, & in caligine egressus est, & in humeris portavit

K k 5

portavit

Simile.

Gen. 47.

Cur exultandum sedentem Christo super asinam.

1. Cor. 1.

Rom. 1.
Rom. 12.

Psal. 73.

Esaie 62.

Genes. 15.

Psal. 26.

Deus factis docet.

Matth. 18.

Exod. 20.

Exod. 3.

Act. 2.

1. Reg. 15.

3. Reg. 11.

4. Reg. 13.

Esaie 20.

Jerem. 19.

Ezech. 12.

Osee 7.

portatus in conspectu populi: vt hoc facto prædiceret, fore vt
dux populi eodem modo ex ciuitate fugeret, prementibus
Assyrijs, ab illis nihilominus capiendus. Sic Oseas iubetur
accipere vxorem fornicariam, & ex ea facere filios forni-
cationis, vt sic populi fornicationem à Deo suo expressius
prædicaret. Ad hunc modum Christus hodie solemnè pom-
pa ab asina vehitur, & Hierosolymam ingreditur sedens
super asinā: vt hoc illustri & spectabili signo ea nos doce-
ret, quæ iam diximus. Hæc Dei sapientia illustrem hunc
Christi triumphum facit. Imperatores seculi, in eo trium-
phi sui gloriam ponebant, vt curru veherentur, quem vel
elephanti ducerent, vt Cæsar & Pompeius triumphabant;
vel leones traherent, vt in Marci Antonij triumpho; vel
etiam cerui veherent, vt Aureliani. Nempe illi, vt de for-
mes feminæ, hoc facio indigebant. Aurum purum non de-
auratur. Christi magestas sedens super asinam, gloriosior
erat; quia illum, non asinam, populus totus spectabat,
& hæc ipsa asina magnam nos postea sapientiam docuit,
vt iam dictum est.

Simile.

4. Et imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij
autem cadebant ramos de arboribus, &c.

Feruor colen-
di Deum.

Locvs moralis de feruore colendi Deum. Discipuli
Christi iussi qui tem erant asinam & pullum eius soluere
atque adducere; sed non iussit eos Christus vestimenta sua
asinæ & pullo imponere, aut in via sternere. Nec etiam tur-
ba iubetur ramos de arboribus præscindere, & sternere
in via. Sed & qui ex Hierosolymis, obuiam Christo proce-
serunt cum ramis palmarum (vt diuus Ioannes refert) nul-
lum hac de re præceptum acceperunt: sicut nec illi, qui
vocales Christo laudes cecinerunt, tam in via, quam in
plena ciuitate. Hæc omnia ex feruido Christi amore pro-
cesserunt; quæ tum Christus libenter acceptauit, adeo-
que clamantium voces contra Pharisæos defendit; tum
sancti Euangelistæ ad vnum omnes, tanquam celebre pie-
tatis documentum, commemorare voluerunt. Dignus est
hominibus Christianis huiusmodi in Christo colendo fer-
uor. Abraham viatores hospitio excipiens, currit in occur-
sum eorum, adorat in terram, multis verbis, vt apud eum
diuertant, precatur; festinat in tabernaculum ad Saram: il-
lam quoque iubet accelerare circa panes parandos; ipse
interea ad armentum cucurrit, tulitque inde vitulum ter-

Ioan. 12.

Exemplum.

Gen. 18.

vimum

vimum & optimum; denique puer festinavit, & coxit illum. Vi-
des vt omnes Abraham actiones feruorem spirant. Hic est
pater noster Abraham, non solum vt sequamur vestigia, sicut
Rom. 4. dei eius, vt Paulus docuit, sed etiam vt faciamus opera eius
10an. 8. vt Christus Iudæis dixit: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ
facite. Hic feruor colendi Deum, quo non solum mandata
feruor spirant, & declinantur flagitia, sed acri quodam & ve-
hementi studio, tum ipsa mandata facimus, tum alia mi-
sericordiæ & pietatis opera exercemus (qualis erat illa
hospitalitatis virtus, quam Abraham exercuit) est veri
Christiani signum, certumque indicium. Quam Abraham
feruum suum mitteret, vt vxorē filio suo Isaac, ex cogna-
tione sua, quæreret; feruus, quum ad urbem Nachor per-
uenisset (terram cognationis Abrahæ) hoc signum à Do-
mino rogauit, vt illam puellam filio domini sui vxorem
postularet, quæ plura faceret quam iuberetur, que seruendi
feruorem ostenderet. Puella, inquit, cui ego dixero, inclina
Genes. 24. hydriam tuam, & bibam. & illa responderit, Bibe, quin & ca-
melis tuis dabo potum; ipsa est quam preparasti seruo tuo Isaac.
Vides quale signum à Deo petiit feruus Abrahæ; vt filio
domini sui vxorem eligeret, Deusque illi statim concessit.
Vix dum enim sermonem compleuerat, quum ecce Re-
becca egrediebatur, quæ rogata vt pauxillum aquæ de hy-
dria sua ad bibendum daret, respondit, Bibe domine, ce-
leriterque (vide promptitudinem) deposuit hydriam super
vnam suam, & dedit ei potum. Cùmque ille bibisset, adiecit
(vide feruorem, quæ plus quam rogaretur facit. Quin &
camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant. quod & fecit.
Hæc videlicet erat digna sponsa filio Abrahæ. Hæc digna
erat, ex qua nasceretur, in quo benedicerentur omnes gentes.
Hoc signum est animæ fidelis, & de femine Abrahæ, quæ cum
spiritus feruore opus charitatis facit (quale hoc Rebecca
erat) & plus facit, quam aut rogatur, aut ex præcepto iu-
betur, sicuti discipuli Christi, & turba Iudæorum creden-
tium in hoc Euangelio fecerunt. Ad hunc feruorem hor-
tatur nos Spiritus sanctus, dicens: Non ventiles te in omnem
Eccli. 5. ventum, & non eas in omnem viam. Esto firmus in via Domini
& prosequatur te nomen pacis & iustitiæ. Ventilat se in om-
nem ventum, qui ex qualibet tentatione, aut quauis occa-
sione oblata, recedit à seruitio Dei, & distrahitur: quem
in varias cupiditates sua concupiscentia abstrahit, qua-
si ad quoduis peccatum procliuem. Stat firmus in via

Domi

Domini, & pacem in corde, ac iusticiam in opere retinet qui à nullo se distrahi passus feruet in cultu Dei. Sed & ipsa deuotionis forma, quàm hic discipuli, & reliqua turba erga Christum exercuerunt, hunc nos feruorem docet. Sternunt vestimenta sua, cædunt ramos de arboribus, gestant palmas in manibus, clamant, Hofanna in excelsis, &c.

Hb. 38. in Mat. sumenta, ait Chrysofostomus, sunt præcepta diuina, & gratia spiritalis. Sicut enim turpitudine nuditatis vestimento regitur, sic naturalia mala carnis nostra, præceptis & gratia diuina teguntur. Vnde & Adam ideo se vidit nudum, id est, peccatorem, quia præceptum Dei violauerat, & gratia exciderat. His ergo Christus honorandus est: præceptorum eius obseruatione, & gratiæ diuinæ recto vsu, fructuque vberi. Rursum sternit vestimenta sua ante Christum in via, parui faciens si fordidetur, qui carnem suam (animæ quasi indumentum) mortificat, & Christi voluntati in vniuersum subiugatur. Vnde & Adam ideo se vidit nudum, id est, peccatorem, quia præceptum Dei violauerat, & gratia exciderat. His ergo Christus honorandus est: præceptorum eius obseruatione, & gratiæ diuinæ recto vsu, fructuque vberi. Rursum sternit vestimenta sua ante Christum in via, parui faciens si fordidetur, qui carnem suam (animæ quasi indumentum) mortificat, & Christi voluntati in vniuersum subiugatur, adeoque propter Christum, etiam aliorum Patrum voluntati, & Prælatorum pedibus subiicit, quod monachi faciunt; sicut horum hominum vestimenta non à Christi aliena tantum, sed & ab omnium cum Christo transeuntium pedibus calcabantur. Neque enim alicui Prælato se quicquam vtiliter subiicit, nisi qui in Christi comitatu Hierosolymam ingreditur, nisi qui in Ecclesia Christi præficitur. Ramos de arbore cædit, qui affectus suos mortificat, & à pessima cupiditatis terrenæ radice resecat, vt Christo seruiant, ac sancti Spiritus dictum sequantur. Alterum horum necessarium faciendum. Aut alterius iudicio calcanda voluntas (quod Apostolicum est, & Apostoli sua sic vestimenta Christo in hoc Euangelio substrauerunt) aut certe ex arbore terræ defixa, id est, ex terrena hac nostra & carnali voluntate, rami præcidendi, affectus prauis resecati sunt. Ideo qui ramos præcidebant, de promiscua turba erant. Hoc enim generale præceptum est: *Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.* Sunt autem rami præscindendi, non folia, aut fructus tantum, non uerbo tantum & lingua, sed opere & ueritate diligendus Deus, seruendum Christo. Non folia tantum uerborum, quibus uirtutem laudes, & Deum prædicat, nec fructus tantum quorumlibet operum, quibus Dei mædata exequaris, sed rami ipsi ac frondes arboris, omnes uidelicet voluntatis tuæ uires, omnes animi tui dotes & ornamenta; diuino cultui; & Christi obsequio mancipandi sunt.

Hb. 38. in Mat. Sternere uestimenta Christi.

Ramos de arbore cædere.

Rom. 8.

1. Ioan. 3.

sunt, vt Christum honorifices, & glorifices Patrem tuum qui in caelis est. Hic est feruor cultus diuini, vt glorificemus &c. Mat. 5. portemus Deum in corpore nostro, non animo tantum obsequemur. 1. Cor. 6. quentes, sed & omni externo opere gestuque corporis, in omnibus externis donis, Dei gloriam quærentes, cultum exequentes. Discipuli & turba, vt Christum honorarent, nullum officij genus pratermiserunt.

Ad hunc feruorem in bono, impiorum feruor ad malum vehementer incitare debet, nisi quis fortè existimet, plus deberi diabolo quàm Christo. At impiorum feruorem sic Propheta graphicè depingit: *Nomme uides quid isti faciunt Ierem. 7. in ciuitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem? Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas reginae caeli, & libent diis alienis, & me ad iracundiam prouocent.* Iubet Deus Prophetam obseruare maximam impiorum diligentiam vt idolis sacrificent: in quo nefario opere uir, uxor, liberi, tota familia concurrunt, omnes manum apponunt. Vt autem Deus colatur, aut nemo manum mouet, aut pauci, & ij satis tepidè ac negligenter. Sic solet Dei causa & iustitiæ frigidè, oscitanter, & perfunctoriè tractari: dum ad occidendum nascentem Christum, omnem operam Herodes ponit, ad prodendum Iudas non dormit, ad capiendum & condemnandum Scribae, Sacerdotes, Seniores populi conuentus uocant, coryceos submitunt, falsos testes subornant, pecunia corrumpunt, satellites mittunt, alta nocte, & summo mane conueniunt, apud Pilatum, apud Herodem studiosè accusant, populum concitant, Cæsaris salutem interponunt, denique omnem lapidem mouent, nihil intentatum relinquunt. Ita in salute cuiusque propria procuranda, in Ecclesiæ causis, in Dei honore & cultu prosequendis, se res habet. Feruet impius, friget iustus. Ardet hæreticus, torpet Catholicus. Vigilat filius sæculi, dormitat filius lucis. Causa iustior succumbit, quia maiori animo, impetu, feruore causa iniusta procuratur. Quæ tandem est huius infelicitatis ratio? Illa sanè, quòd in causis honestis & iustis Deum protectorem attendimus, nec fore ut ille causam suam deserat, honorem suum negligat, omnino existimamus. Impij contrà in causa mala, sua diligentia malitiam corrigunt: & quòd à Deo, cui mala causa displicet, sperare non possunt, hoc sua industria compensant. At maximis hic error est. Pulchrè Scipio dux fortissimus, quum ei scutum dili-

Feruor impiorum in malo.

Exemplar.

Alianus uer. hist lib. 11.

dili

Apophteg. diligenter apparatus quidam ostenderet, hortando vt emeret, respondit: *Atqui ciuem Romanum decet in dextera spem ponere, non in sinistra,* in suo videlicet Marte & labore, non in aliena detentione. Diuina quidem protectio est scutum validissimum, & *turris fortissima nomen Domini,* & *hi in curribus, hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri inuocabimus;* sed tota hæc spes & inuocatio, nostris conatus, studia, labores, nostrum impetum, feruorem, certamen necessariò requirit, vt in alia Dominica explicauimus. Placent summopere Christo nostri conatus, placet feruor, placet deuotio, etsi *bonorum nostrorum non indigeat;* etsi inutilia sunt quæ vel facimus, vel patimur pro gloria eius, quod *leue & momentaneum* Apostolus vocat. Magdalena curiosam pietatem vehementer Christus laudauit, & Simonem hospitem de non exhibito honore admonuit. *Intraui in domum tuam. Aquam pedibus meis non dedisti: hac autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis terxit, Osculum mihi non dedisti: hac autem, ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. O leo caput meum non unxisti: hac autem unguento unxit pedes meos.* Vides vt singula feruoris testimonia Christus laudat; negligentiam alterius in singulis culpât. Sed vide quid Redemptor concludit: *Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Multa Dei dilectio multum habet feruorem, deuotionem, & studium colendi Deum multum. Si feruor spiritus remittit peccata, quanto magis in iusto augebit coronas! Sic iterum mulierem illam quæ effudit unguentum pretiosum super caput eius, murmurante Iuda, & post eum aliis, studiosè Christus defendit. accuratè laudat: *Quid molesti estis huic mulieri? Bonum opus operata est in me. Vbicunq; prædicatum fuerit euangelium, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.* In quam paucis verbis quanta laus! Redarguit facti culpatores. Operis bonitatem asseuerat. Prædicationem operis, quæ patet Euangelium, prædicat. Memoriam & commendationem mulieris perpetuam denuntiat. Tanti apud Christum pretij ac valoris est feruor spiritus circa cultum eius. Illa enim mulier ex feruore dilectionis qua Christum prosequabatur, m. sterij ignara quod Christus expressit, unguentum illud valde pretiosum in caput eius effudit. Sic populi & puerorum in hoc Euangelio acclamationes, increpantibus illos Pharisæis (vt solet piorum feruor impiis & frigidis Dei cultoribus vehemèter displicere) Christus diligen-

ter defendit. *Indignati Pharisai contra pueros clamantes in Mat. 21. templo, Hosanna in excelsis, dixerunt Christo: Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Vtique. Nunquam legistis, quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem tuam?* Rursum *Luc. 19. quum quidam ex Pharisæis dicerent Christo; Magister, increpa discipulos tuos (eodem videlicet modo clamantes) respondit ille: Dico vobis, quia, si hi tacuerint, lapides clamabunt.* Vide feruorem Zachæi. In arborem sycomororum ascendit vt Christum transeuntem videret. Mox Christo dicente eis; *Oportet me hodie in domo tua manere, festinans descendit, & excepit illum gaudens.* Vides celeritatem, vides lætitiã curiosam hospitalitatis virtutem, qualem in Abraham modò ex Scripturis ostendimus. Quam etiam ob causam Christus postea hunc Zachæum vocat *filium Abraha.* Ex hoc autem feruore excipiendi Christum, vide quantum bonum Zachæo collatum fuit. In nouum hominem mutatus, dixit: *Domine, dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quem defraudaui, reddo quadruplum.* Moxq; Christus concludit; *Salus huic domui facta est.* Præcepit Dominus Moyfi vt faceret duos Cherubinos aureos & productiles ex vtraq; parte oraculi. Cur ita? Delectatur nepe Dominus Cherubim figuris, quæ sunt maximæ velocitatis, vt ostendat quantum celeritate & feruore nostro circa bonum delectetur. Hortatur ad hunc feruorem Apostolus: *Sollicitudine non pigri, spiritu feruientes, Domino seruientes, spe gaudentes.* Vt Domino seruiamus, ista tria coniungit; celeritatem actionis, feruorem spiritus, lætitiã spei. Hoc enim vltimum calcar est duobus aliis, quæ semper sunt indiuulsa. Cuius enim spiritus feruet, actio festinat. Pastores, accepto nuntio de nato Salvatore, *festinantes venerunt in Bethlehem.* Vide plura huc pertinentia, in Dominica 1. post Epiphaniã, textu 1.

5. *Turba autem quæ precedebant & quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio Dauid.*

Locvs moralis, Deum ab omnibus laudandum, ab omni statu, sexu ætate. Qui præcedunt & qui sequuntur Christum, in vitæ genere seu seculari, seu ecclesiastico, seu monastico, omnes ad Dei laudes, ad fidei confessionem, ad præceptorum obseruationem, ad feruorem & studium colendi Deum (de quo iam diximus) tenentur. Omnis turba quæ Christum comitabatur, seu antè, seu retrò, in Christi laudibus occupata fuit. Omnes clamabant,

Exemplum.

Exodi 11. Allegoria.

Rom. 11.

Luc. 2.

laudare & colere oportet.

bant, & Apostoli, & reliqui discipuli, & turba popularis, & pueri Hebraeorum. Omnium vna vox erat, Hosanna filio David: & vt alius Euangelista refert, Hosanna in excelsis, siue per illa verba Messiae praesenti gratulabantur, siue illi fauorem precabantur: siue sibi ipsis misericordiam flagitabant. Huc omnes vocat Propheta Regius: Reges terra, & omnes populi, Principes, & omnes Iudices terra, iuuenes & virgines, ienes cum iunioribus laudent nomen Domini. Et rationem alio loco addit: Laudate Dominum, quoniam bonus est Psalms, Deo nostro sit iucunda decoraque laudatio: id est, animo puro, hilari, libenti Dei laudes resonemus. Huc hortatur & Paulus: Implemini Spiritu, loquentes vobismetipsis in psalmis & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris, Domino, gratias agentes semper pro omnibus. Dicit in cordibus, non quia vocales laudes excludit, sed quia cordis attentionem includit. Hoc ad Dei gloriam pertinet. Te decet hymnus Deus in Sion. Hoc ad nostram consolationem facit. Nam quum dixisset Apostolus; Pax Christi exultet in cordibus vestris: paulo post adiunxit; In gratia cantantes in cordibus vestris Deo. Hoc est exercitium caeleste, & beatorum spirituum tota occupatio. Beati qui habitatis in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te. Quatuor animalia, quae vidit Ioannes, clamabant iugiter die ac nocte: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, &c. Hoc imitatur Ecclesia Catholica in quotidiano Dei obsequio. Quod autem de Dei laude, hoc de fidei confessione, de praecceptorum Dei obseruatione, de toto studio colendi Deum, verum est, ad omnes omnino harum rerum curam aequè pertinere. Hoc plane est (ait S. Chrysostomus) quod euertit orbem vniuersum, quod summam vitam bene agende diligentiam monachis solum necessariam arbitremur, ceteris negligenter viuere licere. Non ita sanè, non ita est, sed eadem ab omnibus philosophia ratio requiritur. Fallis te ipsum propterea ac decipis, si putas aliud à secularibus viris, aliud à monachis requiri. Hac enim ferè sola est in utroque vita genere differentia, quod illi quidem matrimonij se vinculis constringunt, hi vero hic liberi perdurant. In reliquis verò communis atque eadem ab utriusque vita totius ratio requiritur, eisdem pro culpis poena una debetur omnibus. Quod & paulo post his verbis confirmat, cum Christus dicit, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite a me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.

Psal. 148.

Psal. 146.

Ephes. 5.

Psal. 64.
Coloss. 3.

Apoc. 4.

Omnes ad pietatem aequè tenentur.

Contra vituperatores vitam monach. lib. 3.

Matth. 12.

non monachos tantum alloquitur, sed & omne prorsus hominum genus. Itemque cum iubet per angustam viam ingredi, non istos modo, sed omnes omnino homines hoc imperio conuenit. Cumque adesse animam suam in hoc mundo, atque cetera eiusmodi iubeat, nullum hominum genus excepit. Hac Chrysostomus. Rursum alio in loco: Neque domus gubernationem, neque vxoris curam, neque filiorum sollicitudinem, neque aliud quiddam pratexamus, quod putemus satis esse ad excusandam nostram negligentem desidemque vitam. Neque frigida illa verba proferamus, Mundanus sum, & mulierem habeo, & puerorum curam gero: qui multis mos est, vt ita dicant, si quando eos rogamus, vt ad virtutum labores ingrediantur, vel studium adhibeant in sacris literis legendis. Non est hoc meum, dicit. Nunquid renuntiaui seculo? Nunquid monachus sum? Quid dicit homo? An hoc ad solos monachos pertinet, vt bene Deo placeant? Omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; nullamque virtutem negligere. Hac ille. In eundem errorem inuehitur Augustinus. Agens enim de iis qui Rempub. administrant, ac de militibus, Illud, inquit, quale est, cum ob errorem aliquem à senioribus argueretur, & imputatur alicui de illis cur ebrius fuerit, cur res alienas pertraxerit, eadem cur turbulentus admiserit, statim respondeat; Quid habebam facere, homo secularis aut miles! Nunquid monachum sum professus, aut clericum? quasi omnis qui clericus non est aut monachus, possit ei licere quod non licet. Cursus igitur officij in sacris literis praescribitur norma viuendi. Omnis ad bene viuendum prouocatur aetas, sexus, & dignitas. Apud omnem Christianum prima honestatis debet esse militia. Hac ille. Nempe ad omnes in vniuersum sonat illa vox Christi. Primum quaerite regnum Dei, & haec omnia adiciuntur vobis. Apud omnes prima ac potissima cura debet esse diuinae gloriae, ac salutis propriae. Sicut enim in sponsa (vt Homil. 47. ad apostolicè scribit B. Chrysostomus) licet thalami sint velis autis operi, licet mulierum adsint pulcherrimarum chori, licet rosis, licet coronis, licet ancilla, licet amici, licet sponsus, licet omnes decus & ordinem pulcherrimum seruent: tamen illa sola si deformis sit & turpis, perit totum nuptiarum decus, non honoratur sponsus, non delectantur amici: ita quidem & in anima quae sola Dei sponsa est, si illa sola decus & dignitatem suam non seruet, si illa sola à rationis & pietatis regula rursus exorbitet, etsi diuitiae affluant, honores absudent, ceteraque omnia suppetant, quae apud homines in pretio habentur, totus tamen homo

Homil. 27. in Genesim.

Sermo. 19. de verb. Domi.

Matth. 6.

vt Homil. 47. ad po pu. Ant. Simile.

Deo displicet, & coram Angelis Dei despicitur. Hæc ille. Sed & vt hoc in qualibet sponsa verum est, siue pauperis siue diuitis; sic in qualibet anima ornamenta eius necessariò requiruntur. Vt omnes ad vitam & gloriam à Christo vocantur; ita omnium est eò contendere. Non enim est apud eum acceptio personarum; sed qui facit iustitiam, acceptus est illi: non solum in omni gente, sed & in omni ætate, sexu, dignitate, Turba quæ præcedit, turba quæ sequitur, Christum laudat, confitetur, honorat. Nemo est qui salute per Christum non indigeat. Nemo fit qui eum non laudet, si peccator es, Christo eges vt iustificeris: si iustus es, Christo eges vt glorificeris. Si peccator es, Christo eges ne in peccato perdures: si iustus es, vt in iustitia perseueres. Si peccator es, vt cum publicano iustus fias: si iustus es, ne cum Pharisæo damneris.

6. Hofanna filio David. Benedictus qui venit in nomine Domini.

Honorum huius mundi instabilitas.

Locvs moralis de honorum & affectionum humana. rum insigni mutabilitate & inconstantia. Iudæi enim qui hodie Christum certatim laudabant, qui omnibus honorum officis eum prosequabantur, qui omnia illi prospera & fausta clamabant, qui Messiam prædicabant, qui ceteros suis acclamationibus ita excitabant, vt, cum mirares Hierosolymam, commota sit vniuersa ciuitas, dicens, Quis est hic? ipsique responderent, Hic est Iesus Propheta à Nazareth, Galilee, qui (vt scribit S. Lucas) gaudentes laudabant Deum voce magna super omnibus quas viderant virtutibus; qui eum Regem prædicabant; dicebant enim, Benedictus qui venit Rex in nomine Domini; qui audientes eum venite, exterius illi obuiam cum ramis palmarum, clamantes, Hofanna, Benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israël, qui ad maximam in Christum inuidiam Pharisæos & scribas concitabat; quinto die post in necem eius omnes conspirant, Pharisæorum & Scribarum libidini subseruiunt, ad capiendum, accusandum, condemnandum Christum cooperantur, & alia longè voce clamant: Nolumus hunc regnare super nos. Non habemus Regem, nisi Cæsarem, Tolle, tolle, crucifige: crucifige. Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Non est inuentus ex toto populo vnus qui de Christo bene loqueretur, qui eius innocentiam vel verbo defenderet; adeoque & discipuli fugerunt omnes, eo solo relicto, Hæc est rerum humanarum vicissitudo, hæc honorum huius seculi instabilitas, hæc

Actor. 10.

Matth. 21.

Luca 19.

Ioan. 12.

Sic B. Hieron. in Matth. ap. 21. & D. Bernard. sermo. 1. in hanc Dominicam.

Ioan. 13.

hæc animorum & affectionum hominum inconstantia, qua docemur huiusmodi omnia despiciere, Transit mundus, Iacobi 1. & concupiscentia eius, ait spiritus sanctus. Si ab artifice petito domus tuæ ruina imminens tibi affereretur, nonne cito exires? At mundi opifex de tota mundi gloria hoc nos monuit, & hoc suo exemplo docere nos voluit. In torneamentis; quæ dicuntur, & certaminibus publicis seu duellis, omnis amicorum turba ducem & inuasorem tubis, aliisque musicorum instrumentis comitari assuevit. Sed postea dux idem ab hoste superatus & vulneratus, mœrens & tristes, nemine comitate reuertitur. Amã apud Assuerum Regem in tãta fuit gloria, vt ille solus à Regina Hester cum Rege ad conuiuium inuitaretur: de quo etiam apud suos magnificè gloriabatur. Sed quo die exceptus in conuiuio fuit, eodem strangulatus periit; etiam iubente Rege, cui intimus erat; etiam in gratiam Regina, quæ inuitauerat; etiam in eodem patibulo quod alteri parauerat. Holofernes, Assyriorum dux fortissimus, qua se nocte beatissimum putabat, & post iucundissimas epulas concupitis amoribus frui sperabat, & Berhuliac ciuitatem, quam diu obsederat, iam iam in manus suas dedendam non dubitabat, ea nocte ab inermi muliere capite abscisso interiit; totumque cum vita exercitum amisit. Prophanæ historiæ his exemplis plena sunt, qualia in alia Dominica protulimus. Antiochus Rex Syriæ, ex summa quadam felicitate in extremam repente redactus miseriam, quum, vt ait Scriptura, qui paulatim sidera cœli se contingere arbitrabatur, eum iam nemo poterat, propter intolerantiam factoris, portare; hanc fortunæ suæ mutabilitatem h's ipsemet verbis deplorat: In quantam tribulationem deueni, & in quos fluctus tristitia in qua nunc sum, qui incunus eram & dilectus in potestate mea! Et ecce pereo tristitia magna in terra aliena. Memorabile est quod de Dionysio Syracusano scribit Aelianus. Dionysius secundus naues possidebat quadringentas; pedestres copias ad centum millia hominum, equitum nouem millia. Cinitas verò Syracusiorum maximè portibus erat instructa, & mœnibus altissimis munita. Reconditum etiam habebat frumentum ad centum modiorum miriadas, & armamentarium scutis, gladiis, hastis, tibialibus innumeris, thoracibus & catapultis plenum: præterea focis infinitis vivebat. His rebus confidens Dionysius, adamante colligarum imperium obtinere se putabat. Sed ipse primus

Exemplum.

Hester. 17.

Aliud.

1. Iudith 13.

Domin. 2. Quadrage. text. 3.

Aliud.

2. Machab. 9.

1. Machab. 5.

Aliud.

Var. his. lib. 6.

fratres suos morte affecit. Vidit etiam filios suos crudelissime mactari, & virginum pudorem filiabus eripi, atque deinde nudas trucidari. Affines reliqui alij viui combusti sunt, alij dissecti, & in mare proiecti. Ipse in extrema mendacitate vitam senex tranlegit: sedensque in thronis, risum hominibus commouit, atque in media Græcia ruperit versatus, miserimam vitam traduxit. Hæc Alianus. An non vno die, penèque vna hora, Ioram Rex Israël, & Ochozias Rex Iuda, & impia Iezabel. in summa pace & securitate quum essent, ab vno Iehu interfecti sunt? Tale fortunæ ludibrium fuit Alexander ille magnus, qui, quum tot victorias, & tam amplas breui tempore adeptus esset, vt Iouis filius, non Philippi, sibi videretur, in flore ætatis extinctus, totis triginta diebus sepultura caruit, Ducibus eius de imperio diuidendo contendentibus: moxque de ipso caduere inter Ptolomæum & Perdiccam ingens prælium exortum est. Demetrius quoque Phalereus, Atheniensium tyrannus, simile ludibrium fuit, cui cum populus Atheniensis trecentas statuas honoris causa erexisset, idem populus, eo adhuc viuente, omnes subuertit. Quare, vt eleganter scribit Plutarchus, nullam earum ærugo attingit, nullam squalor condidit, nullam vetustas attriuit. Infinita huiusmodi fortunæ leguntur ludibria. Valerianus Imperator, à Persarum Rege captus, eidem Regi, quoties equum conscenderet, subiecta ceruice, scabelli loco fuit, vt scribit Eutropius, donec tandem excoxiatus, & sale conditus, sempiternum fieret sui infortunij trophæum, vt apud Eusebium loquitur Constantinus. Baiazeret quoque Turcarum Imperator, à Tamerlano captus, eandem propè fortunam subiit. Sed & Adonibesech, Chananæorum Rex à Iuda captus dicebat: Septuaginta Reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebat sub mensa mea ciborum reliquias. Sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Darius ab Alexandro cum tota familia & prole captus, totòque exercitu fuso, amplissimo regno vnus prælij casu amisso, Xerxes, qui numero nauium mare sic repleuit, vt terra firma videretur, ab Atheniensibus profligatus, Iulius Cæsar in summo imperio viginti vulne ibus in pleno Senatu confossus; alijque innumeri tyranni vno momento sublari, & ex amplissima fortuna in extremas calamitates subito redacti, documento esse debent, quanta sit rerum humanarum mutabilitas. Qui tot exempla vides, ne dicas tibi

Aliud.
4. Reg. 9.

Aliud.
Aelian. lib. 23.

Aliud.
Plutarch. in
Polit.

Aliud.
Hisor. lib. 10.

In orat. Const.
cap. 24.
Aliud.
Iulic. 1.
Aliud.

tibi non prædictum caue. Tot tam magnis viris tam citò fluentibus, ne te putes, si magnus es, solide consistere. Curris & tu, rapidoque rerum humanarum cursu ad exitum repentinum raperis. Noli ergo eam quasi rem fixam & solidam amplecti. Vide quid Scriptura dicat: *Substantia Eccl. 40. inuistorum sicut flumina siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluuia personabunt.* Vanissimam mundi pompam emphaticè describit. Nam sicut in tonitruo nubes conspiciuntur imbribus onusta, magnus terror auditur, fugiunt ex agris omnes; sed mox vbi pluuia ad modicum tempus decidit, redit plena serenitas, & ex illo tonitruo, eiusque tanto apparatu, nihil remanet nisi parum luti ex imbre confectum, quod omnium pedibus conculcatur: eodem modo potentes huius seculi ad tempus quidem magnum strepitum in mundo faciunt famulorum caterua, & stipantium multitudine, & vario imperio sic tonant, quasi totum mundum confunderent; sed breui momento accedens mors, omnem illum strepitum in lutum conuertit, terra in terram, & cinere in cinerem redactis. Dixit eleganter Socrates, *Atheniensium urbem scortis simillimam esse. Etenim quillarum venustate caperentur, velle quidem omnes rem cum ipsis habere, neminem tamen esse tam sui ipsius contemptorem, qui matrimonium cum illis iungere dignetur.* Hoc autem ideo dixit, quia, quos illa ad summos honores euexerat, eosdem semper ignominiosè deicere solebat, vt Aristidis, Themistoclis, Demosthenis exilia; Periclis, Socratis, & aliorum venena documenta fuerunt. Scortum hic mundus est. Omnes volunt cum eo rem habere, sed nemo sapiens cum eo matrimonium iniungit; ita semper perfidus & mutabilis est. Dicebat idem, *Atheniensium ciuitatem ad peregrinandum in ea iucundissimam esse, ad inhabitandum vero non ita securam ac tutam esse.* Idem planè de mundo eiusque gloria & amplitudine cogitandum. Ad peregrinandum in ea satis commodus est, ideoque ad peregrinationem tantum à summo Deo datus est: quia *non habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus.* At habitare in hoc mundo velle, suam in eo felicitatem ponere, quum nihil sit eo mutabilius, securum ac tutum non est. Nec ineptè Socrates notauit, has rerum humanarum mutabiles Tragædiarum argumenta esse, & in eis describi Atreos illos, & Thyestas, & Agamemnones, & Ægisthos. Nemo verò, inquit, *Poëtarum eò progressus est impudètia, vt porcum mactatum*

Eccl. 40.

Simile.

Aelian. lib. 18.
Apotheg-
ma.

Simile.

Apotheg-
ma.

Hebr. 13.

Aelian. lib. 2.
Apotheg-
ma.

in drama introducat. Porcum quippe mactari, humanis v-
bus res apta est. At potentes huius seculi miserè perire, hu-
manæ gloriæ ludibrium est.

EVANGELIVM DOMINICÆ

PASCHÆ.

Marc. 16.

MARIA Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, vt venientes un-
gerent Iesum. Et valde manè, vna sabbatorum,
veniunt ad monumentum, orto iam sole. Et
dicebāt ad inuicem: *Quis reuoluet nobis la-
pidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolu-
tum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in
monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, co-
pertum stola candida, & obstupuerunt. Qui dixit illis: Nolite
expauescere. Iesum quaritis Nazarenum, crucifixum.
Surrexit, non est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum. Sedite,
dicite discipulis eius, & Petro; quia precedet vos in Galiliam. Ibi eam videbitis, sicut dixit vobis.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome. De deuoto femi-
neo sexu.
2. Emerunt aromata, vt venientes ungerent Iesum. De pietate ac libe-
ralitate circa Dei cultum.
3. Et valde manè, vna sabbatorum, veniunt ad monumentum. De seruo-
& deuotione circa opera pietatis atque virtutis.
4. Dixerunt ad inuicem. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?
Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem. De fortitudine animi, & hibe-
cia contra impedimenta virtutum, & difficultates obiectas.
5. Surrexit, non est hic. De resurrectionis Dominicæ beneficio, sine
dubio, & effectu.
6. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro. De vi & efficacia penitentia.

I. Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome.

Feminarum
deuotio.

Locus moralis de deuoto femineo sexu. Neque enim
sine causâ sic canit Ecclesia: & iuuandus interdum infir-
mior sexus, ne se negligi putet, in generali exhortatione
ad pietatem; nec vix alius commodior locus ad id pre-
standum. Hic enim solæ mulieres, & numero tres, & valde
manè.

manè, & cum aromacibus, vt ungerent Iesum, ad Christi
monumentum pergunt. Latitant Apostoli, negligunt disci-
puli, vel timore perculsi, vel ignauia remissi, vel etiam in-
credulitate auersi, de Christo iam sepulto minùs solliciti.
Solæ mulieres in officio persistunt. labori non parcent, & of-
fensionem non timent. Laudanda hæc feminea pietas, &
aliam in S. Scripturis feminarum proponenda exempla,
vt ad similem hodie nostræ extimentur. Commendat
Apostolus fidem Raab, quæ non periit cum incredulis,
tū excepisset hospitio exploratores pacificè. Magna fuit
pietas Ruth, quæ, relicta terra cognationis suæ, adhasit
Noëmi socri suæ, dicens: *Populus tuus, populus meus; &
Deus tuus, Deus meus.* Vnde dixit illi Noëmi: *Reddat tibi
Dominus plenam mercedem ad quem venisti, & sub cuius con-
fugisti alas.* Quod & factum est, quum viro principi ex tri-
bu Iuda postea nuberet. Mater septem Machabæorum, quæ
vno die septem filios immaniter trucidari vidit, & ad mo-
riendum pro Dei legibus fortiter animauit, vix in nouo
Testamento nisi vnâ S. Felicitatem parem inuenit. Mulier
Sunamitis habitaculū domi suæ extruxit, in quo Prophe-
tam Elizeum transeuntem hospitio reciperet: egregium
femineæ pietatis circa Dei seruos refocillâdo exemplum.
Fortitudo & pietas Iudith, vt toti Iraëli saluti fuit; ita
non feminis tantum, sed & viris illustre fortitudinis exem-
plum reliquit. Admirabilis fuit zelus & pietas Reginæ
Hester, quæ pro salute populi sui, non solum ieiunium &
precibus diu vacauit; sed etiam seipsam mortis periculo
exposuit. Regem, non vocata, adiens, & potentissimum
eius Principem Aman in facie accusans. In nouo Testa-
mento; Elizabethæ innocentia; mulieris Chananæ fides,
Hemorrhoiisæ humilitas, Magdalene penitentia; Mar-
thæ sollicitudo, sed supra omnes mulieres benedictæ B.
Mariæ matris Christi innumere virtutes, immaculata vir-
ginitas, profundissima humilitas, fides promptissima, in
obseruandis, quæ de Christo videtur, summa diligentia,
in alijs iuuandis charitas, in filij sui spectanda passione
fortitudo, ac demum harum trium mulierum insignis deu-
otio ac feruor, ad corda feminea vehementer ad pietatem
extimulanda, plurimum mouere debent. sed & Apo-
stolica mulieres insignes fuerunt Dorcas seu Tabitha, pro-
pter frequētes eleemosynas: Lydia quoq; hospitalitatis no-
mine in Actis. Post Apostolorum tempora illustres admodū,
L 4 & p 14

Exempla

1.

Hebr. 11.

2.

Ruth. 1. & 2.

3.
2. Machab. 7.4.
4. Reg. 4.5.
Iudith.6.
Hester.

Alia.

Act. 9. & 14.

Lucina Ro- & pietate præstantes feminæ claruerunt. Vna Lucina, ma-
mana. trona Romana nobilissima, suam domum in Ecclesiam,
suum prædium in cœmeterium sanctorum Martyrum con-
ferens frequenter in Martyrologio celebratur. Celebres
S. Paula E- sunt apud D. Hieronymum Paula & Eustochium. Celebres
stochium. Melana, Marcella, Lata, Fabiola, quæ Romanæ vrbis splen-
Melana, Ble- dore, opibus, & honoribus relictis, ad Christi præsepe, &
silla, Marcel- sepulchrum visitanda, in Palestinam concesserunt, ibique
la, Lata, Fabio- consenserunt. Melana verò etiam omnes per Aegyptum
la. & Thebaida eremitas religiosè visitauit, suasque elemo-
synas per deserta dispersit. Quid, quòd omnes ferè sancti,
SS. Patrù so- & Patres pietate illustres, sorores quoque habuerunt pie-
rorès sancti- tate excellentes, & sanctimoniales? Talis quippe fuit S.
moniales. Macrina. Macrina, D. Basilij & Gregorij Nysseni soror, cuius adeò
vitam frater Episcopus scripsit. Talis erat Gorgonia, soror
Gorgonia. Gregorij Nazianzeni, in cuius laudem orationem fune-
Marcellina. brem idem S. Episcopus scripsit. Talis erat Marcellina,
Scholastica. soror D. Ambrosij, ad quam varias epistolas scripsit. S. Be-
neditus S. Scholasticam sororem habuit, non secus mul-
tarum virginum matrem, quam ille monachorum pater
fuit; hodieque eius amplissimum monasterium extat, non
longè ab illa spelunca in qua per triennium S. Benedictus
latuit, sicuti oculis nostris olim perspeximus. Sanctus An-
tonius, maximus ille Eremita, sorore quoque habuit mul-
tarum virginum matrem. Similiter S. Augustinus, S. Gre-
gorius Magnus, Diuus Bernardus, & S. Thomas Cantua-
riensis, cuius sororem Mariam sanctimonialem, post fra-
tris martyrium, Henricus secundus Rex Angliæ Abbatis-
sam Berchingensem renunciauit. Porrò etiam nobilissi-
mæ feminæ pietatem non secus amplexæ sunt, quod ante-
stantur sancta Elizabetha, Regis Hùgariæ filia; S. Hedvi-
ga, Ducissa Poloniæ; S. Richtrudis, Ducis Adalbaldi vxor;
aliarumque multarum, quarum vitæ apud Surium extant. Sed &
peccatrices conuersæ, alterarumque Magdalena non desue-
runt præstantissimæ, vt S. Maria Aegyptiaca, quæ post me-
retricias sordes, annis septemdecim in eremo solitaria,
nullo mortalium còspecto; vixit: S. Pelagia, quæ aliquan-
diu Antiochiæ fornicata, inclusa postea prope Hierosoly-
mam, sanctissimè vitam finiuit: & S. Theodora, quæ post
vnicum adulterij actum, se, cum mentita, monasticam vi-
tam admirabili sanctitate traduxit. Sanctarum Vrginum
& Martyrum, quas celebrat Ecclesia, exempla sunt inno-
centia,

mera, quæ vide apud Marcum Marulum lib. 5. cap. 6. Di-
cebat S. Hugo Lincolnienfis Episcopus: *Satis à femineo In vita eius
sexu Deus diligè promeruit, cum nasci de femina dignatus est. cap. 13. apud
Nam quum viro concessum non sit vt vel dicatur vel sit pater Sur. tom. 6.
Dei, hoc tamen præstitum est femina, vt sit mater Dei.* Hæc ille.

Certe maximam quandam & intimam cum piis feminis
familiaritatem Deum inire, multarum exemplis animaduerti
potest, vt in vitis S. Lurgardis, S. Catharina Senensis, S.
Mariæ Oegniacensis, S. Brigittæ, S. Hildegardis; apud Sur-
rium legere licet. In hodierno Euangelio tres mulieres de
Christi resurrectione primum nuncium Angelico ministerio
accipiunt: eadem prima Resurrectionis Dominicæ
noua Apostolis attulerunt: eisdem Christus in via redun-
tibus à monumento apparuit, seque ab illis tangi permisit.
Dixit enim illis, *Auete, Illa autem tenuerunt pedes eius.* Sed
& antea hærenti prope monumentum Magdalena in hor-
to familiariter apparuit, seque ipsum rediuuium ostendit.
Maxima hæc diuini amoris testimonia fuerunt. Sed & mu-
lierum opera ac ministerio conuersionem hominum operari
interdum Deus dignatus est. Puella paruula in Syriam cap-
tiua ducta, Elisei virtutes prædicans, fecit vt Naaman Sy-
rus, princeps militiæ Regis Syriæ, ad Eliseum veniret, non
solum à lepra liberandus, sed & ad veri Dei cultum conuer-
tendus. Dixit enim: *Non faciet ultra seruus tuus holocaustum
aut victimam diis alienis, nisi Domino* Socrat. lib. 1.
cap. 6. &
Theodor. lib. 1.
cap. 24.

2. Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum.

Locys moralis de pietate ac liberalitate circa Dei
cultum.

Tres Mariæ.

1.

2.

3.

Mulierum o-
pera facta ad
suum conuer-
sio.

4. Reg. 5.

Socrat. lib. 1.

cap. 6. &
Theodor. lib. 1.
cap. 24.En Bibliotheca
patrum, tom. 1.Mortuorum
cura.

Ruth 2.

Gen. 23.

Tob. 17.

2. Reg. 2.

Luc. 23.

Cultus voluntarius.
Exempla.1.
2.

cultum. Iſtæ mulieres ſicut Chriſto viuenti ſeruiuerant, & de ſubſtantia ſua miniſtrauerant ei; ſic enim mortuum omni obſequio colore non deſinunt. Dixit Ruth de Booz: *Benedictus ſit à Domino, quoniam eandem gratiam, quam præbuerat viuus, ſeruauiſt & mortuis.* Hanc benedictionē vt iſtæ factio conſecutæ ſunt, ſic ſuo exemplo docent. Pietas circa mortuos in Scripturis laudatur. Abraham, vt mortuam ſuam ſepeliret vxorem Saram, emit ſpeluncam duplicem in agro Ephron; nec datam voluit accipere, ſed appenſis quadringentis ſiclis pretio agri, emit eam in ſepulchri ū vxori ſuæ, & ſibi, poſterique ſuis. Mulieres in hoc Euangelio non ex ſuis ſuperfluis, ſed *ementis aromata* vngere Ieſum parant. Tobias cum vitæ discrimine ſepeliebat fratres ſuos riuotuos; quam eius pietatem vis verbis laudat Raphaël Angelus Dei: *Quando orabas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.* Dauid quoque laudat diligenter filios Iabes Galaad, quod corpora ſaulis, & filiorum eius, quæ hoſtes in muro Bethſam ſuſpenderant, de nocte furati, ſepultura tradiderant. *Miſit enim ad eos riuotuos, dicens: Benedicti vos Domino, qui ſeiſtiſtis miſericordiā hanc cum domino veſtro Saul, & ſepeliſtiſtis eum. Et nunc retribuēt vobis quidem Dominus miſericordiam & veritatem: ſed & ego reddam gratiam, eo quod ſeiſtiſtis verbum hoc.* Ioseph præcepit medicis vt aromaribus condirent patrem in obſequio eum maxima cum celebritate in ſepulchro paterno, in terra Canaan, ſepeliendum curat. Plura hac de re vide in altero Promptuario in hanc eandem Dominicam. Porro non ignorabant hæ mulieres, quod corpus Chriſti antea à Ioseph & Nicodemo datum ſepultura eſſet, & cum aromaribus conditum. Nam, vt Lucas de eiſdem ſcribit, *Viderunt monumentum, & quemadmodum erat poſitum corpus eius; & reuertentes, parauerunt aromata & unguenta, &c.* Hac tamen aliena pietate non cōtentæ, voluit & ipſæ aliquid præſtare. Non queſcit vera pietas niſi ipſamet dilecto inferuiat. Martha non caruit ancillis, ſed voluit ipſa Chriſto miniſtrare: & ad hoc tam pium opus voluit ſororem ſuam à Chriſto aduocari, vt quem dignū putabat cui ab omnibus miniſtraretur. Sic iſtæ mulieres volunt & ipſæ Chriſti corpus vngere, eſt ū Nicodemo prius copioſe id factum non ignorabant. Mater filio ægroto vult ipſa ſuis manibus miniſtrare, eſt ū multi

addit

adſint medici, miniſtri, ancillæ, Sunamitis illa mortuo filio ſuo, nec puerum, nec ancillam ad Eliam mittit, ſed ipſa, ſtrata aſina, properat ad virum Dei, vt pro filio reſuscitando intercedat. Centurio in Euangelio pro ſalute pueri ſui non contentus interceſſores ad Chriſtum mittere, ipſem et occurrit ei, dicens: *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus.* Si ſic Dei honorem & cultum, ſicuti noſtram & noſtrorum ſalutem, cordi haberemus, non eſſemus aliena pietate contenti: non publicis vel xenodochiis, vel collectis, vel ad ſuſtentandos ſeu pauperes, ſeu captiuos medijs iam conſtituti; ſed ipſi elemoſynam dare, captiuos viſitare, Chriſto ſeruire omnino ſtuderemus. Temerariū eſt, aliena pietate niti, aliorum aut precibus conſidere, aut pijs operibus ſe pro excuſato habere. Sapienter frater Egidius, petenti cuidam ſeculari vt pro ipſo orare vellet. Imò, ait, tu frater ora pro teipſo. Si enim Rex aliquis, largitione facta, pecunias per plateas ſpargeret, quas qui colligere vellet, poſſideret, an tu alios rogares vt pro te colligerent, & non potiùs ipſe velocius curreres & colligeres? Fac idem pro Dei gratia, quæ omnibus eam expetentibus expoſita eſt, quod pro pecunia colligenda facere velles. Non eſt quod apponas igni ollam tuam ſperans te à proximo tuo, quod coquas, accepturum. Domi habere debes quod infundas. Melior eſt paruus ager proprio labore excultus, quam tota vicinia, aliena vtcūque locupletiffima. Dauid noluit ab Arcuna arcam & boues in holocauſtum accipere: *Nequaquā, inquit, vt vis, ſed etiam pretio à te; & non offeram Domino Deo meo holocauſta gratuita.* Iacob moriens dixit filio ſuo Ioseph, quem ſupra omnes dilexerat: *Do tibi partem vnā extra fratres tuos quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Illā partē cæteris prætulit bonus Iacob, quia proprio ſuo labore & periculo eam comparauerat. Dicit Apoſtolus: *Vniſquiſque ſecundum proprium laborem accipiet.* Non ex alienis ſed ex noſtris quærenda vera laus, & apud Deū gloria, vt vnicuique dicatur: *Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam.* Miſes Artaxerxi per Perfidem equitanti, malum punicum maximum obtulit in vanno. Rex magnitudinem eius admiratus, interrogauit: *E quonam hortodepromptum hoc donum mihi adfers?* Illo verò reſpondente, domo ſua; & ex ſuis agris; gauiſus Rex ſupra modum, miſis regiis muneribus, virum ornauit. Et, Per Solem, inquit, iſte homo tali curatione & diligentia poterit etiam

Aliena pietate
niti nō tutum.
In vita eius apud Suriū. to. 7.

Simili.

2.

3.
Exempl.
2. Reg. ult.
Gen. 48.

1. Cor. 2.

Matth. 10.
Eliam. var.
hiſt. li. 1.
Exemplum.

etiam ciuitatem meo quidem iudicio, ex parua ampliore reddere: moxque eum ciuitati cuidam Praefectum dedit. Non ita munus illud Rex compensasset, si ex alieno agro depromptum, & alieno labore excultum, Regi rusticus obtulisset. Sic istarum mulierum pietatem, quæ post Iosephi & Nicodemi aromata valde pretiosa, ipsæ tamen aromata emunt, vt vngerent Iesum, miracè compensauit Christus; illis primùm post resurrectionem apprensus, & vt iam dictum est. Sed & illud in hac muliebri pietate admiratione dignum est, quòd Iudæorum inuidiam nihil veritatis, Principum suorum indignationem nihil morata, appostolos sepulchro custodes non formidantes, sepulchri horrorem & corporis triduanum nihil metuentes, maxima animi fortitudine opus pium aggrediuntur. Fascinus insigne fuit, quod fortissimi illi viri designarunt, cum sitientis Dauidæ per hostes medios irrupentes, aquam ex Bethlehemitico fonte suo Regi detulerunt. Sed non minor harum feminarum fortitudo, quæ vt Christum in monumento vngerent, propriam vitam periculo exposuerunt. Nempe nos docent, vt propria morte, Christi mortem adoremus, vt propriæ vitæ periculo, vitæ quæ Christus est, securitatem participemus. *Non facio*, inquit Paulus, *animam meam pretiosorem quàm me. Ego paratus sum non solum alligari, sed & mori propter nomen Domini Iesu.* Talis animi promptitudo harum mulierum videri potest, quæ potiùs quàm charitatem erga Christum etiam mortuum desererent, aut præmitterent, mortis se periculo exponere non dubitarunt.

3. Et valde mane, vna sabbathorum, veniunt ad monumentum.

Lo e v s moralis de feruore & deuotione circa opera pietatis atque virtutis. Ista enim sanctæ mulieres pro sua erga Christum dilectione, *reuerentes à sepulto Christo* (vt Lucas scribit) quod fuit pridie sabbathi, *parauerunt aromata & vnguenta, & sabbatho quidem siluerunt se unam n. n. datum: Vna autem sabbathi valde diluculo venerunt ad monumentum: &* vt nostrum Euangelium habet, *valde mane vnam sole.* Ex quibus patet, eas nullum intermississe tempus, eas primam occasionem arripuisse vngendi Christum, & vbi primum licuit, pietatis opus, quod volebant, comple-

nisse. Debet in opere bono, in Dei cultu, feruor adesse, ceteras adhiberi, nulla oportunitas prætermitti. Dauid quæ dixisset; *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo*; causam huius diligentiæ subiungit: *Sitiuit in te anima mea, quàm multiplicauer tibi caro mea.* Pulchrè Augustinus: *Amor meus, pondus Deciu. Dei lib. mem.* Sicut enim pondera horologi, efficiunt, vt rotæ incessanter currant; sic amor hominis actiones quocunque trahit, siue ille terrenus sit, rerumque terrenarum, siue cælestis, & rerum cælestium. De hac amoris vi & feruore Ieremias: *Dixi, non recordabor sermonis Domini, neque loquar ultra in nomine illius,* (quia, vt paulo antè dixit, *factus est illi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die, sed vide quid sequitur) & factus est in corde meo sicut ignis exaltuans, claususque in ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens.* Docet sic amore diuino pectus suam flagrasse, vt verbum Dei tacere non potuerit. Hoc igne amoris inflammari Apostoli dicebant: *Non possumus, quæ audiuiimus & vidimus, non loqui.* Sic & Paulus: *Non possumus aliquid aduersus veritatem, sed pro veritate.* Sicut hos sanctos feruens Dei amor ad veritatis confessionem, sic alios pios ad operum piorum exhibitionem ita inflammat, vt continere se quodammodo nequeant. Hinc illud Ambrosij: *Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia.* Hinc illæ in Scripturis voces: *Consurget diluculo, qui quaeret bona.* Et alibi: *Qui mane vigilant ad me, inuenient me.* Et Elaias sic ad Deum loquitur: *Anima mea desiderauit te in nocte; sed & spiritu meo in precordiis meis de mane vigilabo ad te.* Sic & Dauid: *Mane astabo tibi, & videbo* (id est, considerabo) *quia non Deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit iuxta te malignus.* Rursum; *Mane oratio mea proueniet te.* Docent hæc Scripturæ, primam iustorum curam esse, vt ante omnia alia, idque magno impetu ac feruore, Deo suo seruiant, sicut hæc mulieres fecerunt. Videre interdum licet in magnatum ædibus, Herculem aliquem clauam in manu habentem, & quasi omnibus ingredientibus verbera minantem, vel in tapetibus depictam, vel vt statuam excisam. Et illa quidem semper minatur, sed nunquam ferit; statque ram diu comminando, donec puluere obfusa, vel vetustate consumpta, in nihilum redigatur. Amor plurimorum erga Deum, est quædam imago Herculis; totum est, faciam, faciam; sed interim nihil fit: statque ad virtutem immoti, donec moram omnem mors abripiat, & ianuam claudat. At veræ sponse Dei in Scripturis vox est: *Curremus in odorem*

Mulierum constantia.

Mat. 23.

Act. 21.

Fernor colendi Deum.

Lucæ 14.

Marci 16.

Simile.

rem unguentorum tuorum, id est festinabimus ad imitationem operum & gratiarum tuarum. Quemadmodum enim non omnia corpora eodem modo odorem percipiunt, sed alij plus, alij minus: alij enim vel rheumate, vel eo quod radiosiores cibos comedunt, impediuntur: sic & in anima fit. Anima pura nullo turpium passionum rheumate oppleta, nullo rerum terrenarum rudiore & crassiore affectu aggrauata, quas propter spiritus vigorem *Adolescentulus* Salomon vocat, quarum illa vox est, *Curremus, &c.* diuinorum operum fragrantia, & gratiarum odore ita perculluntur, vt currant post sponsum, & adhuc currendo clamant: *Trabe nos post te.* Huiusmodi Christi amore harum mulierum pectora flagrabant. Nam & sic sponsus sponfam suam, Deus animam sibi dilectam compellat: a *Surge propea me, columba mea, formosa mea.* Ad feruorem & diligentiam suos excitat. b *Vnus minister in opere feruens, magis suo domino placet, plusque obsequij praestat, quam decem pigri, tardi, & somnolenti.* De hac materia in alijs c *Euangelij* gelijs iam aliquoties diximus.

a Cant. 2.
b Simile.
c Dom. 1. post
Epipha. text. 1.
Dom. 5. text. 2.
Dom. Septua.
text. 4. & 5.
Dom. Palm.
text. 4.

4. *Dixerunt ad inuidem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem.*

Fortitudo animi contra difficultates virtutis.

Locvs moralis de fortitudine animi & fiducia contra impedimenta virtutum, & difficultates obiectas. Sicut istae mulieres, feruore charitatis in Christum abreptae, pergunt cum suis aromatibus ad monumentum, de maxima hac difficultate remouendi lapidem (*erat quippe magnus valde*) ab ostio monumenti cogitantes, quando vel aromata sua emebant, vel e domo exibant; sed iam in via posita, & appropinquantes loco, tunc primum difficultatem vident: nec propterea redeundum statuant, aut a cepto bono opere desistendum; sed inter se deliberant: *Quis reuoluet nobis lapidem?* De difficultate obiecta remouenda consultant. Sed vix bene deliberare coeperunt, quum ecce respicientes, viderunt reuolutum lapidem, ministerio haud dubio Angelico. Nam, vt alius Euangelista aperte scribit, *Angelus autem Domini descendit de caelo, & accedens reuoluit lapidem, & sedit super eum.* Docet nos hic locus, propter impedimenta virtutum non debere nos ab earum opere executione desistere, sed gratiae diuinae adiutorio ea facere

Mat. 23.

& semper tolli, quoties Deum circa ea consulimus, & in bono proposito persistimus. Nulla fere virtus suo lapide caret, vel prauae consuetudinis, quae conuersioni multum in mora est, vel tentationis internae, aut a carne, aut a diabolo, quae duo maxime militant contra animam; vel tribulationis & aduersitatis externae, quae hostes virtutis ipsius, aut nostri, nobis excitant. Sed omnes hos lapides diuina gratia tollit, si Dei gratiam consulimus. *Angelus enim Domini descendit de caelo, id est, magni consilij Angelus, Consiliarius fortis, Princeps pacis;* per cuius gratiam factam est, non solum vt *praua fiant in directa*, sed etiam *aspera in vias planas*, vt in alia Dominica explicuimus, vbi & hanc totam materiam, sicut & alijs in locis, iam tractauimus. Nihilominus hic pauca addemus. Sic per Christum lapides difficultatum sublati sunt, sic aspera facta in vias planas, vt verè in Christo renati illa vox sit: *Condelector legi Dei, secundum interiorem hominem.* Rixa carnis exterior aded non tollit interioris hominis id est, voluntatis & rationis consensum in bonum, vt etiam tali consensu delectetur. De hac virtutis delectatione Dauid: *Lux orta est iusto* (nepe Christus, *lux mundi*) *& reuoluit corde latitia.* Nam & sic mulieribus istis non solum sublatu est lapis, sed & Angeli eas latificantes apparerent, dicentes: *Nolite expansevere.* Qui & ideo albis vestibus induci conspiciuntur, vt latitiae signum essent. Dicunt interdum peccatores, conuersionis praepositum habentes: *Quis similis bestia, aut quis poterit pugnare cum ea?* Quomodo diaboli tentationes, carnis illecebras, mundi obiectamenta vincam? quomodo societates & mores pristinos deseram? *Quis reuoluet nobis hos lapides?* Sunt enim magni valde. Sed respondeo illi: spiritus sanctus: *Hic est patientia & fides sanctorum.* Contra huiusmodi cogitationes opus est patientia & fide: patientia circa malum obiectum, & fide circa praesens gratiae remedium. Quid enim eo praesentius, qui dixit, *Cum ipso sum in tribulatione,* quae verba alibi tractauimus: aut Redemptore nostro, qui dixit, *Venite ad me omnes qui laboratis, &c. & ego reficiam vos.* Haec dulcissima promissio, pariterque validissima, ante oculos fide ponenda. Rursum illud, *Ego, ego ipse consolabor vos.* Vide quis, & quomodo, & quid loquatur. Ecclesia in suo exordio multos difficultatum lapides, tam in Iudaea, quam per reliquas Gentes, obiectos vidit. Nihilominus scriptum est. *Ecclesia aedificabatur ambulans in timore Dei, & consolatione Spiritus sancti replebatur.*

Nulla virtus suo lapide caret.

Esaia 9.

Dom. 4. Aduert.
text. 5. & 7. Deo.
Quinquag. text.
Dom. 4. Glau.
drag. text. 2.
Rom. 7.

Psal. 96.

Apost. 13.

Cum Psal. 90.

Esaia 55.

Apost. 9.

Hanc

Hanc totam futuram in Christi Ecclesia, tam in genere quam in particulari, consolationem & facilitatem circa pietatis opera, his verbis clarissimè prædixit Esaias: *Transite, transite per portas: preparate viam populo, planum facite iter. & eligit lapides, & eleuate signum ad populos.* Diuinæ gratiæ efficaciam significat, quæ officicula atque impedimenta virtutis tollendo, viam eius facilem ac patentem reddit. In huius rei signum cum dimisisset Pharaon populum Israëliticum, non eos duxit Dominus per viam Philistinim, qua vicina erat, reputans ne fortè poeniteret eum, si vidisset aduersum se bella consurgere, sed circumduxit per viam deserti, qua est iuxta mare rubrum. Sic eos, qui de captiuitate peccati educuntur, non pariter statim Deus grauibus tentationum fluctibus obrui: Imò fidelis est Deus, qui neminem patitur tentari supra id quod potest. Sicut Ioseph venientibus ad se fratribus non solum triticum dedit ad vescendum, sed & pecunias quoque, quibus triticum emerent: sic Deus non solum dat panem gloriæ caelestis, sed & gratiam, qua illa interim comparetur, iuxta illud Davidis: *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* In hoc ergo gratiæ adiutorio confidit iustus, memor illius quod Propheta cecinit: *Scuto circumdabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris.* In quibus verbis omnia ferè difficultatum genera exprimentur, vt latè & eleganter deducit diuus Bernardus hunc Psalmum explicans. Sicut enim scutum totum corpus tegit: sic veritas promissorum Dei tegit iustum, & ab omni malo protegit. Vnde Esaias: *Quis ex vobis timens Dominum, & audiens vocem serui sui id est, Prophetae. Quis ambulauit in tenebris, & non est lumen ei: Speret in nomine Domini, & imitatur super Dominum Deum suum.* Vide illustre exemplum in tribus illis pueris, quos Nabuchodonosor misit in flammam ignis. Dixit eis Nabuchodonosor: *Prosternite vos, & adorate statuam quam feci. Quod si non adoraueritis, eadem bona mittentur in fornacem ignis ardentis.* Magna hæc tentatio, magna hæc difficultas, ingens lapis erat. Sed illi confestim responderunt: *Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecu enim Deus noster, quem colimus, potens est eripere nos de camino ignis ardentis. Quod si noluerit, notum sit tibi Rex, quia deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adoramus.* Hæc, hæc debet esse omnium fidelium resolutio. Non oportet ad inconuenientia & difficultates, sed ad Dei voluntatem

Esaiæ 6.

Typus.

Exod. 13.

1. Cor. 10.

Gen. 44

Allegoria.

Psal. 83.

Psal. 90.

Esaiæ 50.

Exemplum.

D. m. 3.

tatem atque præcepta, circa id quod fieri debet, oculos conicere. Vide mihi sponfam illam in Canticis quærentem sponsum suum: id est, animam iustam, Deo suo placere cupientem. *Inuenerunt, inquit, me custodes, percusserunt me, & rulerunt pallium meum.* Sed quid tum postea? Sequitur: *Adiuuro vos filia Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt nunquies ei: quia amore langueo.* Pergit in quærendo dilecto suo. Non conqueritur de damnis in via acceptis, nec de difficultatibus & impedimentis obiectis. Sic Deum suum sanctus quærebat Dauid, dicens: *Tibi dixi cor meum, ex-* Psal. 26.
quisiuit te facies mea: faciem tuam Domine requiram. Fractas & imperfectas voces amor ardens protulit, & rem eandem Philip. Dixit in
subinde repetit, sicut amantes solent. Nimirum, qui pretiosam margaritam, quam perdidit, requirit, non defatigatur quærendo eam, quousque inueniat. *Qui iter facit,* Similium cõ-
nullam sollicitudinem habet, nisi illius conficiendi. Qui geries.
in vena aurea aurum fodit, tanta cupiditate exardescit, vt
quilibet globulus terræ ei aurum esse videatur, & singulis
ictibus aurum se extracturum arbitretur. Qui piscatur,
semper intendit in corticem super aquam innatantem, &
omnis eius cogitatio est de piscibus capiendis. Qui re-
deuntem amicum in via expectat, quicquid emimus videt,
seu arbor sit, seu pecus, amicus eius esse videtur. Qui
aleis & sortibus ludunt, quemlibet iactum id afferre optantur,
quod optant. Nec quisquam horum, vel longa expectatione,
vel laboribus, aut difficultatibus interiectis fatigatur, vt ab opere desistat. Atque hoc totum amor & cupiditas facit. Vbi amor Dei est, tantundem, & multo plura,
multo fortius operatur, obiectas omnes difficultates nihil moratus. Nouit enim, quod sicut pater filium suum, sicut
pastor ouem, sicut aquilla pullos, in brachiis, humeris, &
alis portat, sic suos Deus, de quo scriptum sit: Preparatio- Psal. 110.
nis cordis eius audiuit auris tua. id est, Statim à principio
boni propositi, ad eum Deus.

5. Surrexit, non est hic.

Lo c v s moralis de resurrectionis Dominicæ beneficio, Resurrectio-
fructu, & effectu, iuxta præsentis Dominicæ celebritatem nis Dominicæ
aliquid dicendi. Non enim ideo solum Christus resurrexit fructus
primogenitus mortuorum, vt carnis nostræ resurrectionem
firmissime crederemus, qui eadem est natura radicis
& palmitum eius, idèoque si Christus, qui vitis est & radix
Pars Hyemalis. M m nostra

Spiritualis resurrectionis.

Roman. 4.

Roman. 6.

1. Petr. 4.

Roman. 6.

Simile.

Exemplum.

De penit. lib. 1. cap. 6.

Galat. 2. 1. Corinth. 6.

Abrenunciatio in baptismo facta.

nostra, resurrexit, nos quoque, qui palmites sumus, sine dubio, resurgemus (qui totus locus ad doctrinam pertinet) verum etiam ideo resurrexit à mortuis, ut spirituale nostram resurrectionem à peccatis, totamque vitæ nouitatem doceret: qui locus ad mores propriè spectat. Hinc Paulus: *Christus mortuus est propter delicta nostra* (abolenda scilicet) & *resurrexit propter iustificationem nostram*; hoc est, nouam iustitiam. Unde alibi apertius: *Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, uiuentes autem Deo in Christo Iesu. Hoc scientes, quia uetus homo noster simul crucifixus est, ut destruantur corpus peccati, ut ultra non seruiamus peccato. Sic & D. Petrus: Qui passus est in carne, desit à peccatis; ut iam non desideris hominum, sed uoluntati Dei quod reliquum est uiuat temporis. Hic est ergo resurrectionis fructus & effectus moralis, ut totius vitæ nouitatem, eamque stabilem & perpetuam doceat. Si enim complantati fuerimus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Si bene mortui sumus peccato, facile resurgemus iustitiæ. Cernuus qui iaculo ictus fugit, etsi hastile transiit, quam diu tamen spiculum infixum manet lethale vulnus ei cumfert. Sic peccator, manente adhuc peccati affectu, etsi actum deposuit, non est plene peccato mortuus, sed vulnus lethale circumfert. Resurgere cum Christo, est prorsus in alium virum mutari, & nihil uetustatis retinere: quale exemplum describit Ambrosius: *Adolescens, inquit, post amores meretricios peregre profectus, & abolito amore domum regressus, occurrens meretricula, sed eam non agnoscens, dicente illa, Non nosti me? Ego sum: respondit, At ego non sum ego. Qui uerè cum Christo resurrexit, qui in nouum hominem mutatus est, dicit cum Paulo: *Tam nouit uo ego, sed uiuit in me Christus*. Agnoscit illud eiusdem Apostoli: *Et hac quidem fuistis* (fornicarij, adulteri, molles, iures, auari, ebriosi, maledici rapaces) *sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi*. Et alibi: *Fuistis quidem tenebra, nunc autem lux in Domino: ut filij lucis ambulare*. Et ne quis hanc nouam generationem perfectorum tantum esse, & non omnium prorsus Christianorum existimet, nihil aliud hoc torum est, quod Apostolus uerbis citatis dixit, quam quod singuli in Baptismo professi sumus, & diximus: *Abrenuncio Satana, & omnibus pompis eius. Ibi enim* (ait Ambrosius) tenetur**

uox nostra, non in tumultu mortuorum, sed in libro uiuentium. De iis qui in Non hominibus, sed Deo & Angelis eius conscribentibus, dixisti, myster. cap. 2. Abrenuncio: ait sanctus Augustinus. Et uide quid D. Basilii scripserit: *Cui uia, cui afflictio, cui angustia, ac tenebra. Locus de Spiritu cui sempiterna damnatio? nonne prauaricatoribus? nonne iis qui sancto, cap. 11.*

Nonne iis qui sancto, cap. 11.

Homil. 21. ad pop. Antioch.

Coloss. 3.

Ephes. 2.

Homil. 7. in Acta Apost.

Psal. 4.

M m 1 hoc

PROMPTVARIVM MORALE

§48
 hoc tempus postulat. Sic & Paulus, postquam Timotheo suo dixerat; *Labora sicut bonus miles Christi. Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit*, subiungit: *Intellige qua dico. Memor esto, Dominum Iesum Christum resurrexisse à mortuis* id est: *Intellige ideo tibi laborandum esse, &c. quia Christus resurrexit, quia quæ sursum sunt, quærenda sunt; ea quæ sursum sunt, sapere, id est, appetere, diligere, & profectui debes. Quare paulo post adiungit: Fidelis sermo. Nam si commortui sumus, & conuiuemus: si sustinebimus & conregnabimus.* Hoc est resurrectionis Dominicæ documentum. Docet nos ad gloriam cum Christo resurrecturos, si interea mortificatione & patientia ei conformamur. Hæc est spes viua & vera, non fallax & inanis. *Benedictus Pater Domini nostri Iesu Christi, qui regnauerit nos in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis; in hereditatem incorruptibilem & immarcessibilem conseruatam in caelis in uobis, qui in uirtute Dei custodimini. Qui in uirtute Dei cypoditur, à potestate uidelicet diaboli, & à seruitute peccati (ad hoc enim est uirtus Dei in nobis) ille regeneratus est in spem viuam & veram, per Christi resurrectionem; non qui adhuc peccatis suis seruiunt. Hæc est ergo (ut loquitur Augustinus) Resurrectio congrua futura corporum resurrectionis: ut interim resurgentes ab omni peccato, in nouitate uitæ ambulemus; & abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, piè, & iuste uiuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloria magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.*

g. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro.

Locus moralis de vi, uirtute, & efficacia ueræ penitentia. Petro enim cum ceteris discipulis nominatim iubet Angelus Christi resurrectionem annunciari, ut intelligerent eum, etsi in passione Christi omnium turpissimè lapsus, quia Christum ille solus negauit, abnegauit, & abiurauit, idque tertio, nunc tamen nihilominus Christo gratum esse, in numero discipulorum eius haberi, & resurrectionis Dominicæ nuncio dignum esse, propter ueram & cordialem quæ intercesserat penitentiam. Christo enim ter abnegato, ad se statim rediens, exiit foras, & fleuit amare. Hunc exitum à loco & statu peccati, hunc fletum, hæc amara lachrymas, ita misericors Deus respexit atque complexus est, ut, perinde ac si non peccasset, in numerum discipu-

discipulorum Christi, & electorum Dei, iterum ascisceretur. Nam & ideo Christus Petro seorsim apparuit, ipso resurrectionis die. Nam in eius diei uespera congregati undecim; narrauerunt & dixerunt; *Surrexit Dominus uerè & apparuit Simoni.* Vnde D. Hieronymus in hunc locum: *Dicit specialiter; Et Petro, quia se indignum iudicauit discipulatu, eum ter negauit Magistrum. Sed peccata præterita non nocent, quando non placent.* Notauit & hoc D. Gregorius: *Si hunc Angelus non nominatim exprimeret, qui magistrum negauerat, uenire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione.* Tanta ueræ penitentia vis, sic illa Deo grata est: uilius prodigus in Euangelio, post penitentiam, recipit stolam primam, & magno conuiuio à patre excipitur. Vox penitentis est: *Lauabis me, & super niuem dealabor.* Et apud Esaiam Deus dicit: *Si fuerint peccata uera ut coccinum, uelut nix dealbabitur: & si fuerint rubra ut uermiculus, uelut lana alba erunt.* His uerbis non solum uera peccati condonatio, sed perfecta in integrum restitutio significatur. *Qui per penitentiam resurgunt* (ait Chrysostomus) *magna charitate splendunt, & nonnunquam maiori uigam illi qui nunquam ceciderunt.* Sic & Ambrosius: *Sape uidemus, qui ante negligentiores fuerunt peccato aliquo commisso seui diligentiores, & ex illo per penitentiam euadere perfectos.* In Scripturis sacris renouatio per penitentiam perfectissima describitur, comparatione rerum naturalium, in quibus perfectissima fit mutatio, adhibita. Dauid in persona peccatoris Deo reconciliati ait: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propitius est omnibus iniquitatibus tuis. Qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu uitam tuam. Qui coronat te in misericordia & miseratione. Qui replet in bonis desiderium tuum. Renouabitur ut aquila iuuentus tua.* Ex omnibus præmissis hæc renouationem concludit Propheta: *Aquila in senectute superior rostri pars ita accrescit, ut cibum capere nequeat, ideoque debilitata deficere incipiat. Sed naturæ instinctu, rostrum ad petram confringit, atque ita cibum cauens, vires resumit pristinas, ac denuo iuuenescit. Peccator longa peccati consuetudine gustum pietatis amittit; oblitus est comedere panem suum; panem uerbi Dei, panem uitæ cælestis: atque ita totus languet & deficit circa animæ salutem. Sed si rostrum hoc accrescens, prauæ consuetudinis, & duri cordis, ad petram, quæ Christus est, peruenit*

2. Timot. 2.

Spes viua.
 2. Petr. 1.

De Spiritu &
 lib. cap. 29.
 Tit. 2.

Penitentia
 uirtus.

Lucæ 12.

Lucæ 24.
 In commentis in
 Marc. cap. 16.
 Homil. 21. in
 Euang.

Lucæ 16.

Psal. 50.

Esaiæ 1.

Ad Theodorum

l. 1. cap. 12.

Præfat. in Psal.

17.

Psal. 102.

Simile.

Aquila reno-
 uatio.

Psal. 101.

pœnitentiæ lamenta, & cordis contritionem confringit, renouabitur vt aquilæ iuuentus eius. Dicit iterum Dauid: *Vox Domini præparantis ceruos, confringet Dominus cedros libani.* Cedri libani, sunt superbi impœniteres: hos Dominus confringit, & iusto iudicio disperdit. Cerui sunt, qui per pœnitentiam à Dei voce præparantur & renouantur ab illa, inquã, voce: *Venite ad me, & ego reficiam vos.* Ceruus enim senio confectus, tam fortiter respicit in ostio speluncæ, in qua sentit esse serpentes, vt illos foras prodire compellat: quod statim dentibus conterens, affluenter sudat, tantamque aquæ, & prauis humoris copiam sudore eggit, vt prorsus renouatus & velox fiat. Sic qui in peccatis verascit, per pœnitentiæ lachrymas, & sudorem, quem peccati confessio & eductio generat, dum peccatorum suorum serpentes bona confessione educit, & conterit *Satanam sub pedibus suis*, nouas ad curiendum in via virtutis vires reficit, & penitus renouatur, *saluens sicut ceruus, saluens in montibus, transiliens colles*; omnes difficultates superans, omnia ardua perficiens. Sed & accipitris renouatio hanc pœnitentis admirabilem immutationem docet. Dicit Deus ad Iob: *Nunquid per sapientiam tuam plumeis accipiter, expandens alas suas ad austrum?* Accipiter enim (quod & de heronice scribitur) calidum meridiei ventum querens, contra eum alas expandit, vt calidissimi venti æstu poris adaperitis, assiduo alarum motu veteres plumæ expellantur, nouæque eodem fouente calore exerceant. Sic peccator diuini Spiritus afflatum feruentem nactus (de quo sponsus ad sponsam dicit, *Vbi pascis? vbi cubas? in meridie?*) expandit peccata sua, vehementi cordis contritione recogitat in amaritudine annos suos, & hoc saluberrimo motu, hac sui concussione (*tristitia enim secundum Deum, pœnitentiâ in salutem stabilem operatur*) in nouum hominem mutatur; & affectibus pristinis, secundum quos prius cucurrit, decussis, nouum induit, factus *noua in Christo creatura*. Sed & coluber renouandi se artem à natura didicit, dum per arctissimū petri foramen, aut lapidum angustias pertransiens veterem pellem excoariatus deponit, nouoq; protinus assumpto relicto reficit. Sic autem & peccator, exuto penitus veteri homine, nouum induit. Exiuit autem vetus per arctam pœnitentiæ viam, vt induatur nouus per abundantem Christi gratiam. Dauid grauiam commisit peccata: sed per pœnitentiam ita renouatus fuit, vt testimonium illi perhibet

Scriptura

Scriptura: *Inueni Dauid virum secundum cor meum.* Diuus Petrus, abnegato Christo, per pœnitentiam sic surrexit, vt plus cæteris Christum diligeret, plus diligens cæteris præficeretur, factus Ecclesiæ Princeps. Maria Magdalena, peccatrix dicta, sic per pœnitentiam renouatur, vt de ea dicat Christus: *Remissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum.* Luca 7. Sic postea dilexit, vt cum primis ad monumentum Christi venerit, cæteris recedentibus sola remanserit, ideoque prima Christum post resurrectionem viderit, dicente Marco: *Surgens Iesus mane prima sabbathi, apparuit primò Mariae Magdalene.* Maria Aegyptiaca, Pelagia meretrix Antiochena, Theodora Alexandrina adultera, per pœnitentiam renouata, sanctissimam postea vitam duxerunt. Sanctus Bonifacius martyr, post fornicationis peccatum ita pœnituit, vt patria relicta, ac martyrum obsequio se totum dâns, nobilissimus tandem martyr & ipse fieret. Hæc est veræ pœnitentiæ vis admirabilis & efficacia.

In vitiis singulari, apud Suriân.

EVANGELIVM DOMINICÆ

IN ALBIS.

M esse sero die illa, vna sabbatorum, & *Ioan. 20.* fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudaorum: venit Iesus, & stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis, Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. Gausi sunt ergo discipuli viso Domino. Dixit eis ergo iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Thomas autem vnus de duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis,

M m 4 Et sic

Psal. 118.

Matth. 17.

Simile.

Cerui renouatio.

Rom. 16.

Cant. 2.

Iob. 39.

Simile.

Accipitris renouatio.

Cant. 1.

1. Cor. 7.

Galat. 6.

Simile.

Et stetit in medio, & dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomas, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & asser manum tuam, & mitte in latus meum; & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thomas, credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, que non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, ut credatis quia Iesus est Filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine eius.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Cum esset serò die illa, De spe & fiducia in Deum nõ deponenda.
2. Stetit in medio eorum, & dixit eis: Pax vobis. De pace Christi variæ ac multiplici, credentibus in eum data.
3. Cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. De gloria Crucis & passionum Christi.
4. Quorum remisistis peccata, remissa sunt, & quorum retinueritis, retenta sunt. De peccatorum confessionis Sacramentalis necessitate, utilitate, & frequentatione.
5. Thomas, unus ex duodecim, non erat cum eis quando venit Iesus. De bono, & confortio diligenter retinendo.

I. Cum esset serò die illa.

Spei & fiducia virtus.

Locus moralis de spe & fiducia in Deum non deponenda. Christus Dominus nec statim post resurrectionem suam discipulis suis apparere voluit, ut eorum spem & fiduciam exerceret; nec apparitionem suam diu distulit, ne spem eorum & fiduciam falleret. Quibusdam certis signis & nunciis eorum spem fouebat, apparens modò Petro, modò Magdalenas, modò Mariis in via, modò duobus discipulis euntibus in Emans: sed omnibus simul congregatis non apparuit, nisi serò, quum iam ianua esset clausa, etsi summo manè surrexerat. Sic nobiscum agit Deus. Etsi non statim liberat à malis, interim tamen, spem in eum non deponimus, quædam beneficia nobis præstat, quæ quasi nunciij sunt & sponsores futura liberationis. Est hæc virtus spei non secus necessaria quàm fidei, propter continua ferè aduersa, quibus iusti exercentur. Hac virtute destitutum sic redarguit Propheta: Et mære quare mære contraberis? Nunquid Rex non est tibi, &

Micb. 4.

consiliarius tuus perit quia comprehendit te dolor ut parturientem? Sic nempe diffidentia & pusillanimitas animum perturbat, quasi nec Rex noster Deus esset, nec Consiliarius Christus, nec Consolator Spiritus sanctus. Alter Dauid, scipsum quasi arguens: Quare tristis es anima mea; & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi. id est, nunquam desinam confiteri illi, & dicere: Salutare vultus mei, & Deus meus. id est, quod ipse saluabit me, & habebit curam mei. Cuius rei vide in ipso Dauide admirabile exemplum. Saul & viri eius, in modum corona cingebant Dauid & viros eius; id quæ ita, ut Dauid desperaret (humanicus loquendo) euadere se posse à facie Saul. Sed ecce auxilium opportunum. Nuncius venit ad Saul, dicens: Festina, & veni quoniam infunderunt se Philistiim super terram. Reuersus est ergo Saul, desistens persequi Dauid, & perrexit in occursum Philistinorum. Sic quum Senacherib, Rex Assyriorum, artissimè obsideret Hierusalem, & Rex Ezechias oraret Dominum, respondit ei per Esaiam Prophetam Deus: Ecce ego immittam ei spiritum, & audiet nunciu, & reuertetur in terram suam, & deiciam eum gladio in terra sua. Quod & factu est. Permisit Deus ad extremum & in summum discrimen adduci Dauidem & Ezechiam, & in eo articulo liberat. Quum Deus Abraham præciperet, ut immolaret filium suum Isaac, quem diligebat; etsi tam puerum à morte, quàm senem ab illa graui tentatione liberare decreuerat, tamen nec quum denotatu surgeret Abraham, ut Dei mandatum exequeretur, nec quum ligna in holocaustum concideret, nec quum ea asino imponeret, nec quum in via toto triduo ambulauit, nec quum ad sinum montis iam peruenisset, ubi seruos demisit, nec quum ligna holocausti super filium imposuit, nec quum de victima holocausti Isaac patrem interrogaret, nec quum altare edificabat, & ligna superposuit, nec quando filium suum ligabat, nec quando illu superstruem lignorum iam colligatum ponebat, nec quando gladium in manu accepit; sed in extremo profors articulo, cum brachium armatum iam eleuatum, & ad feriendum paratum habebat, vocat illum Deus, & filium à morte, patrem ab occisione liberat. Toto hoc tempore, & per tot actus intermedios spem & fiduciam Abraham Deus exercuit. In omnibus igitur aduersis illud Propheta Abacuch memoria tenendum. Si moram fecerit, expecta illum; quia veniens veniet, & non tardabit. Ecce, qui incredulus est, nõ erit recta anima eius. Abac. 2.

M m 5 in semet

Hebr. 10.

in semetipso: vel vt D. Paulus legit, *non placebit anima mea.* Nempe Dei sapientia hac auxilij sui dilatione desiderium nostrum accedere & augere vult, vt tanto sit beneficium dulcius, nõque ipsi diuino gratiæ capaciores. Nam & desideria dilata cresunt; & Dei bona tanto vberius capiuntur, quanto ardentius desiderantur. Hinc illæ Scripturæ: *Ego sitiienti dabo de fonte aqua viua gratis.* Rursum: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Et iterum: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Sitiētes potat Deus esurientes pascit, desiderantes datat. *Spiritus meus,* ait Deus, *super mel dulcis, & hereditas mea super mel & fauam, qui edunt me, adduc esuriunt, & qui bibunt me adibunt.* De hac materia superius plura vide.

Apoc. 21.
Ioan. 7.
Matth. 5.

Ecdi. 24.

Domin. 4.
Epiph. text. 1. 2.
& 4.

2. Stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis.

Pax donum Christi.

Locvs moralis de pace Christi, credentibus in eum relicta. Nempe vt præcipuus finis & scopus aduentus Christi erat, vt pacem adferret; sic prima eius vox post gloriosam resurrectionē hac erat: *Pax vobis.* Illam nunc de facto confert, quam per sacratissimam passionem promouerat, Christo nato statim Angeli cecinerunt: *Pax hominibus bona voluntatis.* Vbi primùm Christus discipulos suos ad prædicandum misit, primum mandatum erat, vt quacunq; domum ingrederentur, dicerent: *Pax huic domui.* Paulo ante mortem dixit: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Denique resurgens à morte discipulis congregatis, & ipso resurrectionis die, & in hac eius octaua, bis dixit, *Pax vobis.* Sed multiplex est hæc pax Christi à pace mundi longè diuersa. prima pax nostra est, amicitia cum Deo, in statu gratiæ, & immunem à peccato, quod à Deo separat, vitam agere. De hac pace dicitur: *Ipse est pax nostra* (efficitur scilicet) *qui fecit vtrumque medium parietem maceria* (id est, peccatum, quod tanquam paries diuisit nos à Deo) *soluens inimicitias* (cum Deo scilicet) *in carne sua,* pro nobis crucifixa. De hac etiam alibi: *Iustificati ex fide* (vt ex principio iustificationis) *pacem habeamus apud Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum.* Reconciliatio nostra cum Deo per Christum facta, est hæc pax nostra. Venit enim (vt cecinit Zacharias) *visitare nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris sedent, & in umbra mortis* (id est, in peccatis suis) *ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* De hac pace cum Deo, proprio incarnationis & passionis

Lucæ 2.

Matth. 10.
Ioan. 14.

Pax cū Deo.

Ephe. 2.

Rom. 5.

Lucæ 1.

passionis Dominicæ fructu, in alia Dominica diximus. *A. D. 3. Quad. text. 3. Ibid. text. 4. Pax cōscientiæ Esaiæ 31.* lia pax etiam per Christum est, conscientiæ quies & pax, quæ est fructus prioris, de qua etiam in præcedentibus diximus. De hac Esaias: *Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium, & securitas vsque in sempiternum: & sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulentiæ.* Multis verbis rem eandem explicat, pacem iucundissimam in conscientijs piorum: quam tribus verbis sic Dauid tradit, *Orietur in diebus eius* (id est, Christi) *iustitia, & abundantia pacis.* Præcedit iustitia per Christum, & sequitur pax copiosa. *Mens enim securæ quasi iuge conuiuium.* Hæc vtraque pax summum quoddam est & maximè delectabile huius vitæ bonum, firmum quoque & stabile, quia circa solidum bonum versatur. Sicut enim ignis iuxta materiam subiectam, aut diu & multum, aut parum paruoque tempore ardet; sic pax animi iuxta ea in quibus quiescit, & voluptatem capit, aut firma est & solida, aut fluxa & inanis. Pax mundi, quia non nisi circa res fluxas, & vt plurimum malas, versatur (vt in quadam Dominica explicauimus, super illa verba: *Bonum est nos hic esse*) non est verè pax. Pax conscientiæ, quæ in Dei amore, & iustitiæ ac virtutis actione versatur, non potest non esse, vt Deus ipse ait: *Pax vobis.* Pax conscientiæ, quæ in Dei amore, & iustitiæ ac virtutis actione versatur, non potest non esse, vt Deus ipse ait: *Pax vobis.* Pax conscientiæ, quæ in Dei amore, & iustitiæ ac virtutis actione versatur, non potest non esse, vt Deus ipse ait: *Pax vobis.* Sed multiplex est hæc pax Christi à pace mundi longè diuersa. prima pax nostra est, amicitia cum Deo, in statu gratiæ, & immunem à peccato, quod à Deo separat, vitam agere. De hac pace dicitur: *Ipse est pax nostra* (efficitur scilicet) *qui fecit vtrumque medium parietem maceria* (id est, peccatum, quod tanquam paries diuisit nos à Deo) *soluens inimicitias* (cum Deo scilicet) *in carne sua,* pro nobis crucifixa. De hac etiam alibi: *Iustificati ex fide* (vt ex principio iustificationis) *pacem habeamus apud Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum.* Reconciliatio nostra cum Deo per Christum facta, est hæc pax nostra. Venit enim (vt cecinit Zacharias) *visitare nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris sedent, & in umbra mortis* (id est, in peccatis suis) *ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* De hac pace cum Deo, proprio incarnationis & passionis

Simile.

Dom. 2. Quad. text. 3.

Simile.

Pax cōfidentia.

Ioan. 16.

Aposto

Dom. 4. post. Epiph. text. 1. 2. & 4. Apostolis turbatis in hoc Euangelio Christus dat, vt omnem animis eorum perturbationem, quam ex eius acerbissima morte conceperant penitus decelleret, & noua quadam lacerata suo conspectu eos perfunderet De hac triplici pace, in Deo, in conscientia, in Christo, sic scribit Augustinus: *Hæc est illa gloriosa pax, quæ fructus malorum cognitionum eruat, mentem fluitantem illam, iam conseruat, conscientiam purgat. Qui pacem cordis, oris, & operis non habet, Christianus dici non debet. Qui in hæc non sperat, in lubrico vitæ, & pedem ponit, in tempestate nauigat, in precipitio ambulat, in arena seminat.* Hæc ille. Hanc nempe pacem pro testamento Christus Apostolis dereliquit, tanquam summum huius vitæ bonum, quo nullus caret: debet. quo omnes beati esse incipiunt. Porro & ad hanc Christi pacem pertinet, pax cum proximo, nec solum in nobis, sed & inter nos ipsos. De qua in eodem sermone sic Augustinus: *Sicut spiritus humanus nunquam viuificat membra, nisi fuerint uniti, sic Spiritus sanctus nunquam nos viuificat, nisi pax uniti fuerimus.* Hæc est quod Apostolus dixit: *Solliciti seruire unitatem spiritus in vinculo pacis.* Pax enim cum proximo, seruat unitatem in spiritu nostro, & vinculum quoddam ac firmamentum eius est sanè huiusmodi, vt vbi primum hæc soluta fuerit, altera quoque dissoluatur. *Quemadmodum enim (ait sanctus Chrysostomus) si quando reipsum alteri cuiquam alligare conlueris, alia ratione illud non potes, nisi illum tibi colligaueris: ita hic Apostolus alligari nos inuicem vult non simpliciter pacem esse, neque utcunque diligere, sed in omnibus vnâ animam esse.* Talis erat primorum Christianorum pax. *Credentium erat cor vnum, & anima vna.* Nulla tam suavis musices harmonia, quàm ille concentus animorum. Nulla ædificiorum pulchritudo talis, quanta est fidelium concordia. Totum hoc vniuersum, quod ex elementorum concordia coalescit & stat, non ita Deo gratum est, vt pax & concordia Christianorum. Vnaquæque acies suum habet vexillum, omnis familia nobilis suum habet proprium stemma; cuiusque pastoris grex suum habet characterem: at familia Christi, amoris, pacis, concordia proprium signum habet, dicente Christo: *In hoc cognoscet omnes quod discipuli meritis, si dilectionem ad inuicem habueritis.* Hinc Apostolus omnem inter Christianos litigandi formulam pro delicto habet, *Iam quidem, inquit, omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos, id est, iam ostendistis vos in peccato esse.*

Pax cum proximo.

Ephes. 4.

Hom. 19. ad Ephes.

Act. 4. Similia.

Ioan. 13.

1. Cor. 6.

esse, in statu gratiæ, in charitate non esse, eo quod litigatis, & vide vt probet quod dicit: *Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?* Nempe, vt alibi dixit, *Charitas omnia suffert. Qui ergo nihil suffert, nihil pati iniuria vult, charitatem se non habere ostendit.* Raræ sunt lites inter patrem & filium, inter virum & vxorē. Ratio est, quia vt plurimum talis inter hos dilectio est, vt multa prius pati velint, quàm ad lites descendere. At Christianorum omnium, qui fratres sunt, vnus Dei Patris filij, vnus Christi capitis membra, vnus ecclesiastici corporis partes, vno patre & vno calice participantes, non minis arcta charitas & dilectio esse debet quàm illorum est. An verò sicut canones quidam ecclesiastici exoleuisse dicuntur, ita verba Apostoli iam exoleuerunt, quia aliter se habet consuetudo? Non magis certè, quàm si ad Decalogum amplius neminem obligari diceres, quia pauci eum per omnia obseruant & adimplent. At vim vi repellere licet. Sed violata Christiana pace id non licet. Nihil tale potes litigando consilium, quale amittis Christiana pace violata. Pulchrè D. Gregorius Nazianzenus: *Dicamus fratres, his qui nos odio habent; Pacem tibi in re aliqua parua, vt maius aliquid, nempe concordiam, accipiamus; vincimur, quo vincamus.* Satius est pecuniam amittere, quàm charitatem, pacem, concordiam cum fratre; qua deperdita, pacem cum Deo, pacem conscientia, pacem & fiduciam in Christo pariter amittis. Vim vi repellere, ius suum prosequi eatenus licet, quatenus illud aut Reipublicæ, aut iniuriam facienti vitale est, ne vel illa detrimentum accipiat, vel iste impunè malè agat. Propria iniuria aut condonandæ, aut salua charitate (quod difficillimum est) prosequendæ. *Cæsaris mores (ait sanctus Augustinus) expollens Cicero, dicebat: Nihil obliuisci soles, nisi iniurias.* Dicebat hoc tam magnus laudator, aut tam magnus adulator. Sed si laudator, talem Cæsarem nouerat. Si autem adulator, talem esse debere ostendebat Principem ciuitatis, qualem illum fallaciter prædicabat. Quod cum laude præstatur ab ethnicis, an vt stultum vituperabitur à Christianis? Sed nunc ad nostra redeamus. Loquens Dominus ad Noë, dixit: *Fac tibi arcam de lignis leuigatis; mansiuiculas in arca facies, & bitumine linies intrinsecus, & extrinsecus.* Arca Ecclesiam significat, quæ ædificatur ex credentibus, per penitentiam & Sacramenta perpolitus. In hac mansiuicula, varij credentium status, vocationes varia sunt. Sed vt hi omnes in vocatio

1. Cor. 13.

Simile.

Vim vi repellere, violata charitate, non licet.

Ser. 3. de pace.

Epistol. 5. ad Marcellinum.

Gen. 6. Allegoria.

tione diuersa bene cohæreant, totaque Ecclesia firma sit, vt aquas, vel externæ & peregrinæ doctrinæ, vel tentationum & persecutionum, non introumittant, nec ab eis submergantur, bitumine & glutine firmissimæ charitatis, concordia & pacis intus & exterius, & in vnoquoque, tum quoad se, tum quoad proximum, obliniri debent. Alioqui arca diu non subsistet, quia *omne regnum in se diuisum desolabitur*, vt superius explicatum est. *Nisi Dominus adificauerit ciuitatem, in vanum laborauerunt qui adificant eam.* Dominus autem non adificat, nisi mediante charitate. Nam vt *scientia inflat*, sic *charitas adificat*, quod etiam supra explicatum est. Sequitur ergo: *Vanum est vobis ante lucem surgere*, id est, ante charitatem & pacem ad opus vos accingere. *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panes doloris.* Postquam recogitando in amaritudine annos vestros, in pœnitentia sederitis, vos, qui in peccatis perpetratis cibum omnem & voluptatem ponitis, tunc deum ad adificandum sargite. Hac de causa volens Salomon templum Domino adificare, dixit: *Nunc requiem dedit Deus meus mihi per circuitum, & non est Satan, neque occursum malus.* Quamobrem cogito adificare templum nomini Domini Dei mei. Significat hoc totum, spirituale adificium Deo adificari non posse, vbi Satan est, vbi dissensio est, vbi pax & requies non est. Dicit D. Ioannes, se equum rufum vidisse; & qui sedebat, inquit, *super eum, datum est ei, vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se inuisciant, & datus est ei gladius magnus.* Equus iste rufus, homines discordes, sanguinaros, & furiosos denotat. Qui sedet, in eo, diabolus est, qui operatur in filiis dissidentia, quo & captiui tenentur ad voluntatem eius, sicut equus ad fessoris voluntatem in omnem partem flectitur. Contra verò pax conglutinat, charitas adificat, concordia compaginatur. Quis in hoc templum ingredi auderet, nisi certus esset, totum adificium cæmento & lapidibus ita bene compaginatum esse, vt nullum sit ruinæ periculum? Eodem modo nec Ecclesia, nec societas vlla, nec anima cuiusquam in tuto est, si in pace non sit. Hinc Apostolus in omnibus suis epistolis, vt Dei gratiam, ita animæ pacem illis operatur ad quos scribit: *Gratia* (inquit) *vobis, & pax à Deo Patre, & Domino nostro Iesu Christo.* Sic ad Romanos, ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenfes, ad Colossenses, ad Thessalonicenses, stylo perpetuo scribit. Duo videlicet

Domin. 30.
Quadrage.
Psal. 126.

1. Cor. 8.
Psal. 129.

Exemplum.
3. Reg. 5.

Apost. 6.
Allegoria.

Ephes. 2.
2. Tim. 2.

Rom. 1.
1. Cor. 10.
2. Cor. 10.
Gal. 1.

summa bona, radicem & fructum, principium & perfectio nem, suis exoptat. Ad Philippenfes verò repetens, dicit: *Pax Dei, qua exuperat omnem sensum.* id est, cuius fructus, suauitas, & felicitas nullo sensu comprehendi potest, *custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Iesu.* Hanc pacem maximè cum proximo seruandam ipsa natura nos docuit. Vix enim animal præter hominem reperitur, cui natura ad sui defensionem, vel etiam aliorum offensionem, arma non dederit. Aliis namque cornua, aliis dentes, aliis ungues, aliis rostra, aut stimulos in hunc finem dedit: at homini nec cornua vt boui, nec ungues vt leoni, nec deares vt cani, nec rostra vt auibus, nec stimulos vt apibus, quibus proximo sui generis noceat, natura dedit, sed prorsus nudum & inermem in hunc mundum introduxit, vt animal pacificum, à pugna & contentione alienum. At aunc, quum læuis inter se conuenit visis, homo homini lupus est, non solum parum Christianum, sed etiam degenerem contentio & discordia ostendit. *Sex*, inquit Salomon, *sunt quæ odit Dominus, & septima odit anima eius.* Hoc septimum est: *eum qui seminat inter fratres discordias.* Huius causæ multæ sunt. 1. quia odium aduersatur præcipuæ virtuti, quæ est charitas. 2. quia tale odium non vnus, sed vnitatis & pacis odium est. 3. quia hoc totum in aliis procuratur. 4. quia primus procuratur & feminator est mali. 5. quia non qualemcunque auersionem, sed discordias seminat. 6. quia inter eos qui fratres erant, & prius vniti. Tenendum ergo quod Propheta dixit: *Inquire pacem, & persequere eam.*

3. Cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus.

Locvs moralis de gloria crucis & passionum Christi. Et Christus quidem in hoc Euangelio idcirco manus clauis confixas, & latus perforatum ostendit, vt veritatem corporis crucifixi, discipulis ostenderet, eorumque fidem firmaret. Sed non ob hanc solum causam, hæc passionum suarum vestigia, hæc factæ redemptionis signa Christus Dominus post resurrectionem suam in corpore glorificato seruauit; verum etiam vt gloriosa ac perpetua essent Christi crucifixi monumenta. Seruauit ea (ait ferus) ceu margaritas quasdam victoriæ, & splendida patris, quam attulerat mundo, ornamenta vel testimonia.

Ephes. 1.
Philip. 1.
Coloss. 1. & 4.
1. & 2. Th. ff. 1.

Pacem cum proximo natura docet.

Prou. 6.

Psal. 33.

Crucis & Passionum Christi gloria.

In Ioan. c. 20.

Pote

Poterat quidem clauorum & lanceæ penitus extirpare vestigia; sed seruanda erant oculis paternis decentia Filium charitatis & obedientiæ signa, veneranda nostræ causæ patrocinia, nostrique amoris incitamenta, & horrores impiorum perpetua incendia. Hæc ille. Nempe, vt sapienter annotauit Philippus Diez, quemadmodum Christus Dominus Incarnationis suæ & Passionis memoriale perpetuum in hac militante quidem Ecclesia venerabilem Eucharistiam, corporis & sanguinis sui existentiæ Sacramentalem reliquit; sic in Ecclesia triumphante, quæ in æternam duratura est, hac militante cum seculi consummatione desitura est, eiusdem Incarnationis & Passionis suæ memoriale æternum, vt recentem tanti beneficii memoriam beati semper haberent, vulnerum suorum signa & cicatrices in carne Filij Dei glorificata in æternum conspicua esse voluit. Beatorum enim in cælo hæc vox, & iubilatio, & perpetua gratiarum actio erit: *Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius; quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum.* Vult Christus Iesus per sua humilia cognosci & glorificari, non per sua gloriosa. Idcirco non hic apparuit discipulis gloriosus, vt in Transfiguratione; sed humilis, sicut in Passione. Cum de cælo Saulem vocaret, per humilia sua ab eo cognosci voluit, dicens: *Ego sum Iesus Nazarenus* (ad titulum in crece positum alludens) *quem tu persequeris.* Non dicit: *Ego sum Dei verbum: ego sum, qui ad dexteram Patris sedeo.* ego sum, cui omnis potestas data est in cælo & in terra. Sed & Angeli ad monumentum non alio titulo vtuntur. *Iesum*, inquit, *quaritis Nazarenum crucifixum.* Paulus quoque de scientia sua in Christo loquens, *Ego, inquit, nihil me atrox scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.* Non quod multa alia non sciret tam de Deo Patre, de Spiritu sancto, de tota reliqua fide præter Christum, quam de ipso Christo præter hoc quod crucifixus esset. Sciebat enim Christum resurrexisse à mortuis, post resurrectionem multis apparuisse, ante passionem & resurrectionem multa docuisse, multa miracula fecisse, natum de Virgine fuisse, & alia. Sed Christi crucifixi scientiam omnibus aliis prætulit tum ob alia, tum propter duo. Primum, quia in Christo Iesu crucifixo vniuersa continetur sapientia. *Prædicauimus inquit, Christi crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem*

autem stultitiam, ipsis autem vocatis Iudæis & Græcis Dei virtutem, & Dei sapientiam: quia, quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. id est, ipsa infirmitas, passio, mors Christi, quia Dei erat, quia non puri hominis, sed Dei & hominis, persona passa est, infinita virtutē habuit. Rursum, *quod Dei stultum est*, id est, quæ Deus non secundum suæ sapientiæ maiestatem, sed secundum nostræ stultitiæ simplicitatem fecit, *sapientius est hominibus*, id est, omnē humanam sapientiā excedit. Deū miracula operari, cælum & terram creare, diuinæ potestati ac maiestati cōsentaneum est. At Deum hominē fieri, & mortem ignominiosam pati, omnem admirationem superat. Si flamma similis. fursum petens; vastum incendium facit, nihil est misandum: natura sic comparatum est. At si flamma deorsum sua sponte descenderet, & ima loca teneret, illud verò stupendum videatur. Iesus Christus crucifixus, est flamma deorsum petens, & ignis è cælo descendens, non coactè, sed spontaneè. Secundò, hanc Christi crucifixi scientiam omnibus alijs prætulit Paulus, quia Christum crucifixum maximè dilexit, & in Christo crucifixo maxima & splendidissima dilectionis erga nos argumenta elucet. De qua sic ad Ephesios scribit: *Fiecit genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi; vt det vobis secundum diuitias gloria suæ (id est, gratiæ suæ) virtutem, corroborari per Spiritum eius in interiori homine: habitare Christum, id est, vt Christus habitet in cordibus vestris per fidem: vt sitis in charitate radicati & fundati, id est, fortiter & acriter Christum diligatis: vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, id est, diligendo frui Christo, sicut sancti fruuntur, & fruendo per experientiam norunt, qua sit longitudo, & latitudo, & sublimitas, & profundum.* Christi videlicet crucifixi: quantam videlicet pietatem illa crucis Christi quadruplex ratio & magnitudo nos docebat. Nam latitudo crucis (vt exponit Augustinus) hilaritatem in opere, longitudo longanimitatem in spe, altitudo seu sublimitas excellentiam mercedis repositæ, profundum, ipsius crucis mysterium & secretum significat. Moxque addit Apostolus: *Scit etiam supereminentem scientiam (id est, quæ omnem scientiam superat) charitatem Christi, qua dilexit nos, vt impleamini in omnem plenitudinem Dei, id est, vt sitis Deo pleni.* Paulus ergo, quia in hac charitate Christi crucifixi, & in toto crucis mysterio, plurimum meditatus fuerat, dicit se nihil scire nisi Christum

Pars Hyemalis.

Nu

crucifixi.

Concil. 1. in hanc
Domin.

Apoc. 5.

Christus per
sua humilia
cognoscitur

Act. 9.

Asarc. 16.

1. Cor. 2.

1. Cor. 7.

Ephes. 3.

Epist. 119. c. 14.

Ephes. 3.

crucifixum, & huic scientiæ, tanquam nobilissimæ atque suavissimæ omnem aliam postponere. Voluit ergo ob has causas Christus in suo glorioso corpore crucifixi stigmata, vulnerum notas, crucis memoriam, indelebiter habere. Si Regum huius seculi autoritas tanta est, vt res infimas & abiectas nobilitare queant, (sic enim subligaculum Reges Angliæ, vellus ouinum Duces Burgundiæ, conchas marinas Reges Franciæ, Equestris sui ordinis notas fecerunt) quanto magis stigmata Christi crucifixi in pretio habenda, ipsaque *crux decorem & pulchritudinem de membris Domini accepit*, vt sanctus Andreas Apostolus martyrij sui tempore professus est! Milites, quos propter res in bello præclare gestas Reges nobilitate volunt, ex iis potissimum rebus stemmata sumunt, in quibus eorum virtus magis enituit. Itaque alij, Reges bello captos, alij leones, alij aquilas, alij districtos enes pro insignibus gerunt. Sic Christus solius patientiæ & mortis insignia, fixuras clauorum & stigmata in glorioso suo corpore manere, atque in cælum triumpho vehi voluit.

4. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta sunt.*

Confessionis
Sacramentalis
necessitas.

LOCVS moralis de confessionis peccatorum sacramentalis necessitate, vtilitate, & frequentatione. Christus in hoc Euangelio, peracta nunc tota salutis nostræ œconomia, & redemptione humani generis per passionem ac resurrectionem completa, fructus eiusdem perpetuo apud nos maneat, postquam pacem Apostolis dedit, potestatem remittendi & retinendi peccata, impartito ad hoc Spiritu sancto, tribuit, & Ecclesiæ suæ pacis medium paratissimum misericordissimè relinquit. Dat Apostolis suis potestatem remittendi peccata, quibus remisissis, reconciliamur Deo, & pacem Christi obtinemus. Dat quibus gregis sui remissionis peccatorum diuinum beneficium; cuius magnitudo tanta est, vt illud in Symbolo fidei nostræ perpetuo recolamus, dicentes: *Credo remissionem peccatorum*. In Euangelio quoque, quum Christus paralytico remitteret peccata, *magnificauit verba Deum qui dedit talem potestatem hominibus*. Sed hoc beneficium remissionis peccatorum in Ecclesiâ à Christo relicta, quâto est & sua magnitudine præstantius, & ex diuina gratia illustrius, & ex nostra necessitate

tate opportunius, tanto diligentius & accuratius à populo Christiano intelligendum est. Est autem hæc remissio peccatorum Apostolis data, non simplex & nuda prædicatione, aut annunciatio salutis per Christum, vt hæretici hodie seipfos, aliosque pestilentissimè fallunt (quos in altero Promptuario refutauimus) sed est (vt hoc Euangelium disertè docet) opus, & operatio quædam Spiritus sancti, est opus diuinum, est opus supremæ & excellentissimæ autoritatis, quam propterea Christus daturus, prius dat Spiritum sanctum, prius influat (significans hac cæremonia, diuinæ cuiusdam potestatis communicationem fieri) prius è mortuis resurgit, prius oues suas redimit. Est denique potestas iudicialia; quod vel ex eo patet, quia non solum remittendi peccata, sed & retinendi, potestas datur Remittere autem & retinere, soluere & ligare, condonare, & condonationem negare circa peccata non potest iudex, absque eorum cognitione: cognoscere autem nequit, absque vel spontanea confessione, vel iuridica conuictione. Sed quia tribunal hoc conscientiæ est, non externæ iustitiæ, & quia omnis hic accusatio non ad pœnam, sed ad veniam destinatur, & apud Deum, non apud homines, hæc causa egitur, propterea iuridicarum formularum hic locus nullus est: sed ea requiruntur, quæ ad veniam & remissionem coram Deo impetrandam valent. Ea sunt, vt in Scripturis reuelatur accepimus vera animi contritio, dolor verus, pura & sincera delicti confessio; ac demum aliqua pœnalis ex arbitrio iudicis satisfactio. Sed de aliis alibi: nunc de Confessione peccatorum pauca, quæ videlicet ex parte potestatis remittendi peccata maximè necessaria est, & sine qua hæc potestas exerceri non potest: ideoque non tantum ex parte penitentis, vt cætera duo, sed etiam ex parte remittentis & retinentis peccata, necessariò requiritur: ac propterea locus de ea aliquid dicendi hic est. In ipsa Lege naturæ confessio peccati fuit necessaria, saltem corde tenus. Adâm vbi primum peccauit, ad confessionem à Deo pronocatur, vt docet Chrysoströmus, quum Deus illi diceret, *Adâm vbi es?* qui respondit: *Audiui vocem tuam, & timui, eo quod nudus essem, & abscondi me*: mox culpam in uxorem reiecit, & illa in serpentem. Neuter confitetur, vterque è paradiso eiicitur. *Ad hoc requisiti fuerant (ait Gregorius) vt peccatum, quod transgrediendo commiserant, confitendo delerent. Vnde serpens, qui non erat reuoluitus,*

Locus contra
hæreticos.

Confessionis
necessitas.

Homil. 7. ad
pop. Antioch.
Moral. lib. 22.
cap. 13.

Cap. 4. 5. & 6.
Qua. ex ver.
3. Eiam. q. 12.

Iob. 37.

Psal. 31.

Esaia 43.
Proverb. 18. &
21.

Poenitentia
nunc perfe-
ctior quam in
veteri lege.
Martib. 3.

Homil. 19. in
Martib.

Confessio Sa-
cerdoti fa-
cienda.

In regu. breuior.
ad q. 1. 2. 3.

candus, ad veniam non est de culpa requisitus. Sic & Cain ad peccati sui confessionem à Deo prouocatur, dicente: Ubi est Abel frater tuus? In lege Moysaica, constituta populi Dei Synagoga, datis sacerdotibus & sacramētis, confesse peccati exigitur, non cordis tantum, sed & operis: quia pro distinctis peccatis distincta sacrificia instituta sunt, vt videre licet in Leuitico. Sacrificium, ait Augustinus, testimonium peccati voluit esse, vt se peccator per oblationē sacrificij confiteretur peccasse. Ideo numquam pro manifesto delicto sacrificium mandauit, sed pro ignoratis. Hæc ille. Hinc vetus Scriptura ad confessionem peccati, tanquam remedium maximè necessarium frequenter hortatur. Iob adhuc in lege naturæ dixit: Si abscondi peccatum meum quasi homo (id est, vt homines inter homines solent) & celari in sinu meo (id est, in corde meo) iniquitatem meam. Sic Propheta in lege Moysaica, Dixi, ait Dauid, id est, apud me decreui: Pronunciabo aduersum me iustitiam meam: & tu remisisti iniquitatem peccati mei. Sic Esaias, Dic tu prior iniquitates tuas, vt iustificeris. Sic Sapiens: Iustus in principio sermonis accusator est sui. Et iterum: Qui abscondit scelera sua, non dirigitur, qui autem confessus fuerit, & dereliquerit ea misericordiam consequetur. Sed hæc tota confessio, seu cordis, seu vocis, non nisi Deo facta videtur. Atqui vt in statu gratiæ omnia sunt perfectiora, vt baptismatib⁹ calicum & vitæcorum, Baptismus verus, & lauacrum regenerationis; sacrificij vmbraticis & carnalibus, quæ carnem tantum emundabant, sacrificium noui Testamenti succedit; sic & ipsa poenitentia perfectior nunc est. Quare Ioannes Baptista, Christi præcursor, & viam præparans Domino, sic suos poenitentiam docuit, vt venientes ad eum, publica peccatorum confessione vtrentur. Baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua. Hinc in poenitentia Christianorum confessionem peccatorum ministro Christi faciendam patres docuerunt. Chrysostomus, illa verba explicans, ait: Tempus confessionis aquæ & lotis baptismate, & illius prophaniusque incumbit: illis quidem, vt post patentium criminum vulnere, poenitentia interueniente, curentur, & ad sacra mysteria redire mereantur. His verò, vt ablatis in Baptismo maculis, ad Dominicam mensam, munda iam conscientia, accedant. Idem docet sanctus Basilius. Quia, inquit, conuersionis modus accommodatus esse debet ei qui peccat, & præterea opus est fructibus dignis poenitentia (vt Ioannes Baptista prædicauit) necessarios

eis aperiri peccata debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei. Sic & Theodoretus: Qui dignos poenitentia fructus non egerunt, eos nec admittere quidem didicimus, nec diuina eis impartire. Hæc habet Ecclesia leges de poenitentia. Sed & his antiquior D. Cyprianus: Etiam in minoribus peccatis agunt peccatores poenitentiam iusto tempore, & secundum disciplinæ ordinem ad exhomologesim (id est, confessionem) veniant, & per manus impositionem Episcopi & Clerici, ius communicationis accipiunt. Sed & illo antiquior Origenes hanc confessionis sacerdoti factæ necessitatem his verbis tradidit. Est, inquit, dura & laboriosa per poenitentiam remissio peccatorum, quum lauat tunc peccator in lachrymis peccata sua, & cum non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum, & querere medicinam. D. quoque Cyrillus hanc peccatorum sacerdoti factam confessionem docet. Remittunt, inquit, aut detinent sacerdotes peccata in 10. an. lib. 12. ta duobus modis: primum baptismo, deinde poenitentia. Nam cap. 50. aut credentes, & vita sanctimoniam probatos ad Baptismum inducunt, & indignos repellunt, aut Ecclesie filiis peccantibus quidem increpant, poenitentibus autem indulgent. Hæc ille. At verò vt in baptismo necessaria est, ex iure diuino, professio fidei in adultis, quia nisi credentes baptizare Ecclesia non potest; sic in poenitentia necessaria est confessio peccatorum de iure diuino, quia nisi confitentes vel soluere vel ligare non potest Ecclesia. Vnde Hieronymus: Episcopus vel presbyter pro officio suo, quum peccatorum audierit variatur, scit qui ligandus sit, quique soluendus. Nec aliter Augustinus: Cum in se poenitens peccator protulerit seuerissima medicina sententiam (quod ad contritionem pertinet) veniet ad Antistites, per quos illi in Ecclesia clauis ministrantur, & à præpositis sacerdotum accipiat satisfactionis suæ modum. Sufficiat tot Patrum consentiens doctrina. Necessitatem confessionis docet potestas remittendi & retinendi peccata, à Christo Ecclesie præpositis commissa, vt Hieronymi verba ostendunt: docet satisfactionis modus à sacerdote accipiendus, vt Augustinus & Basilius docuerunt, quem dignum poenitentia fructum Scriptura vocat, docet medicinalis ratio à sacerdote Domini capiendâ, vt scripsit Origenes: docet ius communicandi & participandi sacramenta, vt Cyprianus testatur. Huius autem rei utilitas varia & multiplex est. Primum quia humilitatis ille actus ad magnam misericordiam Deum prouocat. Vnde Cyprianus: Primus ad indulgentiam gradus est, agnoscere delictum. Lib. 1. epist. 3.

Moral. lib. 27. cap. 13. Lib. de panitentia. In Psal. 37. Sic Gregorius Magnus: *Exordium illuminationis est humilitas confessionis. Sic & Tertullianus: Exhomologesis, inquit, prosternendi & humiliandi hominis disciplina est, conuersionem iniungens misericordia illicem.* Sic D. Basilius: *Pulsui misereri Iudex, si post admissa flagitia humilem te & contritum inuenies. Insuper si qua clam cæteris & in arcano designasti, prodideris & euulgaueris fratri contra vultum pudorem.* Et iterum alibi: *Is cui ligandi & soluendi tradita est potestas, videns summam eius qui peccauit confessionem, sit merito clementior ad diminuendum poenarum tempus.* Deinde remedium contra peccatum, confessio est. Quod sciens Dauid, ubi orans Deum dixisset: *Amplius laua me ab iniquitate mea, subiunxit: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper, id est, semper præ oculis habeo, moxque confitetur: Tibi soli peccaui, & malum coram te feci.* Ideo veniam à Deo fiducialiter petit, quia peccatum suum non dissimulat, sed agnoscit & confitetur. De hoc remedio Tertullianus: *Ceruus sagitta transfixus, ut ferrum de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum. Hirundo, si excacauerit pullos, nouit illos oculare rursum de sua chelidonia. Peccator restituendo sibi institutum à Deo exhomologesim sciens præteribit illam: Pulchrè etiam Origenes: Sicut ij qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho grauiter & molestè imminetia, si vomuerint, releuantur, ita hi qui peccauerunt, si quidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus videntur, & propemodum suffocantur à phlegmate vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator sit, dum accuset semetipsum & confitetur, simul euomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodo circumspecte diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum cui debeas causam languoris exponere. Sic alibi scribit, per poenitentiam remissionem peccatorum fieri, quum non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum: ne quis putet eum de alio medico loqui quàm Ecclesiastico, & à Christo instituto. Nec aliter hunc imitatus S. Ambrosius super illa verba, *Dolor meus in conspectu meo semper. Non vult*, inquit, *latere sua delicta. Nam ut febres in alto sita non queunt mitigari, cùm foras eruperint, spem afferunt desinendi: ita peccatorum morbus, dum tegitur, inardescit: si confessione proditur, euaporatur.* In hanc sententiam S. Cyprianus de sui temporis fidelibus, *Exhomologesim*, inquit, *peccatorum faciunt, salutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt.* Ergo*

propter

propter medelam peccati, quatenus animæ vulnus est, confessio ista sacramentalis, tot Parrum iudicio, necessariò & fructuosè adhibenda est. Est & in confessione peccati sacramentali pudor saluberrimus, & verecundia extinguens peccatum. De qua sic Ambrosius: *Plurimum suffragatur reo verecunda confessio; & poenam quam defensione euitare non possumus, pudore subleuamus.* Valet quoque ad fugam peccati in postero verecunda confessio. *Quem commissi pudet* (ait idem alibi Ambrosius) *nescit postea tale aliquid committere, vnde similiter erubescat.* De præpostero pudore non confitendi peccatum, in alia quadam Dominica aliqua diximus. Magnum & illud est confessionis sacramentalis beneficium, quòd ipse Ecclesiæ & consilio & precibus plurimum iuuatur, qui Ecclesiæ præposito confitetur: *Agitate poenitentiam* (ait Augustinus) *qualis agitur in Ecclesia, ut oret pro vobis Ecclesia.* Sic Gregorius Magnus: *In compassione talem se, qui præest, exhibeat oportet, cui subditi oculata sua pandere non erubescant: ut videlicet eorum sordes exhortationis solatio & lachrymis orationis lauet.* Idem monet Origenes. *Quare medicum qui condolendi & compariendi nouerit disciplinam; qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente.* Quod Ambrosium fecisse, quum suorum confessiones exciperet, scribit in eius vita Paulinus. Idem de sancto Eustachio, secundo Abbate Luxouienfi, & S. Columbani discipulo, atque item de S. Hugone, Gratianopolitano Episcopo, in vitis ipsorum apud Surium memoratur. Hanc confessionis vtilitatem Leo magnus tradit Sufficit, inquit, *illa confessio qua primum Deo offertur, tunc etiam Sacerdoti, qui pro delictis poenitentium precator accedat.* Denique Ambrosius adhortans ad hanc sacramentalem confessionem, *Fleat*, inquit, *pro te mater Ecclesia, & culpam tuam lachrymis lauet.* Porro quum peccatum, inter cætera quæ adfert mala, conscientia quædam sit perpetua carnificina; hoc acerbissimo stimulo confessio sacramentalis propriè liberat. *Quemadmodum enim in tristibus & aduersis rebus humanis, expletur lachrymis, egeaturque dolor; & quod in amici sinum effundimus, eo propemodum liberari videmur: similiter hic facit confessio.* Vnde Cyprianus, *Exhomologesim*, inquit, *conscientia faciunt, animi sui pondus exponunt.* Et vberius Augustinus: *Non conscientia conscientia sanam collegerat, apostema tumebat, cruciabat te, requiescere non sinebat. Adhibet medicus fomenta*

N u 4 morbo

verborum: tu agnosce medici manum. Confitere. Exeat in confessione & defluat sanies. Medicorum autem nomine intelligit Augustinus cum Origene, totaque antiquitate. Sacerdotes. Sic scribit Origenes: *Christus quidem erat apertus, primarius medicus, qui posset curare omnem languorem. Discipuli vero eius, medici sunt, & post Apostolos in Ecclesia positi, quibus curandorum vulnerum disciplina commissa est, quos vult Deus in Ecclesia sua esse medicos animarum.* Hac ille. Ceterum, in confessione sacramentali animam penitentis mirabiliter exhilarari, quasi que grauissimo pondere alleviari, quo prius premebatur, quotidiana fidelium experientia probat, qui confessionem hanc sacramentalem ea qua par est pietate frequentant. Est postremo & hac confessionis huius sacramentalis maxima virtus & fructus luculentus, quod eam confessionem, qua Deo necessario facienda est, haec inuitat, adiuuat, perficit. Tardi naturam sumus ad peccatorum memoriam recolendam. Vocat te Ecclesia ad hanc confessionem sacramentalem. Paras te, & recogitas dies & actus tuos, peccata recolis, recolendo compungeris, compunctus Deo confiteris, quod absque hac occasione facturus non eras. Rursum huius confessionis modus docet, quem admodum apud Deum tua peccata confiteri debeas. Quem sane modum didicisses forte nunquam, nisi Sacramentum hoc esset. Postremo perficit, quia nihil est aliud hanc sacramentalis confessio, quam modus quidam, & determinatio eius qua ad Deum fit: vt, si hac recte instituat, alteram rectissime fieri necesse sit. Possunt & illa hoc loco ad confessionis sacramentalis admirabilem fructum annotari, quod huius beneficio innumerata ablatarum rerum restitutiones fiant, quod plurimi est statu peccati exeat, alii qui nunquam exiituri, quod alios hac vna confessionis necessitas a multis peccatis retrahat, quod subditos & seruos in officio contineat, magnates & principes in saluberrima humilitate exerceat. Has & alias obcausas Dei sapienter Christus Dominus in hoc Euangelio remittendi peccata potestatem, & confessionem peccatorum sacramentalem sine qua Ecclesia remittere non potest, pro sua infinita misericordia, & nostro incredibili bono instituit. Nunc tantum salutis nostrae medium subinde frequentandam qua mouere fideles possint, quaedam subiiciam. Ac primam quae cumque in alia Dominica contra dilatores & procrastinatores in causa salutis diximus, hic locum habet:

Consi

Confessionem enim peccatorum sacramentalem, data confitendi oportunitate, & bona compunctione ac contritione praesenti differre & procrastinare, aut quasi in annum expectare, grauis est dilatio, periculosa procrastinatio, sepe etiam perniciofa de qua Apoitolus dicit: *Tu secundum cor impetens tuum thesaurizas tibi iram in die ira.* Neque satis est dicere te poenitere, quia contritus es, & doles de peccato, emendationem proponens, confiteri autem necesse non esse. Aut enim illa tua contritio, veri nominis contritio est, iustus & vehemens de peccato dolor; & tunc profectio non solum data oportunitate confessarium adibis, sed etiam non data diligenter quares, vt pondus animi tui exponas, vt medici consilio vraris, vt Ecclesiae preces obtineas, vt ius communicationis recipias (qua omnia Patres citari superius loquuntur) aut non est vera contritio, sed leuis aliqua compunctio, quam attritionem scholastici Theologi vocant; & tunc illa tibi ad pacem cum Deo obtinendam non sufficit, nisi sacramentalis confessio accedat, qua facit ex attrito contritum, id est, vel qua tuo dolori defuit, per clares Ecclesiae, & beneficium redemptionis tibi applicatum, supplet, vel ipso actu sacramentali nouos motus & affectus in te sic excitat, vt contritus, & iusto dolore compunctus recedas, qui non nisi leuiter attritus accessisti. Quod si vero eadem est ratio confessionis peccatorum, qua est aperi- tionis morborum corporalium (sic enim ait S. Basilius in hac verba: *Omnino in peccatorum confessione eadem ratio est, qua etiam in aperi- tione viti- oru corporis: & vt hac nequaquam quibusuis temere homines aperiunt, sed ijs tantummodo qui rationem ea curandi tenent; sic peccatorum confessio fieri debet apud eos qui ea possunt curare: quam etiam comparationem tenent Origenes & Ambrosius supra citati) profectio si ille homicida sui censendus est, qui medico vulnus tempestiue non aperit; erit quoque & is animicida, qui animae suae vulnera quam primum aperire & sanare decredat. Neque vero hos raro conu- tentes quicquam exultat, quod Ecclesia non nisi ad annuam confessionem suos obligat. Nam sicut in veteri Legge praecipit illud, *Oculum pro oculo, dentem pro dente reddet, limes vindictae & furoris, non fomes erat, vt sapienter exponit Augustinus: sic hoc praecipuum Ecclesiae, de annua confessione, limes negligentiae est, non fomes. Hoc est, non prouocat, non hortatur, vel illa lex Moisaica ad vindictam & talionem; vel haec lex Ecclesiae**

N n 5 itea

Hom. 1. in
Psal. 37.

5. Vtilitas.

1.

2.

3.

Vtilitates
aliae.

De frequen-
tanda confes-
sione.
Dom. Septua-
g. text. e.

Rom. 2.

1.

2.

3.

4.

In reg. breu.

qua etiam in aperi- tione viti- oru corporis: & vt hac nequaquam

quibusuis temere homines aperiunt, sed ijs tantummodo qui rationem ea curandi tenent; sic peccatorum confessio fieri debet

apud eos qui ea possunt curare: quam etiam comparationem

tenent Origenes & Ambrosius supra citati) profectio si ille

homicida sui censendus est, qui medico vulnus tempestiue

non aperit; erit quoque & is animicida, qui animae suae

vulnera quam primum aperire & sanare decredat. Neque

vero hos raro conu- tentes quicquam exultat, quod Ecclesia

non nisi ad annuam confessionem suos obligat. Nam sicut in veteri Legge praecipit illud, Oculum pro oculo,

dentem pro dente reddet, limes vindictae & furoris, non fomes erat, vt sapienter exponit Augustinus: sic hoc praecipuum

Ecclesiae, de annua confessione, limes negligentiae est, non fomes. Hoc est, non prouocat, non hortatur, vel illa lex

Moisaica ad vindictam & talionem; vel haec lex Ecclesiae

Annua con-
fessio ab Ec-
clesia praee-
pta, non ex-
cusat a fre-
quentatione.
Contra Augustinum
lib. 19. cap. 25.

stica ad supinam negligentiam consistendi: sed tum illa lex vetus vindictam limitat, ne ultra æqualitatem excedat: tum hæc lex Ecclesiastica negligentiam terminat, ne ultra annum se extendat. Non quod annua confessio simpliciter cuius sufficiat, sed ne quis annuam excedere audeat. Ideo lex dixit: *Saltem semel in anno*. Ideo etiam tanta negligentia pœnam grauissimam addit: *Vt semel in anno non confessus, viuens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christianam careat sepultura*. Sed audiant isti Christi verba in Euangelio: *Nisi, inquit, pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*. Similiter, ait; id est, repentino casu peribitis, sicut illi super quos cecidit turris Siloe, mœxque parabolam subiungit de ficu infructuosa, de qua Dominus dicit: *Succide illam, quia quid terram occupat?* Vnde D. Augustinus: *Iudicet se ipsum homo in peccatis suis propria voluntate dum potest, nec detrectet, aut differat, aut dubitet confugere ad clauas Ecclesiæ*. Sic & D. Ambrosius: *Quid enim est quod differas? An ut plura peccata committas? Ergo quia Deus bonus est, ideo tu malus? Aut diuicias bonitatis eius & patientia contemnis? Qui pœnitentiam & conuersionem differunt, dicuntur in Scripturis in cathedra pestilentia sedere, ut D. Ambrosius illa verba exponit, & addit: Sicut ij qui se in luto versant, quo magis voluntantur, eo amplius inquinantur; ita qui semel se luto improbitatis asperserint, nisi ab eo velociter exiliat, grauius sibi sui dedecoris cœnum per singulos dies lutulenta conuersationis obducit. Noli ergo stare in peccato*. Hæc ille. Sic & Augustinus: *Hodie inest scrupulus, hodie sit confessio, hodie renuncietur scrupulo, hodie dimittatur, hodie laxetur. Non est ut dicas, Differt Deus veniam; tu noli differre medicinam tuam. Habes enim aliquid in animo quod te angit & sollicitat! Vtique si in domo esset lapis offensus oculis tuos, iuberet eum auferri de medio; maxime si aliquem paulo maiorem hospitem in domo tua esses recepturus. Cum ergo Deum inuoces, & in te vocas; quomodo veniet ad te, cui locum, quo recipias, non mundasti?* Hæc ille. Si ergo quotidiana est Dei inuocatio; quotidiana debet esse animæ purgatio. Signanter dixit sapiens: *Cogitationes iniquorum iudicia, consilia impiorum fraudulenta*. Iusti enim seueri sunt sui ipsorum iudices, & circa suos defectus perpetua exercent iudicia, ea dolore, confessione, facilitatione expiando. Impiorum consilia, emendationem de die in diem differendo, fallacia sunt, & quæ seipsum maxime fallunt. Vnde in hæc verba Gregorius: *Reproborum*

Cap. Omnis vtriusque sexus.

Luce 13.

Hom. 50. c. 10.

Lib. 2. cap. vlt. de panis.

Enar. in Psal. 1. Simile.

Lib. de omnibus in peccato. cap. 6.

Simile.

Prou. 13.

Moral. in Job. 1. 25. c. 1.

proprium est, semper praua agere, & numquam qua egerint retractare. Sed hac in re quomodo seipsum fallunt, ostendit. *Sicut non sentimus quo modo crescunt membra, proficit corpus, mutatur species, &c.* (hæc quippe omnia nobis nescientibus aguntur in nobis) ita mens nostra, per momenta viuendi, ipso curarum usu à semetipsa permutatur, & non agnoscimus, nisi vigilantia custodia ad interiora nostra residentes, profectus nostros quotidie defectusque perferemus. Hinc ergo, qui agenda pœnitentiæ tempus permittit, se ipsum perditè fallit, quod paulatim crescentibus culpis, nec ea cognoscere, & multo minus per confessionem illis mederi potest. Et igitur qui salubriter pœnitere & confiteri vult, non est diu differenda confessio. Peccatorum confessio est quasi animæ scopula, iuxta illud Dauidicum: *Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopulam spiritum meum*. Atqui domus quæ frequenter scopis purgatur, raras & modicas sordes habet, facillimeque verritur: sin verò raro purgetur, innumeras sordes contrahit, nec nisi multo labore sordes auferuntur. nam & aqua multa aspergenda, ne, quo plus verris, eo densiorem puluerem excites, qui & domum ipsam magis commaculet, & in oculos tuos inuolet, & in ipsum pavementum recidat: & præterea interdum abradenda ferro terra, multaque vis adhibenda. Eodem planè modo qui sæpius peccata confitetur, & pauciora habet quæ confiteatur, & facilius multo id præstat, quum & citius ea recorderetur, & clarius à Deo illuminetur, & certius in singulis compungatur. At qui in menses aut annum differt, tam ingentem, ut plurimum, peccatorum molem condensat, & ut loquitur Abacuc, ita sibi *aggrauat densum lutum*, ut nisi difficillimè acerrum illud explicet atque euoluat, nec sine magna lachrymarum copia vtiliter confiteatur. Illis enim maxime tunc opus erit, ne pulvis peccatorum sine tali compunctione potius iterum in oculos resiliat, mentemque magis commaculet, quam purget. Peccata enim sine iusto dolore recordati est peccati magis fomentum quam remedium: quia ut tristitia pœnitentium in salutem stabilem operatur; ita absentia tristitia non nisi voluptatem, ad confirmandam iniquitatem, recordatio peccati generat. Nec lachrymis modo utrunque aspersis, sed acri etiam compunctione opus erit, ut vera contritio confessionem integram atque *piam in legitimam eliciat*. Quemadmodum sunt nonnulli, *Etzech. 2. 2.* qui

Simile.

Confessio animæ scopula. Simile.

Abac. 2.

Piam in legitimam.

proprium

qui

Simile.

qui cum primùm vident gladium rubigine aliqua affectum, illum statim exacunt & perpoliunt, vt ad omnem vsum paratus semper sit, alij semel in anno alij nunquam, nisi sint in extrema necessitate constituti; vnde sæpè accidit, vt quum maximè necesse sit, gladium è vagina educere nequeant; ex quo efficitur, vt vtrumque in sterquilium animam crimine aliquo esse contaminatam, confestim conferunt ad expolitorem, hoc est, ad confessarium, vt expurgetur, & expietur, & expoliatur; qui omnium & prudentissimè & saluberrimè faciunt: alij non nisi post annum in extremo mortis periculo id præstant; quorum est accitio

Confessio co-
dex rationa-
rius.

Simile.

& periculosa conditio. Est porrò confessio quasi quædam rationum nostrarum supputatio inter nos & Deum, codex quæ rationarius de debitis à nobis cum Deo contractis: vnde quotidie dicimus, *Dimitte nobis debita nostra*. Atqui ille mercator nunquam rem faciet; nec ille œconomus de mino suo bonas rationes vnquam reddet, qui non nisi post annum de illis reddendis cogitat; sic profectò Deo non placet, suamque salutem in maximum discrimen adducere, qui non nisi post annum confitetur, data illi interim occasione oportunitate, & peccatorum gravitate præsentem medelam postulante. *Qui* semel tantùm in anno in Palatio confitetur, & videns alios omnes ad confessionem pergere, vadit & ipse, vt mundetur cum alijs; quum toto præcedente dissolutam vitam agens, & creberrimè peccans, nullam eorum rationem subduxerit? simiis est carbonario alicui, qui subito in urbem veniens, videns quædam tricem aliquam lintea mundantem, se celeriter tunica cum qua longo tempore carbonis coxisset, exuens, eam rogaret, vt, nulla interposita mora, suam quoque tunica ita mundare vedit, sicut cætera lintea cãdidissimè lota accipit. Nam vt huic carbonario rectè responderet mulier, absurdum illum petere, quum tunica illa carbonaria non vnica lotione dealbari possit, sed variam prius operam requirat, quàm vt ad pristinum suum candorem vestis ita denigrata redeat: sic superficiali isti penitenti respondere possit: *Denigrata est super carbones facies tua. Non potestis cito Æthiops dealbari, nec varietates suas pardus tam cito mutare*. Magnam prius animi compunctionem diligenter peccatorum supputationem, meliorem antea contactu viciationem adferri oportuit. Contra istos penitentia dicitur

*Ierem. 4.
Ierem. 13.*

res pulchrè sic scribit Chrysofostomus: *Peccantes non dolere, magis Deum indignari facit & irasci, quàm peccare. Tu quidem dominem exacerbans, & amicos, & vicinos, & ianitores rogas, & pecunias impendis, & multos absumis dies accedens & supplicans. Deo autem exacerbato, oscitamus & recedimus, & delictis ac ebrietati vacamus? Quomodo non inde magis eum irritamus? Dedit igitur Christus Redemptor Ecclesiæ suæ remittendi peccata potestatem, sed dedit & retinendi: vt intelligamus, ad remissionem consequendam, magnam ex parte nostra diligentiam requiri. Neque enim remittit aut retinet Ecclesiæ prout vult, sed prout penitentes suos venia dignos aut indignos animaduertit: quare confessionem delicti necessario flagitat, & ad frequentem confessionem sedulo hortatur. Vide etiam quædam huc pertinentia in Dominica 3. Quadragesimæ, textu primo circa *dæmonium mutum*.*

5. *Thomas, vnus de duodecim, non erat cum eis quando venit Iesus.*

Locvs moralis de bonorum confortio ac societate diligenter retinenda. Si Apostolus iste Thomas cum cæteris adfuisse; quando Christus, ingrediens ianuis clausis, ostendit illis manus & latus, cum cæteris haud dubiè Christi resurrectionem credidisset. Sed quia cum eis non erat, Christi apparitione & consolatione caruit, ideoque in incredulitatem solus incidit, cæteris credentibus; quia solus abfuit, cæteris in vnum congregatis. Ad eò valet quod Scriptura dicit: *Cum electo electus eris, & cum peruerteris peruerteris*. Et iterum: *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum, similis efficitur*. Et rursum: *Si videris senatum, euigila ad eum, & gradus ostiorum illius exterat pedes tuos*. Nec huius rei exempla in Scripturis desunt. *Benedixit Dominus domui Ægyptij propter Ioseph, & multiplicauit tam in eadibus quàm in agris cunctam eius substantiam*. Quid, quod Saul ipse & impius, & impiè agens, Dauidem persequens, ubi ad locum venit ubi erat cuneus Prophetarum, factus est *amicus super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat cum cæteris coram Samuele*. Eliseus Propheta quom à Ioram Rege impio rogaretur vt pro eo contra Moab Deum deprecaretur, respondit illi: *Viuat Dominus exercituum in cuius conspectu sto, quod si non vultum Ioseph*

*Ho. 46. ad pop.
Am.
Simile.*

Confortia bo-
norum.

psal. 17.

1. Rou. 13.

Eccles. 6.

Gen. 39.

3. Reg. 19.

4. Reg. 3.

Regis

Regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respicissem. Ita propter Iofaphat Regem iustum, Ioram Rex impius seruatus est. Certè & Petrus à discipulis seiuñctus, & in atrio Caiphæ solus, Christum negauit. Loth ab Abraham seiuñctus, multa pertulit incommoda. 1. A Barbaris captus est. 2. Facultates eius in Sodomis accenlæ sunt. 3. Inebriatus, stuprum duabus filiabus intulit. Appositè D. Basilius : *Quemadmodum suauia aromatum odorem præcipuum quiddam per aërem continentem spirant, quibus præsentis recreantur; ita vir bonus toti sibi commorantium contubernio salutarius & iucundus est.* Extincti carbones, ardentibus admixti, statim ardebunt. Accede ad titiõnem ardentem, hominem iustum; virtutis ignem citò concipies. *Vbi duo aut tres congregati fuerint in nomine meo (ait Christus) ibi ego sum in medio eorum.* Ergo in societate bonorum inuenitur Christus. Crates, Stilbonis auditor, quum vidisset adolescentem secretò ambulante, interrogauit quid illic solus faceret. Cui respondenti, Mecum loquor, dixit Crates: *Cave, rogo, & diligenter attende, ne cum homine maligno loquaris.* Censuit homine solo nihil periculosius, nisi magna ipse sit virtute præditus. Vnde illud alterius sapientis: Homo solitarius aut Deus, aut bellua. Plura huc pertinentia vide in aliis Dominicis.

EVANGELIUM DOMINICÆ II. POST PASCHA.

DIXIT Iesus Pharisæis: Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propria, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient: & fiet vnū ouile, & vnus pastor.

PER

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Ego sum pastor bonus. De pastoralis Christi Redemptoris dilectione, cura, labore.
2. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. De officio boni pastoris, & duplici eius charitate.
3. Mercenarius videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit. De mali pastoris vitis & defectibus.
4. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas. De veris notis & signis, quibus suas oues Christus cognoscit.
5. Et oues meæ cognoscunt me. De cognitione Christi, omnibus Christianis necessaria.
6. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. De cumulatiſſima & longe maxima Christi Redemptoris in nos, & nostra erga illum dilectione.

I. Ego sum pastor bonus.

LOCVS moralis de pastoralis Christi Redemptoris dilectione, cura, labore. Hoc enim pastoralis vocabulo significat Christus, quantum nos diligit, quam curam nostri habet, quanto labore salutem nostram procurauerit. Quæ tria paucis verbis explicabimus. Primum hoc ipsum dilectionis est, quòd non ab illis quæ dominium, potestatem, iudicium significant, se denominat Christus, non Creatorem cæli & terræ, non indicem viuorum & mortuorum, non Regem regum, & Dominum dominantium; sed ab eo quod amorem notat, & dilectionem sonat. Sicut aliàs dixerat: *Ego sum lux mundi; panis vita; vitis veritas; via, veritas, & vita;* quæ omnia bonitatem dicunt, & beneficia nomina sunt: sic in hoc Euangelio Pastorem se nuncupat, & Pastorem bonum, benignum, amantem ouium suarum, diligentem, industrium, laboriosum. Deinde dilectionem pastorem sequentia verba declarant: *Ego animam meam pono pro ouibus meis.* De quibus mox aliqua dicentur. Rursum quanta hæc dilectio, quòd in cibum & potum seipsum nobis dederit! De qua resic appositè Chrysostomus: *Quis pastor oues pascit proprio cruore? Et quid dico pastor? Matres multæ sunt, quæ post partus dolores, filios aliis tradunt nutricibus. Hoc autem ipse non est passus; sed ipse nos proprio sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat.* Et alibi de hac sua in nos pastoralis dilectione Christum loquentem sic introducit: *Patrem*

Christi in nos dilectio.

Ioan. 8. 6. 15. 17.

Ioan. 10.

Hom. 60. ad pop. Antioch.

Hom. 45 in 10.

Patrem

In ho. in Gordianum Mart.

Mat. 17.

Sen. lib. 1. ep. 10.

Dom. 6. post Epi. tex. 5. & Do. 3. post Pent. tex. 1.

Ioan. 10.

Simile.

Phil. 2.

Luc. 15.

Mat. 15.
Ioan. 10.

1. Cor. 6.

Psal. 99.

Christi cura
pastoralis.

Mat. 24.

Mat. 23.

Parentes sapienter liberos suos aliis alendos dederunt: ego autem mea carne alo, me vobis exhibeo, omnibus faueo, omnibus optimam de futuris spem praebeo. Qui in hac vita ita se nobis exhibet, multo magis in futura. Vester ergo frater esse volui, & communicavi carnem propter vos & sanguinem: & per qua vobis comunicatus sum, ea rursus vobis exhibui. Hæc est in hoc genere Christi dilectio plusquam pastoralis. Porro alij pastores, ut ab omnibus suis magis diligantur, vestes suas humanas interdum deponunt, & vellus ouinum induunt, eoque vestiti per agros incedunt. At Christus pastor sic oves suas dilexit, ut, quum in forma Dei esset, seipsum exinanierit, formam serui accipiens, & habitu inuentus ut homo, cum hominibus conuersatus, hominum salutem operatus fuerit. Porro Christus est ille bonus pastor, qui cum haberet oves navigantia nouem, id est, nouem ordines Angelorum, decies multiplicatam; tamen illis relictis, venit ad unam ouem qua perierat, genus humanum, donec inueniret eam: & quum inuenisset eam, posuit in humeris suis gaudens, &c. Venit enim ad oves qua perierunt domus Israel: & in hoc Euangelio dicit, quod adhuc alias oves habet, qua non sunt de hoc ovili filiorum Israel secundum carnem, quas etiam oportet illum adducere. Est hic ergo bonus pastor, qui non solum ouem perditam querit, sed & ouile suum, aliis emptis omnibus, (empti enim sumus pretio magno) vehementer amplificat: ut tam Gentium quam Iudæorum illa vox sit: Ipse Dominus Deus noster: nos autem populus eius, & oves pascuus eius. Hac Christi cura fuit Christi erga nos dilectio pastoralis. Sed nunc vide quantam nostri curam hic pastor noster Christus gerat. Hoc ut Christus exprimeret, comparat se gallinæ, pullos suos congreganti, qua nullum est sollicitius animal, nec magis tenerè suorum amans: quod tribus modis manifestum facit; vno quod sub alas suos illos perpetuo fouet, altero quod voce propriè matris illos assidue congregat, tertio quod æque vnum pullum ducens, sollicita est, ac si decem duceret. Nec enim illa voce, nisi dum pullos habet, vititur; nec alia ferè auis, nisi perdix & phasianus, qua siluestres quædam gallinæ sunt, ita pullos suos congregat. Quoties, inquit, volui vos congregare, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas suas, & noluitis! Vox Christi congregantis nos sub umbra alarum suarum est illa: Petite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego respiciam vos. Item illa vox, quum in templo clamauit: Si quis fuerit

ueniet ad me, & bibat. Rursum illa: Ego sto ad ostium & pulso. Si quis aperuit mihi, intrabo, & cœnabo cum illo. Sed & eius vox est, quum per Prophetas suos olim loquebatur: Ego quasi nutritus Ephraim portabam eos in brachiis meis, & nequierunt quod curarem eos. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis, & ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum, & declinaui ad eum ut vesceretur. id est: Sicut arator, diurno labore finito, aufert iugum ab ore bouis, ut vescatur; sic ego meorum labores mediis consolationibus refocillo, & perpetuam eorum curam habeo. Christi etiam pastoris nostri vox apud Prophetam est, ubi de populo suo futuro dicit: Ego ero ei murus igneus in circuitu, & in gloria ero in medio eius. Est enim in medio nostri hic bonus pastor noster, sicut Rex in medio apum, ut omnes dirigat; sicut sol in medio cœli, ut cæteræ stellæ ab eo lumen accipiant; sicut centrum in medio circumferentiæ, ut omnes lineæ ab eo dependeant; sicut magister in medio discipulorum, ut omnes ab eo discant; denique sicut pastor bonus in medio ouium, qui absque acceptione personarum omnes æqualiter amat, omnium salutem procurat, omnibus iustitiam administrat. Porro in modum gallinæ æque de vnoquoque sollicitus est, ac de omnibus, iuxta illud Pauli: Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Ex hac cura pastorali Christus in terris quidem quum esset, pertransiit beneficiendo, & sanando omnes oppressos à diabolo, ut Petrus dixit: nunc autem in gloria Patris, nobiscum tamen est omnibus diebus, usque ad consummationem seculi, ut ipsemet proficeretur: nempe per gratiam suam, per sacramenta salutis, per alios pastores & doctores quos Ecclesiæ suæ dedit, denique per Spiritum sanctum suum, quem misit in corda nostra, ne relinqueret nos orphanos, abiens ad Patrem. Sed de hac cura & providentia Dei paterna erga nos, iam in aliis * Euangeliis aliqua diximus. Est præterea Christus pastor bonus, quia non solum magna dilectione & ingenti cura, sed etiam multo labore salutem nostram procurauit. Non enim corruptibilibus auro & argento, sed pretioso sanguine suo redemit nos à vana conuersatione nostra. Vide super Dominicam Quinquagesimæ, text. 2. Perambulabat quoque vicos & castella, predicans Euangelium regni, ut oves errantes salutari cibo pasceret, & dispersa congregaret in vnum. Eratis sicut oves errantes, sed conuersi estis ad Episcopum & pastorem animarum vestrarum. Iacob sic Laban auunculum

Ioan. 7.
Apocal. 3.

Osa 11.

Similia.

Zachar. 3.
Similia.Act. 1.
Matth. 26.Ephes. 4.
Ioan. 17.* Domin. 4. post
Epiph. text. 2.
Dom. Septuages.
text. 1.Christi labor
pastoralis pro
ouium salute.

1. Petr. 2.

Pars Hyemalis.

O o suum,

Genes. 31.
Simile.

suum, cuius oves multis annis pauerat, alloquitur: *Viginti annis fui tecum. Oves tuae & caprae steriles non fuerunt. Arites gregis tui non comedi. Nec captum à bestia ostendi tibi: ego damnum omne reddebam. Quicquid furto peribat, à me exigebas. Die nocteque astu urebar & gelu; fugiebátque somnus ab oculis meis. Boni & laboriosi pastoris hæ voces erant. Sed multo veriùs ac fortiùs hæ omnia Christus Dominus Deo Patri, cuius oves pascebat, d cere potest: Triginta tribus annis in summa paupertate & humilitate seruiui tibi. Ne oves tuæ steriles essent, caelesti doctrina eas diligenter pascit, *Docens in synagoga & in templo, quò omnes conueniebant:* sed & admirandis operibus atque exemplis, vt fructus bonorum operum facerent, instruxi. Omne damnum quod infernalis lupus illis intulit, ego in corpore meo persolui, *portans iniquitates eorum, vt liuore meo sanarentur, & disciplina pacis eorum.* id est, disciplina per quam illi pacem apud te consequerentur, tibi reconciliati, teque placato, *super me esset, & super corpus meum. Neque perit ex illis quisquam quos dedisti mihi, nisi filius perditionis,* id est, qui seipsum perdidit. Vt gregem tuum seruarem, æstu & gelu vrgebar, *non habens ubi reclinare caput meum.* Somnus quoque fugiebat ab oculis meis, dum *pernoctarem in montibus in oratione Dei.* Sed & ultra hæc omnia pasco illos in perpetuù meo proprio sanguine; & carnem meam illis manducandam in Sacramento sempiterno reliqui. Quod vt facerem, priùs in cruce sanguinem fudi, & carnem meam crucifigendam dedi: non ferens interim vt quisquam ex meis tangeretur, nec ipse Petrus, etsi vni ex satellitibus, qui ad me capiendum venerant, auriculam gladio abscidisset. *Torcular calcavi solus, nec erat de gentibus vir mecum.* Hæc & alia innumera de suis pro nostra salute laboribus hic bonus pastor dicere poterit, non *tumens iurgio propter ingratum Laban,* vt Iacobi, sed plenus zelo, & ardens dilectione propter nos ingratos, qui tanti pastoris dilectionem admirabilem, curam & sollicitudinem ingentem, labores maximos, debito amore & obsequio non prosequimur. Hæc Pastoris Christi consideratio, magnas in nobis mutuae dilectionis flammæ accendere debet. Monet nos Zacharias Propheta; *Si bonum est in oculis vestris, asserite mercedem meam: & non, quiescite.* Nempe prædixerat apud Prophetam Deus, quòd Iudæos desereret, dicens: *Non pascam vos. Quod moritur, moritur, & quod succiditur, succidatur.* Moxque ad*

Ioan. 18.

Esaiæ 53.

Ioan. 16.

Matth. 9.
Lucæ 6.

Esaiæ 63.

Zachar. 11.

Gentes sermonem conuertens, quos *pauperes gregis* ibi vocat Propheta, mercedem sui laboris petit. Sed quænam hæc merces est? Non certè illa de qua statim subiungit Propheta, Iudæorum impietatem subsannans, *Decorum pretium pro apretiatum sum ab eis: & tuli triginta argenteos, & proieci illos in domum Domini.* quod fuit pretium proditori Iudæ datum. Et sic qui impiè ac flagitiosè viuunt, simili pretio ac mercede Christi labores cõpensant, quod sic alius Propheta expressit: *Si interrogauerit populus iste, Quod est onus Domini? dices: Vos estis onus Domini. Proiciam quippe vos,* dicit Dominus. Nempe onus Domini sunt qui impiè agunt, quos in magna patientia sustinet. Sed merces Domini est, vt eius voluntatem faciamus, vt simus oves oblequentes. *Oves, inquit, mea vocem meam audiunt: alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo.* Interrogat Propheta: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Moxque respondet: *Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.* Hæc est perpetua commemoratio mortis Dominicæ, & laborum Christi pastoralium grata recordatio. Sed sequitur præterea: *Vota mea Domino reddam coram omnipotente eius.* Vota videlicet quæ in baptisimo omnes emisimus, de Sarana abrenunciando, qui alienus ille est, quem sequi non debemus.

Jerem. 23.

Ioan. 10.

Psalm. 115.

2. Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.

Loquens moralis de officio boni pastoris. Quum enim se bonum pastorem Christus vocasset, antequam, quid ipse facturus sit, exponat, ostendit quid sit demum esse bonum pastorem, & quid esse mercenarium, qui non est bonus pastor. Dicit ergo bonum pastorem, & hoc nomine dignum illum esse, qui sic oves ipsi commissas diligit, vt non solum (quod in præcedentibus docuit) *vocet eas nominatim,* id est, singulorum curam habeat, & *agnoscat vultum pecoris sui,* vt alia Scriptura dicit; nec solum *vt educat eas,* scilicet ad pascua idonea, *vt sit potens exhortari in doctrina sana,* quod Paulus pastori præscribit, nec denique tantum *vt ante eas vadat,* bonis exemplis præluceat, factus, *forma gregis ex animo,* vt Petrus loquitur; sed etiam vt, vbi res id postulat, vitam & sanguinem pro salute gregis fundere non dubitet. Hæc autem tanta obligatio ex duplici charitate oritur, vnicuique pastori prorsus necessaria. Prima charitas erga Christum est, altera erga proximum, & oves ipsas,

Boni pastoris officium.

Ioan. 10.

1. Pet. 2.

Ioan. 10.

Tit. 1.

Ioan. 10.

1. Pet. 1.

Joan. 21.

Lib. 2. de Sacerdotio.

In Apologet.

Simile.

De providentia Dei sermo.

Joan. 4.

Exemplum.

1. Corinth. 13.

2. Corinth. 12.

2. Corinth. 11.

Simile.

2. Corinth. 11.

Homil. 2. de laudibus Pauli.

Philip. 1.

quarum curam suscepit. De priori Christus ad Petrum dicit: *Diligite plus his? Pascite oves meas.* Quæ verba considerans D. Chrysoſtomus. *Quum de Ecclesia*, inquit, *praesentura agitur, illi soli in medium prodeant, qui ita charitate relictis excellunt, quantum corporis magnitudine Saul reliquum populum superavit quum in Regem crearetur.* Erat autem ab humero & sursum omnibus excelsior. Fieri enim non potest ut Christi officia bene fungatur, qui Christum praeter ceteris non diligit. Christus medicus animarum nostrarum fuit *Medicina autem, quam Christus attulit, ministri & cooperarii sumus* (ait Gregorius Nazianzenus) *quotquot aliis proponimur. Quemadmodum autem familia ac ministri medicorum* (ait S. Chrysoſtomus) *quo erga dominos suos benevolentia maiore afficiuntur, eo pluribus verbis in solandis agris utuntur, et sollicitius & curiosius circa agrum satagunt; sic in animarum cura pastores.* Debet ergo pastor, ut Christi personam gerens sic Christi viscera induere: ut sit *cibus eius, id est, sola voluntas, facere voluntatem eius qui misit eum, ut perficiat opus eius, sicut Christus de seipso loquitur.* Sic Paulus: *Quæ die morior propter gloriam vestram, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.* Et iterum: *Non quero, qua vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissimè impendam, & superimpendam ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens, minus diligar.* Hic est alius bonus pastor; qui verè potuit dicere: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Reges terræ non nisi eos provinciarum suarum Gubernatores & Proreges constituunt, quos sibi fidelissimos, & honoris regij studiosissimos arbitrantur: ideòque, quantum fieri potest, sanguine sibi coniunctissimos praeficiunt. Similem Christus affectum ab eis, qui eius vicem in terris tenent, postulat. Altera huius obligationis radix est charitas, qua erga oues ipsum praeditus esse pastor debet, & habere viscera Patris sic loquentis: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* Vnde D. Chrysoſtomus: *Nihil scandalizatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? Vnde D. Chrysoſtomus: Nil minus sic sua defleuit peccata, sicut Paulus aliena. Ideo optat alter thema esse pro fratribus suis in carne. Vnde acerbius tulit illud non saluari, quam seipsum perire.* Huius etiam affectus & illa verba sunt: *Quid olim ignoro, coarctor autem è duobus desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo, multo magis desiderium.* *Permanere autem in carne necessarium propter vos* Et hoc ceteris fidens scio, quia manebò & permanebò ad profectum vestrum, & gaudium fidei. Ecce in tali conflictu, ubi hinc summa

bonum suum, totaque beatitudo, illinc ouium utilitas stabat, vicit amor ouium. Sic D. Martinus, Turonensis Episcopus, morti proximis, stentibus circum se suis, & dicens: *Cui nos pater derelinquis? inuadent gregem tuum lupi rapaces; sic orat ad Dominum: Domine, si populo tuo sum adhuc necessarius, non recuso laborem.* Certè in quibus sunt flagrantis charitatis indicia, eos Deus ad officium pastorale vocare solet; quod de Moysè, de Petro, & de Paulo his verbis notauit Sanctus Augustinus: *Petrus, post percussum gladio Malchum, factus est pastor Ecclesiae. Moyses, post percussum Aegyptium: quem abscondit in sabulo, factus est Rector Synagoga. Pauli saeuitia, Ecclesiam persequentis, siluestre erat vitium; sed magna fertilitatis indicium.* Hæc ille. Chrysoſtomus amicum suum Basilium fraude quadam ad Episcopatum suscipiendum induxerat. Eius rationem hanc postea reddit, eò quod periclitantem in iudicio amicum ut liberaret, in media pericula vltro se coniecit, ne quidem ab amico rogatus; aliique hoc eius factum postea improbantibus, respondit: *Ego aliter amare non didici.* Hinc enim coniecturam accepit Chrysoſtomus, eum non secus oues Christi amatum, quam amicum dilexerat. Hæc igitur gemina dilectio, Dei & proximi, non vulgaris, sed ardens, & praeter ceteris, ut Christus à Petro requisitum, fortitudinis pastoralis radix & fundamentum est, quæ facit ut animam ponant pro ouibus suis, quoties vel Dei gloria, vel salus ouium id postulat. Huius fortitudinis pastoralis exempla aliqua in alia Domitica protulimus. Sed excelluit in hoc genere sanctus Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, qui mortem minitante scario, *Ego verò, inquit, pro Domino meo mori paratus sum, ut Ecclesia Anglicana meo sanguine pacem & libertatem assequatur.* Quod & factum est.

3. Mercenarius autem videt lupum venientem, & dimittit oues & fugit, quia mercenarius est, &c.

Loevis moralis de mali pastoris vitiis & defectibus. Mercenarius Hunc mercenarium Christus vocat, quia solum presentem mercedem sui laboris respicit, ouium salutem non respicit. Quum pastor proprias oues pascit, earum maximam curam habet, quia ad eum pertinent. Qui alienas oues mercede conductus pascit, quia non sunt propriae oues, frequenter eas ita negligit, ut venientis lupi, aut alijs periculis, obicere se nolit propter salutem ouium. Iacob

Exemplum. Sever. Sulpitius in vita eius.

Contra Faustum. lib. 2. cap. 70.

Exemplum. Chrysost. lib. 2. d. Sacerdotio.

Joan. 21.

Domini. 2. Aduent. 10x. 9.

Exemplum. In vita eius apud Surium, & in nostro Apologet.

pascebat oves auunculi sui Laban, non proprias. David pascebat oves patris sui Isai. Moyses pascebat oves loceri sui Ietro. Et tamen mercenarij in sensu Christi non erant, sed tanquam proprias sic pascebant eas. Omnis pastor Ecclesiasticus pascit oves Christi, non suas: officio quidem, cura, commissione, dilectione suas, adeoque proprias, ut Christus hic loquitur, sed proprietate non suas, at Christi, qui suo sanguine eas acquisiuit, factus propterea *Caput super omnem Ecclesiam*. Mercenarius ergo hic dicitur, qui affectu talis est, qui (ut ait hic Christus) *non est pastor*, affectu scilicet, etsi officio, & cuius oves non sunt propria, affectu nempe & dilectione, etsi officio sint propria. quod alijs verbis expressit, dicens: *Quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus*: id est, non curat ouium salutem, sed suam commodum. Est itaque mercenarius hoc loco sicut aduocatus conductitijs, sed auarus, qui clientis causam perfunctorie agit; quia non pertinet ad eum de causa, siue cadat, siue obtineat. Bonus pastor est sicut ipsemet reus, suam ipsius causam acerrime agens; ideoque omnem sibi factam iniuriam studiosè amplificans, & omnia iuris remedia diligentissimè inquirens. Hunc mercenarium describit Ezechiel: *Lac comedebatis, & lanis operiebamini; gregem autem meum non pascebatis. Qui quis enim (ait Augustinus) ita Præpositus est, ut in eo quod Præpositus sit gaudiat, & honorem suum quarat, & commoda sua sola respiciat, & pascat, non oves, & mercenarius est*. Est autem hic mercenarius duplex. Alter ex fine & occultus, alter aperte flagitiosus. Ex fine & occultus est, qui spe lucri aut honoris pascat, sed sine scandalo uiuit. De hoc dicit Christus quod non est pastor, id est, ait S. Gregorius, *Pastoris nomen non meretur, quia plus terrenam substantiam quam oues diligit*. De istis dicit Apostolus, quod *per occasionem Christum prædicant, non præter bonam voluntatem, & ex charitate. Docet autem per occasionem, non castè (ait Augustinus) qui propter sua commoda siue pecunia siue honoris & laudis humana, id facit*. De istis dicit S. Hieronymus: *Ignominia est omnium sacerdotum, propter studere diuitijs*. Magna sanè ignominia; quia facit eos turpes bonis pastoribus turpes mercenarios. Nec ignominia tantum est, sed & magna stultitia. Bonus enim pastor temporale commodum accipit, quia meretur (*Dignus enim operarius mercede sua*) & mercedem quoque accipere non amittit, quia ad necessitatem illud accipit, non ad cupiditatem;

Aff. 20.
Ephes. 15.

Simile.

Ezech. 34.
Lib. de Pastoribus, cap. 10.

Mercenarius duplex.

Hom. 14. super Euang. Philip. 1.

De verb. Dom. serm. 49.

Epist. ad Nepotianum.

Luca 10.

piditatem; nec principaliter illud querit, sed illud omne sibi adici intelligit, & non nisi per accidens dari: ideoque, quum apparuerit *Princeps pastorum, percipiet immarcescibilem gloria coronam*. Sed mercenarius ita bonum & commodum suum temporale auidè prosequitur, ut propter illud unum perdat alteri, & propter vilis perdat excellentius. & propter momentaneum perdat æternum. Duo fratres, quorum maior natu ex legitima vxore, minor ex concubina natus fuerat, mortuo communi parente, hæreditatè ex loci consuetudine sic diuiserunt, ut fortibus iactis alter hæreditatem diuideret, facta diuisione eligeret alter. Quum super natu maiorem fors diuidendi cecidisset, posuit ex vna parte totà hæreditatem, quoad omnia bona tam immobilia quam mobilia: ab altera parte posuit concubinam, quæ in partem hæreditatis cesserat. Minor natu, carnali amore ductus, matrem concubinam elegit, hæreditate tota excidit. Sic mercenarius, sic quilibet animalis & carnalis homo, auarus, ambitiosus, luxuriosus, ut carni & carnalibus bonis adhæreat, amittit cælestia. Capo, si in ventre deplumetur, pullos gallinaceos libenter alit; non amore pullorum, sed ut ab illis cælestia. Sic mercenarius pastor, filios spirituales ad se colligit & fouebit; non ex amore ouium, sed ut plumis eorum, & bonis temporalibus cælesiat ac foueatur. Alterum genus mercenariorum descripsit Christus, quum de Pharisæis diceret: *Quæ dicunt, faciunt; quæ autem faciunt, nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt. Mercenarios enim nostros (ait Augustinus) in his verbis designauit. Vterque iste mercenarius videns lupum venientem, siue ille hæreticus sit, rapiens gregem, & mactans ac perdens, siue malus ac improbus sit, qui aut terrore, ut potentes, impediunt, ne liberè data potestate utantur; aut blanditijs & munitibus, ut adularatores, corumpunt, ut officium suum negligant; siue denique diabolus sit, qui oues ad peccandum induxit; fugit, & dimittit oues. Nihil profusum durum pati, nullam rei familiaris aut honoris iacturam subire vult. Ideo adhuc venientem lupum fugit; non expectat donec venerit, donec vim aliquam intulerit. Stat post principia, primus in fuga, postremus in prælio; nempe hunc lupi videre priores, & magis mutum quam pisces reddidere. *Canis enim mutus est, non valens larrare, sed attentus ad offam*. De his Ezechiel: *Quasi vulpes in desertis Prophetæ tui Israël erant*. Rectè hypocrite mercenarij vulpes vocantur. Nam ut vulpes non nisi*

Math. 7.
1. Per. 5.

Simile.

Simile.

Math. 24.
Tract. 46. in Ioan.

Esaia 55.

Ezech. 13.
Simile.

domesticis aubus infidiatur. gallinis, pullis, anseribus, anatis, sic isti mercenarij hypocrite familiares suos maxime decipiunt: & vt in vulpe sola pellis aliquid valet, caro ad nihil est utilis; sic hypocritar mercenarij exteriora magni aestimantur, interiora nullius sunt pretij. Sequitur in Ezechiele: *Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Israel, vt staretis in pralio in die Domini.* Sed vberius Zacharias Propheta: *Dixit Dominus ad me; Adhuc vme tibi vasa pastoris stulti.* De hoc enim docendi genere in alia Dominica diximus. Sunt autem vasa pastoris stulti, vas oleo vacuum, pera absque cibo, fistula rauca, quæ vix possit audiri, baculus ferreus, qui vno ictu miseram quem interficiat. Ideo subiungit Propheta: *Quia ecce ego suscitabo id est, suscitari permittam in pœnam peccati) pastorem in terra, qui derelicta non visitabit* (suis videlicet et commodis & voluptati totus deditus) *dispersum non quaret*, quia fistulam raucam habet, quam oues audire nequeunt; *& conuulsum non sanabit*, quia oleum secum non tulit; *& id quod stat, non enutriet*, quia peram vacuum habet; *& carnes pinguium comedet*, suo soli honori studens: *& ungulas eorum dissoluet*, baculo ferreo percutiens, omnia faciens potius ad destructionem, quam ad edificationem, & contra id quod de huius pastore bono Esaias scribit, *clamabit quidem, vt audiant foris vox eius, eritque tristis ac turbulentus, & acceptor personarum, & calammum quassatum conteret, & lignum fumigans exringuet.* Hoc enim facit baculus ferreus pastoris stulti, qui non (vt de Christo Principe pastorum dicitur) in veritate educet iudicium; sed sine iudicio facit iudiciũ, potentioribus parcens, tenuiores emungens. Dat veniam coruis, vexat censura columbas. Ideo ad hunc pastorem stultum sic adhuc loquitur Propheta: *O pastor & idolum, derelinquens gregem.* Verè idolum talis stultus pastor est. *Os enim habet, & nō loquitur; oculos habet, & non videt; aures habet, & non audit; pedes habet, & non ambulat*, vt officium faciat. Solum manus habet vt munera palpet, vt lac & lanam accipiat. Sed nec loquitur sanam doctrinam, nec videt peccata populi sui, nec audit querelas innocentum, nec pedem mouet vt disciplinam Ecclesiasticam seruet. Quare sic Propheta Zacharias concludit: *Gladius super brachium eius, & super os eius dexterum eius.* Gladius Dei vindictam significat. Ille super brachium dexterum & oculum dexterum cadet, quia omnia sinistrè & prauè faciet, omnia sinistrè & prauè vide-

Zachar. 11.
Dom. in ramis
Palm. 114. 3.

1. Cor. 13.
Esai. 42.

Psal. 113.

bit. *Brachium eius ariditate siccabitur*, vt nullum opus fructuosum exerceat: & *oculus dexter eius*, qui fidei oculus est, vt supra explicuimus, rectique iudicij, *tenebrosens obscurabitur.* Ita videlicet *cacus cacum ducet, & ambo in foueam cadent:* (vt alius Propheta dicit) *Erit sicut populus sic Sacerdos.* Sicut populus omnium rerum ignarus est sic, erit & stultus pastor ac mercenarius. *Ecce enim (ait ad istos mercenarios Augustinus, lupus oui guttur apprehendit. Diabolus fidei hare-* Matth. 13.
Esai. 24.
sim, adulterium, ebrietatem persuasit. Tu taces, non increpas ne forte offendas. O mercenarie, lupum venientem vidisti, & fugisti. Responderet forte: Ecce hic sum, non fugi. Fugisti, quia tacuisti: tacuisti, quia timuisti: timuisti, quia tua commoda quæsiuisti. Certè Christus pastoribus Ecclesiæ suæ futuris dixit: *Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum.* Quasi diceret: Non deerunt lupi qui vobis & gregi vestro insidiabuntur. Hostes & insidiatores habebitis. Nec volo tamen vt fugiatis. Pulchrè Chrysostomus: *Quis vnquam pastor mittat oues in medio luporum, & non magis, si viderit lupos, congregat oues, & abigit lupos? Sed bene est quod non dixit, Ite in medio luporum; sed dixit: Ego mitto vos in medio luporum. Vos infirmi; sed qui mittit vos potens est. Mittit Christus; & qui misit, non solum potestatem dedit pascendi, sed & robur ac gratiã lupos omnes fortiter abigendi. Sancti Episcopi non verbo tantum & prædicatione, sed morte quoque sua ac passione lupos vicerrunt. De qua re sic Augustinus in concione ad populum: *Locus iste quando B. Martyris corpus percussum est, plenus lupis erat. Sed vicit tot lupos vna ouis capta, & impleuit locum ouibus vna ouis occisa.* Pastor ergo, ne mercenarius fiat, solam missionem suam consideret, quæ cum misit, ad quid, & qua virtute, & ad quos. Pericles, Atheniensium Princeps, quoties vestem clauatam & prætextatam magistratui propriam induebat, eam aspiciens, dixit: *Attende tibi Pericles. Liberi sunt quos ipse regis; Græci sunt, ciues Athenienses sunt.* Pastor quisque, quoties vestem Sacerdotalem, aut stolam pastorem induit, dicat & sibi: *Attende tibi N. Regis Ecclesiæ, quam Christus suo sanguine acquisiuit; Regis oues quas Dei Filius liberauit Christiani sunt, vncti in sacerdotium regale. Ciues & domestici Dei facti sunt.* Hæc te merito moueant, ne vel tanto emptos pretio, tua culpa perdas; vel ad tantam dignitatem vocatos, aliqua vanitate contempnas; vel sic tibi coniunctos, aliqua ignauia negligas. Sed & sacerdotalis habitum tuum Sacerdotalem considera, ne, solis terrenis*

Tract. 46. in
Ioan.

Matth. 10.

In serm. de
Pentecoste.

Enar. in Psal.
31. conc. 2.

Plutarchus in
Psalit.

Exemplum:
Act. 20.

1. Per. 2.
Ephes. 2.

Habitus Sa-
vel & cerdotalis.

immerfus, mercenarius fias. Amictus pudorem, Alba conscientiae puritatem, Cingulum castitatem, Stola obedientiam, Manipulus temperantiam, Casula, quae te totum contegit, charitatem significat. His indutus, altari deseruis, pro grege tuo sacrificium offers, & vitae verbum ouibus tuis ministras. Totius hodie calamitatis, quae Ecclesiam penè oppressit, pastores mercenarij causa maxima fuerunt. Quare de illis copiosius dici debuit.

4. Ego sum pastor bonus, & cognosco oves meas.

Locvs moralis de veris notis & signis, quibus oves Christus cognoscit. Nam vt Christus tanquam bonus pastor cognoscit oves suas, & vocat eas nominatim, & agnoscit vultum pecoris sui, & nouit qui sunt eius, & curam earum habet, & diligit eas; quae omnia in hoc verbo, *cognosco*, intelligi possunt, & ad boni pastoris officium pertinent, de quo iam diximus, dicturi adhuc in alio textu plura: sic ipsae oves certa aliqua nota, certis signis cognoscuntur. Certè in ouibus naturalibus vna & eadem nota, vnus & idem character est, quo & suas oves dominus ouium, ipsèque pator recognoscit. & quo alij sciunt has esse talis domini oves. Videndum ergo ad nostram instructionem, morèlque formandos, quae sit vera nota, quae rubrica, quae signa, quae proprietates ouium Christi, vt & nos sciamus an simus, quod esse praetendimus, de numero ouium suarum Christus expressit: *In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei estis, si dilectionem ad inuicem habueritis.* Hae est nota ouium Christi, & est nota naturalis; quia Dei dilectio nulla esse potest, vbi proximi dilectio non est, vt alio in loco ex ratione centri & circumferentiae ostendimus: ideoque ouis Christi esse, Christum pastorem diligere & audire nemo potest, qui proximum suum non diligit. *Sola charitas discernit filios Dei à filijs diaboli*, vt dicit sanctus Augustinus. De hac virtute in alia Dominicalitate dicem. Sed aliae sunt ouis proprietates & signa. Christus enim suos neque leoni, neque tauro, neque cani, neque vili alteri animali comparat, sed oui tantummodo. Et disertè dicit, *se suos mittere tanquam oves*. Ovis autem animal est mirabiliter suo pastori obediens, quae sola voce aut fistula ad caulas reducit. Quum Dauid obediens

Ouim Christi proprietas.

1. Nota ouis Christi. Ioan. 13.

Dom. 3. Quarta drag. tex. 3.

Tract. 5. in epist. Ioan.

Dom. 12. post Pentec. tex. 4.

Matth. 10. 2. Nota.

populi

populi Israelitici amplificare vellet, sic ait: *Qui deducis velut ouem Ioseph*. Obedientiae virtutis propria est homini Christiano, siue obedientiam fidei spectes, siue obedientiam mandatorum. Neque enim creditur Christi doctrinae sine magna obedientia, quam Paulus vocat, *captiuare intellectum in obsequium Christi*: neque mandata Christi seruantur sine singulari obedientiae virtute, vnde Petrus nos vocat *filios obedientia*, non *consecratos prioribus desiderijs*.

Porrò obedientia fidei quam sit propria & necessaria nota veri Christiani Catholici, in altero Promptuario latè deduximus. Ovis est animal simplicissimum, pacificum, & maximè innocens. Nec aliis animalibus vlllo modo nocet, nec cum sui generis pugnax est. Nec minitur cornibus, vt boues; nec dentibus laniat, vt lupi; nec calcibus ferit, vt equi; nec voce terret, vt leo; nec vnguibus, rapit, vt felis; nec venenum habet, vt vipera. Hae quoque propria nota est Christianorum, quam Christus his verbis expressit: *Beati pacifici, quoniam hi filij Dei vocabuntur*. Sed & natura ad pacem nos formauit, vt in praecedenti Dominica dictum est. Hanc ouium Christi notam diuus Petrus his verbis tradit: *Deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac concupiscite; vt in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus*. Hanc notam & proprietatem Paulus sollicitè in suis Corinthiis desiderat. *Timeo*, inquit, *ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate quae est in Christo Iesu*. Ovis porrò vt est animal innoxium, ita & simplex est, ac malorum patiens: quae etiam nota Christianis ouibus non secus est propria & necessaria, quam praecedentes. Dicit enim Christus suis ouibus: *In parietibus vestra possidebitis animas vestras*. Dicit iterum: *Ego mitto vos sicut oves in medio luporum: estote ergo simplices sicut columbae, & prudentes sicut serpentes*. Simples esse oportet in patientia malorum, quae lupi inferunt: prudentes in confessione & conseruatione verae fidei, sicut serpens totam corpus ictibus exponit, vt caput illaesus seruet. Laudatur Iob in Scripturis quòd via esset simplex & rectus. Sola ouis, quum ad occisionem ducitur, non vociferatur, vt porcus; non reluctatur, vt taurus; non recalcitrat, vt equus, sed proflus obmutescens, nec os aperit,

nec

3. Nota.

Matth. 5.

1. Pet. 2.

2. Cor. 12.

Luca 18.

Matth. 10.

Iob. 1.

9. Nota.

nec vim ullam facit. Vnde & mansuetissimum animal est, ab omni ferocia & contentione alienissimum. Vna ouis vox est, siue offendatur, siue pascatur, Ba, ba. Siue in aduersis, siue in prosperis, etiam quum iugulo culter apponitur, nihil nisi suum Ba resonat. Talis est verè ouium Christi in qualibet fortuna æquabilitas, *vt nunquam recedat laus Dei, de ore eorum.* Sed cum beato Iob dicant: *Dominus dedit, Dominus abstulit. Sit nomen Domini benedictum.* Sic de martyribus canit Ecclesia: *Caduntur gladiis more bidentium. Non murmur resonat, non querimoniu. Sed corde tacito, mens bene conscia conseruat patientiam.* Hanc animi mansuetudinem suas oues expressè docuit Christus, dicens: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Hanc notam in suis Hebræis agnouit Paulus, dicens: *Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis.* Hanc notam docet suos Christus, dicens: *Si quis vobis aufert tunicam, date ei & pallium: sicut sanè ouis coram tondente se obmutescit.* Nempe perpetuam mansuetudinem animi, absque ira, odio cupiditate vindictæ, suis ouibus inesse Christus vult. Talis Christi ouicula Paulus erat, Apostolus tam sapiens & eruditus. *Vsque in hanc horam, inquit, & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cadimur, & instabiles sumus, (id est, incertis vagamur sedibus) maledicimur, & benedicimur; persecutionem patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramus. Quid hac oue Christi mansuetius? Quid eodem Apostolo sapientius? Erat idem ad omnem fortunam paratus. Scio inquit, abundare, scio & penuriam pati. Siue pascebatur in bonis pascuis, siue percutiebatur baculo pastoralis, semper suum Ba resonabat, vt vera ouis Christi; eundem animi tenorem, eandem tranquillitatem seruabat. Rursum, ouis est animal valde timidum, & lupum vehementer exhorrescit, quem vbi primum à longè viderit, non curiosè contemplatur, non expectat appropinquantem; sed mox, eo longissimè conspecto, ad pastorem suum fugit, sub eius brachio se tutam sperat. Sic vera ouis Christi, peccatum & peccati auctorem diabolum debet perpetuò timere, fugere, exhorrescere, & Christo vero pastori indefinenter adhærere, dicens; *Sub umbra alarum tuarum protege nos: quia etiam, vt Propheta prædixit, Sub umbra eius viuemus in Gentibus.* Hic perpetuus & acris timor peccati, & horror diaboli, alia est verè ouis Christi nota verissima. *Beatus homo qui semper est pauidus.* Sic Iob: *Semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum,**

Iob 2.

Math. 11.

Hebr. 10.

Math. 5.

1. Cor. 4.

Philip. 4.

6. Nota.

Psal. 16.

Thren. 2.

Prou. 19.

Iob 31.

Deum. Rursum alia Scriptura: *Quasi à facie colubri fuge peccatum.* Quod autem fugimus, exhorrescimus. De hac fuga

& horrore peccati in alia Dominica diximus. Iam verò non lupum tantum, & hostem suum capitalem ouis timet, sed (vt refert Aristoteles) quum currunt simul, ad proprium pedum suorum strepitum magis, quàm ad aliud quicquam expauescunt. Certè & in Christi ouibus saluberrimus est timor propriarum affectionum, & actionum. Vnde sanctus Iob: *Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delin-*

quenti. Hunc timorem Dauid exoptat, dicens: *Conspice timore tuo carnes meas: à iudiciis enim tuis timeo.* Iudicia enim Dei

abijis multa. Et quis erit mundus in conspectu eius? Quare clamat idem Propheta: *Ab occultis meis munda me Domine.*

Sed & Apostolus ex hoc timore ait: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me, Dominus est.* Et istæ ergo oues sanctæ, Iob, Dauid, Paulus, timebant sonitum pedum suorum, timebant desideria & affectus suos, opera & actiones suas timebant. Fratres Ioseph, quum primò in Ægyptum descenderent nihil timentes, multa mala perpessi sunt; in secundo descensa omnia timentes, (in domum enim introducti, exterriti dixerunt, Propter pecuniam, quam reuelimus, subiicere nos vult seruituti, &c.) omnia prospera inuenerunt. Nempe timor iste est sicut stimulus infirmorum, excitans ad virtutem. *Qui timeant Dominum, preparabunt corda sua.* Et sicut antidotus agrotum, purgans à peccato. *Timor Domini expellit peccatum.* Est quasi diætæ fortium, ne peccent. *Venit Dominus, vt timor illius esset in vobis, & non peccaretis.* Sed timor iste filialis est, non seruilis; ex Dei dilectione, non ex metu pœnarum proficiscens. Iam præter hæc omnia, ouis animal maximè sociale est, à solitudine abhorrens, turmatim semper libenter ambulans, & gregi suo perpetuo adhærens. Talis etiam est verè ouis Christi, que non secus corpori eius, quod est Ecclesia, adhæret, quàm capiti Christo; optimè sciens, non posse se habere Deum patrem, nisi habeat Ecclesiam matrem; & frustra se agnoscere Christum pastorem, nisi & alios eius vicarios pastores audiat, dicente ipso Christo de talibus: *Qui vos audit, me audit, & rursum: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* De hac vnitate gregis Christi necessariò retinenda, in altero Promptuario diximus Sed & illud quoque in ouibus obseruare licet, quòd, quum eas pastor ad propria pascua deducit, vbi

Ecli. 21.

Dō. Pas. text. 1.

7. Nota.

in ls. de animal.

Iob 9.

Psal. 118.

Psal. 35.

Iob. 11. 31.

Psal. 28.

1. Cor. 4.

Gen. 42.

Ecli. 2.

Ecli. 1.

Exod. 20.

8. Nota.

Luc. 10.

Mat. 18.

9. Nota.

vber

vberrimè pascuntur, dum interea per extremos ac signatos agrorum limites transeunt, non patitur eas saturari, sed obiter tantum & carptim herbam carpere. Sic omnino Christus pastor noster in hac peregrinatione nostra non nisi carptim nos pascere permittit, & solis necessariis contentos esse vult, vt terrena ista, quasi canis ad Nilum, non nisi transeuntur gustemus, sed in cælesti patria, quò nos ducit, vberissima pascua præparauit, vt in alia Dominica ex parte declarauimus. De quibus Propheta dicit: *In pascuis vberissimis pascam oues meas, in montibus excelsis Israel*, id est, videntium Deum. Postremò oues delectantur salicum frondibus, etsi amaris; maluntque falsis vti pascuis, quàm dulcibus. Sic oues Christi veritatem mordentem, & mortificationem carnis libentius admittunt, quàm falsitatem adulantem, & vitæ molliem. Sic ergo Christus cognoscit oues suas; & nos inter illas, si tales oues sumus.

5. Et oues mea cognoscunt me.

Christi cognitio omnibus Christianis necessaria. Est quidem maxima felicitas & necessaria. *Christi cognosci, sicut summa miseria non cognosci, & tristis illam vocem audire, Nescio vos. Sed est maxima necessitas, vt nos quoque Christum cognoscamus. Qui enim ignorat, ignorabitur. Quare Christus non contentus dixisset, Ego cognosco oues meas; addidit præterea: & cognoscunt me mea. Docet non satis esse vt in eum credamus, atque adeò mandata eius seruemus; sed vult præterea vt eum cognoscamus. Certè Regibus huius seculi satis obtemperat populus, etsi eos nunquam viderit, nunquam cognoscat. Imò Persarum Regibus (quod & de Mexicano, ac Peruano Regibus in India occidentali legimus) mos erat, vt à suis subditis nunquam, vel certè rarissimè conspicerentur, maiestatis scilicet regiae tuendæ causa. At Christus Rex noster ac Redemptor vult à nobis singulis cognosci, quotquot oues eius sumus. Ratio est, quia eum imitari debemus, quia conformes fieri imagini Filij Dei prorsus necesse est. Dei filius factus est filius hominis (ait Augustinus) non solum vt omnia patiendò à peccatis nos liberaret, sed etiam vt homo factus, exemplo suo ad virtutum exempla nos accenderet. Sic & sanctus Leo: Dominus David factus est filius David, qui ceteris exemplo prodesset & merito. Quare quum discipulorum pe-*

Ezech. 34.
10. Nota.

Mat. 25.
3. Cor. 14.

Rom. 8.

Ser. 3. de Tép.

De Nat. Domi.
ni firm. 8.

des lauaret, dixit: *Exemplum dedi vobis, vt & vos alter alterius lauetis pedes, id est, vt inuicem supportetis vnde Apostolus: Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Gal. 5. Christi: quam videlicet exemplo suo nos docuit, non verbo tantum. Et iterum: Supportantes inuicem, & donantes vobis Coloss. 3. metipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam; sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. Sic suo exemplo Christus ad charitatem nos hortatur: Vt diligatis inuicem, sicut & ego dilexi vos. Suo exemplo ad mansuetudinem nos hortatur; Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Suo exemplo ad patientiam malorum nos inuitavit; dicente Petro: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt & vos sequamini vestigia eius. Suo exemplo ad tolerandas iniurias nos hortatur. Non est seruus maior Domino suo. Si me persecuti fuerint, & vos persequentur. Suo exemplo ad maledicta & contumelias ferendas, nos & præcessit & docuit. Non est discipulus super magistrum. Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius! Suo exemplo docuit nos perpetuam cum proximis pacem seruare, unusquisque proximo suo placeat in bonum ad adificationem. Etenim Christus non sibi placuit. Christum igitur, omnemque eius vitam & actiones, non doctrinam tantum cognoscere debemus, vt eius exèpla imitemur. Hæc est enim vita æterna (id est, via ad vitam æternam necessaria) vt cognoscant te solum Deum, & quæ misisti Iesum Christum. Quum filij Israël à serpentibus ignitis in deserto interficerentur, erexit Moyses, iubente Deo, æneum serpentem, vt omnis qui aspexerit eum, sanaretur. At sic oportet exaltari Filium hominis, ait Christus, id est, sic oportet omnes in Christum in cruce exaltatum aspicerem, in eius sacratissimam passionem, innumerarum virtutum codicem perspicuum & plenum, oculos conicere, vt à peccatis serpentinis liberentur. Sic Paulus: Curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctoritate filij Dei, & consummatoris Iesum: Qui rectè in stadio currere vult, eos, qui prius cucurrerunt; diligenter inueniatur, vt melius currat. Si de nocte alicui necessarium ambulandum esset, & vnica esset lucerna, cuius ductum sequeretur, nonne eius lucernæ vestigia ante oculos semper haberet? At dicit Christus: Ego sum lux mundi. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Omnes absque Christo ambulantes in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum. Sed Christus est lux quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Hanc ergo lucem ante oculos perpetuo habere, eam probè cogno-*

10an. 12.

Math. 11.

1. Petr. 4.

10an. 15.

Mat. 10.

Rom. 15.

10an. 17.

Num. 21.

10an. 3.

Heb. 11.

Simile.

10an. 5.

Ephes. 4.

10an. 1.

cognoscere, quanti referat, perspicuum est. Non enim omnibus lucet, quia *tenebrae eum non comprehenderunt*. Lumine fidei lux illa comprehenditur; sed luce charitatis clarè cognoscitur. *Qui enim dicit se in Christo* (per fidem) *manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse* (per charitatem) *ambulare*. At id fieri nequit, nisi prius constet quomodo Christus ambulavit, nisi tota eius vita priùs liquidò cognoscatur. Vnde Paulus: *Sicut accepistis Iesum Christum Dominum, id est, sicut eum cognouistis, & de eius vita instructi estis, in ipso ambulate*. Veteri populo dictum fuit: *Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad petram vnde excisi estis*. Et Christus ipse Iudæis dixit: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite*. Sed nunc maior nobis ad imitandum & cognoscendum proponitur. *Abraham enim vidit diem Christi, & gavisus est*. Nunc enim *Unigenitus de sinu Patris, ipse enarrauit nobis*. Non iam ampliùs filij Abrahæ, sed serui Christi sumus. Hic est petra vnde excisi sumus: nam ex eius latere fluxit ille sanguis quo redempti sumus. Hac de causa gloriatur Paulus *se nihil scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum*, vt in præcedentibus explicatum est. Sed & præter hæc omnia, vt Christo conformemur, ipse Christus sua nos & doctrina exterius & gratia interius format, atque ad sui imaginem nos effingit. Sicut autem qui à pictore aliquo effingi ad viuum vult, debet intentis oculis ipsum perpetuò pictorem intueri; & si oculos vel minimum ab eo deflectat, pictor eius verum vultum non assequitur, sic omnino vt conformemur imagini Filij Dei, vt ipse Filius Dei nos ad sui similitudinem effingat, formet, atque componat, necessariò ipsum formatorem nostrum Christum perpetuò intueri, & in eius oculos nostros oculos defixos habere oportet. Si enim ab eo semel oculos auertimus, ad rerum terrenarum amorem conuersi, nihil ampliùs in nobis Christus operabitur. Adeò verum, adeò necessarium est quod Christus hic dicit: *Oues mea cognoscunt me*. Vita Sanctorum multum ad pietatem iuuant, quatenus imitatores Christi fuerunt. Sed vita Christi ipsius omnibus Christianis debet esse exploratissima. Ille enim Sol iustitiae, & lux ipsa est, omnes illuminans. Cæteri quasi stellæ & luminaria sunt ab eo illuminata, nec nisi partem luminis habent, certasque virtutes, & in certo gradu, quas de plenitudine Christi acceperunt.

1. Ioan. 2.

Col. 2.

Esaiâ 51.
Ioan. 8.

1. Ioan. 1.

1. Cor. 2.
Dom. in
Abbis
cent. 3.

Simile.

6. *Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.*

Locvs moralis de cumulatissima & longè maxima Christi redemptoris in nos, ouiculas suas, dilectione. Quum Christi cumulatissima in nos dilectio. Quum dixisset Christus, quòd & ipse cognosceret oues suas, utrobique, sed cum charitate & dilectione coniuncta; vt suam erga oues cumulatissimam, & qua maior esse non potuit, dilectionem ostenderet, hæc verba subiecit; docens, se quidem diligere Patrem, eo quòd Pater eius gloriam quærat, non ipse suam. (*Ego, inquit alibi, non quero gloriam meam: est qui quærat, & iudicet*) & pater ei nomen dabit super omne nomen, in quo omne genua flectantur, &c. scèque vicissim Patrem diligere, eo quòd non faciat voluntatem suam, sed Patris, & eius gloriam in omnibus quærat: deinde similem esse & reciprocum amorem inter se & oues suas. Quòd vt ex sua parte ostendat, subiunxit: *Et animam meam pono pro ouibus meis*. de reciproco ouium amore nihil dicit, sed necessariò subintelligendum relinquit. Hoc ergo in loco cumulatissimus hic Christi in nos amor explicandus est, vt quid, & quantum ex parte nostra tanto amoris debeat, hoc modo intelligatur. Dicit se *animam suam ponere* (id est, sponte vitam fundere; vnde alibi dixerat: *Ego pono animam meam, & iterum sumo eam, & nemo tollit à me*) *pro ouibus suis*. Dixerat paulo antè Christus: *Maiorem charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis*. Et certè Christus moriens, efficaciter quidem pro solis amicis mortuus est, idque pro futuris amicis, post conuersionem singulorum, non pro iis qui antea amici fuerant. Cæterùm Christi charitas in eo adhuc magis commendatur, quòd sufficienter pro omnibus, tam amicis quam inimicis, tam electis quàm reprobis, animam suam posuit; fuit enim *propitiatio pro peccatis totius mundi*, & quòd pro ipsis amicis tunc mortuus est, quum adhuc inimici essent. Et hanc charitatem commendat Paulus, etiam inferioris cuiusdam generis charitatem Christus hic exprimat, seu modestiæ admirabilis causa, seu de sola efficaci redèptione loquens. Ait enim Apostolus: *Christus, quum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est. Vix enim pro iusto quis moritur. Nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quomam*

latissima in
nos dilectio.

Ioan. 16.

1. Ioan. 2.

Roman. 5.

Mortis Christi
beneficium.

1.

2.

3.

4.

5.

Ephes. 2.

2. Corint. 5.

1.

2.

3.

4.

niam, quum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Expendit Paulus diligenter, quod Christus non solum pro amicis suis (quia tales futuri erant) sed etiam pro inimicis (quia tales tunc erant) animam suam posuit. Nam postea dicit: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo.* Et vide quot nominibus beneficium hoc commendat. Vocat enim nos *inimicos, infirmos, impios, & peccatores*, ut sic intelligeremus, à quot malis Christus nos per suam mortem liberavit. *Infirmi*, eramus, quia debiles & inualidi ad omne bonum opus. *Impij* eramus, quia diuinæ voluntati refractarij & rebelles viximus. *Peccatores* eramus, quia contra rationis regulam, mentisque rectitudinem peccauimus. *Inimici Dei* eramus, quia per peccatum omnis amicitia nostra cum Deo dissoluta fuit. Addit alio in loco, quod etiam *mortui* eramus, Deo scilicet, ita ut Deo frui, vel secundum Deum viuere, nobis ex nobis planè esset impossibile. *Cum*, inquit, *mortui essemus in delictis nostris, conuiuificauit nos in Christo, &c.* Hæc omnia expendens Paulus, reciprocum nostrum in Christum amorem his verbis efficacissimè tradit: *Charitas Christi urget nos; estimantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus: ut & qui viuunt, iam non sibi viuunt, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Supplet hoc loco Paulus reciprocum illum ouium erga Christum amorem, què Christus in Euangelio tacuit, quia illum sermonem nondum portare poterant discipuli eius. Voluit enim Christus dicere; *Ego animam meam pono pro ouibus meis, & oues meæ animam suam ponent pro me*: quem admodum dixerat: *Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem.* At nunc Paulus hoc disertissimè dicit, quia Spiritum sanctum, tum ille, tum ad quos sci ipsi, acceperant, qui, quæ Christus dicere prætermisit, docuit atque suggessit omnia. Verba Pauli expendemus. *Charitas Christi urget nos.* Charitas Christi pro infirmis, pro impijs, pro peccatoribus, pro inimicis, pro mortuis animam suam ponentis, Christi inquam Filij Dei, dilecti à Patre vnigeniti, in quo sibi concipit placuit, animam quoque suam ponentis non vulgari modo, sed per mortem Crucis, cuius & ignominia maxima, & dolor extremus fuit. *Charitas* quoque & pura dilectio, non aliqua obligatio, non præceptum aut mandatum, non vlla ex sua parte necessitas. Hæc pura, & tâta, & in tali persona, & propter talem causam, & etiam ob talem finem, ut non solum

solum nos reconciliaret Deo Patri, sed etiam ut conuiuificaret, & conregnare & confedere faceret in cælestibus; hæc Ephes. 2. tam admirabilis & tam ineffabilis charitas Christi urget nos. id est, urgere premere, compungere, vehemente mutua charitatis stimulos addere, ardentibus facibus ad mouere, ingenues flammæ excitare in cordibus nostris debet. Primum, quia amorem amore compensari oportet: & ut inter homines ingratitude nota nihil infamius, nihil benefactori durius, gratitudine verò nihil iucundius, nihil splendidius est; sic inter nos & Deum: id què eo magis, quanto est inter nos & Deum inæqualitas infinitè maior. De hac gratitudine erga Dei beneficia, in alijs iam Dominicis diximus. Magna laus apud Romanos fuit Q. Metelli, quod non dubitaret, Consul quum esset, pro Quinto Callidio prætoris candidato supplicare populo, eo quod olim tribunus plebis legem tolerat, qua pater huius Metelli in ciuitatem restitueretur. Magna laus Augusti Cesaris, qui pro gregario milite, olim pro salute eius in prælio Actiaco fortiter dimicante, in aduocationem descendisset. Urgebat hos magnos Principes, obscurorum hominum vulgaris quædam charitas. Quid ni nos urgeat in causa æternæ salutis, Filij Dei tam immensa charitas? Deinde urgere nos debet hæc Christi charitas; quia huiusmodi gratitudinis officium Deus à nobis disertè exigit. In veteri lege liberationem à seruitute Egyptiaca, non solum ceremonia solemnè Agni Paschalis celebrare, sed etiam disertis verbis profiteri populus iubetur: *Observabitis ceremonias istas. Et cum dixerint vobis filij vestri, Quæ est ista religio? dicetis eis: Victima transitus Domini est, &c.* Similiter iubetur quotannis acceptæ terræ Chanaan beneficium profiteri. *Cum intraueris terram quam Dominus Deus tuus daturus est tibi possidendam, tolles de cunctis frugibus tuis primitias, &c. accedesque ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum in terram, pro qua iurauit patribus nostris ut daret eam nobis.* Hæc cæremonia, hæc recordatio, hæc confessio pro temporali illo beneficio, figura est gratitudinis nostræ, pro beneficio multo maiori; illo videlicet, quod hoc significabatur, ut dato Ioanne Baptista, pater eius Zacharias, plenus Spiritu sancto, profitebatur, dicens: *Visitauit plebem suam, &c. sicut locutus est per os sanctorum, &c.*

Gratitudo debita pass. Christi beneficio.

Domin. infra
octa. Nat. Dom.
Domin. 3. post
Epipha. text. 5.
Dom. Quinquages.
text. 2.Valer. Maxi.
lib. 5. cap. 2.Exodi 12.
Typus.

Deuter. 16.

Lucas 1.

Memorari testamenti sui sancti, quod iuravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis (dedit autem semetipsum pro nobis in cruce) ut sine timore, &c. serviamus illi in iustitate & iustitia. & ut Paulus ait, ut mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Hæc est gratitudo ad quam Christi charitas nos urget, & mox ex sequentibus Pauli verbis magis dicitur. Nunc, in veterilege liberationis Ægyptiaca fiebat, sic in noua perpetuum facimus, ritu solemnissimo & sacratissimo, mortis Dominicæ commemorationem. Vult ergo Christus ut huius charitatis perpetuò simus memores. Certè urget magis beneficii accepti obligatio, quam vllius debiti contracti; quia plus urget amor quam lex de contractibus: quod videmus in parentibus & filiis, quos amor naturalis centies plus urget & impellit ad benefaciendum mutuo, quam vlla lex possit impellere. Leges quidem cogunt; sed charitas urget, perpetuo quodam & indiuulso, & acri stimulo ad opus impellit. Sed illos demum hæc Christi charitas, urget, qui Christi beneficium & fructum sentiunt. Qui à Rege ad honorem euectus est, quo magis honore delectatur, eo maiorem beneficij regij sensum habet, magis regem redamat, obseruat, colit. Quibus talis eterna cordi est, qui peccatorij suorum grauitate expèdunt, pœnas timent, veniâ desiderant; illos hæc Christi charitas, qua propter delicta nostra mortuus est, ad redamandum urget. Quare Paulus de se, sui que similibus, dixit: *Charitas Christi urget nos*. Sed nunc ad quid urgeat, cum Paulo videamus: *Aestimantes hoc* (ait Paulus) id est, planè iudicantes, certòque inde concludentes quia si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, id est, omnes mori vicissim pro Christo debent. Quia si ille animam suam posuit pro nobis, debemus & nos animam nostram ponere pro illo. Hoc enim amoris vicissitudo postulat, & ad hoc urget Christi charitas: quoties videlicet Christi gloria, vel salus nostra ac proximi id requirit. *Qui enim abnegabit me coram hominibus, & ego abnegabo eum coram Patre meo*. Rursum: *Si compatimur, conglorificabimur; si commorimur, conuiuemus*. Affectu igitur & voluntate, totaque animi propensione etiam ad corporalem mortem pro Christo subeundam, mors Christi nos urget. Hoc enim egit mors Domini, ne mors amplius timeretur, ait S. Augustinus, iuxta illud Apostoli: *ut per mortem liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruuituti*. Sed vt

Simile.

Simile.

Lucas 12.

Roman. 8.

In expositioe choata epist. ad Roman.

cùnque de hoc sit, certè charitas ad hoc nos urget, vt prorsus moriamur peccato, moriamur prauis affectibus, mortariamur huic seculo omnes. Vnde addit Paulus loco citato, explicans quo modo propter Christi mortem omnes mortui sunt: *Vt & qui viuunt, iam non sibi uiuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit*. Non sibi uiuat, id est, non suam, sed Christi voluntatem faciat, non carnis desideria, sed Spiritus Dei consilia exequatur: non huic seculo nequam sed imaginì Filij Dei conformetur. *Vt existimemus nos mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo in Christo*. Vnde Petrus: *Christo in carne passo, vos eadem cogitatione armamini*; id est, vos quoque in carne vestra patimini: *mortificantes membra vestra quæ sunt super terram, & tollentes vnusquisque crucem suam post Christum*. Quia qui passus est in carne, sensu iam dicto, desit à peccatis; vt iam non desideris hominum, sed voluntati Dei quod reliquum est viuat temporis. Ad hoc nos Christi charitas, morientis pro omnibus, omnes urget. In veteri populo, quia ad liberationem Hebræorum omnes primogenitos Ægyptiorum vna nocte Angelus Dei interfecit, voluit Deus vt in eius beneficii gratitudinem omnes postea primogeniti Deo offerrentur, tam in hominibus, quam in pecoribus, nisi quòd quorundam animalium primogenita redimi poterant. Hinc etiam & Christus à B Virgine matre sua, iuxta legem, in templo offerebatur. Atqui pro beneficio liberationis nostræ à seruitute peccati, & captiuitate diaboli, percussit Deus vnicum suum primogenitum. *Proprio enim filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*: Ad huius autem beneficii gratitudinem recognoscendam, vult Deus vt nos omnes nosmetipsos Deo offeramus, exhibentes corpora nostra hostiâ, viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium nostrum. Ad hoc Christi charitas nos urget. Sibi viuunt, non Christo; qui omnem suam sollicitudinem in cibum, porum, vestimentum, voluptates, honores & diuitias conferunt. Christo viuunt, non sibi, qui his omnibus vel contemptis, vel parcè vtentes, (vtentes hoc mundo tanquam non vtentes) curas suas & cogitationes omnes in Dei gloriam, suam ac proximi salutem, conuertunt. Si peritissimus lapidarius gemmam centum mille aureis emeret, nemo dubitaret maximi valoris esse gemmam illam. Christus nos tanto pretio redemit, vt nostram ipsorum salutem magno in pretio haberemus. *Enipti estis pretio magno* (ait Paulus)

Hebr. 5.

Rom. 8.

1. Petr. 4.

Typus.

Rom. 8.

Roman. 12. Christo vel sibi viuere.

1. Corinth. 7.

Simile.

1. Corinth. 6.

Paulus) glorificate ergo & portate Deum in corpore vestro. Non nobis, sed Christo vivite: sicut ille non sibi, sed vobis vixit; pro vobis natus, crucifixus, & mortuus. Ad hoc totum charitas Christi nos urget. Ad hunc finem animam suam posuit pro ouibus suis.

7. Erit vnus pastor, & vnum ouile.

Lo cys moralis de vnitatem Ecclesiasticam firmiter à quavis Christiano retinenda: quem in altero Promptuario Catholico, contra hæreticos nostri temporis, in hac ipsa Domianica tractauimus.

EVANGELIUM DOMINICÆ III.
POST PASCHA.

Ioan. 16.

MODICUM & iam non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, quia vado ad Patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicem: Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, & quia vado ad Patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit nobis, Modicum? Nescimus quid loquitur. Cognouit autem Iesus quia volebat eum interrogare; & dixit eis: De hoc queritis inter vos, quia dixi; Modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos verò contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habebitis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos. De afflictione & tribulatione iustorum in hac vita.
2. Mundus autem gaudebit. De mundi gaudiis vanis, caducis, & noxiis.

3. Tristitia

1. Tristitia vestra vertetur in gaudium: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. De beato exitu & catastrophe tribulationum, quas ad momentum iusti patiuntur.

1. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos.

LO CYS moralis de afflictione & tribulatione iustorum. Tribulationes in hac vita. Christus enim his verbis non solum futuram Apostolorum suorum grauem perturbationem atque tristitiam, tempore passionis ac mortis suæ, prædixit, quia eo tunc tempore ad modicum eum non viderent, visuri tamen post modicum, resurgentem; sed etiam futuram Apostolorum, omniumque iustorum in hac vita variam tribulationem, in qua ad modicum tempus huius transitorie vitæ Christus non videtur, sed post modicum huius temporis in æternum à iustis videtur, his verbis significat, vt exponit sanctus Augustinus: qui sensus ex eo confirmatur, quòd addit hic Christus: quia vado ad Patrem. Hoc enim non de mortis tempore, sed de gloriosa Ascensione necessariorum intelligitur: qua peracta ad Patrem ascendit, suosque interim in terris variis tribulationibus exercendos, corrigendos, expoliendos reliquit. A quibus per mortem corporis iusti liberari, sentiunt suam tristitiam in gaudium verti, illudque impletur, quod Christus hinc dicit: Gaudium vestrum nemo tollet à vobis: quod vtique de sempiterno gaudio cõmõdissime intelligitur. De tribulatione iustorum in hac vita, iam in aliis Dominicis quædam diximus. Sed hic loco proprio aliqua necessariò addenda sunt, prout Deus dabit. Plorant & flent in hac vita iusti, id est, variè tribulantur: primùm ad perpetuum virtutis exercitiũ, tanquam electi Dei, & ab eo ampliùs coronandi. Esau reprobus nihil affligitur. Iacob electus viginti annis seruit Laban, & totidem annis amissi Ioseph luctũ tulit, ac tandem in extrema senectute peregrinari in Ægyptum cogitur. De Ioseph, de Dauide, de Tobia idem superius annotatum est. Appositè sanctus Gregorius: Iustus à delectationis transitoria incun-
ditate restringitur, quia & vitulus ad laboris usum victurus sub iugum retinetur, mactandus autem, in liberis pastibus saginatur. Sic arbores frugiferæ in colligendis fructibus venantur, lacerantur, spoliantur: sed diutissime viuere permittuntur. In frugifera intacta stant, sed citius exciduntur, vt in ignem mittantur. Ægris, quibus spes conualescendi vlla relicta est, nequaquam à medico, cuncta quæ apponunt, conceduntur. Ac desperatis ægris, omne quod desiderant,

Tract. 95. & 181. in Ioan.

Ioan. 16.

Domin. 2. Aduentus, text. 1. Dom. 4. post Epiph. text. 1. Exercitium virtutis. Exempla.

Moral. in Iob lib. 11. cap. 4. Similium cõgeries.

4.
August. in
Psal. 93.

5.

6.

7.

Virtutū exer-
cicia, tribula-
tiones iusto-
rum.

1. Petri 2.

Iob 7.

3.
Rom. 8.

4.
Psal. 85.

Enarrat. in
Psal. 85.
Psal. 118.

2. Cor. 7.

permittitur. Sic omnino perituri in æternum hic interim bonis huius mundi saginantur, intacti illis fruuntur, & desiderii suis potiuntur: sed ad labores exercetur, ad fructus bonorum operum carpandos conuellitur, & multis quæ desiderat, priuatur, quem ad vitam æternam Deus destinauit. Parentes filios, de quibus spem habent, flagellant, desperatos sibi relinquunt, & vt volunt, viuere permittunt. Sed illis hæreditatem seruant, hos ab hæreditate repellunt. Tu gaude sub flagellis, quia tibi hæreditas seruat. Noli pueriliter contra Deum Patrem murmurare, quia sæpe te flagellat. Sicut medicus corpus attenuat, sanguinem extrahit, vitiosam materiam subtrahit, vt corpus sanet; sic Deus suos affligit, vt animam cælo aptam faciat. Pisces maiores, iidemque meliores, nõ nisi in vasto & salso Oceano inueniuntur: pisciculi minores fluuiatiles sunt, & aqua dulci aluntur. Gramina campi tota hyeme virent, sed in æstate marcescunt, saltem nec flores, nec fructus afferunt. Reliquæ arbores tota hyeme omni decore spoliatæ, quasi mortuæ videntur, prorsusque aridæ & infrugiferæ. At in æstate foliis virescunt, floribus ornantur, fructibus onustæ conspiciuntur. Hæc vita hyemis, futura & beata, iucundissima ætatis figuram habet. Deinde iustorum in hac vita tribulationes, non nisi optimarum virtutum exercitia sunt. Primum in patientia iniuriarum, & persecutione propter iustitiam, de qua Petrus: *Si beneficientes patienter sustinens, hæc gratia est apud Deum. In hoc enim vocati estis.* Deinde in pugna contra vitia: *Tentatio est vita hominis super terram.* Ideo enim arma gratiæ accepimus, fidem, spem, charitatem, fortitudinem spiritus, timorem Dei, vt contra diabolum, mundum, & carnem, omniaque desideria eorum fortiter pugnemus. Rursum in corporis castigatione. *Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuictis.* Hæc mortificatio membrorum est perpetua crux iustorum, quam post Christum ferunt. Præterea in desiderio patriæ cælestis. *Heu mihi quia incolatum meus prolongatus est, multum incola fuit anima mea. Lachryma mea panes mihi die ac nocte fuerunt, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? Si enim dulcis est patria, amara est peregrinatio; si amara peregrinatio, tota die tribulatio,* ait Augustinus. Sed & multæ tribulationes iustorum, propter peccata aliorum. *Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitus sum verbum inimici mei.* Sic Paulus de fornicatione illius Corinthij: *Ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas*

lachry

lachrymas, vt sciatis quam charitatem habeam abundantius in Simile. vobis. Sicut enim (ait sanctus Basilius) qui consistunt in Homil. 4. de
licetore, eorum indolescent vicem qui marinis fluctibus grat. alt.
immerguntur, neque interim ullam adeunt iacturam pro- Simile.
pria securitatis, ob anxiam, qua periclitantibus condolent, cogitationem; sic qui vltimæ mœrere se affligunt ob peccata proximorum haudquaquam per id lætitiã eximantur suam, veriùs auctiorem eam & cumulatorem reddunt. Hæc ferè præcipua sunt tribulationum subiecta & materiæ quas in hac vita iusti perferunt, eademque sunt præclararum virtutum exercitia. Porro ad tribulationes iustorum illud maximum accedit cõmodum, quod varijs & maximis solatijs etiam in hac vita permixtæ sunt. Habent Spiritum sanctum consolatorem: qui (vt ait Paulus) *consolatur nos in omni tribulatione nostra*; non in vna aut altera, sed prorsus in omni: idque adeo, a t Apostolus, *vt possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt.* Sic Iob inter grauissimos cruciatus diuinè philosophatur, & (vt notat Augustinus) *magis post accepta damna corporis, quam post accepta damna fortuna.* Sic Ioseph in carcere suos concaptiuos solatur: *Cur tristior solito est facies vestra? Vnde & diuus Petrus: Deus omnis gratia vos modicum passos perficiet, confirmabit, solidabitque.* Sunt verba firmissima cõsolationis plena. Pisces primum sale condiri solent; sed antequam manducentur, in aquam mittuntur. Iusti per tribulationes quasi sale condiuntur, vt peccatorum foetores in illis extinguantur, neve putrescant. Sed interim deducit eos Deus ad fontes aquarum, & abstergit omnem lachrymam ab oculis eorum. Faber ferrarius vbi ferrum in fornace molliuit, aqua mox aspergit, vt temperetur. Sic tribulationis ignis aqua semper diuinæ cõsolationis aspergitur. Alia iustorum in omni tribulatione fortissima solatia sunt, conscientia pax perpetua, & æternæ retributionis spes firma; de quibus in alijs iam Euãgelijs dictum est. Iustorum ergo in vita hac tribulatio nec tanta est, quanta esse putatur, nec ipsis iustis infructuosa est, nec ex parte Dei iniqua est. Vnde Propheta Regius: *Nunquid adhaeret tibi sedes iniquitatis, qui singis laborem in præcepto:* id est, qui de ipso labore dolore præceptum nobis facis, vt ipse dolor præceptum sit nobis? Sic enim exponit Augustinus. Posuit Deus laborem ac dolorem in præcepto omnibus iustis. *Tempus est* (ait Petrus) *vt iudicium incipiat de domo Dei:* id est, vt modo

Solatijs permixtæ tribulationes iustorum.
2. Cor. 1.

Epist. 120.

Gen. 40.

Exempla.

1. Pet. 5.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

iudicentur, qui pertinent ad domum Domini. *Et si iustus vix* (id est, non sine labore) *saluabitur, peccator & impius* (qui in hac vita non tribulantur) *vbi parebunt!* Quomodo erunt tecum iniqui (ait Augustinus loco citato) *quomiam nec tuis fidelibus parcis, vt exerceas & erudias eos.* Et paulo post: *Voluisti filios tuos erudire, & exercere laboribus, vt non essent sine timore, ne amarent aliquid aliud & obliuiscerentur te verum bonum suum. Bonus est Deus. Si cessaret, & non misceret amaritudines felicitatibus seculi, obliuisceremur eius. Sed vbi angores molestiarum faciunt fluctus anime, fides qua dormiebat, excitatur.* Hęc Augustinus. Deus ergo tribulationibus suos exercens, non modò non iniustus, sed etiam bonus hoc ipso ac misericors est. Non sunt ad regnum cælorum idonei, qui dura & mala hic interim perferre recusant. Gedeò ex mandato Dei eos qui prono corpore in terrâ aquis sese ingurgitabant, ab exercitu repellat, omnibus quoque formidolosus & timidus prius domum remisit: eòque solos ad bellum contra Madianitas elegit, qui caua manu aquam capientes, eam sicut canes lingua lambebant. Voluptatum amatores ad pugnam còtra vitia idonei nò sunt. Paucis contenti, & ad ardua perferenda parati, cælo idonei sunt. Præceptores ab illis discipulis plus pensi exigunt, illos sapiùs & actiùs examinant, de quorum profectu maiorem spem concipiunt. Notanda illa verba Tobia: *Benedixit Deus, qui cum iratus fueris, misericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis.* Si tibi in carcere propter æs alienum posito sacculum pecunia plenum, quo æs exolveretur, in caput tuum aliquis proiiceret, & ad tempus grauius læderet, gauderes nihilominus accepta pecunia vnde posses liberari. Percutit suos Deus, sed percutiunt peccata dimittit, è carcere liberat, & ad futuram gloriam idoneos nos facit. *Nam & fastum contrahit* (ait Chryostomus) *& omnem excutit torporem, & ad patientiam vngit, & humanarum rerum vilitatem reuelat tribulatio.* Quatuor vilitates posuit quæ singulæ amplificari poterunt.

2. Mundus autem gaudebit.

Mundi gaudia. *L q e v s* moralis de mundi gaudiis, vanis, caducis, & noxiis. Mundus, seu homines mundani, *conformantes se huic seculo nequam,* gaudia & voluptates semper, & in omnibus consecantur. *Aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius, facientes voluntatem carnis & cogitationum.* Hęc est vita, hoc gaudium mundi. Suam facere voluntatem, id est

Iud. 7.
Allegoria.

Simile.
Tob. 3.

Simile.

Hom. 6. ad
pop. Antiochi.

Mundi gaudia.
Rom. 1 7.

Ephef. 2.

est, vt Apostolus loquitur. *desideria carnis perficere; carnis curam facere in desiderijs, ambulare secundum carnem,* id est, secundum ea quæ caro & sensualitas humana (quæ cum brutis nobis communis est) experit, & desiderat. Videlicet, vt vno pariter in loco Apostolus distribuit, *in emulatione & contentione honores quærere: in comestationibus & ebrietatibus ventrem pascere, ac genio indulgere: in cubilibus & impudicijs libidinem explere.* Rursum in dolo, mendacio, & auaritia diuitias quærere. In detractione, vindicta, malevolentia, iræ & inuidiæ satisfacere. Hęc sunt mundi stulticia, hæc eius gaudia. In his puppim & proram felicitatis suæ ponit. At hoc totum nihil aliud est, quàm *theaurizare* *in vanitate in die ira.* Tales cibi animam non pascunt, sed perducunt. *Ne desideres* (ait Sapiens) *de cibis eius in quo est panis mendacij.* id est, panis mendax & fallax, falsa, non veræ voluptatis. *Latantur enim quum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis, quorum via peruersa sunt, & infames gressus eorum.* Appositè sanctus Augustinus: *Seculi lætitia est impunita nequitia. Luxurientur homines fornicentur, ebriositate ingurgitantur, turpitudine foedentur, nihil mali patientur, & videte seculi gaudium.* Ista mala, & alia his similia, non castiget fames, non belli timor, non morbus, non aduersitas vlla: sed sint omnia in rerum abundantiâ, in pace carnis, in securitate mala mentis. Ecce, vides mundi gaudia. Hęc ille. Sed vide iudicium Dei. *Latur peccator in desiderijs anime suæ, & iniquus benedicitur.* *Excacerbauit Dominum peccator: in multitudine ira suæ non percutiet peccatorem.* Nam quando castigat mundum, non vult damnare mundum. Quàm diu ergo mundus gaudet, tantu in statu damnationis est. In mundo gaudere, & mundi gaudiis perfrui, est pecudum more voluptate affici, hominum exuere virtuti nuntium remittere, rationis vsum abdicare, sensuum se, & rerum sensibilem mancipium profiteri, ex Christiano Epicureum fieri, ac denique sine Deo in hoc mundo viuere. *Beatum dixere populum cui hæc sunt.* Sed contradicit quod sequitur: *Beatus populus cuius Dominus Deus eius.* Nam vide nunc, quàm sunt hæc mundi gaudia, non solum per se mala & turpia, sed etiam caduca & fluxa, fucata quoque & falsa. Primum terminantur cum hac vita, nos autem ad sempiternam aspiramus. Huius porrò vitæ breuitas, quæ stultis longa videtur, talis est, vt de gaudiis eius sic ipsimet impij sublata scena, & finita

Mundi gaudia
caduca & fal-
sa.

Sap. 5.

finita tragœdia loquantur: *Quid nobis profuit superbia; aut ditiorum iactantia quid contulit nobis? Transierunt illa omnia tanquam umbra, in malignitate autem nostra consumpti sumus.* Et paulo post dicitur. *Spes impij tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus qui à vento diffusus est.* Sunt verba significatissima. Spes impij est spes longè vitæ, spes diuturnæ voluptatis, spes solidi & stabili gaudij sed tam vana ac falsa hæc spes est, voluptas tam fluxa, gaudium tam breue est, vt eius breuitas vix satis vllis verbis exprimi queat. Lanugo per campos iacens, pulchra est, sed vno flatu venti tollitur. Spuma gracilis, elegans quiddam est & colore, & figura, sed à minima procella dispergitur. Fumus multum turget, altè ascendit, sed vno momento disperet.

Similia.

Iacobi 4.
In orat. consolat.
Simile.

Alia Scriptura de hac vita dicit: *Vapor est, & ad modicum parens.* Hoc iam fumo minus est. Animalibus illis, quæ vt scribit Seneca (iuxta Pontum genita, vnum degunt diem, manè orientia, meridiè vigentia, vespèri senescencia atque obeuntia (& apud nos fungus quidam vna nocte crescit, postridie perit) si humanus animus ac ratio singulis daretur, noster hic affectus inisset, vt quæ ante meridiem decessissent luctum ac lachrymas haberent; quæ verò integrum vixissent diem, penitus longæua & felicia haberentur. Sed vt illa insanire nos diceremus, sic nos insanire Deus, & Angeli, & beati, & sapientes omnes dicunt, qui in æternitatem oculos coniciunt. Vnde sic Sapiens ille Mathathias, Machabæorum pater, ad suos filios concionatur: *A verbis viri peccatoris ne timueritis, gloria enim eius steruus & vermis: hodie extollitur, & cras non inuenietur, quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius perit.* Sic alia Scriptura: *Nolite confidere in Principibus; & in filiis hominum, in quibus non est salus. Exibit spiritus illorum, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum:* omnes cogitationes de auro & argento, de pulchris ædibus, de honoribus & prælaturis, de vxore & liberis, de comestationibus & conuiujs, de ludis & iocis, de omni gaudio huius mundi Vno momento omnia disperebunt; quasi non fuissent. *Diues & pauper obmuerunt sibi, in morte videlicet, vtriusque operator est Dominus vel potius formator, vt origo Hebraica habet. Qui, amplius habet & certos redditus potest liberaliter expendere: qui die in diem viuunt, nullo vnquam die facultatis suæ modum excedere potest. Stulti mundani sic voluptatibus vacant*

Prou. 23.

Similia.

1.

& hæc gaudia sectantur, ac si pro certo haberent fore illa diuturna: at illi de die in diem viuunt, nec de vno crastino certi sunt. Magna igitur dementia, in re tam fluxa solidum bonum quærere. Voluptuarij, & gaudij mundani sectatores, quasi in aqua scribunt, quæ nullum scripturæ vestigium retinet: nam voluptatis cuiuslibet cessante operatione, cessat & tenus. Hinc beatus Iob: *Ad modicum eleuati sunt, & non subsistent; humiliabuntur sicut omnia, & auferentur: & sicut summitates spicarum conterentur.* Quæ vltima verba multo sensu fecunda sunt. Habet spica frumenti præter casulas suas, quibus grana velut in carcere, recto tamen ordine, collocata inferuntur, summitates qualdam, videlicet stipulas & aristas proceras, quæ, à casulis grauorum separatae & distinctæ, altius eminent, suntque asperæ, & acriter pungunt. Et spica quidem Ecclesiæ benè comparatur, in qua grana, id est, iusti tanquam in carcere conclusi, laboribus & tribulationibus premuntur, inter se tamen recto ordine iuxta vocationem quisque suam, collocati, & charitatis vinculo colligati, optimè conspirant, suauiterque & benivolè viuunt. Stipulæ verò, & aridæ aristæ, peccatores sunt, maximè earum summitates, quæ & minus solidæ, & magis asperæ sunt, impios homines, crudeles, inordinatos denotant; qui sic in diuino iudicio conterentur, sicut in area aristæ & stipulæ ad nihilum rediguntur. Sic aut ignis stupæ applicatus statim extinguitur, sic gaudium ex rebus terrenis & fluxis ortum celeriter consumitur.

Porro gaudia mundi non nisi dormientium somnia esse, sacra nos docet Scriptura. Sic enim Elaias: *Sicut somniat Esaias 29. egiuens, & comedit, cum autem fuerit expergesfactus, vacua est anima eius; & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergesfactus, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: sic erit multitudo omnium gentium, quæ dimicauerunt contra montem Sion.* Comparat, iuxta literam Romanorum vel Assyriorum victorum gloriam atque potentiam voluptati estuientium & sitiendum, quando somniant se comedere & bibere; quæ tota voluptas falsa est & inanis. Tales sunt omnes mundi deliciae; quia ad momentum transeunt. Vnde alio in loco; *Vana spes & mendacium viro insensato, & somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum, & qui attendit ad visa mendacia. Hoc secundum hoc visio somniorum, id est: Mundi potentia, & gloria*

Greg. Nyss. hom.
5. in Eccl.

Iob 24.

3.

Vide plura inf.
Dom. 2. post
Pent. text. 11.

Simile.

Eccl. 31.

Simile.

gloria & gaudia non sunt res solidæ & veræ, sed sunt visiones somniorum: & sicut spectrû ad imaginem alterius rei, non est eius rei substantia, ac neq; vera imago & figura, sed ipsius imaginis visio, & secundum imaginem quidem, sed non ipsa, sic mundi potentia, gloria, gaudium, quasi spectra sunt, secundum imaginem gloriæ & gaudij. Ideo Nabuchodonosor vidit quidem gloriam mundi, sed in somniis. Ideo luculentur David dixit: *Dormierunt somnum suum omnes viri disultiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Et iterum: *Velut somnium surgentium, Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges, id est: Tu Domine in tua vera gloria, & vero gaudio, euerter omnem hanc imaginem rerum, quas mortales, opinione decepti, res solidas esse existimant, quasiq; sublata scena ostendens illa omnia nihil præter somnium surgentium, & imaginem inanem fuisse.* In mappa mundi, quam vocamus, videntur regna, prouinciæ, maria, vrbes, variæque regiones. Totum tamen nihil nisi papyrus & atramentum est, in qua si gutta aque stillauerit, facile corrumpitur, & deletur totum. Cor hominis, vanis huius mundi gaudiis affectum, est talis quædam mappa depicta, qui animo suo turres, castella, regna, honores, thesauros, & nescio quæ alia, vel sibi possidenda fingit, vel se possidere putat. Verum hæc omnia non nisi papyrus & atramentum sunt, & picta animo tabella, quam vna febris, accedente morte, dicto citius dissoluit. Vnde Iob: *Gaudium hypocritæ ad instar puncti.* Scribit S. Chrysostomus, risisse se aliquando eorum testamenta, in quibus legerat, agros & recta quoad usum quidem illis legati, quoad dominium verò aliis: quum huiusmodi rerum solus reuera vsus hominibus concedatur, non dominium. *Domini enim est terra, & plenitudo eius.* Nos hospites tantum sumus & peregrini, qui tanquam diuersione hoc mundo vtimus. Ita se verè res habet, quicquid mortalium opinio secus iudicat. Vera est Scriptura, quæ dicit: *Filij hominum, usquequo graui corde? ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?* Omnia huius mundi quæ putantur bona, quæ filij hominum diligunt, vocat vanitatem & mendacium: quia non vera, sed falsa; nec solida, sed vana sunt.

Dent. 2.
Psal. 75.
Psal. 79.

Simile.

Iob 20.
Hom. 2. ad pop.
Ant.

Psal. 23.

Psal. 4.

Simile.

Qui rapido cursu per mediam ciuitatem equo vectus currens, inter currendum diceret, Tota hæc ciuitas mea est, insanire diceretur. Sic insaniant qui in huius vite cursu de rerum dominio & possessione quasi de re constanti ac per-

petua gloriantur. De hac re aliàs plura diximus. Sed & illud in mundi gaudiis consideratione dignum est, quòd vt tribulatio iustorum multa habet adiuncta solatia (vt iam dictum est) sic gaudia impiorum quàm plurima habent admixta incommoda. Nam, & variam conscientie carnificinam perferunt (quia non est pax impiis, sed contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt) & duram seruitutem seruiunt, suis cupiditatibus seruientes, ad quas explendas mille absurda, & illiberalia committunt; & maxima discrimina frequenter aduertunt, labores grauissimos exantillare coguntur, (vnde aiunt ipsimet, *Lassari sumus in via iniquitatis*) & labores eorum vt plurimum non succedunt (nam telas aranea texuerunt, tela eorum non erunt in venimentum) & successus ipse auget cupiditatem, non minuit; & difficilius interdum est parta tueri, quàm quæsiuissè, ac postremo (quod est miserimum) totum hoc gaudium in sempiternam definit miseriam. Quæ fere singula in aliis iam Dominicis per occasionem tractauimus. Dom. 1. Quadrage. text. 8. Domin. 2. Quadrage. text. 3. & Dominica Palmarum, text. 6.

Dom. in ramis
Pal. text. 6. &
Dom. 4. Quad.
text. 6.

1.
Esa. 48.
Psal. 13.

3.
Sap. 5.

4.
Psal. 59.

5.
6.

7.

3. Tristitia vestra vertetur in gaudium.

Locvs moralis de beato exitu & catastrophe tribulationum, quas ad momentum iusti in hac vita patiuntur. Hunc locum & in præcedentibus tractauimus: sed hic aliqua, donante Deo, addentur. Christus discretè inter vanas beatitudines hanc vnã posuit: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Cuius illustre exemplum est Lazarus vlcerosus in sinu Abrahæ, & diues epulo in inferno, maxime sic loquente Abrahæ: *Fili, recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.* Causam diuersæ vtriusque post hanc vitam conditionis, non aliam adfert Abraham, nisi quia & in præsentia vita diuersa fuerat conditio. Vnde beatus Gregorius hæc verba expendens, sic scribit: *Quicumque in hoc seculo bona habetis, quum vos bona egisse recolimus, valde de ipsis pertimescite, ne concessa vobis prosperitas eorundem remuneratio sit bonorum. Et cum quoslibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare conspiciatis, nolite desplicere; quia fortasse quos superfluitas tenuissima prauitatis inquinat, caminus paupertatis purgant. Hanc beatam conuersionem multæ Scripturæ docent.*

Gaudia iustorum.
Dom. Sep. text. 7.
part. 2. Dom. 2.
Quad. text. 2.
Matth. 5.

Luca 16.

Hom. 40. in
Euang.

David

Psal. 125.

Dauid dicit: *Euntes ibant & stebant mittentes semina sua.* Hæc est tristitia iustorum, quia cum labore seminant, & cum patientia magna fructum boni operis afferunt. Sed sequitur. *Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.* Tales ille portauit, qui dixit: *Domine quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum.* Tales ille retulit, qui dixit: *Bonum certamen certavi, fidem seruaui, cursum consummaui.* Ideo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi in illa die iustus Iudex. De hac beata catastrophe dixit Apostolus Petrus: *Communicantes Christi passionibus gaudetis, ut & in reuelatione gloriae eius gaudeatis exultantes.* Accipiter dum uiuit, manu aucupis gestatur, delicatè & curiosè nutritur ad prædam exercetur; in summo otio perpetuam voluptatem capit; sed mortuus in sterquilinum proicitur. Gallina viuens in sterquilinio pacitur, & angulos domus perscrutatur; mortua in mensa domini apponitur, & pro ferculo delicato habetur.

Laboris parui
merces inges.
Rom. 8.
Dom. Septuages.
Ier. 7. loc. 3.

Est autem hæc conuersio, ut aliis multis ex causis, ita ex duabus potissimum, admirabilis. Vna est, quia paruis laboribus tam immensa gaudia retribuntur: de quo Apostolus: *Non sunt condigna passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Hæc consideratio in alia Dominica iam tractata fuit. Altera est, quia breuis & momentanea tristitia in gaudium sempiternum mutatur, quam considerationem Christus hoc loco expendit. Dixit enim paulo post: *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Sanè quia sempiternum est adducit quoque de partu mulieris: *Mulier cum parit, tristitiam habet. quæ certè acris est, sed breuissima & paucarum ut plurimum horarum. Sed quum peperit puerum, iam non meminit pressuram propter gaudium.* Planè eodem modo breues iustorum dolores sempiterna parturiant gaudia, quæ omnem præteritorum laborum memoriam delectant, iuxta illud: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.* id est, omnem mali recordationem tollet. De hac consideratione Esaias. *Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.* Notentur illa verba: *ad punctum, in modico, ad momentum, parumper.* Sic in aliis Scripturis tribulationes huius vitæ, torrens pertransiens, vocantur. Sic Ieremias: *Ecce aqua ascendit ab Aquilone, & erunt quasi torrens inundans.* Sic Dauid: *De torrente in via*

Ier. 47.

Apoc. 21.
Esaias 54.Ioan. 16.
Labor breuis
merces æterna.

bibis, propterea exaltabit caput. id est: Ad modicum temporis calicem tribulationum bibis, ideo exaltabitur. Sic de Sapient. 3. iustus Sapiens: *In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit eos dignos se, tanquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum.* Sicut strenuo militi ipsæ cicatrices adeoque vulnera in bello capta, materia voluptatis sunt; sic ipsa tristitia iustorum gaudio illis est. De hac admirabili conuersione Esaias: *Ecce serui mei esuriunt, & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis: ecce serui mei latrabunt, & vos confundemini: ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos præ dolore cordis clamabitis, & præ cordis contritione ululabitis.* In tale gaudium verteretur tristitia iustorum. Tunc enim stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum: id est, qui olim spreuerunt & contempserunt labores iustorum, iuxta id quod paulo post sequitur: *Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij.* Vel hæc vna consideratio ad omnem huius vitæ tristitiam pro Dei gloria susceptam, vel à Deo inflictam, non æquanimenter tantum, sed & libenter perferendam, latis excitare debet. Ex hac consideratione Dauid dixit: *Omnis consummationis vidi finem, exitum & catastrophe iustorum pariter atque reproborum.* Latum mandatum tuum nimis. Id est, idcirco statim omnia tua mandata non ad angustam, sed ad latam viam pertinere, non difficilia, sed iucundissima esse mihi videbantur. Hanc catastrophe Apostolus suis Thessalonicensibus, multa pro Christo passis, ante oculos ponit. *Gloriamur, inquit, in Ecclesiis Dei pro patientia vestra & fide in omnibus persecutionibus vestris, & tribulationibus quas sustinetis in exemplum iusti iudicij Dei: si tamen iustum est (id est, quia iustum est) apud Deum retribuere tribulationem iis qui vos tribulant, & vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in reuelatione Domini.* Sicut vrsi aluearia inuadentes, fauorum dulcedine allecti, facile apum aculeos & vulnera patiuntur; sic sancti viri, celestis dulcedinis certa expectatione roborati, nihil non ferendum sibi putant, ut ea potiantur. Sicut in operibus naturæ prouidentiam suam Dominus declarauit, non morborum genera ab humanis corporibus tollendo, sed omnibus morbis appositis remedia procurando: sic in operibus gratiæ ab electis non ipsas sustulit tribulatio-

Simile.

Esaias 65.

Sapient. 5.

Psal. 118.

2. Thessal. 1.

Similia.

610 PROMPTVARIVM MORALE
 nes, nec ab omni tristitia vacuos esse voluit, sed contra
 omnes tribulationes, omnemque iustitiam, fortissimum
 robor dedit, futuræ gloriæ certam expectationem, dicens:
Tristitia vestra vertetur in gaudium.

EVANGELIVM DOMINICÆ
 IIII. POST PASCHA.

1041. 16.

VADO ad eum qui misit me; & nemo ex vo-
 bis interrogat me, *Quò vadis? Sed quia hæc*
locutus sum vobis, tristitia implevit cor ve-
strum. Sed ego veritatem dico vobis: expedit
vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Pa-
raclerus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad
vos. Et quum venerit ille, arguet mundum de peccato, &
de iustitia, & de iudicio. De peccato quidem, quia non cre-
diderunt in me. De iustitia verò, quia ad Patrem vado, &
iam non videbitis me. De iudicio autem, quia princeps hu-
ius mundi iam iudicatus est. Adhuc habeo multa vobis di-
cere; sed non potestis portare modò. Cùm autem venerit
ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non
enim loquetur à semetipso; sed quacunque audiet, loque-
tur: & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis. Ille me clari-
ficabit; quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. *Quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.* De inutili
 tristitia à corde excutienda, & animi fortitudine contra aduersa.
2. *Expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Paraclerus non ve-*
 niat ad vos. De rerum omnium terrenarum affectu exuendo, vt Spi-
 ritus sancti habitaculum simus.
3. *De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.* De
 condemnatione impiorum, propter varium diuinæ gratiæ abusum.
4. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.* Lo-
 cus duplex. 1. De futuro omnium mortalium extremo iudicio.
 2. De potestate diaboli super animas credentium penitus subla-
 ta, & circa res externas vehementer imminuta.

1. *Quia*

IN DOMIN. IIII. POST PASCHA. 611

1. *Quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit*
cor vestrum.

LOQVVS moralis de inutili tristitia à corde excutienda. Tristitia cor-
 dia excutienda.
 Quia in præcedētibus dixerat Apostolis suis Christus: *Venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium*
prestare Deo; simulque adiecerat, Vado ad eum qui misit me,
& iterum; Vado parare vobis locum; & rursum, Vado, & ve-
nis ad vos: propter hæc omnia maxima tristitia affecti sunt, 1. Corinth. 2,
 quam Christus hoc loco ex eorum animis penitus depelle-
 re vult. *Tristitia quæ secundum seculum est,* ait Apostolus, id
 est, quæ propter res huius seculi, propter rerū præsentium
 iacturam assumitur, *& non est veritas in illa:* nempe ex re-
 Eccles. 30. *Tristitia pro-*
 bus externis, aut aliunde quàm propter solùm peccatùm pter peccatùm.
 assumpta: *Qui enim in peccatis contristatur* (ait S. Chryosto-
 mus) *vel suis vel alienis, hic solus utilitatem capit. Abijmit*
enim peccata: & quodnam ad hoc remedium consecutum est, ad
hoc solum valet. Quod ita se habere, alio in loco demon-
 Hom. 5. de pan. *strat: Mulieri minatus Deus, dicensque. In dolore paries filios*
tuos, ostendit dolorem peccati fructū. Sed ò magnum donum!
Quod in pœnam dedit, in salutem vertit. Peccatum dolorem pe-
perit! Dolor peccatum contriuit: & quemadmodum vermis in
lignò natus id ipsum comminuit, sic dolor de peccato natus pecca-
 tum comminuit, per penitentiam inductus. Hic ergo, & hac in
 causa, salutaris est dolor, bona est tristitia. At aliis quibus-
 que malis dolorem adhibere, nihil est aliud, quàm me-
 dicinam oculis comparatam pedi apponere. Vnde iterum
 S. Chryostomus: *Audiui ego multos ad seipso dicentes; Quæ popu-*
 Antioche. *litas quod dolui? Nec pecunias recuperavi, & meipsum læsi.*
 Id sanè fit in omni quacunque iactura rerum temporalium,
 aut accepto quocunq; vel detrimento vel infortunio. Qui
 de eo tritatur, nec detrimento refarcit, & seipsum lædit,
 Apophtheg- *ma.*
 damnùmque damno adit, isdemque grauius & acerbis.
 Plus enim lædit animi tristitia, quàm alia quælibet vel ia-
 q. 11. animi. *ctura vel iniuria. Plato humanam vitam cum alea compa-*
 rabat, in qua optimus quisque iactus aleatori maximè ex-
 petendus est, adhibenda tamen cura, et eo, quem casus tu-
 lerit, rectè vtatur. Quorum prius in nostra potestate non
 est, posterius est: idcircoque id agendum. Suave aut ama-
 rum seu vitæ institutum, seu aliquod aliud adueniens,
 non ipsa facit rei natura, sed mentis habitudo: quæ si
 Q 9 2 amara

Similia.

amara & tristis est, omnia ei amara videntur, vt in agrotis accidit, quorum palato & animo omnia displicent; si iucunda & hilaris, omnia apparent similia. Quails quisque est talem sibi fortunam fingit. Depellenda ergo omnis animo tristitia, ne, sicut amara quadam herba cibis admixta, omnes nostras actiones reddat acerbas; omnia quæ nobis adueniunt, horrida & ingrata efficiat. Sic hortatur nos Apostolus: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete.* Aliud quippe tribulatio, qua iusti non carent; aliud tristitia, qua carere debent. Quibus Christus dixit, *Plorabitis & flebitis, & contristabimini;* eisdem quoque dixit, *Non turbetur cor vestrum, neque formidet.* id est: Vtunque foris accedat tribulatio animo tamen læti & immobiles persistite. Sic enim nihil ad vos mali perueniet. Notum est illud: *Nemo leditur, nisi à seipso;* quod exemplis ex Scriptura probat Chrysostomus. Iob quidem diabolus afflixit, sed ipse afflicus non est, *nihil stultum contra Deum loquutus est, non peccauit in labijs suis;* sapienter philosophai & animo quieto esse non desit. Ioseph à fratribus venditur, sed ipse læsus non est, quia & in ipso carcere læto animo vixit, vt iam paulo superius dictum est. *Ferrum* (inquit Chrysostomus) *rubigo ledit, lanam timea, ouium greges lupus, vinum acetii permixtio, lolium segetes, grando vineam; sed hominem nec morbus, nec exilium, nec mors, nec iniuria, nec contumelia, nec vulnus, sed solum peccatum ledit, sola animi vel impatientia, vel cupiditas, vel malevolentia.* Sicut corpus agrotum nec æstum ferre potest, nec frigus; sic animus æger aduersis & lætis rebus iuxta offenditur. Navigatio impatiens de scapha in scapham descendit, nec quietem inuenit, quia blem semper suam secum circumfert. Aeger de lecto in lectum transferri cupit, sed ægritudo propterea non minuit, quia intus malum est, non foris, in corpore, non in lecto. Qui animo foris & integer est, à nulla re externa perturbatur. Potuit Diogenes dicere: *Isti quidem irident, sed ego non irrideor.* Potuit Anaxarchus Philosophus, quum eum Nicocreon, Cypri, tyrannus, in saxo cauato malleis ferreis tunderet, tyranno dicere: *Tunde Anaxarchi * sollem, vel, vt alij legunt, vasculum aut maaticam.* Nam Anaxarchum non percusit. Potuit poeta de viro forti dicere: *Etiam si fractus illabatur orbis, lampadidum ferient ruina.* Potuit Socrates (vt de eo scribitur) etiam mille perturbationibus Kempubli. obruentibus, tamen omni tempore

In homil quod Nemo leditur nisi à seipso 10.5.

Similia.

*Apophteg-
ma.
Plucarch. in
Fabio.
Luert. lib. 10.
cap. 10.
* Ox. 10. 11.
Ælian. lib. 9.*

potere eodem vultu, siue domo egrederetur, siue domum rediret, esse; & ad omnia mentem benignam hilaremque perpetuo præ se ferre. Quod adhuc plus est, possunt dominos ferarum sauisissima animalia sic manufacta reddere, vt iugum portent. Leonibus magister manum in os inserit, tigrim cuitos suos osculatu, elephantē minimus Aethiops iubet subdere in genua, & ambulare per funem: qui ni vir sapiens sic artifex erit domandi mala, vt dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium, quæcunque horrenda ad hunc quum peruenerint, manufacta fiant, nihil animum conturbent, imò cum risu excipiantur? Sic beatus Iob & omnium fortunarum iacturam, & liberorum mortem, & acerbam corporis plagam, & graues amicorum reprehensiones animo inuictio tulit. Certè pueris laruas formidantibus, laruas in manus tradimus, & inuertimus, & tractari ab eis facimus: quo, re ipsa bene perspecta, vanos terrores contemnant. Equos phantasticos, qui ad nescio quos in via cumulos, aut candidioris coloris obiecta, subito resistunt & retrocedere solent, statim contra huiusmodi obiecta calcantibus admotis impellimus, vt eadem pedibus suis conculcent, ac si pauere desinant. Iosue iussit principes populi Israël ponere pedes super colla quinque regum Chanæanorum, & deluper calcare, dicens eis: *Nolite timere, Iosue 10. ne pauentis: confortamini & estote robusti. Sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, aduersum quos dimicatis.* Sic sanè & nos rerum naturis diligenter inspectis, & hoc semel intellecto, quod quicquid animum perturbat (excepto peccato) ex inani quadam opinione subsistit, nullo negotio animi constantiam retinebimus omnique tristitia vacui erimus. Sapienter Socrates trepidantem Alcibiadem, nec in concionem prodire audentem, sic alloquitur: An non, inquit, futorem illum (adiecto nomine) nihil pendis? Annuente Alcibiade; Quid? inquit; an non etiam illum circum præconem, aut etiam coriarium illum? Fatente Alcibiade, infert Socrates: At non nisi ex huiusmodi concio consistit. Appositè quoque Demonax Philosophus quendam filij mortem inconsolabiliter lugentem adiens, certò promixit se filij ymbra ab inferis reuocaturum, si tres ex omnium hominum numero nominare possit qui nullius luxisset obitum, cuius nullum accidisset infortunium. Cumque is cogitationem per omnes notos circumferens, ne vnum quidem reperisset; Vt quid igitur, inquit,

*Similia.**Seneca epist. 88.**Similia.**Exemplum.**Iosue 10.*

*Ælian. lib. 2.
Apophteg-
mata.*

*Erasm. lib. 8.
Apophteg.*

inquit Demonax, tanquam rem nouam & insolitam passus es, sic te ipsum inaniter discrucias: Sanè siue singularum rerum naturas extra peccatum expendas, siue communem mortalium sortem inspicias; ne ex illis aliquid est, cuius iactura animum lædat, nisi velit ipse; nec quodlibet aduersum, nouum cuiquam aut singulare uideri potest.

In orat. cōsolat. Memorabile est quod scribit Seneca, Lyciorum legum latorem suis præcepisse ciuibus, ut, quoties in luctum incidissent, ueste induti muliebri lugerent. Indicare uoluit, iusmodi affectū muliebrem esse & viro indignum. Atque hæc quidem humana sapientia uidere & tradere potuit. Sed ad nostra nunc ac diuina veniamus. Labet Apostolus *semper gaudere*; sed addit, *in Domino*. Hæc est fortissima radix veræ, solidæ, & perpetuè retinendæ lætitiæ. Cuius cor Dei vel amor vel timor possidet, nihil præter peccatum contristare potest. Appositè D. Basilius; *Anima qua semel se modis omnibus desiderio sui astrinxit conditoris, iamq; inuenit oblectare se tanta illius pulchritudinis contemplatione, prorsus non sinet uehemens illud gaudium, animiq; sui incunctissimam effusionem intercipi aut immutari per multiplicem & succedaneam carnalium affectionum mutationem. Quin ea potius, qua alijs mœrorem afferunt & tristitiam, in cumulum sibi uerret, & accessionem lætitiæ.* Sic Apostolus Paulus affectus fuit, ideoq; in hæc uerba erupit: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi*: id est, ne eius amor & gratia mihi excidat. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Vides generosum pectus ideo omni tristitia superius, quia Christi amore possidetur. Sic alibi: *Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus.* Et rursum: *Nunc gaudeo in passionibus meis.* Neque uerò solus Paulus sic affectus est. De Petro & Ioanne refert Scriptura: *Ibant è conspectu concilij gaudentes quod digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam pati.* Sic Christus Dominus eos docuerat: *Cum persecuti uos fuerint homines, & omne malum dixerint aduersum uos mentientes, propter me gaudete & exultate.* Non ait, tolerate tantum, quod & contristari faciunt; sed ait: *Gaudete, atque adeò exultate*, ingentem animo uoluptatè capite Vnde alius eius Apostolus sic scripsit: *Omne gaudium existimate, fratres, quò in varias tentationes incideritis.* Quomodo & unde tantum gaudium: Quia Dei amor facit ut cætera non amentur, nisi in ordine ad Deum: ideoq; Dei

Philip. 4.
Gaudium in
Domino.
Homil. 4. de
grat. act.

2. Cor. 12.

Rom. 5.
Coloss. 1.

Act. 5.

Math. 5.

Iacob. 1.
Amor & timor
Dei, gaudij
fundamēt.

prouidentia nobis ablata, nullum mœrorem afferunt, sed uoluptatè potius propter coronas quas expectamus. Rursum quia Dei timor facit ut nulla præter illum timeamus. *Qui enim Deum timet, nihil aliud timet*: sicut Moyses Deum timens, nec Pharaonem, nec mare rubrum, nec tam ingentem populi multitudinem quam rexit, tam rebellem, tam durae ceruicis, quicquam timuit. *Qui Deum non timet, omnia timet*, ut de impiis dicitur: *Trepidauerunt timore ubi non erat timor.* Vnde S. Chrysostomus: *Deum sicut oportet timet, & in ipso confidens, uoluptatis radicem lucratus est, & omnem habet lætitiæ fontem. Et sicut in mare decidens immensum scintilla breuis facillè deletur; sic quanta: uerque Deum timenti illiduntur, uelut in vastum lætitiæ pelagus incidentia, extinguuntur atque perduntur.* Sic etiam de lætitiâ spiritali, & de eo qui in Domino gaudet, ibidem scribit: *In Domino gaudens, hac uoluptate ex nullo accidente excidere potest. Alia quippe cuncta, in quibus gaudemus, mutabilia sunt, & transiua facilia. Nec hoc solum, sed etiam apud nos manentia, nascentem ex aliis rebus tristitiam repellere non possunt.* Hæc ille. Verbi gratia: Diuitiis abundas, si ægrotat, propter diuitias ægritudinis solatiū non accipit. In honore constitutus, si opum iacturam patitur, perinde contristatur, ac si nullo in honore esset. Diues, honoratus, sanus, vnica amici morte, vno aliquo infortunio ita perturbatur, ac si omni ex parte miser esset. Illustre exemplum uide in Aman. *Conuocauit ad se amicos suos, & Zaram uxorem suam, & exposuit illis magnitudinem diuitiarum suarum, filiorumq; turbam, quos decem habuit, & quanta eum gloria super omnes principes & seruos suos Rex eleuasset.* Et post hæc ait: *Regina quoque Hæster nullum alium uocauit ad conuiuium cum Rege præter me, apud quam etiam cras cum Rege pransurus sum.* Et cum hæc omnia habeo, nihil me habere puto quam diu uidero Mardochæum Iudaum sedentem ante fores regias. Hæc ille in magna huius mundi felicitate uerè miser. Multis & maximis bonis affluens, vna re aduersa, vno superbiæ stimulo, quia ab vno solo honoratus non fuit, tristitia obruitur. At gaudium in Domino, non solum per se firmum, & solidum, & verum gaudium, & amplum ac uehemens est, uerum etiam contra alias res tristes omnes animum communit, omnemque abam tristitiam depellit. Sapienter ergo & uerissimè Chrysostomus: *Si lætitiâ cupis, non pecunias, nò corporis sanitatem, non gloriam, non potentiam, non delicias, non lautæ mensas,*

Hom. 18. ad pop.
Ant.
Simile.

Mundi gaudia
nulla sunt tri-
stitiæ remedia.

Exemplum.
Hæster 5.

Hom. 19. ad pop.
Ant. Vnde etiam
hom. 1. 4.

non sericarum vestium amictus quaras; noli pretiosos agros domusve splendidas & illustres, aut aliud huiusmodi quicquam sectari; sed Philosophiam qua est secundum Deum tracta, & apprehende virtutem, & nihil eorum qua sunt aut expectantur, te poterit contristare. Quid dico contristare? Additio nempe tibi fient voluptatis, qua alios contristant. Etenim flagella, & mortes, & multa, & accusationes, & male pati, & omnia talia, quando propter Deum nobis inferuntur, & hanc habent radicem, multam nobis adferunt voluptatem. Nos miseris facere poterit nemo, nisi nos ipsos faciamus: sicut scilicet neque beatos, nisi nos efficiamus cum Dei gratia. Hæc ille. Diogenes rogatus quid ex Philosophia lucratus fuisset, Et si nihil aliud, inquit, vel hoc ipsum, quod ad omnem fortunam paratus sum. At verò quanto efficacius, & certius & vberius vera Theologia, Christi que gratia, & vniuersa Scriptura hanc animi fortitudinem nos docet, tanto nobis turpius & ignominiosius magis, si perpetua animi læticia non fruimur. Datus est nobis Spiritus sanctus Paraclætas, ne vquam tristemur, nisi ex peccato. Hoc enim solum Spiritum sanctum expellit, & omni nos consolatione priuat, ideoque tristitiam generat. Cætera mala omnia cum spiritu sancto consistunt, ideoque spirituali læticia animum fidelem priuare nequeunt, nisi velit ipse, sponte que succumbat.

2. *Exedit vobis vt ego vadam, Si enim non abiero, Paraclætus non veniet ad vos.*

Contemptus mundi.

Loquens moralis, de rerum omnium terrenarum affectu exuendo, vt Spiritus sancti habitaculum simus. Etiam ipsa Christi corporalis præsentia obstitit fortitudini spirituali Apostolorum. Non poterant Apostoli Spiritum sanctum accipere, quam diu carnali Christi præsentia & familiaritate utebantur. Nisi me deseritis corporaliter cernere (vt Christi verba exponit sanctus Gregorius) nunquam discetis spiritualiter amare. Si ab intentionis vestra oculis corpus non subtrahatur, ad intellectum vos inuisibilem per consolatorem Spiritum non perducet. Mira res, affectum humanum, etsi honestissimum, qui in Apostolis erga Christum erat, obstitisse, quo minus Spiritus sancti capaces essent. Nempe depelli ab vbere paruulum oportet, vt solidum cibum gustare discat. Ideo Abraham fecit conuiuium magnum in die ablactationis filij sui Isaac, non in die natiuitatis, aut circumcisionis.

Simile.
Genes. 32.
Allegoria.

Moral. in Tob
lib. 8. cap. 17.

Laert. lib. 6.
Apophteg.

Cur ex solo peccato tristitia.

Nascimur carnales, ab lactamur spirituales. Nisi naturæ ductum & amorem abdicemus, Spiritus sancti ductum sequi, cuiusque amore inflammarî non possumus. Apostoli, vt Spiritum sanctum acciperent, se totos euacuare debebant. Luna quo plus luminis habet versus terram, eo minus habet versus caelum. Vt autem à superiori sua parte, & caelo proxima tota illuminetur, tum soli appropinquare, tum terram versus nihil luminis habere debet. Quando autem terram versus tota lucefcit, & plena luna dicitur, tunc à sole, vnde lumen suum accipit, longissimè distat, & à superiori sui parte tota tenebrosa est. Eodem planè modo anima humana à terrenis voluptatibus, & solatijs, & honoribus remotissima esse debet, vt Deo suo plenè fruatur. Quanto magis terrenis afficitur, tanto minus capit celestia, tanto est à sole iustitiæ longinquior. Vox sponsæ est: Decolorauit me sol, id est, Dei Spiritus, intus ardens, fecit me foris sunt, contemnere, & vt Apostolus loquitur, omnia pro seculo & detrimeto habere, vt Christum lucrificiam. Pulchrè diuus Bernardus: Lux interior exterioris impatiens est. Ignis est. Inania folia non admittit. Aut exuri folia vanitatis aut cerbones deserendū, si illa prauauerint, extinguere ignem necesse est. Naturalis corporis calor tanto vehementior est, quanto exterius frigemus magis: & contra tanto debilior, quanto circumfusius aër calidior. Similis quædam antiperistasis est in amore rerum carnalium & spiritualium. Quanto enim ad ea quæ foris sunt, mundi huius & carnis oblectamenta, animus se per amorè plus diffundit, tanto minus intus feruet, eaque, quæ ad interiorem hominem spectant, tanto minus appetit, & parum appetendo incapax fit. Quantum enim fidei homo attrulerit ad fontem, tantum implet, ait Augustinus. Quod si alio liquore animus præoccupatus impletur, infundendæ Dei gratiæ nullus relinquitur locus. Sed & præterea totum hominem totum cor, totum animum Deus inhabitare & possidere vult. Vox metetricis erat: Nec mihi, nec tibi, sed diuidatur. Vera mater diuidi infantem non patitur. Verus Dominus diuidi cor in terrena & celestia non vult. Templum quoque Spiritus sancti ab omni profus non sordè tantum peccati, sed re quacunque carnali expurgari debet. Christus non solum nummularios, sed etiam eos qui vendebant columbas, quæ sacrificijs seruebant, & templo eiecit: quia domus erat orationis tantum. Me-

Simile.

Cant. 1.

Philip. 3.

In declamat. de

Simile.

Tract. 32. in
Ioan.

3. Reg. 3.

Allegoria.

Matth. 21.

Simile.

tator seu oconomus Principis ad urbem veniens, ut Regi venienti domum amplissimam praearet, iubet omnia prorsus e domo exportari, ut Regi, cuius comitatus amplissimus est, locus fiat. Rogat inquilinus, ut vnum saltem ei cubiculum concedatur, vbi cum vxore & liberis quietetur. Negatur. Rogat ut arcae saltem quaedam, rebus pretiosioribus refertas, in aliquo domus angulo includi patiatur. Negat metator, quia tota prorsus domus, quanta quanta est, Regia dignitati & maiestati concedenda est. Eodem modo verbi Dei minister, ab eo ad docendum missus, iubet, vnumquemque fidelem habitaculum in corde suo Spiritui sancto praeprare. Vos, inquit, estis templum Dei. Et Deus dicit: *Inhabitabo in eis, & inambulabo.* Hic vetus homo, carnalis adhuc, & ex parte terrenus, rogat saltem liceat ei amare carnalia, amare vxorem, liberos, &c. Negatur ei, & dicitur: *Qui vxores habent, quasi non habentes.* Rogat ut aliquid in mundo possidere statur. Negatur ei, & dicitur: *Qui vtuntur hoc mundo, tamquam non vtantur: praterit enim figura huius mundi.* Vfus quidem vxoris, liberorum, possessionum, diuitiarum non negatur, sed amor eorum omnium inordinatus, id est, non nisi in ordine ad Deum, & quantum Deus permittit, quantum Dei cultui non repugnat. Non sunt haec etiam licita toto corde amanda. Solus Deus, & sanctus eius Spiritus, hunc sibi amorem vendicat; & quidem totum cordis nostri hospitium meretur. Zelator Deus est. Animam sibi nostram desponsauit. Alio amore illam occupari non vult: de quo in alio loco diximus. Audi Augustinum de duplici amore, Dei, & huius mundi, qui nullo modo in vno pectore cohabitant, differentem. *Hi duo amores quorum alter sanctus est, alter immundus, alter socialis, alter priuatus, alter communi vtilitati consulens propter supernam societatem, alter etiam rem communem in potestatem propriam redigens, propter arrogantem dominationem;* (quod fit in qualibet rei cuiusque possessione cupida, quam ideo quis possidet, quia dominus rei esse vult) *alter subditus, alter amulus Deo, alter tranquillus, alter turbulentus, alter pacificus, alter seditiosus, alter veritatem laudibus errantium praeferens, alter quoque modo laudis auidus, alter amabilis, alter inuidus, alter hoc volens proximo quod sibi, alter subire proximum sibi, alter propter proximi vtilitatem regens proximum,* (ut bonus pastor, princeps, magistratus, herus (alter propter

1. Cor. 3.
2. Cor. 6.

1. Cor. 7.

Ibidem.

Dom. 1. Quae-
drag. text. 10.
De Gen. ad lit.
lib. 11. c. 15.

suam; praecesserunt in Angelis, alter in bonis, alter in malis; & distinxerunt conditas in genere humano ciuitates duas, sub admirabili & ineffabili prouidentia Dei cuncta qua sunt administrantis, & ordinantis alteram iustorum, alteram impiorum. Haec ille. Non se inuicem compariuntur hi duo amores, quia contrarij sunt. Sed & Dei amor tam purus esse desiderat atque perfectus, ut amorem licitum atque subordinatum quam minimum esse velit. Paruulorum est, parua & despicabilia diligere. Paruuli tricas, puppas, equos arundineos, trochos & lapillos amant, viri contem-
Simile.
nunt. Paruuli adhuc in Christo sunt, qui bona huius mundi, diuitias, propinquitatem carnalem. & quodlibet terrenum amant, etiam ordinatè. Sed perfectus ille Christi amator dixit: *Quum essem paruulus, loquebar ut paruulus, sa-*
1. Cor. 13.
piebam ut paruulus, cogitabam ut paruulus. Quando autem sum vir, euacuauit qua erant paruuli. Nec ille solum, sed ad id
1. Cor. 14.
alios hortatur. *Nolite, inquit, effici pueri sensibus: malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti.* Qui sensibus perfectus est, non nisi magna & solida bona amplectitur. Perfecto non estiac carni aut solido cibo contrarium. Mater tamen ab vberibus paruulum depellit, & quidem aliquid interdum amarum vberi apponendo, ut solido carnis cibo, relicto lacte, vescatur. Amor rerum terrenarum ordinatus, non est
Amare Deum
planè contrarius amoris Dei, & rerum diuinarum, tum quia & terrena di-
Deus hoc nostrae infirmitati permittit, tum quia talis a-
ficile.
mor impedit ille quidem vsum charitatis erga Deum, & distrahit nos tantisper à Deo, sed non tollit ipsam charitatem, neque auertit nos à Deo. At tamen haec ipsa terrena Deus à quibusdam penitus aufert, omnemque illorum amorem penitus e corde tollit, ut sic ab lactati solidiora capiant, soli que Deo firmiter & tenaciter adhaereant. Sunt enim qui vtrunque simul amare nequeunt, nec ordinem amoris tenere. Non possunt terrena ordinatè diligere, statim in eorum amore excedunt, nimium tenaciter adherent, facile ab illis capiuntur & corrum-
Math. 19.
puntur. His omnino expedit, omnibus abiectis, soli Deo
Simile.
seruire: *relinquere omnia, & sequi Christum.* Qui sic propè igni asidet, ut crura iam ardeant, aequum est ut vel ab igne recedat, vel ignem minuat. Aliorum maior est fortitudo spiritus, qui vtuntur hoc mundo tamquam non vtantur. Vtuntur seculi bonis, sed non adheret illis. Sanè siue ab istis, siue ab illis toto corde Deo diligendus, ut nullius alterius rei
1. Cor. 7.
amor

amor à Dei amore auellat, aut ei (quod abii) praeferatur. Hic est pretiosa illa margarita, qua inuenta, abiit homo (id est, à seipso exiuit) & redidit omnia qua habuit (omnium amorem deposuit) & emit illam. Omnia enim bona venerunt cum illa. Vox Prophetæ est: *Mihi adhaerere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam: non sperare in incerto diuitiarum, non ponere spem suam in homine, non mundum diligere, aut ea qua mundi sunt.* Ecce enim, nisi Christus corporaliter Apostolos defereret, ad eos spiritualiter non ueniret, Spiritum suum sanctum ad eos non mitteret. Nisi terrenas consolationes abdicemus, spirituales non accipiemus. Quantum illas in nobis minuius, tanto has augemus magis, & contrà. Rursum quia Spiritus sanctus effugiet fictum, & non habitat in corpore subdito peccatis, necessario omne peccatum animo radicitus euellendum, omnis fictio & hypocrisis ableganda, ut Spiritus sancti habitaculum simus. Non consolatur: nisi eos qui consolatione vel indigent, vel digni sūt. Peccatores indigni sunt. Amatores rerum terrenarum sua habent solatia, illa superna consolatione opus non habent. *Non est opus medico, nisi male habentibus.* Da vinum tristicibus. *Date siccam morientibus, & vinum his qui amaro sunt animo. Bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius.* Laborantibus in uinea Domini, sub cruce Christi gementibus, reuientibus consolari ab his quæ foris sunt, datur vinum lætitiæ spiritualis, & Spiritus sanctus consolator adest. Est quidem ille, ut canit Ecclesia, *Consolator optimus, dulcis hospes anime, dulce refrigerium.* Sed nõ omnibus. Est enim *in labore requies, in astu temperies, in fletu solatium.* Qui nec laborant in uinea, nec astuant in tribulatione, nec flent pro peccatis, hanc consolationem non recipiunt. Ille quidem rigat quod est aridum, sanat quod est saucium, flectit quod est rigidum, fouet quod est frigidum: sed cuius animus aliis iam gaudiis repletur, qui sibi sanus & fortis uidetur, qui diffluit voluptate, & feruet cupiditate, hic Spiritum sanctum nec consolatorem, nec adiutorem inuenit. Tollendæ ex animo omnes cupiditatum spinæ, fugendæ voluptatum illecebræ, abneganda omnis impicitas, & secularia desideria, abdicanda occulta dedecoris, abicienda operæ tenebrarum, ut filij lucis simus, ut diuini Spiritus habitaculum efficiamur: *Quæ societas luci ad tenebras?* Aut quomodo possunt tenebræ lucem comprehendere? Omnis sæculi voluptas, est peccata tenebrarum harum, iuxta eius voluntatem qui

prim

princeps huius sæculi est, & rector tenebrarum harum. Qui Spiritum sanctum possidere vult, abrenunciare his omnibus debet, & soli Deo adherere. Angustiatum est cordis nostri stratum: duos amores capere non potest.

De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.

Locvs moralis, de condemnatione impiorum, propter varium diuinæ gratiæ abusum. Dicit Christus hoc loco, forte ut Spiritus sanctus, quum uenerit, quum datus fuerit Ecclesiæ, arguat mundum, id est, impios, siue extra Ecclesiam, siue in Ecclesia, condemnet de iustitia, id est, de eo quod iustitiæ opera non fecerint, iustitiam illis aut oblatam non acceptauerint, aut datam non conseruauerint. Spiritus sanctus autem ideo dicitur arguere, seu condemnare, quia opera Spiritus sancti in aliis credentibus & iustis, arguent & condemnabunt alios impios, qui, simili oblato beneficio gratiæ, ad similem iustitiam non peruenierint. Addit autem Christus, *Quia vado ad Patrem, &c.* uolens dicere, ideo ex operatione & uirtute Spiritus sancti hoc futurum, quia ille amplius in terris non uersabitur, nec sua cælesti doctrina, suisque miraculis, vel non credentium, vel credentium impuram uitam amplius arguet, sicuti hactenus fecerat. Quemadmodum ergo in precedenti membro, dicens, *Arguet mundum de peccato, quia non crediderunt in me,* docuit mirabiles operationes Spiritus sancti huiusmodi futuras, ut omnium infidelium incredulitatem conuincerent, non Iudæorum tantum, sed & Gentium (ut, uerbi gratia, Diocletianus, maximus credentium persequutor, Apollinis testimonio conuictus erat: qui ab eo rogatus, cur oracula non nisi mendacia proferret, respondit, se propter Christianos uera pronuntiare amplius non posse, ut apud Eusebium ab ipso Diocletiano se accepisse Constantinus Magnus profiteretur: & Iulianus apostata conuictus etiam fuit, quum ab Apolline Delphico responsum acciperet, se propter Babylæ martyris corpus præsens oracula dare non posse, quod idcirco à Christianis asportari, coactus hac necessitate, iubebar) quæ res ad doctrinam fidei pertinet: sic in hoc secundo membro docet Spiritus sancti operationes tales fore, ut hominum impietatem, quoad mores, conuincat. Hoc est enim argue-

Gratiæ Dei abusus.

Euseb. in uita
Cæst. li. 2. c. 49.
& 50. Simon
Metap. in uita
S. Georgij. 50.
erat. lib. 3. v. 16.
Theod. li. 3. c. 9.

Math. 13.

Psal. 72.
1. Tim. 6.
1. Pet. 17.
1. Ioan. 10.Sap. 7.
Spiritus S. cõ.
solatio quibus
dicitur.Math. 9.
Prou. 31.Canticum
Ecclesiæ.Tit. 7.
1. Cor. 4.
Rom. 13.
2. Cor. 6.
Ioan. 3.

re de iustitia, neglecta scilicet. *Ipsa fidelium comparatio* (ait S. Augustinus, hunc locum exponens) *est infidelium vituperatio. Mundus arguitur de iustitia aliena, sicut arguuntur de lumine tenebrae, iuxta illud Apostoli: Omnia quae arguuntur, à lumine manifestantur.* Sic de Iudæis dicitur in Euangelio: *Surgens viri Niniuite in iudicio, & generationem hanc condemnabunt.* Aliorum quippe iustitia, nostram iniustitiam aliorum virtus, nostram ignaviam arguit. Sic Augustinus, audita sancti Antonij vita, & Victorini Rhetoris exemplo commotus ad conversionem, socio Alipio dixit: *An quia praecesserunt, pudent sequi? & non pudet, nec saltem tandem aliquando sequi?* Operatio Spiritus sancti in Antonio & Victorino, arguebat de iustitia Augustinum & Alipium. De hoc argumento vide plura in alia Dominica, ubi, vita exemplaris quantum ad iustitiam exciter, explicatur est. In extremo enim iudicio etiam hoc obicietur, quod exemplis aliorum nihil ad pietatem excitari fuerimus, iuxta hæc Augustini verba, *Tot iudicibus inops astabo, quot me praecesserunt in opere bono. Tot argumentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene vivendi exempla. Tot conuincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus, sed, imitandos dederunt iustis actionibus.* Hæc ille. Tot scilicet modis arguit impios Spiritus sanctus de iustitia ab ipsis neglecta, & ab aliis accuratè præstita.

Sed adhuc alio modo, idque ad maiorem cuiusque condemnationem, arguet vnumquemque Spiritus sanctus de iustitia, post gratias speciales vnicuique concessas, abiecta nihilominus, vel neglecta. De quo genere sic Propheta: *Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Vide quam malum & amarum sit, dereliquisse te Dominum Deum tuum. A seculo confregisti iugum meum, & dixisti, Non seruiam.* Hæc est vox Dei ad obstinatos peccatores, qui multis acceptis gratiæ beneficiis, nihilo tamen meliores fiunt. Quæ si in veteri populo iusta querela fuit, multo nunc iustior erit, vt his verbis Apostolus docet: *Propterea abundantius oportet nos (filios noui testamenti) obseruare ea quæ audiuimus, ne forè pereffluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo (vt veteri populo) factus est firmus, & si omnis prauaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? nempe post magisterium Filij Dei, post effusum in nos Spiritum sanctum abundè, post tam efficaciam salutis sacramenta? Moyse olim cælum & terram con-*

tra Hebræorum ingratitude pro tantis acceptis beneficiis in testes inuocabat: & tamen illa beneficia nihil nisi Legem terrentem ac comminantem, bonaque carnalia terra Chanaan continebant. Quæ nostra sint beneficia gratiæ; nemo ignorat. Paulus hominis in Spiritu sancto renati, posteaque in peccata prolapsi, ingratitude & impietatem nullis verbis satis explicare potuisse videtur. Ait enim hoc esse, *iterum sibi Filium Dei crucifigere, & ostentum habere, & sanguinem testamenti pollutum ducere, ac denique Filium Dei conculcare.* Quid acerbius dici potuit de iniuria contra Christum facta? Sed vide quid etiam de Spiritu sancto dicat. Ait hoc esse, *Spiritus gratia contumeliam facere.* Et rursum: *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis.* Et adhuc iterum: *Spiritum nolite extinguere.* Ne quis nunc miretur, si arguat Spiritus sanctus mundum de iustitia neglecta: in qua videlicet illi sit contumelia, ille contristatur, ille in nobis extinguitur; Christus autem Dei Filius, à quo & à Patre procedit, iterum crucifigitur, ostentui habetur, & conculcatur. Hæc verba vehementer abasum acceptæ gratiæ exaggerant, & quantum de neglecta iustitia Spiritus sanctus mundum arguat, manifestè ostendunt. Enimvero agricola quo verius terram impinguat, & laboriosius colit, eo vberior & certior ex ea fructum expectat. Miles quo plenius armatur, eo fortius vt dimicet, eo maiorem in pugna operam vt præstet, Dux requirit. Discipulus quo plura à magistro documenta accepit, quo accuratius instruitur, eo plus vt proficiat, eo doctior vt euadat, meritò magister postulat. At terra cordis nostri venientem super se diuina gratia imbrem vberimè bibit; armaturam spiritali à Spiritu sancto variam & omnigenam accipimus, vt Paulus ad Ephesios describit: denique Spiritus sanctus docet nos omnia, inducit nos in omnem veritatem, suggerit nobis omnia quacunque Christus suis discipulis dixerit. Quomodo ergo non æerrimè nos arguet & condemnabit, si ita exculci, armati, edocti, nullum bonorum operum fructum, sed spinas potius & tribulos peccatorum germinemus, contra salutis hostes, mundum carnem, diabolum, nihil pugnemus, sed ad quamlibet tentationem succumbamus, in schola denique pietatis nihil profecerimus: Hinc videlicet has in Scriptura voces legimus: *Adhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ite, negotiamini donec veniam.*

Redde

Luc. 16. & 19. *Redde rationem villicationis tuæ. Cui multum datum est, multum quaerere ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo.* Ista manifestè docent, non solum peccatorum, verum etiam gratiarum, donorum, beneficiorum à Deo acceptorum reddendam unicuique esse rationem. Vnde sanctus Gregorius: *Cum auferantur dona, rationes etiam crescant donorum.* Sanè hominem in peccatis conceptum saepe peccare, minus est mirum: sed eundem remedia, quibus ab illis liberari possit, parui facere & contemnere, maximè mirandum est. Corpore saepe ægrotamus absque culpa nostra: sed medicamenta contra morbum data si respuimus, & respuentes deficiamus, nostri ipsorum homicidæ sumus. Hoc est de quo Spiritus sanctus mundum arguet, quòd nec remedia salutis vberrimè data acceptauerint, nec de gratiæ talentis datis aliquod superlucrati fuerint. Hæc sanè cura pios animos vel maximè remordet, non solum ne peccent, sed præterea ne Dei donis non satis fructuosè vtantur. Sanctus Franciscus his verbis seipsum admonere solebat: *Latro nisi tantam gratiam contulisset Altissimus, quantum tibi contulit; multo te gratior foret, Franciscus, & sanctior.* Tantus tamen erat, & tam diligens diuinæ gratiæ exultor, vt, teste sancto Bonauentura, *nullam visitationem sancti Spiritus cum negligentia præteriret; sed etiam in itinere positum, quum aliquos sentiret diuini Spiritus afflatus, sociis præcedentibus gradum figebat, vt illis attentius fruereetur.* Scipsum vnusquisque discutiatur, quot bonas Dei inspirationes, bona vota, bona desideria, vel negligenter prætermiserit, vel paruo cum fructu retinuerit, vel etiam fortasse proteruè & impiè reiecerit. Hanc sui discussionem fecit sanctus Augustinus, in Confessionum suarum libris. Ne Spiritus sanctus de hac iustitia vnumquemque arguat, diligenter sancti Patres non solum ad fugam peccati, sed etiam ad assiduum profectum hortantur, ab Apostolo edocti, qui tantum quam profecisset, dicit tamen: *Ea qua verò sunt obliuiscens, ad ea qua ante sunt me extendens, ad destinatum persequor.* Quæ verba tractans Augustinus, ait: *Semper tibi displiceat quod es si vis peruenire ad id quod nondum es. Nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti. Si autem dixeris. Sufficit, etiam peristi. Semper adde; semper ambula, semper profice, noli in via remanere.* Remanet qui non proficit. Hæc ille. Sic & sanctus Leo: *Ibi inueniunt homines deficiendi periculum, ubi proficiendi deposuerint appetitum.* De hoc proficiendi studio, atque item de abusu gratiæ

Exemplum.

S. Bonauent. in vita eius cap. 6.

Cap. 19.

Philip. 3.

Ser. 15. de verb. Apost.

Ser. 1. de Quad. Dom. inf. Oct.

gratiæ Dei, iam in aliis Euangeliis diximus, quæ huc referri possunt. Modus autem quo Spiritus sanctus de neglecta iustitia mundum arguet, maximè fit per prædicationem & doctrinam verbi, quam illi afferunt, qui à Spiritu sancto prædicandi potestatem acceperunt. Vnde Petrus: *Per eos qui euangelizauerunt vobis, Spiritu sancto misso de cælo.* Euangelium enim nemini parci: *in quo reuelatur ira Dei de cælo, super omnem impietatem & iniustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent, id est, norunt benefacere, & non faciunt.*

Natiuit. Domini. 1. post. 3.

Domini. 5. post. Epiphau. text. 3. & 4.

1. Petr. 1. Roman. 1.

4. De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.

Locvs moralis duplex, vnus de futuro omnium mortalium iudicio, quod Spiritus sanctus satis mundo manifestauit per iudicium de diabolo factum, partim quum de cælo Lucifer in barathrum detrusus est (*Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed visidentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari, nouit Dominus iniquos in diem iudicij reservare cruciandos*) partim quum potestatem eius omnem, hominem amplius per idola decipiendi sustulit. Statim enim Euangelij luce propagata, cessauerunt oracula, vt innumeris testimoniis ostendi potest, veteresque Scriptores contra ethnicos ostenderunt, a Terrullianus in Apologetico, b Theodoretus de curatione Græcarum affectionum, c Paulus Orosius in sua historia, ipsèque Plutarchus, homo ethnicus, in prima Euangelij herba, idolorum suorum silentia miratus, de deficientibus oraculis libellum scripsit, de quo etiam vide d Marsilium Ficinū, & maximè veteres prophetias e Elia, f Ezechielis, & g Zachariæ. De hoc loco in prima Dominica Aduentus, tum in hoc, tum in altero Promptuario descriuimus. Alter hic locus moralis est, de potestate diaboli super animas credentium, virtute Spiritus sancti, quem acceperunt credentes, penitus sublata, & circa res externas vehementer imminuta. Quem locum iam semel atque iterum in aliis Euangeliis tractauimus. Hic tria verba addemus. Spiritus sanctus arguet mundum de iudicio, id est, iudicium diaboli iam factum esse manifestabit, per nouas gratiæ vires subministratas, per dona fidei, charitatis, stas imminuta. Ipsæ, allarumque virtutum, quibus armati credentes, omnia

De iudicio. De potestate diaboli. 1. Petr. 3.

a Cap. 15. b Lib. 10. c Lib. 6. cap. 15.

d De relig. Christ. cap. 28. e Cap. 2. f Cap. 30. g Cap. 13.

Domini. 3. post. Epiphau. text. 5.

Domin. 1. Quæ. Arge. text. 3.

Domini. 3. Quæ. Arge. text. 1.

Diaboli potest. 1.

Pars Hyemalis.

R

nequissimi

De Trinit. lib.
4. cap. 13.

nequissimi tela ignea repeilent atque extinguunt, vt ex verbis Apostoli ad Ephelios 6. cap. iam alio in loco explicatum est: De hoc diaboli iudicio sic sanctus Augustinus; *Christus diabolum à spir.ribus in se credentium foras misit, vt non regnaret intrinsecus, sed forinsecus pugnaret, nec tamen expugnaret. Vnde enim accepit exterius potestatem Domini: à carnis occidenda, inde interior eius potestas, qua nos tenebat occisa est.* Nunc igitur contritio per Christum capite serpentis, seipens infidiatur calcaneo hominis. Non cominus pugnat, non ad apertam impietatem inuitat, sed callidè & retrò aggreditur; vt per vana huius mundi oblectamenta hominem supplantet, id est, per diuitias, per voluptates, per honores. Contra quæ omnia paratissimum habent fideles & multiplex munimentum, scutum fidei, galeam spei, gadium verbi Dei, & maximè orationis lanceam. Vnde sanctus Cyrillus: *Quum impuri demones, virtute Spiritus sancti, per orationem credentium fugantur, quomodo non dicemus Satanam iam condemnatum esse? Nempe in hoc illud Psalmi completum est: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Nec aspidis morsus te molestabit, vt difficilem reddat virtutem; nec draconis sibilus tibi infidiabitur, vt voluptati cedas; nec leonis rugitus te terrebit, vt pusillanimitas fias; nec basilisci venenatus oculus te decipiet, vt blandimentis extollaris, quia sequitur, *Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Cum ipso sum in tribulatione, eripiã eum, & glorificabo eum.* Hoc totum facit in credentibus Spiritus sanctus. Quia accepimus Spiritum adoptionis filiorum Dei, clamamus, *Abba Pater.* quæ vox sperantium est. Quia Spiritus sanctus docuit nos omnia, per eum quocumque Deum cognouimus. Quia ille Paracletus manet nobiscum in omni tribulatione, ille nos eripit, ille glorificat. De hac victoria diaboli sic Apostolus Paulus: *Expoliatus Christus principatus & potestates, traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso.* Traducere, est alterius defectus in publicum manifestos facere, eiusque ignauiam omnibus patefacere. Triumphare, est deuictos & subiugatos in triumpho deducere, vt victorius quidem fortitudo, victorum vero ignauia propalaretur; sicut Romani in suis triumphis solebant Reges & Principes bello captos, manibus post terga reuinctis, ante currum ducere. Significat Apostolus per Christi admirabilem gratiã, quæ dona sunt Spiritus sancti, triumphum

In Ioan. dist. 11.
cap. 40.

Psalm. 90.

Roman. 8.

Coloss. 2.

IN DOMIN. V. POST PASCHA. 617
triumphatum de diabolo esse, vt ampliùs in eos potestatem non habeat, qui ad Christi regnum atque Rempublicam pertinent; sicuti deuicti hostes non ab ipso tantum Imperatore & Duce, sed à tota Republica victi censebantur, & subiugati. Si nunc diabolus credentes vincit nostra ignauia vincit, vt in præcedentibus ostensum est.

Domin. 5. post
Epiphani. text. 1.
4. & 5.EVANGELIUM DOMINICÆ
V. POST PASCHA.

MEN, amen dico vobis: Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Vsq̄ modo nō petistis quicquam in nomine meo. Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. Hæc in prouerbis locutus sum vobis, Venit hora cū iam non in prouerbis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. Illa die in nomine meo petetis. Et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia à Deo exiui. Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, & prouerbiū nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia, & non est opus tibi, vt quis te interroget. In hoc credimus, quia à Deo existis.

Ioan. 16.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. De Orationis admirabili virtute & vario effectu, deque conditionibus bonæ orationis requisitis.
2. Vsq̄ modo non petistis quicquam in nomine meo. De virtute & efficacia nominis Iesu Christi, ad orationis effectus consequendos.
3. Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis. De amore Dei erga nos, propter nostrum erga Christum amorem.

1. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

LOCVS moralis de orationis admirabili virtute & efficacia. Christus Redemptor, non solum in hoc Euangelio, sed in hoc vno sermone post cenam vltimam cum

Orationis
virtus.
Ioan. 14. 25.
& 16.

R R 2 Apostolis

Math. 7.
Typpos,
4. Reg. 2.

Apostolis habito, iam quartò hanc promissionem facit, & nunc quidem cum magna asseueratione, dicens; *Amen, amen. Si quid petieritis, &c.* Sed & in aliis Euangeliis auca non semel inculcauerat: *Petite, & accipietis, quærite, & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis, Quemadmodum Helias, à discipulo suo Heliseo discessurus, dixit ei; Postula à me quod vis ut faciam tibi, antequam tollar à te; viciens aliquod ei charitatis suæ monumentum relinquere: sic redemptor noster, ex hoc mundo discessurus ad Patrem, hoc Ecclesiæ suæ nobilissimum donum & quasi medicamentum generale aduersus omnis generis mala, reliquit: vt, nomine eius iuuocato, omnia à Deo impetraremus. Ampla promissio, maximam beneficium, ingens thesaurus. Sed vt eius fructum capiamus, bene debet intelligi, & postea studiose exerceri. Vt hæc Christi amplissima promissio infallibili-*

ter adimpleatur, multa ex parte nostra requiruntur. Primum, vt petentes aliquid Deum non nisi in nomine Saluatoris petamus. Ait enim: *Si quid petieritis in nomine meo.* Petere autem in nomine Saluatoris, est ea tanquam petere, quæ ad salutem nostram faciunt, aut ad Dei gloriam. *Quicquid petimus (ait Augustinus) aduersus utilitatem salutis non petimus in nomine Saluatoris.* Rursum: *Non petimus in nomine magistri, quicquid petimus præter regulam ipsius magisterij,* ait idem Augustinus, id est, præter eam formam, qua nos docuit orare, quam Orationem vocamus Dominicam. Ad hanc enim formam omnia quæcumque rectè peti possunt, referuntur. Petenda igitur quæ bona sunt, quæ salutaria, quæ ad Dei gloriam conducibilia. *Petit* (ait D. Iacobus) *& non accipitis, ad quod malè petatis, vt in concupiscentias vestras in sumatis.* In Euangelio signanter Christus dixit: *Pater vester qui in caelis est, dabit bona petentibus se.* Sed & hoc loquum dicit Christus, *Si quid petieritis;* illud solum intelligit, quod ad vitam æternam pertinet, in cuius comparatione alia omnia nihil sunt, vt Augustinus in hunc locum dicit. Et alio loco multis verbis docet, nihil temporale à Deo petendum, nisi in ordine ad vitam æternam. Quod & his verbis docet D. Basilius; *Munificentissimus & augustissimus est Rex noster, & indignè fert, quando cum quis exiguum aliquid à se petit: multa magis, si ea petimus quæ minimè conueniunt.* Perillus ex Alexandri Magni amicorum numero, quum filia suæ dotem petiisset, 50. talenta accipere iussit. Dicente illo, decem satis esse, *Tibi* (inquit Alexander)

accipere,

accipere, sed mihi nequaquam satis est dare. Non nisi bona à Deo petenda potuerunt & ethnici videre. Socrates dicere solebat: *A diis immortalibus nihil ultra petendum, quàm vt bona tribuerent; quia ij demum scirent, quid unicuique bonum esset.* Celebratur & illud Menedemi Philosophi dictum: *Laudabilis est optare quod deceat, quàm assequi quod optes.* Cui simile est quod Augustinus scripsit: *Non tam miserum est non adipisci quod velis, quàm adipisci velle quod non oporteat.* Videndum ergo in primis, vt orationis obiectum sit bonum, finis laudabilis, intentio pura. Quod & his verbis eleganter Seneca docuit: *Sic viue cum hominibus, quasi Deus videat, sic loquere cum Deo, quasi homines audiant.* Ne videlicet quid inhonestum petas. Si insanus ac mentis inops, ab amico suo ensẽ postularer; profectò, si verus amicus est, eum omnibus modis negabit. Multa à Deo petimus; nobis futura noxia, si concedantur. Vnde Augustinus: *Multa Deus concedit iratus, quæ negat propitius.* Rachel vxor Iacob dilecta, ita ardentem filios habere desiderabat; vt viro suo diceret: *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Deus ei duos concessit, sed in partu secundi, animam efflauit. Rebecca vxor Isaac, & per se, & per virum suum magna cum importunitate prolem à Deo flagitabat. Sed quum ad partum ventum esset, duobus in ventre pugnantibus, tanto mærore confecta fuit, vt diceret: *Sic sic mihi futurum erat, quid necesse erat concipere?* Nihil ergo prorsus temporale à Deo petendum, nisi sub beneplacito diuinæ voluntatis. *Cum verò, quæ Deus laudat (ait Augustinus) quæ Deus præcepit, quæ Deus in futuro seculo promittit, ab eo petitis, securi petite.* Atque hæc vna Orationis necessaria conditio est ne forte dum placare Deum volumus, magis irremus, ea petendo, quæ cupiditatis nostræ argumenta, aut vanitatis indicia, aut denique malevolentia testimonia sint.

Alteræ Orationis necessaria in primis conditio est, vt Deo acceptus & amicus sit, qui orat. Loquitur hic Christus Apostolis suis. *Si quid, inquit, petieritis.* Non dicit, si quis petierit. Creditibus in Christum, & amantibus eum, hæc promissio datur. Sic alibi apertius ipse nos docuit: *Si manseritis in me (per fidem) & verba mea in vobis manserint (per executionem) quodcumque vuleritis, petetis, & sicut vobis.* In statu peccati mortalis nullas exaudiri orationes, manifestè Scriptura docet: *Cum multiplicaueritis orationes vestras, non exaudiam vos. Manus enim vestre sanguine (id est,*

peccatis,

Epist. 121.

Iacobi 4.

Math. 7.

Tract. 102. in
Ioan.
Epist. 121.

Constitut. monast. cap. 2.
Apophtegmata.
Plutarch. in
Græc. Apoph.

Valer. Max. lib. 7. cap. 2.

Voluerran.

Anthropol.

Epist. 121.

Apophteg-

ma.

Epist. 10.

Simile.

Sermo. 53. de

verb. Domini.

Exempla.

Genes. 30.

Genes. 25.

Vbi supra.

2. Conditio in
statu gratiæ.

10. cap. 15.

Esaia 1.

Provi. 28.
Typus.
Leuit. 27.
D. Thom. con.
Gen. l. 3, c. 26.

In com. in c. r.
Eficat
Simile.

Hom. 52, in
Matth.

Simile.

Simile.

Typus.
Leuit. 27.

Thom. 4.

peccatis) plena sunt. *Qui declinat aurem suam ne audiat Legem, oratio eius erit execrabilis.* In huius rei typum, in veteri Lege nemo immundus potuit ad tabernaculum accedere, aut vllum sacrificium offerre, cuiuscunque demum generis immunditia esset, nisi prius sanctificatus. Enimvero quum Deus oratione amicitie priorum vota exaudiat, qui mortaliter peccando amicitiam cum Deo dissoluit, nec dignus, nec idoneus est qui audiatur. Hoc enim perinde est (ait sanctus Basilius) ac si quis, postquam filium alicuius vnice dilectum occidisset, ille manus adhuc filij sanguine cruentas ad patrem porrigeret, veniam ab eo postulans. An non enim æquum erat, vt saltem manus cruentas prius abstergat? Quolibet peccato mortali Filium Dei iterum crucifigis. Ablue cruentas manus, antequam Deo Patri eas orando porrigas. Chryostomus verò sic argumentatur: *Iubet Apostolus, vt coringes non se fraudent inuisce, nisi forte ex consensu, vt orationi vacent. Tu verò ab immaculato honorabilis connubij lecto consurgens, times ad orandum Deum accedere, à diabolico lecto veniens, audes Deum invocare?* Contentio, superbia, odium, libido, quoduis peccatum lethale, diabolici lectus sunt, quo mediante in corde tuo residet. Deinde, quàm indignum hoc est! Si stercore aut luto manus fœdatas haberes, velles ita sordidus orare? Minimè, inquis. Ergo manus abluis, & cor non purgas? Si quis tibi supplicans, manibus lutulentis pedes tuos teneret, non modò non exaudires, verum etiam calcibus illum à te expelleres. Sic repellit Deus impios orantes. Præterea prodesse talis oratio nunquam potest. Sicut nullum in vulnere valet medicamentum, si sit intus ferrum; ita nihil proficit illius oratio, in cuius pectore lethalis manet peccati affectus. Sic enim peccatoris oratio exauditur, vt Publicani in Evangelio, etsi nondum reconciliati & amici, tamen deposito omni peccati affectu. Deinde peccatores exaudiuntur à Deo ex sola eius liberalitate & gratia, non ex pacto promissionis huius Evangelicæ. Sola iustorum oratio hac promissione gaudet, & apud Deum ex merito & iusticia impetrat. Animal immundum in veteri Lege quod prohibetur offerri, vendi tamen poruit, & pretium eius offerri. Sic penitentis oratio non meretur quidem, sicut nec ceteri penitentis actus, nondum iustificati; pretiū tamen horum actuum, quod est legitima dispositio, acceptat Deus. Certè qui cum affectu peccati orat, *opponit sibi nubem, ne transeat oratio,*

oratio, vt Scriptura loquitur. Sicut enim nubes solis radios impediunt, ne ad nos vsque penetrent, etiam si fenestras aperiantur; sic peccatū diuinæ gratiæ obstaculum est, etiam si per orationem cordis fenestra aperitur. Tota oratio Dominica ostendit impium à Deo non exaudiri. Quo ore, qua fronte dicit impius, *Pater noster, qui es in calis*; quum præcepta Dei transgrediendo, eius filius amplius non sit? Si enim nec discipulus Christi est, nisi qui fecerit ea quæ præcepit Christus, multo minùs filius aut frater erit. Quo ore, qua fronte dicit impius, *Sanctificetur nomen tuum*; qui nomen Dei ipse blasphematur? *Propter vos (impios) blasphematur nomen meū inter Gentes.* Quo ore, qua fronte dicit, *Adueniat regnum tuum*; in quo Christus per gratiam non regnat, qui non diligit aduèrum Domini, in quo peccatū regnat, contra illud Apostoli: *Non regnet peccatum in mortali corpore vestro.* Quo ore, qua fronte dicit, *Fiat voluntas tua*, qui in omnibus tacit voluntatē suam, ambulans post concupiscentias suas, & non faciens voluntatem Domini Dei sui? Quo ore, qua fronte dicit, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*; qui pauperi esurienti panem, quum potest, nō frāgit suum? Quo ore, qua fronte dicit, *Dimitte nobis debita nostra*, qui non facit quod sequitur, *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* & in ipsa oratione sua inuenitur mendax, & pactum à Deo cum peccatore institutum ipse primus violat? Quo ore, qua fronte dicit, *Et ne nos inducas in tentationem*; quādo ipse diuitias appetit, *(qui autem volunt diuites fieri, incurrunt in tentationem & laqueos diaboli)* ipse tota die concupiscit, & tentationes sibi innumeras accersit, vinum ingurgitando, in quo est luxuria; lites prosequendo, in quibus est contentio; honores ambiendo, in quibus est superbia; simulratos exercendo, in quibus est maleuolentia; diuitias cōgregando, in quibus est auaritia? Quo ore, qua fronte dicit, *Libera nos à malo*; quum ipse non abiteat à malo, sed quotidie pèrperet malum culpæ, & mereatur malum pœnæ? Tota ergo oratio Dominica ab impio prolata, sibi met contradicit; ideoque nihil apud Deum impetrat, sed cum magis irritat Iustus in Scriptura dicit: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Incensum in thuribulo positum, nisi ei ignis admoueat, odorem non effundit: Oratio ex ore prolata, nisi ignis charitatis in corde eam accendat, nō habet apud Deum odorem suauitatis. Sed & pinus quæ thus profert, arbor est rectissima. Animus qui orat, debet

Psal. 144.

3.

Ierem. 2.

Esaia 1.

Apotheg.

3. Conditio,

Attentio.

Matth. 7.

Simile.

Chr. Syst. hom. 9.
de incomprehen-
sib. Dei nat.Distractiones
naturales.S. Thom. 2. 2. q.
83. art. 13.

Exodi 17.

Typus.

Simile.

esse ab omni peccati obliquitate liberrimus. *Deum enim uoluntatem inuentum se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* Lapis quidam, dialcorides dictus, quam plurimas legitur in se habere virtutes: qui tamen in ore hominis mortui inclusus, eas omnes amittit. sic oratio gemma multarum virtutum pretiosissima est: sed si in ore peccatoris Deo mortui reponatur, eas omnes perdit. Hanc absurditatem oratis impij in sua impietate persistentis, Propheta his verbis exponit: *Verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore tribulationis sua dicent: Surge, & libera nos.* Sed Deus illis respondet: *Vbi sunt dii tui, quos fecisti tibi? Cupiditates cuiusque, quas sequitur, dii eius sunt, quibus solis seruit. Surgant, & liberent te in tempore afflictionis tua.* Hæc impio Deus; At sese emendantibus dicit: *Lauamini mundi estote, auferte malum cogitationum uestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè, & quæ sequuntur: Et venite, & arguit me, dicit Dominus. Bias Prienæus, nauigans cum sceleratis, quum exorta tempestate illi deos suos inuocarent: Tacete, inquit, ne dii vos nebulones hic nauigare sentiant.* Indicauit homo ethnicus, impiorum prece magis irritari Deum, quam placari.

Tertia bonæ & efficacis orationis conditio est, ut cum affectu & attentione fiat. Petere enim est affectus & cordis proprium. Quare Christus in alio Euangelio, *petere, quærere, pulsare*, pro eodem posuit. Quemadmodum arbores, quæ radices altius miserint, quemcunque ventorum impetum excipiunt, nec facile aut frangi, aut euelli possunt; sic orationes, quas animus de suo imo reddiderit, fortiter & validè affixæ efferunt sese in excelsum, nullaque distractione conuelluntur. Distractiones inter orandum partim ex naturæ fragilitate naturales sunt, partim ex ignauia nostra proficiuntur, partim à Satana inducuntur. Mens quippe humana diu stare in alto non potest, sed infirmitatis suæ pòdere citò in ima deprimitur. Quum oraret Moyses contra Amalecitas, quam diu leuabat manus, vincebat Israël; sin cas paululum remisisset, superabat Amalec. *Manus autem Moysi erant graues: quare Aaron & Hur sustentabant eas ab utraque parte.* Cor hominis, in oratione maximè graue est. Quum sursum leuatur, vincit diabolus; quum ad terrena deprimitur, vincitur à diabolo. Sed à Christo sustentatur infirmitas nostra. Aues quum liberæ in arbore cõsistunt, quietæ sæpe sunt & tranquillæ: at in caueis incluse nunquã quiescunt, sed semper euolare

euolare contendunt. Idem humano cordi cõtingit, Quum liberum est, nullique certo negotio addictum, non paritur distractiones, nec perturbant aut distrahunt phantasmata: at quum certi alicuius negotij, & maximè orationis quasi cauea includitur, limitibusque & cancellis cõstringitur, quasi nitens in vetitum, cogitationum statim multitudine & varietate agitur, quiduis potiùs aliud animo voluens, quam quod propositum erat, & ad quod se meditandum collegerat. De hac naturalis infirmitatis distractione sic scripsit Augustinus: *Desperandum ne est de genere humano, & dicendum ad damnationem pertinere omnem hominem, cui surreperit aliqua cogitatio oranti, & interruptit orationem ipsius? Si hoc dixerimus, quæ spes remaneat non video.* Porrò, quia est aliqua spes, dicamus: *Latifica animam serui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuavi. Quomodo eam leuauit? quomodo potuit? quomodo tu vires dedisti? quia tu suauis ac mitis es Domine. Miris es, tolerans me, quia quotiescunque ante te steti, tanta vana & superflua cogitavi, & vix unquam fixam & stabilem tibi orationem feci. Hæc tu toleras, quia tu mitis es, & suauis, & multum misericors.* Hæc ille de distractionibus ex naturæ fragilitate ortu capientibus. Cæterum videndū iterum atque iterum, ne ad naturalem hanc quam Deus tolerat, accedat affectata, & ex nostra supina negligentia originè capiens distractio, quam Deus non tolerat, sed punit. De qua sic diuus Basilius: *Si conscientia tua te condemnat, tanquã qui negligentius rem tractes: & si in oratione aliud agens animo minus attento sis, cum possis omnem abs te repellere distractionem, vide ne præsentior ausis consistere coram Deo, ne fiat oratio tua tibi in peccatum. Si verò propterea quòd à peccato debilior factus, hoc à reipso impetrare non potes, quin interdum, dum oras, animo ac mente distraharis, enitere contra quantum potes, & ipse tibimet ipsi vim affer: & coram Deo stare perseuera, mentemque tuam in illum defixam tene, ipsamque ad seipsum aduoca. Si ita feceris, ignoscet tibi Deus, quoniam non ex contemptione, sed ex infirmitate, eo modo quo par erat, coram Deo stare non uales.* Hæc ille. Retinenda igitur, quantum fieri potest, in oratione attentio continua, si non in verbis singulis, saltem in sensu verborum, & si non in sensu toto, saltem in fine & intentione, à qua nunquam mens diuagari sic debet, quin eam virtute, ut minimum, etiam non actu, perpetuò teneat. Omnis autem orationis finis & intentio, vel Deus ipse est, vel res Deo

Enarr. in
Psal. 35.Distractiones
affectatae.Constitut. mona-
stic. cap. 7.

Distractioni.
author diabo-
lus.
Simile.

grata, pro qua Deum oramus. Quam sanè intentionem, idiotæ, orationis verba non intelligentes, habere possunt. At maximus in oratione distractionum author & instigator ipse diabolus est. Percontanti cuidam à fratre Ægidio, cur infestæ magis sint tentationes diaboli oranti, quàm aliàs, respondit: Si quis licet alicui intendat coram iudice, modis omnibus is, in quem lis infertur, in eam curam incumbit, ne contra ipsum sententia feratur: idè. que aduersarium cum iudice loquentem, suamque causam ei commendantem, quantum poterit, interpellabit. Ita dæmones faciunt. Si loqueris cum hominibus, sermonem tuum non interrompent. Si autem ad precandum te conferas, animæ tuæ salutem curaturus, multa illorum experiris tela ignita in te conici. Sermonem tuum cum Deo, qui & illorum, & tuus iudex est, miris artibus, variis suggestionibus abrumperere saragent. Quòd si propter illorum importunitatem ab oratione desistis, similis eris fugienti è pralio. Iam verò contra has omnes distractionum causas & pericula vnum præstantissimum remedium est, quod tradit B. Basilius; *Certissimè credat quisque Deum se ante oculos habere. Si enim principem aliquem virum qui alloquitur, incivile putabit oculos ab illo deflectere, indignum iudicabit oscitanter & dormit abundè cum illo loqui, scelus nefarium esse non dubitabit, si interim de eo prodendo cum alio tractet, quanto magis ab his in oratione cavebimus, & omnè somnolentiam excutiemus, omnem irreuerentiã deuitabimus, omnes turpes & alienas cogitationes longissimè arcebimus. si certò persuademur, Deum nos presentem alloqui, quum oramus!* Negligentiam nostram inter orandum bonus ille Rex Izechias condemnat, qui, Deum in templo oraturus, primùm opertus est ipse sacco & cilicio: deinde alios sacco opertos ad Elaiam Prophetam mittit, eius quoque preces flagitans: mox ipse in templum ascendit, attentissimè orans. Quid quòd sacerdotes Baal nostram ignauiam cõdemnare possunt; qui quum inuocassent suum Baal de mane vsq; ad meridiem, clamantes voce magna, tandem etiam incidebant se cultris & lanceolis, donec sanguine perfunderentur. Certè sacerdotes Romani, vt attentionem maximam seruarent, velato capite semper sacrificabant & auguria faciebant, clamante interim præcone, *Hoc age.* Memorabile est quòd Alexandro Regi sacrificanti, vnus ex nobilibus pueris thuribulum tenens, quum in eius brachium carbo ardens delapsus esset,

quò

Remedium
contra distra-
ctiones.
In regul. breu.
q. 202.

Exempla.
4. Reg. 19.
Esaiæ 37.

3. Reg. 18.

Macrob. Saturn.
lib. 3. cap. 2.

Valer. Max.
Lib. 3. cap. 3.

quo ita vrebatur, vt adusti corporis eius odor ad circumstantium nares perueniret, brachium tamen immobile tenuit, dolorem silentio premens, ne sacrificium Alexandri aut excusso thuribulo impediret, aut edito gemitu perturbaret. Væ nobis, qui ad minimum pulicis morsum & orationem interrompimus, & in sacrificio hæsitamus.

Qui orationis tempore distractiones vitare, & mentem in Deo collectam habere vult, ante orandum meditari paulisper debet, quid & quomodo velit orare, & cum appetitu quodam spirituali ad orandum accedere. Qui ante horam comestioni non ita se gessit, vel ieiunando, vel corpus exercendo, vt cum appetitu accedat; profectò in mensa appetitum verum non inueniet. Qui vult accipere pretilios liquores. debet vas paratum ad manum habere, quo oblatos accipiat, & non tum demum vas querere, ne feruus quærens excludatur. Sic non inter orandum, sed ante orationem acuendus & excitandus appetitus spiritualis est, qui attentionem conseruet. Hoc est quod Scriptura dicit: *Ante orationem prepara animam tuam, ne fias sicut is qui tenet Deum.* que verba alio in loco tractauimus. Huius attentionis hæc summa vtilitas est, quòd quemadmodum in alio tempore crescere arbor cogitur, quæ per ramos diffundi prohibetur, & quum riuos fontium obstruimus, fluentia surgere ad superiora prouocamus: sic, sublati externis animi euagationibus, sursum ascendere, ad superna ferri, ad Deum peruenire oratio cogitur. In hac attentionis inter orandum virtute excelluit sanctus Dominicus, qui nullo aut strepitu, aut tumultu, ab orationis attentione interrompi potuit. Nocte quadã ante aram ad preces prostratum malus dæmon inturbare volens, grandem lapidem è tecto Ecclesiæ deiecit, idque eo impetu, vt tota Ecclesia eius casu circumsonaret. Vsque adeò autem capiti eius propinquus fuit lapis, vt ruens capitium eius contingeret. Sed viro Dei nihil se penitus mouente, hostis terribiliter euilans ab se effit.

Alia adhuc, nec minùs necessaria Orationis apud Deum efficacia conditio est, vt sit assidua, perseuerans, & sine intermissione. de qua in alia Dominica ex proposito dicimus; sed pauca hic addentur, vt Deus dabit. Inter alias perseuerantiæ in oratione causas, illo in loco explicatas, vnã breuiter peritroximus, Deum idcirco assiduas à nobis orationes expectare, atque ita differre quod petimus,

Aliud reme-
dium, præpa-
ratio ad ora-
tionem.
Simile.

Ecol. 18.

Similia.

Exemplum.
In vita eius lib.
3. c. 12.

4. Conditio,
Perseuerantia.
Dom. inf. Off.
Nar.
Dom. tex. 5.

vç

Simile.

vt eo sepius ad eum, sicut filij ad parentem *φιλῶστος* & suorum amantissimum, recurramus. sicut enim pater filiolium habens, cui vehementer indulget, & quem tenerè diligit, si pomum puero erogare vult, primum se illud nolle dare, manum comprimens, simulat; puer verò, vt illius cupidus est, nunc digitum vnum, postea alium, ac tandem omnes sua tenera manu aperit; cui in hac contentione posito, quasiq̃e ploranti, manus pij parentis pomum dimittit; qui tandem læticia & voluptate perfunditur, eo quòd filium suum tot modos, totq̃e artes ad extorquendum pomum quarentem viderit: sic Deus Pater cum dilectis suis sæpe agit, in quos sua beneficia largiter conferre decernens, vult tamen vt ipsi vi quodammodo habita (est enim hæc vis amanti grata) plorantes, gementes, ac perseverantes, ab eius quali manibus ea extorqueant. Sic veterum Christianorum pietatem describit Terrullianus: *Coimus in cœtum & congregationem, vt ad Deum quasi manu facta preceationibus, ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata est.* Solent matres ac nutrices, vt filiorum ac paruulorum suorum in se amorem magis vel exercent, vel probent, vel inflamment, sese ex composito in aliquo domus angulo abscondere, & plorantem interea paruulum, matremq̃e querulis vocibus inclamantem, tenerè audire, & aliquamdiu quasi surdis, sed verè amantissimis auribus auscultare; tandemq̃e expansis vlnis ad paruulum accurrere, eumq̃e millies deoculari. Planè sic Deus suorum preces ac lachrymas, quasi facie auersa, quasi obdormiens, quasi surdis auribus solet excipere; tandem verò vbi & eorum patientiam, & suam dilectionem satis exercuit, plena manu, etiam plus quàm petitur, elargitur. Sic cum muliere Chananea, cum cæco clamante in via, cum Hemorrhoisâ in Euangelio Christus agit. Sed & huius rei crebra & illustria exempla iam aîo in loco produxi mus. Quemadmodum quum nobilis & illustris vir in aulam proficiscitur, vt aliquòd à Rege munus obtineat, cuius præsentia Rex delectatur & cui maiora, quàm petit, conferre in animo habet, petitionem huius nobilis Rex in multos dies differt, vt eum apud se diutius deîneat: sic omnino Deus suorum electorum precibus gaudens, pietate delectatus, præsentia & colloquio (qui enim orat, cum Deo loquitur) frui cupiens, differt quòd petitur, daturus abundanter. Quemadmodum verò in his omnibus

exem

In Apolog. c. 39.

Simile.

Matth. 16.

Luca 1.

Matth. 9.

Simile.

exemplis, proteruus esset & improbus filius qui recusante pomum patre, manumq̃e comprimente, indignatus abcederet, & se non curare pomum diceret; paruulus vix germanus & naturalis esset, qui absconditam ad tempus matrem, vel nutricem non inclamaret; nobilis parum ciuilis, imò superbus, & arrogans; & animi impotentis meritò haberetur, qui Regis sui moram ac dilationem non ferret, sed primo die non exauditus, statim relicta aula, ad sua se reciperet: sic omnino proterui & improbi fideles sunt, filij non germani, sed adulteri, superbi quoque & arrogantes, valdeq̃e importuni, qui nisi ad primam ac secundam precem à Deo impetrent, in precibus perseverare recusant. Magna obseruatione dignum est, quòd in hac causa parabola de iniquo & proteruo iudice Christus introducit. Ait in Euangelio iniquus iudex: *Et si Deum non timeo, nec hominem reueor, tamen, quia molesta est mihi hæc vinda, vindicabo illum, ne in nouissimo veniens suggillet me.* Mirares, quòd Redemptor noster iniquissimo iudici seipsum comparat. Non parenti naturali (vt alio in loco facit) non alicui magnifico Principi, non cuius bono & honesto viro, sed homini scelesto, qui nec Deum, nec homines timebat, suam infinitam bonitatem comparat. Facit hoc, vt perseverantiam in oratione fortissimo argumento nobis persuaderet. Horrendum quippe esset, diuinam bonitatem iniquo & scelerato iudice deteriolem aut crudeliorem esse existimare, quasi non id Deus præster, quod crudelis & impius facit. Sunt & aliæ bonæ ac legitimæ orationis conditiones, vt fides, fiducia, obedientia, humilitas, de quibus in aliis Euangelii iam per occasionem dictum est. Talis ergo oratio efficax apud Deum est. Talem orationem, tales preces laudat Scriptura, commendant Patres. Exempla Scripturarū collegit Chryostomus his verbis: *Oratio caminum ignis tribus pueris extinxit. Oratio cœclisit ora leonum, ne Danieli nocerēt. Oratio Moysis seditionē cœpescuit. Amalecitas deuicit, Deum iratum populo reconciliavit. Oratio Helix cœlos aperuit, ignem ad sacrificium, pluuias ad siccitatem terra impetrauit. Oratio Cornelij cœlos penetrauit. Oratio publicanum iustificauit. Oratio Ecclesia Petri vincula resoluit. Oratio Paulo ostium Euangelij adaperuit.* Et, vt aliquos orationis particulares effectus obiter tangamus, Oratio plura sæpè impetrat quàm petit, & largiores Deus manus habet, quàm homines os, aut linguam, petit. aut cor, iuxta illud Apostoli: *Potēs est Deus omnia facere super scripturam.*

Parabolæ vis de iniquo iudice.

Luca 18.

Luca 11.

Orat. in regressu eius habita.

Oratio plus accipit quàm

petit.

1 ph. 3.

abum

1. Ioan. 3.

Luca 15.
Exemplum.

1. Reg. 3.

Gen. 17.

Mat. 7.

Tent. 2. & 4.
Oratio fidem
exercet.
Enar. in Psa. 85.
Simile.

Ho. 14. in Mat.

abundanter quam petimus aut intelligimus. Et iterum: Si reprehenderit nos cor nostrum (vt indignos omni fauore) maior est Deus corde nostro. Exemplum habes in filio prodigo, qui id tantum patre orans, vt faceret eum sicut vnus ex mercenariis eius, factus est iterum filius eius, recepta scela prima, & celebri cum conuiuio excipitur. Salomoni petenti a Deo sapientiam, non eam tantum concessit, sic vt similitis ei sapiens nec ante eum fuerit, nec post eum surrecturus sit; sed etiam (ait illi Deus) hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, diuitias scilicet & gloriam. Abraham orans, & dicens: *Vitam Ismael viuat coram te*; responsum accepit non de Ismaele tantum, sed & de noua prole Isaac: nec vt Ismael viuat tantum, sed vt augeatur ac multiplicetur valde, crescatque in gentem magnam. Qui surdum & mutum ad Christum adduxerunt, rogabant tantum vt imponeret illi manum. At ille insolito & mirabili modo non hoc tantum facit, verum etiam mittit digitos in auriculas eius, expuens tangit linguam eius, suspiciens in cælum ingemuit; dicit ei, Ephpheta, & sic demum sanauit. Rursum, Oratio fidem exercet, & egregie probat. *Omnem iustitiam quam facit homo* (ait Chrysostronus) *secundum suam potentiam facit, & de potentia sua profert; solam autem orationem secundum fidem suam facit, & ex fide sua profert.* Sic in omni petitione Christo facta, petentium fidem probat Christus, probatam laudat, laudatam remunerat. Chananaea dixit: *O mulier, magna est fides tua.* Centurioni dixit: *Non inueni tantam fidem in Israhel.* Vide plura in Domin. 3. post Epiphaniam, & in Dominica Quinquagesimæ Oratio charitatem auget. Vnde S. Augustinus: *Si amator Dei esse vis, sinceris, istis medullis, castisq; suspiriis ipsum deprecare, illi flagra, illi inhiat.* Quemadmodum enim amâtes affiduo congressu & frequentî colloquio magis ad mutuum amorem accenduntur; & sicut qui verè amici sunt, nihil libentius audiunt, quam quum ab iis quos amant rogantur, eisque benefaciendi occasionem habent; & vicissim ab amicis & beneuolis vt audacter petimus, sic quo maiori cum fiducia petimus; eo vehementius amamus: eodem modo inter Deum & homines Dei amicos se res habet; qui certè non amici modò, sed & parentis in nos viscera gerit, pietatem ostendit. Imò omnem humanam amicitiam Dei in nos amor infinitè superat. *Ab hominibus* (ait Chrysostronus) *cum aliquid expostis, & molestus omnino & onerosus videris: Deum verò, quando id non facis, offendis, & vt amplius*

tibi indignetur, accendis. Oratio mentem mirabiliter illuminat; & diuina sapientia replet. Vnde D. Chrysostronus: *Quemadmodum qui cum sapientibus viris colloqui solent, propter assiduum consuetudinem breuiter mutantur, vt illorum prudentiam referant: sic qui cum Deo colloquia miscnt, ei sua vota deferentes, quanta sapientia, quanta virtute, quanta prudentia, quanta bonitate, quanta sobrietate, quanta morum aequitate eos repleri necesse est!* Hinc magni illi viri ex sola oratione ad summam sapientiam proeecti, D. Antonius Eremita, S. Martinus, & S. Bernardus: qui illiterati quum essent, vt de S. Antonio scribit a Augustinus, de S. Martino b Seuerus Sulpitius, de S. Bernardo, vitæ eius in prima parte author, magis oratione quam lectione profecerunt, & sacras Scripturas intellexerunt. Oratio est contra omnis generis tentationes armatura fortissima. Sic Christus: *Vigilate & orate, ne inretis in tentationem.* De hac D. Chrysostronus: *Quemadmodum ciuitas qua muris cincta non est, facile venit in hostium potestatem; sic animam non munitam precibus, diabolus facile redigit in suam ditionem.* Nec vitia tantum repellit, sed admirabilem animo puritatem conciliat oratio. Quemadmodum enim (ait Chrysostronus) qui cum Rege collocuti sunt, & ei familiares facti, non dignantur in contubernium venire mendicorum & abiectorum hominum: ita qui cum Deo fabulatus est, eiq; sua vota protulit, nequaquam dignabitur mali & impij spiritus familiaritatem admittere, quod quisque facit qui voluptatibus seruit. Oratio in omnibus rebus afflictis maximam animo consolationem adfert. *Si enim apud homines* (ait Chrysostronus) *suos quempiam eajus dixisse, suasq; calamitates narraisse, affert nonnihil consolationis, quasi diffusio quædam malorum per ipsam narrationem ageretur; longè magis, si cum Domino illo communi agritudines animi tui communicaris, consolationem atque remedium capies.* Ad hoc enim ipsum te Deus inuitat, dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Vocat, obsequamur: inuitat, accedamus: offert se, ne respiciamus. Et sic quidem ex parte bonitatis diuinæ rem ostendit: paulo superius, ex parte ipsius orationis, venusta comparatione idem declarat: *Sicuti inquit, frequentia nubium principio cælum offuscant; ubi verò percrebras dimiseris stillas, iam & humore seposito, serenum cælum & dilucidum fecit: sic mæror animi, dum intus versatur, calligine cogitationem nostram obducit, cum autè verbis orationis, & lachrymis qua solent comitari orationem, foras versus euaporatus*

Oratio illuminat.
De orando Deo lib. 2.a In prologo lib. 1. de doct. christ.
b Lib. 2. de vita S. Mart.

Oratio armatura contra tentationes.

Simile.
Lib. 2. de orando Deum.
Simile.
Ibidem.
Simile.Oratio consolatur in aduersis.
Simile.
in hom. 5. de incomprehensib. Dei natura.
Matth. 11.Ibidem.
Simile.

*diffatusq; emanavit, plurimum iam inde splendoris afferri in animi solitum est, favore scilicet humanissimi & liberalissimi Dei, velut radio quadam in eius, qui orat, animum ingruente, ac luce afficiente latissima. Hæc ille. Sed præter hos omnes effectus & fructus orationis, qui, diligenter explicati, ad frequens orandi studium auditores vehementer excitare possunt, admirabilis ille atq; præcipuus est, vt quiduis à Deo, quod legitime petitur, impetret. Huius rei in alio Euangelio exempla protulimus. Credenda sunt indubitanter Christi verba dicentis: *Quicumque petieritis in oratione credentes, accipietis.* Et rursum: *Omnis qui petit, accipit; & qui querit, inuenit; & pulsanti aperietur.* In quæ verba D. Hieronymus: *Si tibi non datur, ideo non datur, quia non petis.* Fidelis Deus est, seipsum negare non potest: *qui dat omnibus affluenter, & non improperat.* Fons bonitatis perennis est, manare non cessat. Non est abbreviata manus Domini, & sine pœnitentia Dei dona sunt. Ideo nos vult sine intermissione orare, quia ipse paratus est sine intermissione dare. *Omnes medici pecunias, Deus autem sola oratione placatur.* Ideo in Scripturis oratio semper offerri Deo dicitur in odorem suauitatis. *Nam sicut thimiam bene confectum, delectat hominem odorantem, sic oratio iusti suavis est ante Deum,* ait Chrysostronus.*

2. Vsq; modo non petistis quicquam in nomine meo.

Christi nomen. **Locvs moralis** de Christi Redemptoris nostri ineffabili erga nos bonitate, & nouo gratiæ beneficio, vt in virtute, fide, ac potestate nominis eius quiduis orando impetremus. Magna enim significatione adiecit hoc Christus: *In nomine meo.* Dabit quidem Pater cælestis petentibus eum; sed in nomine Christi, si per Christum, & merita eius, Deum Patrem inuocamus. Sic paulo antè Apostolis suis dixit Christus. *Quicquid petieritis in nomine meo, hoc faciam.* Hoc longè ante in Spiritu præuidens Dauid, sic orat: *Protektor noster aspice Deus: & respice in faciem Christi tui.* Nempe Christi merita apud Deum perpetuò pro nobis intercedunt: *Accedit per semetipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis.* Hunc aduocatum habemus apud Patrem. Hic assistit vultui Dei, vt interpellat pro nobis. Hoc nobis maximam inuocandi fiduciam adfert; hoc orationibus nostris admirabilem illam efficaciam conciliat, vt, quicquid petierimus, fiat nobis. *Norahæc est* (ait S. Cyrillus) *inuocationis formula,*

veteribus pijs prorsus incognita, quia per Christum omne nobis bonum absolute concessum est. Qui enim Filium suum nobis donauit, quomodo non cum illo omnia nobis donauit? Per hunc habemus accessum ad gratiam istam in qua stamus. Ioseph fratribus suis, in terram Chanaan redeuntibus, in mandatis dedit, vt ad eum reuerti si vellent, omnino fratrem suum Benjamin secum adducerent: *Nisi fratrem vestrum Benjamin adduxeritis, non videbitis faciem meam.* Nisi quum ad Deum orando accedere volumus, & panem nostrum quotidianum petere frumentum & cibum vitæ à Deo quaerere, Christum fratrem nostrum (sic enim & fieri, & nos vocare dignatus est) in oratione adduxerimus, nisi in eius nomine petierimus, non videbimus faciem Dei, nihil à Deo Patre orantes impetrabimus. In veteri lege tantam inuocandi fiduciam populus fidelis non habuit, quia in tanto nomine, tantæque virtute inuocare non poterant. Nomen Abraham, Isaac, & Iacob in oratione vsurpabant, iuxta illud ipsius Iacob: *Inuocetur super pueros istos nomen meum, nomemque patrum meorum Abraham & Isaac.* Aliquid hoc erat, quia tres isti amici Dei erant. Postea inuocabant Deum propter seruum suum Dauid: *Protegam vobis hunc propter me, & propter seruum meum Dauid.* Sed frequentissimus in oratione veterum sanctorum titulus creationis fuit. Sic Iob ad Deum orat: *Manus tua Domine plasmauerunt me totum in circuitu, & sic repente præcipitas me? Memento quæso, quod sicut lutum feceris me, & cætera quæ sequuntur.* Hoc etiam titulo Dauid Deum ad misericordiam prouocat: *Respice in vineam quam plantauit dextera tua.* Hoc titulo à Deo beneficia implorat: *Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me.* Da mihi intellectum, vt discam mandata tua. Hoc titulo Esaias Dei fauorem postulat: *Et nunc Domine Pater noster es tu, nos verò lutum, & factor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos.* Ne irascaris Domine, &c. Interdum verò etiam dilectionis titulo & argumento ad Deum sibi propitium reddendum vtebantur. Apud Ieremiam: *Factus sum Israeli Pater, ideo in misericordia reducam eos.* Apud Ierem. 31. *Esaiam: Tu Deus pater noster & redemptor noster, à seculo nomen tuum, Quare errare nos fecisti, Domine, de vijs tuis?* Atque hi quidem præclari tituli fuerunt, siue amicos, siue beneficia Dei respicias. Sed nouns nobis titulus inuocacionis datus est, tanto veteribus excellentior, tanto efficacior, quanto excellit seruum & amicum Filius naturalis

Operatio impetrat.

Matth. 21.
Matth. 7.
In com. ibid.

Iacobi 1.

Hom. 18. operis
imperf. et. in
Matth.
Homil. 13. ibid.

Allegoria.

Genes. 43.

Matth. 28.

Veterum preces non fundantur in Christo.

Genes. 48.

Esaias 37.

Iob 10.

Psalms. 79.

Psalms. 117.

Esaias 64.

Iob 10.

Esaias 63.

vnigenitus, in quo Deo complacuit; & quantum creationis ac dilectionis titulum superat longissimè redemptionis beneficium: in quo vno splendidissimè elucet tum Dei Patris ineffabilis amor, qui sic dilexit mundum, ut Vnigenitum suum daret, &c. tum Dei Filij inexplicabilis dilectio, qui tradidit semetipsum pro nobis. In hoc ergo nomine qui Patrem orat, propter talem Filium repulsam pati non potest. Hinc Ecclesia omnem suam orationem in hoc nomine terminat. De nominis Iesu virtute & efficacia in altero Promptuario diximus.

3. Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis.

LOCVS moralis de amore Dei erga nos, propter nostrum erga Christum amorem, videlicet quoad eius augmentum & perfectionem. Primus enim Dei amor gratuitus est, quo prior dilexit nos. Hunc locum in Promptuario Catholico iam tractauimus. Porro de Deo super omnia diligendo (qui locus hic tractari potest, ut Dei Patris amor erga nos, quanto à nobis studio quærendus, quanta cura retinendus sit, populus doceatur) in prima Dominica Quadragesimæ disputatum fusè est, & infra in alia Dominica magis disputabitur. De Christo à nobis multis nominibus diligendo (quod etiam non incommode in hæc verba explicari poterit, ut medium, quo Dei Patris amorem vel quærere vel conseruare possit auditor, moneatur) iam in alijs Euangelijs semel atque iterum disseruimus.

EVANGELIVM DOMINICÆ

VI. POST PASCHA.

VM venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Hac locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se prestare Deo. Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me. Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora, eorū reminiscamini, quia ego dixi vobis,

P E R I

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Hac locutus sum vobis, ut non scandalizemini. De malorum præmeditatione, ut minùs mala sint.

2. Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium prestare Deo. De frequenti Ecclesiæ Dei persecutione, & hæreticorum crudelitate, variòque persecutionis fructu.

3. Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me. Contra ignorantiam Dei, rerumque diuinarum, plurimorum malorum causam.

3. Hac locutus sum vobis, ut non scandalizemini.

LOCVS moralis de malorum præmeditatione, ut minùs Malorum præmeditatio.

malorum præmeditatione, ut minùs Malorum præmeditatio. Voluit Christus futuras Ecclesiæ persequutiones, futuras cuiuscunque iusti tribulationes, longè antè prædicere; ut de illis nemo scandalizetur, id est, nemo propterea fidei quam tener, religionis quam colit, iustitiæ coram Deo quam exercet, aut tædio afficiatur, aut scandalum patiatur, aut vllò mœrore conturbetur. Magna Christi misericordia infirmitatem nostram tam valido præsidio communiæ, tam necessario subsidio alleuare voluit. Mala

quippe præmeditata minùs feriunt. Basiliscus; animal homini infestissimum, hoc habere dicitur, ut, si prior hominem viderit, certam ei perniciem adferat; contrà, si priùs videatur quàm videat, nocere nequeat, sed vel pereat statim, vel in fugam se territus abripiat. Pulchrè Seneca: Nisi quicquid fieri potest pro futuro habeas, das in te vires rebus aduersis, quas infregit quisquis prior vidit. Rursum alio in loco: Quia naturam oculis, non ratione comprehendimus, nec cogitamus quid illa facere possit, sed tantum quid fecerit, damus huius negligentia poenas, tamquam nouis territi, qui illa non sint noua, sed insolita. Elegantissimè quoque alias: Quæ alij diu patiundo leuia faciunt, vir sapiens leuia facit diu cogitando. Sic Anaxagoras Philosophus, quum illi renuntiata esset & damnatio sua, & filiorum mors, ad prius dixit, Impudens tam aduersus illos qui damnauerant, quàm aduersum se ex aquo naturam tulisse sententiam, ad posterius dixit; Sciebam me genuisse mortales. Hoc in eo fecit philosophia, & perpetua humana fragilitatis meditatio. Hanc sapientiam Christus hoc loco nos docet, varias & acerbas iustorum persequutiones prædicens (quas vel hodie maxime sentiunt in multis locis Catholici Christiani) ut æquanimiùs eas feramus: si, quod Redemptor noster clementer

Simile.

P. Brethorius, Reduit. mort. lib. 10. cap. 13.

Lib. 1. cap. 11. de tranquill. Apophthegmata.

Natur. 99. lib. 6. quasi. 3.

Epist. 77. Laert. lib. 3.

Ioh. 3. Tit. 3.

In Circumcisio. Domini.

Text. 10. Domin. 11. post Pent. text. 3.

Supra Dom. post Ep. ph. text. 3.

Quinquages. text. 3. Palma. text. 7.

Domin. 2. post Pascha. text. 1.

6. Ioh. 15. 6. 16.

2. Cor. 4.
Simile.

Exempla.
In vita eius 10.
s. 6ur.

Dion. Nicom.
de vita eius.

Lib. 34

Eccles. 22.

Eccles. 7.

Plutarch. in lib.
de exang. animi.
Exemplum.

Apophteg.

menter prædixit, nos diligenter præmeditatur. *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Ut quid in vase vitreo ferream soliditatem requiris? Sapientes viri ut mortis terrorem, quæ nihil est terribilius, animo paulatim omnem eximerent, mortis perpetuam memoriam aliquo artificio sibi proponebant. Sanctus Ioannes, Eleemosynarius dicitur, Patriarcha Alexandrinus, iubet sibi extrui monumentum, ei autem finem non imponi, sed sic imperfectum relinqui: deinde eos qui præfecti erant operi, quum effectum aliquod insigne, accedentes in conspectum omnium qui in mensa confidebant, aperte dicere: Monumentum tuum Domine adhuc imperfectum est; iube ergo ut finem accipiat. Seuerus Imperator urnam sibi præparauit, in qua sepeliretur; eamque ad se perlatam, manibus contrectare solebat, ac dicere: Tu virum capies, quem totus orbis capere non potuit. Refert Herodotus, olim in Aegyptiorum epulis morem fuisse, ut vnusquisque cadaver igneam, sed maximè ad viuum effectum, singulis ostenderet, dicens: In hunc intruens pota, & oblecta te, talis post mortem futurus. Dicit Scriptura: *Musica in luctu importuna narratio, flagella & doctrina in omni tempore sapientia.* Pulchre docet, tristibus quidè non esse interponenda vana & inania oblectamenta, meditationem autem aut narrationem rerum tristium & aduersarum (quum flagellorum & doctrinæ vocabulo exprimit) nunquam esse importunam, imò omni tempore ad sapientiam instituere. Sic alibi: *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij. In illa enim finis conuictorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum sit.* Certè quantum mala non præmeditata perturbent, & præmeditata vix moueant, pulchro exemplo docuit Homerus. Vlyssæm enim introducit post 20. annorum absentiam domum reuersum, repentini mortis carnis sui, qui cum agnouerat, moxque casu extinctus fuit, acerbè illachrymantem: vxori autem suæ sienti, toto die asseuisse absque lachrymis. Vxor is quippe futuras lachrymas præcogitauerat; canis mortem nihil formidauerat. Valet hoc loco Scipionis illud memorabile dictum: *Stultum est dicere, non putaram.* Bonus dux, nauclerus, Imperator, viæ, nauigationis, & certaminis pericula prædicit. Sic Christus hoc loco: ne tibi dicas non prædictum, caue.

2. Seb

2. Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo.

Locvs moralis de frequenti Ecclesiæ Dei persecutione, sub prætextu pietatis. Ethnici quidem persecutores ferè omnes sic Christianorum nomen ac fidem acerbissimè persequebantur, ut suis, quos vocabant, diis immortalibus se hac in re obsequium præstare, deorum suorum honorem & cultum vindicare arbitrarentur, & præferrent. Vnde Imperatores maximè superstitiosi, maximi quoque erant persecutores: Trajanus, Adrianus, Decius, Diocletianus, & alij. Sed Christus hoc loco de illa Ecclesiæ persecutione loqui videtur, quam illi exercebant, qui vnum verum Deum colere profitebantur, qualis erat primitim Iudæorum in Apostolos; reliquosque Christi discipulos, ac postea hæreticorum in Catholicos, quoties superiores & fortiores illi esse potuerunt, acerbissima persecutio. Sic Augustinus hæc verba exponit: *Hoc de Iudeis dictum debemus accipere, de quibus dixerat, Absque synagogis facient vos. Nam martyres Christi, etiam si occisi sunt à Gentilibus, non tamen illi arbitrati sunt Deo, sed diis suis falsis obsequium se præstare quum hæc facerent.* Et alibi contra Donatistas disputans Augustinus, putat in Iudæorum persecutione impletum hoc esse: quia videlicet ante eius tempora rara fuit hæreticorum violenta persecutio: solusque in Oriente Constantius, posteaque Valens, Arriani Imperatores (de qua Valentis persecutione nõ incommodè etiam hæc verba intelligi posse agnoscit) Catholicos ferro & gladio persecuti fuerant. Sed Christi verba, quemadmodum non ad solos Apostolos, sed etiam ad eorum successores, adeoque omnes futuros fideles pertinent, quando de toleranda & expectanda persecutione eos monet ac docet; sic absque illo dubio ipsa persecutio, de qua loquitur, de omni illa intelligitur, in qua veritatis hostes, sed pietatis simulators, veros veritatis cultores, nõ verbo tantum & fraude, sed ferro & gladio persequantur. De qua duplici persecutione Gregorius: *Quale illud persecutionis tempus apparebit, quando ad peruertendam fidelium pietatem alij verbis iurauerunt, lib. 3. cap. 30. alij gladii! Quis enim etiam infirmus istius Leviathan dentes non despiceret, si non eos per circuitum potestatum secularium terror miniret? Sed duplici contra eos calliditate agitur, quia,*

§ 5 3 quod

Persecutiones Ecclesiæ.

Tract. 93. in 20. an.

Contra Petil. lib. 2. cap. 92.

Hæreticorum
persecutio a-
trocissima.

In vita eius a-
pud Surium, 1.
Augusti.

Exempla.

1.
Vissor lib. 3. de
persecut. Vvan-
dalios.

2.

Hist. Eccl. lib. 7. cap. 20.

3.
Invita SS. Theo-
dori & Theo-
phanis, 16.
Decemb.

4.
In vita eius a-
pud Surium,
tom. 1.

5.
In Chron. anno
770.

6.
In Martyrol.
Rom. 12. Ian.

7.
Ibid. 30. Mar.

8.
Enagy. lib. 2. c. 9.

9.
Vissor. lib. 2. de
perf. Vvond.

quod eis ab alijs blandientibus verbis dicitur. hoc ab alijs gla-
dijs ferientibus imperatur. Hæc ille. Et certè atrocior semper
fuit hæreticorum persecutio contra Catholicos, quam
ethnicorum contra Christianos. Conqueritur de hoc Eu-
sebius, Vercellensis Episcopus; qui in carcerem ab Arri-
anis missus, ab omni suorum congressu & subsidio prohi-
betur: quam crudelitatem à nullo ethnico persecutore ad-
hibitam fuisse affirmat. Iucundus, presbyter Arrianus, hor-
tatur Genetricum Arrianum crudelissimum, vt Arbo-
gastem, nobilem Catholicum, quem gladio tollere statue-
rat, diuersis cruciatibus, & lenta morte interimeret. Iidem
Arriani sacras virgines, adhibitis dorso & mammillis la-
minis ferro ignitis, torquentes, dicere eas iubebant, quòd
Episcopi & Clerici Catholici cum eis cõculberent: quam
crudeliratem & scyphantiam ab ethnicis sub Maximino
Imperatore didicerant, vt apud Nicephorum videre est.
Iconomachi in frontibus, totoque vultu Catholicorum,
super scama illos extendentes, & vincientes, quosdam
Iambicos versus, ignominia plenos, in sculpebant, cultris
aliisque instrumentis adhibitis, vt in saxis sculpeudis fieri
solet. Beatus Fulgentius, Episcopus Ruspensis, cuius opera
doctissima extant, quum prius Mauros fugisset persequen-
tes, incidit in Arrianos, quorum crudelitatem immanem
expertus, ad vicina prouinciæ suæ loca regreditur, eligens
Mauros potius paganos habere vicinos, quam molestissi-
mos Arrianos. Sub Constantino Copronymo, Iconoma-
cho, plures martyres facti sunt, quam sub cuiuspiam gen-
tilis Principis persecutione, teste Sigeberto. Sub eodem
tyranno, monachi quadraginta duo, truncatis naribus,
barbisque illitis pice combustis, in balnei fornice clausi,
ibique fame consumpti, martyrio coronantur. Macedo-
nius hæresiarcha, sub Constantio Imperatore, Catholicos
inaudito tormentorũ genere cruciatos occidit. Inter ca-
tera, fidelium mulierum vbera inter labra arcarum com-
pressa, dissecuit, & candenti ferro combussit. Eutycheus
Alexandri, statim post mortem Martiani Imperatoris
Catholici Proterium Episcopũ & Patriarcham suum Ca-
tholicum, cum alijs clericis, tanta crudelitate occiderunt,
vt viscera eius gustarent, & crudas carnes comederent, re-
liquum corpus per plateas vrbs trahentes. Hunerichus,
Arrianorum Rex, vna vice clericos 4976. in desertũ able-
gavit, & laicis prohibuit, ne clerũ sequerentur. Augustinus
de suis

de suis Donatistis ita scribit: *Quis Barbarus excogitare po-*
suit, quod isti, vt in oculos clericorum nostrorum calcem & ace-
rum mitterent, quorum membra etiam cetera plagis horrendis,
vulneribusq; sauciunt? depradantur etiam domos aliquos &
incendant, fructus aridos diripiunt, humidos fundunt: & talia ca-
teris comminando, multos rebaptizari compellunt. Hæc ille Hæ-
reticorum nostri temporis quæ crudelitas, quanta barba-
ries, qualis immanitas in persecutione & occisione Catho-
licorum, maximè in Gallia & Anglia, fuerit, recenti me-
moriam omnibus compertum est, & extat de ea re tota libri,
quos consulere, si volet, Concionator poterit. Hi omnes,
Christi discipulos interficientes, arbitrati sunt obsequium
se præstare Deo. Hoc autem vno nomine huius generis
persecutio non solum est acerbissima, quia ex zelo religio-
nis, sed non secundum sciẽtiam proficiscitur, verum etiam
periculosissima, quia furo religionis etiã Christianæ cõtra
Christianos coloratur. Occultus hostis est, qui ideo caueri
nisi difficillimè non potest. Ciuile bellum agit, quod sine
sociorum sanguine nunquam terminatur. Eidem ipsam
non sub nomine perfidiæ, vt Paganismus & Mahometis-
mus, sed sub fidei vocabulo impugnat. *Per verba Legis, Le-*
gem impugnant, ait Ambrosius; & *fidem sine fide præuident,*
ait Hilarius. Amicum se ostendit, & hostis est. Socium
se dicit, & capitale bellum gerit. Sponsæ voces vsurpat,
& meretrix est. Christum loquitur, Euangelium sonat,
verbum Dei crepat. sed *lupus est in vestitu ouium,* vt per
multa capita in altero Promptuario ostendimus. Omnes
eius machinæ, astutia & dolus sunt. *Fur est & lauro,* non
iustus hostis. *Nequitia & astutia circumuenit in errorem,*
ait Augustinus) *aperte sanit, vt leo; hæreticus insidiatur, vt*
draco. Ille cogit negare Christum, iste docet. Ille ingerebat vio-
lentias, iste insidias. Aduersus illum opus erat patientia, aduer-
sus hunc opus est vigilantia. Hæc ille tunc, in pace Ecclesiæ.
At nobis hodie, maximè Anglis Catholicis, non solum
vigilantia, sed etiam patientia opus fuit, ab annis iam tri-
ginta sub hæreticorum tyrannide laborantibus. Est hæc
igitur persecutio grauissima. Tota nihilominus hæc per-
secutio siue à paganis, siue ab hæreticis, & ipsi Ecclesiæ
utilis est, & eos, qui persecutionem patiuntur, beatos fa-
cit, & vt beati fiant, diuinum remedium in promptu ha-
bent; quæ tria, tribus verbis expediã. Sicut vrbes & arces, *Simile.*

In com. ad Tit-
3. In lib. ad Con-
stant.

Dom. 7. post.
1. entec.
10. an. 10.
ephef. 4.
Enarr. 12.
1. sul. 39.

Persecutio Ec-
clesiæ utilis.

2. Quoad ho-
stium finibus proxima & limitrophæ, armis & rebus bello necessariis munitissima semper sunt; quæ verò in medio regni consistunt, negliguntur, & si qua munimenta habent, rubigine consumpta & fœdata iacent: sic Ecclesia, circum latrantibus hæreticis proxima, contra eas diligenter se muniunt, verbum fidei accuratius tractant, disciplinæ censuram strictius obseruant, vt non vituperetur ministerium ipsorum, cautè ambulant, quia dies mali sunt: at vbi alta pax est, tota armatura Ecclesiastica rubigine consumpta iacet. Desidia rubigo, auaritia lutum, superbia & ambitionis muscus, ignorantia somnus omnia occupat. Sic se rem suo tempore habuisse sanctus Cyprianus his verbis agnoscit: *Dominus probari suam familiam voluit, & quia traditam nobis diuinitus disciplinam pax longa corruerat, iacentem fidem, & penè dixerim dormientem, censura caelestis erexit. Studebant augendo patrimonio singuli, non in sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina.* Hæc ille, multa quæ alia populi Christiani dedecora, quæ in pace Ecclesiæ coaluerant, recenset; vt causam subsequens persecutionis ostenderet. Nec aliter diuus Bernardus: *Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis aduenit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nocte Martyrum, amarior post in conspectu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum. Intestina & insanabilis est plaga Ecclesia, & ideo in pace amaritudo eius amarissima.* Hæc illi Patres, quoad mores & vitæ agendæ rationem, quæ in pace Ecclesiæ florescit & dormitat. Idem docet Augustinus de doctrina fidei. *Hæreticorum, inquit, inquietudine, vt Scripturas vigilantius perscrutemur, vnde, ne oculi Christi noceant, illis possit occurrere, tanquam de somno ignauia, nostra excitatur industria. Ita per multiplicem gratiam Saluatoris, etiã quod inimicus in perniciem machinatur, Deus conuertit in adiutorium.* Hæc ille. Rursum alibi: *Multa ad fidem Catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine agitantur, vt aduersus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius predicantur, & ab aduersario mota questio, discendi existit occasio.* Hæc ille. Sed & ipsa occisio Catholicorum, quam libenter exercent hæretici, ipsius Ecclesiæ non solum decus & ornamentum, sed etiam salus & incrementum est. Sic enim & Deus clarificatur, & fides illustratur, & credentium constantia confirmatur, & vacillatim infirmitas roboratur.

roboratur. *Sanguis enim Martyrum, semen est Christiano- rum: & granum cadens in terram, ubi mortuum fuerit, multum fructum affert.* Sanè sicut fermentum, quod amarum est, panis saporem conciliat, sine quo insipidus esset; sic Ecclesia, nisi aliquo tribulationis fermento misceatur, insipida & flaccida euadet. Apposuit Ambrosius: *Sicut vinæ, dum ligatur, erigitur, & recisa non minuitur, sed augetur: ita sancta plebs, dum ligatur, erigitur; dum humiliatur, attollitur; dum reciditur, coronatur.* Et sic quidem persecutio hæreticorum, etsi asperrima & periculosissima, ipsi tamen Ecclesiæ, Deo omnia electis cooperante in bonum, non est semper perniciofa, sed plerunque salutaris.

Porro eos, qui in ipsa persecutione maximè patiuntur & interficiuntur, beatos in primis esse, non solum vox cælestis clarè pronunciauit, dicens: *Beati estis quum eos persecuti fuerint, &c.* verum etiam ipsa ratio manifestat. Quemadmodum enim cum quis flumina aliquod in cymba traicit, qui cymbam impellit, transitum facit expeditiorum & breviorum; sic qui variis tormentis iustos interficiunt propter veritatem, expeditissimum illis in cælis viam parauerunt, quasi quæ cymbam impulerunt, vt ad portum felicitatis æternæ quàm celerrimè peruenirent. Ideo diuus Cyprianus, accepta mortis sententia, respondit, *Amen. Deoque gratias egit.* Sic & alij innumeri martyres fecerunt, adeoque hodie in Anglia multi. Edmundus Campianus, Societatis Iesu Theologus, accepta in Anglia, pro fidei confessione, mortis sententia, cecinit statim, Te Deum laudamus. De hac persecutionis & tribulationis felicitate in alia Dominica diximus. Illud pluribus explicandum, quàm præsens habent. & paratum remedium omnes qui pro Christo, pro fide, pro veritate patiuntur. Hæc est perpetua Spiritus sancti consolatio de qua in hoc sermone suo vltimo toties loquitur, & in alia Dominica nos aliqua diximus, quæ & hic locum habent. Sed nunc pauca adiciuntur, donante Deo. Quem diuini Spiritus virtus in habitat, ille aduersus acerba omnia, etiam mortem ipsam, animo semper inuictus stat. Qui longum inter pedester facere vult, emit calceos duplici aut triplici solea confutos, vt magis ex ferro quàm ex corio confecti videantur: paucorum tamen dicrum labore detriti rumpuntur. Qui autem nudis pedibus iter facit, quo plus ambulat, eo duriorum callu obducit, pedumque eius corium

magis obdurefcit. Ratio discriminis eft, quia corium calceorum, eft corium mortuum; pedum verò, viuum. Sic omnes, quorum animi fortitudo ex corio viuo confiftit, id eft, ex virtute Spiritus fancti, quo magis affliguntur, eo fortiores & conftantiores fiunt. Peccatores autem peccato mortui, & quorum tota animi virtus non nifi humana eft, naturæque peccatricis & corruptæ, vt debilis eft, fic faciliè deteritur, & quibusuis afflictionibus fuccumbit, citòque corumpitur. Nempe Spiritus fancti confolatio, quafi fons quidam eft certarum virtutum, quæ omnes inuictum pectoris robur adferunt, videlicet fidei, fpei, charitatis, quæ Spiritus fancti dona funt. At fides adfert in tribulatione gaudium & pacem animi. Vnde Apoftolus: *Deus repleat vos omni gaudio & pace in credendo.* Sic Eunuchus, accepta doctrina fidei, *ibat per viam suam gaudens.* Hæc fides eft *thesaurus ille absconditus* (à sapientibus) *in agro* (Ecclésiæ & vineæ Dominicæ) *quem qui inuenit homo* (per Euangelij prædicationem) *abscondit* (in corde fuo) *& præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa qua habet* (id eft, paratus omnium potiùs, quæ habet, iacturam facere, quàm illo carere) *& emit agrum illum*, adiungit fe vineæ illi, vt fit palmes in vite qui Chriftus eft, caput Ecclésiæ suæ. Zelus enim & dilectio fidei facit, vt interfici fe potiùs ab hoste fidei fidelis patiat, idque perlibenter, quàm vt fidem suam neget. Alia virtus Spiritus fancti spes eft, quæ maximum in animo gaudium generat, vt *spe gloria, in qua gloriatur fidelis*; omnia pro Chrifto ardua gaudenter ferat. *Spe gaudentes*, ait Apoftolus; quia proprium fpei eft, animum increbili gaudio perfundere. Charitas verò, altera eadèmq; primaria Spiritus fancti virtus adhuc magis hoc facit; quia *valida est vt mors dilectio*, id eft, ipsam mortem vincit, eaque superior est, vt alio in loco plenius dictum est. Hæc ergo fancti Spiritus dona, quafi fontis perenniter fluentis riui, cordibus fidelium infusa, perpetua eos confolatione & lætitia spirituali replent, vt semper in Domino gaudeant, scientes, quia *sive viuimus, sive morimur, Domini sumus*. Ht sunt chori castrorum, de quibus in Canticis dicitur: *Quid videtis in Sionamite* (id est, in pacifica sponfa Chrifti) *nisi choros castrorum?* Enimvero quid choro siue choreis cum castris exercitus; Chorus enim, canentium congregatio est; castra, pugnantium. Sed iustus in pugna cantat, quia diuini Spiritus gaudio repletus,

Spiritus sancti
confolatio
triplex.
1. Fides.
Rom. 15.

Aff. 5.
Math. 13.

2. Spes.
Rom. 5. & 15.

3. Charitas.

Cant. 8.

Cant. 7.

tus, omnia etiam aduersissima gaudenter perfert. Hæc videlicet est cifra Regis nostri, quam non intelligit, nisi cifra Dei, qui amici eius sunt tristitia cum gaudio tolerare. Quam cifram aperuit, quum diceret: *Dico vobis amici mei*, Arcanum *Luca 12.* meum vobis reuelo, & rationem secretam; qua scribere, meamque voluntatem patefacere soleo. *Nolite timere eos qui corpus occidunt.* Non est cum timore, sed cum gaudio excipienda mors pro nomine meo illata.

3. Et facient vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me.

Locvs moralis contra ignorantiam Dei, rerumque diuinarum, plurimorum peccatorum causam. Ideo enim improbi persequuntur bonos, & heretici Catholicos, ideo improbi & heretici homines fiunt, quia Deum ignorant, qui veritatem rerum diuinarum non tenent. Cæcitatem cordis peccatorum fontem esse, Chriftique notitiam & cognitionem vnicuique credenti esse necessariam, iam alius in locis ostensum est, quæ huc omnia referri possunt. Nonnulla tamen addemus, prout Deus dabit. *Scientia Dei, est machina per quam structura charitatis assurgat*, ait Augustinus. Colere & amare quem ignoras, non potes. Zelus sine scientia, est vehemens cursus in deuio; in quo quanto curris velocius, tanto à via aberras longius, & peccas absurdius. Et si ferrum in fornace vehementer accenderis, tamen, nisi apposi o malleo formes & ducas illud; nullam nouam formam accipiet. Voluntatis zelum ducere debet rectum iudicium. Cæca enim voluntas est, & ab intellectu duci ac formari debet. Rusticus, ignorans Regem, transit per eum quasi per familiarem; fortè & detrudat eum, si transitum impediatur. Sic multi impingunt in Deum & offendunt, nescientes Deum, & mandata ac voluntatem eius, & beneficia ab eo accepta; & præmia ab illo bonis repromissa, pœnasque malis destinatas. Rusticus in pago educatus, habet quandam confusam Regis notitiam, quòd valde diues ac potens sit. Sed si ei præterea dicatur, quòd Rex habet potestatem castigandi malefactores, & euehendi ad honores omnes ei bene seruientes; incipiet multo magis Regem & timere & amare, eique in omnibus obedire & placere. Eodem modo se res habet in exacta Dei & Domini nostri cognitione. Quàm multi putant se cognoscere Christum, qui tamen actiones eius, &

pallio

Dō. Quinq. tex.
5. Dō. 2. post pascha. tex. 5. Epist.
119.

Similia.

3.

652 PROMPTVARIVM MORALE

passiones, doctrinam & beneficia vel penitus ignorant, vel nisi confusè norunt! *Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant.* Puderet vnumquemque nostrum, vel certè pudere oportebat, vocari studiosum, medicum, theologū, iurisperitum, textorem, sartorem, aut qualemcumque opificem, nec ea scire quæ ad huiusmodi artem aut vocationem pertinent. Pudeat similiter Christianos nescire Christum. Imò tanto magis pudeat, quanto Christianus non ab arte, sed à fide nomen habet; & non ob lucrum, sed ob salutem hoc nomen gerit. Certè nos Christiani Spiritum, qui ex Deo est, accepimus, ut sciamus quæ à Deo donata sūt nobis: Et ad Ephesios Apostolus: *Det vobis Deus Spiritū sapiētia in agnitiōne Christi, ut sciatis quæ sit spes vocationis eius.* Incūbit ergo cuiilibet Christiano, vocationis & professionis suæ spem, scopum, & finem cognoscere; mediāque ei à Deo ad hunc finem donata scire. Neque est quod quisquam se excuset, quod Deum aut diuina cognoscere nequeat. Non enim accurata Dei in se aut fidei in principiis suis cognitio hic requiritur, sed beneficiorum Dei erga nos, mandatorum, promissionum, comminationum scientia, qualem Catechismus Catholicus, & ordinaria verbi Dei prædicatio tradit. Diogenes, dicenti cuidam quem ad sapientiæ studium hortabatur, Non sum idoneus Philosophiæ; *Quid igitur visis,* inquit *si nulla tibi rectè viuendi cura est?* Non enim ad hoc viuit homo, vt viuat tantum, sed vt discat rectè viuere, natura gignit dociles ad virtutem, non doctos. Quæ admodum bonus luctator est, non qui omnes numeros nexusque perdidicit, quorum vsus sub aduersario rarus est, sed qui in vno se aut altero bene & diligenter exercuit, & eorum occasiones intentus spectat: sic bonus ille Christianus est, qui Deum & eius voluntatem, quantum ad salutem satis est, rectè perdidicit. Qui scit quantum victoriae satis est, is multa scire censendus est. Hoc tamen in vtroque discrimen est, quod in illo genere, omnibusque humanis artibus & scientiis, ad curiositatem magis facit, quam ad vtilitatem; in causa fidei & salutis, in Dei rerumque diuinarum cognitione, nihil cognoscitur quod non sit vtile & salutare. Est omnino Dei, eiusque beneficiorum, omnibus qui salui esse volūt, cognitio necessaria. Quam diu Ioseph vixit, & recens esset memoria beneficiorum eius in Ægypto, quæ tanta erant, vt cum sua lingua Saluator mundi Ægyptij vocarent, bene erat filiis Israël, totique cog

cognitione Ioseph in Ægypto: *At vbi surrexit Rex nouus in Ægypto, qui nesciebat Ioseph, mirabiliter affligi ab Ægyptijs filij Israël coeperunt.* Tanti interest, Dei beneficia scire & nescire. *Exemplum.* Quum Moyses à Pharaone peteret dimitti populum, vt Domino Deo suo sacrificaret; non obediuit Pharaon, vt Dominus Deo suo sacrificaret; non obediuit Pharaon, quia nesciebat Dominum aut potentiam eius. *Quis est, inquit, Dominus, vt audivim vocem eius, & dimittam vos? Nescio Dominum.* Apostolus de Iudæis dicit: *Si cognouissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent.* Sic peccatores, si cognoscerent quod lethaler peccando Dominum gloria iterum crucifigunt (vt Apostolus affirmat) profecto nunquam id facerent. Si cognosceret peccator quod in omni vitioso amore idololatriam committit, amorem alicuius creature Creatori præponens, non ita sepe & impudenter peccaret. Excitare seipsum vnusquisque debet, vt præter Dei beneficia, omnibus communia, quæ in se priuatim Deus contulit innumera naturæ & gratiæ dona, identidem recolat, recolendo cognoscat, cognoscendo se minimè ingratum ostendat. Sic Dauid: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius.* Propter hoc Catechismus Catholicus, Scripturæ sacræ, explicatio verbi Dei, anniuersaria solennitates in Ecclesia, ne volumine temporum (ait Augustinus) *ingrata subrepat obliuio.* Ex ignorantia Dei, rerumque diuinarum, omnia promanant peccata, maximè bonorum persecutio; de qua hoc loco Christus: *Mundus enim quod suum est, amat, & quæ sua sunt, optimè cognoscit.* De Spiritu sancto, id est, de donis eius, dixit Christus: *Mundus eum non potest accipere, quia non videt eum, neque scit eum.* Quæ terra sua sponte producit, nemine colente exuberanter profert. Quæ non ex se producit, sed seminari in ea oportet, non sine maximo & vario labore producit, eaque satis parè. Est enim illis quasi nouerca, quæ nunquam mariti filios ita fouet ac suos quorum mater est. Mundus mundanos, quasi filios suos & germen naturale, omni honore profecquitur: pios verò, qui ex diuino semine in eo nascuntur, & Spiritus sancti cultura ac gratia fouentur, odit, persequitur, interficit. Nescit enim eos, pro exoticis & peregrinis habet.

EVAN

Epsal. 81.
5.1. Cor. 2.
Ephes. 1.Apotheg.
Laert. lib. 7. c. 1.
Simile.
Sen. lib. 7. c. 1. de
beneficiis.

Exemplum.

Epsal. 102.

De civ. Dei, lib.
10. c. 4.
Ioan. 15.Ioan. 14.
Simile.

EVANGELIVM DOMINICÆ

PENTECOSTES.

Ioh. 14.

Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum; & ad eum veniemus; & mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et sermonem quem audistis, non est meus, sed eius qui me misit, Patris. Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittit Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quaecunque dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis, Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem, quia Pater maior me est. Et nunc dixi vobis, priusquam fiat, ut, cum factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sic ut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Qui diligit me, sermonem meum seruabit. De Deo diligendo, eiusque dilectionis virtute & efficacia.
2. Et Pater meus diliget eum. De amicitia Dei, quæ ex mandatorum Dei obseruatione comparatur.
3. Et a' eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. De dilectionis diuinæ firmitate & stabilitate.
4. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. De bono pacis quam Christus nobis reliquit, meruit, dedit.
5. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. De falsa mundi pace.
6. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. De animi fortitudine, fiducia, patientia in rebus aduersis seruanda.
7. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. De assidua diaboli circa mortem cuiusque vexatione.

1. Si

1. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.

LOCVS moralis de efficacia & virtute dilectionis Dei. Dilectionis vim tantam esse Christus dicit, ut ad bene operandum, ad mandata Dei seruanda sit efficax. Christus enim sermonis seu verbi sui vocabulo, omnia præcepta, & omnem de moribus doctrinam intelligit, iuxta frequentem Scripturæ phrasim, quæ omnia Dei præcepta numero singulari sæpè effert; vel propter excellentiam, quasi vix verbi aut mandati nomen mereatur, nisi quod à Deo, vel in ordine ad Deum, & potestate à Deo ordinata præcipitur: vel propter facilitatem, quia diligenti Deum, Dei mandata quasi vnus sermo, & vnum verbum esse videtur. Vnde postea de malis dicit Christus; *Qui non diligit me, non seruat sermones meos*; in plurali loquens, quia non diligenti Deum, Dei mandata & nimis multa & graua videntur, sicuti pigro & proteruo puero quæ eius data lectio proluxa est: vel etiam propter vnâ charitatem, in quo vno sermone (ait Apostolus) *tota lex recapitulatur*. Sic de Dei mandatis loquuntur amici Dei; *Quomodo dilexi legem tuam Domine!* Rom. 12. *Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo.* Et iterum: *Latum mandatum tuum nimis.* Et rursus: *Ignitum eloquium tuum nimis, & seruus tuus dilexit illud.* Sic de Moise & Aaron dicitur: *Custodiebant testimonia eius, & præceptum quod dedit illis.* Secundùm rerum Hebraicarum scriptores, sexcenta & tredecim erant in lege Dei præcepta. Et tamen hæc omnia vnum vocantur, sicut & Christus hoc loco omnia sua præcepta vnum sermonem vocat, quia diligentibus, & de diligentibus loquitur. Est hic igitur locus de amore erga Deum, eiusque admirabili vi & efficacia disserendi. Deum supra omnia amandum esse, in alia Dominica iam explicatum est, & in Promptuario Catholico hic locus moraliter tractatus est. Hic tamen in argumento tam necessario & salubri plura dicentur. In veteri lege præcepit Deus, ut omne primogenitum, tam de homine quàm de pecoribus, illi offerretur, vel pretio redimeretur; omnium quoque frugum & fructuum terræ primitias sibi offerri voluit. Qua in re, cor nostrum ei deberi, docere voluit. Est enim cor primum quod in homine generatur, ut Medici tradunt, & vltimum quod in homine moritur, ut experientia docet. Primitias ergo nostras & primogenituram Deo dare, est cor nostrum, totumque cordis affectum Deo tribuere. In

Dilectionis
Dei efficacia.

Rom. 12.

Psal. 118.

Psal. 98.

Pet. Gal. li. 11.

c. 4. de arc. Ca-

th. fid. ii.

Dom. 1. Quad.

text. 10.

Exod. 23. & 25.

Allegoria.

Gal. li. 6. de v'su

partiu. Albertus

de animalibus,

li. 9. tract. 2. c. 4.

cuius

TYPUS.

PROV. 23.

SIMILE.

PROV. 8.

EXODI 20.

SIMILE.

PSAL. 15.

PSAL. 78.

OS. 2.

DEUT. 4.

DE DIVINI NOM.
6. 4. PAR. 1.

cuius etiam rei typum, in veteri lege primogeniti Sacerdotes erant, & diuino cultui mancipati. Hinc in Scriptura dicitur: *Præbe, fili mi, cor tuum mihi.* Non caput, non manum, non pedem, non cætera membra, sed omnium membrorum principium, radicem, & vitæ humanæ fontem, qui cor est, dari sibi Deus postulat. Aues venaticæ, quæ ex præda victitant, vultur, accipiter, aquila, capta præda, ante omnia cor petunt, euiscerant, deuorant. Quod in illis naturæ instinctus facit, propter cibi auaritatem; hoc in Deo immanis sua bonitas facit, propter nostræ salutis desiderium, qui dicere in Scripturis non dubitauit; *Delicia mea, esse cum filiis hominum.* Hac de causa Zelator in Scripturis Deus dicitur. *Non habebis deos alienos coram me,* id est, nihil ut principale tuum bonum amabis præter me. *Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelator.* Qui zelotypia laborat, suspicione plenus est, omnia sponsæ suæ vestigia, dicta, facta obseruat, ad omnem in domo strepitum, ad omnem ingressum & egressum vigilat, fingit se interdum exire, moxque domum repente redit, ut videat quid vxor agat: quam si cum alio amatore deprehendit, confestim expoliat, omnia illi data preciosa munera auferit, & vel domo expellit, vel interficit iratus. Sic Deus animam, sibi fide & charitate desponsatam, zelo prosequitur ardentissimo; non quidem cum humanæ perturbationis vitio, sed prorsus incommutabilis atque tranquillus, effectum zeli ostendens; omnia dicta & facta nostra obseruans, quod agnouit Dauid, dicens: *Prouidebam Dominum semper in conspectu meo: à dextris est mihi ne commoueat:* interdum quoque fingens se longius ire, & quasi dormiens in nauicula cordis nostri, quum tamen (ut alibi explicatum est) cor eius vigilet in nobis semper: cum aliis verò creaturis fornicantes seuerissimè puniens, iuxta illud: *Perdidisti omnes qui fornicantur abs te.* Et apud alium Prophetam: *Filiorum illius non miserebor, quia filij fornicationum sunt.* Et Moyses adhortans populum ut in Dei dilectione maneat, hanc rationem subdit: *Deus enim vester ignis edax, & Deus zelans.* De hoc Dei zelo Dionysius Arcopagita: *Audebimus id verè dicere quod Author ipse omnium, propter excellentem quandam rerum omnium amorem, & amatoria bonitatis magnitudinem, quasi extra se sit, dum ad omnia quæ sunt, multiplici prouidentia ratione pertingit, illisque se immiscet, & à supremo illo statu, quo supra omnia eminet, ad quandam quasi cū rebus societate se illis communicando descendit, seque demittit.*

Hinc

Hinc fit ut zelorem illum theologi nostri appellent, quia vehemens est ad ea quæ sunt amanda, & zelo quodam amatorio erigares afficitur. Hæc ille. De quo paulo clariùs sic S. Augustinus: *Zeli diuini nomine eius significatur prouidentia, quæ nullam à se animam impunè fornicari sinit. Sicut enim ea quæ dicitur ira Dei, non perturbatio mentis est, sed potentia vindicandi: sic zelus Dei non cruciatus quidam animi est, hominibus communis, sed tranquillissima sincerissimaque iustitia, qua nullæ anima beata esse sinitur, falsis opinionibus, prauisque cupiditatibus corrupta.* Hæc ille. Deus igitur cor hominis vult, amari vult. *Ignem,* (inquit Christus) *veni mittere in terram* Lucæ 12. (qui certè hodiè in Apostolos è cælo cecidit) *& quid volo, nisi vel potius, quàm volo, quantum desidero, nam illud et Græcum vtrumque sonat, & posterius magis) ut ardeat?* Ad hunc Dei amorem infinita nobis Deus dedit quæ nos incitarent; sicuti qui puellam nobilem diligit, innumera ei munera mittit, ut amorem eius in se prouocet. Creauit nos, ut naturæ ductu eum amaremus, sicuti filius naturaliter amat patrem. Si quis nobis medicus aut chirurgus unum os fractum restituat, maximè si gratuito id facit, in perpetuum ei nos deuinctos profitemur. Ecce Deus totum quod sumus, nobis dedit, quum nihil essemus. Deinde ad similitudinem suam nos creauit, ut amicitia ratione eum amaremus. Morum enim similitudo amorem conciliat. Quando omnia Deus creauit, antequam hominem conderet, omne genus naturæ singulis quibusque creaturis dispersit. Vitam vegetatiuam plantis, arboribus, mineralibus, dedit. Vitam animale sensitiuam pecoribus, auiibus, piscibus largitus est. Spiritualem Angelis impartiuit. Homini ergo quid superest? quid daturus es Domine? Dabo (inquit Dominus) ei libertatem, ut quicquid ei placuerit, faciat. *Deus enim ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui, Apposuit illi aquam & ignem: ad quodcumque voluerit, porrigit manum suam.* Si terrenis tantum se dare vult, & illis solis sustentari, ut arbor, erit arbori similis, ad nihil utilis, nisi ad ignem. Si sensum delectationem sequi vult, erit tanquam brutum, comparatus iumentis insipientibus. Si rerum spiritualium contemplationi vacat, eleuabitur ad dignitatem Angelicam, & erit Angelus Dei equalis. Ideo ex parte libertatis fecit nos Deus ad imaginem suam, ut ea rectè vtentes, perueniamus ad similitudinem & fruitionem eius. Deinde non nostra tantum, sed Psalm. 48. Lucæ 10.

Pars Hyemalis.

T r

& omnis

& omnis alia creatura clamat ad nos, vt amemus Deum: quia omnia propter nos facta sunt, & in vsum nostrum. Nostris enim primis parentibus dictum est: *Replete terram, & subiucite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus quia mouentur super vniuersam terram.* Post hæc omnia, clamat perpetua Dei gubernatio, conseruatio, prouidentia; clamant singula Dei in vnumquemque beneficia; clamat fortissimè Redemptio per Christum facta; clamat ipsa Dei immensa bonitas, & infinita Maiestas, amore infinito digna (Si enim homines quos numquam vidimus, & à quibus nullum beneficium vel accepimus, vel expectamus, amamus tamen, & videre cupimus propter nominis celebritatem quam ex aliqua virtute adepti sunt; quàm infinitè magis Deum, in quo omnis virtus, sapientia, fortitudo, velut in abyſſo & fonte exuberantissimo, cuius minimæ guttulæ sunt, quicquid in homine cernimus, etiam propter se solum amandus à nobis esset) clamant innumeræ utilitates amantibus Deum propositæ, clamat inexplicabile beati tudinis præmium eisdem certissimè repositum. Deum nobis esse super omnia diligendum. Accedit ad hæc omnia præcepti obligatio, salutis necessitas, ipsa denique naturæ humanæ propensio & inclinatio. Præcipit Deus, & ideo præcipit, quia *Dominus Deus noster est, fortis & zelotes*, vt eum *toto corde, tota anima, tota virtute*, id est, integrè, dulciter, & fortiter diligamus. Cogit salutis necessitas, quia *si vis ad vitam ingredi, serua mandata, qui autem diligit me, seruat sermonem meum.* Virget naturæ inclinatio, quia non sic rapido & violento curſu flumina terræ vniuersa in mare currunt, nec vllis repagulis, ne eò fluant, cohiberi possunt, quàm animus humanus beatitudinem desiderat: cuius appetitus, quem finis rationem habeat, & naturalis est, & necessarius, & fortissimus. Quale tamen hoc monstrum est, vt inter tot & tanta quæ ad Dei amorem nos prouocant, instigant, impellunt, quæuis tamen nenia, qualibet voluptatula hunc curſum impediatur, & nos à Deo auertat: Maximè quæ præter hæc omnia ignis de cœlo hodierna die in corda nostra delapsus est, & *misit Deus in corda nostra Spiritum Filij sui in quo clamamus Abba Pater*, id est, in quo & per quem facti filij Dei, affe ctû filialem induimus, clamantes Abba Pater? Pater mi, Pater mi, quid me vis facere? Dicit Apostolus, nos *signatos esse Spiritu promissionis sancto*: id est, accepisse, vt signaculum

Genes. 3.

4.
Amoris Dei
incitamenta.

Simile.

E xodi 20.

Math. 19.
Ioan. 14.

Galat. 4.

Eph. 1.

signaculum quoddam cordis nostri, Spiritum sanctum repromissum. Et sponsus in Canticis sponsæ dicit: *Pone me sicut signaculum super cor tuum.* id est, sicut ego cordis tui sigillum. Quod alicuius sigillo signatur, ostenditur res esse illius propria, cuius est sigillum. Si ergo præter & vitra omnia illa amoris nostri erga Deum incitamenta, iam etiam Dei Spiritus effusus in nos abundè, videlicet *per charitatem diffusam in cordibus nostris*, sigillauit corda nostra; profecò illi soli appropriati iam sumus, illum solû amare debemus, illi soli cor nostrum dare oportet. Hoc hodierna nos solennitas docet. Ideo quod Christus de dilectionis vi & efficacia Apostolos in vltima ante passionem concione docuit, hoc hodie legendum proponit ecclesia.

Ad Dei amorem illa quæ enumerauimus omnia, multaque alia quæ non attingimus (nec attingere possumus, quia nescimus) vehementer quidem incitant. Sed vt nulla nobis relinqueretur excusatio, diuini Spiritus ardor corda fidelium præterea ad hunc Dei amorem hodie datus elaboret. Opera & vasa fictilia, quæuis singulari artificio elaborata, fabricataque sint, adhuc ad suæ perfectionis complementum in fornacem vt mittantur opus est, vt ibi decocta splendorem firmitatemque accipiant. Ex aliis antedictis documentis ad Dei amorem animis nostris concipiendum satis edocti & formati fuimus. Sed nunc accepta Spiritu sancto nouum splendorem, robur nouum accepimus, vt simus vasa in honorem, cui diuino consecrata, & obsequio mancipata. Figura quæ sunt in fenestra vitrea depictæ, & colores earum, si sol non irradiat, lituræ potius & maculæ videntur, quàm effigies aliqua bene formata. Sic omnia diuini amoris documenta, à quocunque argumento sumpta, nullam diuini amoris effigiem viam animo repræsentant, sed obscura videntur, & surda narratio, nisi diuini Spiritus splendor & lux gratiæ animum irradiet, nouaque luce perfundat, atque calore accendat, & documenta illa, & figuras pulcherrimas clarè videat & intelligat: eisque intellectis, ad Deum amandum incitentur. Atque hæc de Deo diligendo.

Nunc huius dilectionis efficaciam vide. *Si quis diligit me, sermonem meum seruat.* Si vnusquisque nostrum interrogetur an diligat Deum, confidenter respondebit se diligere Sed *probatio dilectionis, est exhibitio operis.* Hinc D. Ioannes: *Hæc est Charitas Dei, vt mandata eius custodiamus, & non*

Spiritus S. cur
datus.

Simile.

Simile.

Dilectionis
efficacia.

Et mandata eius graua non sunt. nempe habenti charitatem, sine qua omnia sunt difficillima. Apostoli, ante acceptum Spiritum S. ad omnia trepidabant. Vna ancillula Petrum, qui forissimus videbatur, ita perterritus, vt Christum abnegaret & abiuraret. Ad tormenta bellica, prius quàm ignis applicetur, etiam pueri intrepidè accedunt, & plaustro hinc inde rotant & vertunt vt volunt: at verò quando ignis apponitur, etiam viri fortissimi retrocedunt, alij fugiunt, nullus accedere audet. Hominem sine charitatis igne, vtcunque aliarum virtutum præsiidiis ornatum minima quæque tentatio deiicit, & loco mouet; diligentem Deum nihil perturbat. Moyse holocaustum primùm in deserto super altare tabernaculi offerente, ignis è cælo descendit, qui holocaustum consumpsit. Hunc ignem in posterum Hebræi semper conseruauerunt & fouerunt, vsque ad Babylonicæ captiuitatis tempus; qui ad tempus extinctus, miraculo reuixit, vt in libris Machabæorum narratur. Sine hoc igne nullum Deo sacrificium fiebat, Hic ignis tam diu in veteri populo asseruatus est, quàm diu lex ipsa viguit. Eodem nunc modo ignis diuinæ charitatis hodie cælo dilapsus, corda primorum credentium accedit & inflammauit, & illorum perpetuo ministerio omnibus credentibus in lauacro regenerationis impartitur, ac per manus impositionem vberis confertur; qui omnia nostra opera bona, omnia sacrificia spiritalia sursum ascendere, facilia & iucunda esse, Deoque acceptissima facit. Hinc illa vox in Psalmis: *Locutum est os meum in tribulatione mea: Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum, offeram tibi boues cum hircis.* hoc est: In omni difficultate virtutis, & tentatione graui, offeram tibi cor amore plenum & affectuosum, ideoque quoduis bonum opus exequar. Ossa arida & absque medullis, aut vitiosa nux, vile & ridiculum munus facerent. Opera sine charitate, vitiosa nuxes & ossa arida sunt, in quibus magna est difficultas, & nulla vtilitas. Pingē strenuū adolescentem ac nobilem, illustri puellæ amore captum: nihil est quod iubenti puellæ reculabit. Simulrantes cum aliquo hostiles exercet Roget puella vt aduersario ignoscat, & cum eo in gratiam redeat, si eius amore potiri velit: confestim obtemperabit Nec iubenti tantum parçbit, sed præterea quicquid illi gratum fore intelliget, hoc iniussus exequitur. Certamina ludicra instruet: vestem, quam illa volet, induc-

Simile.

Typus.

9. Machab. 1.

Psalm. 55.

Similia.

duet: cantilenis nocturnis aures demulcebit: nulli vel labori vel sumptui parceret. Et vbi amor Dei est, nonne eisdem affectus producet? Sanè multò maiores. De hoc enim amore dictum est: *Valida vt mors dilectio:* quæ verba alibi explicauimus. Certè amor Dei tam efficax est, vt effectus potius quàm affectus dici debeat. Plus enim facit quàm afficit. Ratio est, quia omnis alius amor non nisi humanus affectus est, & ex naturæ viribus profectus: at Dei quæ affectus. amor, in pectore Christiano ab ipso Deo infusus est, diuini Spiritus donum est, ignis cælestis est, vnde multo efficacius operatur. Hinc S. David: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum*, id est, cum gaudio & iucunditate animi, in Dei obsequium omnes tuas cogitationes & actiones conuertentur. Arca foderis, quam Leuitæ super humeros portabant, ingentis erat ponderis, tum propter ligna Setim, & cælaturam auri solidi extrinsecus & intrinsecus, tum etiam propter alia illi adiuncta, ad eius vel ornamentum vel manimentum, vt in libro Numerorum apparet. Sed non absque miraculo cum facilitate ingenti, quoties castra mouerentur, illud Leuitæ portabant. Typus erat eius quod Christus dixit: *Iugum meum suauis est, & onus leue.* Vt autem fiat leue, sola facit dilectio. Stellæ cæli, quæ semper fulgidæ sunt, primo diluculo sanguinæ interdum apparent, propter vapores interiectos. Omnia iustitiæ opera, ieiunium, eleemosyna, ignoscere inimicis, stellæ sunt perfulgidæ; sed animo vel terrena vel seipsum nimis amanti videntur sanguineæ, aspera, ingrata, difficilia. Sicut equorum bigæ maximum onus etiam currendo ferunt, propter rotas quibus onus imponitur; sic ardua virtutis opera propter charitatis rotâ familia fiunt. Quum à Moyse in terram Chanaan exploratores mitterentur, locum quidem & Caleph facilem suis fratribus Chanaanorū victoriam promiserunt. Erant enim Dei amantes & obsequentes filij. Dicebant ergo: *Ascendamus, & possideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam.* Alij verò qui fuerant cum eis, dixerunt: *Nequaquam ad hunc populum possumus ascendere, quia fortior nobis est.* Hoc est discrimen inter diligentes Deum, & non diligentes. Quare Deus postea diuersam de utroque sententiam tulit. *Nullus eorum qui detraxit mihi, intuebitur terram. Seruum meum Caleb, qui plenus alio spiritu secutus est me (Spiritu amoris & obedientiæ) inducam in terram hanc quam circuiuit, & semen eius possidebit*

Cant. 8.

Amor Dei effectus magis quàm affectus.

Psalm. 83.

Typus.

Numer. 4.

Math. 11.

Simile.

Exemplum.

Numer. 13.

Numer. 14.

possidebit eam. Diligentes Christum, seruantur sermonem eius, & eos introducet in regnum caeleste. De hac dilectionis efficacia dixit Elaias: *Qui sperant in Domino, (sine amore sperat ab alio bonum nemo) mutabunt fortitudinem, augment pennas sicut aquila, current, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficiunt.* Quem locum alibi tractauimus. Si forte ianua dum aperitur, & clauditur, strepitum facit & stridorem, cardines eius oleo inunge, & cessabit stridor. Si executio mandatorum Dei difficilis tibi videtur, nec sine stridore & murmure id aggredi potes, oleo charitatis intellectum tuum ac voluntatem, qui operationum tuarum cardines sunt, inunge; & cessabit difficultas. Appositè D. Basilius: *Qui amore carnali ardet, parietes & domos audacter ascendit, & contra ipsos districtos gladios fertur insaratus, ac nisi subito cultu incedens perfrui amore possit, omisso illo sordidum assumit, denique ut voluptate potiat, humi serpere non recusaret.* Sic qui Deum veraciter diligit, parietes carnalis propinquitate, & paventem, aut quas habet domos, transilire, & si ferat occasio, ad martyrij gladios currere, ac nisi conueto habitu viuens amore aeterno sibi possit, ignobiliorum assumere, plurimamq; mundi improperia tolerare optabit, ut Deo iuatur. Haec ille. Sicut orbis caelestes & sidera duplicem habent motum; vnum raptum & diurnum, eumque velocissimū ex vi primi mobilis, alterum proprium, eumque tardissimū: sic animi motus in homine duplices sunt; vnus est naturæ proprius, qui non nisi tardissimè in bonum fertur; alter ex vi supernæ gratiæ, qui rapidissimè ad virtutem trahit. Qui enim dicit, *Trahere nos post te*; statim subiicit: *Curremus in odorem unguentorum tuorum.* Nam ut aqua igni admota, non solum calore, sed & motum atque agilitatē igni naturalem participat; sic anima diuini Spiritus igne attracta, & charitate inflamata, non solum incalescit amore virtutis, sed & actiua est ad opus virtutis capessendum. Quare quod Dauid dixit; *Lex Domini immaculata, conuertens animas*; hoc de charitate Dei exponit D. Bernard. *Charitas, inquit, conuertit animas, quia facit voluntarias; & est immaculata, quia nihil sibi de suo retinere conuenit*: sed, ut ait Apostolus, *omnia suffert, omnia sustinet.* Sic bonum fructum affert in patientia.

2. Et Pater meus diligit eum.

Amicitia Dei. **L O C V S** moralis de amicitia Dei, quæ ex mandatorum obser

obseruatione comparatur. Dicit enim Christus fore, ut qui eum diligit, eiusque sermonem seruat, à Deo Patre diligatur. Immensum hoc est, & maximum beneficium. Quis enim rem tantam vel sperare ausus esset, nedum petere? Dauid tantum orat; *Ne auertas faciem tuam à me, nec declines in ira à seruo tuo*; non ausus maiora petere. Multum enim est, Deum habere misericordem. Lauro in cruce nihil aliud petit, nisi ut Dominus eius memor esset. *Domine, inquit, memento mei.* Multum enim est, esse in memoria Dei. Sed maius est diligere à Deo. Pro magna laude & felicitate Abrahamæ commemorat Iacobus, quod *Amicus Dei* Iacobi 2. appellatus est, ut apud Elaiam Prophetam legitur. Moyses quoque, quo nemo magis pro Dei obsequio laborauit, hanc singularem prerogatiuam habuisse legitur, quod locutus est ei Deus facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. quibus verbis nihil aliud significatur, quam quod Moyse cum Deo singularis quaedam intercesserat familiaritas & amicitia. At nunc, postquam abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes, in vita regnantes per unum Iesum Christum, factum est, ut omnes in Christo renati, quotquot eum diligimus, eiusque sermones seruamus, simus amici Dei, dilecti à Deo Patre. Sic Paulus fideles vocat. *Omnibus qui sunt Roma dilectis Dei.* Et hoc sensu Corinthiis scribit: *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filij eius Iesu Christi Domini nostri*: id est, in amoris & dilectionis illius societatem & communionem, qua Filium suum dilexit; qua *gratificauit nos in dilecto Filio suo*, id est, gratos nos, & amicos sibi fecit Deus Pater, propter dilectum Filium suum, eo quod nos diligimus Filium suum, & sermonem illius seruamus. Hic est ille eximius amor, hæc noua per Christum cum Deo amicitia, nouæ gratiæ necessitudo intima, quam in hoc Euangelio Christus omnibus veris Christianis promittit, dicens: *Pater meus diligit eum, & ad eum venimus, & mansionem apud eum faciemus.* Hæc omnia firmæ amicitia, arctæque necessitudinis testæ sunt, & notæ certissimæ. Quid autem Dei amicitia beatius? De humana amicitia cum magno applausu dictum est: Qui amicitiam ex hominibus tollit, solem è mûdo tollere videtur. Atqui ut innumera sunt & commoda, & solatia, & adiumenta, & ornamenta, quæ ex huius solis præsentia, splendore, calore, non homines tantum, sed & omnes aliæ creaturæ, tam animatæ quàm inanimatæ, capiunt:

Amicitia di-
uinae benefi-
cia.
1. Cor. 6.

Hebr. 5.
10an. 17.

Rom. 4.
Ecol. 6.

Exemplum.
10an. 11.

ita innumera sunt animæ humanæ bona, solatia, emolu-
menta, quæ ex hac Dei amicitia accipit. Apostolus dicit:
Qui adhaeret Domino, vnus cum eo spiritus est. Quæ arctior
coniunctio, quæ coniunctior necessitudo cogitari potest?
Amicorum hæc maxima cōiunctio est, vt sit inter eos ani-
ma vna, & cor vnum. Atqui ita se Deus amantibus cum
communicat, vt vnus cum illis spiritus fiat, vnum cor, vna
voluntas. Hoc est quod Christus Patrem in terris orauit,
& exauditus est pro sua reuerentia. Non pro eis (Apostolus præ-
sentibus) rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per ver-
bum eorum in me (hoc est, pro omnibus Catholicis, qui per
verbum Ecclesiæ, & successorum Apostolorum, credunt in
Christum) vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in
te; vt & ipsi in nobis vnum sint. Vnum certè non natura, sed
voluntate; non substantiæ æqualitate, sed amicitia simi-
litudine; non ex æterna generatione, sed ex temporali dile-
ctione, denique non cum Deo, sed in Deo. Hæc est amici-
tia iustorum cum Deo. At si Deus pro nobis, quis contra nos?
Quod si in humanis amico fideli nulla comparatio, amicitia
Dei quæ potest esse æstimatio? Vide Christi, quum in terris
esset; humanam quandam amicitiam, & ex ea conice diui-
nam. Dicit D. Ioannes: *Diligebat Iesus Mariam, & sororem
eius Mariam, & Lazarum.* Quare Lazaro decumbente, in-
tunt ad Christum sorores eius, & dicunt: *Ecce, quem amas,
infirmatur.* Postea quoque Christo moram faciente, & La-
zaro iam defuncto, dicit Apostolus suis Christus: *Lazarus
amicus noster dormit.* Denique ad monumentum defuncti
Lazari accedens, *lachrymatur Iesus.* Quo viso, dicunt qui
astabant Iudæi: *Ecce, quomodo amabat eum.* Hæc omnia
certa erant amicitia cuiusdam inter Christum & Lazarum
signa. At Christus hunc amicum vide quomodo amaerit.
Crescente Lazari miseria, creuit Christi amicitia. Audita
eius infirmitate, dicit eis qui nuntium attulerant: *Infirmi-
tas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei.* Laborant mul-
tum iusti, laborat Ecclesiæ: sed Deus, qui amat eam, pro sua
providentia infirmari eam patitur, non ad mortem ad in-
teritum, sed ad Dei maiorem gloriam. Intellecta ex sua sa-
pientia Lazari morte, statim in Iud. am proficiscitur, con-
tradictentibus Apostolis, & dicentibus: *Rabbi, nunc quare
bant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc?* & de mortuo di-
cit: *Amicus noster dormit.* Amicum vocat, non quia amat,
sed quia amatur. Multos peccatores, sed per Christi gratiã
conuer-

conuertendos, amicos Deus vocat: nõ quia Deum amant,
quum sint in peccatis suis mortui; nec quatenus in peccato
iam sunt, quod odit Deus; sed quatenus eorum futura
conuersio non minùs Deo præsens est, quam status peccati
ex nostra cognitione præsens; & quia à Deo ex futura cõ-
uersione amantur. Sic dixit Christus: *Alias oues habeo, quæ
non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere.* Oves suas
vocat, non qui sic erant, sed qui sic futuri erant. Postea ad
tumultu venit Christus, fœter quatriduanus Lazarus. Nunc
quidem erat tempus, vt Christi amicitia cessaret, si huma-
no more mutabilis esset. Sed lapidẽ tolli iubet, & Lazarũ
foras prodire facit. Talis est erga nos Dei amicitia. Nec in-
firmos, nec mortuos, nec quatriduanos deserit, sed in quo-
nis peccati statu ad gratiam & penitentiam peccatores
vocat. Quòd si erga peccatores tam propitijs Deus est,
non quia sunt, sed quia erunt per conuersionem amici
Dei; quanto magis erga iustos liberalis & munificus erit,
qui iam per dilectionem Christi, & obseruationem mãda-
torum eius, amici eius facti sunt! *Diliget eos*, id est, multa
noua dilectionis signa & argumenta ostendet. Qualia hæc
sunt: Eorum orationes exaudire. *Quicquid petieritis in nomi-
ne meo, fiet vobis.* In omni tribulatione eos consolari. *Cum
ipso sum in tribulatione, eripiam eum; & glorificabo eum.* In
omni tentatione eos liberare. *Non patietur vos tentari su-
pra id quod potestis, sed dabit cum tentatione prouentum.* In
omni necessitate eis subuenire. *Nunquam vidi iustum dera-
lictum, nec semen eius quarens panem.* Ex omni occasione eor-
um fructum quarere. *Diligentibus Deum omnia cooperan-
tur in bonum.* Omni consolatione & gaudio eorum corda
replere. *Deus spei repleat vos omni gaudio, & pace in creden-
do; vt abundetis in spe & virtute spiritus sancti.* Multa sa-
pientia eorum mentes illuminare. *Secundum diuinitus gratia
eius, quæ superabundauit in nobis omni sapientia & pruden-
tia.* Magna virtute & potentia super malignos spiritus il-
lustrare. *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, &
maiora horum faciet.* Vnde paganus insultans Tertullianus
ait: *Subiecta est Christianis diuinitas vestra, & a quolibet
iussus Christiano demon e demonem profitebitur.* Propter hæc
& alia dilectionis, amicitia, & familiaritatis cuiusdam
intimæ iustorum in hac vita cum Deo argumenta, sic in
statu gratiæ Deus, sanctorum Deus vocatur, sicut in Le-
ge veteri, Deus Abraham, Isaac, & Iacob, qui amici Dei
erant.

Amicitia Dei
fructus.

1o

10an. 15.

2o

psal. 90.

3o

1. Cor. 11.

4o

psal. 36.

5o

10an. 8.

6o

Rom. 15.

7o

Ephes. 1.

8o

10an. 14.

9o

In Apologet.

cap. 23.

10o

Deus Sancto-

rum.

Niceph. lib. 1. r. erant, vocabatur. Sub Leone 1. Imperatore, Iudæus quidam archifynagogus, cum duobus filiis, tanquam seditioſus captus, & equuleo impoſitus, clamat: *O Deus ſancti Sergij, adiuua me.* Quia autem hæ voces ſiſtè videbantur & hypocriticè prolatae, ad ignem tanquam blaſphemus damnatur. In ignem coniectum, duo quaſi albi equites eum illæſum cuſtodierunt, donec à populo extraheretur. Is ſtatim baptizatus. Sergij nomen accepit, & eccleſiam ſuis ſumptibus ædificauit in honorem S. Martyrum Sergij & Bacchi Mercator quidam Ægyptius, necdum Chriſtianus, in periculo naufragij exclamauit: *Deus Martini, eripe nos,* vt in vita ſancti Martini narrat Seuerus Sulpitius. Tres ciues falſò ſeditionis accuſati, & in extremum diſcrimen capitis adducti, liberati fuerunt, clamantes: *Deus Nicolai, libera innocentes, ſperantes in te:* & quidem ita. vt iudex, repentino terrore percuſus, reuerſarij ſui iudicij veniam peteret. Cuidam puero paſtori ouium quaerenti, quum canes non haberet, ſi lupus ei ouem auferret, quid faceret, ioco reſponſum eſt, vt nomine magiſtri ſui Patris Nortberti (erat vir ille ordinis Præmonſtratenſium pater ac fundator, maxima ſanctitate conſpicuus) præciperet, ne auderet eam deuorare, vel lædere. Id quum poſtea puer ſerio faceret, & poſt ouem, quam lupus rapuerat, inlamarer, vt nomine magiſtri ſui eam deponeret, lupus ouem illæſam depoſuit, illè ue in caulam reportauit. In Frato ſpirituuali varia exempla videre licet, quomodo feræ læuiſſimæ ſanctis eremitis non ſecus obediētes & morigeræ fuerint, quàm primo parenti in ſtatu innocentia, quum amicus Dei eſſet, extiterunt. Sic Deus amicos ſuos in hac vita diligit, & diligendo honorat. Diogenes ſic ratiocinabatur: Omnia deorum ſunt. Diis autem amici ſapientes ſunt. Amicorum omnia communia. Omnia ergo ſapientum ſunt. Æſchines pauper auditor Socratis, cæteris diſcipulis munera ei offerentibus, Nihil, inquit, dignum te quod dare tibi poſſum, inuenio. Itaque do tibi, quod vnum habeo, meipſum, & rogo vt boni conſulas. Cui Socrates: Quid ni tu magnum munus dederis, niſi fortè paruo te æſtimes? habebo itaque curæ, vt te meliorem tibi reddam quàm accepit. Quanto magis, qui Deo ſe totos per dilectionem dant, ab eo meliores fiunt, & beatioreſ!

Dial. 2.

Simeon Metaphraſta, in vita S. Nicolai.

In vita ſancti Nortberti, cap. 37. 10. 3. Surij.

Laert. lib. 6.

Sen. de benef. lib. 1. cap. 7.

3. Et ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.

Loquens moralis de dilectionis diuinæ firmitate & ſtabilitate. Deus enim quos diuigit, & cum quibus amicitiam ſemel contraxit, ita perfectè diligit, vt quantum ex ipſo eſt, dilectionis vinculum nunquam abrumpat. Idcirco Chriſtus non contentus dixiſſe, *Pater meus diliget eum,* adiecit: *Et ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* id eſt, in eo habitaculum noſtrum, & ſedem fixam ponemus. Sic alibi: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo. Si quis aperuerit mihi, intrabo, & cenabo cum illo:* id eſt, cum eo manebo, & pernoctabo, & quietuam. Sic alia Scriptura: *Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem, &c.* Dei Spiritus haud dubiè, ſiue ad nos veniat, ſiue non veniat, ſemper requieſcit, nec vilo motu perturbatur. Sed requieſcere in corde pio dicitur, quia & libenter illic eſt, & ſtabiliter ibi permanet. Sic Chriſtus iterum diſcipulis ſuis: *Manete in me, & ego in vobis.* id eſt, Niſi me prius deſeratis, ego vos non deſeram. Hoc ſenſu charitas Dei vocatur ab Apoſtolo *vinculum perfectionis*, id eſt, vinculum perfectiſſimum; quia charitas nunquam excidit: & ex parte Dei inſolubile vinculum eſt, quia *ſine penitentiâ ſunt dona & vocatio Dei.* Quoties Dei amicitia deperditur, vicio noſtro fit, iuxta illud: *Iniquitates veſtra diuiderunt inter vos & Deum veſtrum: & peccata veſtra abſciderunt faciem eius à vobis.* Ille ergo verè Deum diligit, & Dei mandata verè ſeruat, in cuius pectore Deus inhabitat, non in eo, qui ad tempus amat, & in tempore tentationis ab amore recedit. Vnde beatus Gregorius: *In quorundam corda venit Deus, & manſionem non facit qui per compunctionem quidem Dei reſpectum percipiunt: ſed tentationis tempore hoc ipſum, quod compuncti fuerunt, obliſcuntur.* Et paulo poſt. *Ille verè Deum amat, cuius mentem dilectio praua ex conſenſu non ſuperat: Nam tanto quiſque à ſuperbo amore depellitur, quanto inferius delectatur.* Quomodum enim vapor, quanto magis à terra extollitur per virtutem ſolis, tanto magis ab ipſo ſole clarificatur: ſic iuſtorum animæ, quanto plus affectus ſuos à terra ſubleuât, tanto magis à diuino ſplendore illuſtrantur. Promittit ergo hoc loco Chriſtus, vt qui eum diligit, eiſq; ſermonè ſeruat, ad perfectam cum Deo cõiunctionem, ad perfectam charitatē,

Dilectionis diuinæ firmitas.

Apoſ. 1.

Eſaiæ 66.

1 Ioan. 15.

Coloſſ. 3.

1 Cor. 13.

Quo. Rom. 10.

Eſaiæ 60.

Ham. 30. ſuper

Euang.

Simile.

venit

veniente ad eum & permanente celesti gratia, perducatur. Charitas enim Dei in nobis suos habet gradus, suaque incrementa. Nam in quibus nata est per Sacramentum regenerationis, nutritur per bona opera: ut nutrita roboretur, roborata perficiatur. Quemadmodum homo suas habet aetates, suaque incrementa, ut primum parvulus sit, ab alio prorsus dependens; deinde adolescens, seipsum vel ad bonum, vel ad malum inclinet; mox vir sui iuris factus, ac demum ad alios regendos aptus existat: sic in Dei amore se res habet. Primum Deus nos prior diligit, & à peccato emancipat, deinde ad sui amorem nos excitat; mox excitati bonorum operum fructus facimus, fratres diligimus, Dei mandata servamus: ac demum, veniente ad nos ac manente diuino Spiritu, etiam animam pro Christo ponere, si res ferat, parati sumus. Hoc est perfecta charitas. Sic manet in nobis Dei Spiritus. Augetur quippe charitas, & manet Deus in nobis, ex ipso usu & exercitio charitatis. Sicut enim calor à corporibus nostris procedens, vestes quibus induimur calefacit, & ipsæ vicissim vestes calefactæ calorem corporis naturalem tuentur & conseruant: sic omnino opera charitatis à Dei Spiritu nos diligente, & ad nos veniente, excitata, ipsam illam charitatem nobis infusam tuentur & augent, & ut in nobis Deus firmiter maneat, efficiunt. Nam ut in artibus humanis frequens & feruens exercitatio artis, peritum facit, & ut dici solet, magister vsus rerum est; sic charitatis à Deo infusæ habitus actibus frequentibus & vehementibus augetur atque intenditur, non quidem effectiue, ut in habitibus acquisitis; sed profecto meritorie; iuxta illud Augustini: *Charitas meretur augetur, ut aucta mereatur perfici, comitante non ducente, pedissequa non prauia voluntate.*

4. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.

De pace Christi. **L**O C V S moralis de varia pace quam Christus nobis reliquit, meruit, dedit; de pace cum Deo, cum conscientia, cum proximo. **Q**UÆ singula in aliis Dominicis iam iterum atque iterum tractauimus; maximè Dominica in Albis, super illa verba, *Pax vobis*. Vbi etiam, in quibus alijs Dominicis hæc singula materia tractata fuerint, lector inueniet. Hic tamen, loco proprio, quædam addeamus. Pax Christi

Dom. 3. Quad.
text. 3.
Text. 2.

Christi quum sit quædam animi ordinata concordia, cum Deo, cum proximo, cum seipso; tantum bonum est, ut eam Christus sua preciosa morte specialiter procurauerit, *faciens pacem* (ait Apostolus) & *utraque unum*, ut ideo statim post resurrectionem eam Apostolis suis dederit, dicens, *Pax vobis*: ut in ipso exordio Incarnationis suæ Angeli gaudenter hanc hominibus pronunciauerint, cantantes *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Vbi illud, *&*, significat, quia. Dicunt enim ideo Deum glorificandum, quia iam pacem bonæ voluntatis dabit hominibus, ut præclare Gregorius Nyssenus hunc locum exponit. Nempe tanta res hæc pax est, tantum homini bonum, tam singulare & excellens Dei donum, ut in eo præ cæteris Deus gloriatur. Nam quemadmodum Rex plurium regnorum, melioris regni Rex dicitur, ut Hispaniæ Rex, tacito Neapolitano, Sicilia, Lusitaniæ regno, sic Deus tanti pacem æstimat, ut *Deus pacis* ab ipso solo passim appelletur. Et apud Elaiam dicit: *Ego Dominus faciens pacem*. Pacis quippe nomine, quasi omnia bona continentur: iuxta illa verba Iacob ad filium Ioseph: *Ito, & vide, an fratres & pecora sint in pace*, id est, an omnia bene se habeant. Ad quod notanda est frequens illa apud Paulum conuersio; *Deus pacis, & pax Dei*. Aliquando enim dicit: *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum* (id est, cuius bonum quantum sit, comprehendi vix potest) *custodiat corda vestra*. Aliquando aliter: *Pacem habete, & Deus pacis erit vobiscum*. Hæc conuersio docet, quod ubi pax est, ibi Deus est: & ubi Deus est, ibi pax est. Romani iuxta capitolium suum extruxerunt templum Pacis, omnium tota vrbe vastissimum, ut eius adhuc hodie ruina loquuntur: quia indicabant, beneficio pacis stare Republic. bonum pacis esse omnium laborum ac bellorum finem: in pace denique omnia bona contineri. In arca Noë erant vniuersa animalia: sed quum natura essent fera, crudelia, indomita; quàm diu in arca erant, mitia, mansueta, & pacifica fuere. Quàm diu in Ecclesiæ arca, & in domo Dei manere volumus, pacem colere, & vnanimes in domo esse debemus. Dicit Propheta: *Inquire pacem, & persequere eam*. Ne expectes ut in domum tuam veniat. Multis precibus eam à Deo petere, magno studio eam adipisci, & adeptam retinere debes. Venator quum leporem persequitur, non satis habet quod canis

cur

currat: currit & ipse, ac vociferatur fortiter, quousq; tãdem assequatur. Quanto pax lepore pretiosior, tanto nos & per bona opera currere, & per assiduas preces ad Deum vociterari debemus, non contenti prædicatorum hortatibus, qui, veluti canes bene vocales, hanc pacem nobis denunciant, & docendo inveniunt atque designant. *Iustitia & pax oculata sunt*; ait Propheta. Dux fortiores coniunctissimæ sunt. Vna sine altera non habetur. Sed prior est iustitia bonorum operum, quasi foror senior; postea pax cum Deo, cum conscientia, cum proximo. Apostolus idcirco semper præmittit gratiam paci, non pacem gratiæ. *Gratia vobis & pax*, in omnibus ferè epistolis. Non autem vnquam dicit, Pax vobis & gratia. Prius enim cessare peccata, & incipere iustitia debet, quàm hac pace in Christo frui valeamus. Tota doctrina Christi ad hanc pericopen reducitur, & in hoc epilogo terminatur. *Hæc*, inquit, *locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis*. Sic flevit super Ierusalem conuerti nolentem, & dolet super omnes peccatores ab hac pace alienos, dicens: *O si cognovisses & tu, & quidem in hac die visitationis tue, quæ ad pacem tibi*. Tempus visitationis nostræ est vita præsens, in qua ad pacem inuitamur.

5. Non quomodo mundus dat, ego do vobis.

Locvs moralis de falsa mundi pace, quem in Domin. 3. Quadr. text. 3. & in Dom. 3. post Pascha, text. 1. explicatum videt.

6. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.

Animi fortitudo & fiducia. Locvs moralis de animi fortitudine, fiducia, patientia in quibusvis rebus aduersis firmiter retinenda. Quem locum, vel potiùs quæ loca, in variis iam Euangelii tractauimus in Dom. 4. post Pascha, ad illa verba: *Tristitia impleuit cor vestrum*, quæ tota explicatio huc referri potest, vt ad locum magis proprium. In Domin. 2. post Aduentum, text. 9. In Domin. 4. post Epiphaniam, text. 1. & 4. In Domin. 4. Quadragesimæ, text. 2. & adhuc aliis in locis: vt nihil hic addere opus sit. Illud vnum addi potest, de huius fortitudinis & fiduciæ medio, quod Christus hoc eodem sermone expressit, dicens: *Creditis in Deum, & in me credite*, id est, in Deum fiduciam habete, & in me; vt non turbetur cor vestrum,

Pfal. 84.
Iustitiapacem
præcedit.

Ioan. 16.

Luce 19.

Domin. Pasche,
text. 4.
Dom. in Albis
text. 1.
Ioan. 14.

strum, quod illis verbis præmiserat. Sic apud Esaiam: *Iuxta Esaiam 50.*
est qui iustificat me: quis contradicet mihi? Si emus simul. Quis est aduersarius meus? Accedat ad me. Ecce Dominus Deus auxiliator meus est, quis condemnat me? Sic Paulus: Si Deus nobiscum; quis contra nos? Sic Dauid: Dominus protector meus, à quo trepidabo? Psal. 20.
Sic Iob: *Pone me iuxta te; & cuiusuis manus pugnet contra me.* *Iob 17.*
Sic in hoc Euangelio subiunxit his verbis Christus: *Audistis quia ego dixi vobis, vado, & venio ad vos. id est, non abero à vobis vnquam. Et rursus paulo post: In mundo pressuram habebitis; sed confidite, ego vici mundum.* *Ioan. 16.*
Et quomodo hæc tenet consequentia: Christus vicit, ergo nos debemus bono animo esse? Respondet Augustinus: *Non viciisset ille mundum, si eius membra vinceret mundus. In illo igitur pacem habentes, ipsum refugium habent, vt per eius adiutorium vincant.* *Traict. 103. in Io.*
Quemadmodum cibaria amarulenta & acridia, dulces admiscendo, grata palato fiunt; & quemadmodum quem colore nimis pellucido oculi perstringuntur, ad viridia se deflectendo reficiuntur, & recreantur: sic in omnibus aduersis ad Deum mentis oculos conuertendo, maximum inde solatium capimus. Nam sicut qui sole illuminatur, facibus accensis non eget; sic quem Dei amor & fiducia totum tenet, humanis solatiis non indigebit. *Sancta Melania, calente adhuc mariti corpusculo (ait sanctus Hieronymus) & necdum humato, duos simul perdidit filios. Lachryma gutta non fluxit, stetit immobilis; & ad pedes aduoluta Christi, quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditius, inquit, tibi seruitura sum Domine, quia tanto me onere liberaisti.* Sic sancta Elisabetha, Lantgrauio Turingia viro suo defuncto, dixit: *Vt viueret vir meus, nulli labori parcere volui: sed eo nunc ex Dei voluntate sublato, nec minimum capitis capillum dederim, vt mihi viuus reddatur.* *In vita eius, apud Surium. 10.*

Ad Paulam de obitu Basilie.

In vita eius, apud Surium. 10.

7. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

Locvs moralis de assidua diaboli circa mortem cuiusque vexatione. Quia breui futurum erat vt Christus morti traderetur, docet diabolum suas tunc partes acturum, & quidem more solito in postremo agone verfantem, omnia eius dicta & facta discussurum, vt aliquid inueniat vnde accuset, transitumque animæ ad Deum impe

Morientium animabus infidiat diabolus.

Ioan. 19.

Psal. 13.

Homil. 7. in lib.
Iudicum.In eius vita
apud Surium,
tom. 1. pag. 701.Apud Surium,
tom. 1. pag. 399.In vita eius per
Greg. Nyssenum,
seu Sulpitium in
vita eius.Epist. 310. & in
vita eius lib. 5.
c. 2.

impediat. Sed dicit hic Christus, *In me non habet quicquam, videlicet; quod vel minimè reprehendat.* Nihilominus tamen in ipso egressu animæ à corpore clamauit Christus: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*, vt nos doceat idem studiosè facere, propter acerrimos tunc diaboli insultus, & insidias molestissimas. De quo etiam David in persona Christi dixit; *Erue à framea, Deus, animam meam, & de manu canis unicam meam: salua me ex ore leonis, & à cornibus unicornium humilitatem meam.* Nempe hæc omnium etiam sanctissimorum virorum præcipua cura fuit, vt post egressum animæ è corpore, eius ad Deum transitus à demone non impediretur. Qua de re sic Origènes: *Mihi si concederet Deus, vt proprio sanguine diluerer, morte pro Christo suscepta, securus ex isto seculo discederem, vt veniens ad animam meam de hac vita exeuntem princeps huius mundi non inueniret quicquam, & sanguinis mei profusione sopiretur, nec auderet in aliquo criminari animam meam cruore suo dilutam.* Hæc ille. Sanctus Anselmus, vir doctissimus, de ea re sic scribit: *Anima cum de corpore exit, mox inimici eius, maligni spiritus, qui eam in corpore degentem per anfractus vitiorum sicut canes leporem persecuti sunt, crudeliter adsunt, parati eam quasi prædam rapere, & in mortem æternam præcipitare.* Sanctus Antonius (vt in eius vita indubitatus auctor scribit Athanasius) hanc visionem habuit. Eleuatis in cælum oculis, vidit quendam longum atque terribilem, caput vsque ad nubes attollentem. Vidit etiam pennatos quosdam volare cupientes ad cælum, atque illum extensis manibus prohibere transitum: è quibus alios apprehensos elidebat in terram, alios frustra retinere contendens, dolebat supra se ad cælestia transuolare. Statimque ad eum vox facta est, dicens: *Animaduerte quod vides.* Tunc cepit intelligere animarum esse consensum, & diabolum prohibentem, qui & sibi retineret obnoxios, & Sanctorum, quos decipere non poterat, cruciaretur volatu. Sancta Macrina, diui Basilij soror, virgo sanctissima, in hora mortis suæ sic orabat: *Ne impendat inuidus iter meum.* In vita sancti Martini, Turonensis Episcopi, sic legimus: *Instante morte, viso humani generis hoste, Quid, inquit, astas cruenta bestia? Nihil in me funeste reperies.* Ea in voce animam Deo reddidit. Diuus Bernardus in grauissima agritudine, & morti proximus, sic ad Abbatem Bonæuallis scribit: *Orate Saluatorem vt tempestiuum iam exitum non differat,*

sed

sed custodiat. Curate munire votis calcaneum nudum meritis; vt is qui insidiatur, inuenire non possit unde figat dentem. & *in vita eius; vultus insigat.* Sanctus Eustratius, nobilissimus martyr, quum ad supplicium extremum, post multa tormenta, duceretur, sic Deum orauit: *Et nunc, Domine, tegat me manus tua, & veniat super me misericordia tua. Quomiam conturbata est anima mea, & tristis est dum egreditur de hoc corpore, ne forte mala inimici potestas ei occurrat, & eam impediat in tenebris, propter peccata qua à me in vita facta sunt per ignorantiam. Sis mihi propitijs Domine, & ne videat anima mea tenebrosos vultus malorum demonum, sed eam accipiant Angeli tui lucidi.* Sanctus Eligius, Nouiomensis Episcopus sanctissimus, in extremis positus sic Deum orauit: *Aperi mihi prope ianuam vite, & principes tenebrarum non occurrant mihi; nec conturbent me potestates aëris huius, sed clemens dextera tua protegat me, & potentia defendat me.* S. Nicolaus Tolentinus, cuius nunc festum Romana celebrat Ecclesia, morti proximus, sanctissimæ Eucharistiæ viaticum petens, hanc causam addit: *Vt tanto viatico munitus, non deficiam in via, ad patriam cælestem profecturus; & si ob demerita mea improbus Belial, hostis meus, mihi occurrerit possim silenter dicere, Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos, Si Elzearius, Comes illustris, sed vir sanctissimus, & qui cum vxore nobili perpetuam virginitatem coluit, in mortis articulo vide vt à Dæmone horribiliter vexatus fuerit. In agone positus, vultum præ se tulit valde terribilem, & sub conflictu exclamauit: Magna est demonum vis, sed eam penitus eneruarunt virtus & merita Incarnationis & Passionis Dominicæ. & post paululum rursum exclamat: Planè vici. Post aliquantum temporis spatium cum ingenti clamore dixit: Totum me diuino iudicio committo. His dictis reparatus est vultus eius, &c. S. Melana, nobilis & sanctissima femina, cuius fortitudinem admirabilem S. Hieronymus laudat, morti vicina sic Deum orat: *Præbe mihi iter ad te absque vlla perturbatione. Ne me retineant huius aëris mali demones.* S. Simeon dictus Salus, quia sub stulti specie sanctissimè vixit, iam hora mortis appropinquante, sic vnicum quem habebat amicum, suæ sanctitatis conscium, Ioannem diaconum alloquitur; *Curam gerere anima tua, vt possis transmittere absque vlla tempestate principes tenebrarum harum. Scit enim Dominus, me magno vexari metu & sollicitudine, donec ab eorum scintilla furo liberatus. Quid, quòd huius rei curam etiam B. Virginem sollicitam**

In vita eius per
S. Audouenum,
li. 2. ca. 33. apud
Sur. tom. 6. p. 675.In vita eius
tom. 5. pag. 175.In vita eius
c. 32. l. 5. p. 338.De obitu Ble-
sillæ.In vita eius
apud Surium,
tom. 1. pag. 53.In vita eius tom.
4. pag. 81.

Lib. 7. cap. 70.

citam & anxiam tenuisse scribit in Speculo historiali Vincentius Beluacensis? Quod si sanctissimæ tot ac tantæ personæ hunc extremum dæmonis conflictum ita exhorruerunt; quid miseris nobis statuumendum erit, quorum tota vita peccatum frequens, rara pœnitentiæ, exilis iustitiæ est? Amplificare hunc locum pius concionator poterit, ut ad peccati fugam, & vitæ sanctiæ instituendæ curam, auditores suos grauitèr adhortetur.

*Promptuarij Moralis in Euangelia Dominicalia
partis Hyemalis Finis.*

APPROBATIO.

Promptuarium hoc Morale super Euangelia Dominicalia totius anni, Authore Magistro nostro THOMA STAPLETONO, nihil à sana doctrina alienum, sed multa ad mores in melius formandos vtilia & accommodata complectitur, Quare non modò tutò, caterùm & vtiliter typis mandari posse iudico.

*Ego Balihasar Seulin, Ecclesie Collegiate D. Amati
Decanus, necnon librorum Censor
ordinarius.*

INDEX

INDEX TEXTVVM EVANGELICORVM, EX quibus loca moralia in Promptuario Do- minicali eruuntur, cum nota cuiusque Dominicæ, in qua tractantur, iuxta ordi- nem quatuor Euãgelicorum, & Caputum cuiusque.

Dominica prima Quadragesimæ.

1. VCTVS est Iesus à Spiritu in desertu, *Matth. 4.*
vt tentaretur à diabolo. fol. 363.
2. Et cum ieiunasset quadraginta diebus,
& quadraginta noctibus. fol. 367.
3. Accedens tentator, dixit ad eum. 373.
4. Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. 374.
5. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod
procedit de ore Dei. 377.
6. Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim suis
mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.
378.
7. Non tentabis Dominum Deum tuum. 381.
8. Hec omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. 383.
9. Vade Satana. 388.
10. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.
390.

Dominica 3. post Epiphaniam.

1. Leprosus veniens, adorabat eum. fol. 169. *Matth. 8.*
2. Domine, si vis, potes me mundare. 171.
3. Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris. 173.
4. Sed vade, ostende te Sacerdoti. 180.
5. Et offer munus quod precepit Moyses. 185.

V V 2 5. 18

I N D E X.

6. In testimonium illis. 189.
 7. Domine, puer meus iacet in domo paralyticus. 190.
 8. Domine, non sum dignus ut inires sub lectum meum. 191.
 9. Filij regni euicientur in tenebras exteriores. 193.
 10. Illic erit fletus, & stridor dentium. 195.

Dominica 4. post Epiphaniam.

1. Motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus. 198.
 2. Ipse autem dormiebat. 206.
 3. Et suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos, perimus. 210.
 4. Quid timidi estis, modica fidei? 213.
 5. Tunc surgens imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna. 215.

Dominica 2. Aduentus.

- Matth. 11.
 1. Ioannes in vinculis. 12.
 2. Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum, ait. 16.
 3. Euntes, renuntiate Ioanni. 17.
 4. Que audistis & vidistis. ibidem.
 5. Pauperes euangelizantur. 19.
 6. Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. 21.
 7. Illis autem abeuntibus, cepit Iesus dicere de Ioanne. 25.

8. Quid existis in desertum videre? 31.
 9. Arundinem vento agitatam? ibid.
 10. Hominem mollibus vestitum? 38.

Dominica 5. post Epiphaniam.

- Matth. 13.
 1. Qui seminauit bonum semen in agro suo. 218.
 2. Cum autem dormirent homines, venit inimicus hominum. 222.
 3. Venit inimicus eius, & super seminauit zizania. 227.
 4. Vnde ergo habet zizania? 231.
 5. Inimicus homo hoc fecit. 233.
 6. Serui autem dixerunt, Vis inuis, & colligimus ea? 237.
 7. Na

I N D E X.

7. Ne forte colligentes zizania, eradicetis & triticum. 239.

1. Simile utraque crescere vsque ad Messem. 240.
 3. Colligite zizania, & colligate ea in fasciculos, ad comburendum. 246.

Dominica 6. post Epiphaniam.

1. Simile est regnum celorum grano sinapis. 250.
 2. Cum autem creuerit, maius fit omnibus oleis, & fit arbor, ita ut volucres caeli habitent in ramis eius.
 3. Simile est regnum celorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus, donec fermentatum est tatum. 260.

Dominica 2. Quadragesimæ.

1. Duxit eos in montem excelsum seorsum. 398. Matth. 23.
 2. Et transfiguratus est ante illos. 401.
 3. Bonum est nos hic esse. 407.
 4. Faciamus tria tabernacula. 410.
 5. Ipsum audite. 412.

Dominica Septuagesimæ.

1. Exijt primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimam. 268. Matth. 20.
 2. Conducere operarios in vineam suam. 273.
 3. Misit eos in vineam suam. 273.
 4. Illi autem abierunt. 277.
 5. Quid hic statis tota die otiosi? 279.
 6. Quia nemo nos conduxit. 283.
 7. Voca operarios, & redde illis mercedem suam. 287.
 1. Multi vocati, pauci electi. 298.

Dominica in ramis Palmarum.

1. Dicite, quia Dominus his opus habet. 510. Matth. 21.
 3. Venit Rex tuus tibi mansuetus. 515.
 2. Sedens super asinam, & pulum filium subiugalis. 518.
 4. Et imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij autem

I N D E X.

- autem cadebant ramos de arboribus, & sternebant
in via. 522.
3. Turba autem quæ precedebant & qua sequebantur,
clamabant dicentes: Hosanna filio David. 527.
6. Hosanna filio David. Benedictus qui venit in nomine
Domini. 530.

Dominica Paschæ.

Matth. 10.

1. Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome. 534.
2. Emerunt aromata, vt venientes ungerent Iesum. 537.
3. Et valde mane, vna sabbathorum, veniunt ad monu-
mentum. 540.
4. Dixerunt ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem
ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt re-
uolutum lapidem. 542.
5. Surrexit, non est hic. 545.
6. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro. 548.
Domin. infra Octauam Natalis Domini.

Luc. 11.

1. Mirantes super his quæ dicebantur de illo. 102.
2. Ecce hic positus est in ruinam multorum in Israel. 112.
3. Et in resurrectionem multorum in Israel. 116.
4. Et in signum cui contradicetur. 119.
5. Quæ non discedebat de templo, seruiens die ac nocte.
120.
6. In ieiunijs & obsecrationibus seruiens. 128.

Domin. i. post Epiphaniam.

1. Ascendentibus illis Hierosolymam. 130.
2. Secundum consuetudinem diei festi. 134.
3. Remansit puer Iesus in Hierusalem. 135.
4. Et non cognouerunt parentes eius. 137.
5. Descendit cum eis, & erat subditus illis. 139.
6. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde
suo. 143.

Dominica 4. Aduentus.

Luc. 3.

1. Anno quintodecimo imperij Tiberij Cesaris. 74.
2. Factum

I N D E X.

2. Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ
filium in deserto. 77.
3. Prædicans baptismum penitentia in remissionem pec-
catorum. 81.
4. Rectas facite semitas eius. 85.
5. Omnis vallis implebitur. 89.
6. Omnis mons & collis humiliabitur. 92.
7. Erunt praua in directa, & aspera in vias planas. 96.

Dominica Sexagesimæ.

1. Cum turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus Luca 8.
properarent ad Iesum. 299.
2. Clamabat dicens: Qui habet aures audiendi, audiat.
ibidem.
3. Semen est verbum Dei. 301.
4. Quod secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit
diabolus, & tollit verbum de corde eorum. 303.
5. Qui supra petram, qui cum audierint, cum gaudio sus-
cipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad
tempus credant, & in tempore tentationis rece-
dunt. 307.
6. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt,
& à sollicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus
vitæ euntes suffocantur. 315.
7. Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde
bono & optimo audientes verbum retinent. 335.
8. Et fructum afferunt cum patientia. 337.

Dominica 3. Quadragesimæ.

1. Erat Iesus eiciens demoniũ, & illud erat mat. 415. Luca 11.
2. Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub, principe da-
emoniorum, eicit demonia. 423.
3. Omne regnum in se diuisum desolabitur. 426.
4. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace
sunt omnia quæ possidet. 429.
5. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vnuer-
sa arma

I N D E X.

- sa arma eius auferet, in quibus confidebat.* 432.
 6. *Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.* 436.
 7. *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.*
 444.

Dominica Quinquagesimæ.

LUCA 17.

1. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.* 341.
 2. *Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & consuetur.* 349.
 3. *Ipse verò multo magis clamabat: Fili David, miserere mei.* 353.
 4. *Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se.* 357.
 5. *Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, vt videam.* 358.

Dominica 1. Aduentus.

LUCA 21.

1. *Erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, &c.* 2.
 2. *His fieri incipientibus, respicite. Scitote quia propè est regnum Dei.* 6.
 3. *Calum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* 10.

Dominica 3. Aduentus.

IOAN. 1.

1. *Miserunt Iudei ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, Tu quis es?* 53.
 2. *Confessus est, & non negauit. & confessus est, quia non sum ego Christus.* 55.
 3. *Ego vox clamantis in deserto.* 59.
 4. *Dirigite viam Domini.* 61.
 5. *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Prophetia?* 63.
 6. 7. *Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.* 65. & 68.
 8. *Cuius non sum dignus corrigiæ calceamenti soluere.* 70.

Dominica

I N D E X.

Dominica 2. post Epiphaniam.

1. *Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias.* 147. IOAN. 6.
 2. *Dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.* 150.
 3. *Dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier?* 153.
 4. *Quodcunque dixerit vobis, facite.* 155.
 5. *Implete hydrias aqua. Et impleuerunt vsque ad summum.* 162.
 6. *Omnis homo primùm bonum vinum ponit, & postea deterius: tu autem seruasti optimum vinum vsque adhuc.* 166.

Dominica 4. Quadragesimæ.

1. *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* 456. IOAN. 6.
 2. *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, vt vnusquisque modicum quid accipiat.* 458.
 3. *Cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.* 468.
 4. *Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.* 464.
 5. *Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.* 465.
 6. *Cum cognouisset quid venturi essent vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.* 468.

Dominica Passionis.

1. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* 472. IOAN. 8.
 2. *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* 483.
 3. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Respondit Iesus: Ego demonium non habeo.* 486.
 4. *Ego gloriam meam non quero: est qui quarat, & iudicet.* 491.
 5. *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* 497.

I N D E X.

6. Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in aeternum. Dixerunt ergo Iudei: Nunc cognouimus quia demonium habes: &c. 504
7. Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum. 504
8. Iesus autem abscondit se, & exiit de templo. 508

Dominica 2. post Pascha.

- Ioan. 10.
1. Ego sum pastor bonus. 575
2. Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis. 579
3. Mercenarius autem uidet lupum uenientem, & dimittit oves, & fugit, quia mercenarius est, &c. 581
4. Ego sum pastor bonus, & cognosco oves meas. 586
5. Et oves meae cognoscunt me. 590
6. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem, & animam meam pono pro ouibus meis. 593

Dominica Pentecostes.

- Ioan. 14.
1. Qui diligit me, sermonem meum seruabit. 655
2. Et Pater meus diligit eum. 662
3. Et ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus. 667
4. Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis. 668
5. Non quomodo mundus dat, ego do uobis. 670
6. Non turbetur cor uestrum neque formidet. ibid.
7. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. 671

Dominica 3. post Pascha.

- Ioan. 16.
1. Amen amen dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos. 599
2. Mundus autem gaudebit. 602
3. Tristitia uestra uertetur in gaudium: & gaudium uestrum nemo tollet à uobis. 607

Domi

I N D E X.

Dominica 4. post Pascha.

4. Quia haec loquutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. 611
5. Expedit uobis ut ego uadam. Si enim non abiero, Paracletus non ueniet ad uos. 616
6. De tristitia uero, quia ad Patrem uado, & iam non uidebitis me. 621
7. De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. 625

Dominica 5. post Pascha.

1. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. 627
2. Usque modo non petistis quicquam in nomine meo. 640
3. Ipse Pater amat uos, quia uos me amastis. 642

Dominica 6. post Pascha.

1. Haec locutus sum uobis, ut non scandalizemini. 643
2. Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur se obsequium prestare Deo. 645
3. Et haec faciunt uobis, quia non nouerunt Patrem, neque me. 651

Dominica in Albis.

1. Cum esset sermo die illa. 553 Ioan. 20.
2. Stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax uobis. 554
3. Cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. 559
4. Quorum remiserit peccata, remittuntur eis; & quorum retinuerit, retenta sunt. 562
5. Thomas, unus de duodecim, non erat cum eis quando uenit Iesus. 573

INDEX

INDEX SCRIPTV:

RARVM QVAE IN PRIMA PAR-
re huius Promptuarij Moralis aliquo
modo elucidantur.

4. Reg. 3.
Iob. 24.
Iob. 30.
Psal. 9.

PATER mi, currus & auriga Israel. 241
Sicut summisates spicarum conteretur. 605
Frater fui draconum, & socius struthionum.

424.

Preparationem cordis eorum audiuit auris
tua.

10. Ignis & sulphur & spiritus procellarum, pars calicis
eorum. 545
196
In Domino confido: quomodo dicitis anima mea, transmi-
gra in montem sicut passer? 354
18. Inquinata sunt via illius in omni tempore: auferun-
tur iudicia tua à facie eius. 9
23. Qui non accepit in vanum animam suam. 223
44. Sagitta tua acuta (populi sub te cadent) in corda ini-
mic. Regis. 454
68. Eripe me de luto, vt non insigar: libera me de profundis
aquarum. Non me demergat tempestas aqua, neque ab-
sorbeat me profundum: neque vrgeat super me puteus os
suum. 314
72. Si dicebam, Narrabo sic: nationem filiorum tuorum re-
probauit. Existimabam vt cognoscerem: hoc labor est ante
me, donec intrem in Sanctuarium Dei. 207
Velut somnium surgentium, Domine, in ciuitate tua ima-
ginem ipsorum ad nihilum rediges. 608
76. Sagitta tua transeunt: vox tonitruui tui in rota. 5
90. Vt custodiant te in omnibus vijs tuis. 380.
Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis
leonem & draconem. 626.

CAM

INDEX SCRIPTVRARVM.

- Cum ipso sum in tribulatione. 407
93. Nunquid adhaeret tibi sedes iniquitatis, qui singis labo-
rem in precepto? 88. & 601
118. Confige timore tuo carnes meas. 9
Latum mandatum tuum nimis. 609
126. Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam
federitis qui manducatis panem doloris. 338. 558
136. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra a-
liena? 429
Beatus qui allidit paruulos tuos ad petram. 310
Prouerb. 4. Iustorum semita quasi lux splendens, & c. via
impiorum tenebrosa. 86
6. Vade ad fornicam ô piger, & considera vias eius, & disce
sapientiam: qua cum non habeat ducẽ, neque precepto-
rẽ, neg. principem, parat in estate cibum sibi, & c. 281
Veniet tibi pauperies quasi vir armatus. 282
Septimum odit anima eius: eum qui seminat inter fratres
discordias. 559
12. Cogitationes iustorum iudicia, consilia impiorum frau-
dulenta. 570
21. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui au-
tem rectus est, corrigit viam suam. 245
Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tri-
buit. ibid.
23. Quando federis cum principe, diligenter attende que
sunt posita ante faciem tuam, & statue cultrum in gut-
ture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam. 445
24. Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum reple-
uerant vrtice. 90
Eccl. 9. Nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt
apud inferos, quod tu properas. 132
11. Nescis quid magis oriatur, hoc aut illud: & si vtrumque
simul melius erit. ibid.
Cant. 1. Nolite considerare quod fusca sum, quia decolora-
uit

INDEX SCRIPTURARVM.

uit me sol.	87.
3. Ascensum pupureum media charitate constrauis.	400
8. Valida est sicut mors dilectio.	100
Ecc1.3. Qui amat periculum, peribit in illo.	308. 438
5. Non vetiles te in omne vetu. esto firmus in via Domini.	523.
14. Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & qui in sensu suo cogitabit circumspeditionem Dei, &c.	144. & 258.
18. Ante orationem prapara animam tuam, ne fias sicut is qui tentat Deum.	635.
21. Vi impiorum complanata est lapidibus.	62
24. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratia.	259.
34. Hoc secundum hoc visio somniorum	605.
Qui non est tentatus, quid scit?	364.
40. Substantia iniustorum sicut fluuius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluuia personabunt.	515.
Esaia 1. Erit fortitudo vestra vt fauilla stupa, & opus vestrum quasi scintilla.	246.
5. Vineam factam dilecto meo in cornu filio olei: & sepiui eam, & lapides elegi, ex illa plantaui vineam electam, adificauit turrim in medio eius, torcular extruxi in ea.	219.
28. Manda remanda, expecta reexpecta: modicum ibi, modicum ibi.	448.
40. Dirigite viam Domini.	62.
55. Non sunt via vestra via mea.	63.
58. Quasi tuba exalta vocem tuam.	452.
63. Torcular calcavi solus, & non erat de gentibus vir mecum.	220
Ier. 13. Nec vos potestis bene facere, quum didiceritis mala.	312.
Ezech. 3. Venter tuus comedet, & viscera tua implebuntur volumine isto.	335.
Adherere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus.	420.
13. Ipse	

INDEX SCRIPTURARVM.

13. Ipse adificabat parietem: illi autem linebant eum luto absque paleis.	432.
Osee 4. Peccata populi mei comedent.	241
Zacha. 11. Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti: quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quaret, & contritum non sanabit, & id quod stat, non enutriet. &c. O pastor & idolum, derelinquens gregem. Gladius super brachium eius, & super oculum dexterum eius.	584.
Matth. 4. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.	377.
Mitte te deorsum.	379.
Statuit eum super pinnaculum templi.	380.
7. Nolite projicere sancta canibus, &c.	20.
Qui audit & non facit, similis est stulto qui adificauit domum suam super arenam, &c. vsque ad finem parabola.	113.
8. Domine, si vis, potes me mundare.	171.
Ibi erit sletus & stridor dentium.	195.
11. A diebus Ioannis Baptista vsque adhuc.	13.
Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.	89.
Iugum meum suauis est, & onus meum leue.	90.
13. Habenti dabitur, & abundabit. Non habenti autem, etiam quod habet, auferetur ab eo.	164.
Simile est regnum caelorum grano sinapis.	250.
Quod cum creuerit, maius sit omnibus oleis.	253.
Vt volucres caeli habitent in ramis eius.	258.
Simile est regnum caelorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus, donec fermentatum est totum.	260.
20. Qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam.	269.
21. Qui ceciderit super lapidem istum, confingetur; super quem vero ceciderit, conteretur.	115.
23. Alligant	

INDEX SCRIPTURARVM.

23. Alligant onera grauia & imponunt ea humeris aliorum. 18
25. Date nobis de oleo vestro. Ite potius ad vendentes, & emite vobis. 282
- Intra in gaudium Domini tui. 294
- Marci 9. Habete sal in vobis, & pacem habete. 77
- Luca 1. Daturum se nobis, vt sine timore inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate, &c. 97.
3. Regnabit in domo Iacob in aeternum. 516
- Facite fructus dignos poenitentiae. 63
- Omnis vallis implebitur. 89
8. Qui habet aures audiendi, audiat. 299
9. Qui vult venire post me, tollat crucem suam quotidie, &c. 13, 85
11. Cum immundus spiritus exierit ab homine, perambulat per loca inaquosa, quarens requiem: & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam, &c. qua sequuntur. 228
- Inuenit eam scopis mundatam & ornatam. 228, 441
12. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando reuertatur à nuptijs. 225
- Faciet illos discumberet & transiens ministrabit eis. 295
- Dico vobis amici mei. 14
- Ignem veni mittere in terram. 10
13. Contendite intrare per angustam portam. 37
23. Si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? 6
- Ioan. 1. Ego vox clamantis in deserto. 61
4. Videte regiones quia albae sunt ad messem; & qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam aeternam: vt & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis. 229
10. Pastor

INDEX SCRIPTURARVM.

10. Pastor qui intrat per ostium, proprias oues vocat nominatim, & educit eas, & ante eas vadit. 529.
- Ego cognosco oues meas. 586. & seq.
- Et cognoscunt me mea. 590. & seq.
11. Ego sum resurrectio & vita. 118.
12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. 417.
16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos. 616. & seq.
- De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. 621. & seq.
- De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. 625.
17. Sed & pro eis qui per verbum eorum credituri sunt in me, vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in vobis vnum sint. 664.
- Rom. 1. Qui veritatem in iniustitia detinent. 624.
3. Legem ergo euacuamus per fidem? absit. 90.
6. Si complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus; hoc scientes, quia vetus noster homo simul crucifixus est, vt destruat corpus peccati. 117.
8. Quid oremus sicut oportet, nescimus. 172.
- Quod impossibile erat legi in quo affirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne. 97.
- Creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertate gloriae filiorum Dei. 295.
13. Nunc propior est nostra salus, quã cum credidimus. 225.
1. Cor. 1. Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. 561.
- Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filij eius Iesu Christi Domini nostri. 663.
2. Ego me nihil arbitror scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. 560.
6. Qui adhaeret Domino, vnus spiritus est. 684.
- Pars Hyemalis. Xx 8. Qui

INDEX SCRIPTVRARVM.

3. Qui existimat se aliquid scire, nondum cognouit quomodo oporteat eum scire. 89. & 497.
2. Cor. I. Non omnes reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformantur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. 405.
4. Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circunferentes. 343.
- Ut vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. 85.
5. Charitas Christi urget nos, estimantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. 342. 394.
6. Omnino delictum est in vobis, quod indicia habetis inter vos. 556.
9. Qui administrat semen seminanti, & panem ad manducandum prestabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestrae, ut in omnibus locupletati abundetis, &c. 465.
- Galat. 6. Mibi mundus crucifixus est, & ego mundo. 100.
- Ephes. 3. Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit longitudo, & latitudo, & sublimitas, & profundum. 561.
- Sumentes scutum fidei, &c. 209.
6. State succincti lumbos vestros in veritate, & induiti loriceam iustitiæ, & calceati pedes in preparationem euangelij pacis. 234.
- Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae. 402. & seq.
4. Gaudete in Domino semper. 614.
- Coloss. 2. Expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter, pacem triumphans illos in semetipso. 626.
3. Mortificate ergo membra vestra quae sunt super terram. 405.
- I. Timot. 1. Soli Deo honor & gloria. 140. 498.
5. Qui domesticorum suorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. 191. & seq.
6. Radix

INDEX SCRIPTVRARVM.

6. Radix omnium malorum cupiditas. 321.
- Hebr. 3. Videte ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulit. 277.
- Si tamen inirium substantiae eius usque ad finem firmiter retineamus. 145.
- Donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. 278.
6. Crucifigit sibi metipsum Filium Dei, & ostentui habet. 352.
12. Contemplant es ne quis desit gratia Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur. 223.
13. Ut cum gaudio hoc faciant, non gementes: hoc enim non expedit vobis. 183.
- Iacobi 1. Postulet in fide, nihil hesitans. 171.
- Patientia perfectum opus habet. 338.
5. Plorate, & ululate in miseris vestris, &c. quia vestimenta vestra à tineis comesta sunt. 40.
1. Petri 1. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore simplici, ex corde inuicem diligite attentius, renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili, per verbum Dei viui, & permanentis in aeternum. 221.
4. Tempus est ut iudicium incipiat de domo Dei, & si iustus vix saluabitur, peccator & impius vbi parebit? 601. & se.
- Charitas operit multitudinem peccatorum. 132.
2. Petri. 2. Si refugientes conuersiones mundi in cognitione Domini nostri Iesu Christi. 112.
1. Ioan. 3. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet; & non potest peccare, quoniam ex Deo est. 221.
- Apocal. 3. Cenabo cum illo, & ipse mecum. 269.
- Vrinam esses aut frigidus aut calidus sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. 226.
- Nescies quae hora veniam ad te. ibidem.

F I N I S.

X x 2

INDEX

INDEX ALPHABETICVS

LOCORVM MORALIVM, QVÆ IVXTA

TEXTVS EVANGELICOS IN HOC
 Promptuario Morali, super omnes
 Dominicas partis Hyemalis, latè
 tractantur & explicantur.

A

ABNUNDANTIA iniquitatis, Dominica
 5. post Epiphaniam, te. 4. fol. 231.
 Acceptio nulla personarum in obediendo.
 Dom. 1. post. Epiphan. te. 5. 139.
 Acedia. Domi. Septua. tex. 5. vide Ignavia,
 Adolescentes predicatores verbi Domin. 4. Aduent. text. 1.
 fol. 74.
 Aduentus Christi secundus terribilis. Domini. 1. Aduent.
 text. 1. pag. 2.
 Adulatores. Domin. 2. Aduent. text. 7. pag. 25.
 Aedificatio proximi. Dom. 6. post Epiph. tex. pag. 260.
 Affinitas carnalis in spiritualibus nulla. Domin. 2. post Epi-
 phaniam, text. 3. pag. 153.
 Ambitionis peccatum, Domin. 3. Aduent. text. 6. pag. 65.
 Amicitia Dei Domin. Pentec. tex. 2. pag. 662.
 Amor Christi erga nos Domin. Palmarum, text. 2. pag. 515.
 Domin. 2. post Pascha, text. 6. pag. 593.
 Amor noster erga Christum. Dom. 2. post Pasc. tex. 6. p. 593.
 Amor

INDEX LOCOR. MORAL.

Amor Dei erga nos. Dom. 5. post Pascha, text. 3. pag. 642.
 Amor Dei super omnia. Dom. 1. Quadra. te. 10. pag. 390.
 Amor mundi. Domi. 2. Quadrage. tex. 3. pag. 407. Dom. 4.
 post Pascha, text. 2. pag. 616.
 Amor sui Dom. 1. Quadrage. tex. 10. pag. 390.
 Amor rerum caelestium. Domin. 2. Quadra. text. 4. p. 410.
 Animi fortitudo. Domin. Pascha, text. 4. pag. 542. Domin.
 Pentecostes. tex. 6. pag. 670.
 Animarum transitus à diabolo impeditur. Domin. Pente-
 costes, text. 7. pag. 671.
 Attentio in audiendo verbo Dei. Domi. Sexa. text. 2. p. 299.
 Avaritia idolum. Dom. 1. Quadra. tex. 8. pag. 383.
 Auditores verbi Dei instructuosi. Domin. 3. Quadragesima,
 text. 7. pag. 444. otiosi, Domin. Sexage. text. 4. pag. 303.
 Audiendi verbi Dei necessitas. Dom. Sexag. text. 3. pag. 301.
 Domi. 3. Quadrage. tex. 7. loco 2. pag. 444. Dom. passio.
 tex. 2. pag. 483. vtilitas. Domin. Sexage. tex. 3. pag. 301.
 feruor. Domin. Sexage. tex. 1. pag. 299.

B

BACCHANALIÛ abusus in capite ieiunij. Dominica Quin-
 quagesima, tex. 1. pag. 341.
 Beatitudo aeterna Domin. Septuagesima, text. 7. pag. 268.
 Domin. 2. Quadrage. tex. 2. pag. 383.
 Benedictio mensa ante cibum. Domin. 4. Quadrage. tex. 3.
 pag. 462.
 Boni seruantur in medio malorum. Domin. 5. post Epipha-
 niam, text. 8. pag. 340.
 Bonorum operum necessitas. Domin. infra Oct. Nati. Dom.
 text. 4. pag. 119. Domin. 1. post Epiphan. text. 1. pag. 130.
 Domin. 2. post Epiphan. text. 4. pag. 155. Domin. 3. post
 Epiph. text. 9. pag. 143. Dom. 5. post Epiph. tex. 2. pag. 222.
 Domin. Septuages. text. 2. 3. 5. pag. 270. 273. 279.
 Domin. 4. post Pascha, tex. 3. pag. 621.

- C**arnalis propinquitatis in rebus spiritualibus nulla.
Dominica 2. post Epiph. te. 3. p. 150.
- Carnis voluptates & cura suffocant verbum Dei. Domin.
Sexag. te. 6. p. 315.
- Cæci omnes peccatores. Dominica Quinquagesi. te. 5. pag.
358.
- Cælestium rerum amor. Dominica 2. Quadragesi. te. 4. pag.
410.
- Christianismus verus. Domin. 2. Aduen. te. 6. p. 21. Dom. infra
Oct. Nat. Dom. te. 2. p. 134.
- Christianorum negligentia. Domin. 5. post Epiph. textu. 2.
Vide Vocatio.
- Christiani hominis nota. Dom. 2. post Pascha. te. 4. p. 586.
- Christus imitandus. Domin. infra. Oct. Nat. Domin. te. 4. p.
137. inuocandus in necessitatibus fratrum. Domin. 2. post
Epiph. te. 2. p. 150. & in nostris. Dom. 4. post Epiph. te. 3.
pag. 213. amandus vt Rex noster. Domin. Palmar. te. 2.
p. 515.
- Christi amor erga nos. Dom. Quinquag. te. 2. p. 349. Dom.
2. post Pascha. te. 1. & 6. p. 575. & 593. cognitio necessa-
ria. Dom. 2. post Pascha. te. 5. p. 590.
- Cognitio Dei necessaria. Dominica 2. post Pascha. textu 5.
ibidem
- Conductio in vineam Domini. Dom. Septuag. te. 6. p. 283.
- Confessionis peccatorum Sacramentalis necessitas, vilitas,
Dom. 1. post Pascha. te. 4. p. 562.
- Consolationes iustorum. Domin. 4. post Epiph. te. 5. pag. 215.
Dom. 3. post Pascha. te. 3. p. 607.
- Consortia honorum. Dom. 6. post Epiph. te. 3. p. 260. Dom. 1.
post Pascha. te. 5. p. 573.
- Consuetudo peccati. Dom. Sexag. te. 5. p. 307.
- Consuetudines Ecclesie seruanda. Dominica 1. post Epipha-
niam. te. 2. p. 134.
- Contritio

- Contritio cordis, penitenti necessaria. Domin. 4. post Pâ-
scha. textu 1. p. 611.
- Contumelia ferenda. Dominica Pass. textu 5. p. 486.
- Conuiuialis sobrietas. Dom. 2. post Epiph. te. 1. pag. 169.
- Cooperatio nostra ad Dei beneficia accipienda. Dom. 2. post
Epiph. te. 5. p. 162.
- Cor durum. Dom. Sexagesi. te. 5. p. 307. bonum & optimum.
ibid. te. 7. p. 335.
- Corporis reuerentia externa. Domin. 3. post Epiph. te. 1.
p. 169.
- Corpora humana quatenus in diaboli potestate. Domin. 3.
Quadragesi. te. 1. p. 415.
- Cultus Dei omnibus communis. Dom. Palmar. te. 5. pa. 527.
Dom. Pascha. te. 2. p. 537.
- Crucis gloria Dom. 1. post Pascha. te. 3. p. 559.
- Cura vite presentis abdicanda. Domin. Sexagesi. te. 6. pag.
315.
- D**aemoniaci quo ad animam. Domin. 3. Quadr. te. 1.
p. 415.
- Dæmon, Vide Diabolus.
- Deuetio voluntaria. Dom. 1. post Epiph. te. 1. p. 130. Dom. pas-
te. 3. p. 486. Dom. Palm. te. 3. p. 518.
- Dei prouidentia. Vide. Prouidentia Dei.
- De iustitia, vitio, vindicta. Vide, iustitia Dei.
- Deus colendus. Vide, Cultus Dei.
- Dei amor. Vide, Amor Dei.
- Deus diligendus super omnia. Vide, Amor Dei super
omnia.
- Dei misericordie fidendum. Vide, Fiducia.
- Dei ignorantia, malorum omnium causa. Dom. 2. post Pas-
cha. te. 5. 590. Dom. 6. post Pascha. te. 3. p. 651.
- Dei dilectio seruat mandata. Dom. Pentecost. te. 1. pag. 655.
amicitia. ibid. te. 2. p. 662.

Dei apparens obliuio. Dom. 4. post Epiph. text. 2. p. 206.
 Deus constantes adiuuat. Dom. Quinq. tex. 4. p. 357.
 Diaboli potestas super corpora humana. Dom. 3. Quadrag. tex. 1. pag. 415.
 Diaboli vexatio circa mortē. Dom. Pent. tex. 7. p. 671. pugna cum eo necessaria. Dom. 5. post Epiph. text. 5. p. 233. eius uigilantia ad nocendū. Dom. 5. post Epiph. tex. 3. 227. & 5. p. 233. potestas imminuta. Dom. 4. post Pas. tex. 4. p. 625.
 Diabolus tentator. Dom. 1. Quadrag. text. 3. p. 373. eius tentantis astutia. Ibidem. text. 4. p. 374. & 6. p. 378. quomodo vincitur. Ibidem. text. 7. p. 381. & 9. p. 388.
 Difficultatibus non cedendum. Domin. Quinquag. text. 3. p. 353. & 4. p. 357. Dominica Pasch. text. 4. p. 542.
 Dissidentia peccatum. Dom. 4. Quadrag. text. 2. p. 458.
 Dilatio uirtutis. Dom. Sept. text. 4. p. 277. Dom. 1. post Pascha. textu 4. p. 562.
 Dilectio Dei. Vide, Amor Dei. Dei dilectio.
 Dilectionis diuina stabilitas. Dom. Pentecost. tex. 3. p. 667.
 Diuitia cur spina, & cur fallaces. Dominica Sexagesima, text. 6. loc. 2. p. 320.
 Doctores mali. Dominica 2. Aduent. textu 4. p. 17.
 Dominorum officium erga seruos. Domin. 3. post Epiph. text. 7. p. 190.
 Duritia cordis. Dominica Sexag. text. 5. p. 307.

E

Ecclēsia consuetudines seruanda. Dominica 1. post Epiph. textu 2. p. 134. eius persecutio. Domin. 6. post Pascha. te. 2. p. 645.
 Eleemosynæ retributio. Dom. 4. Quadrag. te. 5. p. 465.
 Exemplaris uita uirtutis. Domin. 6. post Epiph. tex. 3. pag. 260.
 Externa reuerentia. Dom. 3. post Epiph. te. 1. pag. 169.
 Eemi

F

Femineus sexus deuotus. Domin. Pascha. textu 1. p. 534.
 Feruor colendi Deum. Domin. Palm. text. 4. p. 522. Dominica Pascha. textu 3. p. 540.
 Fides pars orationis. Dominica 3. post Epiph. textu 2. p. 171. eius constantia. Dom. 2. Aduent. text. 9. p. 31. Dom. 6. post Pascha. textu 2. p. 645. eius exculta uirtus. Dom. 6. post Epiph. textu 1. p. 250. eius excellentia, intremcuntum, & effectus. Ibid. textu 2. 253. Diabolus vincit. Dominica 1. Quadagesima textu 9. p. 388.
 Fiducia in Deum circa difficultates. Domin. Quinquag. textu 3. p. 353. circa Dei prouidentiam. Domin. Pascha. textu 4. p. 542. Domin. 1. post Pascha. textu 1. pag. 552. Domin. Pentecost. textu 6. p. 670. circa Dei misericordiam & bonitatem, Domin. 4. post Epiph. textu 4. p. 213. Dominica 4. Quadrag. textu 2. p. 458.
 Fortitudo animi. Domin. 2. Aduent. textu 9. p. 31. Domin. Quinquagesima, textu 3. p. 353. & 4. p. 357. Dominica Pascha. textu 4. p. 542. Dom. 4. post Pascha. textu 1. p. 611. Domin. Pentecost. textu 6. p. 670.
 Fratrum necessitates Christo commendanda. Dominica 2. post Epiph. textu 1. p. 147.

G

Gaudia æterna. Dom. Septuagesima. textu 7. pag. 287. Domin. 2. Quadrag. textu 2. p. 367.
 Glorie fuga. Dominica 3. Aduentus. textu 2. pag. 55. Dom. 3. post Epiph. textu 3. p. 173. Dominica 4. Quadagesima, textu 6. p. 378. Domin. Passionis. textu 5. p. 497.
 Gloria æterna. Vide, Gaudia æterna.
 Gratia uocem non audientium pœna. Dom. 3. post Epiph. textu 9. pag. 193. Domin. 5. post Epiph. textu 2. pag. 222. Domin. 4. post Pascha. textu 3. pag. 621. eius rectus usus. Domin. 3. post Epiph. textu 6. pag. 189. eius semen. Dominica 5. post Epiph. textu 1. p. 218.

Gratitudo erga Dei beneficia. Dom. 3. post Epiph. te. 5. Domin. Palmarum, te. 5.

Gula. Dominica Sexagesima. te. 6. loco 3.

H

Hereticorum crudelitas. Dominica. 6. post Pascha, te. 2.

Honorum mutabilitas. Dom. 2. Quadrage. te. 3. Dom. Palmarum, te. 6.

Humilitatis virtus, necessitas, merces. Dom. 3. Advent. te. 8. p. 70. Domin. 4. Advent. te. 6. p. 92. Dom. 3. post Epiph. te. 8. p. 191. Dominica Palm. te. 3. p. 518.

I

Iactantia siue ostentatio operum suorum. Vide, Vana gloria.

Ieiunij Quadragesimalis rectus vsus. Domin. 1. Quadragesima, te. 2. p. 367.

Ieiunij cum oratione. Dom. inf. Oct. Nat. Dom. te. 6. p. 128.

Ignavia. Dominica Septuag. te. 5. p. 279.

Ignorantia Dei, omnium malorum causa. Domin. 6. post Pascha, te. 3. p. 651.

Impiorum pax falsa. Dom. 3. Quadragesima. te. 4. p. 429. iudicia vana & contemnenda. Dom. 3. post Epiph. te. 10. p. 195. Dom. 5. post Epiph. te. 9. p. 246. condemnatio. Dom. 4. post Pascha, te. 3. p. 621.

Incarnationis Filij Dei beneficium. Domin. infra Oct. Nat. Domin. te. 1. p. 102.

Inferni poena. Dominica 3. post Epiph. te. 10. p. 195. Domin. 5. post Epiph. te. 9. p. 246.

Iniquitatis abundantia. Dom. 5. post Epiph. te. 4. p. 237.

Iniurie non vlcienda. Dom. Pass. te. 8. p. 508.

Inuidia virtutis. Dom. 3. Quadrage. te. 2. p. 367.

Ira. Dom. Pass. te. 3. & 7. p. 486. & 504.

Iudicij extremi terror. Dom. 1. Advent. te. 1. Domin. 5. post Epiph. te. 9. p. 246. Domin. 4. post Pascha, te. 4. p. 625.

eius

eius hora cur incerta. Domin. 1. Adu. te. 2. p. 6. expectatio certa. ibid. & te. 3. p. 10.

Iudicium temerarium de proximo. Domin. 3. Quadr. te. 2. Dom. Pass. te. 6. p. 500.

Iustitia Dei. Dom. 3. post Epiph. te. 10. pag. 195. Dom. 4. post Pascha, te. 3. & 4. p. 621. & 625.

Iustitia Dei contra peccatores. Dom. 3. post Epiph. te. 6. p. 189. Dom. Pass. te. 4. p. 491.

Iustorum consolatio. Dom. 4. post Epiph. te. 5. p. 215. Dom. 3. post Pascha, te. 3. p. 607.

L

Lachryma, peccatorum remedia. Dom. 4. post Pascha, te. 1. pag. 611.

Laus iustorum etiam in hac vita. Dom. 2. Adu. te. 8. p. 27. humana inconstans. Dom. 3. Adu. te. 5. p. 63.

Laudis cupido abdicanda. Dom. Pas. te. 5. Vide. Vana gloria.

Liberalitas circa Dei cultum. Dom. Pascha, te. 2. p. 537.

Liberalitatis erga proximum fructus. Dom. 4. Quadragesima, te. 5. p. 465.

Lingua maledica. Dom. Pass. te. 3. p. 486.

Luxus vestimentorum. Dom. 2. Adu. te. 10. p. 38.

M

Maledicti vitium tolerandum. Dom. Pass. te. 3. p. 486. Maleuolum iudicium. Dom. Pas. te. 6. p. 500.

Mali doctores. Vide, Doctores Mali.

Malorum premeditatio. Dom. 6. post Pascha, te. 1. pag. 643.

Mali tolerantur vt fiant boni. Dom. 6. post Epiph. te. 3. p. 260.

Mali tolerantur propter bonos admixtos. ibid. te. 8.

Mandatorum obedientia integra. Dom. 2. post Epiph. te. 4. p. 155. Dom. 2. Quad. te. 5. pag. 377. Dei amicitiam parit.

Dom. Pent. te. 2. p. 662.

Meditatio

I N D E X

- Meditatio beneficiorum Dei.* Dom. inf. Oct. Nat. Dom. tex. 1. p. 102. Dom. 1. post Epiph. tex. 6. p. 143. Dom. 6. post Epiph. an. tex. 4. Dom. Sept. tex. 7. p. 287.
- Memoria passionis Dominica.* Dom. Quinq. tex. 1. p. 341.
- Mensa benedictio ante cibum.* Dom. 4. Quad. tex. 3. p. 462.
- Merceres laborum aterna.* Dom. Sept. tex. 6. & 7. p. 283. & 87. Dom. 2. Quad. text. 2. pag. 401. eadem quantus virtutis stimulus, ibid. tex. 4. p. 410.
- Mercenarius pastor.* Dom. 2. post Pascha, tex. 3. p. 581.
- Misericordia opera erga proximum.* Dom. Pal. tex. 1. p. 510.
- Modestia in sui commendatione.* Dom. 2. Adu. tex. 3. p. 17.
- Moderatio in potestate.* Dom. Pass. tex. 8. p. 508.
- Morientium anima à diabolo vexatur.* Dō. Pent. tex. 7. p. 671.
- Mulierum deuotio.* Dom. Pasche. tex. 1. p. 534.
- Mundi iudicium fallax.* Dom. 3. Adu. tex. 1. p. 53. inconstantia & vanitas. Dom. Pal. tex. 6. p. 530. gaudia fluxa, mixta, turpia. Dom. 1. Quad. tex. 8. p. 383. Dom. 3. post Pascha, tex. 2. p. 602.
- Mundi amor noxius.* Dom. 2. Quad. te. 3. p. 407. Dom. 4. post Pascha, tex. 2. p. 616.

N

- N**ecessitatibus refugium Christus. Dom. 4. post Epiphaniam, tex. 3. p. 210.
- Necessitatibus non cedendum.* Vide, Difficultates.
- Negligentia Christianorum circa salutem.* Dom. 5. post Epiph. an. tex. 2. p. 222.
- Nominis Iesu efficacia.* Dom. 5. post Pascha, tex. 2. p. 640.

O

- O**bedientia Dei mandatis integra. Dom. 2. post Epiph. tex. 4. p. 155. Dom. 2. Quad. tex. 5. p. 412.
- Obedientia Superioribus quibusuis prestanda.* Dom. 1. post Epiphaniam, tex. 5. p. 139.
- Obedientia pars orationis.* Dom. 3. post Epiph. tex. 2. p. 171.
- Occasio*

LOCORVM MORALIVM.

- Occasio peccati cauenda.* Dom. 4. Adu. tex. 2. p. 77.
- Opera misericordiae.* Vide, Misericordiae opera.
- Operum iactantia.* Vide, Vana gloria.
- Operum bonorum necessitas.* Dom. Sept. te. 2. p. 270.
- Opera in vinea Domini qua.* Dom. Sep. te. 3. p. 273.
- Orandi absiduitas.* Dom. inf. Oct. Nat. Dom. te. 5. p. 120.
- Oratio cum ieiunio.* Ibidem, te. 6. p. 128.
- Orationis partes duae.* Dom. 3. post Epiph. te. 2. p. 171.
- Orationis virtus, & varia conditiones.* Dom. 2. post Epiph. te. 2. p. 150. Dom. 5. post Pascha, te. 1. p. 627.
- Oratione ad Christum confugiendum.* Dom. 4. post Epiph. te. 3. p. 153.
- Otiositas & ignauia.* Dom. Sep. te. 5. p. 279.
- Otiosi & vagi auditores verbi.* Dom. Sex. te. 4. p. 303.
- Orij mali fructus pessimi.* Dom. 5. post Epiph. te. 3. p. 227.
- P

- P**arentum de liberis cura. Dom. 2. Adu. te. 2. p. 16. Dom. 1. post Epiph. te. 3. p. 135.
- Parentibus in dei cultu non obediendum.* Dom. 1. post Epiph. te. 4. p. 137.
- Passionum Christi gloria.* Dom. 1. post Pascha. te. 3. p. 559.
- Passionis dominica memoria.* Domin. Quinquagesima. te. 1. p. 341. circumstantia, te. 2. p. 349.
- Pastorum cura erga suos.* Dom. 2. Adu. te. 2. p. 16. pacere debent verbo & opere. Ibid. te. 4. p. 17. charitas eorum duplex. Dō. 2. post Pasch. te. 2. p. 570. malorum defectus. ibid. te. 3. p. 581. constantia & fortitudo. Dom. 2. Aduent. te. 2. p. 31.
- Patientia in aduersis.* Dom. 4. post Pascha, te. 1. p. 611. Dom. Pent. te. 6. p. 670.
- Patientia ad virtutis executionem necessaria.* Dom. Sexagesima. te. 8. p. 337.
- Paupertas spiritus apta doctrina caelesti.* Dom. 2. Aduentus, te. 5. p. 19.
- Pax

I N D E X

- Pax cum Deo & proximo.* Dom. 3. *Quad. te. 3. pag.* 426.
falsa impiorum. *ibid. te. 4. p.* 429. & Dom. *Pentec. te. 5.*
p. 570. *Christi nobis relicta.* Dom. 1. *post Pascha, te. 2. pa.*
554. Dom. Pent. te. 4. p. 668.
Peccati perfectum exterminium. Dom. 5. *post. Epiph. te. 4.*
p. 231. Dom. 3. *Quad. te. 5. p.* 432. *recidiva.* *ibid. te. 6. pag.*
436. turpitudine & enormitas. Dom. *Passionis, te. 1. p.* 472.
consuetudo. Dom. *Sex. te. 5. pag.* 307. *pericula cauenda.*
Dom. 1. Quad. te. 6. p. 378.
Peccatoris cecitas. Dom. *Quinq. te. 5.* p. 358.
Peccatorū cōfessio Sacrament. Dō. 1. *post Pasc. te. 4. p.* 562.
Persecutio Ecclesie. Dom. 6. *post Pascha. te. 2. p.* 645. *fructus.*
ibid.
Persecutio personalis declinari potest. Dom. *Pas. te. 8. p.* 508.
Persecutorem fidei & pietatis cecitas & ignorantia. Dō.
6. post Pascha, te. 2. p. 645.
Perseuerantia in bono. Dom. 2. *post Epiph. te. 6. p.* 166. Dom.
Quinq. te. 3. & 4. p. 353. & 357.
Personarum acceptio. *Vide.* *Acceptio personarum.*
Pietas in Deum. Dom. *Pascha, text. 2.* p. 537.
Pœnitentia vis & efficacia. Dom. *Pascha, te. 6.* p. 548.
Pœnitentia predicatio. Dom. 4. *Adu. text. 3.* p. 81.
Pœnitentis verecundia & timor. Dom. 3. *post. Epiph. te. 8. p.*
191. Dom. 1. post Pascha, te. 4. p. 562.
Potestatis moderatio. Dom. *Pas. te. 8.* p. 508.
Prædicatoris officium. Dom. 3. *Adu. te. 3. Vide, Doctrina,*
& Doctores, & Pastores.
Preparatio ex parte nostra. Dom. 3. *Adu. te. 4. pa.* 61. Dom.
2. post Epiph. text. 5. p. 162.
Præsumptio cauenda. Dom. 1. *Quad. text. 6.* p. 378.
Prodigalitati vitium. Dom. 4. *Quad. text. 4.* p. 462.
Proximorum necessitates Christo commendanda. Dom. 2.
post Epiph. text. 2. p. 150.
Proximi edificatio. Dom. 6. *post Epiph. text. 3.* p. 260.
 Provi

LOCORVM MORALIVM.

- Prouidentia Dei circa necessaria.* Dom. 4. *post Epiph. te. 2. p.*
206. Dom. 1. Quad. te. 5. p. 377. Dom. 4. *Quad. te. 1. p.* 456.
Circa salutem humanam. Dom. *Sept. te. 1.* p. 268.
Puffillanimitatis vitium. Dom. 4. *Adu. text. 5.* p. 89.

R

- Recidua peccati.* Dom. 3. *Quad. te. 6.* p. 436.
Reconciliatio cum Deo perfecta. Dom. 3. *Quad. te. 5. p.*
432.
Reconciliatio fraterna. Dom. 3. *Quad. te. 3. p.* 426. Dom. *Pas.*
3. p. 486. Dom. 1. *post Pascha, te. 2.* p. 554.
Regeneratio per Christum. Dom. *inf. Oct. Nat. Dom. te. 3. p.*
116.
Resurrectionis dominica fructus. Dom. *Pasche. text. 5. p.* 545.
Reuerentia corporis externa. Dom. 3. *post Epiph. te. 1. p.* 169.

S

- Sacerdotium honorandum.* Dom. 3. *post Epiph. text. 4. p.*
180. Dom. 4. Quad. text. 4. p. 464.
Semen bonum legis & gratia. Dom. 5. *post Epiph. te. 1. p.* 218.
Sobrietas in conuiuio. Dom. 2. *post Epiph. text. 1.* p. 147.
Solitudinis bonum. Dom. 4. *Adu. text. 2.* p. 77.
Sollicitudines huius vite refecanda. Dom. *Sex. text. 6. p.* 315.
Spirituale iudicium. Dom. 3. *Adu. text. 7.* p. 68.
Superbia. *Vide,* *Humilitas, Vana gloria, Ambitio.*

T

- Temporalium amor inordinatus.* Dom. *Sex. te. 6. p.* 315.
Dom. 2. Quad. te. 3. p. 407. Dom. 4. *post Pascha, te. 2.*
p. 616.
Tentationi non cedendum. Dom. *Quinq. te. 3. & 4. p.* 353. &
357.
Tentationes necessaria, sed non queranda. Dom. 1. *Quadr.*
text. 1. p. 163.
Tentator noster diabolus. *ibid. text. 3.* p. 373.
Tentationis diabolicæ victoria. *ibid. te. 7. & 9. p.* 381. & 388.
Tribulatio iustorum. Dō. 2. *Adu. te. 1. Dō. 3. post Pas. te. 3. p.* 607.
 Tribu

INDEX LOCORVM MORALIVM.

Tribulatio varias utilitates adfert. Domi. 4. post Epiphan.
 te. 1. pag. 198. eius exitus beatus. Domi. 3. post Pascha, te.
 3. p. 607. illam Deus consolatur. Domi. 4. post Epiphan.
 te. 5. pag. 215.
 Tristitia (nisi ob solum peccatum) inutilis. Domi. 4. post Pas-
 cha, te. 1. p. 611.

V

Vana gloria. Domi. 3. Aduen. te. 2. p. 55. Domi. 3. post
 Epiphan. te. 3. p. 173. Domi. 4. Quadrag. te. 6. p. 468.
 Dom. Pasch. te. 5. p. 497.
 Verbum Dei audiendum. Domi. Pasch. te. 2. p. 483. frequen-
 ter. Dom. Sexage. te. 1. p. 299. attentè. Ibid. te. 2. necessa-
 rio & utiliter. Ibid. te. 3. pag. 301. diligenter retinendum.
 Ibidem, textu 7. pag. 335. Domi. 3. Quadrag. textu 7.
 p. 444.
 Vestimentorum luxus. Domi. 2. Aduen. textu 10. p. 38.
 Via virtutis. Domi. 2. Quadrag. te. 1. p. 398. per Christum re-
 cta & facilis. Domi. 4. Aduen. te. 7. p. 96. eius odium. Dñ.
 3. Quadrag. te. 2. p. 423.
 Via recte. Domi. 4. Aduen. te. 4. p. 85.
 Virtutis via. Vt supra, Via virtutis.
 Vinca Domini quomodo excolenda. Domi. Sept. te. 3. pag.
 273.
 Vita sollicitudo abiicienda. Vide, Sollicitudines.
 Vita exemplaris edificatio. Domi. 6. post Epiph. te. 3. pag. 260.
 Ultio Dei aut vindicta. Vide, Iusticia Dei.
 Vocationis conseruanda studiū. Domi. 3. post Epip. te. 9. p. 193.
 Voluntaria deuotio. Domi. 1. post Epiph. te. 1. p. 130. Domi. Pas-
 cha, te. 2. p. 537.
 Voluptates huius vite. Domi. Sexag. te. 6. loc. 3. p. 320.

Z

Zelus animarum. Domi. 2. post Pascha, te. 2. p. 579.
 Zelus iustorum contra peccata. Domi. 5. post Epiph. te.
 6. p. 237.

F I N I S.

